C.ª 28. J. C.ª
9-a 5-a

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Est. 14 Caj. 6 Num. 61

~335

~335

~~Rincon 4º Cajon 1ª arriba nº 12.~~

49 6 61

BIBLIOTECA SALAMANCA

I
06335

b18602952

Incipiunt caſus in terminis domini Accurſij legum interpretis. ordinarij doctiſſimi. ſuper nouem libris Juſtiniani codicis

Quatuor partes habet hec conſtitutio. In prima dicit imperator. ꝙ nemo vſq; ad tempora ſua fuit auſus ex trib⁹ codicibus. ⁊ alijs extrauagantibus conſtitutionibus ⁊ prolixis facere breue volumen. quod ipſe facit Secundo elegit ad hoc faciendum decem viros quos enumerat. Tercio dat eis formam. Quarto concludit dicens. ꝙ alie leges alterius codicis non allegentur ex precepto. Hec habet quatuor partes. Prima pars coniungit leges ⁊ arma. ⁊ vnum dicit egere auxilio alterius. ⁊ factum armorum ſe bene expediuiſſe ⁊ qualiter. Secundo dicit qualiter expediuit ſe de legib⁹ per decẽ viros. ⁊ ſic recitat ſuperiorem conſtitutionem. Tercio mandat hũc Codicem ſeruandum alijs codicibus pretermiſſis qualeſcũq; ſint leges ex quo erũt in hoc volumine. Quarto mãdat hunc codicem extendi inter ſubiectos.

Cordi vero. Quatuor habet partes. In prima dicit qualiter curat componere leges ad negocia dirimenda. quod patet. quia fecit iam codicem. ⁊ confirmauit eundem Secundo dicit ꝙ poſt predictum codicem factũ fecit ipſe multas conſtitutiones. corrigens ⁊ immutans aliquas leges de hijs que erant in codice. que conſtitutiones cum nõ eſſent in corpore codicis. mãdat quibuſdam ſapientibus vt primum codicem diſſoluant. ⁊ iſtas interſerant ⁊ alias immutent. vt eis videretur ⁊ ſic primũ librum faciãt. Tercio dicit hoc eſſe factum ⁊ ideo mandat eum ſeruari. ⁊ nullam aliam legem imperatoris. niſi de nouo fiat. quod ponitur in quodam libro qui Nouellare dicitur. Et dicit hunc librum ſcribendum per conſequentiam literarum. mittit eum ſenatoribus Conſtantinopol. ⁊ facit eum generalem.

De ſum. trini. ⁊ fide catho.

Cunctos populos. Tria dicit. Primo precipit fidẽ ſeruari quã ſeruant ſancti patres. Secundo affert premium ſeruanti. Tercio triplici pena afficit non ſeruantes.

Nullus. Prima parte precipit ꝙ nullus locus concedatur hereticis ad conueniendum. vt tractent ſuper eodem errore firmando. Secundo. ꝙ nullum priuilegium ſuper hoc vel alio ab eis impetrato valeat. Tercõ. in vnum deum credi. ⁊ eius fidem ſeruari precipit. ⁊ dicit que ſit. Quarto imponit penam facientibus contra fidem q̃ conuenientibus in aliquem locum hereticis

Inter claras. Primo ſcribit imperator pape. reddens ſibi honorem. Secundo ſignificat ei de quibuſdam qui erant incerti fidei que ſit fides catholica ſeruanda. quam ſeruant tam patres q̃ ⁊ ipſe imperator. Tercio petit ꝙ dominus papa eum iudicet. ⁊ alios credentes eum catholicos. econtrario hereticos. ⁊ petit orari pro ſe.

Liquet Papa reſcribit ⁊ primo commendat eũ de honore quam ſibi contulit. ⁊ hoc multis autoritatibus. Secundo qualiter papa recepit nuncios imperatoris predictam epiſtolam ⁊ alia verba portantes. Tercio commendat eum de fide quam ſeruat aſſerens multis auctoritatib⁹ ⁊ rationib⁹ eam ſeruan/

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA -

dam. Quarto quid fecit ipſe de quibuſdam hereticis Rome inuentis. quia non pepercit eis. niſi errorem deponerent. ⁊ rogat imperatorem vt parcat ſi redire velint. Ultimo orat pro eo. ⁊ commendat legatos principis.

De ſacroſanc. eccle.

Anc. Ticius reliquit collegio beati Nicolai Queritur an valet. videtur ꝙ non. quia collegijs non poteſt relinqui. ſed hoc de illicitis. licitis poteſt.

Emo poteſt. Pone tribus modis. vt hic notatur.

On plures. Certus numerus eſt in eccleſia conſtituēdus. ⁊ nulli addantur vel eligantur. donec redeant ad dictum numerum cum plures ſint. ⁊ illi qui ſunt vltra numeꝝ nō habēt priuilegiū quod habent infra numerum conſtituti.

Emo. Duobus modis. pone vt hic notatur

Lacet. Primo dicit que mūera ſubit eccleſia. ⁊ que non. ſecundo excuſat eaꝫ a ſordidis. tercio ab extraordinarijs. quarto a ſupindictis. quinto a tranſlatione predij in fiſcum propter non ſolutum tributū. ſexto generaliter a quolibet preter illa duo que ſubicit. ſcilicet canonicam illationē. et id quod datur in aduentu principis. ſeptimo punit. vt excommunicentur ⁊ deportentur qui contrafecerint.

Ccreſcere Eccleſia theſſalonicēſ. excuſatur a tributis. ⁊ beneficio ſpeciali. vt cum res alioꝝ non dicat ſuas. fraudando fiſcum.

Vi ſub pretextu Laicus fecit ſe eligi Canonicum ſancti Petri. vt euitet munera laicorum. non euitet. ⁊ alius canonicus eligatur qui videatur idoneus epiſcopo. ⁊ primatibꝰ eccleſie illius.

Vbemus. Primo ꝓhibet alienationem fieri rerum eccleſie conſtantinopol. deuolutaruꝫ ad eam quocūꝗ titulo. ſecūdo penas imponit. tercō excipit caſū. ſi quis ab eccleſia petat fundū ſibi dari poterit hoc modo habere vt vſum habeat ab ipſa eccleſia tempore vite ſue. vel certo tempore. ⁊ ipſe de ſuo det iure dominij ſimilem rem incontinēti eccleſie. ⁊ finito predicto tempore vtraꝗ redeat ad eccleſiā. veruntū vtriuſꝗ habeat vſufruc. al' nō tenet.

Icut. Prima pars prohibitoria eſt legis iubemus. ⁊ ponit autenticas. Secunda penas imponit in iconomum. in recipiētem. in ſcribentem Tercia permittit contractum emphitheoticum. ⁊ ſignatur autēn. ſi quas ruinas. cuius caſus talis eſt. Eccleſia vl' locus religioſus habet domos ruinoſas vult eas dare in emphitheoſim. quia ipſa nō poteſt eas edificare. queritur primo an poſſit. ſecundo ſub qua penſione. Ad primum reſpondeo ꝙ poteſt. ita ꝙ emphitheota lignis ⁊ lapidibꝰ domum reparet. Ad ſecundum reſpondetur deſignando. aut ſtatim tempore ꝯtractus anteꝗ edificet velit ſoluere penſionē. ⁊ tunc minuatur antiqua penſio vſꝗ ad terciam. quam terciam preſtabit. aut vult edificare. ⁊ poſtea incipere ſoluere. ⁊ tunc eſtimabitur quantum plus valet ſolito. ⁊ medietas eſtimationis det̄ eccleſie. puta ante ruinam ſolita penſio fuit duodecim. poſt ruinam nō dabitur niſi tercia ſolite penſionis. ſcilicet quatuor. Si ꝑ edificationem autem melioratur intantum ꝙ penſio valet ſedecim. tunc emphitheota tenetur ad medietatem. ſcilicet quatuor additorum vltra ſolitas penſiones. per reedificationem ergo tenebitur ad ſex. Uel dic ſcðm Azonem. vt in ſumma. ꝙ dabit tantum quantum accipi poterat re. id eſt. edificio exiſtente ruinoſo. ⁊ dabit medietatem additarum penſionū per refectionem. ⁊ hoc videt̄ velle. ſꝫ videt̄ ꝙ minus debet ꝑſtare qū reedificauit ⁊ tantū onus ſuſtulit ꝗꝫ qū nō reedificauit. huic obiectōi rūdet varnerius qꝛ ab inicio ꝯctūs primo caſu incipit ſoluere plus ſoluit in tpe. iō minus in ꝗntitate ac in ſecundo caſu quando poſt reedificationem tunc demum incipit ſoluere. minus ſoluit in tempore. ideo plus in quantitate. vt quia alleuiatur in vno grauatur in alio

Erpetua. Tres habet partes. prima loquitur in ruinoſis que multum dant redditū. vltima in ruinoſis que paruum dant redditum. media in ruinoſis.

Tinter. Facit differentiam inter priuatos ⁊ eccleſias ſiue ciuitates circa preſcriptionem in quatuor caſibus. hereditate. legato vel fideicommiſſo. in donatione. in venditione. vt ſi eccleſie vel ciuitati ex predictis caſibꝰ debetur. non currit preſcriptio niſi centum annoꝝ. Secundo dicit de captiuis eccleſie vl' ciuitatis ſi quid eis debetur ex predictis cauſis. Tercio quid ſi eccleſie. ciuitati ⁊ captiuis aliquid debeatur perſonalis ⁊ realis actō ⁊ ypothecaria ex cauſis ꝑmiſſis eis competit. Quarto ꝙ in preſentibꝰ ⁊ futuris negocijs locum habet.

De epi. ⁊ cle.

Vrta. Eximit clericos. ⁊ eorum familiam a muneribus.

Vodcunque. Pone vt hic.

Onuenerint. Quiſquis aſcripticius nō poteſt fieri clericus. niſi in eccleſia ſue terre vel per ſe vel per alium ſeruiens domino. ⁊ ibi electus habeat alia priuilegia clericorum.

D ſimilitudinē. Curialis quidam factus eſt conſul vel al's illuſtris. ſeruiet quidem curie per ſubſtitutum. ſicut ſi curialis fieret vel epiſcopus ul' alius clericus. ⁊ hoc periculo ſuarum rerū.

Vm clericis. Primo dic. ſi volo conuenire clericū conſtantinopol. agam coram patriarcha vel prefecco pretorio. et non alibi. Secundo clericus dabit fideiuſſorem iudicio ſiſti. yconomo tria maioris eccleſie vſꝗ ad quinquaginta auri libras. Tercio ꝙ ipſe yconomus vel defenſor verſans dabit iudicio ſiſti. Quarto ſi quantitas eſt vltra quinquaginta libras auri. datur fideiuſſor pro reſiduo. ſed cauetur ſine iuramento Quinto ꝙ duos ſolidos dent pro ſportulis Sexto ꝙ etiam alij clerici dabunt paruiores ſportulas ꝗꝫ laici.

Ecernimus. Monachi beati Stephani volunt facere eccleſiam in curia coī. ⁊ inferre reliquias alicuius ſancti non licet.

Sque. Tria dicit.

Rphanotrophoſ

Primo dicit ꝙ hoſpitalarij adminiſtrant rome ⁊ in prouincijs. ⁊ agunt ⁊ defendunt ſine aliqua ſatiſfactione rem ratam habere. Secundo dicit ꝙ adminiſtratō committitur dictis perſonis geſtis interuenientibꝰ Rome apud magiſtrum cenſus. in prouincia apud preſides inter locoꝝ defenſores. Tercio ꝙ adminiſtrando poterunt alienare ex cauſa. ⁊ precium ſeruent. Quarto ꝙ non tenetur reddere rationem adminiſtrationis. ⁊ reddit rationem.

Mnes. Habet duodecim caſus Primus clerici exiſtentes in prouincijs conueniantur apud preſidem prouincie. ⁊ non alias. Secundo clerici Conſtantinopol. exiſtentes conueniantur apud prefectum pretorio. Tercio clerici in prouincia conuenti. dent fideiuſſorem iudicio ſiſti yconomum ſue eccleſie Quarto clerici in conſtantinopol. cōuenti nullum dent fideiuſſorem. ſed vel inter ſe fideiubeant. vel nudam promiſſionem faciant. Quinto ſi volo eccleſiam conuenire faciam libellum cōtra yconomū ⁊ fideiubebit pro eo defenſor eccleſie. Sexto. de preſtando nomine ſportularum ſemiſſe. id eſt. dimidium aureum in prouīcia. Septimo. ſi prefectus citet prouincialem de prouincia. duo ſolidi dentur idem ſi committat cauſam in prouincia. Octauo ſi dictus prefectus inueniat in ciuitate Conſtantinopol. clericum prouincialem detur aureus pro ſportulis. Nono

ꝙ nullam faciat clericis iniuriam factis vł verbis. ⁊ pena imponitur facienti. Decimo confirmat priuilegia eccleſie cõceſſa. vt decimas dare clericis ⁊ alijs. religionis immunitatem. Undecimo actor qui conuenit clericũ vbicũqȝ ⁊ ſine cauſa faciat. reddat expenſas ei. vt ſic temperẽt amodo eos vexare.

Acroſancte. Duo dicit. Primo clerici filijfamil. habẽt quaſi caſtrenſe peculiũ que acquirunt. Secundo ꝙ teſtari de his poſſunt. ⁊ dare in vita ⁊ in morte cui volũt ⁊ non communicant cum fratrib⁹.

Mnia. Iocitris fuit primus hoſpitalarius. ⁊ eius loco ſucceſſit ycło. qui omniũ hoſpitalariorum curam geſſit. et multa priuilegia conceſſa ſunt a principe ⁊ alijs ⁊ rebus ad eius curam pertinentib⁹ que hac lege confirmat reddens rationem. Secundo dicit ꝙ predicta hoſpitalia ⁊ res habẽt priuilegia que habet vel habuit eccleſia ꝯſtantiñ.

Ubemus. Si aſcripticius fiat cleric⁹ ſine conſenſu dñi. reuocatur per dominum Secundo dicit idem ſi fiat monachus. Tercio dicit ꝙ ſeruus non poteſt fieri clericus etiam volente domino. niſi prius manumittatur.

Mnes Olim quando priuilegiate perſone conueniebantur. ibat preſes ad earum domuȝ ad citandum. cognoſcendum. ⁊ iudicandum. quod eſt abſurdum. ideo precipit clericos venire ad iudicem. ſed per locorum diſtantiam poterit iudex cognitionem delegare alicui de terra vbi moratur.

Epetita. Teſtamenta ⁊ quedam alie ſcripture inſinuantur. id eſt. exemplantur. ⁊ legunť coram magiſtro cenſus. ⁊ ipſe prebet auctoritatem vt valeant. ⁊ ob hoc quoddam lucrum obuenit eis. vnde clerici ⁊ quidã alij intromittebant ſe de hoc officio. quod prohibet ſub pena.

Iquis. Dicit primo. an tenet teſtamẽtũ ſi quiſ inſtituat captiuos. videtur ꝙ non. quia incerte perſone. ſed tamen tenet. Secundo dicit idem de pauperibus. ſi quis pauperes inſtituat. hec autem facit ſi teſtator alium inſtituit ⁊ rogat dari liberum in redemptionem captiuoꝝ detraheret quartam. Tercio redit ad primum. Quarto ad ſecundum. Quinto de vtroqȝ. Sexto. ſeptimo. ⁊ octauo de ſecundo. Nono de vtroqȝ imponit penam. aũt hic plana eſt.

Um lege. Filijfamil. clerici poſſunt habere peculium caſtreñ. ⁊ in eo teſtari. Item q̃ritur. ſi exheredent quos debent inſtituere et an poſſit rumpi teſtamentũ per querelaȝ inofficioſi. ⁊ rñdeť non poſſe agi de inofficioſo teſtameoto eoꝝ.

Iquis in conſcri.

Clericus nõ poteſt renunciare fori priuilegio. Item clericus vel monachus vocatuſ ad tutelam vel curam non compellitur. fallit in vagabundis. Rñ. ⁊c.

Eo nobis. Primo dicit ꝙ facit multas leges pro ſtatu eccleſiarum. ⁊ paratus eſt facere. ⁊ eccleſie ſponſus qui dederat arras vult ire ad religionem. olim reddebat duplum. vtrunqȝ hoc remouet. nam ſponſus recuperat. ⁊ illa non reddit niſi ſimplum Secundo dicit ſi vir vel vxor venit ad religionem ꝙ qui intrat habetur pro mortuo ⁊ ſic mulier vel eius heres dotem rehabebit. vir vel eius heres donationẽ ꝓpter nuptias. niſi obſint pacta de lucrando altero premoriente. que nunc habent locum ac ſi religioſus eſſet mortuus.

Hec etiam. Pater ita debet filiuȝ monachum inſtituere ſicut non monachũ. ⁊ ſuccedit ab inteſtato. monachus qui poſt exeat de eccleſia res manent apud eccleſiã.

His ita. Nullus hereticus habeat catholicum in ſeruum Item domino conuerſo ad fidem. non minus quondam ſeruus manet liber. ⁊ precipit ſub pena.

De epi. audi.

Ec rubrica. Duas habet partes Primã reſpiciunt tres leges. ſi qui. epiſcopale. decreuimus. quia ep̃us tripliciter cognoſcit. aut inter ſubditos. ſic loquiť. l. decreuim⁹. aut inter ñ ſubditos vt arbiter. ſic loquiť. l. ſi q̇. aut ĩter ñ ſubditos q̇ eũ faciũt iudicẽ ſuũ. ⁊ loquiť. l. ep̃ale. Scd̃am partẽ que eſt de ſpectãtib⁹ ad epiſcopũ. vt cura ⁊ ſolicitudo. reſpiciũt alie leges.

Egociatores. Ad epiſcopũ ꝑtinet adiuuare pauperes. ⁊ prohibere ementes captiuos. ne lucra magna ab eis extorqueantur.

I clericus. Ante diffinitiuã ſñiam ñ debet appellare clericus vel laicus. ⁊ cõtrauenienſ punitur. ⁊ pena datur pauperib⁹.

Emo. Dieb⁹ paſcalib⁹ conſueuit imperator permittere incarceratos ſtare extra. quod alijs iudicib⁹ mandat faciendum. excipit maxima crimina. ⁊ illi qui debent ſtare extra ita demuȝ ſtent ſi crimina niſi ſemel commiſerunt.

Imi Nõ dñt ioculatores ĩ ludis vti veſtib⁹ monachorum. damnati in metallum ſi volunt ꝯfiteri in carcere peccata ſoli chriſtiani ſacerdotes dentur eis.

Ddictos. Quidam religioſi per vim auferebañt damnatos ad furcas adductos. qđ hic prohibetur. Secundo q2 iudex ciuilis punitur niſi ipſe puniat tales religioſos. quod ſi non poteſt referat ad principem. Tercio epiſcopi debent corrigere ſuos clericos ne talia faciant. alʼs eorum periculum Quartã tam damnati q̃ȝ alij pro ipſis poſſunt appellare infra tempus legitimum. olim biduũ vel triduum hodie decem dieꝝ

Iqui. Mutineſes laici ⁊ clerici poſſunt tanq̃ȝ in arbitrum ꝯpromittere in ep̃m bonoñ. ⁊ tenebit ſententia niſi inuiti compromittant ſm vnam litteram tempore ſententie fuerit abſens ſcd̃m aliam.

Piſcopalem. Duo extranei cõſentiunt in epiſcopum bonoñ. vt iudicem. valet ſententia. ⁊ non poteſt appellari. ſicut nec a prefecto. Secundo dic ꝙ iudex ciuilis producit eam executionem.

Ecernimus Quicũqȝ vult cõuenire iconomuȝ maioris eccleſie ꝯſtañ. agit coram patriarcha ſi vult. nam ⁊ coram prefecto pretorio poteſt agere.

Emo ſit Aduocatus niſi chriſtianus. Secundo ſi ferat taliſ patrociniũ coram prefecto. officium puñtur prefecti. ⁊ punitur preſes ſi coram ſe permittit poſtulaſſe. aduocatus quidem nondum catholice fidei miſterijs imbutus. proſcriptus perpetui exicij penaȝ ſuſtinebit.

I legibus Ticius deſpõſauit bertham per verba de futuro. ⁊ dedit arras. ⁊ bertha vel eius pater ſciebat ticium paganum. vel ꝓpter religionem non iacere in lecto. vnde vult eum dimittere. certe reddat arras in duplum. aliud ſi ignorauit. idem ſi ſponſa dedit ſponſo

Ubemus. Ille poteſt eligi poteſtas alicuius ciuitatis qui eſt catholicus. ⁊ hic iuret preſente epiſcopo ⁊ clericis ⁊ ciuib⁹.

I preſens. Cõfeſſus fui me accepiſſe c. mutuo a quodam milite ſpe future numerationis. qui poſtea cepit eſſe poteſtas mea nunc volo opponere exceptionem non numerate pecunie. Queriť corã quo. d2 corã alio iudice. ſi nõ ſit alius. coram ep̃o. idem in exceptione non uumerate dotis.

Emini. Quidaȝ exponit ſeruum ſuum vel liberũ vel aſcripticium ad hoſpitale. certe perdit ius quod habet in eo. Secundo dicit ꝙ qui recolligit non facit ſeruum ſuum. ſed erit liber ⁊ dñs ſeruorum. Tercio dicit ep̃i hoc prouidebunt.

E creationibus.

Primo qualiter detur curator furioſis. Secũdo ſi pť dedit in teſtõ erit ſine ſatiſdatõe. ⁊ accipiet res admĩſtrãdas ſub obligatõe reꝝ ſuaꝝ. dũmõ pri⁹ iuret vtilia facere.

⁊ inutilia precauere in pñtia epi. ⁊ faciet inuentarium. Tercio ſi pater non dedit. ⁊ ſic a lege vel iudice detur. ſiquidem diues. accipiet adminiſtratõem ſine ſatiſdatione facto iuramẽto ⁊ inuentario. ſi nõ eſt diues ſatiſdabit rẽ pu. ſal. fore. ⁊ iuret corã epo

Am dementis. Filij ⁊ filie furioſoꝝ pñt ꝯtrahere ſine ꝯſenſu patris. ⁊ dotes ⁊ donationes ſtatuere. auctẽ curatoꝝ ⁊ parentum.

Ancimus. Poſſidẽtẽ et ꝓſcribẽtẽ rem meam vel ius meũ non poterã ꝯuenire. qꝛ abſens. infans furioſus. vel in magno magiſtratu eſt. certe preſidi porrigam libellũ. qḋ ſi non potero tunc epo.

Riuilegia. Clericis ĩdulta intelliguntur tñ de catholicis non hereticis. nam heretici habẽt ſuos prelatos ⁊ clericos

Uncti. Prohibet ꝯcedi hereticis loca ad ꝯueniendum. ⁊ facere letanias ſub pena

Anicheos. Punit penis ſpecialibꝫ vt non liceant eis que alijs hominibꝫ licent. eos quilibet poteſt detegere. vt bona eoꝝ publicentur

Rriani. Numerat certas ſpecies hereticoꝝ de quibus dicit ꝙ non licet venire ⁊ orare in romano ſolo. maxime manicheos. Secũdo ꝯfirmat omes leges factas ꝯtra hereticos ⁊ caſus quarundam. l. refert. ⁊ non conſueuit legi.

Amnato. Neſtor fuit autor cuiuſdã hereſis. ⁊ ſui ſequaces neſtoriani dicũtur. ita arriani ⁊ neſtoriani a ſuis autoribꝫ dicunt̃. Secundo dicit ꝙ libri neſtoriani crementur. Ultimo punit ꝯtrafacientes. ⁊ heretici non excuſantur a muneribꝫ ſiue oneribꝫ cũ per hoc debent puniri

Uicunque. Appollinaris fuit autor cuiuſdam hereſis. euthicetes ⁊ dioſiborus ſunt eum ſecuti. ideo ſequaces vocantur appollinariſte vł euthicetes. ⁊ ſubſunt legibꝫ latis ꝯtra hereticos. Secũdo ꝙ nõ habeant loca ad ꝯueniendũ. ⁊ penam imponit dño loci. Tercio remouet eos a milicia. Quarto ꝓhibet eos ſtare certis locis. Quinto ꝓhibet ꝯuenire. diſputare. vł docere. ⁊ penam imponit. Sexto punit preſides terrarum ſi hoc neglexerint.

Autentica.

Dem. Prohibet alienari predium hereticꝫ in quo ſit ſua eccleſia. ſi ꝯtrauenitur talis poſſeſſio applicatur fiſco

Uoniam. Queſtio fuit. an heretic⁹ poteſt eſſe teſtis. Reſpondeo. aut lis eſt inter catholicos ex vna parte ⁊ non poteſt. aut inter hereticos. ⁊ poteſt. exceptis quibuſdam peſſimis hereticis quibꝫ alij legitimi actus ſunt interdicti. in fine reſtringit primum ꝙ in iudicijs prohibentur heretici nõ extra iudicium teſtificari. ſed in ꝯtractibus ⁊ in vltimis voluntatibꝫ admittunt̃. in iudicialibꝫ non niſi ante iudiciũ ceperint teſtes eſſe. qḋ per autẽ. nouo iure tollitur.

Iuinam. An hereticus capere poſſit hereditatem legatũ. vel fideicõ. Rñ. non. etiaꝫ nec iure militari.

Ne ſanct. bap. iteretur.

Ntiſtitem Sacerdos qui baptiſat iam baptiſatũ. deponẽdus eſt

Iquis Rebaptiſãs ſi capax eſt criminis qꝛ magnus vltimo ſupplicio punitur.

Ulli Cathecuminus non debet ab heretico vel iudeo baptiſari. ⁊ penam imponit.

De apoſtatis.

Iquis Chriſtianus ſi efficitur iudeuſ bona ſua ꝯfiſcantur.

Iquis Quidam de chriſtiano fecit ſe iudeum. ⁊ deceſſit. teſtamentũ fecit. nunc vult aliuſ impugnare teſtamentũ. poteſt vſqꝫ ad quĩquennium a die mortis.

Iqui. Hac. l. puniuntur xp̄iani qui fiunt heretici ⁊ patiũtur ſe baptiſari more heretici. vt non poſſint teſtificari. neqꝫ teſtari. non autẽ relegant̃. ⁊ eſt ratio. Itẽ penitentia eos non excuſat que prodeſt alijs errantibꝫ

Poſtatare. Publica eſt accuſatõ contra apoſtatã. ⁊ ꝑpetua. ⁊ inuẽte ſunt pene ꝑter alias. ꝙ iſti nõ ꝯhibunt. non teſtant̃. non donant. ſed catholicis ꝓximis defertur hereditas. Item poſt mortem pñt accuſari licet de hoc nichil dictum ſit in vita. Item hoc ꝓcedit de illo qui de xp̄iano factus eſt iudeus.

Um quis. Suaſione fec̃ xp̄ianũ fieri iudeum. ⁊ caput perdit ⁊ bona.

Os. Clericus vel monach⁹ ſi fiat hereticus patiatur penas hereticoꝝ. ⁊ eijcietur extra romanum ſoluꝫ.

Emini Non valet legatum collegio iudeorum.

Ne liceat ſig. ſalua. humo.

Um ſit nobis. An liceat ſignũ ſaluatoris terre vł lapidibꝫ imprimere queritur. ⁊ dicitur ꝙ non. ⁊ ꝯtraueniens grauiſſima pena punit̃. id eſt. ſupplicio.

De iudeis ⁊ celi.

Udeis Si iudeus fit xp̄ianus. tũc ꝓiciunt iudei ei lapides quod prohibet.

N ſinagogis. Habent iudei domũ vbi ꝯueniũt ad faciendũ ſuã religionẽ prohibet hic alios introire. ⁊ debent expelli anteqꝫ xp̄s veniret ad virginẽ mariã. iudei habebãt priuilegia que poſtea aufert.

Udei. Duo iudei habẽt cauſam. litigabunt coram ordinario vel in arbitrum cõpromittent et mandabit̃ ſententia executioni.

Emo Nũt iudei venalia ſtatuant ipſi ꝑcia. qꝛ iuſtũ eſt ſua cuiqꝫ ꝯmittere.

Elicoꝝ. Qui celi ſtellas colunt. vt heretici puniũtur licet ſint xp̄iani.

Je ſabbati An die feſto poſſũt iudei conueniri queritur. reſpõdetur non. ſi ipſi non conueniãt xp̄ianos. nec debent ad fiſcalia opa cogi.

Ullus. Iudeus innocẽs nõ grauetur ꝓpter hoc ꝙ eſt iudeus. ſed per iudicem expediatur. Secundo dicit ꝙ per hoc iudei non ſupbiant ꝙ xp̄iani eos tineant.

Udeoꝝ. Primates iudeoruꝫ dare ⁊ ſoluere debẽt palantinis canonẽ vel tributũ tantuꝫ quantuꝫ ſolẽt dare eoꝝ patriarche nomine auri coronarij.

Ac valitura. In prima ꝑte remouet iudeos a dignitatibꝫ ne habeant facultatem inſultandi ꝯtra xp̄ianos. Secundo ꝓhibet nouam ſinagogam facere. ſed veterem reficere permittit. Tercio penam imponit.

Ne chriſtianum manci. here. vel pa.

Udeus An iude⁹ xp̄ianuꝫ mancipiuꝫ habere quouis titulo poſſit. queritur. et dicit ꝙ non. ⁊ qui ꝯtrauenit mancipij damno mulctet̃. ⁊ pena capitali puniatur. ſeruo libertatem aſſequente.

De paga. ⁊ templis eoꝝ

Lacuit. Iudei ꝯueniunt nobiſcum in quibuſdam. ſed pagani vel ſarraceni non. ergo non pñt ꝯpelli ad ſacrificandum ſi ꝯueniuntur pena punitur.

Equis. Quidam ꝑ inſpectionem iecoris vł interioꝝ animalis dicunt futura. qḋ prohibet.

Hriſtianis. Non licꝫ vĩ inferre iudeiſ vel xp̄ianis quiete ſtantibꝫ qḋ non ſeruat̃ contra ſarracenos. ⁊ ponit iudices.

Emo Faciebāt olim ſacrificia qꝛ apꝛiebāt delubꝛa.id ē. templa animo adoꝛandi.vt redderetur ho noꝛ nephādis ſimulacris.temploꝝ poſtes redimiebant̄.incendebat̄ thus.⁊ patheꝝ guſtabat̄ vinū qꝺ tunc hic remouet impo/ nens penam.

Emo Pꝛecipit neminē facere qꝺ faciūt pagani qꝛ pub licū crimen eſt.poſtea imponit penam.

De hijs qui ad eccle.ꝯfu.

Reſenti. Quatuoꝛ ꝑtes habet. Pꝛimo dicit hāc legē hr̄e locū vbiqꝫ pre terqꝫ in ꝯſtañ. Secūdo dicit ſi liber hō de/ bitoꝛ reipub.vel priuate fugerit ad eccl̄iam vt ſolonez euitet non debet extrahi.nec ec cleſia pro eo ſatiſfacere. Quarto qui non ſoluunt extrahunt̄ inuiti.ſed nec etiam ita male tractabunt̄ nec impediant̄ habere vt comedant. Quinto ſi creditoꝛ ꝓpter quez fugit velit eum ꝯuenire.aut ꝯparet ⁊ cita/ bitur.aut latitat infra fines eccl̄ie ⁊ icono/ mus eum pn̄tet vt poſſit citari a nūcio.⁊ ci tatus rn̄debit ꝑ ſe vel ꝓcuratoꝛē.⁊ ſi nō fa/ ciat miſſio fit ꝓ menſura debiti.⁊ venditio etiam mobiliū. ꝙ ſi mobilia ſunt inquiran tur extra eccl̄iam ⁊ intra vbicunqꝫ ſunt vt iuret ille apud quē eſſe credunt̄ Sexto ad ijcit ꝙ etiaz in fideiuſſoꝛibꝫ ⁊ alijs acceſſo/ rijs ⁊ fugiētibꝫ ad eccl̄iam cum rebꝫ eoꝛum habet locū. Septimo dicit ſi quis de fami lia mea ſeruus aſcripticiꝰ vel libertus a me aufugit cuz aliquibꝫ rebꝫ ad eccl̄iam.aut in iuſta cauſa receſſit.⁊ parum puniet̄ ⁊ dn̄o reddetur.aut iuſta cauſa tunc reddet̄ dn̄o iuranti ꝙ ꝓpter hoc eū non offendet.⁊ hec cito fiant ne bona pauperū comedat nec do minis ſubtrahant̄ ſeruicia. Ultimo man/ dat ꝙ iconomi inquirāt cauſam.

De hijs qui in ecle.ma.

Am dudum An poſ/ ſit fieri manumiſſio in eccleſia pn̄te epo. ꝑplo ⁊ ſcriptura interueniente.⁊ reſpondet̄ ꝙ ſic.

Ui religi. Ita erit liber in eccl̄ia manumiſ/ ſus cuz ſolennitate ſupioꝛis ac ſi ab alio ali quo mō eſſet delata. Secūdo clerici nō ſo lum hoc modo poſſunt ſeruos ſuos manu/ mittere.ſed etiā teſtō etiā nō ſcripto vt va/ leat libertas poſtqꝫ fuerit teſtm̄ publicatū.

De legi.⁊ ꝯſti.

We. Impatoꝛ cōceſſit cuidā priuato vel collegio vel coꝛpoꝛi.id non trahitur ad alias perſonas vel res. Secundo pꝛohibet ea re tractari ab aliquo ꝑ reſcriptū.⁊ penam inſa mie retractanti imponit. Tercō punit iudi cem ꝑmittentem ea retractari.

Eges. In pꝛima ꝑte docet co/ gnoſcere leges gn̄ales .v.modis.vt qꝛ mittūt̄ a pr̄ncipe ad ſenatū vł qꝛ dꝛ hac edictali.vł qꝛ p̄ceptū eſt diuul gari per pꝛagmata iudicuz.vel qꝛ dꝛ in ea vtimini ea ⁊ ſimilibꝫ. Secundo interlocu tio pꝛincipis non eſt lex generalis. Tercio nec pꝛiuilegia.

Igna vox Laudabił vox pꝛincipis eſt. ꝙ dicit ſe legibꝫ ſuppoſitū.qꝛ legibꝫ habet imperiū.leges diuino nutu ꝓdite ſunt.ſꝫ pꝛincipē non ſubmittere legibꝫ eſt melius. Ultimo ponit de ſe exemplū qꝺ ipſe faciet ⁊ ſuo indicat ſucceſſoꝛi faciendū.⁊ ſic caſuz rationis ⁊ exemplū ponit

On dubium. lex dicit Pꝛimo ſiue directe ꝯtra.l. fiat ſiue in fraudē idem eſt quo ad penas. Secundo ꝙ nulla ꝯuen/ tio valet ꝯtra legem. Tercio ꝙ hec hn̄t lo cum ſiue ꝯtra nouam vel veterem fiat.ſi lex tm̄ ꝓhibet. Quarto ꝙ non ſolum ꝯuen tio vel ꝯtractus non valet.ſed nec ꝯſequē tia vt traditio rei vł fideiuſſio. Quinto cō cludit dicens.nec ſtipulationē nec manda tum valere ꝯtra.l.etiā ſi ſacramentū fiat.

Umanum Docet hic fi eri.l.ſuꝑ aliq̄ nouo facto.nam pꝛimo corā ſenatoꝛibꝫ ⁊ ꝓ ceribꝫ palacij examinabit̄.⁊ ſi placꝫ legē cō di dictādū alicui ꝯmendabit̄. Tercio ſi oī bus placet leget̄ in ꝯſiſtoꝛio.⁊ erit tanto cō

ſilio lex firma.

Um de nouo Noua ē ſacra/ mēta impubeꝝ ⁊c̄.vbi dicit īuiolabił́r cuſto diri.q̄rit̄ ergo an vt actio vel exceptio vel vtraqꝫ det̄.certe ꝯſulit̄ pꝛinceps.

Mperialis. Cauſa q̄ vē/ tilata ē coꝛaz pꝛincipe ⁊ ab eo diffinita.tał ſn̄ia ē lex ꝯūis etiā ad alia facta ſimilia.qꝛ qꝺ pꝛincipi pla/ cuit.⁊c̄. Secundo querebat̄ an pꝛinceps poſſit legem dubiā interp̄tari.quā dubita tionem coꝛrigit.qꝛ pōt cū ⁊ leges poſſit cō/ dere de nouo.quare ałs recurreret̄ ad eum pꝛo his ⁊ alijs dubijs ſi eius interp̄tatio n̄ valeret. ſolus iſte er̄go ꝯditoꝛ ⁊ interpꝛes legū eſt.ſaluo ꝙ iuriſcōſulti fecerunt.qꝛ ip ſi aucte pꝛincipis fecerunt.

De man.pꝛinc̄.

I quis Quidā de mādato pꝛ̄cipis venit ad lombardiam ⁊ petebat caſtrum vel redditum a quadam ciuitate vel alio. vel dicit ſe hr̄e dignitatē in curia pꝛincipiſ Querit̄ an ſit ei dandum vel credendum Rn̄.non.niſi ſciptură pꝛincipis oñdat.

De iur̄.⁊ fac.igno.

Uamuis. Miles ab aduerſario ꝯuictus ꝓpter ſimplicitatē armate milicie ex ignoꝛantia obmiſit opponere ex/ ceptiones.petit eam poſt ſententiaz latam audiri. Querit̄ an pōt. Rn̄det̄ ſi nondum ſatiſfecit aduerſario tunc ſic.⁊ ſicut añ litis ꝯteſtōnem.

Um ignoꝛantia. Mater mea moꝛtua eſt.hereditatē repudi aui quam nunc vellem adire.querit̄ an poſ ſum eam petere. Rn̄det̄ ſi ignoꝛantia iuris repudiaſti.ſero veniſti.

I emancipata. Do mi/ nus meꝰ filiā ſuaz emācipauit.deceſſit iure inteſtatus.filia nō petit bo.poſ.infra annuz voluit poſtea petere pꝛetendens ignoꝛanti am.an poteſt. Rn̄deo ꝙ non.

I poſt Deceſſit agnatꝰ meuſ vel cognatus cuiꝰ ſuc ceſſio ad me debet ꝑtinere.quidam attulit teſtm̄ dicēs. ꝙ ſimul mecū fuit inſtitutus heres.feci cū eo extra ius diuiſionē. modo apparet falſum teſtamentū vel minus ſolē ne.quid iurꝭ. Rn̄deo.ſi credis te poſſe pꝛo bare teſtm̄ eſſe falſum vel minus ſolenne. adeas rectoꝛē ꝓuincie ⁊ coꝛam eo ꝓba.qꝺ ſi feceris non obſtante diuiſione.ſolidam habebis hereditatem.

Um falſa. Dn̄s meus cō ueīebatur acti/ one ipothecaria pꝛo domo quadā pꝛ̄na qua ſi eēt mr̄na.q̄ſiuit ab eo creditoꝛ an domus eſſet paterna vel materna. Dicit ei dominꝰ meus.non eſt de bonis paternis ſed mater nis. Ecce inſtm̄ ꝙ fuit de bonis maternis Querit̄ an ſua ꝯfeſſio poſſit ei nocere Rn̄ det̄ nō.ſi fcā fuerit extra iudiciū cū ſit falſa

I non tranſactionis cauſa. Dn̄s meus queſiuit. dominꝰ archidiaconꝰ moꝛtuꝰ eſt q̄ fec̄ me ſibi ꝓmittere certā olei quātitatē.qꝛ credebā me ſuū eſſe debitoꝛē in maioꝛi quantitate qꝫ eſſem.puta debebā .l.ꝓmiſi ꝑ ſtipulationē.c.ꝑ erroꝛem facti. Querit̄ an poſſim iſtam obliuionem cōdi/ cere ī eo qꝺ plus ē. Rn̄det impatoꝛ.ſi hoc non feciſti ex cauſa tranſactionis.tūc bene potes ꝯdicere.ſoluto tm̄ pꝛius qꝺ debes

Rroꝛ facti Si fuiſti aliq̄d cōfeſſus in iudi/ cio ꝑ erroꝛem facti.qꝺ non erat verū poteſ iſtaz ꝯfeſſionē reuocare ante ſn̄iam nō poſt.

Um teſtamentū

Quidam ꝯdidit teſtm̄ minus ſolēne.in q̄ libertatē ſeruis ſuis reliquit.⁊ quondā que poterat ſuccedere ſibi heredē inſtituit.iſta mulier inſtituta nō adijt ex teſtō cū poterat ab inteſtato ſuccedere.quadam die voca/ uit iſtos quibꝫ erat relicta hereditas in tali teſtamēto ſuos libertos. Querit̄ vtrū liber ti ſint iſti facti. Rn̄deo ꝙ neqꝫ oꝛtini neqꝫ liberti mulieris erūt.⁊ dicunt̄ oꝛtini.qꝛ di recto erat eis relicta hereditas.vt qꝛ ab il/ lo qui tenebat adoꝛtos vel ad inferos.

On idcirco. Seius plures ſeruos habebat. ab eis recepit quandā ſummam pecunie. ⁊ factū eſt publicū inſtrm̄ inter dn̄m ⁊ ſeruos ſuos ſuper hoc. vocat poſtea illos ſeruos ſuos qui dicūt ei. Dn̄e de cetero non potes nos vocare ſeruos. qꝛ feciſti pactū ⁊ inſtrm̄ nobiſcū ſicut cum liberꝭ. Queriť quid iuris. Rn̄deť non minꝰ poſſi m mouere queſtionem et etiam heredes mei.

Um quis. M. quandaꝫ quantitateꝫ q̄ fuit debita naturaliter. indebita ꝓ ciuilr. legauit michi in teſtō minus ſolēni. ſoluit michi errando in iure. vult ipſe repetere. Queriť quid iuris. Rn̄deť ꝙ non. qꝛ in iure errauit. ſecus ſi in facto.

Uamuis. Mulier q̄dam errat in iure obmiſit petere bonoꝝ poſ. erat minor vult mō petere. ꝯſuluit dn̄m meū qui dicit ei. quare non petijſti. credebā curſum tp̄is michi non nocere. dicit ei modo nō potes petere qꝛ in iure errasti. illa dicit. minor ſum. xxv. annis. dicit ei. ſi ita eſt rōne etatis bn̄ petere potes.

Onſtitutiones Nulli liceat ignorare vl' diſſīlare ꝯſtitutiões impatoris. ⁊ dꝛ ille ſil'are qui non ſcit eas. vl' cū ſcit ſe neſcire dicit.

Ec paſſim. Quia mulieribꝫ ſuccurriť qn̄qꝫ crederet aliquis ꝙ indiſtincte ſuccurreretur. ita vt liceret eis ꝯtra pacta ſua venire paſſim et indiſtincte. hoc remouet ⁊ dicit vt in lr̄a.

De preci. impa. offe.

Icet. Dn̄s meus qui pl'es habebat ſuos occiſus eſt a quibuſdā. vnus de iſtis ſuis adijt impatorē. narrauit factū. ⁊ nullus de parentela ſua hoc impatori voluit intimare. rogans ⁊ ſupplicās impatori vt reſcriptum cōcederet aliquibꝫ iudicibꝫ. ꝙ de morte eius facerent inquiſitionē. dicit ei impeꝛator. frater tu ſeruus es. non potes de iure admitti ad poſtulandum reſcriptum. verum tn̄ qꝛ actum eſt delictū. ⁊ ꝓpter tuū laudabile ꝓpoſitū. vt alij ſerui fiant fideliores dn̄is ſuis. dabiť tibi reſcriptū. vade ergo cum reſcripto nr̄o ad p̄fectū pretorio. q̄ te vt decet libenter audiet. ⁊ vindictā ſeueriſſimam ꝓut ꝯuenit malefactoribꝫ imponet.

Uotiens. Caſus iſtius. l. ponitur duobꝫ modis. Primo ſic. dn̄s meꝰ acceſſit impatorem. dixit. dn̄e habeo creditorē. qui tota die vexat me petēdo debitū. peto reſcriptū ne poſſit me ꝯuenire infra quinquennium. Rn̄det impatoꝛ. bn̄ tibi ꝯcedimꝰ. vult mō aliud reſcriptū petere ne in perpetuū poſſit ꝯueniri a ſuo creditore. dicit imperatoꝛ. cō cedere non poſſumus ſine magno damno aduerſarij. Alio modo pone in creditore q̄ volebat impetrare reſcriptū. ne aliqua exceptio poſſit. ⁊c. ⁊ tunc plana eſt.

E damnum. Non poteſt q̄s petere reſcriptum q̄d ſit damnoſum fiſco vel cōtrariuꝫ iuri.

Niuerſa. Limitat legē quotiēs. s. e. ſcꝫ vt cōpetens detur fideiuſſoꝛ de ſoluenda pecūia tempoꝛe ſtatuto.

Niuerſis. Bene verum eſt ꝙ ſeruilis ꝯditionis hoīes non admittūtur ad impetrandū reſcriptū vel ſupplicandū verū cuꝫ fuerit impetratū bene valet nec refert a quo fuerit impetratum

I quis. Bn̄ ſcitis ꝙ a prefecti pretorio ſn̄ia nō appōnitur. pone. tulit ſn̄iaꝫ ꝯtra ius. ſupplicauit ꝯtra ſn̄iam. ille auteꝫ qui ꝯgnouit de ſupplicatione ꝯfirmauit primā ſn̄iam. vult iterū dn̄s meus ſupplicare. Queritur an poſſit. dꝛ ꝙ non pōt ſuper eodē negocio

Eſcripta. Pluribꝫ modis legitur ſm̄ pla. poniť ſic. Dn̄s meus impetrauit reſcriptū per mendaciū. Queritur an valeat. dꝛ ꝙ non. ſed p̄cipit impatoꝛ reſeruari reſcriptū a iudicibꝫ niſi tale quid ꝯceſſum ſit q̄d non noceat alij ⁊ ꝓſit petēti. vel tale q̄d pꝫ ne remiſſionē obtineat. Alij aliter ponūt cū reſcriptū impetratū ſit ꝯtra formā iuris n̄ valebit.

Quando libellus principi datus facit litis ꝯteſtationem

Udum. Quedā ſunt actiones que nō dantur heredibꝫ nec in heredes. niſi lis fuerit ꝯteſtata. puta mere penales. nūc dn̄s meus habet aliquā tp̄alem actionem ꝯtra aliquem. porrexit preces imperatori. vt ipſe reſcriberet aliquibꝫ iudicibꝫ qui de hac cauſa cognoſcerent. reſcripſit imperatoꝛ. mortuus eſt mō. Queriť an actio iſta tranſeat ad heredes. dꝛ ꝙ ſic. ac ſi lis eſſet ꝯteſtata. ⁊ etiaꝫ ꝯtra heredes datur. ⁊ hoc veruꝫ ſi dn̄s imperatoꝛ reſcripſit.

Emporales Supra dictum eſt ꝙ quedam actiones perpetuātur ⁊ quedā nō. dicit imperatoꝛ non eſſe verum in omnibꝫ actionibꝫ. niſi in tp̄alibꝫ annalibꝫ ⁊ pretorijs. in alijs non.

Ut lite pen. vel poſt ꝓuo. nulli.

Icet M. habuit cauſam cū vicino ſuo coꝛam preſide litem ꝯteſtatus eſt lite pen. iſte adijt imperatorem. ⁊ impetrauit reſcriptū quo ꝯtinebatur qualiter iſte deberet ferre ſentētiā. Uel dic melius vt iudiciū transferretur in aliū ⁊ anteqꝫ dn̄s meus eſſꝫ reuerſus cū iſto reſcripto. preſes vel pretoꝛ tulit ſententiam vult. m. pretextu illius reſcripti retractare ſententiā. Queriť an poſſit. dꝛ ꝙ non. niſi ab illa ſentencia fuerit appoſituꝫ.

Upplicare. Non licet alicui ſupplicare lite pen. niſi iudex ei copiaꝫ actoꝝ vel inſpectionem negauerit. tunc enī pōt ſupplicare an imperatoꝛ reſcribat cogendo iudicē vt ei actoꝝ copiā faciat. nec iſte eſt audiendus qui queſtionem determinataꝫ iterum vult reſricare.

Ui licitam Ideo nō debet aliquis impetrare lata ſn̄ia per q̄d poſſit ſn̄iaꝫ infirmare. qꝛ debet quis lata ſn̄ia ꝯtra ſe approbare q̄d ſi non fecerit perpetuo debet ſilere.

Si ꝯtra ius vel vti. publ.

On idcirco Dn̄s meus impetrauit reſcriptū ꝯtra vicinū ſuum impetrādo obmiſit quedam que exprimere debebat. porrexit iudici. pecijt vt ꝓcederet in cauſa. aduerſarius dicit ꝙ non debet procedere. qꝛ quedam dicunť obmiſſa. ⁊ ſic tacita veritate impetratū. Rn̄. ꝙ debet procedere ⁊ cognoſcere

Reſcriptionem. Scd̄m iohannē pone ſic Dn̄s meus impetrauit reſcriptū per mendaciū. Queriť an iudex debet procedere ⁊ ſn̄iam ferre. diciť ꝙ bene debet procedere non ſm̄ precū precantis affirmationē. ſed ſm̄ veritatem. ſiue M. errauit in facto ſiue in iure.

Uniri Quoddā reſcriptū fuit impetratū a principe quo iudicem delegauit dn̄m m. in cauſa quadam vocatis partibꝫ voluit ꝓcedere. arguebatur de mendacio. M. voluit illud ſuſtinere. Queriť quid iuris. Rn̄. puniť in. x. libris auri.

T ſi non M. impetrauit reſcriptū vt ſentēcia quedam mandareť executioni. pn̄tauit iudici aduerſarius dicit fraudem interueniſſe in impetratione. Queriť quid iuris. dꝛ iudex executionis debet diligenter querere de veritate iſtarū precū. ⁊ ſi inuenerit ꝙ m fuit in fraudem ꝯſatus. tunc de omni negocio cognoſcat. forte principi dixit latam foꝛe ſententiam cū non eſſet.

T ſi leg M. īpetrauit reſcriptum per mendacium nec tn̄ legibꝫ ꝯtrium. ſed iuri ꝯſonū. Queritur vtrum comodum aliq̄d inde debeat hr̄e dꝛ ꝙ nō. ſed carere debet ꝯmodo reſcripti. ⁊ ſi minima eius fraus īueniatur. iudex eū pro ſuo arbitrio poterit punire.

Rnes Sepe contingit ꝙ reſcriptū eſt impetratuꝫ contra leges cōmunes. ⁊ aliqn̄ cōtra vtilitatem publicam. dicit imperatoꝛ ꝙ non recipiant talia reſcripta. imo debet a iudicibꝫ refutari. ſed leges cōmunes ſequi debent.

De diuer. reſcrip. ⁊ prag. ſanct.

Ibellum. M. cū fratre ſuo acceſſit imperatorē. de cauſa ꝯmuni ſua obtulerunt libellum. imperator vero in ſuo reſcripto non fecit mentionem niſi de ſolo. M. Queritur an frater eiꝰ ex tali reſcripto agere poſſit. Dicitur ꝙ non pōt agere. maxime quia libellum ſimul obtulerunt. ⁊ eo ꝙ cauſa erat communis.

Alſo. M. impetrauit reſcriptū. quo vſus non eſt infra annum. poſt annum vult vti. ꝯſuluit ſapientem. qui rn̄dit ꝙ reſcriptū non valuit. quia annus lapſus eſt. adiuit imperatorē. volēs impetrare aliud reſcriptū ſuper eadem cauſa. Dicit ei imperator. nonne aliud reſcriptum habuiſti. Rn̄det. habui. ſed ſapientes dicunt non valere ex quo intra annum non ſum vſus. vade ad domū ⁊ vtere reſcripto tuo. qꝛ falſo ſuaſum eſt. qꝛ hmōi reſcripta perpetua ſunt.

Ancimus. Qui vult probare aliquid ꝑ reſcriptū non debet exemplum probare ex publico. ſed ipſuꝫ originale. idem eſt ſi hoc exēplificaui ad perhennē rei memoriā iurꝫ.

I qua benefi. Ad poſtulationem. M. ꝯceſſit imperator reſcriptū aliqꝺ beneficiū illi indulgendo non ꝯtinetur ibi dies in qua fuit indultū vel ꝯſultū in cuius conſultu erat indultum. dicitur ꝙ auctoritate debet carere.

Acri. Reſcriptum emanauit ab imperatore. fiebat ſubſcriptio imperatoris. vt. s. e. ſancimus. crederet qs ꝙ illa ſubſcriptio poſſet fieri de quolibet liquore vel quolibet incauſto. qꝺ debꝫ fieri de duobꝫ piſcibꝫ denturice ⁊ conchili. qui debēt ꝯburi ⁊ ex puluere fieri incauſtū imperiale. ⁊ niſi de illo incauſto fuerit facta ſubſcriptio non valet reſcriptū. diceret aliquis romanꝰ. volo tali incauſto ſcribere rationes meas. dicit imperator ꝙ nō licet alicui hr̄e niſi ipſi ſoli. ⁊ ſi aliquis alius temptauerit capite punitur

Iuerſa. Imperator debet ſcire fidem precū an veritate innitantur vel non. nec valet reſcriptum niſi cum illa clauſula. ſi preces veritati innitantur. fuerit inſerta. nec queſtor alio mō debet inſcribere. nec debet queſtor manum apponere reſcripto. ſed debet diligenter inſpicere. ⁊ ſi inuenerit ibi clauſulā debet tunc ſubtrahere. ⁊ ſic faciunt cardinales. in curia dn̄i imperatoris erant ſcrinarij ⁊ notarij. ⁊ dicit illis imperator ꝙ n̄ debet aliqs illoꝝ vel dictare vel ſcribere ne recipiant hmōi reſcripta. ſi ꝯtrafecerint punient̄ ⁊ in fine dic̄ ꝙ nō vult facere ꝓgmaticā aliquā ſāctionē ad poſtul'onē alicꝰ priuati niſi fuerit ad poſtul'onē curie alicꝰ ⁊c̄. vt in fi. dic̄

De edendo.

Pſe. Pecuniā meā apud aliquem campſorem depoſui. deceſſit. ſucceſſit ei filia. volo ꝙ exhibeat michi codicem ratōnum in quo ꝯtinētur data ⁊ accepta vt probare poſſum quantū accepit. ⁊ quantū michi ſolutū eſt. an ſit ꝯpellenda queritur. Rn̄. inſpicere debeo quo genere michi debetur. an ex cauſa mutui. ⁊c̄. vel ex quo tpe ꝓbationis vti poſſum. vel per teſtes vel inſtrā. ⁊ ꝯpetens iudex interponet ſe vt exhibitio fiat hac ex cā ſcꝫ ſi me mādante. vel meo nomine cōfecte ſunt rationes. vel ſi michi ſunt edite. ſed amiſi fortuito caſu.

S apud. Caſus ponitur. s. vt libel. pun. l. ij. ⁊ j. de iud. ꝓperandum. §. i. ff. de iudi. l. mortuo. Item in cauſa appellationis. vt. j. nec cauſaꝫ. ⁊. l. eos. ⁊. l. a ꝓconſulibꝫ. Itē in adminiſtratione. vt ſi quis egit ꝯtra aliquem ⁊ teſtes ⁊ alias ꝓbatōnes induxit iudex diſtulit cauſam vltra tp̄us ſtatutū. ſcꝫ. v. annos. actor iterū incepit agere. Querit̄. cū acta illa ſiue ciuilia ſiue criminalia que prius facta fuerūt ſunt apud adminiſtratorē. an poſſit cogi ad exhibendū. eo forte qꝛ teſtes mortui ſunt. ⁊ dicitur ꝙ iudex eum cōpellet exhibere vt veritatem inueſtiget.

Dita. Certum eſt ꝙ actō debet edi. ſed edita quid operatur queritur. Rn̄. ſp̄em future litis. ⁊ ſic actionis editio ꝓpoſita in libello ꝯuentionali ſp̄em ⁊c̄. ⁊ hec emēdari pōt. vt ſi primo petiſti minus poſtea plus petere poſſis vniuerſali iudicio. vt eſt petitio hereditatis. ⁊ hoc vſqꝫ ad ſententiam. ſiue generali vt tutele neg. geſ. ſed in ſinguli vſqꝫ ad litis ꝯteſta.

Wi accuſare. Si agere vis cōtra me ad intentionē tuam fundanduꝫ petis vt exhibeam inſtrā an ſis audiēdus querit̄. dicitur ꝙ non. ſi non ꝓbaueris abſoluar. vel ſic. volo te accuſare de adulterio. an ꝓbare debeas te non ꝯmiſiſſe. vel ego ꝙ ꝯmiſeris Dicit̄. ego debeo probare alioquin tu abſolueris. primū verius.

On eſt nouū Campſores ſcribunt in codice rationū. debita ⁊ credita. ſoluta ⁊ ſoluēda. Si ergo campſor petit a me x. qꝛ plus debito ſoluit. vel ꝯfiteor me debuiſſe ſed ſoluiſſe. ⁊ hoc volo ꝓbare ꝑ rationes campſoris. nunquid ſi petam ꝙ michi exhibeat ſum audiendus. Rn̄. ꝙ ſic.

Wiſum. In. l. ꝓrima in debito vel rōne priuati. hic dicit in rōne fiſci. ⁊ pone ſic. nomīe fiſci petebā a te. x. dicis ſoluiſſe. petis vt hoc manifeſtet̄ per rōnes publicas Rn̄. debent exhiberi vt appareat de veritate ſolutionis.

Rocurator. Deceſſit paterfamil'. relictis duobꝫ heredibꝫ. ante diuiſionē bonoꝝ patris vnus filioꝝ ꝓpter crimen ꝯmiſſum ꝯdemnatus eſt. ei ſucceſſit fiſcus. inſtrā patriſfam̄. apud fiſcum depoſita ſunt tanqꝫ digniorē ex more. alter filioꝝ in cauſa aliqua neceſſe habet vti inſtr̄is ad ꝓbationē aliqꝫ. an illa fiſcus debeat exhibere queritur. dicitur ſic. ſi velit is qui ꝯuenitur vt exhibeant̄ alioquin ſi is vti nō vult faciet fiſcus facultatem deſcribendi ea vt habeat exempla peneſ ſe.

T que a diuo. Vſqꝫ modo dixit de exhibitione inſtrōꝝ faciēda reo ab actore vel econtra. hic ponit de exhibitōne inſtr̄i. qꝺ factū eſt de aliqua re ꝯmuni pluribus ⁊ eſt apud alterū eoꝝ vt cuſtodiat̄. ⁊ ē generale vbi inſtr̄m ꝯmune eſt debet reſidere apud digniorem ⁊ potentiorem.

De in ius vo.

Icut. Seruū tuum manumiſiſti. tam tibi qꝫ vxori tue debet reuerentiā. qui nec eā nec te debet vocare in ius ſine venia pretoris. cum ⁊ ei aſſurgere teneatur.

Enia. An libertus patronū ſuum vel eis parentes poſſit in ius vocare vel eius liberos queritur. Rn̄. non. nec ſi vocauit per ruſticitatē excuſabit̄ Si ergo libertus filiū patroni in ius vocauerit venia n̄ petita vl' petita ⁊ nō obtēta. non obſtante principis reſcripto impetrato qꝛ ei pena remittit̄. quaſi diceret. nō remittitur. nec valebit reſcriptum.

Wi in poteſtate. Filius in poteſtata mea ꝯſtitutus me in ius vocare non poteſt. niſi ſit emancipatus venia impetrata. poterit idem eſſe in matre. quia nec eam vocare poteſt in ius ſine venia.

De pactis.

Onditionis Deceſſit pater duos filios heredes inſtituit. ⁊ rogauit eos vt ſi alter ſine liberis deceſſerit alteri porcionē ſuam reſtitueret. pone ticius ⁊ ſeius. ſeius vxorem habēs liberos procreare non potuit. ꝯuenit cum ticio de dando ei ſextantē. demū ſuſcepit filiū. Querit̄ an filius ſextantē reuocare poſſit cum pr̄ ſuus liberos habuit. Rn̄. non.

Oſt venditionē. Delata erat tibi hereditas in qua erāt plures creditores. vēdidiſti eam. cum ſuo onera tranſit. Si creditores emptorē ꝯueniūt ⁊ ſponte actionem ſuſcepit. an eis creditoribus agere ꝯtra te obſtabit exceptio querit̄ Rn̄. ꝙ ſic. rōne taciti pacti. qꝛ tacite videntur pepigiſſe tecum. te non conueniendo. conuento emptore

Eruos. Seruus creditoris fecit pactū cum debitore de non petendo. an dn̄o ꝓiudicet queritur. Rn̄. non. Si vero fecit pactū de petēdo valet pactio. qꝛ melior ē. ⁊c̄. vel ſic. ff. de po. ſeruus. ⁊ de iuſiurā. ſeruus. ⁊. l. qn̄. Si aūt creditor feciſſet pactū de non petendo valet pactum ſerui.

Reditori. Tibi. x. debebam v. ſolui de alijs. v ꝯueni vt ea remitteres pro patrocinio tibi

preſtito a me vel de preſtando. a primis ipſo iure ſolutōne liberatus ſum. ab alijs ope exceptōnis pacti vel doli que generalis eſt Unde ſi poſtq̄ꝫ remiſiſti michi ego ſoluero tibi. per ignorantiā habeo actionē indebiti

Acta. Si pactū fuerit factū de alieno predio dotali. q꞉ ꝯtra legem factū non valet Item ſi pepigi vt tibi patrociniū preſtarē. quaſi ꝯtra legē factū. non valebit. vt. ī. ne li. poten. vel cui ſpes erat de ea dimidio eo.

Ortuo Contra bonos moreſ factū nō valet pactuꝫ

Ebitori. Debebam tibi decem. heredem te inſtitui. aditione hereditatis ꝯfuſa eſt actio. etiā cum eo pepigiſti poſtea vt ſibi hereditatem reſtitueres. ſi tibi ⁊ alijs creditoribꝫ ſatiſfaceret. vel credidiſti ⁊ non ſtat placitis ⁊ pacto fuit ſtipulatio ſubiecta. ages ex ſtipulatu. i. certi ꝯuentione. ſi non fuerit ſubiecta. ages preſcriptꝭ.

I paſcenda. Si cū paſtore de pecoribꝫ tuis paſcendis ꝯueniſti tibi parte fetus reſeruata. ⁊ ſibi parte. ſi placitꝭ nō ſtet. eum vt ſtet ꝯpellet ꝯpetens iudex.

Um poſtea. Seruos ſuos a me poſſidente peciȷt rei ven. mater tua. ⁊ obtinuit. ſi eam dolo induxi. forte inebriando eam vt michi ꝯdemnationē immitteret. an valet pactū queritur. Rñ. ꝙ non. ⁊ ſi agit̄ ex ſen tentia ⁊ ego excipiaꝫ de pacto. ipſa replicabit de dolo. ⁊ ita eſt caſus quo quis poteſt venire ꝯtra factum ꝓprium.

Egem Pro alumna tua. c. in dotem marito dediſti. futuro. ⁊ cum eo pepigiſti de ea tibi reddenda. quocunq̄ꝫ mō ſolutū fuerit. vel in morte vel alio mō deceſſit alumna maritus non vult pacto ſtare. quaſi vt vallato per ſtipulationem. an ſit ꝯpellendus querit̄ Rñ. ꝙ ſic. ⁊ ex eo agere poſſumus nō. n. inſuerunt ſtipulo cum rei interuentu veſtiebat̄. quia traditione dotis factū fuit pactū.

X conuentione. Si p̄ri tuo mulier ſibi nubens. prediū in dotē creditori obligatū dedit. ⁊ cum ea pepigit vt ſortē ⁊ vſuras ſolueret. ex iſto pacto interpoſito inter eam ⁊ patrē. an cognoſcere poſſit mortuo p̄re vt ſoluat querit̄. Et diſtinguit. aut fuit datū eſtimatū aut non. primo caſu ages ex empto vt faciat quod ꝯuenit. Secūdo caſu nō ages cum tua nō interſit. etiam ſi fuerit ſtipulatione firmatū.

Acta. Debebas michi. x. feci tibi pactū de non petendo cui iſtoꝝ pactoꝝ ſtandū ſit querit̄. Rñ. ꝙ vltimo. ⁊ agam actione priſtina.

N bone fidei. Terraꝫ tuaꝫ michi vendidiſti. in continēti pepigiſti mecū. vt tibi traderem ad colendam. vel vendidi tibi codicem. in continenti conueni vt michi eum comodares ad auſcultandū. an valeat pactū vt ex eo agere poſſim querit̄ Reſpōdet̄ ꝙ ſic. videbat̄ ꝙ nō. quaſi nudum eſſet. ſed nudum nō eſt ſed veſtitū. coherentia ꝯtractus. ⁊ hoc ſi in cōtinenti fuit factū pactū. ſed ſi ex interuallo. actionem non parit. ſed exceptionem tm̄.

I pacto. Conueni tecū de permutādo. C. cū ff. tuo nudo pacto. q꞉ nō interuenit traditō ⁊ demū ꝯueni de pena preſtanda ſi nō fiat qđ ꝯuenit in principio. deinde de ea p̄ſtanda per ſtiplationē ꝯuenis ſi nō fiat qđ ꝯuenit. ⁊ iſtud eſt terciū pactū ⁊ veſtitum. quo iſtoꝝ ꝯueniā te ſi non feceris quod ꝯuenit Rñ. agam ex tercio vt ꝯſequar qđ ꝯuenit per primū. ſed vt per metū pareat̄ ꝯuētis. aut cum euentu exigetur pena ꝯuenta in ſecundo pacto. an aūt audiendus ſim ſi petā ſi velim mitti in poſſeſſionē rerum tuarum queritur. Rñ. ꝙ non.

Actum. Filiam tuam cuidā nurui tradidiſti pro ea dotem dediſti. ꝯueniſti vt tibi cū fratre ſuo ex equali portione ſuccederet. nec ciuiliter nec naturaliter te obligaſti. cum tale pactum ſit ꝯtra bonos mores. ſcꝫ de futura ſucceſſione. vnde ea non obſtāte hēs teſtādi facultatem.

Um propo. Duos filios heredes inſtituiſti. vt ſi quis eoꝝ ſine liberis decederet. alij portionem ſuam reſtitueret. illā ſubſtitutionē factam adinuicem remiſerunt.

An valet pactū queritur. R. ꝙ ſic. videtur ꝯtra cum factū ſit de non ſuccedeudo. vt. ī. de coll̄. pactum. q꞉ licet vnicuiq̄ꝫ renunciare iuri ſuo.

Actum. An ſine ſcriptis valeat pactū queritur. R. ꝙ ſic. ⁊ ideo preſes ꝓuabit ſcđm ius vel ſcđm iuris formā. vt ſi fuerit ad agendum agatur. ſi ad excipiendū excipiatur.

I creditores Habebat tres creditores qui tenebant̄ in. x. ⁊ inſolidum. vnū ꝯueniſti ⁊ pro parte ſua exegiſti. diuiſim volens quemlibet exigere ꝓmiſiſti. portioneꝫ alijs non ſoluentibꝫ. an regreſſum ꝯtra eū pro porcione habeas querit̄. R. obſtare exceptionē pacti. q꞉ videris cum eo pepigiſſe accipiendo partem debiti diuiſim. ⁊ non in ſolidum conueniendo ne pro porcione illorum conueniatur. ⁊ ſic non potes agere

Icet. Pactum fuit inter priuatos de futura ſuccōne circa bonos mores factū eſt. vnde non valet. verū. ſi duo milites ad bellū pepigerint. vt quicūq̄ꝫ illoꝝ a bello decederet. bona ipſiꝰ ad ſuperſtitē deuoluantur. An valet pactū R. ꝙ ſic. ꝓpter priuilegiū militare ⁊ ad bona decedentis vocabitur ſuperſtes.

Raditionibus. Conueni tecum de permutāda re mea cum tua. nudo pacto. traditione non ſecuta. an ꝓpter hoc rei mee dn̄s effectus es. R. ꝙ non. vſucapione. traditione. dn̄ia rerum. ⁊c̄. non nudo pacto. vel aliter pollicitus ſum tradi et non tradi. deinde vt prius.

Um proponas. Hereditatē fratrū meoꝝ ex teſtō dicebas te poſſidere. dixi illud teſtm̄ falſum. ⁊ imo debeo eis ſuccedere ab inteſtato. me agēte hereditatis petitione mecū ꝓ dimidia hereditatis tranſegiſti. Ex iſto themate tres eliciunt̄ qōnes. Una. an ſi poſſideā rem mihi adiudicatā nomine tranſactionis. ⁊ eam reuocare vis. an tibi obſtet exceptio. ⁊ đꝛ ꝙ ſic. Alia ſi non poſſideā an ex pacto tranſactionis agere poſſim. ſi placitis non ſtet. R. ꝙ non. ſi ſtipulatio nō interceſſit. ſed ſi ago ꝯtra ipſum. excipiat de tranſactōne. replicabo de dolo. ſcilicet ꝙ fides tranſactionis ſiue pacti tibi ſeruanda non eſt. ex quo michi eam ſeruare nō vis. Alia. hereditatē fratriſ mei poſſediſti. q꞉ te inſtituit. fundū a te petebam primū. ⁊ mecū pro dimidia her̄. trāſegiſti. ⁊ procede ſicut in primo caſu. ⁊ facta fuit ſuꝑ hereditate tranſactio vt ibi remitteret queſtionem fundi.

Actum An curator adulti debitori eius adulti poſſit facere pactū de non petendo recipiendo partē poſſit partim remitte queritur. R. ꝙ nec adulto preiudicat. nec remittēs ſed cū effectu debitū exigens eum liberat.

Iſcus. Si fiſco debitori patris pactū fecit filiꝰ de non petendo. an valeant pacta querit̄. R. ꝙ non. nec ſi debitor ei ſoluat liberat̄. patri enim filius preiudicare non poteſt.

I accuſationē. Deceſſiſti. quatuor heredes inſtituiſti cum ticio et vxori tue legatū ab heredibꝫ. accōnem ſibi ex legato ꝯpetentē remiſit ticio. an vxor defuncti ſibi p̄iudicauit. quantū ad alios. ꝙ ſibi agenti obſtet pacti exceptio querit̄ R. ꝙ non. vel ſi duos inſtituit ⁊ credebat quatuor inſtitutos. ⁊ duobꝫ puta remiſit nō p̄iudicat ſibi aduerſus alios

Ebitor Si debitoreſ tui quorum quilibet fuerit debitor inſolidū. inter ſe pepigerint. vt vnus pro omnibꝫ tibi ſatiſfaceret. an pacto eoruꝫ tollat̄ accō quā habes aduerſus alios queritur R. ꝙ nō. nec ei tolli poteſt in totū nec mutari a perſona in perſonam ſcꝫ ꝙ iſte pro omnibꝫ ꝯueniatur. ⁊ alij liberentur.

Acto. Deceſſit paterfamilias tres vl̄ quatuor heredeſ inſtituit. diuiſo ere hereditario. ipſo iure. quod teſtatori debebatur. vel ipſe debebat. pepigerunt inter ſe. vt creditor hereditarius vnus pro omnibus ſatiſfaceret. An eorum pactum eum ſolum creditori obligare poſſit. quo minus ab alijs petere poſſit queritur. Reſpondet̄ ꝙ non. Sed vnuſquiſq̄ꝫ pro hereditaria porcione ei tenebit̄.

nec illud tm̄ locū habet in ſuccedente de iure ciuili ſed pretorio. Uel ſic forma queſtionem An quis pro ere alieno alij in ſolidū pacto ſuo obligari poſſit queritur. ℟. ſm azonem ꝙ non. Si autē ꝯuenerit inter eos ꝙ vnus haberet cirographa debitorum ⁊ a debitoribꝫ exigeret. ⁊ creditoribꝫ ſatiſfaceret. ſi placitis non ſtet. vel vt reddat vel exhibeat quid cirographa. ꝯuenitur. vel ad intereſſe. vt faciat quod conuenit. ideſt. vt ſatiſfaciat creditoribus.

Etens Petebam a te fundū meū tranſegiſti. ⁊ nomine trāſactionis ſtipulatus ſum a te. x. in continēti adieci pactū de aliquo dando vel faciendo. vt de ſcribendo codice. non tamē ad hoc interponitur ſtipulatio. qua actione poſſum ꝯuenire. ad faciendū qḋ ꝯuenit in pacto vltimo nudo queritur. ℟. ꝙ precedente ſtipulatione. i. ſi ante ſtipulationē ſit interpoſitū pactum ⁊ ꝯuentū de dandis. x. vt auteꝗ̄ diſcedam ⁊ ꝯuenias vt ſcribas gloſam codicis michi. ⁊ poſtea ſtipuler a te. x. illa ſtipulatio dat vires precedenti pacto. et ſubſequenti vt ex eo agi poſſit. vel pone caſum vt. s. e. ſi pacto. ⁊ melius.

J certis. Mutuaui tibi. x. pacto mecū ꝯuenisti. vt preſtares vſuras. x. annis ſoluiſti. ſed plus ſoluere nō vis An ex pacto tecum agere poſſim vt in poſterū ſoluas queritur ℟. non. niſi facto fuiſſet ſubiecta ſtipulatio vel pone vt glo.

J quis in conſcri.

Si aliquis ſpāli fori priuilegio renunciet. ſiue militari ſiue aliqua preditus dignitate. non pōt ꝯtra ſuam renunciationē ſeu pactum venire. Ratio qꝛ non licet decipere contrahentes pacta que legitime inita ſunt. retractando que pretor tuetur. nec antique regule repugnare qua dr̄. ꝙ vnicuiꝗ̄ licet is que pro ſe introducta ſunt renunciare. In fine vero dr̄. ꝙ ſi iudices maiores vel minores arbitri. etiā ſiue illi ꝙ in locū recuſati iudicis eligunt. ſi hoc obſeruare neglexerint puniuntur.

E queſtione Hinc qritur. ſi duo vel plures de cognatis ſuis. hereditatē a ſe ſeparant deuoluendā. non tm̄ neccio ſub hac forma pacta concipiāt. ſi hereditas cognati mei. puta auunculi ad aliquē nr̄m pro pte vel in ſolidum perueniat inter nos pro virilibꝫ portionibꝫ diuidatur. vtrū valeat ne. ⁊ videbatur valere. eo ꝙ neꝗ̄ de ſuccedendo. neꝗ̄ de non ſuccedendo tractabatur. ſed ſi ꝓuenisſet de ipſa diſponēda. ſed qꝛ ex pactōe diſpoſitionis future ſucceſſionis alicuius viuētis. idem periculū poſſit imminere quod modo de ipſa ſucceſſione ꝯtingere ꝯſueuit omnia pacta tanꝗ̄ circa bonos mores inita penitus prohibentur niſi de voluntate ipſius proceſſerint cuius hereditate hic talia tractabuntur. ⁊ hec vera ſunt quocūꝗ̄ genere cōtractuū huius pacta habebūt proceſſum

De tranſactionibꝫ

E que tres cura.

Habuiſti cum fuiſti adultus qui tibi ex mala adminiſtratiōe tenebantur. duos ꝯſtituiſti. vel eis pacto remiſiſti. nunquid non obſtante tranſactione facta cū duobꝫ tibi non preiudicet aduerſus terciū quo minus cum eo agere poſſis queritur. ℟. ꝙ non ſiue ꝯiuncta ſiue ſepata fuit adminiſtratio.

Um te proponas

A ſorore tua hereditatē poſſidente eam petiiſti. ⁊ cum ea trāſegiſti pro. c. q̄uis ſibi petenti nō ſoluiſti. queadmodū nec fiſco. ſi ſorori tue ſucceſſiſſet. repetere poſſes. vel dic ꝙ idem eſt in fiſco quod priuato.

Ge. Curaꝫ alicuius geſſiſti ⁊ negā in pluribꝫ ſpeciebꝫ adminiſtraſti. ⁊ ꝯuenit te is cuius negā fuerūt. interuenit tranſactio interpoſita aquiliana ſtipulatione ⁊ acceptilatione deceſſiſti. an nō obſtante iſta tranſactione facta ſuper vno ꝯuenire poſſit heredeꝫ tuū de alijs ſpeciebꝫ queritur. ℟. ꝙ pōt. ⁊ qḋ dicit in lr̄a de q̄rta pec. i. de quibꝫ ſpeciebꝫ ⁊c̄. Et dic ꝙ hic fuit ſpecialis tranſactio. vnde tranſactōne facta ſuper vna ſpecie. puta frumento nō potuit.

Ctiōe. Curam alicuius geſſiſti ⁊ male. ſi maior factus te ꝯuenit ex mala adminiſtratōne recte dolo inductus tranſegit. qꝛ forte inebriaſti eum. an te per acceptilationem prima actione ꝯuenire poſſit queritur. ℟. ꝙ nō. ſed ſi ſupereſt actio de dolo. quare dolo eum induxiſti ad tranſigēdum. ⁊ hoc ſi ſup dolo nulla interceſſit tranſactio lite ſuper eo poſtea mota. l. i.

Um te. Tutelam alicuius geſſiſti ⁊ deceſſiſti. ſi pupillus factus adultus de mala adminiſtratione ꝯuenit heredem tuum. ⁊ tranſegit. non ob hoc ꝙ ſcriptū non interceſſit minus ſtabit placitis. cum eñ tranſactionem interceſſiſſe alijs ꝓbationibꝫ probari poſſit. ſcriptura neceſſaria non eſt

Ommota. Si anus tuus deceſſit. et matrē tuam exheredauit ⁊ extraneos inſtituit. ⁊ inofficioſi querela agens cū eis trāſegiſti vt accepta parte hereditatis a lite decederes ⁊ deceſſiſti. An ſi placitis nō ſteterit. poſſis cū heres ſis matris tue redire ad querelam inofficioſi queritur. ℟. ꝙ nō ſi interceſſit ſtipulatio agas ex ſtipulatu ſi non ages preſcriptis.

Ranſact. Si procuratoreꝫ ad agendum inſtituiſti. ⁊ cum aduerſario ſuo tranſegit cum hoc ei non mandaſti. tibi preiudicare non potuit.

E alimentis. Si in teſtamēto alicuius alimenta relicta ſunt. ⁊ cum herede ſuper hijs non petendis ſine pretore vel preſide tranſegiſti. non valet trāſactio nec tibi preiudicaſti. de pteritis autē ſi tibi non ſoluit non de futuris potuiſti tranſigere

Uper marito. Sororis tue ſuper fundo q̄ōnem mouiſti. ⁊ cum eo tandem tranſegiſti. vt ſibi cederes poſſeſſionē fūdi ſi tibi. x. daret intra. viij. dies. ⁊ ſi placitis non ſtaret vlterius queſtionē de fundo non mouet. ſi non fecit qḋ ꝯuenit. iterum agenti obſtabit doli mali exceptio.

Ratris. Si filios fratris tui deſuper hereditate. ⁊ ſuper ſtatu. qꝛ dicebas eos non eſſe filios ſuos vel forte filios. ſed nondū paſſi ſunt ad paticipandū ꝯueniſti ⁊ trāſegiſti. a principe impetrare volueris vt a pacto tranſactionis reſilire poſſis. ⁊ queſtionē ſopitā reſuſcitare. non eris audiēdus. Tum ratōne ſanguinis. tum ꝓpter fidem tranſactionis. tum qꝛ nullus eſſet litiū finis. queritur qua ratione recedi poſſit a tranſactiōne. ⁊ a ſnīa ⁊ a iureiurando. ⁊ ſic nullus eſſet. ⁊c̄. qꝛ iureiurando ⁊ per ſententiā ⁊ per tranſactionem receditur a lite. vt. s. de iureiurando

E fidei. Si te ⁊ fratrē tuum teſtator inſtituit. ⁊ ſi alter veſtrū ſine liberis decederet. ad alterum veniret ſua porcio ⁊ ecōtra. ⁊ hoc fidei commiſſum. inuicem remiſiſtis. valebit remiſſio ⁊ tranſactio. vel dic forte dubiū fuit an hinc inde fuiſſent grauati. vt hoc caſu poteſt dici tranſactō. ⁊ valebit cū ꝯcordia inter vos retineatur. nec debet tranſactio reſcindi. ſi dicas te deceptū cū mīor n̄ fuiſti. ⁊ ſi mīor fuiſſes non ob hoc debuit reſcindi cū iure cōi vſus fuiſti. qꝛ quantū tu remiſiſti. ⁊ ille tibi remiſit. Unde circa tale pactū nō eras reſtituendus. l. deniꝗ̄. §. vlti. s. de mi.

Reſes. Si debitori ciuitatis adminiſtrator eiuſdeꝫ tranſactionis remiſit debitum. hoc caſu nō valet tranſactio. quare diſtinguendū eſt. aut liquidum fuit debitū quo caſu non valet remiſſio. vt hic. aut nō. ⁊ valebit. quia tunc de re dubia fit. ⁊ hoc preſes. i. maior magiſtratus ꝓuidebit. potuit eñ eſſe ꝙ credebas te aliquid ciuitati debuiſſe cum nō tenebaris.

Nterpoſitas. Si metum intuliſti non valet tranſactio. ⁊ hoc in prima Refert tm̄ an fuerit talis metus qui poſſit cadere in conſtantē virum quo caſu nō valebit alioqui ſecus. ⁊ hoc in ſecūda. modo vt michi ꝓmitteres mecū intuli. ⁊ ſuper ꝓmiſſo tranſactū eſt. ⁊ inde ꝯceſſiſti aliquid non videbitur extorta tranſactio. vñ licet in pricipali cauſa ⁊ in ꝓmiſſione ꝓbaueris tibi metū illatū. non ꝓpter hoc mecum interceſſiſſe ꝓbaſti in trauſactione. vñ circa eaꝫ venire non poteris. Uel ſic dic in principali cauſa. vt qꝛ ꝓteſtatus metum magno clamore tibi in tranſigendo illatā. hec aūt ſola non ſufficit ad ꝓbandum metū. ſed probare debes. vt. j. de dolo. l. dolus. Uel dic

ꝙ habebas iuſtam cauſam ⁊ liquidam. vn
de non erat veriſimile te tranſigere ⁊c. niſi
tibi metũ intuliſſem. ſed hoc nõ ſufficit ad
probationẽ illationis metus qꝛ neceſſe ha
bebas aliter probare ꝙ̃ per qualitatẽ cauſe
principalis. Si aũt ſeruũ tuũ me dixeris.
⁊ hoc probaueris. non valebit tranſactio
cum inter dñm ⁊ ſeruum nõ teneat pactio
neqꝫ tranſactio.

I diuerſa. Si me ad fun dum ꝯueniſti
⁊ tranſegiſti vt michi fundum cederes ⁊ ti
bi darem. x. an pacto tranſactionis diſce
dere poſſumus queritur. ℞. ꝙ ſic dummo
do hoc fiat de vtriuſqꝫ ꝯſenſu. ⁊ actõne pri
ſtina agere potes refuſa michi pecunia quã
dedi nomine tranſactionis

T reſponſum. Que rebas
a prĩcipe an mulier te pro dote ꝯueniẽs. et
tecũ tranſigẽs venire poſſit circa tranſacti
onẽ. ℞. declarare debes an facta fuerit ſim
pliciter tranſactio quo caſu ei agente actio
ne priſtina obſtabit exceptio tranſactionis
aut fuit ſublata per acceptilationẽ interpo
ſita acquil. ſtipul. quo caſu nullaꝫ habebit
aduerſum te actionẽ vniuerſalem.

Auſas. An litem motam ex tranſactione finitam
per reſcriptũ imperiale reſuſcitare quis poſ
ſit queritur. dꝛ ꝙ non.

Um proponas.
Mulier aliqua petebat a te fundum. tecuꝫ
tranſegit ut dares ei ⁊ a lite decederet. nõ
vult ſtare pacto tranſactionis. petis vt pa
cto ſtet. vel reddat que nomine tranſactio
nis dediſti. qualiter tibi ꝯſulatur queritur
℞. an ꝯueniſti vt ſtaret tranſactiõi. ⁊ ſi nõ
ſtaret tranſactioni repetere poſſes que de
diſti tranſactione manente. aut non. ſcđo
caſu repetes que dediſti ſi non ſtet ei ⁊ agẽ
ti obſtabit tranſactionis exceptio cũ inter
ſit ſtipulatio. ſi circa tranſactionem veniret
nec fuit minoꝛ. xxv. an. ſi aũt non ꝯueniſti
vt a lite ſimpliciter decederet ſilꝫ dediſti.
ſibi agenti obſtabit tranſactio exceptionis
non datoꝝ tibi dabitur repetitio.

Rangſiere. In cauſa ciui li tranſigi põt
An criminali. ⁊ diſtinguitur. Aut eñi irro
gat penam ſanguinis aut non. primo caſu
traſigitur preterqꝫ crimine adulterij. in ſe
cundo caſu nec preterqꝫ in crimine falſi.

Ub pretextu. Conue ni te ꝑ
ꝓcuratorẽ meum pone actione mandati. pe
titione generali ꝓpoſita. hoc eſt vt rationẽ
reddas adminiſtrationis tue. interuenien
te poſtea inter te ⁊ me generali tranſactiõe
hoc eſt. ꝙ amplius de adminiſtratione tua
reperta poſtea aliqua ſpẽ adminiſtrationeꝫ
tuã ꝯtingẽte de qua nõ fuit actũ neqꝫ cogi
tatũ in trãſac. q̃rit̃ an ꝑtextu rei poſtea rep
te poſſem reſcindere tranſactionẽ. ⁊ ℞n. ꝙ
non. Niſi forte res illa vel ſpẽs apud aliũ
tempore tranſactionis fuit conſtituta quaꝫ
meam eſſe ignoraui.

On minorem. Pa rem
actionem habent res iudicata ⁊ tranſactio.
quare vtraqꝫ finit lites. qꝛ. ꝟ. ⁊c. nec refert
nocte vel die. fiat cum in illo tempore ex
cluditur conſenſus.

Um ea. Pone caſum ſcđꝫ ꝛvarneriũ. Ticius
ſcolaris inanem gloriam deſiderans. a me
nomine ſuo ſiue alieno fundum vẽdicauit
⁊ cum obtinere non potuerat aliquo modi
co michi dato ⁊ ſuper lite tranſegit. confe
cto inſtrõ qđ poſſeſſoꝛ titulo emptiõis fun
dum retineret. vel ſi ponas fundum ab ipo
vendicari. ⁊ vt. s. aliquo modico ſibi dato
fundũ reſtituat nomine tranſactionis. qm̃
litigando retinere nõ poterat. ſilꝫata vt pri
oꝛi caſu emptione. tranſactioni erit paren
dum. ⁊ eoꝝ que ſilꝫate ꝯcepta ſunt pretextu
nichil erit petendum

I maioꝛ. Tranſegiſti licꝫ ꝓteſtatus fueris
in tranſactio e dol u m interueniſſe. nõ pro
pter hoc reſcindit̃ tranſactio. niſi ꝓbet̃ vt. j
de dolo. dolum.

Ex intentio Deceſſit a liquiſ crede
bas te eius heredem. ⁊ ꝯuentus a credito
ribus cuꝫ eis tranſegiſti. alio exñte herede
repetere vis qđ nomine ttanſactionis ſol
uiſti. an poſſis querit̃. ℞. ꝙ non. qꝛ anteqꝫ
tranſigeres tibi ꝓſpicere debuiſti. vnde ſi

tranſegiſti licet nõ ſoluiſti ſoluere teneris.
⁊ ſi ſolueris non repeteres.

I quidẽ. Debebat tibi ali qua mlier. x. ei pe
tiſti. dicebat ſe ſoluiſſe vel nichil debuiſſe.
vnde venit in dubiũ. ⁊ cũ ea tranſegiſti. v.
tibi ſoluit. ⁊ alia. v. remiſiſti. an alia. v. repe
tere poſſis queritur. ℞. ꝙ non. obſtat exce
ptio. ſi autem cõfeſſa tibi debere. v. ſoluit.
alia. v. petere nõ ꝓhiberis ſi alia. v. debeat

I maioris. Debebat ti bi patronus
tuus. x. petiſti. ⁊ cum eo tranſegiſti. ⁊. v. re
miſiſti ea ſpe vt ſibi ſuccederes. ⁊ id non ex
preſſiſti. ſi deceſſerit ⁊ alium heredem inſti
tuerit. inſtaurari per tranſactionẽ litem iaꝫ
ſopitam fruſtra conaris. qꝛ agenti tibi acti
one priſtina obſtabit exceptio.

Ranſactione Debet ti bi aliqua
mnlier. x. ei petijſti ⁊ cum ea tranſegiſti vt
filij ſui ſerui tui fierent. An eis preiudicet
tranſactio querit̃. ℞. ꝙ nõ. Uel dic. duo
inter ſe tranſegerunt de muliere aliqua di
centes eoꝝ eſſe ancillam. non preiudicat fi
lijs quo minus liberi ſint.

Ane. An ſana mente eger coꝛ poꝛe trãſigere poſſit. ⁊ eã
factam pretextu egritudinis infirmare poſ
ſit queritur. ℞. ꝙ non.

Iue apud ac. Tranſ actõne
facta inter te ⁊ aduerſariũ tuũ coraꝫ iudice
ſine ſcriptura interueniẽte. vel non rata eſt
⁊ obſeruanda. ſi ergo fundũ petebas ⁊ trãſ
egiſti vt tibi. v. darem. ⁊ michi fundi peti
tionem remitteres. ſi non ſtem placitis. an
tibi detur actio ex pacto tranſactõnis ℞. ꝙ
non. Si aũt interceſſit ſtipulatio in tranſ
actione ⁊ ages ex ea aut non. ⁊ ages ex acti
one priſtina. ⁊ ſi excipiã ex pacto tranſacti
onis replicabis de dolo vel in factum ſi fue
rit parens vel patronus. Et ſic ꝯſequens
qđ ꝯuenit ſi priſtinã velim euadere petitio
nem fundi. ⁊ ita ad aliud agit quis ⁊ aliud
ꝯſequitur. agit ad fundum. ſed cõſequitur
hic agens vt fiat qđ in pactum deuenit

Ranſactione. Induxi ſti me do
lo. vt fundum meum quẽ meliorem crede
bas cum fundo tuo permutare. de te tamẽ
ipſo deceptus fuiſti. Querit̃. ſi ꝯtractum
reſcindere velis tanqꝫ dolo initum. debeas
audiri turpitudinẽ ꝓpriam allegans. ⁊. ℞
ꝙ non. michi tamen bene liceret.

I de certa Tenebaris mihi ad fun
dum. tranſegi hijs verbis expreſſis. vt am
plius non petam. hic non adiectõ ſubintel
ligitur. ⁊ ſi nõ apponatur nomine fundi. an
per iſta generalia verba michi preiudicem
quantum ad ſpecies quas michi alꝫs tene
baris queritur. ℞. ꝙ non.

I cauſa. Petebas a me. x obtinuiſti. non ap
pellaui vlta. x. dies. nec in integ. aduerſus
ſñiam ſum reſtitutus. qꝛ non eram minoꝛ.
An ſuper actione ex re iudicata tranſigere
poſſum queritur. ℞. ꝙ non. quaſi ſub cer
to. vnde ſi eam per ſtipulationẽ aquil. ⁊ ac
ceptꝫ. non ſuſtuliſti. vt pars pareat iudica
tis preſes prouidebit.

I pro fundo. Pete bam a
te fundum ticianum ⁊ ꝯueni vt dares mi
chi fundum ſcianum liberum. nec alienum
pro parte vel toto vt a lite recederẽ. receſſi
fundus euictus eſt. vel alij erat obligatus.
volo reſcindere tranſactionem. nunquid
poſſum queritur. ℞. ꝙ nõ. ſed ſi interceſſit
ſtipulatio agam pro euictione ex ea. ſi non
agam ꝑſcriptis verbis ad intereſſe. Si au
tem fundus ticianus quem petebaꝫ fuerat
euictus vel a me vel ab alio. nõ ideo euicti
onis actõnem habes. ⁊ tibi imputare debes
ꝙ eum reſtituiſti.

Um donatõnis Tu telã
fratris tui geſſiſti ex mala adminiſtratione
tenebaris. idem pubes factus petijt a te il
la. ⁊ tranſegit vel anĩo donandi remiſit. qꝛ
polliciti fuiſſes ꝙ illum heredẽ faceres. et ali
os heredes poſtea inſtituiſti. vult venĩre cõ
tra tranſactionẽ quaſi dolo eſſet inductus.
an poſſit queritur. ℞. ꝙ non. qꝛ ſi volens
dolum paſſus. nec in pollicitatõe tua aſtri
gebaris. cum eſſet ꝯtra bonos mores qua
ſi de futura ſucceſſione. nec valet. ⁊ ſi ſtipu
latio eſſet interpoſita. Uel ſic foꝛma queſti
onem an ipſe poſſet agere de dolo. an vt ad

impleatur quod promiſiſti. R̃n. ꝙ non ob
ligatuſ es ad relinquendā alicui hereditatē tuā

Ranſact. Petebam a te .x.
interuenientib⁹ a/
micis tecū trāſegi. ⁊ ↄueniſti de aliquo mi
chi dādo nomine tranſactionis vel promi
ſiſti vis vt reſcindat̃ tranſactio quaſi ꝑ me
tum extorta. an ſis audiēdus queritur. R̃.
ꝙ non. ſi improbitas tua deteget̃ q꞉ nō eſt
veriſimile te metū paſſum in tranſigendo.
cū tui amici interuenerint. ſimilē ꝑſumpti/
onem habes. ff. ꝙ metus cā. nō eſt veriſil̃e

J maior. Petebam a te
fundū ↄueni vt
dares michi .x. intra certā diem. ⁊ a lite re/
cederē. receſſi. ſi ſtatuto tꝑe nō feciſti q̄d ꝓ
miſiſti. nō ꝓpter hoc reſcindit̃ tranſactio. ⁊
ſupplet̃ in lr̃a ne offerāt. ſi. ſ. ſtatuto tꝑe. ſ;
poſt. alioq̄n ſi li mō vellet offerre agens ac/
tione priſtina. vt. s. e. cum ꝓponas. cū ſuis
ↄcor. Vel ſic. Reus ↄuenit ſe daturū .x.
nomine tranſactionis vſq; ad certū diem.
Actor illa .x. petebat ante diē dicens te nō
teneri ſtares pacto cū ex eo interim nichil
comodi ſentire poſſis. ſed tibi ob. exceptio
tranſactionis. ⁊ dic p̄ntata. i. ante diem ſo
lutionis oblata vt inſti. de leg. §. ſi quis de
bitori. vel dic ꝙ loquit̃ in re promiſſa. cui
tacite ineſt dilatio. puta partu vel fructib⁹
nondum maturis

Romiſſus. Si ↄueni te
ad .x. ⁊ ↄueni
ſti vt dares mihi .v. nomine tranſactionis
⁊ ſi nō dares ſtipulatuſſum penā. ⁊ ſi nō fa
cis q̄d ↄueniſti. an penā petere poſſim que
ritur. R̃. ꝙ ſic. Vel ſi cōuenit inter tranſi/
gentes. vt ſi quis eoꝝ veniret cōtra tranſ/
act̄. ſoluerit .v. nomine pene. an peti poſſit
queritur. R̃. ꝙ ſic. ſi ab alterutro eoꝝ cōtra
tranſac. factum fuerit

Ranſactio Non pōt fieri
tranſactō. niſi
aliquid detur vel promittat̃ vel retineatur
q̄d procedit etiam cum reus liberat actorē
ab aliquo q̄d ſibi debebat. ⁊ ſupple quod re
mittatur. vt. s. e. de fideicommiſ.

Damnis Si tecum tranſi
gero. ⁊ ſtatim pe/
nituero. nunquid ꝓpter hoc reſcindit̃ tranſ
actio. ⁊ inſtauratur lis finita. R̃. ꝙ nō. Et
ſi quis hoc mihi ꝑſuaſerit. ſ. ꝙ penitere poſ
ſim falſo aſſeuerauit Videbatur enī ꝓpter
parem ⁊ ſimilem quam habet cum re iudi/
cata auctoritatem. s. e. non minorem.

Bi. Petebas a me .x. cōueni vt
darē tibi .v. noīe tranſactōis
⁊ dedi tibi petitionē de .x. ꝑ acquil̃. ſtipul̃. ⁊
acceptilationē remiſiſti ⁊ liberaſti. ſtipula/
tuſſum noīe pene .c. ſi venires ↄtra tranſac/
tionē. ⁊ ꝙ data repeterē. vis venire cōtra.
qual̃r mihi ſuccurrat̃ querit̃. R̃. ꝙ repetā
data. ⁊ penā petam ante cognitionē cauſe
principalis quātū inſtituet ſi hoc noluero.

J quis Mecum tranſegiſti
nomīe tranſactionis
dedi tibi .x. ſtipulatuſſum penā .c. ſi contra/
uentū fuerit. ⁊ ſimiliter de non veniēdo cō
tra. interpoſitū ē ſacr̄m. vis recedere a trāſ
act. Jn primis eris infamis. ſcd̄o vl̃ cadis
a petitione tua. tercio penā preſtabis. Jte;
oīe emolumentū q̄d fueris conſecutus ex
pacto vel tranſactione amittis. ⁊ michi ap/
plicabit̃. q꞉ ſto placitis. predicta vera ſunt
⁊ ſi iurauerīs per ſalutem principis de ſer/
uando quod conuenit.

J ex factis. Petebas a
me codicem
meum ⁊ alias plr̃es res. ꝓtuliſti inſtr̄m fal/
ſum cui⁹ timore veni ad tranſactionē. prete
xtu falſi inſtr̄i. an poſſim q̃rtur. R̃. ꝙ ſic. Et
interpoſui ſacr̄m de nō veniēdo ↄtra ſacr̄m
ita tū̄ reſcindit̃ tranſactio p̄dicta. ⁊ ſi plr̃es
fuerint cauſe ſuꝑ quib⁹ tranſactū eſt timo/
re illius falſi inſtr̄i in hijs maneat rata trāſ
actio in quib⁹ inſtr̄m falſum nō eſt. in alijs
aūt infirmet̃. Et hec ſunt vera. niſi queſtio
falſi inſtr̄i ꝓlati mota ī alijs ↄtrouerſijs. fu
erit deciſa. Vt ſi ꝓtuliſti contra me inſtr̄m
falſum. ⁊ cū arguebā de falſo inſtitui cōtra
te actionem. deinde tecum tranſegi.

Dhemus. Mouebam tibi
qōnem dicendo
te eſſe ſeruū meū vel aſcripticiū. tranſegi/
ſti vt remitterē tibi qōnem ſtatus. An va/
leat iſta trāſactio q̃ritur. R̃. ꝙ ſic. nec obeſt
ꝙ ſuꝑ ſeruili vel aſcripticia cōditione inter
poſita fuerit. ſecus ex diuerſo. q꞉ contra bo
nos mores. ⁊ cōtra formam tranſactionis.

De errore calculi

Rrore. Tenebaris michi
in aliqua quātitate
pecunie ex pluribꝫ cauſis. puta ad
.x. cauſa mutui. ad alia .x. cauſa emptōnis ⁊
venditionis. ad .v. cā ꝑmutatōis cōputaui
dicēs .x. ⁊ .x. ⁊ .v. faciunt .xxx. cum mō faci/
unt .xxv. ⁊ ſic ↄputaui demū ꝙ tenebaris
mihi in .xxx. ⁊ hoc per errorē. an tibi p̄iudi
cetur quo min⁹ iterū fiat computatio que
ritur. R̃. ꝙ nō. niſi fuerit q̄ſ ſuꝑ errore vel
ipſa cōputatione. ⁊ vel ſit queſtio ſuꝑ erro/
re tacite cōputationi ſopita tranſactiōe vel
per ſn̄iam. Vnde ſi pluſq; debuiſti ꝓmiſi/
ſti liberationē ſua cā condices. Jdem erit
ſi penes te aliquā quantitatē pecuīe depoſi
tum ſit. Depoſuit ſcolaris penes aliquem
mercatorē .x. computaui .c. que penes eum
remanerēt. ⁊ q̄d recepit apparuit ꝙ tene/
bat̃ .c. ⁊ alia .c. ſoluiſſet. cum tū̄ non ſoluit
niſi .x. an iſte error p̄iudicet ſcolari querit̃
R̃. ꝙ nō. Vel apparuit ꝙ eſſent ſoluta cū
non eſſent ſoluta niſi .lx. hoc non p̄iudicat
mercatori. ⁊ licet ꝓpter hoc ꝓmiſit pluſq;
debuit ageres cōditione ſine cauſa vt libe/
retur. Et hec ſunt vera niſi veniret in dubi
um eſſet cōputatū. necne etiam de hoc eſſet
tractatū vel ſentētia lata

De poſtulando.

Vm. Si prefectus egipti
a poſtul̃one aliquē ꝓ
hibuit q꞉ forte falſa aliqua allega
uit. vel teſtes ſubornauit. ⁊ non appellauit
ꝓhibitus an iſte ab officio aduocationis
abſtinere debeat queritur. R̃n. ꝙ ſic. Non
ſolum libertus alteri⁹. ſed etiam principis
libertus dummodo litterat⁹ fuerit poteſt
poſtulare

Bi ſub ſpecie. Si aduocato
tuo .cc. aureos
pro defenſione tua dare cauiſti cū nō opor
tuerat te dare niſi .c. ⁊ ex cā mutui recepiſſe
ↄfeſſus es. ⁊ te ſoluturū ꝓmiſiſti. poſt cām
finitam peniteat te tm̄ promiſiſſe. An ſi pe/
tat .cc. obſtet tibi exceptio non numerate
pecunie queritur. R̃n. ꝙ ſic. ſi adhuc bien
nium nou currit. ante aūt ⁊ poſt non vt ꝓ/
bet. ſed ꝓbabis tu cautionē in id q̄d exce/
dit centū aureos. ⁊ ante ⁊ poſt bienniū poſ
ſe liberationem aut cautionem in id quod
excedit condic.

Velamento Si abſente ad
uocato tuo tem
pore ſentētie late contra te pretextu abſen
tie ſue ad litē finitā redire volueris. an ſis
audiendus querit̃. R̃. ꝙ non.

Bi qui. Si peti. here. mecum ege/
ris ⁊ cū aduocato tuo de p̄
ſtanda ei medietate hereditatis pepigeris
an valeat pactum. R̃. ꝙ non. ſed officium
aduocationis ei interdicetur.

Quiſquis. Nullus in ea cauſa
in qua eſt aduocat⁹
iudex eſſe debet. hoc in prima. Jtem ꝓbra
nō alleget. ſed ratiōes ⁊ leges. alioquī infa
mis de facto efficit̃. nec ꝑmittēdus eſt ali/
quis negocio derelicto allegare in ↄtume/
liam aduerſarij ſui. ⁊ hoc in ſcd̄o. Jn p̄rici
pio litis ↄueniat cū clientulo ⁊ de ſalario
nec pēdente lite amplius petat q̄; ſibi fue/
rat conſtitutum. in p̄ri. ⁊ hoc in tercia. Jn
quarta ita dic̃. ꝙ ſi obſecramē aliquod lic;
modicum ſibi offerat clientulus recipiat.
nec aſpernetur. Jn quīta dic̃ ꝙ litem non
protendet. Jn ſexta dic̃ ꝙ ſunt honorati q̄
dignitatem habent ſiue admīſtratōnem. ⁊
intrant ſecreta iudicis ⁊ imperatoris quan
do volūt. vt. j. de of. diuer. iud̄. l. vlt. vt ho
norati in vrbe Roma. ſi officium aduocac̃.
ſibi elegerint aduocēt q̄diu voluerint. ne
ſibi turpe ſalariū iuſtituatur. Vnde dicit̃
ꝙ ſi q̄s vult eſſe aduocatus in aliqua cau/
ſa perſonā ſuā ea petēte nō mutet. q. d. nō
ſit iudex nec aſſeſſor. nec pro malo reputet
ſi ſibi ſtandi onus immineat ex quo ſibi ele
git ius ſtandi quando officium aduocatio
nis egit.

Prouidendum. Si
tecū
habuero cauſam. ⁊ meliores aduocatos ꝓ
pter potentiam meam acquiſiero. iudex ꝓ/
uidebit vt equa diſtributio fiat aduocato/
rum. Si aūt aduocatus a iudice monitus
tibi patrociniū preſtare noluerit. nō ſolū
interdicitur ſibi foꝝ ſed agendi copia. et ſi
apparuerit me tibi copiam parem defenſio
nis ſubtraxiſſe videbor litem iniquam fo/
uiſſe et auctoritatē iudiciariā eliſiſſe. et ob
hoc punior.

Nemo. Nullus niſi catholicus admittatur aduocatus. Alioquin officialis prefecti pretorio in centum libris auri puniatur. Aduocatus ſi patrocinium vetitum alicui fuit impartitus. in ꝑpetuum relegabitur. Defenſor autem ciuitatis qui hoc paſſus fuerit in dimidia parte bonoꝝ mulctabitur. ⁊ per quinquennium relegabitur.

De aduocatis fiſci.

Cum te. Si pro fiſco nō pſona priuata aduocaſti. pretextu ſalarij tibi nō ſoluti. aduerſus eum in eadem cauſa cōſiſtere prohiberis.

Potes. Si in vna cauſa pro fiſco aduocaſti. an in alia cauſa pro priuato cōtra fiſcum poſſis conſiſtere queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Fiſci. Si pro fiſco aduocas ea que ſibi neceſſaria ſunt occultare ñ debes. nec nomine fiſci contra priuatum calumniā mouere. Si cauſam habeat fiſcus contra priuatum coram rōnali. id eſt. procuratore ceſaris Auguſti debet agi preſente patrono fiſci. Alioquin lata ſententia reſcinderetur.

De errore aduo. ⁊ libel. ſeu pre. ꝯcipi.

Atque. In cauſa mea aduocat⁹ fuiſti. ⁊ aliqua me preſente allegaſti perinde habenda ſunt ac ſi egomet allegaſſem. idē eſt ſi intellexiſſem. ⁊ intellige idem quo ad effectū. q꞉ ſicut ego ſi erraſſem reuocare poſſem errorem vſq꞉ ad ſententiam. eodē modo et tu.

Sententijs. Eras aduocatꝰ in cauſa mulieꝝ ea preſente ⁊ nō contradicente. cōfeſſus es eam debere. x. lata eſt ſententia contra eam non appellauit infra decem dies cum potuit. vult impetrare reſcriptum a principe vt retractetur ſententia. an ſit audienda queritur. R̄n. ꝙ finita per ſententiam. ⁊c. maxime cum mulier infra triduum errorem aduocati non reuocauit nec a ſententia appellauit cum appellare potuit.

Errores. Hēbaꝫ cauſam ꝯtra te dedit iudex ꝯtra me interlocutoriā ſententiā. ſentiens me grauatum volo petere reſti. in integ. q꞉ forte eraꝫ minor. In libello ſupplicatorio quidam reſcripſit ita. ſ. petit tal' reſtitutionē cū ſit cōdemnatus. nec eram condemnatus. an ille error michi noceat queritur. R̄. ꝙ non. ſi probare poſſim ꝙ non fui condemnatus

Ut que deſunt aduo. par. iu. ſup.

Non dubium. Si aduocatus tuus minus pro te allegauit ꝗꝫ debuit vel omiſit quod omittere non debuit hoc ſupplere poteſt iudex ⁊ proferre. dummodo iuri communi ſit ꝯſonū.

Ex quibꝯ cau. infa. irro.

Infamie. Si iudex te in carcerē vel vincula ob crimen quod dicit te commiſiſſe ſiue iuſte ſiue male iecit. an ꝓpter hoc ſis infamis queritur. R̄. ꝙ non.

Neque furti. Publicanus a te nomīe tributoꝝ plus exegit ꝗꝫ exigere debuit. actione in factū que datur ꝯtra publicanos egiſti. ⁊ in duplum ꝯdēnatus eſt. an ꝓpter hoc efficiatur infamis queritur. R̄. ꝙ non. cuꝫ nec fur dicendus ſit. nec raptor nec in crimen peculatus incidiſſe que crimina infamant.

Et ſi ſenior. Si decurio teſtīm falſum retractauit cōdēnatus in bienniū. an elapſo biēnio videat' ſibi remiſſa infamia ꝗrit'. R̄. ꝙ ſic. Ex quo eñi pena remiſſa. ⁊ ſequela pene que ē infamia ſi cauſa cognita finita fuit pena

Si poſſidonium. Poſſ. aliqꝺ crimen commiſit ꝓpter quod erat relegandus. iudex cauſa cognita condemnauit eū in annū cum erat relegandus in quinquennium. puta q꞉ ſententie ſeueritas dicende eum excuſauit ab infamia. ⁊ ſic. proprie accipitur relegatum ⁊ condemnandum Si autem accipitur. id damnatuꝫ. dic tunc caſum ꝙ erat relegandus vſq꞉ ad annum et ꝯdemnatur in quinquennium. ⁊ dic ſeueritas ſententie.

Decuriones. Nec decurio nec decuriōis filius verberibꝯ ſubiciendus eſt An autem filius decurionis ſi alicui intulit iniuriam fiat infamis ſi de hoc iudex cōdemnauerit queritur. R̄. ꝙ ſic.

Ad tempus. Aliquid ꝯmiſiſti ꝓpter qꝺ in opus pu. ſeruire ꝯdemnatus vſq꞉ ad quinquenniū. puta an elapſo quinquennio remaneas infamis queritur. videtur ꝙ ſic. ⁊ ꝙ dicit. retento priore ſtatu. dic vt hic. i. ciuitate ⁊ libertate

Nemo. Si tibi hereditas paterna delata eſt ⁊ ab ea abſtinuiſti. an ꝓpter hoc efficiaris infamis queritur. R̄. videbat' ꝙ ſic. q꞉ fame patris per creditores iniuriatur. vt inſtit. qui manu. non poſ. contrariū eſt verum.

Furti. An mulier de furto condemnata efficiatur infamis queritur. R̄. ꝙ ſic. ſed ſi penes eam ignorantē rem furtiuam eſſe repitur. ⁊ ad exhibendū. ⁊ rei ven. conuenta eam nolit reſtituere. ⁊ iuraretur contra eam in litem. ⁊ in reſtōne rei. ⁊ ad intereſſe cōdemnata ſit. an quia in plus condemnata eſt fiat infamis queritur R̄. ꝙ non.

Neminem. Si hoſtes patriam tuam inuaſiſſent nec defendiſti. an ꝓpter hoc infamis efficiaris querit'. R̄. ꝙ non. ſm hanc expoſitionem eſt in littera ob offen. al' eſt ſiue nō Et dicas ꝙ aliqs detulit fiſco hereditateꝫ delatā. an ob hoc ꝙ delator dicat' efficiat' infamis queritur. R̄. ꝙ non Uel ſic in actione famoſa patriaꝫ tuam defendiſti. ⁊ condemnatus fuiſti an efficiaris infamis R̄. ꝙ non. quia alieno nomine cōdemnatus ⁊c. vt. ff. e. furti. §. ꝙ alienatio. dubitatio fuit. quia videbatur delator. l. delatoribꝯ. s. de epis ⁊c. nulli. in fine.

Iniuriaꝝ. Alieno ſeruo iniuriam intuliſti. domīo eius per ſeruum iniuria fit. actione iniur. conuentus ꝯdemnatus es. an efficiaris infamis queritur. R̄. ꝙ ſic. ⁊ ſic non eſt ꝯtra inſti. de iniurijs. vbi dicit' ꝙ ſeruo non fit iniuria. quod intellige. quia domino fit ꝑ eum. vt hic

Debitores. An ob hoc ꝙ qs debitis grauatus bonis cedat efficiatur infamis queritur. R̄ ꝙ non. videbatur ꝙ ſic. quia non erat cautus in excipiendo.

Si te. Iacente hereditate alicuius. res hereditarias ſubripuiſti. conuentus ⁊ ꝯdemnatus es. licet tibi penā iudex non impoſuerit. an ob hoc minus efficiaris infamis queritur. R̄. ꝙ nō. q꞉ actio furti etiam ſi nō fuiſſet niſi ciuiliter intentata infamaret.

Ea que. Si pater filios ſuos in teſtamēto increpauerit dicē do eos malos. an ꝓpter hoc efficiantur infames queritur. R̄n. ꝙ non. Sed opinio eoꝝ grauatur. ⁊ ſic incurrunt infamiā facti

Nullam. Licet auūculus ictibꝯ fuſtium fuerat ſubiect⁹ ad veritatem eruendam. an crimen quod commiſiſſe dicebatur commiſiſſet. an propter hoc efficiatur infamis queritur. R̄. ꝙ non cum non preceſſit condemnatio.

Decreto. Per annū olim a morte mariti conſueuit mulier differre veſtes lugubres. ⁊ hoc diſponit imperator dicens. ꝙ hec neceſſitas lugendi eis remittatur. non ꝯcedatur eis intra annum nubere abſq꞉ infamie nota.

Fuſtibus. Aliquid ꝯmiſiſti ꝓpter quod verberibꝯ ſubiectus es. tibi etiam dictum eſt per ſententiam a pretore ꝙ fur fuiſti. an ꝓpter hoc efficiaris infamis queritur. R̄. ꝙ ſic

Verbum. Habebam cōtra te cauſam. aduocatus tuus tm̄ verbis inſtabat ꝙ michi vel patrono meo non dares locum loquendi. petit patronus meus vt iudex imponat ei ſilentium. ſic dicens. tace. vel vade ſincophantis. non fit infamis.

Non damnatos. Non ſoluꝫ damnatus. ſed pactꝰ de iniuria notatur. ſed refert an ſimpliciter quis pactuſſit. an pecunia interuenerit. Si autem conuento iniuriarū deferatur iuſiurandum. ⁊ iuret ſe

iniuriam non intuliſſe.non erit infamis

Interlocutio Si iudici de aliquo queri moniam depoſuiſti.⁊ ei iudex dixit.refor/mes te ad frugem melioris vite.interloq̄n do.nec ipſum de aliquo crimine ꝯdemna/uerit.an fiat infamis queritur.R.ꝙ nõ

Improbum Non ſolum ob id qͦd no/mine vſuraꝝ vltra legis ſtatū accipit̃ voca tur infamia.ſed qꝛ pecunia credita ſuo die non ſoluit.vſuras ꝯputat in ſortē.⁊ illius ſortis accipit vſuras.

Si fratres Exercens artē ludi crā ſine dubio ē in/famis.an aūt minor.xxv.an.exercens artē ludi.infamis ſit querit̃.R.ꝙ n̄.nec ob.ꝙ in delictis ei nõ ſubuenit̃.vt.j.ſi aduerſus rē.iu.l.vl.ff.de mino.auxiliū.qͦd eſt intel/ligendū quo ad reſtitutionē.hic aūt nõ re/ſtituit.qꝛ ipſo iure non tenet̃.

Fidem Si mecū ſocietatē ꝯtraxiſti ⁊ in ea dolum ꝯmiſiſti for te ſubtrahēdo aliquas res de ſocietate con uentus pro ſocio tuo non ꝯdemnaberis ſo lum vt michi ſatiſfacias.ſed efficieris infa mis.⁊ bene dixi nomine tuo.qꝛ ſecus ſi ali eno.s.e.furti accipe.§.ſi quis.

De procuratoribꝫ.

Autio Tenebaris michi in.x.ticius nomine meo ea.x.petijt.dubitaſti an hr̃et mandatū.⁊ vt tibi ſatiſdaret me ratū habi/turū petijſti.an cauere debeat procurator mei actoris de rato cū de mādato non con ſtet queritur.R.ꝙ ſic.

Cum rem Mulier mulieri te nebat̃ in.x.cõuēta maritū ꝓcur.ꝯſtituit.an poſſit q̄ritur.R. ꝙ ſic.cum ſit cā pecuniaria.⁊ maritus iudi catū ſolui ſatiſdat.⁊ ꝙ dicit appell̃.i.inter/pellationi ſm̃ quoſdam.vel in cā principa/li coram iudice appell̃onis ſatiſdari non de buit.vnde dicit appell̃oni ꝓprie.i.in cām appell̃onis.vel dic caſum.vt in.C.ſcribit̃

Cum Teſtm̄ feciſti.⁊ filios tuos impuberes heredes inſtitui ſti.⁊ eis tutorem dediſti.⁊ michi fideiuſſo rem ab herede ꝓſtandū reliquiſti.ſi tutor a me conuentus actiõe ex teſtamento ſatiſda re non vult.an ſit ꝯpellendus vt reſponde at vel ab adminiſtratione remoueatur que ritur.R.ꝙ.ſic.ſummarie aūt cognoſcet iu dex ſi pupilli non defendant̃.aut ſummit tendus in poſſeſſionē bonoꝝ pupilloꝝ.

Qui ab Petebam a te.x.tecum ſum litem conteſtatus.li te conteſtata aberas reipub.cauſa.condem natuſes.vxore tua te defendente ⁊ ſentētie acquieuit vel alio modo interfuit iudicio. an tibi preiudicetur per vxorem tuam.quo minus reſtituaris ad cauſe tue cognitionē ⁊ defenſiouē queritur.R.ꝙ non.cum nec alieno nomine agere poſſet mulier.nec de fendere niſi procuratrix in rem ſuam.Alij ſunt caſus.vt hic no.

Actionem Petebam a te.x.ꝑ procuratorē.vole/bas me reconuenire.⁊ petebas vt caueret de defendendo.ſi nõ caueat quid iuris ſit queritur.Rn.ꝙ denegabitur ſibi actõ.hec cauſa eſt pena procuratoris non defenden tis.vt.ff.e.l.mutus.§.pena

Reum An accuſatus de crimīe in/ter reos receptuſ pendente actione defenſioni alicuꝰ ſe offerēs audien dus ſit queritur.R.ꝙ non

Militem Miles etiam ſi reſcri/ptum haberet a princi pe ꝙ poſſet experiri nõ audietur.Item nec defenſor eſſe poteſt.nec redemptor.⁊ ita n̄ interueniet vt procurator rei.nec quaſi ſuf fragator.id eſt.aduocatus.

Quod Mandaui tibi vt decem in quibꝫ michi ticius teneba/tur ab eo peteres.lite non conteſtata cau/ſam alij vt peteret mandare voluiſti.an ſis audiendus queritur.Rn.ꝙ non.nec pro/curatorem conſtituere potes.niſi demum lite conteſta.Cum extunc dominus litis ef ficiaris.quod intellige ad cauſas ſecus ad negocia.vel ſi in rem tuam ſis factus pro/curator.

Qui ſtipendia An actione ſibi ceſſa.mi les in rem ſuam ſit factus procurator ⁊ eē poſſit queritur.R.ꝙ ſic.licet eñ ex alteriꝰ perſona agat.ſuum tñ negocium gerit.

Si procurator Ordina/ui procu/ratorem ad petenda.x.vel equum.plus pe tijt q̄ꝫ ſibi mandatum ſit.an michi preiudi cauit quo;ad alias ſpecies.ſi eas petendo ſuccubuit queritur.R.ꝙ non.Si autem habuit generalem adminiſtrationē ⁊ libe/ram ſi quid ꝯtra te per eum iudicatū eſt re/tractare non potes.tamen ſi quid dolo cõ/miſit.vt qꝛ paſſus eſt ſuperari ſe ab aduerſa rio.habes actionem mandati ꝯtra eum.

Neque An in cauſa pupilli tutor ordinare poſſit procurato rem queritur.R.ꝙ non.ſed actorem con/ſtituat in cauſa.an autem pupillus poſſit. R.ꝙ ſic.tutore auctore.an aūt ſaltim lite conteſ.poſſit tutor procuratorē conſtitue/re.R.ꝙ ſic.ad exemplum procuratoris qꝛ tunc dn̄s litis intelligitur.

Exigendi Ab aliquo ꝯuentus lite conteſtata te ab/ſentaſti ut iudex procederet.filius tuus mi nor.xxv.an.defenſioni tue ſe obtulit.obic̃ aduerſarius ipſum non habere mandatum nec ꝙ poſſit eſſe procurator cum ſit minor. quid iuris ſit queritur.R.ꝙ mādatū ab eo exigendum non eſt.duplici ratione.Qui/libet ad alterius defenſionē ſiue extraneus ſiue libertus admitti debet.tum qꝛ eſt de ꝑ/ſonis coniunctis que ſiue agant ſiue defen dant non probant mandatum.vt.ff.de ꝓ/cura.ſed ⁊ hee perſone.an aūt repellendus ſit eo ꝙ minor.R.ꝙ poteſt.ſed melius eſt eum admitti q̄ꝫ abſentem quaſi ꝯtumacem ⁊ indefenſum condemnari Predicta ſunt vera.ſcꝫ qui admittitur ad defenſionem.et ſi caueat de defendendo ⁊ de dolo quod ab ſit.⁊ promittat ſoluere ꝯdemnationes.

Ita demum Mater filium ſuum militem in cauſa quā habuit ꝯtra ticiū inſtituit pro curatorē ad agendum.vult ticius eum re/pellere.an poſſit queritur.qꝛ miles eſt.R. Aut lis ē ꝯteſtata cum eo aut nõ.Primo caſu non repellet.nec quiſqꝫ ad ſententiaꝫ ſteterit ⁊ obtinuerit ⁊ a ſentētia fuerit appl̃ latum ⁊ in appellationis iudicio fuerat pro curator vel interuenerit.non poterit oppo/ni exceptio cum in inicio litis nõ fuit oppo/ſita.In ſecundo caſu.ſ.cum lis conteſtata non eſt repelli poteſt.Uel dic ꝙ in ca uſa principali ſi non fuit obiecta exceptio.an poſtea in cauſa appellationis obici poſſit q̄/ritur.R.ꝙ non.

Non eo Mulier minor in cauſa quaꝫ habuit cum maio/re.maritū ſuum procuratorē ꝯſtituit tuto/re nõ auctore.egit maritus nomīe vxoris. ⁊ obtinuit.vult maior vt retractetur quod actum eſt cum ꝓcuratore dato a minore ſi/ne tutoris auctoritate.an ſit andiendus q̄/ritur.R.ꝙ non.qꝛ fauore introductū eſt. vt lata ſententia ꝯtra ſe non teneat.ſed ne in leſionē.⁊c̄.nec ſaltim pro ſe non retracte tur Item in cauſa quam habebaſ cum ticio procuratorē ordinaſti.qꝛ tecum pepigit de danda medietate eius de qua erat ꝯtrouer ſia non vis adimplere quod ꝯueniſti.con queritur principi procurator.an ſit audi/endus queritur.Rn.ꝙ non valet pactū de preſtanda quota parte litis quaſi ꝯtra bo/nos mores factum.procuratorē autem ſu/ſcipere licitum fuit cuiꝰ officium eſſe debet gratuitum.

Per procuratorem.

Procurator tuus vel actor prediū tuū cõ/tra ſpeciale mandatuꝫ diſtraxit ⁊ tradidit. an tibi preiudicauit queritur.R.ꝙ nõ.nec emptor audiendus ſi velit dominiū tranſ/ferre.cuꝫ voluntate tua precedente vl̃ ſub/ſequente diſtractum non fuerit.

Alienam Si mulier in cauſa quam contra filium ſuum habet ad defenſionē eius velit admit ti.an ſit audienda queritur.R.ꝙ non.ſed petit ſibi tutorem.licet aūt ab inicio nõ ad mittatur.ex poſt facto admittitur.ſi lata fue rit ſentētia ꝯtra filiū admittit̃ ad appellan/dum.vt.ff.de appel.rati.l.i.

Si precium Procurator tu us vel actor con tra mandatū ſpeciale michi vendidit cū nõ valet venditio.qualiter recuperabo preciū queritur.R.ꝙ preſes prouidebit vt mihi reſtituatur ſi declaret voluntatē non prece dentē vel ſubſequentē ꝯtractui interueniſ/ſe.Que aūt actio mihi ꝯpetat ad precium

recuperandum non apparuit. Tu dic actio nem de in rem verſo. ſi in rem meã verſum fuerat preciũ ⁊ procurator fuit ſeruus. vel negocioꝝ geſto. ſi fuit liber. vel ꝯditione ſi ne cauſa. vel officio iudicis. vt hic.

Nichil. Non refert ꝯſtituatur lite cepta vel nõ. quia vtroqꝫ modo ꝯſtitutus eſſe põt. vel ſi nihil obſtet recte conſtituitur.

Maritus. In cauſa vxoris ſue mandato interuenien te maritus eſſe poſſit ꝓcurator q̃ritur. R. ꝙ ſic. cum non ꝯgruat ſerui ſuo iniurijs vi roꝝ intereſſe. interpoſita tñ cautione de ra to ⁊ defendendo ſi ꝯtingat vxorem recon uenire. Si aũt ad certam cauſam cum inſti tuerit ⁊ de agendo ei mãdauerit. an ad aliã cauſam ſine mãdato admitti poſſit querit᷑. R. ꝙ non.

Procurationibus.

Ad agendum ꝓcuratorẽ inſtituiſti. lis eſt ꝯteſ. eo inuito lite ꝯteſ. an in te poſſis tranſ ferre iudiciũ. R. ꝙ non. niſi morbꝰ vel ini micicia capitalis interceſſerit. vl' alia cauſa legitima. quo caſu etiaꝫ eo inuito in te erit lis transferenda.

Nulla. Procuratorẽ ad agenduꝫ vel defendẽdum inſtituiſti lite ꝯteſ. deceſſiſti. vel te ex iuſta cauſa ab ſentaſti. an nõ eo minus ꝙ deceſſiſti vel ab ſentaſti poſſet ꝓcedere ꝓcurator. R. ꝙ ſic cum per litem con. dñs litis. id eſt. inſtãtie iudicialis non intellige rei petite in iudicõ efficiat᷑. cũ etiã ꝓcuratorẽ inſtituere poteſt ꝙ non poſſet niſi dñs per litẽ con. fuiſſet. ⁊ dic ꝙ eſt dñs. qꝛ poteſt teſtes reprobare. quoſdam approbare ⁊ admittere. ⁊ inſtare vt iudex in cã ꝓcedat. ac ſi reus dñs fuiſſ3.

Inuitus. Rogaui te vt eſſes ꝓ curator in quadaꝫ cã quaꝫ habebã ꝯtra ticium. ſi vis potes. ſi nõ vis ꝯpellere te nõ poſſum. ⁊ hoc in prima. Si aũt ſponte ſuſcepiſti. ⁊ ſic te ad cauſam ordinaui. ⁊ per ſententiã finita eſt finit᷑ offi cium ꝓcurationis niſi ꝙ appellare teneris tñ. ⁊ hoc in ſcḋo. Si aũt rogaui vt defen ſionem ſuſcipes meã in cauſa quã habebat ticius ꝯtra me. ſi vis potes. ſi non vis non es ꝯpellendus inuitus. ſi ſponte ſuſcepiſti.

fidem adimpleas. ⁊ hoc in tercia. Vñ due partes loquuntur in procuratore actoris. tercia in procuratore rei. ⁊ dic ꝙ illud ver bum. cum fidem. ⁊c. põt referri ad finem ſe cunde ptis. nec exten. ⁊c. Vel ꝯtinua ad ꝓ ximũ. ⁊ tunc ſupplebis ſubire nõ ꝯpelleris ſed ſupple ſi ſuſcepis ꝯplere debeſ. ne vltra extendere cum fidem. ⁊c.

Licet. Tenebatur ticius michi in. x. tu te dicens ꝓcuratorẽ cũ nõ eras ea petijſti ⁊ obtinuiſti. lata ſñia vult ti bi ticius opponere exceptionẽ falſi ꝓcu. an poſſit q̃ritur. R. ꝙ licet talis exceptio falſi ꝓcura. in inicio litis vel ante eſſet ꝓponen da ad exemplũ dilatoriaꝝ excep. vt in au ten. de litigioſis. tñ qñqꝫ ſiue lis ꝯteſtetur ſiue non. ꝓponi ⁊ ꝓbari põt ab aduerſario qua ꝓbata licet lata fuiſſet ſñia fingitur re tro iudiciũ nullum fuiſſe. nec ꝯteſtatio nec partiũ ꝯfeſſio. nec teſtiũ ꝓductio. nec con trouerſia. tenet tñ iudiciuꝫ vtrum fuerit ꝓ curator nec ne.

Quicũque. Tres habet ptes In prima dicit᷑ ꝙ in dignitate ꝯſtitutus. ſiue fuerit pretor. ſi ue prefectus. ſiue magiſter militũ. ſiue pro conſul. ſiue vicariꝰ principis. ⁊ litẽ ꝯferre. vel ſuſcipe putauerit. hoc ꝑ ꝓcuratorem fa ciat. Alioquin ſi ꝑ ſe duxerit litiganduꝫ ca dat a cã. ⁊ hoc in prima pte ⁊ ſcḋa. Iudex aũt vna cum officiali ſuo qui hoc paſſus eſt in. xx. libris auri mulctetur. ⁊ hoc in tercia. ꝙ aũt dicit᷑ reſtringitur ad illuſtres inclu ſiue. ⁊ hoc dicit in auteñ. qḋ ius. ⁊c

In pecuniarijs Si in pe cuniaria cã iudex vt ad iudiciũ venias citare te fece rit. nec tibi nunciꝰ dixerit vt venias vel ꝓ curatorẽ mittas cũ electionẽ habeas veniẽ di vl' mittẽdi. ſi non venias ſed mittas. an videaris iudicis p̃cepto paruiſſe queritur. R. ꝙ ſic. electionẽ habeas ex hac. l. niſi in caſibꝰ. Vnus eſt cum melius ſcias verita tem q̃3 ꝓcurator. vel tua perſona legaliorẽ tibi magis credi debet quo caſu in ꝓpria ꝑ ſona venire debes. vel ſi talis ſit cã que per ꝓcuratorẽ expediri non poſſit. vt eſt popu laris. ff. e. licet. in prin. ⁊ hoc eſt qḋ ſequi tur. niſi. ⁊c. vel ſi non idoneum procurato

rem miſiſti vult iudex vt iuſtiorem inſti tuas.

Ne liceat poten. pa. liti. pre. vel ac. in ſe transfere.

Iuine. Tres habet ptes In prima recitat imperator ꝯſtitutionem diui clau dij qua cauetur. vt ſi aliquis habens cau ſam cum aliquo ſuffragium potentioꝝ rati one officij implorauerit quo magis aduer ſarius. vel ad tranſactionem veniat vel ce dat. in amiſſione cauſe puniatur. ⁊ lis ſuo marte equaliter durat. ⁊ hoc in prima. Aſ ſumens ſeuera ſententia puniatur. que au tem ſit pena hic non aperit. Tu dic ꝙ capi talis. et dicitur ſeuera in faciendo. in pati endo iuſta. quia patiens ea dignus eſt. et hoc in ſecunda. Quia autem omniũ inter eſt. ⁊ maxime pauperum a potentioribꝰ nõ grauari. duo preſidi intelliguntur per di ctam conſtitutionẽ indicta ſi nõ fuerit ob ſeruatum quod in conſtitutione dicitur et cognitionẽ ſcilꝫ iactura pene. hoc eſt rei de ducte in cauſam debitore hoc impetrante. ⁊ querelam deponente. Nec timeat preſes ꝙ potentioribꝰ p̃iudicet. ſ. in dignitate cũ quantum ad hoc ſuperior ſit.

Si cuiuſcunque. Debe bas mi chi. x. actionem michi competentem cõtra te potentiori ceſſi. an valeat ceſſio querit᷑. R. ꝙ non. at eo ꝙ in amiſſione debiti mul ctari debeam.

De hijs qui poten. no. titu. pre. af. vel eoꝝ no. in litem preten.

Animaduerti. Pe tebã a te fundum. dicebas aliquem cla riſſimũ eſſe poſſeſſorẽ illius fundi vel te no mine illius fundum poſſidere. ⁊ inſcriptio nem quandã in illo fundo feciſti talem. hic fundus eſt potẽtioris. ⁊ hoc feciſti quo ma gis me ab agendo repelleres Qualiter mi chi ꝯſulatur queritur. Dicit imperator ꝙ animaduertit plures tales conuentos hoc feciſſe. hoc in prima. In ſecunda ſtatuit pe nam in perſonas potentũ qui conſenſerunt

nomen ſuum imponi. vt infames effician tur. et hoc ſimiliter dicit in fine legis. ibi. eos. ⁊c. et potes continuare illum. §. cum hac ſecũda pte. In tercia dicit. ꝙ ſi hmõi potentiores non ꝯſenſerunt ꝙ cõuicti hoc fecerint. pena plumbi afficiãtur. ⁊ perpetuo in metallum dentur. Item ſi quis lite pul ſatus cum poſſideret nomen potentis in li te pretendat. amiſſione cauſe puniatur. ita ꝙ nec facultas ꝯtrouerſiam recuperan di tribuatur. ⁊c.

Vt nemo pri. ti. pre. ſuis vel impo. vel vela regal'. ſupen.

Egie. Si in fundo tũo ver illa ſuſpendiſti. cum hoc ad principem pertineat. fun dus confiſcabitur. ſi in alieno. nõ confiſca bitur fundus. ſed omnia bona tua confiſca buntur. ⁊ differt iſte titulus a ſuperiori. qꝛ ibi dicebat conuentus ꝙ res erat aliena. hic ſua.

Nequis. In prima parte prohi bet vt nullꝰ vexilla ſua vel vela in aliena poſſeſſione. ſiue poſſeſſor fuerit iuſtus. ſiue inuaſor ſuſpendat. ⁊ hoc in prima. Si autem fecerit ſi plebeus eſt. vltimo afficiatur ſupplicio. ſi clarus vel eti am clericus deportabit᷑. ⁊ non ſolum ciui tatem amittet ſed ⁊ libertatẽ. ⁊ hoc in ſecũ da. Hmõi autem pene infligende ſunt om nes iudices executores. ⁊ hoc in tercia. Cuilibet frangendi titulos vel vela pateat facultas. non ſolum ei in cuiꝰ preiudicium ſuſpẽſa ſunt. ⁊ hoc ſiue ſeruus ſiue liber. nec timeat ꝙ de calũnia accuſet᷑. ⁊ hoc in quar ta. Iudex autem qui talem actõnem admi ſerit. xxx. libras auri vnacum officiali ſuo puniatur. ⁊ hoc in quinta.

Vt nemini liceat ſine iudicis auctorita te ſigna rebꝰ imponere quas aliꝰ tenet.

Ex pe. Petebas a me rem mobilem vel immo bilem. ante ſententiam ſignuꝫ rei illi impoſuiſti. auctoritate mea illud poſſum extrahere vt cauſa quam michi moues officio iudicis terminetur.

Rebus. Rei ab alio poſſeſſe ſiue
tua fuerit ſiue obligata ſi
gnum imprimere non debes.

Ne fiſcus vel reſpub. procura. alicui pa
troci. cauſa in lite preſtet.

Ei. Michi in. c. tenebaris. et
reipubl. illa. c. obtuliſti. et
ꝯtra me petentē illa. c. auxiliū rei
pub. imploraſti. an ſis audiendus querit.
℞. ꝙ non. Vel dic. Si reipub. tenebaris
in. c. ⁊ ego tibi in. x. ſi feciſti michi pactum
de non petendo. ſi reipub. tua. c. obtuleris
quo magis cōtra te preſtaret iuuamen. an
ſis audiendus. ⁊ dicit ꝙ non.

Cum allegas. Petebam
a te. x. fiſco
dimidiaꝫ obtuliſti. ⁊ hec fuit queſtio legis
an valeat hec oblatio. ℞. ꝙ non.

Abhorret Tenebatur fiſcus in. c
ei remiſiſti quo magis
tibi in cauſa contra me patrocinium preſta
ret. an valeat. ℞. ꝙ non. non enim fiſcus. ⁊c.

Ad fraudem. Tenebaris mi
chi in. c. ⁊ fiſco
in alijs. c. fiſco ſua. c. obtuliſti ꝗ magis tibi
ꝯtra me ꝑrocinium p̄ſtaret hoc iplorare ñ de
buiſti. ſed ſi neges me tibi. c. numeraſſe. ex
cept. non nume. pecu. vtaris. Quid ergo
differt hec lex a ſuperiori perſona. Dic ꝙ
ibi debitor ſe debere ꝯfitebatur. hic negat vel
ibi ꝯtra debitores ſuos exceptione ſe iuua
ri poſtulabat hic contra creditores.

De negocijs geſtis.

Vm. Mater tutores filio-
rum ſuoꝝ accuſabat
de ſuſpecto ⁊ alios petijt coraꝫ iu-
dice dari ſumptus fecit. an eos per actionē
neg. geſ. repetere poſſit queritur. ℞. ꝙ remo
uendo ſuſpectos ⁊ petēdo idoneos officio
pietatis functa eſt. vnde eos donaſſe vide
tur. quo circa eos repetere non poteſt.
Nec enim ſi extraneus in familia ſua cū ma-
ior ſit paterna vel materna dilectio ꝗꝫ do-
meſtica.

Contra Premittit regulā ad quā
ponit exemplum quod ta
le eſt. Quicūqꝫ ſiue minoris ſiue maioris
vtiliter negocia geſſerit competit ſibi neg.
g. actio ad repetendum quod impendit in
pupillo quatenus factus eſt locupletior.
Si ergo pupillum Romam duxiſti cauſa
tutoris petendi ⁊ ſumptus feciſti. negocio
rum geſtoꝝ actione repetere poſſes niſi ma
tertera ſua probet ſe velle hunc ſumptum
feciſſe quo caſu preſumeris donaſſe. nec
repetes ſi nec ipſa repeteret ſumptus

Siue. An coheres debitū paternū
ſoluerit. a coherede per actio.
nego. geſtorū repetere poſſit queritur. ℞.
ꝙ ſic.

Qui pupille. Mandato tu-
toris negocia
pupilli geſſiſti. an ei pro tutele actiōe tene-
aris queritur. ℞n. ꝙ non. ſed neg. geſ. quia
non vt tutor geſſiſti. ⁊ tutori mandati te-
neris. ⁊ ipſe tibi contraria. et tibi pupillus
cōtraria neg. geſto. ad repetendum ſi quid
impendiſti.

Officio. Si libertus filiarum pa-
troni negocium geſſit.
an ei contra eas nego. geſto. actio compe-
tit queritur. ℞n. ꝙ non. Et nota ꝙ dicit
pupilla. quia ſecus ſi eſſet adulta. ſm quoſ
dam. Tu dic ꝙ niſi proteſtetur a pricipio
ꝙ repetendi. ⁊c. vt. ff. e. ne ſe nō ius.

Curatorem. Si pater tuus
teſtamento cu-
ratorem dedit tibi. ⁊ negocia tua admini-
ſtrauit. an tibi neg. geſto. actōne teneatur
queritur. ℞n. ꝙ licet recte datus fuerit. ta
men nego. geſto. actione tenebitur. quia nō re-
cte egit. Inſti. de curatoribus. §. i.

Si ab eo. Negocia mea geſſiſti
et male. vnde ex ma-
la adminiſtratione michi in duodecim te-
nebaris. me heredem inſtituiſti in dua-
bus vncijs. an ad repetenda decem aduer-
ſus coheredem michi negocioꝝ geſtorum
competit actio queritur. ℞. ꝙ ſic.

Aduerſus. Si negocia mea
geſſiſti. ⁊ quia ma-
licie cauſa aberam contra te actionem ne-
gociorum geſtorum intentare non potui
per decem annos vel viginti. michi reuer-
ſo an ea detur queritur. ℞. ꝙ ſic. Non enim
longi tēporis ſpacio. i. x. vel. xx. an. excluditur
cum ſit perſonalis. ⁊ duret vſqꝫ ad. xxx.

Si pecunia. Si debitori meo
pecuniā michi de
bitam exegiſti. ⁊ ſolutionē tibi factam ratā
habui. an michi ꝯtra te actio neg. geſ. ꝯpe-
tat queritur. ℞. ꝙ ſic. videbatur ꝙ nō. ſed mā
dati. quia ratihabitio retrotrahitur ⁊ mādato
ꝯparatur. vt. ff. de neg. ſemp. ꝯtrarium eſt verū

Si ſeruum. Si in ſeruo meo
egroto curato ſū-
ptus feciſti. an neg. geſ. actio. repetere poſ-
ſis queritur. ℞. ꝙ ſic. ſi vtiliter geſſiſti

Alimenta. Si nomine alimen
toꝝ in filiū mater a-
liquid impēdit. an repetere poſſit queritur
℞. ꝙ non. Si aūt alia negocia geſſit ⁊ im-
pēdit anīo repetēdi ꝑ act. neg. geſ. repetet.
ſi mr̄na affectōe quaſi anīo dādi nō repetet

Si filijs. Si filius ſui iuris nego-
cia pr̄is gerēs debitū eius
ſoluit ⁊ anīo repetēdi actione neg. geſ. a fra
tribus ſuis coheredibus repetet quod ſoluit.

Quod in vxorem. Si
cu
ratorē vxoris tue egre aliquid impēdiſti a
ſocero tuo repetere non potes. quia anīo affe
ctionis hoc feciſſe p̄ſumeris. Si aūt in fu-
nus eius aliquid impēdiſti repetes a patre
ad quē dos redire debeat actione funeraria

Si mandatū Si mandato
meo negocia
michi ⁊ vxoris mee cōia geſſiſti. tibi aduer
ſus me ꝯtraria mādati ꝯpetit ad repetēdū quod
impendiſti michi aūt conta directa.

Si paterno. Si vxoris tue fi
liam non tuam ꝗ
preuigna dr̄ aluiſti. vel in magiſtrū ſuū vt
eam doceret aliquid impēdiſti. an repetere
poſſis queritur. Diſtinguitur Aut paterno af
fectu. id eſt. ea affectōne qua pater filiū ale
ret vel in eum impēderet. ita eam aluiſti nō
repetis.

Si curatoris. Cauſā geſſiſti
alicuius adulte
⁊ deceſſiſti. an heres tuus de dolo ⁊ culpa a
te ꝯmiſſa neg. geſ. actione ꝯuenire poſſis ꝗ
ritur. ℞. ꝙ ſic. an ad heredem officiū admi
niſtrandi ꝑtineat ꝗritur. ℞. ꝙ non. vñ ali-
enandi res adulte facultatē nō habet. Vel
ſic. Certū eſt ꝙ curator neg. geſ. actiōe vti-
li tenetur. An heredes eius teneantur ſicut de
functus. ℞. ꝙ ſic de dolo ⁊ lata culpa. nec
officiū admīſtrādi ad eos trāſit. ⁊ idcirco ⁊c.

Si negocium. Si pro vxo
re tua ſolui-
ſti. ⁊ ea mandante vel rogante tibi neceſſa-
ria mandati actio competit.

Ob negociū. Si negocia
mea geſſiſti.
⁊ ſumptum feciſti. an ad vſuras tibi tene-
ar actiōe neg. geſ. ℞. ꝙ ſic. vel intellige qñ
pecuniā ſub vſuris ob gerēda negocia mea
accepiſti. Idem ē in eo qui alienū gerit ne
gociū ex neceſſitate. puta quia eſt curator vel
ſuſpicatur ſe curatorē eſſe. vt. ff. e. l. iij. §. vl.

Ab vno. Si coheres rem michi
⁊ ſibi ꝯmunē meo ⁊ ſuo
nomīe vēdidit. ⁊ vēditionē ratā habui. an
michi ꝯtra eū pro parte mea dabitur neg. g.
actio ꝗritur. ℞. ꝙ ſic. ſi ratam. ⁊c.

Tutori. In prima ꝑte aſſignat dif
ferentiā inter curatores et
ſpōtaneos nego. geſto. ſ. ꝙ tu. ⁊ cu. oīa ne-
gocia neccē habent gerere quouſqꝫ eoꝝ fini
atur officiū. Spōtaneus adminiſtrator fi-
nit adminiſtrationē ſuā pro velle ſuo. et vnū
⁊ plura negocia. an aūt geſtor de dolo ⁊ la-
ta culpa ⁊ leui teneatur ꝗritur. ℞. ꝙ ſic. vñ
cū negociū gerere tenebatur. nec a ſe exegit
cuꝫ iure reddere ꝯpelleretur. ad vſuras tene
bitur. Si aūt ab alijs nō exegit ſibi nō im
putabitur cum poſſet repelli. ſ. per hanc exce-
ptionē ꝙ non haberet maudatum. vñ aget
dominus contra debitores ſuos. vel eos ꝗ
res ſuas retinent.

Si cognati. Si ſeruus tuus
negociū mecū geſ
ſit. ⁊ eū manumiſiſti. an ob hoc ꝙ geſſit vi
deatur impediri eius manumiſſio ꝗritur. ℞n. ꝙ
non. videbatur ꝙ ſic. quia erat obligatus.
an autem de eo quod geſſit in ſeruitute liber
factus teneatur queritur. Diſtinguitur.
Aut eſt adminiſtratio connexa. aut quia in
ſeruitute inchoauit. ⁊ liber factus conſum-
mauit quo caſu geſtum in ſeruitute in iudi
cium negocioꝝ geſtorum. actionem venit.
Non vt ex eo teneatur. ſed ſepararetur
id ad quod actum eſt in ſeruitute ab eo
quod actum eſt in libertate. vt ex poſt facto
teneatur. ſi ſeparata vt quia edificauit in

ſeruitute ⁊ corruit in libertate iterū reedi-ficauit. de ante geſtis non tenetur

Negocium. An negociorum geſtor de fortui-to caſu teneatur queritur. Rn. ꝙ non. niſi conueniat vt teneatur. verbigratia. Cū vi-derem te velle gerere negocia mea dixi. ſi ꝯtingat te gerere. volo vt de caſu fortuito tenearis. quo caſu cum ꝯſenſiſti teneberis

Negocijs. Actō neg. geſ. an in rē ſit an in perſonaꝫ queritur. R. ꝙ perſonalis eſt. videbat̃ cō-trariū. ad rē ex re naſcit̃. puta ex geſtione.

Si quis. Si me nolēte ⁊ expreſ-ſe cōtradicente mea ne gocia geſſiſti.. ⁊ in ea aliquid de tuo impen diſti. an aliqua actiōe id a me repetere poſ-ſis querit̃. R. a quibuſdā ꝙ tibi directa et vtilis nego. geſ. dat̃. Alij dicunt ꝙ nulla danda eſt. At Jul'. impator diſtinguit. an poſt renunciationē tibi factā negocia mea geſſiſti. ⁊ nulla tibi actio ꝯpetit ad repeten-dum qd impendiſti. ſicut dixit Jul'. aūt aū ⁊ dabit̃. alioquin eſſet abſurduꝫ. ſ. ꝙ ſi an te denunciationē mltas impenſas vtiliter feciſti. ⁊ tunc prohibui. ne anteriores ſum-ptus tibi daretur actio. qd eſſet inconueni ens. Sed ex eo dic ex quo tibi denūciatio facta eſt vt in ſcriptis. vel ſub teſtificatiōe tū alioꝝ ne gereres ſumptus repetere poſ-ſes anteriores. id eſt. ante adnunciationeꝫ factos. ⁊ inutiliter Poſteriores vero repe tere non potes. actione ꝯtra me ſua natura currente.

De hijs que vi metuſue cā geſta ſunt.

Exſecutionem.

Res ablata vel ſubrepta. cuiꝰ pe-riculo ſit queritur. R. ꝙ auferentis. ⁊ me-tum inferentis. ⁊ ſurripiētis. Unde ſi rem tuam tibi aliquis abſtulit vel ſubripuit. et perijt eſtimationem repetere potes. per acti onem ꝙ metus. c. i.

Cum te. An poſſis actōem ꝙ me tus cā intentare te libera re ab obligatione per metū extorta. qd cuꝫ nō feciſti ſed ſponte ſoluiſti. videris ratam habuiſſe ꝓmiſſionem. ſecus ſi vt ſolueres metū tibi intuli quo caſu repetes.

Si vi. Si auo meo metū intuliſti. vt tibi fundū venderet. et tu emiſti. ⁊ alij eum vendidiſti. an ꝯtra ſcdm emptorē refuſo precio qd auus accepat ad repetendū fundum actio ꝯpetat querit̃. R. ꝙ in rem. ſ. vtil'. niſi preſcriptione. x. vel. xx annoꝝ. ſe tueri poſſit. cum heres ei directo vel per patrē mediū extitam.

Si per vim. Si per metū cō-puliſti me vt fun dum tibi venderē. an actio ꝙ me. cā ad re-cuperandū fundū michi ꝯpetat querit̃. R. ꝙ ſic. niſi poſtea ex interuallo vēditioni cō-ſenſum expreſſum prebuiſſem. ⁊ dabit̃ in-fra annum niſi reſtituat̃ ex prima ſniā. qua iudex preciū eum mihi reſtitui iubet in qua druplum. poſt annū in ſimplum cā ꝯgnita In cauſe cognitione hoc vertit̃. an michi alia actio competat hec non dabit̃. ⁊ intelli ge ꝙ. ſ. dabitur refuſo precio tibi quod ac-cepi pro fundo

Non intereſt. Si pater tu-us vel patruꝰ metu cōpulſus fundum diſtraxit. non al's diſtractusꝰ. an repetere poſſis q̃rit̃ R. ꝙ ſic Nec refert ab emptore cōpulſus fuerit an ab alio ſciente. ſi al' fuerat diſtracturus et metu cōpulſus minori precio diſtraxit. pu ta valebat. c. ⁊ diſtraxit pro. l. ꝙ acceptū ē per actionem quod m. c. retractabit̃.

Dimidiam. Si alicui peten-ti rem meam ven didi. ⁊ eo pretextu volo eam reuocare ꝙ in dignitate fuit is cui vēdidi per act. ꝙ m. c an poſſim queritur. Rn. ꝙ non ſufficit ad metum probandum ꝙ ille fuerat in digni tate conſtitutus. etiam vno teſte adiuncto neqꝫ ꝙ paſſus fuiſſem preſumptionē facit dignitas. vt. ff. e. non eſt veriſil'e.

Si donationis Si tibi do narem ali-quid vel promitterem vel tecum tranſige-rem mihi metum intuliſti. an valeat quod actum eſt queritur. Rn. ꝙ non. quamuis factum fuerit inſtrm etiā licet pretoris edi-cto. ff. e. l. i.

Cum te. do. Executori tribu-torum frumentū me ſoluturum promiſi. publicū ⁊ factū eſt inſtrm ꝓmiſſiōis. facta ſolutōe ipe retinet

inſtrumentū ſpe recuperandi id inſtrm fun dum meū vendidi ei. volo fundū reuocare ꝑ acti. ꝙ me. cā. an poſſim querit̃. R. ꝙ nō Item ſi electus fuiſti in ciuitate aliqua vt aliquos nominares ad ſubeūda ciuilia mu nera. ⁊ ne me nominares fundum quē affe ctaſti tibi vendidi. an reuocare poſſim qua ſi per metū inductus querit̃. Rn. ꝙ non. ⁊ eſt ratio. qꝛ cauſa pro qua vendidi non fuit expreſſa. vt. j. de ꝯditō. ob cauſaꝫ. ſi repetē.

Metum. Qui metū allegat ꝓba re debet certū eſt. Si er go aliqn mihi minas intuliſti ꝙ mihi vim inferres. vel coraꝫ pluribꝰ ꝓteſtatus es. an hmōi ꝓteſtatio facta coram pluribꝰ. vel ta-lis iactura. ꝙ michi vim inferres ſufficiat ad metū ꝓbandum querit̃. R. ꝙ non.

Accuſationes Ne accuſarē te de aliq criē vel iam accuſatione inſtituta deſiſterē. fun-dum mihi vendidiſti. vel aliquid ꝓmiſiſti an repetere poſſis querit̃. R. ꝙ non. Non eīn ſufficit talis metus ad vēditionē reſcin dendam. qꝛ preſumitur tranſac.

Si per. Si tibi in aliquo officio cō ſtituto timore officij tui me opprimēte fundum vendidi vel amico quē interpoſuiſti per fraudem cum forte tibi ca-uere licuit. totum debet reſcindi.

Venditiones. Sicut vē ditio ſiue donatio ſeu quilibet ꝯctus metu mortis vl' cruciatus corpis initus ſit. ratus habēdus nō eſt. ſimiliter. nec ſi ꝑ potentiā extortꝰ ſit

De dolo malo

Fideiuſſor. Mihi. x mutuaſti pignora dedi iure creditoris. pi-gnora mea vendidiſti fideiuſſori. qua acti-one reuocare ea poſſim queritur. R. ꝙ ſi fi deiuſſor emerat. ꝯſulte faciet. ſi pecunia ob lata ſibi forte cum vſuris reſtituat. Aliqn dabit̃ ꝯtra eum de dolo acto. i. actio māda ti nomine doli ꝓpter fidem ruptam. q. d. ꝓ pter tacitū pactū. videt̃ tacite ꝯueniſſe de ſeruanda fide in toto ꝯctu. vnde michi nō ſibi pignora luere debuit.

De dolo. Ita demū de dolo dat̃ actio ſi nulla alia ꝯpetit ⁊ hec cum cauſe cognitiōe. hoc aūt in cauſe cognitōne vertitur tm̄ vel poſt vel vltra an num non detur ſm antiqua iura. hodie vl-tra biennium. vt. j. l. vlti. Item quātitas vl-tra duos aureos non detur. Item vt non ꝯtra parentes vel patronū detur cum ſit fa moſa. vt. ff. e. l. ſi oleum. §. vl. ⁊. l. ſequēti.

Non poſſunt. Ultra annū vtilem a tpe doli ꝯmiſſi de dolo datur actio. Si ergo ti-bi ꝯpetit. ⁊ reipub. cauſa aberas. an currat tempus queritur R. ꝙ non. quod verū eſt ſi procuratorem relinquere non potuiſti. ff de diuer. temp. preſcrip. l. i. Sed a tempo-re tue reuerſionis quo tibi experiendi fuit facultas currit. vt ex tunc niſi intra prefini-ta tempora terminaueris. ⁊ egens tibi pre iudicaſti.

Cum proponas Ancillā meam ti bi in ꝯcubinio copl'aſti. ⁊ ꝯueniſti vt mihi aliud mancipiū dares vt eam manumitte-rem vel darem tibi ad manumittendum et manumiſiſti. ⁊ eſt ꝯctus. facio vt des. ſi nō facias quod conueniſti. qualiter michi ſuc curratur queritur. Diſtinguitur. aut ē ma-numiſſa aut non. ſi ſit. in ſeruitutem nō re-uocabitur. ſed michi de dolo dabitur actio ſi tempus quo dari debet nondum exceſſit ſi manumiſſa non eſt eam cum partu recu-perabo. ſi mihi a te vel ab ea queſtio ſtatus non moueatur. puta qꝛ dicat ſe ingenuam a natiuitate.

Si ſuperſtite. Filiam tuam impuberem a matre inſtitutam emancipaſti. res eius vt tutor legitimus adminiſtraſti. minor fa-cta tecum tranſegit. reuocato in dubium an ei ex adminiſtratione obligatus eſſes. vult venire contra. an poſſit queritur. Di ſtinguitur. Aut fuit interpoſita tranſactio bona fide tua aut non. Primo caſu aut fu-it ſimplex pactio aut vallata ſtipl'. aquilia-na ſubſecuta acceptilatione. Primo caſu fuit ſimplex ꝯuentio dabitur tibi exceptio. Secundo caſu nulla ſibi ſupereſt contra te actio cum ipſo iure liber eris. Si autem mala fide. ſibi contra te in factum actio da bitur cum dolo dari non poſſit. quia con-tra parentem vel patronum non datur

Dolum. Delata erat michi here ditas aliqua. perſuaſiſti ne eam adirem quaſi minus ſoluendo. Si dicam te dolo induxiſſe me. ad repetendū an dolum ꝓbare debeam queri͛. ℞. ꝙ ſic. ex perſpicuis circumſtantijs. Non eñ dolo ſufficit atteſtari. vt. s. de trāſac. ſi maior

Si maior. Frater tuus te maiorem. xxv. an. heredē inſtituit. dolo inductus ab vxore eā repudiaſti. an tibi adeundū datur facultas. ℞. ꝙ non. ſed tibi de dolo ꝯtra eam da͛ actio

Optimū. Tempus ſtatutū eſt infra qđ de dolo debet exerceri actio. a quo tp̄e queri͛. vtrum a tp̄e doli ꝯmiſſi. an a quo quis dolum ſcit ꝯmiſſuꝫ. ℞. ꝙ nō intra annū vtilem Sed inter bienniū a tp̄e doli ꝯmiſſi exerceri debet ⁊ terminari ſiue abſens fuerit ſiue p̄ns. qui dicit ſe dolum paſſum. Nulla igi͛ de͛ licētia alicui eam poſt bienniū mouere ſeu motam exercere.

De in integ. reſti. mi.

Illud. Paterfamilias filium ſuum exheredauit. ⁊. ⁊ extraneum inſtituit heredem. querele de inoffi. te. expreſſe renūciauit vel tacite. Expreſſe vt qꝛ dixit ſe nolle eam intentare. Tacite. vt qꝛ agnouit legatum in eo teſtō ei relictū vel heredi patrocinium preſtando. an ad eam redire poſſit queritur. ℞. ꝙ nō. ſi fuit maior. ſi fuit minor poteſt deſiderare vt in integrum reſtituatur

Eo tempore. Sorori tue habenti. xx. annos et quinqꝫ liberos. delata eſt poſſeſſio bonorum. in bonis patris ſui. nec intra annum petijt. vult reſtitui vt petere poſſit. obici͛ ꝙ reſtitui non poteſt. quia filij quinqꝫ pro quinqꝫ annis debent ꝯputari. ⁊ vt nunc cōpleuerit. xxv. annos. non dabitur ei reſtitutio. quid iuris ſit queritur. ℞. ꝙ non obſtante predicto numero liberoꝝ reſtitui debet ſi ad hoc tempus non exceſſerit quo petere debet in integ. reſti.

Si curatorem. Si minor xxv. an. curatorem habens eo nō auctoriſante michi predium vēdidiſti. an teneat venditio queritur. ℞. ꝙ nō. ⁊ nec ipſo iure. nec es reſtituēdus. ſed qđ vendidit rei vēdicatione recuꝑare pōt. ſimil͛ eñ eſt ei cui bonis interdictū eſt qualiter eſt ꝓdigus. Si aūt curatorē nō habuiſti cum ꝯtraxiſti. tenet ꝯtus. ⁊ in integrū reſtitueris cā ꝯgnita. vel ſi dolo malo vel facilitate leſus fuiſti nec tp̄us ad reſti. petendam adhuc exceſſit

Si minorē. Minor. xxv. an. p̄dium michi vendidit. vult reſtitui. dicēs ſe minorē tp̄e cōtractus. dico eum minorē non fuiſſe. quis noſtrū ꝓbare dēat ip̄m minorē tp̄e ꝯtus queri͛. ℞. ꝙ ipſe ꝓbare debet. ⁊ hoc ꝓbato niſi ꝓbauero ip̄m nūc qñ petit in integ. reſtitui maiorē eſſe reſtituetur

Minoribus. Minor ſi in cōtractu quē fecit doceat ſe deceptū fuiſſe facilitate. reſtitue͛ licet nō ꝓbet dolū aduerſarij interceſſiſſe. vñ in quibuſcūqꝫ deceptū ſe oſtēdit añ cōpletum. xxv. an. reſtituetur. ⁊ demum poſt infra tempora ad hoc conſtituta.

Si intra. Si minor. j. tp̄s q̄ ꝯſtō fieri ꝯſueuit eā petijt. ⁊ litē eſt ꝯteſ. ⁊ ea pēdente deceſſit aduerſarius. an ei oberit quo minꝰ eam aduerſus heredes defuncti implorare ſeu ꝓſequi poſſit queri͛. ℞. ꝙ non. niſi ei tacite vel expreſſe renūciauit. ⁊ in minori etate. vt. s. de pac. poſtqꝫ tacite vt. ff. de minoribꝫ. ſi is.

De tutela Auūculus tuꝰ tutelā tuā adminiſtrauit. tu ꝓbas te ad inſtautiā eius eſſe maiorē. Falſo eū a tutele rōne liberaſti. vis reſtitui. an poſſis q̄ri͛. ℞. ꝙ ſi tp̄s nō exceſſit eā petere poſſes. Nec debuit auūculus tuus etatē tuam ignorare. tum qꝛ tutor. tū qꝛ ꝯſanguineus. vñ ſi deceſſit. heredes eius potes cōuenire.

Minoribus Si mīor q̄relā ſibi ꝯpetentē inofficioſi omiſit. reſtitue͛. vt. s. e. l. i. ſi ꝑ ignorantiā legatū in minꝰ ſolēni teſtō relictū ſoluit reſtitue͛. vt. j. ſi aduerſus ſolo. l. indebito ſoluto. nec iſtud tñ verū eſt in hijs exēplis ſiue multis iuris articul͛ vt auctibꝫ

Non vi. Tu minor ſeruum tibi neceſſariū emiſti. poſtea interijt. vis reſtitui. an ſis audiendus q̄ri͛ ℞. ꝙ nō. qꝛ eo ꝙ iure cōi vſus es vñ nō videris circūſcriptꝰ. vt. ff. e. verū. §. ſciendū. vel ſic in mortē ſuā vendidit. ꝓmiſit de duplo noīe emptōis ſm ꝯſuetudinē ſi velit reſtitui. non eſt audiēdus. vt. ff. de pig. l. ſi pignore ſubrepto. §. vlt. ⁊ l. ſeq̄n.

De filiofam̄. minore.

Si frater tuus Minor xxv. an. in ſacris ptāte patris ꝯſtitutus mutuū accepit. frater dedit fratri minori pecuniā ⁊ eā ꝯſūpſit. an poſſit reſtitui. ne cautōe emiſſa de reddēda ea ꝯueniri poſſit q̄ri͛ ℞. ꝙ pōt niſi iuſſu p̄ris eā accepit q̄ caſu ceſſabit reſtō. vel ꝯtra ſenatuſcō. ma. q̄ caſu iure cōi ꝑ macedonianū non reſtitui͛. vt ſi cā ſtudij aberas mutuo accepit. vel dic ꝙ publice habebatur paterfam̄.

Filius. Hic prīo legi͛ mīor. xxv. an. ſiue pro extraneo ſiue ꝓ p̄re fideiuſſit nec ei ſuccedit reſtitui͛. duplex eſt cā. qꝛ leſus non vide͛ ſuccedere. ⁊ ideo qꝛ extincta eſt ſua obligatio.

De fideiuſſoribꝫ minoꝝ.

Poſtquā. Minor michi fundū ꝓmiſit. fideiuſſores dedit. ſi vult reſtitui ad fundū an poſſit q̄ri͛. ℞. ꝙ ſic. ſꝫ an fideiuſſores liberen͛. ℞. ꝙ nō. Si aūt q̄d ꝯſtiterit idem demū hac lege in prīa ꝑte qđ in ſuꝑiori ꝓxīa. dic ergo ꝙ ſi rē ſuā mīor tibi vēdidit decreto p̄ſidis interueniēte ⁊ fideiuſſorē dederit noīe euictionis. an eo reſtituto libere͛ fideiuſſor q̄ri͛. ℞. ꝙ ſi dolo minorē vt tibi vēderet induxiſti. non ſolūmodo ſibi. ſed fideiuſſori ſuccurri͛.

Si tutor vel curator interuenerit

Si iā Si adulti vtriuſqꝫ ſexꝰ aucte curatoꝝ hereditatem p̄nā adierint. qꝛ nō ſoluēdo ſit hereditas. an poſſit reſtitui queri͛. Diſtinguitur. aut exceſſit tp̄us quo peti͛ reſtō aut non. ſi nō eam implorare pōt. ſi ſic. nō dabi͛ ei reſtō. ſed curatores cōuenian͛. eo ꝙ vt adirent ſuaſerunt. ſm formā iuris. id eſt. vtili nego. geſ.

Minoribus Minor tu. vel cu. ꝓ ūte extra iudiciū vel in iudicio ſi circūuentus ſit in integ. reſti. auxiliū pōt implorare. tñ ſi tu. vel cu. pupilli vel adulti emerit vel vēdiderit. vel al͛s in rebꝫ eoꝝ ꝯtrit. ⁊ ſe leſos dixerint. nō ſolū pupillo contra tutorē dabi͛ ꝑſonalis actio tutele. ſed etiā ad rē ſuā reſtitue͛. idem eſt in adulto. vt ei teneatur curator neg. geſ. ſimiliter ⁊ reſtō cōceditur

Si creditor. Sed tutori vel curatori minoris fidem eius ſecutus. non adulti pecuniā tuam tradidiſti. ⁊ ab eo ſtipulatus es eam tibi tradi. an aduerſus adultum detur actio queri͛. ℞. ꝙ non. qꝛ tñ cum curatore ꝯtraxiſti et hoc ſpecialiter hic exprimatur.

Etiam. Si curator minoris res eius diſtraxerit. vel al͛s ꝯtrerit. puta ꝑmutando. dabitur minori electio vel agere contra tutorē ad conſequendum id in quo per eum damnificatus eſt. vel petere rebꝫ ſuis reſtitui. Nec altera electa p̄iudicabi͛ ſibi in altera. quo minus ad eam regreſſum hēat vel hr̄e poſſit.

Si in cōmuni eademqꝫ cauſa in integ. reſti. poſtuletur.

Et ſi maior. Fundū michi et ſorori cōem poſſedit ticius. ſoror eū petijt me nec mādante nec ratū habēte. vel forte li. con. ab vtroqꝫ me tñ poſtea abſente tranſegit. an michi p̄iudicauerit quo ad portionē meam. ℞. ꝙ non. Si aūt minor. xxv. an. eam ratā habui. ⁊ ipſa ad portionem ſuam beneficio etatis reſtituta fuit. An michi hoc proſit quo magis portioneꝫ recuperare poſſim queritur. ℞. ꝙ non.

Si aduerſus rem iudicatam in integ. reſti. poſtuletur.

Minus. Tutor obligatus pupillo in. x. ꝓ mala adminiſtratione. ⁊ a pupillo facto adulto in. x. conuentus. in. v. condemnatus eſt. In alijs quinqꝫ abſolutus. minor a ſentētia nō appellauit. ſed ſtetit vſqꝫ ad. xxviij. annum. petit nunc reſtitui. an ſit

audiendus q̄rit᷑. diſtinguit᷑. aut poſt legitimã etatẽ fuit ſñia aut nõ. ſi poſt reſtituẽdus nõ eſt. ſi añ ſic. cũ ſit infra annũ vtilẽ olim. hodie ante quinquenniũ reſtitutio peti poteſt de hijs que in minoꝛi etate geſta ſunt.

Jcut Pater filiũ ſuũ in ptãtẽ petijt actõne ꝑiudiciali ꝓpoſita. fili⁹ in modũ exceptõis inſtr̃m ꝓtulit emãcipatõnis. replicat pr̃ inſtr̃m falſum eẽ vel min⁹ ſolẽne. vtputa q2 erat emãcipatus coꝛã iudice pedaneo cũ erat emãcipãd⁹ coꝛã iudice oꝛdinario. lata ẽ ſñia ꝯtra mioꝛẽ filiũ. vult reſtitui. q̄d iuris ſit q̄rit᷑. R̄n. ꝑſes ꝓuĩcie ipſi audiẽtiã ſuã imꝑtiet᷑. an reſtituẽdus ſit an nõ. q̄dã dicũt ꝙ non ꝑ. l. q̄ ⁊ aduerſus q̄s. l. vlt. tu dic ꝙ ſic. Nec obſtat lex illa. q2 ſpãle eſt ꝙ filius ꝯtra prẽm audiatur in cauſa ſtatus.

duerſus. Ex delegatõe pricipis quidã vicec⁹ de cã quã hẽbat mioꝛ ꝯtra aliquẽ ꝯgnouit. tulit ſñiaꝫ ꝯtra minoꝛẽ. vult reſtitui aduerſus eã. An ꝑtoꝛ vel preſes poſſit reſtituere vel cognoſcere an ſit reſtõ danda vl' nõ q̄rit᷑. R̄n. ꝙ nõ. ſed ſolus princeps reſtituet an ipẽ delegatus poſſit reſtituere. dic ꝙ ſic.

vm et mi. Si ꝯtra pupillum vel in indefenſos. q2 nec tutoꝛ nec curatoꝛ interuenit lata ẽ ſñia. nulla ẽ ipſo iure. vñ nec reſtõ eſt nccr̃ia. Si aũt defendant᷑ ⁊ ꝯtra eos lata ẽ ſñia valet. ſed aduerſus eã reſtituũtur. idẽ eſt ſi per procuratoꝛẽ defendant᷑.

Rem Siue cã pupilli vel adulti ꝯtra tu. vel cur᷑. lata fuerit ſñia. an aduerſus eã pupillus vel adultus vẽat in integ. reſt. licꝫ in ꝑſona eoꝝ lata fuerat q̄rit᷑. R̄n. ꝙ ſic ꝑ vim ac ſi ꝯtra eos aliq̄d fuerat ſtatutũ. cã eſt. q2 in res eoꝝ mandat᷑ ſñia executioni. ff. de re iudi. ſi ſe. in pri. §. i.

Si aduerſus venditionem

J minoꝛ. Minoꝛ. xxv. an. cũ decetero prediũ tibi vẽdidit. ꝓmiſit ꝙ ñ veniret ꝯtra vẽditionẽ. ⁊ hoc iuramẽto firmauit. petit reſtitui. an ſit audiẽdus querit᷑. R̄n. ꝙ non.

Rinteg. Siue mioꝛ ſiue eius tutoꝛ rem ſuã vẽdidit ⁊ deceptus fuerit reſtituẽetur ad rem. ⁊ ꝯtra tu. ⁊ cura. datur ei actio tutele de iure cõmuni

Si aduerſus vẽditionẽ pignoꝛis

Tiã. Paterfa. ꝓ mutuo q̄d accepit pign⁹ obligauit moꝛit᷑ pr̃fa. minoꝛẽ ſibi inſtituit heredẽ. creditoꝛ vel ex pacto vel ex lege pign⁹ vẽdidit vult mioꝛ reſtitui ꝯtra vẽditionẽ pignoꝛis. an poſſit q̄rit᷑. R̄n. ꝙ ſi enoꝛme damnũ paſſus ẽ. ⁊ ſit infra ãnos infra quos dat᷑ in integ. reſti. reſtituẽdus ẽ. vl' põt hec lex loqui in ipõ mioꝛe tm̃ ⁊ in pignoꝛe ꝑtoꝛio ſeu iudiciali vt differat a ſequenti.

Em quã Pr̃ mioꝛis rẽ obligauit hoc pacto. vt liceret creditoꝛi diſtrahere pecuniã non ſoluta ſuo die. ſi creditoꝛ ex pacto diſtrahat. an minoꝛ ad illud poſſit reſtitui. R̄n. ꝙ nõ. ⁊ hoc in prima. Jdẽ iuris ẽ etiã ſi extraneo ſucceſſit. ⁊ hoc in ſcda Si aũt creditoꝛ in vẽditiõe mala fide aduerſatus fuerit. vt q2 vẽdidit rem pro. x. cũ valeret. xx. aget cõtra creditoꝛẽ actione pigno. ꝯtra tu. vel cu. vti. neg. geſ.

Si aduerſus donationem.

J queres. Si minoꝛ ſpõſe ſue donationẽ ꝓpter nuptias fecit. an reſtõnis bñficio eã repetere poſſit q̄rit᷑. R̄n. ꝙ nõ. ſic tñ ſi moderata fuerit ⁊ pñte cu. aliter em̃ nõ valet. vt. s. de in inte. reſti. curatoꝛẽ

i inint. Et frẽm tuũ emãcipatũ pr̃ donatõne ꝑdij fecit. ſi poꝛtionẽ illi⁹ in aliũ trãſferat nõ ꝑiudicat vobis. Si aũt frater tu⁹ pr̃i donãti cõceſſit dñiuꝫ ab eo diſcedere ñ potuit ꝓpter auctez cuiuſdã ſe. cõ. nec reſtõne opus. ſicꝫ vobis talẽ rem dedit q̄ ſine decreto alienari poſſit. ⁊ eã poſtea alienauit reſtõnis auxilium vobis impartietur.

Si aduerſus liber.

J poſt Pr̃ fecit teſtm̃ ⁊ mioꝛem heredẽ inſtituit. de manumittẽdo ſeruũ. ſi daret ei. x ſeru⁹ libertatẽ coꝛã iudice petijt. ⁊ ꝓnunciauit iudex libertatẽ ſibi deberi ⁊ eũ nõ debere añ. x. vult heres mioꝛ reſtitui ꝯtra ſñiaꝫ. an poſſit q̄rit᷑. Diſtin. aut manumiſ. ẽ ſeruus aut non. ſi non. reſtituẽetur. ſi ſic. eam libertatem licet indebitam reuocare nõ poteſt. ſed damnũ ſi q̄d paſſus eſt iudicio neg. geſ. ſibi a curatoꝛe reſartiri conſequetur.

Bi minoꝛ. Ad intellectũ caſus no. ꝙ minoꝛ xxv. an. manumittere non põt niſi ex caſu probabili allegata ⁊ approbata in ꝯcilio. Pone ergo. ſi mulier minoꝛ circũuenta a ſticho manumiſit eum. an per beneficiũ reſtõnis eam libertatẽ reuocare poſſit querit᷑. R̄n. ꝙ non. et ꝙ dicit. nec obtentu. ⁊c̃. dic de qua magis videretur q̄ꝫ per actionem de dolo. ſꝫ in damnũ q̄d paſſa eſt eum manumittendo a manumiſſo. vt ſibi reſartiatur acti. de dolo conſequetur.

Quos detrahi. Si minoꝛ xxv. an. cã apud ꝯciliũ ñ probata manumiſit. ipõ iur᷑ maũmiſſio lege elias. ipediente ñ tenet. nec reſtõne opus eſt. Si aũt cã ꝯgnita ⁊ ꝓbata libertas data eſt. per in integ. reſti. reuocari non põt. Si aũt culpa vel fraude curatoꝛis ſui manumiſit. damnum q̄d paſſus eſt ab eo per iudicem vt reſartiat᷑ ꝯſequet᷑. ꝙ ſi fraus eius aperta fuerit. graui⁹ procedet ꝯtra eum. coꝛꝑalem ei penam infligendo.

Jn iudicio. Si minoꝛ aliquã poſſeſſionẽ libertatis in ſeruitutẽ reuocare voluerit. dicendo eum eſſe ſeruum ſuum. ⁊ pro libertate ſñia data eſt. an aduerſus eaꝫ ſi petat reſtitui audiendus ſit queritur. R̄n. ꝙ non.

Si aduerſus tranſactionem.

Vm in integrũ Petijt minoꝛ fundum et trãſegit aduerſus tranſactõnem vult reſtitui. an eo minoꝛe reſtituto reſtituatur maioꝛ ad actionem priſtinam queritur. R̄n. ꝙ ſic. Et expone verba ibi. tu quoqꝫ. tu ſcꝫ qui cũ eo trãſegiſti. vl' dic. tu. i. tu pupilla. ⁊ ſic dic caſuꝫ legis ſequẽtis.

Bi ex. A pupilla fundum quis petijt ⁊ tranſegit. ſi aduerſus tranſactionem reſtituitur minoꝛ in integrum ad actionem reſtituatur maioꝛ. Et ſi minoꝛ excipiat pacto de non petendo. replicabit maioꝛ ꝙ fides ei ſeruanda non eſt. qui fidem ſeruare noluit. Si aũt interuenit ſtipu. aquil᷑. ⁊ accep. ad priſtinũ ius reſtituet᷑ iudi. officio. quidã q̄d ipſo iure.

Si aduerſus ſolutionem.

Exemplo. Si tutoꝛ pupillo ex adminiſtratione teneatur in. c. ⁊ ei facto adulto ul' ei⁹ curatoꝛi ſoluit. an liberet᷑ q̄rit᷑ R̄n. ꝙ ſic. Si aũt pecunia ꝯſumpta fuerit. ⁊ al's leſus per ſolutionẽ ſibi factam. nec tempus reſti. in integ. exceſſit puta. xxv. an. aduerſus ſolutionẽ reſtitui põt.

Jndebito. Si minoꝛ ex min⁹ ſolenni teſtamento per ignoꝛantiã iuris legata ſoluit indebita. ciuiliter. licet naturaliter debita. an per beneficiũ reſtitutionis ſibi detur reſtitutio q̄ritur. R̄n. ꝙ ſic. Vel dic ꝙ detrahere potuit falcidiam ⁊ non detraxit. ſed legata ſolida ſoluit. ⁊ reſtituetur.

Si aduerſus dotem.

voniam. Si mulier minoꝛ omĩa bona ſua marito qui indignus erat tot bona recipere circũuenta in dotem dedit. ⁊ in mĩmo poſtea deceſſit. an frater ſuus ad quem de iure ſua hereditas pertinet ex perſona defuncte in integ. reſti. poſſit queritur R̄n. ꝙ ſic. ſi nondũ tempus exceſſit vt locũ habeat in integ. reſti.. ſed cum videatur ꝙ iure ꝯmuni repetere poſſit cum ſit heres. intellige ꝙ maritus fecit pactũ de parte dotis lucranda. moꝛtua muliere in mĩmo. ad quã vult iſte reſtitui Vel dic ꝙ vult reſtitui ad fructus qui medio tꝑe ex poꝛtõne que in dotem dari nõ debuit recepit maritus. ⁊ ſic cõtra. ff. e. cũ cauſe ĩ pri. ſiue fuit maioꝛ. ſcḋm io.

Si aduerſus delictum.

R criminibus. Si minoꝛ an. delictum aliq̄d ꝯmiſit aduerſus delictum. an reſtitui poſſit queritur Diſtinguitur. Aut ex animo peruenit delictũ. aut non. ſi ſic. non reſtituit᷑ vt in nichilum

teneatur. ſed cum al's ex animo deliquiſſet. ei poſſet pena infligi nec reſtituetur. ſi vero non ex animo deliquit ipſi per in integ. reſti. ſuccurritur. ⁊ hic ſubintelligit̄ ille ꝟ.

Licet. Hec lex loquitur qn̄ minor delinquit in fauēdo. hic in omittendo. Si ergo mulier minor lubrico etatis lapſa eſt. infra annū tutorē filijs ſuis nō petijt. an reſtitui poſſit quo magis ad ſucceſſionem filioꝝ ſuoꝝ meretur venire. non obſtante ꝙ tutorē nō petijt queritur. R. ꝙ poteſt. imo ipſo iure tuta eſt. qꝛ ꝙ amittat ſucceſſionem filioꝝ locum non habet in minoribus matribus.

Si aduerſus vſucapionem.

Contra. Si res minoris vſucapta vel preſcripta fuit an reſtitui poſſit queritur. R. ꝙ ſic

Si aduerſus fiſcum.

Improbus. Minor. xxv. an. procuratori ceſaris longe minore precio ꝙ̄ valuit puta valebat. xxx. vendidit pro. xx. rem ſuā diſtraxit. ſi petat reſtitui coram quo reſtitutionis cā agitari debeat. R. ꝙ coram procuratore fiſci qui iudex eſt inter priuatū ⁊ ꝓcuratorē priuate rationis. i. patrimonij ceſaris

Si aduerſus. priuatū vult reſtitui aliquis. vel priuatus minor cōtra fiſcum. coram quo agitanda ſit cauſa reſtōnis querit̄ R. ꝙ corā preſide prouincie. Si aūt ꝯtra fiſcum priuatus vult reſtitui. cognoſcat ꝓcurator ceſaris an danda ſit. nec ne ⁊ hoc p̄ſente ꝓuincie preſide ⁊ aduocato fiſci.

Edictum. Habebat mīor aliqͣs prediū cenſuale pro quo reddere cenſū ſingulis annis tenebatur ceſſauit in ſolutione. ꝓcurator fiſci predium diſtraxit. vult minor ad illud reſtitui an ſit andiendus queritur. Allegat minor pro ſe ꝙ ſit reſtituēdus. qꝛ edicto diui marci. cauet̄ ꝙ ſi fiſcus vēdit rem alienam vt ſuam emptor ſecurus ſit preſcriptōe quinquennali quo edicto excipiebant res minorum vt vltra quintū annum ꝯpetat minori rerum ſuarum reſtitutio. R. imꝑator. ꝙ edictū pro minore iſto nichil facit. qꝛ tūc habet locū illud edictū cum fiſcos vendit rem alienam vt ſuam. Hoc aūt caſu vendit alienum. i. ꝓpter alienā ceſſationē cenſus. Si autem procurator fiſci longe minore p̄cio vendit ꝙ̄ valuit. puta valebat. xxx. vendit pro. x. vel ſolennitatē quā deſiderat nō ſeruauit. Sunt tria ſeruāda. Primū vt quis debeat. Scd̄um vt in ſolutione ceſſauerit. Terciū vt res ſubhaſtentur. quoꝝ ſi aliqd̄ defuerit ſi minor fiſco ſatiſfecerit ꝓcurator ceſaris qui cognoſcit inter priuatū ⁊ fiſcum fundum ſibi reſtitui iubebit vēditione penitus reuocata.

Si aduerſus creditorem.

Cum et ipſe. Si minori an. xxv. x. mutuaſti ⁊ ea ꝑdidit. ſi reſtitui velit aduerſus obligationē mutui ne ex ea teneatur. an ſit audiēdus querit̄. R. ꝙ ſic. niſi ꝓbet̄ eū locupletiorē factū. vnde p̄ſumitur leſus niſi ꝯtrarium probet̄. ſed ſpeciale eſt in odium creditoris. Alioquin eſſet ꝯtra. ff. de iureiur̄. nam poſtea. §. ſi minor. vbi dicitur ꝙ non ideo ꝙ minor eſt leſus eſſe intelligitur. vnde debet ſe leſum probare.

Si vt allegas. Minori an. x. mutuaſti. que ꝯfeſſus ē minor ſe recepiſſe ſed perdidiſſe. vult reſtitui. an ſit audiendus q̄ritur R. ꝙ ſic. niſi ꝓbet pecuniā in rem ſuam verſam non eſſe quod preſumitur. niſi tu ꝓbes eam in ꝯmodum verſam

Si minor ab heredi. ſe abſti.

Jvos. Si filiofami. minori delata fuerit hereditas p̄tna. nec ei ſe immiſcuit. an nō obſtante eo qd̄ ꝓteſtatus non eſt ſe illam habere velle ſibi preiudicauit quo minus eam repudiet. ne a creditoribꝫ ꝯueniatur q̄rit̄. R. ꝙ non Si aūt ſe immiſcuit et poſtea vult eam repudiare. an poſſit bn̄ficio reſti. in integ. q̄ritur. R. ꝙ ſic.

Sicum Tres hereditates erāt delate. p̄tna ⁊ duoꝝ auorū p̄tni ⁊ m̄tni. auitas hereditates nō adijt ſed paternā. ſentit ſe leſum. vult reſtitui ad tacite repudiatas. ſ. auitas. ⁊ vt abſtineat a paterna. an ſit audiendus querit̄. R. ꝙ ſic

Si vt obmiſſa cauſa teſta.

Jnore. Si minori delata ſit hereditas. ⁊ eā repudiauerit. an ad eā reſtitui poſſit querit̄. R. ꝙ ſic. Non ſolum em̄ reſtituitur ſi res ſuas quas hūit amiſit. ſed ſi quas nondū habuit eas t̄n habiturus erat ſi nō inconſulte repudiaſſet.

Ad bonorum. Si tribꝫ vel duobꝫ fuerit delata bonoꝝ poſſeſſio vnde liberi in bonis paternis. ⁊ vnus eam repudiauerit. an ad eam reſtitui poſſit querit̄. Rn̄. ꝙ ſic. ſed reſtitutus bona que habuit tp̄e mortis patris confert cum fratribꝫ ſuis

In quibꝫ cau. in integ. reſti. non eſt ne.

Jnoribus. Maior. xxv. an. ſi mortē patris ſui non vindicauit. repelletur a ſucceſſione paterna. An autem hoc locum habeat in minore vt ipſe repellatur ſi omiſerit vindicare querit̄. R. ꝙ non Unde ſi ꝓpter hoc leſus fuerit reſtitutione non indiget quia ipſo iure tutus eſt. ne hoc ipſi obiciatur.

Adoleſcentie. Filio exheredato vel pro herede habito. datur querela inofficioſi exercenda intra quinquenniū. quo elapſo repellitur An autem minori exheredato. ⁊ intra quinquennium non agenti currat tempore quinquenniū q̄ritur. R. ꝙ non. vnde reſtitui non indiget cum ipſo iure taciturnitas ſua ſibi non obſit. nec obeſſe debet

Ju minor. Minor rem ſuam tibi tradidit. tenuiſti vſqꝫ ad annū vel plus. nec precium ſoluiſti. nec te vt ſolueres interpellauit. an ei tenearis queritur. Rn̄. ꝙ ſic. ⁊ hoc habet in bone fidei ꝯtractibꝫ locum. in alijs. vt in legato ⁊ fideicō. nec habet locū reſtitutio ad petendum vſuras cum in ipſo iure ad eas tenearis.

Si tutor. Si tutor ſiue curator legitimus vel ſine inquiſitione datus rem pupilli ſaluam fore non cauit. quia cauſam pupilli egerit vel defenderit ⁊ ſi ſuccubuerit an pupillo preiudicet qd̄ actum eſt quo magis ſit neceſſaria in integ. reſti. querit̄. R. ꝙ illud qd̄ per ꝓcuratorem talem factū eſt. ipſo iure non valet. vnde in integ. reſti. non eſt neceſſaria. Nō em̄ legitimā adminiſtrationē aſſecutus eſt tutor. non ſatiſ. rem pu. ⁊c. vnde nō valet quod per eum actum eſt.

Sancimus. Spe future mutuationis minor ſcripſit ſe. x. mutuo a ticio recepiſſe. ⁊ cū nō recepiſſet. intra bienniū exceptionē nō numerate pecunie non oppoſuit. an igitur currat tempus querit̄. R. ꝙ non ipſo iure. vnde decetero extendatur ad omnē exceptionem temporalem qd̄ ipſo iure minori non currat. ſcd̄m iura antiqua curriſſent minori ſꝫ reſtitueretur. ⁊ hoc in ſecūda In tercia dicit ꝙ iſta que dicta ſunt vera ſunt in omni exceptione preterqꝫ in preſcrip. xxx. vel xl. an. iſta em̄ currunt. ſed reſtituentur.

Qui ⁊ aduer. quos in integ. reſti.

In conſilio Si minor in ꝯtractu quem facit dicat ſe leſum ⁊ vellet reſtitui. aduerſarius autem dicat. non ē veriſimile eum deceptum eſſe cum fuerit ſapiens. induſtris. ⁊ publicis actibꝫ interfuerit Iudex iſta conſiderare debet. vt ſic concedat vel deneget in integ. cauſa tamen talis non ſufficiat vt prorſus non reſtituatur ſi appareat eum euidenter etiam leſum. reſtituatur non obſtante exceptione tali ꝙ aliquando neceſſitate publicis actibus interfuerit cum nullus idoneus in ſua patria inueniatur. vel quia liberorum procurationē ſtuduerit

Cum apud. An filius contra patrem vel libertus contra patronū reſtitui poſſet. inter veteres erat queſtio. Quidam dicebant nō eſſe dandam. niſi ꝓpter enorme damnum. vel eſſet turpis perſona parens vel patronꝰ Alij dicebant non eſſe dandam. niſi facilitate eſſꝫ deceptus filius vel libertus minor ⁊ non dolo parentis vel patroni. Juſtinia

nus dicit in illa habita diſtinctione pſone vel cauſe. q. d. vel eſſet perſona parens vel patronus. vel enorme damnum. Vel dic q̄d dicit imperator vt omnimoda reuerentia parenti vel patrono reſeruetur. nulla liberto vel filio minori contra parentem vel patronum detur reſtitutio. cum veriſimile eſt tales pſonas non velle ↄmittere ꝓpter quod eoꝝ opinio lederetur.

Si mi. ſe ma. dix.

Icum. Aliquis volens contrahere cum minore perſuaſit ei ꝙ eſſet maior. oſtendens ei inſtrumentū natiuitatis ſue. quo pater ⁊ mater profeſſa eſt tali tempore eum natum fuiſſe. per quod videbatur maior. cui inſtrumēto fidem adhibens minor confeſſus eſt ſe maiorem. contrahit cum eo an poſſit reſtitui queritur. Rn. ꝙ ſic. ſ. ſi eſt inter illa tēpora infra que datur reſti. in integ. Si vero exceſſit illa tempora de omnibus que contraxit infra minorem etatem reſtitui poteſt. Nichilominus non intelligas ꝙ contra confeſſionem. quia ipſo iure tutus eſt.

Si is. Minor volens cuȝ aliquo cōtrahere q̄ non al's cum minore contraxiſſet. ſi eum minorem ſciuiſſet. fraudulenter mentitus eſt ſe maiorem eſſe et contraxit. poſtea vult reſtitui dicens ſe minorē fuiſſe tempore ↄtractus. an ſit audiendus queritur. R. ꝙ non. deceptis. ⁊c

Si alterius. In prima ⁊ ſecūda parte hui⁹ legis vſqꝫ ad illum ꝟ. ſi tamen. dic vt. ſ. e. l. i. deinde dic ſic. Minor voluit contrahere cum aliquo. iurauit verbo ſe eſſe maiorem. hic credens verum eſſe. nec ſuo nec pro alieno dolo ductus eſt. ⁊ ſic non obſtat. ſcꝫ de tranſactione. Si ex falſis ⁊ contraxit. vult reſtitui. an ſit audiēdus queritur R. ꝙ nō. niſi probet per inſtrumentū natiuitatis ſue ſe minorem fuiſſe tempore contractus ⁊ nō per teſtes. Ex quo ſumes ꝙ creditur magꝫ mortue voci. id eſt. inſtrumento. q̄ꝫ viue. vt teſtibꝫ. Si autem corporale preſtiterit iuramentum petens reſtitui. non audietur.

Cum circa. Minor contraxit. petit reſtitui. allegat aduerſarius ipſum fuiſſe duodecim et tredecim annoꝝ. iudex credens tredecim ⁊ duodecim facere vigintinouem. pronunciauit eum nō eſſe reſtituendū an aduerſus ſententiam reſtitui poſſit queritꝛ. R. ꝙ ſic.

Si ſepius in integ. reſti. poſtu.

Oſt ſententiam Minor petijt a me fundum ⁊ ſuccubuit. reſti. petijt cōtra ſententiam. denegata eſt ſibi reſtitutio. an adhuc poſſit petere reſtōnem queritur. R. ꝙ non. ſed ſi non appellauit a ſententia ſecunda reſtituitꝛ ad appellandum niſi tempora fuerit egreſſus.

Quanquam. Tutor alicui⁹ pupille ⁊ curator ſibi adiunctus eam leſam petierunt reſtitui. denegata eſt. an iterum poſſit petere vt reſtituatur queritur. R. ꝙ ſic. ſi noua defenſio occurrit cum ſit lex generaliter dicēſ Quicunqꝫ minor leſus fuerit et petat reſtitui. ⁊ denegetur ei reſtitutio. pōt iterato petere ſi noua defenſio occurrit.

De hijs qui ve. eta.

Os. Minor viginti quinqꝫ annis veniaȝ etatis impetrauit a principe ut omnia poſſit agere tanquam maior. ſi poſtea ↄtrahat et ledatur ſi poterit reſtitui queritur. R. ꝙ nō Ne cum eo contrahens auctoritate principis circumſcribatur. et hoc intellige ꝙ non reſtituerit. ſi priuilegiuȝ principis impetratum ⁊ obtentum fuerit iudici inſinuatum. Alioquin ſecus. vt infra de tempo. in inte. reſti. l. ea.

Omnis. Si vult impetrare veniam etatis vt omnia poſſit agere tanq̄ꝫ maior. Aut eſt maſculus. aut eſt femina. Si eſt maſculus. non aliter q̄ꝫ viginti annos impleuerit. quo completo. Si vult impetrare per principem. ⁊ obtento ipſius beneficio iudici inſinuet. corā quo probet inſtrumentis aut teſtibus idoneis vocatis. ⁊ ſe eſſe idoneum ⁊ ſagacem ad res ſuas adminiſtrandas. Et femina ſi impetrat neceſſe habꝫ ſe probare habere decem ⁊ octo annos. quibus completis per ꝓcuratorem adeat principem. ⁊ non per ſe. et eius beneficio impetrato ⁊ obtento procurator ſuus iudici inſinuet. et tantum numerum annorum probet. miſſo procuratore per teſtes idoneos vel inſtrumentū nulla probandi ſe neceſſitate ſagacem imminēte neceſſitate. quibus omnibus ſubſecutis tanq̄ꝫ maior res ſuas adminiſtrare poterit Excepit hoc ꝙ predium ſine decreto pretoris alienare non poſſit. Et ſi minor qui impetrat veniam etatis fuerit ſenator doceat ſe idoneum eſſe coram prefecto pretorio Alij romani coram pretore. alij coram preſide. Si autem ſine predicta ſolennitate venia etatis fuerit impetrata. omni careat firmitate

Eos. Si minor veniam etatis impetrauerit ⁊ obtinuerit. an idō rerum ſuarum immobilium alienatio ſine decreto iudicis concedatur. Rn. ꝙ non. nec ipotheca ſcilicet vt obligare poſſit. ſed quātum ad hoc oēs habet pi. condicio. ſcilicet eorum qui impetrauerunt. et eorum qui nō impetrauerunt

Si quis. Minor michi decem ꝓmiſit cum eſſet legitime etatis. poſtea exiſtens vinginti annoruȝ veniam etatis impetrauit. volo petere decem quaſi legitime etatis. an poſſim queritur. Rn. ꝙ non. Illa enim verba perfecte etatis vel legitime intelligenda ſunt de ea etate que per annorum curricula recepit complētiōem que non a beneficio principis ſuppletur. niſi de ea ſpecialiter dictum eſſet. et hoc intelligendum eſt in ſubſtitutione cum dicitur. Subſtitūo illum cum erit legitime etatis. vel illi reſtituto heredem cum erit legitime. Cum ergo legitime etatis erit neceſſario intelligendum eſt de etate. xxv. annorum.

Si maior factus ratum habuerit.

Inter minoreſ Habebat minor cum minore rem communem. ſine dolo facta eſt diuiſio. maior factūs ratum habuit quod factum erat expreſſe dicendo. Ratam habeo diuiſionem vel tacite. vtputa tollendo partem. ſi erat fundus. an poſſit reſtitui ſi dicit ſe leſum queritur. Rn. ꝙ non. ſiue in diuiſione interuenit ſcriptum ſiue non.

Qui poſt. Quicunqꝫ minor in minori etate geſſit. ſi maior factus ratum habuit non retractabitur.

Vbi et aput quem.

Iquid. Minor cum minore cauſam habuit coram delegato principis. et ſuccubuit. vult reſtitui cōtra ſententiā. an preſes reſtituere poſſit queritur. R. ꝙ non ſed ſolus princeps. vel dic ꝙ lata fuit a vicario principis.

Quoniam. Inter minorem bononieñ. ⁊ maiorem mutineñ. facta erat tranſactio ad decem. que dedit minor nomine tranſactionis. vult reſtitui. vbi debeat agitari reſtitutionis cauſa queritur. Reſpondetur ꝙ vbi res ē que petitur. ⁊ ita coraȝ mutiñ. vel vbi reus habet domicilium.

Cum ſancimus. A quibus iudicibus danda eſſet in integrum reſtitutio ſiue a maiore ſiue a minore. ſi a minore eſſꝫ petita olim dubitabatur. Statuit ergo imperator vt tam ordinarius iudex qui iuriſdictionem habet cum adminiſtratione. et tam delegatus ab ordinario q̄ꝫ delegatuſ a principe dare eam poteſt. ⁊ hoc in prima An autem arbiter qui promiſſarius. an arbiter datus ſine pena vel delegatus ab eo qui iuriſdictionē non habet cum adminiſtratione reſtituere poſſit queritur. Reſpōdetur ꝙ non. ⁊ hoc in ſecunda. In tercia redit ad primum dicens. ꝙ tantū hijs iudicibus de quibus in prima parte facta ē mēcio licitum eſt reſtitutioneȝ dare ſiue fuerit ſpecialiter cauſa reſtitutionis delegata ſiue vniuerſitaſ cauſaruȝ ſiue aliqua ſpecialiter incidit cauſa reſtitutionis. puta per reconuentionem

De reputationibus.

Ubi reſtituitur.

Minor ſi vult reſtitui ſicut in damno morari non vult ita nec in lucro morari debet. Si ergo rem ſuam vendidit. ⁊ vult reſtitui ad rem. refundat quod accepit Eodem modo ſi emit vel al's contraxit. ⁊ hoc in prima. Si debitor creditori ſuo minorem delegauit. ſi reſtituitur minor debet reſtitui creditori in veterem debitorem actio. ⁊ hoc in ſecunda. Si autem hereditatem adijt ⁊ vult reſtitui vt abſtineat quicquid de hereditate ad eum peruenit. vel dolo fecit. quo minus perueniret reſtituet. et hoc in tercia.

Etiam per procuratorem.

Auſam.

An minor ꝑ procuratorem poſſit peti in integrum reſtitui queritur. R. ꝙ ſic.

De in integ. reſti. poſtu.

Poſtulata.

Michi minor vendidit. petit reſtitui. pendente iudicio reſtitutionis interim illius rei de qua petitur reſtitutio alienatio fieri non poteſt. ⁊ ne alienetur curabit iudex

De reſti. mili.

In vall.

Militi exiſtenti in milicia delata erat poſſeſſio bonorum in bonis patris. vnde liberi. vel in bonis agnati vel cognati. deceſſit in milicia elapſo tempore quod datur ad petendum bonorum poſſeſſionem. id eſt. adminus anni. An heres eius ex perſona ipſius intra annum vtilem poſſit implorare in integrum reſtitutionem ad bonorum poſſeſſionem petendam queritur. Reſpondetur ꝙ ſi miles deceſſit poſt tempus elapſum ad petendum bonorum poſſeſſionem. dabitur ei tunc q͛ competebat defuncto. idem eſt ſi ante dies finitos deceſſit. et dic ꝙ poſt exactionem ſcilicet maxime.

Si quid.

Reipublice cauſa ſiue dolo malo aberas. interim res tua aut vſucapta eſt triennio. vel ꝑſcriptione decem vel viginti annorum ſpacio. vel actione temporali. puta redibitoria vel quanto minoris q̄ contra aliquem heres amiſiſti. an intra annum a tempore reuerſionis vtilem reſtitui poſſis queritur. Reſpondetur ꝙ ſic

Quo tempore.

Rem meã poſſediſti. primo anno ⁊ ſecundo me preſente vſucapere eam inchoaſti. tercio anno abfui rei publice cauſa. et in abſentia mea vel infra modicum tempus reuerſionem meam ꝙ pro abſentia computatur. vt. ff. e. ab hoſtibus. §. vlti. vſuc. compleuiſti. volo reſtitui ad rem ſubducto tempore abſentie perinde quaſi non cucurriſſet. An poſſit queritur. Reſpondetur. ꝙ ſit infra annum vtilem. quo elapſo ſi negligens ſum non ero audiendus. ſed ius tuum integrum reſeruabitur tibi. et ꝙ dicit medij temporis dic ꝙ erat in preſen. ⁊ illud tempus quo reuerſus ſum poſt vſuca. completam. Idem poteſt ponere in preſcriptione decem annorum habita computatione preſentie ⁊ abſentie. ſcd̃m q͛ dictum. ⁊ hec mar. Uel ſic. primo anno preſente vſucapere inchoaſti. ſecũdo anno abfui. tercio reuerſus ſum. ⁊ me preſente vſucap̄. compleuiſti. reſtituendus ſum ad tẽpus quod effluxit me abſente ad vendicandam rem meam. ⁊ hoc infra annum vtilem quo elapſo non ſum audiendus. ⁊ ſi ſic medij temporis q͛ erat poſt primam preſentiam et terciam. medium enim tempus ſcilicet abſentie ſubducitur. vt et ſubdatur reſtituendus ſum

Ignorare.

Tenebaris michi in decem. cauſa rei publice aberas. non habeo quem conueniã qualiter michi ſuccurratur queritur. Reſpondetur ꝙ mittendus ſum in bonorum poſſeſſionem tuorum. prorogata eorum venditione in tempus reuerſionis me. ſ.

Neque.

Ab cauſa reipublice rem meam vt ſuam vendidit fiſcus. an contra eum lapſum eſt quinquennium quo conſuenit ſe tueri fiſcus contra eum cuius erat res aut an mihi reuerſo dabitur in integrum reſtitutio vt rem meam vendicare poſſim queritur. Rn. ꝙ ſic. Nec ſolum dabitur michi talis reſtitutio abſentie cauſa rei publice. ſed cuilibet maiori q͛ pertinet ad titulum in integrum reſtitutionis. puta capto ab hoſtibus ⁊ ſimilibus. de de quibus fit mentio. ff. e. l. i.

Si cum.

Abfuiſti cauſa milicie. interim heres creditoris in res tuas ſibi obligatas elapſo biennio denunciatõne premiſſa diſtraxit. reuerſus vis reſtitui ad vendicatõnem rerum tuarum. an ſis audiendus queritur. Reſpondetur ꝙ ſic. ablato a te precio vel debito. quaſi diceret. ſi debitum fuit in minus precium in plus offerre debet debitum. ſed precium fuit in minus debitum in plus offerre debes precium. ⁊ hoc eſt q͛ dicit. oblato debito vel precio.

Que a patre.

Pater tuus contraxit ⁊ leſus eſt. an pretextu milicie tue per reſtitutionem in integrum reuocare poſſis quod a patre tuo factum eſt eo dum vixit nõ ꝯquerente ſe deceptum eſſe queritur. Reſpondetur ꝙ non.

Sancimus.

Si miles milicie cauſa abſens fuerit et interim res ſua vſucap̄. vel preſcript. fuerit. dabitur ei reuerſo reſtõ ne ſibi officiat preſcriptio que cucurrit eo in milicia exiſtente. et hoc eſt quod dicit ibi declinari. ⁊c. ⁊ ſi annum relictum fuerit ei reſtituetur ad petendum ac ſi preſens fuiſſet.

De vxo. mili.

Temporalibus.

Miles quidam reipublice cauſa abfuit. ſecum vxor ſua peregrinata eſt. res vxoris interĩ preſcripta eſt. an poſſit reſtitui queritur. Reſpondetur ꝙ ſic. ſed non intelligas ꝙ vxor abfuit cauſa reipublice. quia abeſſe non poteſt vt. ff. de reg. iur̃. l. ii.

Ei que.

Idem caſus eſt in principio huius legis. et in ſuperiori. et ſic dic. cauſam mulieris abſentis cum marito abſente milicie cauſa. quidam rem vendidit dicens rem ſuam eſſe. an poſſit reſtitui ad eam vendicandam queritur. Reſpondetur ꝙ ſic. licet preſcripta fuerit. An autem emptori detur reſtitutio ad precium contra vẽditorem queritur. Reſpondetur ꝙ ſic. licet preſcripta. Uel pone ſecundo ſic. Mulier profectura cum viro. generalem conſtituit procuratorem. qui in abſentia mulieris domum eius dolo diſtraxit. ementi faciens gratiam ⁊ precium in vtilitatem mulieris conuertit. Si interim preſcripta eſt reſtituetur refuſo ab eo precio emtori. Uel ſic. venditor induxit mulierem vt abeſſet. quo caſu precium refundet venditor ſi eſt ſoluendo. Alioquin mulier. Alijs modis ponitur caſus ſed iſta ſufficiant.

Ea que.

Certum eſt. ꝙ minoribus ſuper hijs in quibus leſi ſunt in minori etate dant in integrum reſtitutionem. poſt legitimam etatem cum infra annum vtilem. hodie infra quadriennium. et hoc in prima. Sed queritur. ſi quis veniam etatis impetrauerit ex quo tempore hic annus vtilis ei cedat vel quadriennium. Et reſpondetur. ꝙ ex quo reſcriptum principis iudici impetrantis fuerit intimatum. ⁊ impetranti a iudice permiſſa fuerit bonorum ſuorum libera adminiſtratio Ita tamen ꝙ ſi hoc quadriennium infra legitimam etatem acciderit comprehendi vſq̄ ad viceſimumquintum annum extendatur. et hoc in ſecunda Poſtea diſtinguit. Aut minor ſuccedit minori. aut minor maiori. aut maior minori. In primo caſu. Si minor cui ſuccedit ur leſus fuerit. minor ſuccedens toto tempore minoris etatis ex perſona ſui reſtituetur. Poſtea vero ex perſona defuncti infra quinquennium. licet quidam dixerint in contrarium. et hoc in tercia. In ſecundo dicit ꝙ ex ſui perſona vt in prima reſtituitur defuncti. non quatenus ex tempore quadriennali defuncto ſuperfuerit. et hoc in quarta. In tercio quidem ab adita hereditate vel bonorum poſſeſſione agnita demum incipit tempus reſtitutioni preſtitum currere. et hoc in quinta.

De tempo. in integ. reſti.

N hijs. Minoꝛ querit leſus eſt. habet totam minoꝛem etatem ad petendū reſtitutionem. ⁊ ea lapſa quadriennium. pone ergo in minoꝛi etate poſtq̄ʒ leſus erat incepit abeſſe milicie cauſa. ⁊ vtilis annus in abſentia ſibi non currit. pꝛo quo vtili datur quadriennium hodie ſed a tēpoꝛe reuerſionis incipit carere. Uel dic. ſi minoꝛ leſus abeſt cauſa reipublice. finita etate an iterum currat ei quadriennium queritur. Reſpondetur ꝙ non. ſed demum a tempoꝛe reuerſionis incipit currere. et ſi in minoꝛi etate leſus non petijt reſtitutionem antequam factus eſſet maioꝛ. abſuit cauſa milicie. cuʒ ex parte compleuit quadriennium reſtituitur ad totum tempus abſentie.

Si intra. Minoꝛ contraxit. leſus eſt ex cōtractu. viginti quinq̄ʒ an. vel poſtea intra tamen quadriennium deceſſit. ſucceſſit ei minoꝛ qui vel minoꝛi etate vel poſtea infra tamen quadriennium quod ſuberat defuncto ad petēdum reſtitutionem. cepit abeſſe cauſa milicie. eoq̄ʒ lapſo. puta in triceſimo vel quadrageſimo anno reuerſus eſt. an poſſit reſtitui ex perſona defuncti queritur. Reſpondetur ꝙ ſic. ⁊ dic. non ad tempus quod effluxit in abſentia. ſed ad rem. id eſt. infra tēpus quod ſupererat defuncto. Et ſi minoꝛ deceſſit pater. reſtituitur totum illud tempus quod ſupererat patris.

Et ſi intra. Rem minoꝛis vſucepiſti. an intra annum vtilem poſſit reſtitui queritur. Reſpōdetur ꝙ ſic. Sed pone ꝙ eo tempoꝛe quo reſtitui potuit etatis beneficio cepit abeſſe milicie cauſa. ⁊ ibi ſtetit quouſq̄ʒ tempus pꝛeſtitum lapſum foꝛet. an reſtituatur queritur. Reſpondetˀ ꝙ continuatio minoꝛis etatis ad miliciam indulget reſtitutionem. quaſi dicat. Minoꝛ etas equiparabitur abſentie milicie. Nam licet cucurriſſet ſibi tēpus nichilominus reſtituitur. olim enī currebat minoꝛi ſcđm tempoꝛa huius legis. Uel dic. ipſo iure non currit vt. i. l. c. ⁊ hec verba in integrum continuatum. ⁊c̄.

Ex perſona Minoꝛ cōtraxit. leſus eſt. poſtea abfuit cauſa milicie. ⁊ in milicia maioꝛ factꝰ deceſſit. totū tempus quo potuit reſtitui trāſmittit ad heredem. eo ꝙ non ceſſit ſibi exiſtenti in milicia

Petende. Minoꝛ contraxit. leſus eſt. toto tempoꝛe minoꝛis etatis. ⁊ poſtea eo elapſo intra annum vtilem infra quadrienniū poteſt petere in integrum reſtitui. Pone ergo ꝙ minoꝛ ſit infra quadrienniū. petit vt ſibi detur dilatio ad pꝛoducendum teſtes vel inſtrumenta. an ſibi concedi debeat queritur. Reſpondetˀ ꝙ ſic. ſed talis danda eſt que poſſit pꝛedicto quadriennio concludi. ⁊ nō vltra extēdi Si ergo ſit in vltimo menſe quadriennij. ⁊ petat dilationem que pꝛoꝛogetur vltra illum menſem. in alium menſem non eſt audiēdus. cum erat in arbitrio ſuo non coartandi ſe ab inicio. Ecōuerſo ſi reꝰpetat dilatōnem que pꝛoꝛogetur vltra tempus quadriennij. quia non erat in eius poteſtate quando pulſaretur. dabitur ei tempus aptum. Si tamen dilationem implorauit eadem vtetur actoꝛ ad pꝛobandum. quod intendit.

Superuacuam Minoꝛ contraxit. leſus eſt. toto tempoꝛe minoꝛis etatis. et eo elapſo ⁊ infra annuʒ vtilem olim poteſt reſtitui. loco eius vtilis anni ſtatuit imperatoꝛ ꝙ detur hodie quadrienniū. quod incipit currere a tempoꝛe illo quo cucurrit olim vtilis annus. quod annus obſeruabitˀ tam io veteri roma. q̄ʒ in conſtantinopol. ciuitate. ⁊ in ceteris pꝛouincijs. et hoc in pꝛima. Quod quadrienniū non ſolum in reſtitutione minoꝝ q̄ð eſſet ſtatim. ex quo illuxit pꝛimus dies. xxv. an. immo in reſtitutione maioꝝ obſeruabitur. puta ſi maioꝛ fuerit abſens cauſa reipublice. ⁊ interim res ſua vſucapta ſit dabitur ſibi beneficium reſtitutionis infra quadrienniū a tempoꝛe reuerſionis ſue quod incipiet currere a tempoꝛe quo fuit reuerſus. ⁊ hoc in ſecunda Et ſicut minoꝛi nō currit tempus. ita ⁊ maioꝛi ſaltim eo tempoꝛe quo fuerit abſens ſiue reipublice cauſa ſiue quibuſlibet que e-

numerate ſunt. C. ex quibus cauſis maio. l. i. ⁊ quantum ad hoc nulla eſt differentia inter maioꝛes et minoꝛes.

Qui ex cau. ma.

I propter. Petebaʒ a te deceʒ. litem iam tecum conteſtatus. lite conteſtata legatōnis cauſa aberas. vel quia pꝛinceps miſit te. vel quia ex cauſa a natiuitate tua miſſus es. te citato nec comparente condemnatus es. An tibi reuerſo detur cauſe tue integra defenſio per beneficiuʒ reſtitutionis in integrum queritur. Reſpondetur ꝙ ſic. eodem enim pꝛiuilegio vtetur legationis cauſa abſens. quo ⁊ reipublice. puta Romanoꝛum cauſa abſens

Si idcirco. Petebam a te decē lite conteſtata captꝰ es ab hoſtibus. citatione ad domum tuam emiſſa nec te comparēte. condemnatus es an tibi reuerſo detur in integrum reſtitutio ad integram cauſe tue defenſionem queritˀ. Reſpondetˀ ꝙ ſic. idem eſt ſi in carcere pu. vel pꝛiua. eſſet detentus

In contractibus. Maioꝛē an. induxiſti vt rem ſuaʒ tibi venderet quā non al's eſſes diſtracturus. an ſibi ſubueniatur queritur. Reſpondetˀ ꝙ ſic. Sed non officio iudicis reſtituitur. Sed iure actionis datur de dolo. ſi dolus dedit cauſam cōtractui. ⁊ dic hoc officium quod adheret actioni non ꝙ ſolum officium ſit. Uel pone exemplum infra. cōmu. vtriuſq̄ʒ iudi. l. maioꝛibus.

Res. An pꝛocuratoꝛ reipublice reſtitui poſſit queritur. Reſpondetur ꝙ ſic. exemplo minoꝛis cui poteſt cōparari reſpublica.

Si ab hoſtibus. Pater familias ⁊ vxoꝛ ⁊ filij capti erant ab hoſtibus. deceſſit maritꝰ ⁊ vxoꝛ in captiuitate. reuerſus eſt filius fictione legis eoꝝ heres. ac ſi parētes ſui hoſtium non eſſent effecti. que fingit eos moꝛtuos pꝛima hoꝛa captiuitatis. quaſdam nō. pꝛeſcriptas vendicare poteſt directa rei ven. ad exemplum rei ven. vtiliſ datur ad pꝛeſcriptas pꝛohibita reſtitutione in integrum. ⁊ infra annum vtilem olim hodie quadrienniū. ⁊ dic res vēditas non ſcriptas. quaſi dicat. ſicut datur vtilis contra poſſidentes non pꝛeſcriptas pꝛohibita vel vſucaptas. Uel pone cauſam quando inuenit pꝛeſcriptas. ⁊ dic ſic. res venditas non pꝛeſcriptas exemplo. ⁊c̄. id eſt. vtili actione que inducta eſt ad inſtar. directe ſolēnis. Uel ſic exemplo vtilis actionis inducte ad exemplum vtilis ſolennis que olim cum ſolennitate ꝓponebatur. vt. ff. de oꝛigine. l. ij. §. omni.

De alien. iudi.

Um in rem. Rem meam poſſediſti. timens tibi controuerſiam me facturum eam in potentioꝛem vendidiſti. aut titulo alienationis dediſti. qualiter michi ſuccurratur queritur. Reſpondetur ꝙ agere poſſum contra poſſidentem. directa rei ven. vel contra alienantem actione in factum. de aliena. iudi. mu. cauſa ad intereſſe.

De recep. arbi.

x ſententia. Cōtrouerſia quam mecū habebas in arbitrū compꝛomiſimus. lata eſt ſententia contra me. volo appellare an poſſim queritur. Reſpondetur ꝙ non. adeo enī vilis eſt ſententia arbitri ꝙ ex eo non naſcatur actio iudicati ⁊ ꝓpter hoc ſub pena hincide ꝯſueuit ꝓmitti ſi iudicatis nō ſtetur. Si autem compꝛomiſimuſ ut infra certū tempus ſententiam pꝛoferret. et eo elapſo tulit eam. non valet adeo. vt ſi ei vel a te vel a me non ſtetur non committitur pena.

Si contra. Compꝛomiſimus tu ⁊ ego in arbitrium interpoſita ſtipulatione penali. ſi ſententie ipſius non ſtaretur. citauit te arbiter. nō compꝛomiſiſti. an in penam in compꝛomiſſo compꝛehenſaʒ incidiſti queritur. Reſpōdetur ꝙ ſic.

Arbitrorum. Pater cum filia emancipata in controuerſia quam inter ſe habebant in arbitrum compromiſit. condemnatus eſt per ſordes arbitri. non vult ſtare ſententie An teneatur ſoluere penam in compromiſſo comprehenſam queritur. Reſpondetur ꝙ non. ſed contra filiam agentem ex ſtipulatu ad penã excipiet de dolo. Item poteſt agere aduerſus filiam ad intereſſe. quando compromiſit. necdum dolum in toto negocio ſe non commiſſuram.

Ne in arbitris. Innuitur hac lege. ꝙ olim arbitrio pena vallato. adiecto quoqꝫ ſacramento. licitum fuit ſoluta pena recedere a compromiſſo. ⁊ ſic penam non committere. ⁊ decreta eludere arbitrorũ. quod abſurdum nõ immerito videbatur. obſtruens ergo imperator viam periurandi ſtatuit. ꝙ ſi arbiter de iuſte arbitrando. partes vero parendo ſimul iurauerunt vel ſe iuraſſe ſcripſerunt. ſeu ap̃. acta ſe iuraſſe depoſuerint. aut partes tantum vel arbiter tantũ hoc ſcd̃m predictum modum firmauerit ſententiam a tali arbitro latam firmam manere. ex ipſa. ſi ad incertum actum fuit actioni infectum. generalem concedens. Si vero ad certam conditionem ex hac lege. Et ſi forte res petita auctoritate iudicis tradita fuerit. vtilem rei vendicationem. fortius ſi a poſſeſſione ceciderit. quod ſiquidẽ ſub predicta forma arbitrium vallatum nõ fuerit. nullum erit. In fine vero dicit. ꝙ ſi hijs non precedentibus vel partes ſubſcripſerint. vel ſe non contradicere pactifuerint. perinde eſt ac ſi contempſerint. valebit in omnibus. vt ſupra dictum eſt.

Cum antea. Petebam a te decẽ. negabas te michi debere. compromiſimus in arbitrum ſine pena olim obtinuit. ꝙ ſi pro te eſſet lata ſententia valeret. ⁊ dabatur exceptio. Si autem pro me non valeret nec dabatur michi ex ea actio. quod corrigit imperator ſtatuens. Ut ſi litigantes compromiſerint in arbitrum ⁊ conuenerint de ſtando ſententie ſine pena. et arbiter ſententiauerit ⁊ ſententie ſubſcripſerint quod eis placeat. non ſolum dabitur reo exceptio. ſi pro eo feratur. ſed ſi pro actore lata fuerit. dabitur tibi actio. ⁊ mandabitur executioni per officialem prefecti. vel per eum iudicem cuius forum ſequitur reus. vel iudicẽ in cuius foro pulſauit. et hoc in prima et in ſecunda.

Si autem. Poſt ſentẽtiam nõ ſubſcripſerint partes. ſed per decem dies tacuerint. nec dixerint ꝯtra. videntur eam confirmare taciturnitate. et ideo dabitur exceptio actori. et hoc in tercia. Si autem altera pars intra decennium ſtare noluerit ſententie. immo reclamauerit. Nec reo ex eo dabitur exceptio. nec actori actio. niſi cum ſacramenti religione fuerit aſſumptus arbiter. vt. ſ. l. proxima. Quo caſu ſeruabitur quod in ea lege ſtatutum eſt. ⁊ hoc in quarta parte. An autem per litis conteſtationẽ factam coram arbitro vel per libelli oblationem executore trãſmiſſi interrumpatur preſcriptio ſicut coram iudice queritur. Reſpondetur ꝙ ſic. et hoc in quinta. An autẽ partium confeſſio. teſtium productio facta coram arbitro. ſi altera pars coram ordinario opus fuerit ꝓſit querit̃. Reſpondetur ꝙ ſic. ⁊ hoc in ſexta.

Sancimus. Petebam a te decem. negaſti te michi teneri. compromiſimus in mulierem. an valeat compromiſſum queritur. Reſpondetur ꝙ non. quantecꝫ fuerit opinionis Nec etiam ſi liberti in patronam cõpromiſerunt. et penam hincinde ſtipulati fuerint ſi ſententie non ſtetur. nec enim nõ ſtans ſententie propter hoc incidit in penã

De ſatiſdando

Non eſt iuris. A te decẽ petij in iudicio coram iudice. et te preſente ordinaui procuratorem vel te nõ preſente. an compelli debeat procurator ſatiſdare me ratum habiturum queritur. Reſpondetur ꝙ non. Si autem te et iudice ignorante reuocaui mandatum cum quicquid p. ꝓcuratorẽ actũ eſt ratũ debet hr̃e iudex. et hoc in ſecunda. Si autem petas vt ſatiſdet de defendendo. quia me vis reconuenire. an ſis audiẽdus. queritur. R. ꝙ ſic. Alioquin iudex nõ procedet. Procurator autem tuus an ſatiſdare debeat de iudicato ſoluẽdo queritur. dicitur ꝙ ſic. obtinet in omnibus caſibꝫ.

De formulis ⁊ impetratione actionum ſublatis.

Iuris. Olim ſi quis volebat intentare actionem. impetrauit a iudice quandam formulam verborum quam debebat proponere. ⁊ ſi caderet a ſillaba caderet a cauſa. quaꝫ formulam tollit imperator in hac lege de medio.

Nulli. Si aliquis actionem aliq̃ꝫ intentare velit licet formulam verborum non impetrauerit. non eo p̃textu ab agendo. ſiue coram iudice ordinario ſiue delegato repelletur. ſi ſue cauſe actionem aptam eſſe conſtiterit.

De iureiurando propter calumniam dando.

Nomnibus. Petebã a te decem. lite conteſtata vel poſt non curo pro tali inſtrumẽto pu. quo continebatur me tibi numeraſſe predicta decem tu contra excipis de falſitate inſtrumenti. an iurare debeas non animo calumniandi reprobationem exigere queritur. Reſpondetur ꝙ ſic. ſiue in medio cauſe. ſiue in pricipio. ſiue in fine fuerint prolate littere priuate ſiue inſtrumenta publ̃. ⁊ hoc in prima. In ſecunda dicit. Si paterfamilias me et ticium inſtituit heredes. et in diuiſione rerum hereditariarũ occurrat aliqua res quã ticius coheres dicit non eſſe hereditariam et petam ſeruos hereditarios torqueri. vt eruatur veritas. An ſim audiendus queritur. niſi prius iurauero animo calumniandi hoc non petere ob non commodum ſeruorum vel in coheredis offenſam. Reſpondetur ꝙ non. et hoc in ſecunda. Sequitur autem hic ſacramentum olim iurabatur in ſingulis articulis. tam in principio. in medio q̃ꝫ in fine. vt in hac lege. ſed hodie. ⁊c̃.

Cum et iudices In principio dicit ꝙ fecit quandam conſtitutionem qua cauetur ꝙ iudices cuiuſcũqꝫ generis fuerint non aliter dirimãt niſi prepoſitis coram eis ſacroſanctis euangelijs. Item ꝙ aduocati iurent clientulis ſuis ſe fidele patrocinium preſtaturos ⁊ cauſam deſerturos ex quo nouerint iniuſtam vel deſperatam eſſe. Sed quia in illa conſtitutione nulla fiebat mentio de principalibus perſonis. actore ſcilicet et reo. Ideo ſtatuit hic ꝙ nullo modo in allegationibus ſuis audiantur actor vel reus. niſi poſt litem conteſtatam ſacramentum calumnie preſtiterit. et hoc in prima parte. Iurabit autem actor ſe habere iuſtam cauſam. nec eam mouere animo calumniandi. Reus quia credit ſe vti iuſta inſtantia. et ita ad reluctandum peruenerit. Deinde iurent aduocati coram iudicibus. prepoſitis. ſacroſanctis euangelijs. Scd̃m ꝙ in conſtitutione illa rem non nouam ſancitum eſt. ⁊ hoc in ſecunda. Si autem aliquis eſt qui iurare debet. et tante fuerit dignitatis ꝙ ad iudicem peruenire nõ debeat. in domo ſua iurabit coram miſſo ab officiali preſente aduerſario vel eius procuratore. et hoc in tercia. An autem in cauſa pupilli vel adulti vel pater in cauſa filij iurare debet pupillus. vel adultus. vel filius. vel tutor aut curator queritur. Reſpondetur ꝙ tutore ⁊c̃. quia illi forte nouerint factum. nec iurabunt ꝙ ſit iuſta. ſed ꝙ credant eam eſſe iuſtam omnibus iuramentis. ⁊c̃. et hoc in quarta. Item ſi lis per procuratorem inferatur ſiue defendatur. demum facta litis conteſtatione. niſi de calumnia iuretur vlterius non erit procedendum. in eo tamen differũt ꝙ actor coram iudice cauſe vel coram iudice loci in quo moratur. Reus vero tantum coram de cauſa cognoſcente iurat. et hoc in ſexta. Hec quidem ita vera ſunt ꝙ huiuſmodi ſacramentum cum pro communi vtilitate introductum ſit. ⁊ de conſenſu partium remitti non poteſt. ⁊ hoc in ſexta.

Si vero cauſa alicuius collegij ſeu cuiuſcunqꝫ corporis. vel etiam priuati data etiã ſatiſdatione de rato per alium moueatur. lite conteſtata vlterior non conceditur proceſſus niſi vel priuatus vel maior pars vniuerſitatis de calumnia iurauerit. ⁊ hoc in ſeptima. Et ſi actor iurare contradixerit cadit ab actione. reus vero pro confeſſo habetur. non tamen ipſo iure. ſed demum lata ſententia. ⁊ hoc in octaua. Hec vero que dicta ſunt de preſtatione ſacramenti locum habent non ſolum in cauſis futuris. ſed etiam iam ceptis. ſub tali tamen conditione. vt ſi vtraqꝫ pars preſens eſt vtrimqꝫ iuretur. altera vero abſente iuramentũ preſtet. Neutra vero preſente abſqꝫ calumnia hui⁹ ſacramenti. is liber dirimatur.

Incipit liber tercius

De iudicijs.

Iudicio cepto. Mutuaui tibi decem. et ſtipulatuſſum nomine vſurarum ſingulis menſibus quatuor denarios. elapſis quinqꝫ menſibus petij iſta decem et vſuras. Litem ſum conteſtatus. poſtea durauit lis vſqꝫ ad ſex menſes. An iſtorum ſex menſium que ꝯcurrunt a tempore litis conteſtate poſſim petere vſuras queritur. Rn. ꝙ ſic. cum primo in iudicio non fuerit inducte cum nec poterant. quia nec commiſiſſe. ⁊ ideo interpellatione alia opus eſt. ff. eo. nõ poteſt videri. Vel ſic. mutuaui tibi decem. et ſtipulatuſſum nomine vſurarum ſingulis men. quatuor. ⁊ vſuras duorum menſium tantũ in iudicium et condemnatus es. in aliorum duorum. an vſuras poſſim in iudicio deducere queritur. R. ꝙ ſic. Prima poſitio verior eſt. quia in ſecunda non eſſet dubitatio.

Licet. Tutelam alicuius pupilli adminiſtraſti. finita tutela cõuenit in iudicium te. propoſita actione tutele generaliter. ſed ſuper vna ſpecie tantũ proceſſum eſt. et abſolutus es ſcilicet generaliter. an non obſtante re iudicata poſſit petere vt ſibi reddas rationem amminiſtrationis in alijs ſpeciebus queritur. R. ꝙ ſic. Et ſi tu excipias de re iudicata. replicabit de dolo.

Quotiens. Petebas a me hereditatem quandam coram delegato iudice. dicebam te eſſe ſeruum meuꝫ. an iudex qui al's de cauſa ſtatus cognoſcere non poteſt poſſit ſe intromittere queritur. Reſpondetur ꝙ ſic. quia incidens eſt. de liberali enĩ cauſa preſes cognoſcit etiam ſi non incidat. ſed principaliter. ſed ſi incidat delegatus

Si tamen. Curator tuus prediuꝫ tibi emit pro quinquaginta. nec ſibi fecit caueri de euictione. finita tutela vtili negociorum geſtorum actione cõueniſti eum. ex centum que ſolui debuit ex mala adminiſtratione quinquaginta tibi ſoluit. et recon. quinquaginta que in emptione predij impendit tecum compenſauit. et abſolutus eſt. poſtea eum vis conuenire. quia non fecit ſibi cauſam de euictione. vel quia predio euicto nõ egit de euictione. an poſſit queritur. Reſpondetur ꝙ non.

A iudice. Iudex aliquis qui ordinariam habet iuriſdictõnem delegauit michi cauſam. an eam mihi delegare poſſit queritur. Reſpondetur ꝙ non. quia ſolum poteſt delegatus a principe.

Seruus. An ſeruus in iudicio vt actor vel reus conſiſtere poſſit queritur. Dicitur ꝙ non. nec ſi condemnetur valet condemnatio

Cum te ſeruum. Michi obligaſti. an bona tua tenentem conuenire poſſim Reſpondetur ꝙ non. quia inter liberum et ſeruum. ⁊c. ſed officio iudicis mittar in poſſeſſionem bonorum tuorum. ⁊ ita fm.

Placuit. Aliquid eſt ſtatutum de iure ſtricto. aliquid de equitate

que ſunt contraria. quod eorum magis ſequi debeat iudex queritur. Rn. ꝙ illud ſequi debet quod de equitate ſtatutum eſt Et dic ſic exemplum. Seruo meo perſuaſiſti vt a me fugeret. ⁊ tibi codicem meum perferret. nunciauit illico ſeruus domino et eo permittente codicem ad te protulit. an furti vel ſerui corrupti aduerſus te agere poſſim queritur. R. ꝙ de iure ſtricto nõ de equitate. que iuri ſtricto preferenda eſt

Nulli. Bonoñ. petebat ſibi delegari iudicem ab imperatore inter ipſum ⁊ mutiñ. ſuper poſſeſſione conſtituta in terra mutineñ. vult mutiñ. alium iudicem ſibi delegari in cauſa ꝓprietatis. an poſſit hoc impetrare queritur. Rn. ꝙ non. ſed puniendus eſt ꝙ hoc impetrauit. vel ſi cum poſſidebas rem meam vnum in cauſa poſſeſſionis petij iudicem ea finita petij alium in cauſa ꝓprietatis. an ſim audiendus queritur. Rn. ꝙ non. ꝓpter conuenientiaꝫ cauſe que diuidi non debet

Properandum. Petebã a te deceꝫ tecum ſum litem conteſtatus. quantum durare poſſit inſtantia cauſe a tempore litis conteſtate vſqꝫ ad ſententiam queritur Rn. ꝙ olim durabat vſqꝫ ad decimuꝫ an. vel vſqꝫ. c. quod tempus vult imperator per hanc legem coartare. ⁊ hoc in trib⁹ rationib⁹. Prima eſt ne lites extendantur in infinitũ. Secunda eſt ꝙ criminalis cauſa olim limitabatur certo tempore. puta biennio. multo magis ⁊ ciuilis certo termino debuit limitari. quia frequentior eſt. Tercia eſt. quia criminalis cauſa que aliquando ex ciuili cauſa ortum habet coartatur. Eodem modo ⁊ ciuilis eſt coartanda. placuit ergo ꝙ quecunqꝫ fuerit cauſa ſub proprietate. ſiue ſuper poſſeſſione. ſiue conditione an quis fuerit ſeruus vel liber. ſiue ſuper iure ciuitatum triennio terminetur a tempore litis conteſtate. exceptis cauſis fiſcalibus. ⁊ ſiue maior ſiue minor fuerit. ſiue ordinarius ſiue delegatus. non conceditur cauſa vltra triennium prorogari. Nec extimet ſe excuſatum iudex hoc pretextu ꝙ partes velint vltra triennium prorogare. quia eo finito nõ audientur. ⁊ hoc in prima. Si autem tantum preterierit de triennio ꝙ nõ ſuperfuerint niſi ſex menſes de triennio abſentia alterius partis. Diſtinguit. Aut reus vel actor abeſt Si actor iudex faciet eum citari per executorem pro interuallo decem dierum. ꝙ ſi non venerit acta inſpiciat. Et ſi per ea liquere ei de cauſa non poſſit ſententiare. abſoluat reũ ab inſtantia iudicij. et actorem abſentem reo condemnet in expenſis iuramento rei declarandis. ſcilicet vt iuret quantum expendit. Si autem liquere poſſit ferat pro eo ſententiam qui melius ius habuerit. et ſi pro actione reum in expenſis condemnet ita vt deducantur expenſe rei de condemnatione. verbigratia. Actor petijt centum. et impendit viginti. reus decem. Si actor abſens fuerit. condemnatus eſſet reus in centum. ⁊ in viginti. Nunc autem abijciũtur expenſe rei de condemnatione. ⁊ condẽnabitur in decem tantũ. ſcꝫ in mediam partem eius qđ impendit actor. ⁊ hoc ſibi imponitur propter ſuam contumaciam. Si autem reus melins ius habuit pro eo ferꝫ ſententiam nec audietur actor reuerſus appellans. Si autem iudex reum pro parte abſoluit. ⁊ pro parte condemnauerit. puta debuit centum. ⁊ in quiuquaginta eſt abſolutus. ⁊ in quinquaginta condemnatus nullum habuit regreſſum contra reum. et hoc in ſecunda. Si autem reus abfuerit et actor preſens ſit. citabitur reus tribus edictis. ꝙ ſi non venerit contrahetur hermocidium. id eſt. deſertio cauſe. et ſi liqueat iudici de cauſa per probationes actoris. condemnabit reum ſi viderit eum condemnãdum. ⁊ in rebus eius fiat executio. ſed hoc de ſua iuriſdictione poteſt iudex. alioquin referat executionem ad maiorem iudicem. Et ſi reus reuerſus noluerit fideiuſſores dare de parendo iuri ⁊ poſſeſſionẽ in actorem tranſlatam recuperare non audietur.

Cum autem. Hermocidiũ cõtrahitur. Debent eſſe ſacre ſcripture coram iudice. vt rei vel actoris abſentia dei repleatur preſentia. Nec timeat iudex ſi abſens ſententie ſue parere noluerit propter appellationis obiectuꝫ. quia reuerſus non audietur appellans. iudex ꝓpe finem triennij ⁊ non ante ferat ſententiã diffini-

tiuam. Si enim longe eſt triennium actor vel reus abeſſet ⁊ ſpes eſſet ꝙ reuerteretur. tn̄ in expenſ eſſet pn̄ti abſens ꝯdemnād̄us nec eſſet ſnīa diffi. ⁊ intellige ꝙ ꝓpe finem trienij eſt ferēda ſnīa ex ncc̄itate. Si actor ē abſens ex volūtate iudicis reo abſente an̄ triennīū. iudex autē victori ꝯdemnabit in expenſis per iuramentum declarandis. alioquin de ſuo pti leſe ꝯpelletur ſoluere. ⁊ hoc in tercia Si autem tam actor q̄ȝ reus ē preſens. Judex autē ꝓpter inimicicias alteri⁹ partis vel precio corruptus ſententiā infra triennīū ferre noluit. eo elapſo ſi ſit viuus et ab officio iudicādi fiat alienus. ⁊ alius ei ſubrogetur. Si aūt infra triennīū deceſſerit iudex. vel alia de cauſa mutatus fuerit ꝓpter infirmitatē vel ꝓpter rei familiaris periculum. ſubrogato ei dabit̄ tantum tempus quantū ſupererat de triennio defuncto vel al's mutato. ſi eſt annus dabitur ſibi annus. ſi minus. nichilominꝰ annus. ⁊ hoc in quarta. Si autē per aduocatū ſteterit quo magis vltra triennīū cauſa protelet̄ur. in duabus libris auri mulctetur. in ſententia iudicis expreſſe cuiꝰ occaſione datur dilatio in qua triennīū expirauit et cauſaȝ quā ſuſcepit ad finem perducat. niſi ipſe nouerit iniuſtam vel deſperatā. vel infirmitas vl' inimicicia interuenerit imponendo clientulo de preſtando ſalario nō poteſt. Alioquī per executionem ꝯpelletur. ⁊ hoc in quinta Hec aūt q̄ dicta ſunt ī maioribꝰ dicta ſunt Si aūt cā ē mīor per minorē agitāda ⁊ ſi ꝑ eoꝝ negligentiam infra triennīū deciſa nō fuerit ſed vltra ꝓtelata. damnuȝ quod propter hoc pupilli vel adulti paſſi fuerint per tutorem reſartietur. Si autem tutor vel curator ſoluendo non fuerint in integ. reſti. ⁊ hoc in ſecunda parte.

Cum non nouam. Habemus ego ⁊ tu cauſam coram iudice. an iurare debeat ſe cum omni veritate negocium diſpoſiturum queritur. Rn̄. ꝙ olim ſic conſuetum eſſet. ſed iam abijt talis preſtatio ſacramenti in diſſuetudinem. quod reuocare intendit imperator per hanc legē ſtatuens vt quilibet iudex. ſiue maior ſiue ab eo delegatus. ſiue ab alio. ſiue ordinarius. ſiue compromiſſarius. ſeu communiter a partibus electus. ſub pena in primordio litis habeant coram ſe ſacroſancta euangelia. ⁊ permaneant a principio litis vſq̄ȝ ad ſententiam diffinitiuam. vt ſic per dei preſentiam ſibi tribuatur auxilium iudicandi. ⁊ iſtud a quolibet iudice obſeruetur. Alioquin ſi hoc contemſerit grauiter puniatur. ⁊ hoc in prima. An autem patroni cauſarū iurare debeant queritur. Rn̄. ꝙ ſic. incontinenti ex quo lis fuerit conteſtata. Et hoc in quolibet iudice. cum fuerit ordinarius. ⁊c̄. Jurabunt ergo fidele patrocinium preſtare clientulis ſuis. ⁊ ſi cauſam improbam vel deſperatam nouerint eam relinquunt. quo ſubſecuto nullus in locum recuſantis ſubrogabitur. Si aliter quidam credant iuſtam quidam improbā. quod iuſtam nouerunt perſeuerent. aliam derelinquāt. nec in locum eoꝝ alius ſubrogetur

Sancimus. Habebamꝰ ego ⁊ tu cauſam corā iudice delegato. contumaciter te abſentaſti. reuerſus. non es admittendus ad defenſionem cauſe tue. niſi omnia damna que in ingreſſu litis. id eſt. certa aduocatorum ſalaria paſſus fuero michi reſartieris declaranda per iuramentum meum. ⁊ eo preſtito iudice taxanda. et hoc in prima. Si autem iudex ad expenſas ⁊ ad damna non te condemnet. ex ſuo michi refundet. et hoc in ſecunda. Jſtud autem non ſolum habet locum in ordinarijs iudicibꝰ. ſed in delegatis. ⁊ hoc in tercia.

Apertiſſimi. An iudex delegatus recuſari poſſit queritur. Rn̄. ꝙ ſic. Sed ante litem conteſtataȝ. ⁊ hoc continebatur in ſtatuto cuiuſdam prefecti pretorio. quo cauebatur ꝙ potuit recuſari ante litem ꝯteſtatam. ⁊ partes compellebantur eligere arbitros coraȝ quibus iura ſua ꝓponerent. Nec refert. an fuerit delegatus a principe. quia omnimodo potuit recuſari. Si hoc partibus videbitur. Non enim de conſciencia principis eſt. vt ſub ſuſpecto iudice litigetur. Eo autem recuſato. et ei libello recuſationis porrecto alium aſſumat iudicem. ⁊ anteq̄ȝ liteȝ ꝯteſtet̄ fiat hec recuſatio cum poſt li. cō. nec recuſationi ſit locus nec appellatōi an̄ ſnīaȝ ⁊ hoc in prima. Per executorem aūt ꝑtes ꝯpellantur aliuȝ eligere qui perinde erit iudex ac ſi a principe eſſet delegatus. ⁊ qꝺ dicit de executore potes intelligere de delegato recuſato. ⁊ hoc in ſecūda. Nec refert an fuerit recuſatus iſte legatus a prīcipe vel ab alio. ⁊ hoc in tercia ⁊ vltima.

Certi. An magiſter militūȝ al's lr̄aꝝ peritus inter milites ſuos iudicare poſſit queritur. Rn̄. ꝙ ſic. cum tales aliq̄n̄ inueniantur per vſum quotidianum cauſaꝝ approbati ⁊ legū ſcīa cās dirimētes

Cum ſpecialis. Jn cā quā habebat ticius ꝯtra ſeium fecit ſibi ticius iudicē delegari. quē ſeiꝰ tanq̄ȝ ſuſpectū voluit recuſare ſed in prouincia in qua iudex erat non degebat an coram preſide prouincie ſue ſi preſens eſt. vel eo abſente corā magiſtratu municipali actis interuenientibꝰ. an poſſit euȝ ſeius recuſare querit̄. Dicit̄ ꝙ ſic. ne longo itinere fatigetur. ⁊ hoc in prima. Jnfra aūt triduum ꝯpelletur arbitros eligere. et coram eis litigare. ⁊ ſi in eligendo arbitros ꝯcordare partes non poterint preſes ſi preſens eſt eliget. ⁊ hoc in ſecunda. Si autem arbiter ſententiam tulit ei ſtabitur. ⁊ per executorem effectum mancipatur. niſi ab ea fuerit appellatum. ⁊ appellabitur ad eū qui iudicem delegauit ſuſpectum ⁊ qui vt ſuſpectus recuſatus eſt. ⁊ hoc in tercia ⁊ vltima.

De ſportulis ⁊ ſumptibꝰ in diuer. iudi. fa. ⁊ de execu. litium.

Uniſquis. Habebas cauſam cum ticio deputatus fuit nuncius ad citandum partes. ille idem a principio litis vſq̄ȝ ad diffinitiuam ſententiam perſeuerare debet. Si autem aliter factum fuerit. primiſtrinius ad quem ſpectat apparitorem dare. in quinq̄ȝ libris auri mulctetur. Alio modo pone ꝙ ſi quis propter crimen captus traditus fuerit vni ad cuſtodiam alij tradi non debet ad cuſtodiendum.

Omnibus. Judex ſiue a principe fuerit delegatus ſiue ab alio ad vniuerſitatē cauſarum. executores litium niſi obediant ab executione remouendi hꝫ facultatē. ⁊ alios idoneos ſibi ſubſtituere. ⁊ ſi iudex maior eſt puniet executorem in quinq̄ȝ ſolidis. Si minor in tribus. Si autem illuſtris fuerit maiori pena ſi viſum fuerit. ſcilꝫ coporaliter

De pedaneis iudicibus

Rocuratori. Procurator ceſaris cognoſcit inter fiſcum ⁊ priuatum. procurator fiſci cognoſcit inter procuratorem principis ⁊ priuatum. Si ergo procurator ceſaris cauſam inter duos priuatos delegauit. non valet delegatio. ergo nō valet ſententia ablata. niſi forte vices p̄ſidis gerat. non dico a preſide delegatus.

Placet. Ad euidentiam caſus no. ꝙ tria erant genera cauſarum. minima. media. maxima. De minima potuit iudex cognoſcere. ⁊ indiſtincte eam alij delegare. maximam ⁊ mediam ſimiliter. ſed hodie non niſi cauſa cognita. vel ſi cauſa cognita. vt ſi ꝓpter publicas occupationes vel vniuerſitatem cauſaꝝ cauſe ſupereſſe non poteſt. maximā nec olim nec hodie poteſt delegare niſi in caſu. vt. ff. de eo cui man. eſt iuriſ. l. ſi nec. hec dicta ſunt non vt aliquid detrahatur honori preſidis ſed potius augeatur. licet autem cauſa maxima vt dixi poſſit delegari in caſu. non tamē cauſa ſtatus. ⁊ hoc eſt qꝺ ſubiungit in quarta parte vbi dicit̄ vt de ea preſes qui olim per ſe cognoſcere conſueuit. de ea hodie tamen cognoſcat. Uel ſic. Olim preſes prouincie vel alius iudex ordinarius ſi impediretur ex quacūq̄ȝ cauſa per ſe cognoſcere de cauſa. poterat eam alij delegare. ſed hodie non indiſtincte delegabit. ſed tunc demum ſi impediatur publicis occupationibꝰ vel ꝓpter multitudinē. Non autem reſponſum intelligas vt poſſit. vt in predictis caſibus quamlibet cauſam delegare. quoniam illas de quibꝰ ſolus poterat cognoſcere. nec delegare. ſicut nec modo poſſint. vt ſicut olim de ingenuitate ⁊ libertinitate poterāt ꝯgnoſcere ⁊ debuerunt per ſe ita ⁊ non ſit prima minor

Placet. An iudex cām ſibi demandatam ad delegantē remittere poſſit queritur. R̄n. ꝙ non. ⁊ loquitur impator p̄fecto pretorio. ſignificās ei ꝙ aliquam cauſam deleget ei. nullo modo ꝯpatiatur eam remitti. ſed delegatus per diffi. ſnīam determinet. maxime cum ſi alicuiꝰ litigantiū ſententia iniuſta fuerit viſa pateat prouocandi facultas.

Placet. An iudici delegato impedito ob aliquā cauſaȝ quominus cauſe ſibi demandate ſibi ſupereſſe poſſint vel mortuo li. con. iudex ſubrogare poſſit qui finem cauſis imponat querit̄. R̄ ꝙ ſic. nec ipſum oportet de tali cognoſcere

Qui pro ſua iuriſ. iudi. da. da. ve poſ.

Ne cauſaꝝ. An poteſtas boñ. homini ſue iuriſdictionis. duoꝝ mutiñ cāȝ que ſua ordinaria non eſt. poſſit delegare q̄ritur. R̄. ꝙ nō. qꝛ ſi cām ſuaȝ ordinariā hoīs ſue iuriſdictionis delegauit. puta duoꝝ bonoñ. mutiñ. ⁊ p̄cepto eius impune non parebit. ⁊ ſi placitū fuerit ⁊ lata fuerit ſnīa nec valebit. nec ab ea erit neceſſario appellandum. ⁊ hec ſunt vera. niſi in delegatis a prīcipe. Et ſi in delegato a prīcipe fuerit appellatū ad delegantē appellabit̄. ſiquidem ē infra. eos. ſi ad nos. ⁊ tunc dic. appellabit̄ ad primū delegantē. ⁊ ꝙ dicit cauſaꝝ. dic ſiue fuerit ordinarius ſiue non. ⁊ ꝙ pſonaꝝ cuiuſcūqȝ fuerint iuriſdictionis.

Ne quis in ſua cā iudi. vl' ius ſibi dicat

Generali. Ne quis in ſua cauſa ſi iudex vel ius ſibi dicat. p̄hibet impator ⁊ in rubro ⁊ in nigro. ⁊ ꝙ dic̄ ꝙ nullus ſit iudex. intellige in poſſeſſorio. ⁊ ꝙ dic̄ in petitorio. vel non ſit iudex diffiniēdo. vel ius ſibi dicat in loquēdo. vl' ſit iudex in iudicādo ⁊ ius ſibi dicat in exequendo. ⁊ cauſam ſubiciat ⁊ rem.

Qui legitimam perſonam ſtandi habēt in iudicio vel non.

Si cum pu. Sine tutoris auctoritate in iudicio ꝯueniſti. ⁊ condemnatus es. an valeat ſententia queritur R̄. ꝙ non.

Momenta. An minor de poſſeſſione rei ſue expulſus. ſine tutoris auct̄e agere poſſit interdicto. vn̄ vi ad recupandū poſſeſſionē ſuā queritur. R̄. ꝙ ſic. ⁊ hoc in prin. Qn̄ ſuccūbat in poſſeſſorio. an petitoriū ſil'r curatore nō auctore intentare poſſit queritur. R̄. ꝙ nō. ⁊ hoc in ſcđa. Si aūt obtinuit in poſſeſſorio. an aduerſarius ſine tutore aduerſus ipſum poſſit intentare reconueniēdo petitorium queritur. R̄. ꝙ non. hoc in tercia conſueuit poni hic.

Ut nemo. inui. agere vel ac. cogatur

Inuitus. Tenebaris michi in. x. nō potes ꝯpellere me vt ꝯueniā te. Uel ſi habeam ꝯtra te actionē criminalem. non potes ꝯpellere me vt te accuſem inuitus

De ordine iudiciorum.

Dire. Teſtm̄ feciſti nl'la facta mentione de ventre vxoris que pregnans erat. ⁊ extraneū inſtituiſti. natus eſt poſtumus. agere vult tutor petitōne hereditatis aduerſus ſcriptū heredem. obicit ei ſcriptus heres ꝙ pupillus non ſit filius defuncti legitimus. ſed ſeruꝰ natus ex ancilla ſua. que queſtio preferri debeat queritur. R̄. ꝙ preſes ſimul de vtroqȝ cognoſcet. nec queſtio ſtatus incidens impedit notionē preſidis. licȝ al' de ſtatu ꝯgnoſcere non poſſet. qn̄ pupillus cōueniretur petitorio. vt. ff. de car. edic. l. iij. § ſi quis liber. licet in. §. miſſum dicatur ꝯtrarium. ſed ibi agit pupillus. Pronūciabit aūt tm̄ ſuper petitione hereditatis

Si quo. Filio patrui mei ⁊ mihi delata fuerat hereditas alicuius agnati vel ꝯgnati. agerē poſſuȝ fam̄. her. iudicio. vt hereditas diuidicat̄. Si aūt michi obiciat̄ ꝙ de illa cognatione non ſum. que queſtio preferat̄. queſtio eſt. R̄. ꝙ prius cognoſcendum eſt de genere ꝙ̄ de queſtione hereditatis diuidende. non tamen debet ea prius pronunciare

Cum ciuilibus. Si criminalis queſtio incidat ciuili. vt ſi petā. x. p inſtrm̄ quod dicis falſum. vel econuerſo. vt ſi agā ꝯtra te plagiarijs pro ſeruo quē michi abduxiſti. ⁊ dicas illum ſeruū tuū eſſe. vtraqȝ queſtio lata tn̄ ſup principali tn̄ debet vna ſentēcia determinari. nec vna ꝑpter aliam differri.

Cum. Petebā a te. x. in modum reconuētionis accuſabas me de homicidio. que ſit preferenda querit̄. R̄n. ꝙ criminalis. ciuilis differēda eſt quouſqȝ criminalis terminetur. et intellige criminali quodāmodo finita abſolutione. ciuilis queſtio tunc ex integro aperitur.

De litis conteſta.

Res. Ad. x. me ꝯuenire voluiſti. ⁊ citari feciſti. libelluȝ porrexiſti. ⁊ ea petijſti in iudicio q̄ me tibi debere ꝯdixi. quo iſtoꝝ modoꝝ fiat li. con. an p citationē. an per libelli oblōnē vel per interrogationē. ⁊ reſponſionē hinc inde factam queritur. R̄n. per vltimum

De plus petitionib9.

Plioſas. Decem ticio debes. Dolo te induxit. vt ei alia decem ꝓmitteres ⁊ promiſiſti. ⁊ de hoc inſtr̄m feciſti. ſi te ticiꝰ vocauit. ⁊. xx. petijt. ſi ante li. con. penituit de quantitate falſa adiecta effugiet penam plus repetentis. que eſt vt triplum ſoluat damnoꝝ ⁊ expenſaꝝ quas fecerat reus. vt inſtitu. de actionib9. §. tripli. ⁊ hoc in prima Si aūt non penituit. ſed in lite perſeuerauerit ⁊ per teſtes falſos quantitatē adiectaȝ probauit non ſolum a quantitate adiecta. ſed a toto cadet debito. Si aūt cum eo trāſegiſti. vel cautione emiſſa totū debere confeſſus es. tenebit tranſactio ⁊ ꝯfeſſio. et q8 dicit de ꝯfeſſionib9 intellige ꝙ in cautione extorta facta fuit vna confeſſio ea emiſſa facta fuit alia.

De dilationib9.

Quoniam. Si alterutra pars litigantiū ad ꝓducendum teſtes vel inſtr̄a ad cauſe inſtructionē dilationē a iudice poſtulauerit que dari debeat queritur. R̄n. Diſting. Aut inſtr̄a ſunt in eadem ꝓuincia in qua lis eſt. aut in ꝯtinētib9 ꝓuincijs. aut vltra mare. pro primo caſu danda eſt trium menſium dilatio. pro ſecūdo ſex. pro tercio nouem. Nec aliter iudicij dādi dilationē tribuetur facultas. niſi inſtitutio cauſe hoc exegerit. nec ampliꝰ ꝙ̄ ſemel.

Si quando. Duo de bonoñ. habebāt cauſam ad inuicem. actor extraordinariū iudicem impetrauit mutineñ. puta reſcriptū. vt de cauſa cognoſceret. an actori danda ſit dilatio queritur. R̄n. ꝙ non. Sed reo qui ad alienū iudicem tractus ſibi prouidere non potuit. ⁊ intellige de reſcripto impetrato a principe. al's impetrās caderet ab actione. vt. j. de iur̄. o. iu. in criminali.

Siue. Quo caſu danda ſit dilatio. l p̄ria iſtius ti. dictū ē Si ergo iudex dilationē datā a lege illa abrenunciauerit vel integrā alteri partiū dederit. interim in ea nō procedet. ⁊ in ea ꝯputabūtur ferie tam ſolennes ꝙ̄ repentine

A procidente. Ad inſtr̄a vel teſtes ꝓducēdos alter litigantiū a iudice ꝓcedēte. q. d. in itinere poſtulauit dilationē. an dāda ſit queritur. R̄. ꝙ nō. ſed a ſedente pro tribunali. qꝛ cum cauſe cognitione danda eſt dilatio. que niſi iudice ſedente pro tribunali expedienda eſt. Si aūt aduerſariꝰ dilationem petenti ꝯdicat ne detur hec incidens queſtio ſit danda. vel nō dilatio per ſnīam iudicis interlocutoriā dirimatur. vel ꝙ dic̄ improbata. dica iudice. ⁊ q8 dicit queſtio ſcȝ principalis terminet̄ per ſnīam diffi. q. d. ſi videatur iudici ꝙ non ſit danda. non debet. ſed in cauſa principali procedat.

Cum a nobis. Petebas a me. x. ſuccubui. ad principē appellaui. an in cauſa appellationis ſiue ipſe princeps de ea cognoſcat ſiue alij ꝯgnoſcendū deleget ſit danda dilatio. ſi fuerit petita queritur. R̄n. ꝙ non. ⁊ hoc ſiue fuerit in prīcipali cauſa petita ⁊ da

ta ſiue petita ⁊ ñ data ſiue ñ petita nec data

Quia in iudi. Cog. noſtraꝝ ſcilꝫ dilatio tribui non ſolet ſubdandi ex ſupradictis cauſis ap. ⁊ ꝯſult. ꝙ nec ſi ipſe princeps ꝯgnoſcit de cauſa ap. danda eſſe dil'o necdū ab alio iudice. Sed qꝛ pō. hec aduerſat̃ naturali equitati. Equū eñ videtur ſi nō daret̃ ꝑpterea dic ꝙ iudex examinata cauſa coraꝫ eo credens ſe inſufficientē ad imponenduꝫ terminum ꝯtrouerſie per ſñiam diffi. vel ii tñ audiā. erat ꝯmiſſa ſñia reſeruata delegatus retulit principi vt ipſe iudicaret vel ad iudicandum ꝯmitteret vel eferenti ſcribat qualiter iudicare debeat. ⁊ hoc ſiue fuerit cā principalis. ſiue appell'. ⁊ dic ꝯſult. ne poni pro vel. et ꝙ dicit ꝯſultum expone i. principalem cauſam. ⁊ ꝙ dicit ad ap. dic. i. in cā ap. ſiue cā principal' ſit examiata. vt nō ſupſit niſi ſñia non eſt poſtea danda dil'o ad ꝓferendum inſtr̃m vel teſtes. Hoc caſu poſitio min oꝛ eſt. ⁊ expone qḋ dicitur in fine ſicut dixi.

Inter. Siue priuatus cū priuato cām habeat. ſiue fiſcus cum priuato. danda erit petēti dilatio. ſi cā ſubfuerit quas cās habes. ff. de. iudicijs

Nec de ſtatu. Status qōneꝫ cuidam mouiſti. intentionē tuam niſi per inſtr̃m qḋ erat ultra mare ꝓbare ñ potuiſti. ⁊ dil'onē vltra ix. menſes poſtulaſti. an danda ſit querit̃. ℞. ꝙ non ſoluꝫ in minoribꝫ cauſis. ſed nec in cauſa ſtatus vel pr̃imonij ꝯcedenda eſt.

De ferijs.

Boniā conſul.

An in cauſa ap. exercende ⁊ interponēde ſilis ſit obſeruācia repentinaꝝ ⁊ ſolenniū feriaꝝ querit̃. ℞n. ꝙ ſicut appellat̃ infra decem dies in ſolennibꝫ ſic in repentinis. neqꝫ deducuntur tales dies a temporibus ſtatutis ad ap. nec a tēporibꝫ exercēdarum appellationum. diebꝫ tñ feriatis non exercentur.

Omnes. Ne opera mechanica die dñica exerceant̃ ꝓhibet impator. cultores tñ agroꝝ agricultu re deſeruire pñt. nec ꝯmoditas diuina permiſſione ꝯceſſa ꝑpter diē dñicū ꝑire debet

A nullo. An alius a principe ferias repētinas indicet̃ poſſit queritur. Dicitur ꝙ non. ⁊ ſi de facto iudicat̃ nec nomen feriaꝝ hr̃e merētur

Publicas. An cauſa fiſcalis tēpore vindemiarū et meſſiū agitari poſſit querit̃. ℞. ꝙ ſic. ſimiliter ⁊ piſtores. vt panes faciāt ſicut debent.

Quadra. An in quadrag. criminalis qō exerceri poſſit querit̃. ℞n. ꝙ non. licet de conſuetudine al's obſeruetur.

Omnes. Qui dies feriari debeant vt in illis ius non reddatur in hac lege docet impator. tpe ergo vindemiaꝝ non reddet̃ ius. qḋ ſm locorum ꝯſuetudiuē ⁊ diuerſitatē diſceptātiū indici debet. Itē alios dies kal'. iañ aꝝ Itē dies quo cōdebat̃ vrbs Roma. ⁊ ciuitas Conſtantinopol'. Item dñicus. ita vt nec coram arbitris ſiue electi fuerint a partibꝫ. ſiue a iudicibꝫ dati cū talibꝫ diebꝫ flagitet Item nec die natiuitatis pr̄icipis. vel quo inſignia impialia ꝯſecutus eſt. illa ꝙ in. xv diebꝫ paſcalibꝫ nec publicoꝝ nec priuatoꝝ debitorū fiat exactio ⁊ manumiſſio in hijs exerceri poſſit.

Preſides. An tpe quadrageſimali vel paſcali latrones torqueri poſſint querit̃. ℞. ꝙ ſic. Vel ſic licet quidā dies ſint quibus ꝓhibitū eſt ꝯgnoſcere de cauſis crīalibꝫ. vt quadrag. eo tñ tpe ꝑmittit̃ punir qſdā latrones. ⁊ ꝑ tormenta inquirere de ꝓditione factoꝝ ſuorum. Nec timeat preſes. qꝛ veniā a deo expectabit cum per hoc multoꝝ ſalus ꝯſeruet̃

Dies. Precipit impator vt diebuſ feſtiuis deo dedicatis nullus ſit voluptati locus. nulla fiat debitoꝝ exactio. nulla fideiuſſio fiſci flagitet̃. nulla citatio. nulla aduocatio. litigātes a ꝯtrouerſijs ſe abſtineāt. cum beſtijs nullus aggrediat̃. ſpectacula non fiant. Et ſi dies natiuitatis in hos dies incident quo talia fieri ꝯſueuerint vſqꝫ in alium diem differant̃. ⁊ hoc in prima. Si aūt aliquis hijs diebꝫ ſpectacul' interſit amiſſione. pr̃imonij mulctet̃. Sil'r et apparitor q̄ p̄cepta haꝝ legū trāſgreſſus fuerit ſimili pena plectet̃ur. et hoc in ſecunda ⁊ vltima parte.

De iuriſdic. om. iudi. ⁊ fo. compe.

Vre. Bonoñ. a mutiñ. petebat. x. coram iudice bonoñ. an coram eo teneat̃ mutiñ. querit̃. ℞. ꝙ non. actor enī foꝝ rei ſm iuris ordinē ſequi debet. vñ vbi domū re⁹ habet tpe ꝯctus vel ſi poſt trāſtulit ꝯueniendus eſt

Priuatorum. Ego ⁊ tu in cā quā habebamus in iudicē qui nullam habet iuriſdictionē ꝯſenſim⁹ ut inter nos iudicaret. an ſit iudex querit̃. ℞. ꝙ non. nec ſi iudicauerit aucte rei iudicate obtinet iudicatum

Nemo. Petebā a te. x. in iudicio li. con. volebas iudicē recuſare. an poſſis q̄ritur. ℞. ꝙ nō. m. hiſtaꝫ intell'r. tam ī ordinario qꝫ delegato. vt ſi p̄fecto ſupplicaſti ut a primo recederes. non es audiēd⁹. ſed ad principē appellare poteris. deinde lata ſententia

In criminali. Actor foruꝫ rei ſequit̃. ſi ergo me corā iudice non meo. ſuꝑ crīe accuſaſti vel te corā nō meo ꝑ amicos meos cōpuli accuſare. tu in primo caſu in amiſſiōe cauſe mulctaberis. in ſcḋo caſu hñdus ſum pro ꝯdēnato. ⁊ ſi ſñiam latam a non ſuo iudice executor aliquis executus fuerit. capite punietur.

Magiſteriis. Si priuatus cōtra militē cauſā habuit. ſiue habuit ciuilem ſiue crīalem de ea magiſter militū ꝯgnoſcere pōt. et hoc iō qꝛ miles ab alio qꝫ a iudice. ⁊c.

Periniquū. Pone in cāpſoribꝫ boñ. qui ſuos hñt ꝯſules ſiue rectores. Si ergo aliqs ꝯtra campſores cauſam habet. examē ſui cōſulis campſoꝝ declinare nō pōt. ſiue miles fuerit ſiue non. ſiue in dignitate fuit ſiue non. vel fori exceptione. ⁊ hoc in prima. Et licet ſub ſuo rectore vel ꝯſule poſſit ꝯuenire. nichilomin⁹ ſub ꝑtāte ſi hoc elegerit actor ꝯuenire poterit. ⁊ hoc in ſcḋa Qḋ aūt ꝯtra hāc. l. intēptauerit. ⁊ noīe ⁊ amiſſione cinguli ſue dignitatis mulctetur. ⁊ hoc in tercia.

Non quidē. Duo priuati in cā hēbant ꝓcuratorem ceſaris qui inter priuatū ⁊ fiſcum cognoſcit. iudicē elegerūt. an eoꝝ ſit ab inicō iudex querit̃. ℞. ꝙ nō. ⁊ hoc in prima. Si tñ in ipſum conſenſerint cū al's iuriſdictionem habuerit inter fiſcum ⁊ priuatū iudicauerit ſtabit̃ ſñie. ⁊ imputāt ſibi qui taleꝫ elegerint. Qḋ nō ſolum habet locū in procuratore ceſaris. ſed in quolibet alio ſiue ordinario ſiue delegato. ⁊ hoc in tercia

Qñ impa. inter pup.

I cōtra. Si cauſam habēs cū pupillo vel alia miſerabili ꝑſona ad extraordinariū iudicē reſcriptū impetrauit. non valet obtentū. nec ad obtinendū admittat̃ Si aūt ecōuerſo fiat vt miſerabil' ꝑſona reſcriptū impetrauerit impetratū obtineat firmitatem.

Vbi de cri. agi opoꝛ.

Queſtiones. Tu mutiñ. boñ. deliquiſti. vbi conueniri debeas queritur ℞. vbi deliquiſti. Itē vbi cā inchoata eſt. Si eñ liberū hominē vēdidiſti crimen plagij vbi conueniendus ſis querit̃. ℞n. vbi domicilium habes

Vbi de poſ. agi op.

Vbi. Poſſeſſione me deieciſti vbi te cōuenire debeaꝫ interdicto vñ vi pro poſſeſſione recuperāda q̄rit̃. ℞. vbi poſ. eſt. Vel ſic poſſeſſio erat in diſtractu bonoñ. me vi deieciſti. an vbi poſ. eſt. ſ. boñ. aut vbi vis michi facta eſt te cōuenire potero. ⁊ ſic ſumitur.

Vbi fideicommiſ.

Ideicō. Legatū vel con michi reliquiſti vbi petere debeā querit̃ ℞. ꝙ vbi hereditas eſt vel eius maior pars.

Vbi conue. qui cer. lo. da. pro.

Quid cer. Mutuaui tibi. x. ea certo loco. putā michi ſoluere ꝓmiſiſti. ſolo vel

culpa. vel mora tua cepit dilationē. an alio loco te cōuenire poſſim q̄ritur. ℞. ꝙ ſic. cōditione certi ex mutuo arbitraria in qua veniet damnum qđ paſſuſſum. ⁊ etiam ꝓpter loci mutationem. ideo qꝛ ſuo loco pecunia ſoluta non eſt.

Ubi in rem act.

N rem. Rem meā poſſediſti. quaꝫ cum petere vellem. dices te nō eſſe ꝯueniendū. ſed eū qui tibi vendidit. Ubi aūt ꝯueniēdus ſis. an vbi domiciliū habes. an vbi actoꝛ q̄ritur. ℞. ꝙ vbi tu emptoꝛ. qꝛ hec foꝛma iuris ē vt emptoꝛ ibi defendat̄ vbi foꝝ hꝫ vt. ff. de iu. l. vēditoꝛē

Si quis. Fundū ad me ꝑtinentē nō tuo nomīe ſed alieno poſſediſti. quē petere volui. feci te citari. dicebas te dn̄m nō eſſe. quid iuris ſit q̄ritur. ℞. ꝙ dabunt̄ tibi inducie vt dn̄o denūcies. vt veniat vel ſufficientē pꝛo ſe dirigat ℞nſalem ad locum in quo ſita eſt poſſeſſio Si autē venire noluerit iudex legitim⁹ edictis ꝓpoſitis faciet eū citari. ſi in eadem voluntate pſeuerauerit. li. con. quaſi ꝯtra abſentē interrupta pꝛeſcriptōe ex die quo poſſeſſoꝛ ad iudiciū vocatus eſt ſummatim de ea cognoſcat. ⁊ me mittat in poſſeſſionem fundi ſaluo tibi reuerſo de ꝓpꝛietate q̄ōne.

Actor. Tu boñ. equū tuū quē poſſidebat mutiñ. petere voluiſti. vbi ꝯueniēdus ſis q̄rit̄. ℞. ꝙ ibi vbi domiciliū hēs. ſ. mutine. licet ar. ꝯtra. ſꝫ vbi res eſt. Si aūt res ſit immobilis. puta fundus quē petere voluiſti ⁊ ap̄. regiñ. ſit fundus. ⁊ mutiñ. vbi domiciliū habet. ⁊ ap̄ regineū vbi poſſeſſio ꝯſtituta eſt petere potes

Ubi de here.

Ilic. Pꝛo hereditate ad te ꝑtinente. cōtra poſſeſſoꝛes hereditatis interdictū quoꝝ bonoꝝ intētaſti. in iſto poſſeſſoꝛio iudicio vbi mitti debeas in poſ. ret. heređ. q̄rit̄. ℞. ꝙ ibi vbi res hereditarie ſite ſunt. Si autē peti. here. ꝯtra eos intentaſti vbi domiciliū hñt. ⁊ vbi hereditas eſt eos ꝯuenire poteris. ſed vbi degunt qđ intellige maxime. qꝛ idem ſi vbi non degunt.

Ubi de ratioci.

Um qui. Tutelam alicuius pupilli vel adulti curā adminiſtraſti. finita tutela. vel cura vbi ꝯuenire debeas q̄ritur ℞. non ibi vbi domiciliū habes. ſed ibi vbi adminiſtraſti. puta ſi fueris mutiñ. ⁊ boñ. curam vel tutelam adminiſtraſti. boñ. es ꝯueniendus. ⁊ illic tranſmittēdus. ſed alibi habes domicilium.

Nemo. Aliquis ꝯſtitutꝰ ad ſubminiſtrādū militibꝰ ſtipēdia. mun⁹ qđ recepit impēdit. finita adminiſtratione ſi appareat eū male adminiſtraſſe. vbi ꝯueniri debeat q̄rit̄. ℞. ꝙ nō ibi vbi domiciliū habet ſed vbi adminiſtrauit. ſcꝫ ſub mgr̄o militū ſub quo tp̄e adminiſtrationis militabat. ⁊ hoc ſine foꝛi pꝛeſcriptōne vel exceptione. vt ſi dicat ſe non eſſe ꝯueniendum vbi adminiſtrauit. ſed vbi domicilium habet non audietur

Ubi cauſa ſtatus agi debet.

Aque. Si ancilla tua a te fugiēs. ⁊ in alienaꝫ ꝓuinciā ſe ꝯferēs aſſerit ſe liberā. vbi cā ſtatus agi debeat q̄rit̄. ℞. ꝙ non ibi vbi eam depꝛehēdiſti. ſed ibi vbi ſeruierat anteq̄ȝ ſe in fugā inconſulte recepat.

Procuratores. Si priuatus priuato moueat q̄ōnē. puta dic̄ aliquē eſſe ſeruū qui ſe pꝛo libero gerit. an ꝓcur̄. ceſaris qui ꝯgnoſcit inter fiſcū ⁊ priuatū ꝯgnoſere poſſit q̄rit̄. ℞. ꝙ nō. Uel dic ꝙ ſi inter fiſcū ⁊ priuatū de ſeipſo. ⁊c̄.

Si in poſ. Alicui mł̄ieri in poſſeſſione libertatiſ ꝯſtitute q̄ōnē ſtatus mouiſti. vbi hec ſtatus q̄ō agitari dēat q̄rit̄. ℞. ꝙ in foꝛo mulieris cui ſtatus queſtio mouetur.

Si ex poſ. Ex poſſeſſione ſeruitutis ꝓclamaſti in libertatem. vbi cā ſtatus agi dēat q̄ritur. ℞. ꝙ ibi vbi ꝯſiſtit qui ſe dn̄m dicit

In litibus. Hoīem ingenuuꝫ ut ſeruū poſſediſti de facto eū manumiſiſti. an elapſo q̄nquennio ingenuitatē ꝓclamare poſſit q̄rit̄. ℞n. ꝙ ſic. licet olim ꝯtrū obſeruaret̄ ſine prin-

cipis bñficio ſuꝑ hoc impetrato ⁊ obtento. Et poſt quinquenniū de cā iſta cognoſcat ipſe pꝛeſes. nec refert an fuerit clariſſimus. vel non. qui talem fuerit paſſus queſtionē

Jam du. Inter priuatū ⁊ fiſcuꝫ de quodam ſeruo vł̄ libero erat q̄ō. ꝙ priuatus eū dicebat eſſe ſeruum ſuū vel libertū. ecōuerſo fiſcus. an pꝛocuratoꝛ ceſaris de iſta cā ꝯgnoſcere poſſit q̄rit̄. ℞. ꝙ ſic. Si aūt fiſc⁹ dicat aliquē eſſe ſeruū ſuum. ecōuerſo. an ille aſſerat ſe ingenuū. quis cognoſcere debeat queritur ℞n. ꝙ pꝛeſes pꝛouincie.

Ubi quis de curiali.

Iquis. Nuncius vel ꝓcuratoꝛ vł̄ executoꝛ cōis boñ. in ciuitatē vł̄ mutiñ. ſe cōtulit. ⁊ ſub mgr̄o nūcioꝝ militare cepit ibi cōpꝛehēſus ſub quo iudice cōuenire debeat q̄ritur. ℞. ꝙ in territoꝛio illi⁹ ſub cui⁹ captus eſt. vbi ex pc̄c̄o eo ſub quo militare cepit. ⁊ ꝯuictus ſocietati quā declinarat cōgregetur.

Hac Si aſtrictus curie ab officio ſibi deputato ſe ſubtraxit. vel actoꝛ aliquis de negocio alicui metū vt ab eo aliquid extoꝛq̄ret induxit. Si de hijs q̄ō mota fuerit quis ꝯgnoſcere dēat q̄rit̄. ℞. ꝙ p̄ſes ꝓuincie nulla foꝛi p̄ſcriptōe opponēda. niſi miles fuerit vł̄ pꝛincipis bñficio fuerit munitus quo min⁹ ſub pꝛeſide ꝯueniat̄. q̄bus cauſis a pꝛeſide ꝓuīcie aliquid pꝛefertur qđ mgr̄m militū q̄ō terminādo referat̄. et hoc in pꝛima ⁊ ſc̄da pte. In tercia dic̄. ꝙ ſi aliq̄s pup̄. p̄ſtationibꝰ vel debitis obnoxius inueniat̄ nulla gaudeat foꝛi pꝛeſcriptione quin ſub pꝛeſide ꝯueniat̄. niſi pꝛīcipali priuil'o muniat̄ aut p̄fecti vel p̄ſidis nullo mō determīet examē. ⁊ hoc in tercia. Si qui aūt hui⁹ legis ꝯtemptoꝛes fuerint inuēti a pꝛeſide pꝛouincie puniantur.

Ubi ſenatores.

Ubicūque. Si clariſſim⁹ aliquiſ ꝟginē inuaſerit. vel fines inuaſerit. vł̄ in aliq̄ crīe dep̄henſus fuerit. vel crimē cōmittat. nłła foꝛi pꝛeſcriptōe opponēda puniat̄ a pꝛeſide ꝓuincie in qua delinquit. qꝛ omnem dignitatē hui⁹ crimen excludit.

Senatores. Si cum ſenatoꝛe cām quis habuit pecuniariā. vbi ꝯueniri dēat q̄rit̄ ℞. ꝙ ſiue in vꝛbe ſiue in ſuburbio degat cā ſub p̄fecto vꝛbis ꝯueīri poterit. ⁊ ex pꝛincipis delegatione ſub mgr̄o officioꝝ. in ꝓuīcijs aūt vbi domiciliū hñt vel vberioꝛē ꝑtē bonoꝝ cōueniantur.

Quotiēs. Si ſuꝑ illuſtri vel ſpectabili aliqua crīs mouetur q̄ō. cū ꝑ ꝓcura. rn̄dere nō liceat ꝯgnitio pꝛīcipis ē. vel ei⁹ cui pꝛīceps ſpālitér demādauerit in iure nulla ſtādi maneat neceſſitas. ſed ſedendi inferius iudicibꝰ ꝑtibꝰ ſuꝑius licētia tribuat̄. ⁊ ſi obnoxi⁹ inueniat̄. pꝛincipi ei⁹ dānatio reſuet̄. Alioquin iure pꝛincipis ꝯgnoſceres ip̄m abſoluat accuſatoris calumniā etiā pꝛincipe inconſulto puniēdo. niſi tante fuerit dignitatiſ accuſatoꝛ quāte ⁊ reus. quo caſu in puniēda eius calumnia pꝛincipis auc̄tas requirat̄. ⁊ hoc in pꝛima. Alij aūt illuſtres a p̄dictis qui bñficio pꝛīcipis dignitatē ſiue adminiſtratōem adepti fuerūt. ſi alicui eoꝝ crīs inferat̄ q̄ō. p̄fectus p̄toꝛio vel vꝛbis vel mgr̄ officioꝝ ſi ſibi a pꝛīcipe ſpāliter demādat̄ ꝯgnitō poterit cognoſcere. ita accuſato ſedēdi nulla pateat facultas cui⁹ ꝯdēnatio ſi ꝯtra eū ꝓbata fuerit ad pꝛincipē referat̄. ⁊ hoc in ſc̄da In pꝛouincijs aūt ſi aliq̄d illuſtri. cui⁹ dignitas ⁊ adminiſtratōe ꝯmittit̄ vt differat. ⁊ hoc a ꝓmo. ſuꝑioꝛ tñ obiciat̄ ꝯpetēs iudex abſoluit abſoluendū nec ꝯdēnet ſi obnoxiū inueniat. ſed ad pꝛincipē referat eiuſ ꝯdēnationē. intīm vt ſi ꝯdēnando ſe in puniēdo inueniat̄ accuſatōnis calumnia ⁊ diſtinctōe ſuꝑdicta puniat̄. ⁊ hoc ī tercia Ita videlꝫ ſedēdi copia ſibi non denegetur.

Ubi cauſe fiſcales

Un defenſe. Tici⁹ interfectuſ ſeiū heredē inſtituit. a ſempꝛonio ꝯuētus dic̄ teſtatoꝛē nō interfectū fuiſſe. ſꝫ ſua moꝛte obijſſe. nec hereditatē a fiſco vendicare poſſe De iſta q̄ōne an teſtatoꝛ interfectus fuerit vel ſua moꝛte obierit. qui eum

occiderint prius corã preſide ꝯueniẽdus ⁊
dampnandus. deinde an fiſco bona deuolui
debeãt ꝯgnoſcere poſſit ꝓcur̃. ceſaris ℞. ꝙ
ſic. ⁊ hoc ſi viuãt qui crimẽ ꝯmiſerũt. ſi aũt
deceſſerint ꝓcura. cognoſcet. Uel ſic extra
neus quidã ꝯueniebat heredẽ inſtitutũ corã
ꝓcura. ceſaris. q2 defuncti hereditatẽ adie/
rat. nec ei⁹ necẽ vĩdicauerat. vñ dicebat bo
na ab eo eſſe auferẽda. ecõuerſo inſtitutus
dic illũ obijſſe ⁊ non interfectũ fuiſſe. an de
qõne iſta ꝓcura. cognoſcere poſſit q̃rit̃. ℞.
ꝙ non q̃ꝫdiu viuũt qui eũ dicũt occidiſſe.
q2 oportet ꝙ accuſent̃ corã p̃ſide ⁊ ꝯuincã/
tur. ⁊ tũc peti põt vt bona coram ꝓcuratore
vel ſi mortui ſunt q2 ꝯuinci non pñt cogno
ſcet ꝓcura. ceſaris de nõ defenſo ⁊ vindica/
ta morte defuncti. Sed non principaliter.
ſed cognoſcẽdo an bona defuncti ad fiſcum
ꝑtineãt. ⁊ ſic incidenter. ſm Jo. ⁊ azo.

Non anim. Teſtm̃ feciſti. heredem inſtituiſti.
obicit̃ heredi ꝙ mortem metu criminis vel
pene tibi intuliſti. an ꝓcura. ceſaris cogno/
ſcere poſſit querit̃. ℞n. ꝙ cum morte crimi
noſi crimis qõ infirmet̃ cognoſcere põt nec
ad preſidem eſt referenda.

Procura. Accuſaſti. ab accuſatione deſtitiſti. an ſic ꝓ/
curator ce. exigere põt penã inflictaꝫ deſiſtẽ
te a lege. v. libras auri. ita an ſit inferenda
cognoſcere poſſit queritur. ℞. ꝙ ſic.

Cum vendente. Aliquo manda/
to ad opus ſuum a procura. ce. prediũ emi/
ſti. nec de predio ſatiſfeciſti. ſatiſfacere dẽs
an aũt ad preciuꝫ quod ſoluiſti. vel vſuras
quas ꝓpter morã impẽdiſti mãdatorem cõ
uenire vel. id ꝓcur. cognoſcere poſſit q̃rit̃.
℞. ꝙ ſic. ſi eũ iudicẽ elegeris. qꝺ intellige
cũ aduerſario. nec ob. s. de iuꝺ. l. i. ⁊ de pe/
da. l. i.

Ad fiſ. Siue fiſcus ꝯtra priua. ſiue priuatus ꝯtra fiſ. cãꝫ hẽat. qs
cognoſcere dẽat q̃rit̃. ℞. ꝓcura. ce. nec a ꝑ
tib᷒ vt cognoſceret precium agere debet

Si quis. Prediũ a principe ꝯduxiſti. cãm ticius habuit.
qs dẽat de ea ꝯgnoſcer̃ q̃rit̃ ℞. ꝓcu.. pri. ⁊
ſi alr̃ iudicat q̃ꝫ dẽat ñ ſolũ ſibi nota ĩfamie
ĩminebit. ſed officiali ſuo mortuo diſcrim̃

dominicis. Si colonus principis cũ alio colono
ei⁹ cãm hẽat. quis cognoſcere dẽat q̃rit̃. ℞
ꝙ nõ apit corã quo. tu dic ꝙ coram p̃fecto
vt de ea duces vel p̃poſiti militũ ⁊ caſtroꝝ.
vel preſes ꝓuincie ꝯgnoſcãt. ſecus ſi priua
tus cũ colono principis vel ſeruo credide/
rit litigandũ. ⁊ hoc ẽ qꝺ ſubiũgit. l. ſeq̃nti.

Cũ aliquid. Cũ colon⁹ principis vel ſeruus ad
uerſus priuatũ aliqꝺ delictũ ꝯmiſerit. quis
cognoſcere debeat q̃rit̃ ℞. ꝙ preſes vnacũ
ꝓcura. ce. ſi crimẽ aduerſus eũ ꝓbatũ fue/
rit ꝓut leges dicunt puniantur.

Uniuer. Si ꝓcura. principis vl̃ actor cõtumeliam vel in
iuriam alicui intulerit. qui iniuriã paſſus q̃
rimoniã ſuam corã prefecto vl̃ preſide pro
uincie nõ dubitet. ⁊ cõtra eũ ꝓbatũ fuerit.
igne concremetur.

Nullũ. Sicut officiũ ꝓcura. ce. ex actioni tributoꝝ. vel cartis
deſeruiẽte. q2 erãt tabellio. Aliquis cãm pe
cuniariã habuit. quis coguoſcere debeat q̃/
rit̃. ℞. ꝙ procura. ce. niſi de criẽ capitali ac
cuſetur. quo caſu preſidis pñtia nccria ẽ. vt
dicit. l. ſequens.

Hac. Siue colon⁹ principis ſiue ſer/uus. vel inquilin⁹ cõtra aliquẽ
agat in cã criali. ⁊ ab aliquo ꝯueniat̃. p̃ſes
cũ ꝓcu. ce. cognoſcet. nulla fori preſcriptio
ne opponenda.

Q̃ñ licet vnicuiq̃ꝫ ſine iudice

Iberam. Siue priuat⁹ ſiue miles vt
ꝑ latoꝛ agroꝝ alicuius agrũ inter
uenit. dñs agri interficiẽdi eum habet ptã/
tem. ⁊ ſi itinera publica cã ſpoliãdi homĩes
frequẽtauerit. nõ expectato iudice interfici
põt. melius. ⁊c̃. q. d. melius eſt vt interfici/
atur q̃ꝫ ꝙ euadat. poſtea trahat̃ ad iudiceꝫ
cum inficiari poſſit ſe agrũ intraſſe. nec euꝫ
intraſſe dñs ꝓbare poſſit.

Opprimendoꝝ. An militie deſertor cũ inueniat̃ nõ expectato iudice interfi
ci poſſit q̃ritur. ℞. ꝙ ſic.

De inoffi. teſta

Um de. Seius extraneum inſtituit. fili
um preterijt ⁊ exheredauit. inſtitu
tum rogauit de hereditate reſtituẽda ticio.
⁊ reſtituit. vult filius agere q̃rela inofficio
ſi. vt rũpat teſtm̃. an poſſit q̃rit̃. ℞. ꝙ põt.
⁊ ea ꝓbata ⁊ finita ſi obtinuit aget peti. hẽ.
vtili. que dat̃ aduerſus fideicõ. qui ex titu/
lo ex teſtõ poſſidet rupto. q̃rela tñ ꝓlata et
finita. ⁊ ſic titulus ꝓ nõ ti. hẽtur. ſic ſi ageret
directa ſi ꝓ herede vel ꝓ poſſeſſore poſſide
ret tolletur inofficioſi querela.

Et mater. Mulier fec̃ teſtm̃. duos filios quos hũit
teſtõ inſtituit. poſt teſtm̃ factũ ticiũ ſuſcepit
⁊ deceſſit. nulla facta ei⁹ mentiõe. an aduer
ſus frẽs q̃rela inofficioſi ꝯpetit. q̃ritur. Di/
ſtinguit̃. Aut potuit mutaſſe teſtm̃. aut nõ.
Primo caſu ſi potuit ⁊ nõ fec̃ aget̃. Scꝺo
caſu ſi nõ potuit morte p̃uenta nõ aget̃. ſed
videt̃ eũ cũ alijs inſtituiſſe ꝑ affectionem
maternã. ⁊ in virilẽ portionẽ vocabit̃. Si
aũt extraneos inſtituiſſet q̃rela inofficioſi
agere poſſit.

Cũ ex cã. Teſtm̃ feciſti. extraneũ inſtituiſti. filium exhere
daſti. ſcript⁹ heres ſeruos manumiſit. egit
poſtea filius q̃rela inoffi. ⁊ obtinuit. vult re
uocare libertates ſeruis preſtitas ſm ſñias
pretoris ab herede ſcripto. an poſſit querit̃
℞n. ꝙ non.

Si pater. Auus tuus fec̃ teſtm̃. exheredauit. extraneũ
inſtituit heredẽ. inoffi. q̃relã aduerſus here
dem ſcriptũ inſtituit. poſt li. cõ. deceſſit pr̃.
an te herede relicto añ q̃relã inceptã vel ali
quo mõ prepatã ad te trãſmiſit q̃rit̃. ℞. ꝙ
ſic. ⁊ eam exequi non ꝓhiberis

Cum. Extraneũ inſtituiſti. filiũ exheredaſti aliquid modicũ eo
relicto. an de inoffi. agere poſſit q̃ritur. Di
ſtinguit̃. Aut ẽ min⁹ quĩta illi⁹ ptis q̃ꝫ erat
habiturus ab inteſtato. aut nõ. primo caſu
aget. ſecundo non

Nepotẽ. Habebas filiũ. ⁊ ex eo nepotẽ. filiũ emãcipaſti. ne/
potẽ in ptãte retinuiſti. extraneũ inſtituiſti
filiũ ⁊ nepotẽ exheredaſti. deceſſit filius an
teq̃ꝫ inoffi. q̃relã inſtituiſſet aduerſus ſcrip
tũ. an nepotes agere poſſit q̃rela q̃rit̃ ℞. p̃t

Parentibus. Paterfa. ſubſtantiã ſuaꝫ in
ter liberos diuidere põt. alijs minus. alijs
plus relinquere põt. ⁊ ita tñ vt nulli minus
relinquat̃ q̃ꝫ quarta eius ꝑs quã eſſet habi
turus ab inteſtato. Si ergo vni minus q̃ꝫ
ſuam quartã reliquerit. q̃ quartã eius ptis
pro portõe ſua creditorib᷒ hereditarijs ſol/
uerit vel alio mõ agnouerit. Si maior. xxv
an. fecerit. an nõ eius defuncti ꝑ q̃relã inof
ficioſi impugnare poſſit q̃rit̃. ℞n. ꝙ non. ⁊
hoc ſcꝺa Sequit̃ nũc. due nouiſſime ⁊ vñ

De inof. Paterfa. miles teſtm̃ iure militũ. i. cũ duob᷒ te/
ſtib᷒. cõiter. i. cũ vi in milicia ꝯſtitutus fec̃
teſtm̃. extraneũ inſtituit. filiũ exheredauit.
an filius inoffi. poſſit agere q̃ritur Dicitur
ꝙ non. q2 nec teſtm̃ cẽturionis vel tribuni
impugnari poſſit per inoffi. querelam.

Si heredũ Quintilian⁹ teſtm̃ fec̃. extraneũ inſtitu
it. filiũ exheredauit. ꝯtra ſcriptos vult fili⁹
agere q̃rela inof. bona ad fiſcũ deueniũt iu/
re ſucceſſionis. q2 delictũ ꝯmiſerũt. vl̃ erãt
vacãtia. occupat. an filius agere poſſit q̃rit̃
℞. ꝙ ſic. ſed nõ apit qua actõne nec aduer
ſus quẽ Tu dic aduerſus fiſcũ q̃rela in pri
mo caſu cũ bona heredũ fiſcus vt vacantia
occupauit rõne delicti. ſcꝺo caſu peti. here.
cuꝫ bona occupauit fiſcus vt vacãtia. ⁊ hoc
corã ꝓcura. ce. qui cognoſcit inter fiſcum ⁊
priuatum.

In arenã. Si filiũ hñs arenariũ grã virtutis exercẽ
de cũ beſtijs pugnabat in arena. an tibi ſuc
cedere poſſit querit̃. ℞. ꝙ ſic. cũ libertatẽ ⁊
ciuitatẽ retineat. nec in arenã ꝯdemnatus
eſt vt ſeruus pene efficeret̃. Sed ſi exhere/
daſti eũ ⁊ extraneũ inſti. de inoffi. agere po
terit ſi arenarius fuiſſes.

Si pater. Paterfa. fecit teſtm̃. filiũ inſtituit ex. vij. vn/
cijs. ⁊ inſtituit filiã ex. iiij. ex duab᷒ vxoreꝫ
⁊ filiũ grauauit ⁊ filiam. Si infra. xxv. an.
deceſſerit portionẽ ſuã alij reſtitueret. vult
tutor vel curator filie agere querelã duab᷒
rõnib᷒. Tum q2 filia grauata eſt de reſtitu
enda hereditate Tum q2 inuenitur minus
hẽre q̃ꝫ habitura eſſet ab inteſtato. has rati/
ones nõ reddit in lr̃a. an poſſit q̃rit̃. ℞. ꝙ ñ

poſſit cum poſſibile ſit cauſa filij ꝙ̃ vxoris portionẽ ad eã poſſe ꝑuenire

Cũ duobus. paterfa. habẽs duos filios. vnum in. vij. vncijs inſtituit. ⁊ heredẽ inſtituit heredẽ extraneũ. in. v. aliũ filiũ exheredatũ ab extraneo. legata reliquit ⁊ libertates. exheredatus aduerſus extraneũ egit. ⁊ obtinuit ⁊ ꝓ ſua ꝑte ruptũ eſt teſtamentũ. an legata relicta in illa ꝑte teſtamenti q̃ per querelã rupta eſt debeant̃. querit̃. R. ꝙ ñ ſed libertates ſiue directe ſiue fideicõ. relicte ſunt preſtande

Eum qui. Quis filiũ exheredauit. extraneũ inſtituit. egit fili⁹ querela inoffi. ⁊ ſuccubuit. vult dicere teſtamentũ falſũ. an poſſit queritur R. ꝙ ſic. ſed primo ſi accuſauit de falſo vł ſuccubuit. poſtea agere querela poteſt.

Contra. Materfa. extraneum inſtituit. filiũ exheredauit. exheredato due dant̃ vie. prima vt dicat teſtamentũ ipſo iure nullum ſi forte fuerit imꝑfectum vel nõ iure factũ. Secunda vt dicat inoffi. Si ergo dixerit nullũ ⁊ in ventilatione cauſe iſti⁹ labit̃ quinquennium ⁊ ſuccumbat. An quinquennio elapſo q̃rela agere poſſit. q. ꝯ. ip̃m nõ curreret p̃ſcriptio quinquennalis. queritur. R. ꝙ ſic. q2 licet tempore currat talis p̃ſcriptio nõ naſcit̃. cũ ei deſidia imputari ñ poſſit cũ agere ñ ceſſ3

Cum. Filius. matrẽ p̃terijt. ſororẽ inſtituit. an mr̃ inoffic. q̃rela agere poſſit. querit̃. R. ꝙ ſic. due erant ſorores ſeia ⁊ ticia. habebat filiũ ſeia. ſibaticium inſtituit ⁊ ſeium p̃terijt. an inoffi. q̃rela agere poſſit. querit̃. ⁊ forte poteſt ſi fili⁹ ſeie inſtitut⁹ ſit turpis ꝑſona.

Cum pietatis. Filiam cuidam in matrionio copulaſti. ſi tebi p̃cipiẽte a viro diuerteret. nõ diuertit. ⁊ propter hoc in teſtamento tuo eã exheredaueris ⁊ extraneũ inſtituiſti. an inoffi. querela agere poſſit queritur. R. ꝙ ſic.

Filia. An pater filiã ſuã q2 more meretricio viuit exhr̃dare poſſit querit̃. R. ꝙ ſic. ſi nõ in ꝯſulto calore hoc fecerit. vtputa q2 tantum audiuit murmur exheredauit. ſequit̃ aũt. S3 ſi poſtq̃ non p̃t filiã ſuã exheredare ſi more meretricio vt ſi ⁊c̃.

Filiam. Materfa. filiã ſuã cuida3 matrimonio copulauit. deinde penitentia ducta vult vt a viro diuertat. an ſi filia ei nõ paruerit eã p̃terire ⁊ aliã inſtituere poſſit. querit̃. an debeat exheredari filia. R. ꝙ nõ. q2 nec matris cõſtantia nupta vel vidua eſſe cõꝑellenda eſt.

Fratris. Teſtator extraneum inſtituit. filiũ fratris vel ſororis exheredauit. an ei debet̃ inofficioſi q̃rela rumpendũ teſtamentũ patrui auunculi querit̃. R. ꝙ nõ. q2 nulli ex collateralib9 dat̃ niſi fratri ⁊ ſorori. niſi teſtamẽtũ accuſent d̃ falſo vt ab ĩteſtato ſuccedere poſſint

Si maritus. Teſtator vxorẽ ſuã ex aſſe heredem inſtituit. filiã exheredauit nullo ei relicto. an aduerſus in rem ei querela inofficioſi agere poſſit filia querit̃. dicit̃ ꝙ ſic. cum nullã ingratitudinẽ cõmiſit ⁊ ea aduocãte quidq̃d matri a marito debebat̃ forte dos vel aliud debitũ a filia ꝯſequet̃.

Teſtamenti. Materfa. volebat facere teſtamentũ. filij ſui ne facerent interdixerunt. ⁊ poſtea fecit ⁊ filios p̃terijt ⁊ extraneos inſtituit. an filij inofficioſi querela agere poſſint querit̃. Reſpondeo ꝙ hi nõ poſſunt q̃ manifeſtã offenſã contraxiſſe vident̃

Teſtamentũ. Filiusfamilias etiã caſtreñ peculio teſtamentũ fecit. extraneũ inſtituit heredẽ. patrẽ exheredauit. an ꝑ inofficioſi q̃relam a patre vel a filijs ei⁹ impugnari poſſit. querit̃. R. ꝙ non.

Filius. Si mater filios ſuos etia3 in poteſtate patris conſtitutos vult heredes inſtituere. ſed timet ne pater ad quẽ ꝑtinet vſufruct⁹ eorum. q2 filijs acquirent̃ bona diſſipar. conſuluit ergo. l. iſta ſub ꝯditõne inſtituere ſi pater eos emãcipauit. non accepit in boñ. poſ ſ3m ta. nec nomine filiorũ ageret querela cũ magis voluit mater filijs ſuis ꝓuidere q̃ iniuria3 inferre. In fi. dicit ꝙ ea bona debet reſtituere filijs. ſ. emancipatis.

Ex tribus. Filiũ tuũ impuberẽ inſtituiſti ex trib9 vncijs. ⁊ ſic habet quartã partem quã habiturus erat ab inteſtato ⁊ ei directe ĩ illa quarta ſubſtituiſti ſi filius meus intra ãnos pubertatis deceſſit tici⁹ heres eſto. an filio det̃ querela. q. videat̃ grauatus per ſubſtitutionem queritur. Dicitur ꝙ non.

Fratris vel ſo. Si frater vterin⁹ extraneũ inſtituit. ⁊ fr̃em vł ſororẽ vterinũ exhr̃dauit. an poſſit agere q̃re. inof. q̃rit̃. R. ꝙ ñ. ſec⁹ in fratre ꝯſanguĩeo. ⁊ hoc ſequit̃ An aũt frater ꝯſãguine⁹ fratris ſui ꝯſanguinei poſſit impugnare teſtm̃. q̃rit̃. R. ꝙ ſic. ſiue durauerit ꝯgnatio. q2 nõ fuit emãcipatus. ſiue nõ. ſiue ꝑſona inſtituta turpis fuit aut al's infamis vel libert⁹. ſecus ẽ ſeru⁹ neccriuſ fuit inſtitutus. q2 aduerſus eum nõ poterat obici inoffi. querela.

Liberi. Quis teſtm̃ fec̃. ⁊ extraneũ iſtituerit hr̃dẽ. filiũ exhr̃dauit. ſi vult fili⁹ ad q̃re. inof. admitti ꝓbare d3 ſe grauatũ extitiſſe. ⁊ ab obſeq̃o. niſi extrane⁹ hr̃s ſcriptus ꝓbauerit ip̃m filiũ fuiſſe ingratũ. ⁊ hoc in pr̃ia Si ergo fili⁹ mr̃em exhr̃dauit. et ex cã iuſta. vt q2 filiũ inſidijs obſedit. vt ſi cũ inimic⁹ filij amicicias ſuas ꝯtrit. ⁊ hoc ꝓbatũ fuerit ad q̃rela3 nõ admittant̃. ſed filij etiã manebit vltima voluntate firma. ⁊ hoc in tercia.

Quoniã. Si pr̃fa. filie ſue dote3 dederit filio donationẽ ꝓpter nuptiaſ. ⁊ poſtea teſtm̃ fec̃ ⁊ extraneũ inſtituit. an ad exhibẽdũ inof. q̃relã p̃dictis filie ⁊ filio donatio ⁊ dos in quartã ꝯputari poſſint q̃rit̃. R. ꝙ p̃t. ſi de ſubſtãtia pr̃is vel mr̃is ꝑfecta ſit dos vł ꝓpter nupc̃. donatio. nec refert. pr̃ vel mr̃ dotẽ dederit. vel alius de parentib9 pr̃nis vel mr̃nis. maſcuł vel feminis. ⁊ hoc in prima ⁊ ſecunda parte.

Omni mo. An fili⁹ cui pr̃ minus lr̃ima reliq̃t. ł inſtituti vel legati. vł fideicõ. ⁊ extraneũ heredẽ inſtituit. teſtm̃ pr̃is ꝑ inof. q̃relã vt rũpat̃ impugnare poſſit q̃rit̃ R. ꝙ nõ. ſed q̃ti die ex hac. l. agat ad ſupplemẽtũ lr̃ie. ⁊ hoc vbi ab hr̃de ſcripto ꝓbet̃ rogat⁹. ⁊ pr̃ eũ ingratũ nõ dixerit. ñ licebit hr̃di dicere eũ ingratũ. ⁊ hoc in pr̃ia Et hec v̾ba ſunt q̃ñ pr̃ de filio mentõne3 ⁊ ei aliq̃d iur̃. inſti. vel legati vel fideicommiſ. reliquit. Si eñ ei nichil reliquit. ſilentio eum contempſit. tunc vetera iura obſeruantur. que autem illa ſint non aperit. ⁊ hoc in ſecunda. Si aũt pater filio ſuo emerit miliciã. an ad excludendu3 inof. q̃relã ea3 filijs ĩputauit ĩ quartã cũ in illis milicia vẽdi poſſit. ⁊ mortuo eo ad hr̃dẽ ſuũ p̃ciũ poterit trãſmittere R. ꝙ ſic. ita vt inſpiciat̃ milicia q̃ erat tꝑe mortis teſtatoris. vt ſi tũc deceſſiſſet fili⁹ q̃tũ trãſijſſet ad heredẽ tm̃ nũc ſibi imputabit in quartã ⁊ hoc in tercia. Qđ aũt ẽ dictũ ꝙ ĩ milicia in quartã imputari dẽat in alijs q̃ in ſilenciarijs principis intelligendũ eſt. illi enim nõ impꝛ ſibi in quartã militiã a ꝑentib9 emptam ex fauore huius obſeruabũt ⁊ hoc in quarta

Que reliquit tibi pater aliq̃d iure inſtitutionis. ſiue fideicõ. ſiue legati. nõ dat̃ inoffi. q̃rela ſ3 ꝯdicio ex. l. ſupi ori. ꝓx. ad ſupplementũ legittime. ſi nil reliquit ſuant̃ iura vetera. illa locũ habent cũ pr̃ in ſcriptis fec̃ teſtm̃. an idẽ ſit in teſtamẽto ſine ſcriptis facto quod in hoc. §. Reſpõdetur. ꝙ ſic.

Quoniã. Que in duab9 ꝓximis. l. dicta ſunt recitat ad huc impꝛ. adijtiẽs vt ſi teſtamentũ minus legittima reliquat filio ⁊ eũ in ea grauauit forte detrahendo vſufructũ. vel ſub ꝯditõe aliqua introducẽte morã ad ſupplementũ legittime ꝯditõne ex hac. l. habeat. vt eam ꝑcipiat ſine nullo garuamĩe. ⁊ ꝑinde ſit ac ſi nullum grauamen in teſtamento fuiſſet aſcriptum.

Si quis. Si teſtator vnũ ex filijſ ſuis ex. x. vntijs inſtituerit. aliũ ex duab9. vt tñ ſit loc⁹ q̃rele ĩoffi. inſtitut⁹ in duab9 vntijs his ꝯtent⁹ fuit. ſ3 inſtitut⁹ ĩ maiori ꝑte eos ſibi reſtituere detractauerit. qualiter ſit puniend⁹. queritur R. ꝙ ꝯdemnabit̃ in id qđ ſibi erat reſtituendum ⁊ in tercia ꝑte alterius rei eiuſdem quãtitatis. alijs que eodem teſtamẽto ſcripta ſunt ad effectũ ꝑducendis ⁊ hoc in prima. In ſecunda tangit impꝛ quandã antiquitatem in vna ſua parte in qua ꝯtinebat̃ ꝙ mater ſi filium ſuum infantem exheredauit ſi vellet non poſſet niſi in odium mariti hunc articulum corrigit in principio. ſtatuens vt mater in odium ſui mariti non exhe-

redet. qꝛ non debet alterius odio ꝑgrauari nec refert maioꝛ fuerit vel minoꝛ cum filios ſuos inſtituere poſſit ſub iſta conditione. Si pater eos emancipauerit. ⁊ ſic odiū mariti puniet. ⁊ filio in nullo preiudicabit. abſurdum enī eſſet illum alterius ꝑgrauari. q̇ non ↄſentit. vel eum vt ingratū exheredari ⁊ hoc in ſecunda

Si quis teſtōꝛ Extraneum heredem inſtituiſti. filiū exheredaſti. nepotē ex filio natum vel in ventre mr̄is me. deceſſit filius. poſtea extraneus hereditatē adiuit. an ne poſſet rumpere teſtm̄ aui q̄ritur. Primo allegauit ꝙ n̄. aut ex ꝑſona ſua agere vult. aut ex ꝑſona p̄ris. Ex ꝑſona ſua nō pōt. qꝛ aliuſ eum morte teſtatoris p̄ceſſit. Ex ꝑſona patris non dat̄ q̄rela niſi deinde adita hereditate. ſi ante aditā hereditatē deceſſit. vn̄ eā nō agnitā nec prepatā ad heredē tranſmittere nō potuit. De iſta q̄ōne multū iuriſperiti erāt altricati. nec tn̄ diffinitū. Dic̄ ergo impatoꝛ ꝙ nepos iſte aget de inoffi. quere. ⁊ rumpet teſtm̄ ⁊ ab inteſtato ſuccedet. niſi in. iiij. caſib⁹ Primus eſt. ſi ſcriptus heres prēm ꝓbauerit ingratū. Scōs eſt. ſi teſtatoꝛ ei minus legitima reliquiſſꝫ. Terci⁹ eſt ſi pater q̄relā repudiauit. Quartus ē. ſi pater tuus vltra quinquenniū tacuit nec egit querela.

Si quādo. Filiuſfa. qui al's teſtandi facultatē nō habuit a principe impetrauit vt liberā hr̄et teſtī factionē. ⁊ nō obſeruata iuris cōis ſolennitate que teſtamētis exigit̄ cū duobuſ teſtib⁹ teſtari voluit. an poſſit querit̄. R. ꝙ non. qꝛ ꝑ tale priuilegiū ei non ↄcedit̄ niſi hanc legitimā ⁊ ↄſuetā teſtamti facultatem Non enī obtentu talis priuil'. teſtamti obſuatio excogitata vigilijs debet euerti

Illud. Filius pepigit cū prē de nō impugnādo teſtamentū ꝑ inoffi. q̄relā accepta certa quantitate pecunie vel ſpē a patre. Lapſo tpe pater teſtamentū fec̄. extraneū inſtituit. filiū exheredauit. An non obſtante pacto poſſit filius teſtm̄ impugnare querit̄. Dicitur ꝙ ꝑ prēm filius non grauatur Sed an agere poſſit querela non aperit Hec vera ſunt qn̄ cum patre filius pactū fecit. ſecus ſi cū heredib⁹ patris tranſegiſſet. quo caſu videtur iudicium patris filius agnouiſſet. ⁊ hec in ſecunda Et generaliter quando pater filio aliquid reliquerit vel iure inſtitutionis. vel legati. vel fideicō. vel per donac̄. cauſa mortis. vel inter viuos. vel iſtud filius reputet ſibi in quarta. ⁊ poſt mortem patris aliud filius agnouit ſimpliciter. id eſt nullam faciens mentionem de repletione. Non propter hoc ſibi preiudicat quo min⁹ poſſit agere ad ſupplementū. ⁊ hoc in tercia In quarta dicit ꝙ hec lex extendatur non ſolum ad filium ⁊ filiam. ſed ad alias ꝑſonas q̄ inof. agere poſſunt.

Scimus In prima parte fac̄ mentionem illius conſtitutionis. s. e. omni modo. dicens ꝙ ſi teſtatoꝛ n̄ reliquerit debitā portionē. ⁊ ſi non adiciat̄ boni viri arbitrio repleatur. ipſo iure debet repleri. In ſecūda vero dicit. ꝙ ſi teſtatoꝛ filio reliquerit aliquid vel titulo inſtitutionis. vel legati. vel donationis. iſtud euictuꝫ fuerit per extraneum vel per heredem. ſcriptum debet repleri. ſiue in toto ſiue in parte fuit euictum. Nec locum habet fal. ſed ſiue minus legitima ab inicio fuerit relictum ſiue legitima ſed grauat̄. rei grauate diminutione tꝑali ſiue conditionali locum habeat repletio. nec ex fructib⁹ repleat̄. ſed ex bonis hereditarijs. imo ex eo ꝙ gratia ſubſtitutionis. puta qꝛ in legato alij fuit ſubſtitutus lucratus fuerit. vel ſibi habēti ꝓprietatē nomine legati vel aliquo titulo a patre cui accreuit vſufruc. In tercia dicit ꝙ ſi extraneo inſtituto. filio exheredato. inſtitutus de reſtituenda hereditate poſt mortem vel vſqꝫ ad certum tempus. vt non careat debita legitima. ſtatim quarte partis fiet reſtitutio. non expectat mortem heredis aut aliquod temporis interuallum. relique autꝫ partes cum aut deceſſit heres vt prout teſtatoꝛ diſpoſuerit. A quo tempoꝛe currat quinquennium infra quod agere poſſit exheredatus. id eſt quo elapſo excluditur a q̄rela queritur. an ſcilicet teſtatoris. an ab adita hereditate. Et reſpondetur ꝙ ab adita hereditate ſecundū tempus. ⁊ non a die mortis teſtatoris ſcōm modū. Sed qꝛ heres tp̄s adeūde hr̄ditatis poſſet ꝓrogare ⁊ filiū ſua legitima defraudare. ſtatuit impꝛ. vt ſi in eadem ꝓuincia ↄmoretur ſcriptus. ⁊ exheredatus fili⁹. det̄ ſpaciū. vi. menſiuꝫ ad hereditatē adeundā. ſi in aduerſis ꝓuincijs det̄ ei anni ſpaciū cōnumerāduꝫ a tꝑe mortis teſtatoris. ⁊ ſi inter ſtatutū tp̄s nec repudiare voluerit ꝑ officialē iudicis cōpellatur. ⁊ ſi fili⁹ medio tꝑe. i. poſt mortē teſtatoris an̄ aditā hereditatē deceſſerit. q̄relam licet nō prepatā. qꝛ nec libellū porrexerit nec in ea lis eſt cō. ad filios trāſmittit. ad extraneos aūt ita deinde pōt trāſmittere ſi preparatam. ⁊ hoc in quarta.

Cum antiquis. Olim licebat militib⁹ in caſtren̄. peculio teſtari. militātibus iure militari. veteranis aūt ⁊ extra rem militarē poſitis iure cōi. ⁊ in quaſi caſtrē. peculio quib⁹ ſpāliter fuerat indultū teſtari. puta conſulib⁹ ⁊ alijs certis ꝑſonis dignitatē hn̄tib⁹ iure cōi tm̄. ⁊ ſpāliter ſuꝑ ſalarijs ſibi adminiſtrādiſ. ⁊ hoc quidē priuil'. extēdatur hodie general'r ad om̄s qui rōne officij de publico ſalaria accipiūt. ſed hodie nō ſolum hijs ſed in oī alio. q. caſtren̄ peculio q̄libet pōt teſtari ſine timoꝛe inoffi q̄rele. adiciēs ꝙ ſic q̄rela inofficioſi in teſtō locū non vēdicat militari. Nec cōtra eaꝝ decretū admittat̄. hic vſqꝫ ad. §. R. enī ⁊c. ibi enī dicitur ꝙ hec nō ſine rōne introducta ſunt tali argumēto ſubnixa. Cū nec olim p̄rono contra teſtm̄ liberti ſui ſuꝑ peculio caſtren̄. i. rebus in caſtro acquiſitis ↄpetit bo. poſ. p̄terito co. in fine dic̄. qꝛ durāte pr̄ia ptāte hac immūitate gauderet ī quaſi caſtren̄. pecul'. ſui nō iuriſ effecti cū nec tūc peculiū cōfuſo p̄rimoīo extūc ſic̄ ceteri inof. ſubiacēt q̄rele

De inoffi. dona.

J vt materfa. Filios habet. iiij. donauit duob⁹. x. vncias poſtea fec̄ teſtm̄. ⁊ om̄s in duab⁹ vncijs reſiduis inſtituit. demū duo nō hr̄e inueniunt̄. niſi vnicā vnciā ⁊ in ea legatis ⁊ fideicōmiſſis grauauit eos. qual'r eis ſuccurrat̄. q̄ritur. R. n. ꝙ ſic cū extraneū inſtituit. filio cui debitū bonoꝝ ſubſidiū relictū nō ē. dat̄ inoffi. q̄rela. ita ⁊ hijs dabit̄ ↄtra duos alios querela de inofficioſa donatōe. ⁊ ꝑ eum ↄſequetur debitū bonoꝝ ſubſidium.

Si pater. Vni ex filijs ſuis inter viuos ſimplici donatione ↄtulit fere totū p̄rimoniū. ⁊ in reſiduo poſtea eum ⁊ alium filiū inſtituit. ita ꝙ fili⁹ in quo non fuit facta donatio inuenit̄ min⁹ hr̄e quarta. qual'r ſibi ↄſulat̄ q̄rit̄. Diſtin. Aut ille in quo fuit facta donatio erat emācipatus aut nō. Scōo caſu ꝑ iudiciū factaꝫ hr̄e qḋ datū eſt ad diuidēdū res hereditarias in quib⁹ erāt inſtituti is ↄſequit̄ quartam eius portionis quā erat habiturus ab inteſtato. Primo caſu qꝛ donatō tenuit an̄ mortē donātis non cōfirmat̄. aget q̄rela inoffi. donationis ad exemplū q̄rele inof. te.

Precibus. Si inter extraneos donationē inter viuos feciſti. ⁊ totū patrimoniū exhauſiſti. et in modico vel in nichilo filiū tuum inſtituiſti. an aduerſus donatarios querelam inoffi. donationis.

Si filius. Hic qual'r parentib⁹. Dic ergo ꝙ filius donationē fecit in extraneū ⁊ totū p̄rimoniuꝫ fere exhauſit. ita ꝙ nec remanſit ei niſi debitū bonoꝝ ſubſidiū. qual'r ei. ſ. m̄ri ſuccurrendū ſit q̄ritur Diſting. Aut ex ꝑſona filij pōt reſtitui aut non. In primo caſu non dabitur ſibi querela inoffi. do. aduerſus extraneum. Ad exemplū querele inof. te. quod nō datur qn̄ aliud ſupereſt auxilium. ſcōo caſu ſic.

Si totas Si in filios quos emācipatos hēbas credens te plures filios non habiturū. totū tuū patrimoniū ↄtuliſti. ⁊ poſtea vxorē duxiſti ⁊ filios ſuſcepiſti. querit̄ an exheredationi detrahi poſſit quarta. vt eam filij qui nihil habere inueniūtur ꝓſequi poſſint. Dicitur ꝙ ſic. vel ſit qō quaten⁹ ſit detrahēdum ex p̄dicta donatione. ⁊ dic vſqꝫ ad eā q̄ntitatē que ſufficiat filijs poſtea natis debitū bonorum ſubſidiū. Vel qō ſit qual'r eis ſuccurrendū ſit. ⁊ dic ꝙ agent q̄rela inoffi. do. vt ex predicta donatione detrahatur quarta.

Cum donationibus Si in vnū ex filijs tuis immēſaꝫ donatōeꝫ feciſti ita ꝙ fere totū p̄rimōiū exhauſiſti. deīde codicil. qḋ ſuperat īter ipꝫ ⁊ donatariū

querela inoffi. do. agere poſſit q̃ritur. R̄. ꝙ
ſic. niſi voluntatē tuā agnouiſſet. vel aliud
ei auxiliū ↄpetijſſ. puta bñficiū in etate. vł
niſi ſibi relictū ad excludendā querelā ſuffi
ciat ad exemplum inof. teſta.

Si mater In lege ſupiori dixit
de pr̄e hic de m̄re. Po
ne ergo ꝙ m̄r fa. totū p̄rimoniū exhauſit in
vnū filioꝝ p donationē. alteri q̄dam dona
uit q̄ non ſufficiebāt ei ad quartā. an ei det̄
q̄rela inof. do. Dicitur ꝙ ſic.

Si liqueat. Si m̄r tua in fr̄em
tuū donatōez inter
viuos ↄtulit. ꝛ p̄rimoniū ſuū totū exhauſit
ne ſi teſtm̄ fuiſſet ꝛ te in minori. ſ. debito na
ture ſubſidio fr̄em tuū in maiore inſtituiſſ
teſtm̄ ſuū p inoffi. q̄rele impugnare poſſet.
qualiter tibi ſuccurrat̄ q̄rit̄. R̄. ꝙ reuocabi
tur donatio vſq ad quartā debitā nature p
tem. per querelam inoffi. do.

Namquod. Pater tu
us m̄ri tue
prediū donaſſet. ↄſtāte m̄rimonio ñ tenuit
donatio. ꝛ illud fratri tuo ↄtuliſſet pr̄e ↄſen
tiēte. ꝛ pinde eſt ac ſi pr̄ donaſſ. ꝛ illa reuo
care nō potes. in cuꝰ bonis ſi ↄſiliū ꝛ euēt
euenerit. qđ pōt ſi alienaſſet in fraudē filij.
ne hr̄et ſuā quartā. qđ in p̄rimonio pr̄is ſta
tutū eſt. vt. ſ. diminuat̄ rōne quarte. illud
idē in p̄rimonio pr̄is obſuet̄. Uel ſic. ſi ea
q̄ m̄r ↄtulit in filiū ſint in bonis ſui pr̄is. vt
ſi pr̄ donauerat vxori vt ipſa donaret filio.
nō valuit intra iuē vt vxorē donatio. vñ dꝫ
intelligi data de bonis pr̄is. ꝛ ſi per illas do
natōes de facto det̄ filijs debita bonoꝝ ſub
ſidio rōne quarte. obſuabit̄ qđ ſupdictū ē

Non conuenit. Nulli ve
nit dubi
um q̄n ſit ſilitudo inter q̄relā inof. do. ꝛ in
of. te. cauſa q̄ cā vtriuſq in qua ē excluſio
intpe. q̄ ſicut vna. j. v. an. dat̄ ꝛ nō vltra.
vtraq tollit ingratitudo.

De inoffi. dotibꝫ.

Unum omnia Aliqua
m̄lier li
beros hñs ex p̄io m̄rimonio ↄuo
lauit ad ſcđm m̄rimoniū. ſcđo viro oīa bo
na ſua dedit in dotē. fec̄ pactū de dote lucrā
da. qualr̄ liberis primi m̄rimonij ſuccurren
dū ſit q̄rit̄. R̄. ꝙ in exēplū inof. do. dabit̄
liberis q̄rela inof. do.

De peti. here.

Enatus. Hereditas ali
cuꝰ decedētis
facta ē caduca. q̄ olim fiſco defere
bat̄. ↄtra poſſidentē iſtā hr̄editatē agebat fi
ſcus. cui poſſeſſor ↄdēnatꝰ ē. Sed q̄ dubi
tat̄ in qbꝫ inquātū nūc deberet ei ↄdēnari.
Fec̄ adrianꝰ impator ſeuerus ſenatuſcō. q̄
cauebat̄ in qd ꝛ ex q̄. cauebatur em̄ qd. ex q̄
tpe deberet fiſco ↄdēnari. hoc ſenatuſcō. in
nouat impator iciuſ cuꝰ ē hec lex. dicēs vt
nō in illꝫ hꝫ locū ſi fiſcꝰ a priuato ſed etiā pri
uatus a priuato. In ſcđa deſcēdit ad ſpēs.
ꝛ pone ſic. tres hꝫ ptes hec lex. in p̄ia facit
mētionē cuiuſdā ſe. cō. qđ locū hꝫ cū fiſcꝰ a
priuatꝫ hr̄editatē petebat ſm̄ antiqua iura ut
ſunt de peti. hr̄. Itē veni. Itē priuatoꝝ qđ
hēbat locū ſilr̄ ſm̄ iura codicꝫ cū priuatus a
priuato hr̄editatē petet. In ſcđo dic̄ hr̄edita
tē ad me ptinētē poſſediſti bo. fi. ꝛ añ li. ↄt.
fructus ꝛ p̄cia ex vēditōe reꝝ pcepiſti. neq
vſuras p̄dictoꝝ neq fructus reddere cogē
dus ē. niſi factus ſit locupletior. In tercia
dic̄ ꝙ poſt li. cō cū p li. cō. ſit factus ma. fi.
poſ. nō ſolū fructus q̄s pcepiſti. ſed q̄s pci
pe potuiſti. Itē vſuras p̄teritoꝝ ex vēditōe
rerū ante li. cō. redactoꝝ a tpe li. cō. ↄputā
dos reſtituere ↄpelleris.

Si poſt motā Ticius ſeium
inſtituit hr̄edeꝫ
ſeius ↄuētus a legitimo herede. puta Gaio
ſempronio vēdidit ptē dimidiā. deinde he
reditate euicta. an fructus teneat̄ ſempronī
us reſtituere. ſiue nō deceſſit heredes eius
ſibi deceſſerint q̄rit̄. Diſtin. aut poſt motā
ↄtrouerſiā emit aut nō. Prio caſu tā ipſe
q̄ heredes tenent̄ ad fructus. ꝛc. iſta parte
ↄtinua illud verbū. fructibꝫ eius. ꝛc. ꝛ dic
auget̄ hereditas. i. hr̄editatis petitio Scđo
caſu nō. niſi a tpe li. cō. nō mote ↄtrouerſie
vt. s. e. l. pr. dictū eſt. ꝛ hec vba ſunt cū vni
uerſitas empta ē. ſi vo empte ſunt res ſin
gulares p actōnē in rem vēdicari poſſint ab
eo non petitione hereditatis. q̄ titulum nō
habet. ꝛ hoc in prima pte. ſcđa ꝛ tercia.

Hereditas. Petij a te heredi
tatem matertere
mee quā credebā ptinere ad me cū non pti
neret. ꝛ ſuccubui. ꝛ poſtea heredē me inſti
tuiſti tu verus heres. an mihi petēti eādem
hereditatē ex ſucceſſiōe tua ab aliq̄ poſſidē
te obſtabit rei iudicate exceptio q̄rit̄. R̄. ꝙ
nō. videbat̄ ꝙ ſic. q̄ in hac hr̄editate ſelꝫ ſuc
cubui. ſꝫ nō eſt ita. q̄ ex alia ſucceſſiōe nūc
ago. Itē q̄ nō ex eadem pſona q̄ ↄuenit̄. q̄
eſſet huiꝰ. l. dubitatio Dic ergo ſm̄ Jo. he
reditatē. nec ad te nec ad me ptinentē. ſꝫ ad
ſeiū a te petij ꝛ ſuccubui. poſtea inſtituit me
ſeius ꝛ a te eādē petij. an obſtabit exceptio
q̄rit̄. R̄. ꝙ nō. q̄ nūc ex alia cā ago. videba
tur ꝙ ſic. q̄ eadē eſt pſona q̄ ↄuenit̄ ꝛ eadē
res q̄ petit̄. ſed nō eſt eadē cā. ꝛ hoc in p̄ia.
Sed ſi petebā hereditatē pr̄is mei. q̄ dice
bam teſtm̄ eius inoffi. ꝛ ſuccubui. ſi poſtea
peto. q̄ tale teſtm̄ dico ipſo iure nulluꝫ. q̄
fuit ruptū p capitis diminutionē. nō obſta
bit michi exceptio rei iu. q̄rit̄ R̄n. ꝙ nō. q̄
nūc ex alia cā ago. q̄ dico teſtm̄ nūc ruptū
vel falſum. ꝛ hoc in ſecunda.

In reſtituēda Heredita
tem ad me
ptinentē poſſediſti bona fide. egi ↄtra te. et
ſuccubuiſti. An p retentionē ↄſequi poſſis
qđ ꝓbaueris in funus defuncti vel in infir
mitate eius impēdiſſe querit̄. Dicit̄ ꝙ ſic.
Idem eſt ſi creditoribꝫ hereditatis ꝓbaue
ris te ſoluiſſe bo. fi. q̄ a creditoribꝫ quod ſi
bi debitū repetere nō poteris. ꝛ hoc dicit. l.
ſequens.

Si putas Habebas filiū ꝛ ex eo
nepotes. filiū emācipa
ſti nepotes in ptāte tua retinuiſti. Deceſſit
filius. dati ſunt tutores nepotibꝫ cū dubiū
eſſꝫ eos ī ptāte tua eſſe. cognoſcet iudex de
vtraq q̄ōne. ſ. de hereditate. ꝛ an eos ī tua
ptāte eſſe nō tenebit actio. Uel ſic habui fi
lium eſt emācipatus. habui nepotes ex eo.
ſi dicat̄ ꝙ poſt emācipationē eos ſubſtitue
rit. ꝛ ꝙ eo mortuo nō ſunt in ptāte mea. ſꝫ
eis dati ſunt tutores. ꝛ poſtea ↄpio eos in
ptāte mea eſſe. q̄ natos añ filij emācipatio
nem. An poſſim hereditatē petere filij p ne
potes michi queſitā q̄rit̄. Dicit̄ ꝙ poſſum
ſm̄ iura vetera. ꝛ remouere tutores. prima
poſitio verior eſt. ꝛ plus ↄcordat cū lr̄a.

Hereditas. Certū eſt dari cō
tra eū qui poſſidet
pro herede vel pro poſ. peti. her̄. Sed q̄rit̄
an tollat̄ ꝓpter longi tpis exceptionē R̄. ꝙ
non. q̄ peti. her̄. mixta eſt. in rem in pſonā.
vñ datur vſq ad. xxx. an. Que aūt vere re
ales ſunt vſq ad longum tp̄s durant. niſi
poſſeſſor per vſufruc. p longam tpis p̄ſcrip
tionē dñs factus fuerit Si aūt ſinglꝫas res
velit quis vēdicare pōt repelli per vſufruc.
vel longi tpis preſcriptionē. Dic ergo. q̄
actionū alie ſunt reales. alie pſonales. alie
mixte. Reales tollunt̄ ſpacio. x. inter pre
ſentes. xx. inter abſentes cum dantur ↄtra
poſſidentē. Si vero poſſideāt tollunt̄ ſpa
cio. xxx. an. Perſonales. xxx. an. ypothecā
riam nō tollit vſq ad ſpaciū. xl. an. Mixte
tolluntur ſpacio. xxx. an.

Liber. Petebā a te hereditatē ticij.
dicebas ticiū eſſe ſeruū tuum
prius inquirendū eſt ſi fuerit ſeruus. necne
anteq intentet̄ hereditatis petitio.

Si filius. Delata filiofa. heredi
tate. iuſſit pr̄ vt eā adi
ret. filius nō obtēperans poſtea pnīa ducꝰ
eam adiuit. longo tpe detinuit pr̄e ↄpatien
te ꝛ ↄſentiente ꝛ ſciēte an pr̄i q̄ſita videat̄.
queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Cogi. Primo ponit regulā. deinde
ſubiungit excep. Regula talꝫ
eſt. Nullus poſſeſſor ↄpellendus eſt dicere
titulum ſue poſſeſſionis. niſi in hereditatis
poſſeſſione. vbi ↄpellendus eſt poſſeſſor di
cere. vtrum pro herede vel pro poſſeſſore
poſſideat

Cum hereditas. In pri
ma pte
dic̄ impator quandā antiquitatē. olim enī
ſi teſtator ſcripſiſſet heredē ꝛ mouebat̄ aut
ſpabat̄ moueri q̄ſtio a legitimo ↄtra ſcrip
tum heredē peti. hr̄. interī nec creditores de
bitū petere poterāt. nec legatarij legatū. vł
ſerui libertatē. ſed differebat̄ iſtoꝝ petitio.
donec finē accepiſſꝫ. hr̄. petitōe ne poſſꝫ p̄iu
diciū fieri pe. hr̄. ꝛ hoc in p̄ia In ſcđa dic̄.
hodie oēs hñt obligatū. uł ex ↄmodato. uł
ex depoſito vł ex alio ↄctu ł ex mutuo. ꝛ ele
ctionē hēat ↄueniēdi poſſeſſorē vel petitorē
ſi fuerīt ltīmi q̄ petāt legata q̄ debent̄ eis ab
hr̄ede ſcp̄to. eoq poſſeſſore cautōe p̄ſtita ab

legatarijs de reſtituendis legatis. nec ꝯtingat ab eo hereditatē ꝑ pecuniā euinci. vt ſi legatū ꝯſtiterit in domo ⁊ fundo. fundum. fructus ⁊ domū cum poſſeſſionibꝫ reſtituat ſi in pecunia pecuniā cum vſuris creſcētibꝫ ex quarta cēteſime deductis tñ neccarijs ⁊ vtilibꝫ impenſis quas fecit legatariꝰ in legato Si aūt expectaret quouſqꝫ īminere de hereditate qȯ pōt. ⁊ ſi fuerit reſtō faciēda integra legata cū augmento ꝑcipiat. ⁊ hoc in ſecūda Creditoribꝫ aūt qui defunctū hēbant obligatū ex quacūqꝫ cā ſatiſfieri debet vel a petitore vel a poſſeſſore. nō prius reſtituet hereditatem a petitore q̄ꝫ qȯ ſoluerit fuerit ꝯſecutus. Si petitor ſoluerit victus a poſſeſſiōe. iudic̄ officio repetit. vel neg. g. act. vel ꝯditōne ex. l. iſta. ⁊ hoc in tercia. Serui qbꝫ data ē libertas ſiue directa ſiue fideiꝰ. expectabūt vſqꝫ ad annū. vt ſi poſſeſſor fuerit victus euaneſcāt libertates. ſi obtineat ꝯpetāt ⁊ poſt annū ꝑueniāt ad libertatē. niſi in vno caſu. ſ. qñ teſtm̄ ꝓnūciat̄ ſalſum. Si aūt aliquis ex ſeruis fuerit actor manumiſſus reddet ratione post annū. Jtē peti. here. act. bo. fi. eſt. nec ꝙ ſit bone fidei in poſterū dubitabit̄. ⁊ hoc in vltima.

De rei vendicatione.

Etiam. Si ſeruū alienum poſſediſti bo. fi. ⁊ ex re tua vel opis eius queſiuit. dñs ſeruū vendicauit. an reſtituere debeas q̄rit̄ Dicit̄ ꝙ nō. Secus ſi mala fide poſſeſſor fuiſti. q̄ꝛ nō ſoluꝫ ip̄ſum ſed quicquid habet ⁊ opꝯas ⁊ opaꝝ eſtimationem.

Si inferiorem. Habebas domuꝫ. vicinus ſupedificauit faciēdo eam altiorem. quod ſuperedificatuꝫ eſt cuius dominio cedat. an ſuperimponentis. an cuius erat inferior pars domus queritur. Dicitur ꝙ domino cedat. qȯ eſt ſi in ſolo modo in quo edificatum nō erat edificauit vicinus. nec conſtante edificio materiam ſuam vendicabit prior dominus. ſiue beneficiuꝫ fuiſſet extinctum bona fide ſiue mala. qȯ ab eo cuiꝰ erat ſolum. vel ab extraneo de aliena materia. ſiue ex ꝓpria bona fide. Si autem mala fide. aut ab eo cuius fuit materia. Jn hoc tercio caſu donaſſe videtur. Uel dic ſimiliter ꝙ ad dñm priorem cedit. niſi animo donandi edificauerit. ſm. M.

Mater. Maritus vendidit funduꝫ vxoris ea inuita. vel mater filie. an valet venditio querit̄. Rn. ꝙ non ſꝫ filia eum vendicare poterit. ⁊ non oblato precio. ⁊ hoc in prima. Si autē poſtea ꝑ ꝯſenſum filie venditio ratificat̄. vel ab emptore fundus ſit preſcriptus ꝯtra emptorē nullū habet regreſſum. ſed in ſubſidiū contra venditorem act. neg. geſ. agit ad preciū et hoc in ſecunda.

Aduerſus. De fundo meo me deieciſti. ticio bona fide ementi vendidiſti. poſtea eundem fundum ſeruo legaſti. An a ticio eum vendicare ſeius poſſit. Reſpōdetur ꝙ ſic. niſi fuerit preſcriptus. vel pone in tribꝫ perſonis. Aliquis rem meam bona fide emit a male fidei poſſeſſore. an eam vendicare poſſim querit̄ Dicitur ꝙ ſic. niſi michi obſtet vſucapio. vel preſcriptio. prima verior eſt ꝓpter illud verbum. ad te ꝑuenit in fine.

Domum. Domum ex ſucceſſione matris mee michi ꝑtinentē inuaſiſti. ⁊ ex ea p̄ſiones ꝑcepiſti. in eam damna dediſti. an in reſtitutione domus veniant penſiones queritur Dicitur ꝙ ſic. nec ſolum penſiones quas ꝑcepit ſi ꝑcipere potuit ſed ⁊ damna reſartiet. ⁊ hoc in prima. An autem imp̄ſas ſi quas in ea feciſti repetere poſſis queritur. Diſtinguitur. Si neceſſarias fecit repetet. Si vtiles eas aufert ſine leſiōe prioris ſtatus rei. et hoc in ſecunda.

Si ex ea. Penes me tuam pecuniam depoſuiſti. eam in emptionem collocaui nomine meo. an res emptas vendicare eas poſſis. vtpote ex pecuia tua comparatas queritur. Dicitur ꝙ non. nec q̄ facta ex eis. a me ꝯpenſandi gratia recuꝑare poteris.

Partum. Si ex ancilla mea filium ſuſcepiſti. an eum vt ſeruum vendicare poſſim queritur. Dicitur ꝙ ſic. matris enim ⁊ non patris ſequitur conditionem.

Si vt propo. Si ex pecunia tua quā miles apud te depꝯ fuit fundū tuo noīe ꝯꝑaſti. an pro fundo tibi detur rei ven. q̄ritur. Dicit̄ ꝙ ſic obtentu milicie. ⁊ ſic ſoluit̄ ꝯtra. s. ſi ex ea. Jtē aget ꝯtra te actiōe mādati. ſi mādato tuo emiſti. vel neg. geſ.

Dote. Ancillam tibi ab vxore datā vēdicare poſſis q̄ritur. Rn. ꝙ ſic. nec eam vxor tua vēdicare poterit. Uel dic ꝙ vxor egit rei vē. ⁊ ſuccubuit. an tu nichilominꝰ eam vēdicare poteris. q̄ꝛ prima poſitio verior eſt.

Cum ſuper ſer. Ut ex ancilla natū poſſediſti. eam vendicare volebā ſi de intentione mea ꝓbare per inſtrā nō potui. An ꝑ interrogationē ipſius ſerui ⁊ ꝑ teſtes ꝓbare poſſim q̄ritur. Rn. ꝙ ſic.

Si quis. Sciens alienū agrū inſeuiſti. vel plantā impoſuiſti. cuiꝰ dño cedit qȯ ſartū vel ſatū eſt q̄ritur. Dicit̄ ꝙ ſi radices egerint dño ei accedere ſolum facit plantā vel ſegetē ſuū. i. ꝓpriū dño. q. d. ꝑ ſolū acquirit̄ dñium in ſegetē vel plantā magiſqꝫ acquirit̄ plantatori q̄ꝫ ſeminatori dñium ꝑ factū ſuum quatenus ꝑ plantationē vel ſeminationē. ⁊ hoc in prima.

Si aūt Bona fide ſeuiſti. domino vēdicanti qȯ ſeminatū eſt obſtabit doli exceptio niſi imp̄ēſas quas feciſti tibi p̄ſtiterint. ⁊ hoc in ſcđa

Inciuile. Mancipiū mihi vendidiſti ⁊ tradidiſti. ſꝫ nondum preciū ſolui. an ꝑ reſcriptū principis illud inuite auocare poſſis q̄ritur. Dicit̄ ꝙ non. ſed ꝑtus poſt traditionē editus meꝰ. ſic̄ eſt iur̄. hoc in prima Si aūt preciū nōdū tibi ſolui. ad preciū agrē pōt. ⁊ hoc in ſecunda.

Ordinarij Inter te ⁊ me de ſeruis quibuſdā per interdictū vtrobi erat qō. q̄ꝛ dicebā dñium ⁊ poſſeſſionē naturalē ꝑtinere ad me. tu vero de ꝓprietate ſil̄ ꝯtēdiſ. an id fieri poſſit q̄rit̄ Rn. ꝙ nō. ſed ſeruis exhibitis agā cām poſ. primo. ⁊ deinde ꝓprietatis Uel ſic ꝯuenire poſſeſſorio corā vno iudice voluiſti me ꝯuenire petitorio coram alio. an poſſit q̄rit̄. Rn. ꝙ non. q̄ꝛ primo agitanda eſt cauſa poſſeſſionis. ⁊ deinde ꝓprietatis.

Cum a ma. Sciens a matre mea domum emiſti. an eam vēdicare poſſim q̄ritur. Diſtin. Aut ſucceſſi ei aut nō. ſi ſucceſſi ⁊ in totum repellar. aut ī parte. aut pro parte. q̄ꝛ heres ſum doli mali except. me repelles. ſi nō ſucceſſi nec repellar.

Quotiens. Si rem vendidiſti mihi ⁊ tradidiſti alteri quis nr̄m potior ſit q̄ritur Dicit̄ ꝙ poſſeſſor cui tradita eſt. nec p̄textu inſtroꝝ emptionū que nō tradidiſti poterit cedere poſſeſſionē. ⁊ a te preciū recuperabit cū vſuris habita ꝯpenſatione fructuū quos ꝑcepit et ſumptuu vſqꝫ ad ꝯcurrentē q̄ꝫtitatē. ⁊ hoc ī ſcđa. Et perinde potior ē in vēditione cui prius tradidiſti. ſic ſi michi ⁊ ei donaſſes illi prius aūt tradidiſſes. ⁊ hoc in tercia.

Si in area. Jn area michi ⁊ ticio cōi edificaſti cuius erat edificiū q̄ꝛ dicit̄ ꝙ ꝑtinebat ad me ⁊ ticium. Si autē portionē meā vendicauero a te poſſidēte. niſi ſumptus quos feceris reſtituero. obſtabit michi vendicanti doli mali exceptio.

Si fundū. Si tibi volenti fundum meum emere a nō dño denūciaui ne emeres. q̄ꝛ nō erat vēdentis ⁊ emiſti. an ad fundum ⁊ ad fructus quos percepiſti mihi tenearis querit̄. Dicitur ꝙ ſic.

Re. Si rem meā quam ignorabā meā tenuiſti. ⁊ ꝑ errorem iſtam ꝯduxi. an michi p̄iudicat̄ quo minus eā vēdicem Dicit̄ ꝙ nō. niſi vſucapta ſit vel p̄ſcripta.

Indicia. Fundū tuū a ticio poſſidēte vēdicaſti intētionē tuā ꝑ inſtrā ꝓbare nō potuiſti. an alijs ꝓbatōibꝫ vti poſſiſ q̄rit̄ Rn. ꝙ ea a te peter̄ debeo

A poſ. ſeruū meū a poſſidēte vēdicaui ⁊ obtinui nec reſtituere vl't q̄ꝛ dolo fec̄ quo minꝰ poſſet. qualiter michi ſuccurrat̄ q̄rit̄. Rn. ꝙ iuramētū in litē mihi a iudice der̄. ⁊ iurabo ꝓ q̄ꝫto vellē fuo carere. ⁊ in tāto michi ꝯdemnabit̄

Certum. Si fundum meum a nō domino ſciens emiſti. an poſt reſtōnem rei ad fructuſ teneris non

ſolum extantes ſed etiam ꝯſumptos. ⁊ hoc in ſecunda parte. ¶ Poſt aũt li. con. omnes reſtituentur. ⁊ hoc in tercia.

Si mancipium. Mancipiuꝫ ſubripuiſti michi vel abſtuliſti. ⁊ vẽdidiſti. an ab emptore vendicare poſſim non oblato precio queriẗ. Diciẗ ꝙ ſic.

Nullo. Si rem meam ſine titulo poſſediſti. nec triennio nec decennio nec vicẽnio queſiſti tibi dominiũ an michi reuerſo ab hoſtibꝫ detur directa vẽdicatio illa. ceſſante beneficio actionis reciſorie queritur. Rn. ꝙ ſic.

Solennibus. Si prediũ fiſcale poſſediſti. ⁊ in ſolutione penſionis ceſſaſti. aliꝰ aũt nomine ſuo pluribꝫ annis ſoluit qđ ſoluere debuiſti. ⁊ fiſco ſatiſfecit. an videaẗ ſibi queſitũ dñium q̃ritur. Rn. ꝙ non. niſi fiſcꝰ ſolenniter pro ſolutione ſibi facta prediuꝫ ei vendidiſſet.

More. Si fundum ad me ꝑtinentẽ per. x. an. ⁊ dimidiũ poſſediſti. deinde cum incepi vendicare ⁊ lite pendente ꝯpletũ ſit decennium. an tp̃s qđ cucurrit poſt li. con. tibi proficiat. quo magis videaris preſcriptionẽ ꝯpleuiſſe queritur. Rn. ꝙ non.

Res. Si rem alienaꝫ nulla interueniẽte iuſta cauſa poſſedit q̃s. me eaꝫ vendicante ⁊ non probante. an michi reddere tenetur queritur. Rn. ꝙ non

De vſu ⁊ habi.

In vſufruc. Mulier pro volũtate ſua inſtituto herede marito. vſufruc. omniũ bonoꝝ. ⁊ eoꝝ que vſu conſumuntur legitime. an a debitoribꝫ hereditarijs maritus petere pecuniam poſſit. niſi prius ſatiſdederit de tanta pecunia reſtituẽda ſi moriatur vel capite minuatur. Rn. ꝙ non. etiam ſi teſtatrix onus ſatiſdandi remiſiſſet.

Verbis. Si michi in fundo vſufructũ legaſti. ticio an ꝓprietatem poſſis obligare. Rn. ꝙ non.

Si patri. An vſufructuarius decedens vſufruc. tranſmittat ad heredes queritur. R. ꝙ non. ſed morte vſufructuarij cuꝫ proprietate conſolidatur. ⁊ hoc in prima. An aũt ꝓprietario decedente. vſufruc. ſupſtite. extinguaẗ vſufruc. Diciẗ ꝙ non. ⁊ hoc in ſcđa.

Vſufruc. In fundo tuo vſufru. mihi legaſti. an vtifrui poſſim anteq̃ꝫ ſatiſdem boni viri arbitratu ne ꝓprietatẽ ledam queritur. Diciẗ ꝙ non ⁊ hoc in prima Nec refert quantum ad ſatiſdationẽ preſtandaꝫ fuerit vſufruc. legatus vel inter viuos ꝯſtitutus.

Si pater. Vſufruc. fundi legauit maritus vxori vſq̃ꝫ ad annos pubertatis filij ſui impuberis. ip̃o facto puber nichilominꝰ vxor ſciens vſufru. percepit. an fructus illius tempis qđ fluxit poſt pubertatẽ filius a matre petere poſſit q̃ritur. Diciẗ ꝙ ſic.

Intereſſe. Tres caſus videtur ponere hec lex. ¶ Primus eſt cum vſufructuarius ꝓprietatẽ obligare vult cum ſua non ſit. ⁊ hoc iure cõi. qꝛ res aliena obligari non põt. Scđo caſu nõ põt ꝓpter ius ſpãle. ſ. ꝓpter. l. iul. fundi totalis. que ꝓhibet obligationẽ. Ad primuꝫ caſum reſpõdit in lr̃a.

Nam vſuf. Ad ſecũduꝫ vero R. propter hoc ſupple vſufruc. non põt. ⁊c. ſimiliter nec ꝓprietatẽ cui dos ineſtimata eſt. et hoc in prima. In tercio caſu qñ ꝓprietas eſtimata in dotem data eſt. eam poteſt maritus obligare licet ſoluto matrimoĩo eſtimatio eiꝰ ad mulierẽ ſit reuerſa. ⁊ hoc in ſcđa.

Cum. Vſufructũ domus michi legaſti. modica impendia ſuſtinere debeo in reficiẽdo. ne modica refectione ligna ⁊ talia pereant. ſed ſi in ea plus impendi q̃ꝫ ad me pertineat. an a dño ꝓprietatis repetere poſſim queritur. Dicitur ꝙ ſic

Neque. Si michi heredi meo in fundo vſufruc. legaſti. ⁊ illum. x. vel. xx. an. ꝑcepimꝰ. An ſpacio longi tempis ſit nobis acquiſita ꝓprietas queritur. R. ꝙ nõ. nec dño ꝓprietatẽ ſuã vẽdicanti obſtabit longi tp̃is preſcriptio.

Vſufru. Vſufruct. quorundam ꝑdioꝝ matri mee reliqui an ea alienare poſſit queriẗ. diciẗ ꝙ non. ⁊ hoc in prima. Idẽ eſt ſi miſteriũ alicuiꝰ ſerui ei legaſti cũ nec manumittere nec alienare poterit. ⁊ hoc in ſecũda.

Si domina. Si mulier vxori tue vſufru. fundi locauit ſub annua penſione ⁊ deceſſit ꝯductor. an ad ꝓprietatẽ reuertaẗ vſufru. queritur. R. ꝙ ſic. vel dic ꝙ illa q̃ locauit deceſſit vxore tua ſupſtite. an morte eiꝰ functus ſit vſufru. queriẗ. diciẗ ꝙ nõ. ⁊ hoc caſu expone ꝯductricis. i. locatricis. locatrix. i. cõductrix ſ̃m primũ caſum omnia accipiuntur ꝓprie.

Habitatio. Si habitationem michi ĩ domo legaſti ⁊ deceſſi. an eã tranſmittam ad heredem queriẗ. diciẗ ꝙ nõ. ſed morte finiẗ ⁊ hoc in prima. nec ſi ꝓprietatẽ domino domꝰ legaui in qua habitationẽ habui quo minꝰ eam vendicarẽ ꝑiudicaui. ⁊ hoc in ſecunda.

Ambiguitatem. Si vxori vſufruct. alicuius fundi legaſti vſq̃ꝫ ad. xij. filij tui. ⁊ filiꝰ ante. xij. annos etatis deceſſit. an in vlterius tempꝰ q̃ꝫ vſufru. erat relictꝰ extendaẗ. diciẗ ꝙ non. nec artant ſiue filiꝰ ad eã etatẽ ꝑuenerit ſiue nõ. an aũt fructuariꝰ ante illud deceſſerit põt tranſmittere ad heredem queriẗ. R. ꝙ nõ ⁊ hoc in prima. Si aũt michi vſufru. legaſti q̃ꝫdiu filius tuus eſſet in furore. an ſi reſipuerit finiẗ vſufru. diciẗ ꝙ ſic. ſi autẽ in furore deceſſerit vſq̃ꝫ ad tempus vite mee extendiẗ vſufru. quia potuit eſſe q̃ꝫdiu viuerẽ nõ ꝑueniret ad ſanam mentem. vnde humanũ eſt vt tempꝰ vite mee penes me reſideret vſufruct. ſicut enĩ me vel furore finito extinguiẗ vſufruct. Sꝫ in furore filius deceſſit eũ nõ extingui qꝛ mors ſanã menteꝫ ꝑceſſit. imo nec ſana mens ſecuta eſt cũ iam ſit mortuus anteq̃ꝫ reſipuerit.

Cũ antiquitas. Teſtamẽtuꝫ feciſti heredẽ inſtituiſti. habitationẽ michi legaſti. cũ erat dubitatio. an legatũ habitatõis eſſet vſufru. vel vſus vel nuda proprietas. Itẽ an ille cui habitatio erat relicta poſſet eam alij locare. Item an legata habitatiõne videaẗ teſtator ꝓprietatem legaſſe. Ad primã R. impator ꝙ habitatio eſt ius qđdam per ſe nec vſufru. neq̃ꝫ vſus. Itẽ alij poteſt eã legatarius locare. nec refert vtrũ ipſe maneat an alius vt mercedẽ accipiat. Ad terciaꝫ R. ꝙ habitatione legata ꝓprietatem rei legate vendicare nõ poſſum. Si teſtatorẽ hoc exp̃ſſe dixiſſet ꝓbauerit. i. velle dominium ad legittimum ꝑtinere ⁊ hoc in ſecunda.

Antiquitas. Olim ſi teſtator aliter nudã proprietatem fundi retento vſufruc. ꝓ herede legaſſet. dubitatio erat valeret legatũ. quibus aſſerentibꝫ. quibuſdã negantibꝫ. tum ideo nunq̃ꝫ eſſet reuerſurus vſufruct. ad ꝓprietatem ꝓpter hoc ꝙ ſecũdus heres ⁊ deinceps vſq̃ꝫ ad infinitum cum ſint heredis heredes ⁊ teſtatoris. hanc dubitationem decidit impator dicens hoc legittimũ eſſe. ſ. ꝓprietatis mortuo. ſ. primo herede vl̃ capite minuto. quare enim talis vſufruc. tale priuil̃. ſibi vendicat vt generali intentione non excipiatur. cum ea que generaliter dicuntur. generaliter intelligitur. vt. ff. de. l̃. ij. l. i. §. generaliter.

Inter. Olim ſi teſtator ſeruo alterius vſufruct. legaſſet. ⁊ ſic dominus per ſeruum acquiſiuiſſet vſufruc. ⁊ dominus ſeruum alienaſſet pro parte finiretur. vel in totum vel in proprietatẽ rediderit. an penes dominum remanet. Circa hanc dubitationẽ recitat opinio. vna erat quia ſi teſtator parteꝫ ſerui alienaſſet in totum finiretur vſufruct. Sed ſi in parte remaneat qđ ſiue ſic ſiue ſic apud dominum remanebat integrum vſufruc. ⁊ hanc opinionem approbat in preſtatione qđ hoc obſeruetur. vt ſicut ab initio apud dominum intelligitur vſufruct. ita ⁊ nunc ⁊ ſi ſeruus ꝓ parte fuerit alienatus.

Corruptionẽ. In prima ꝑte huius. l. dicitur ꝙ olim erãt certi modi per quos finiebatur vſufru. morte. capitis dimi. vſufru. non vtendo de act. perſonali ex teſtamento vel ex ſtipulatu. ſi in ſtipulationem deductus eſſet vſufru. per quã petebaẗ vſufruc. certuꝫ quaſi erat ſatis qđ morte vel capitis

dimi. vſufru. tollebatur. ſed dubitabatur an anno vel biēnio actiones tollentur. hāc dubitationem decidit imperator ſtatuens ꝙ vſufruct. anno vel biennio non vtendo non finiatur. nec actiones competentes ex predicto tempore. fructuari⁹ ſi tacuerit nec petierit. nec preſcriptio domino vendicanti obijci conſueuit puta. x. inter preſentes. xx inter abſentes tanto tempore actio. ⁊ hoc ī prima. In ſecunda dicit non qualibꝫ capitis dimi. finietur vſufruc. ſed maxima ⁊ media. ſed non minima ⁊ ponit ſimile in filio faml'.

Ex libris. Si filio faml'. teſtator vſufru. alicuius fundi legaſſet. ſi dominus per ſeruum vel pater ꝑ filium vſufru. acquiſiſſet. dubitatio eēt an media vel maxima capitis dimi. vel morte vel emancipatione filij. ſerui alienatōe vel manumiſſione. finitus eſſet vſufruc. vel penes patrem dominū quibus per ſeruuꝫ vel filiuꝫ acquiſitus erat remaneret. Hanc dubitationem decidit imperator. quia nō obſtante calamitate filio vel ſeruo contingente vſufru. apud patrem vel dominum integrum maneat. ⁊ hoc in prima. Si autē pater vel mediam vel maximaꝫ capitis dimi. paſſus fuerit vel deceſſerit. an ob hoc penes filium remanebit vſufruct. cum erat acquiſitus vſufru. cum ei magis teſtatorem contemplatione filij q̄ꝫ patris reliquiſſe. ⁊ nichilominus manet apud filium. ⁊ hoc in ſecunda. Et nota ꝙ de domino rationem nō facit capitis dimi. ⁊c. ſed in ea dubitatio non eſt.

De ſerui. ⁊ aqua.

Si aquā. Per agrum meum me ſciente nec prohibente aquam per decē annos inter preſentes. vel per. xx. inter abſentes duxiſti. an ſit tibi q̄ſita ſeruitus queritur. R. ꝙ ſic. exemplo rerꝫ immobilium. ⁊ hoc in prima. Si autem ante impletam p̄ſcriptionem prohibui ne duceres. poſt prohibitionē in agro meo opuſ aliq͛d vt aquam duceres extruxiſti puta cānales nec fructus quos feciſti repetes. nec q͛d extruxiſti ad te pertinebit.

Et in prouintia. An in p̄dio prouintiali poſſit ſeruitꝰ conſtitui querit͛. dicitur ꝙ ſic. precedentibus hijs que ad ſeruitutem conſtituendam ſunt neceſſaria. puta per act. ſtip̄. ⁊c̄ ⁊ hoc in prima. ⁊ ſi poſt cōſtitutionem fundus alienatus fuit trāſit cū ſuo onere. ⁊ hoc in ſecunda.

Aquā. An vicinus aquaꝫ in fundo vicini natam eo inuito ad irrigandos agros ſuos ducere poſſit. nunq͛d ⁊ tu me inuito cui ſeruitus aque ducende ꝯſtituta eſt a tuo fundo. alteri ducere aquā concedere poſſis queritur. dicitur ꝙ nō. et hic eſt caſus quē habes. ff. de ſeruit. pre. ex meo. vel ſic conceſſi tibi vt duceres aquaꝫ inuito te cui conceſſi primo. an poſſim alij ſecundo conducere queritur. dicitur ꝙ nō ⁊ hunc caſuꝫ habes. ff. de aqua co. ⁊ eſti. luto. ff. de ſeruit. p̄dio. per aquā. magis placꝫ prima poſitio quia ꝯcordat cū litera.

Si quid. Habebā ſeruitutē in domo tua recipiendi ſtillicidium. aliquid extruxiſti per quod impediebatur ſeruitus. an agere poſſim vt ad priſtinum reducas queritur. R. ꝙ ſic. in hac actione veniet damni ratio q͛d paſſus ſum ꝙ ſeruitute mea vti non potui

Preſes. Habebas fontem ex quo ducebas aquā ad irrigandos agros tuos. volebam te inuito de eodē fonte aquā ducere ad agros meos. an poſſim queritur. dicitur ꝙ non.

Si manifeſte. Debebas michi ſeruituteꝫ aque michi a te ante confiſcationē conſtitutam. queritur an directe poſt confiſcationē ducere poſſim. R. ꝙ ſic. ⁊ agatur corā procuratore ceſaris qui cognoſcit inter priuatum ⁊ fiſcum. Vel ſic conceſſi tibi ſeruitutem aque ducende de fonte meo. vis aliter ducere eam q̄ꝫ ſolitus eras vel contra formam in conſtitutione ſeruitutis appoſitam an poſſis queritur. dicitur ꝙ nō. ⁊ hoc prouidebit procurator ceſaris ſi ad fiſcum deuoluatur predium. prima poſitio verior eſt

Altius. Si domuſ tua domui mee altius nō tollendi ſeruitutem non debeat. q̄ꝫtum uis eā eleuare poteſ

⁊ hoc in prima. Si auteꝫ in pariete vi aut clam feneſtram feci. immittendo tignuꝫ in edes tuas. an ſumptibus meis tollere debeam quod feci cum ſeruitutem michi nō debuiſſi ⁊ parieteꝫ reficere. dicitur ꝙ ſic. qua actione non apperit. tu dic ꝙ interdicto q͛d vi aut clam

Si in edibus. Habebaꝫ ſeruitutem ī domo vicini altius non tollendi. contra debitam ſeruitutem eaꝫ vicinus eleuauit. an poſſim compellere vt ſuis ſumptibuſ tollat quod extruxit queritur. dicitur ꝙ ſic. ⁊ hoc in prima. Si autem nullam ſeruitutem michi debuit quin altius qualiter voluerit tollat prohibere non potero. ⁊ hoc in ſecunda.

Si tibi. Debebas michi ſeruitutē aqueductus. non patiebaris me aquam ducere. ita ꝙ non vtendo ꝑ. x. an. vel. xx. eā amiſi. an vendicare poſſim queritur. dicitur ꝙ ſic. ſi probem michi ſeruitutem debere. Alioquin licuit tibi me ꝓhibuiſſe per operis extructionē ꝙ agro tuo extruxiſti.

Per agrum. Si per agrū vicini tui via vel actus conſtituta ſit eam petere poteſt. Alioquin per agrum ſuum ire vel agere eo inuito tibi non licebit. ſed via publica prohiberi non poterit.

Non modus. Habebā ius aqueducēde per predium tuum ad predium meum. poſtea acquiſiui alia predia. ad illa p̄dia aquā te inuito ducere an poſſim queritur. R. ꝙ non.

Sicut. In vſufruct. amittendo certum tempus eſt conſtitutuꝫ. ſcilicet decem annos inter preſenteſ. viginti inter abſentes. ⁊ non biennale in immobilibus tempus vel annale in mobilibus. ſicut olim ita ⁊ in ceteris ſeruitutib⁹ admittendis idem obtineat. in hoc ſit ſimilis cauſa cuiuſlibet ſeruitutis differentijs relictis.

Cum talis. Si quolibet quinquēnio vna die ꝑ agrum tuum ad ſiluaꝫ meam eundi ius michi conſtituiſti. ⁊ duobus quinquēnijs ceſſauero. an michi preiudicabo quo magis ſeruitutem michi conſtitutam videar amiſiſſe queritur. dicitur ꝙ nō. ſi per quattuor quinquennia ceſſauero michi preiudicabo ⁊ hoc in prima. Si iuxta aream meā in qua beneficio venti paleaꝫ a granis ſeparare cōſueui opus extruere voluiſti an prohibere poſſim queritur. dicitur ꝙ ſic.

Si quis. Domus tua debuit ſeruitutem domui mee altius non tollendi. que erat acquiſita tempore. vis eam eleuare contra ſeruitutem debitam. contra te agam ꝯfeſſoria. ⁊ hoc ſi bona fide p̄ſcripſeriꝫ ſcilicet non vi. nō clam. nō precario vſuſſim ſeruitute. Vel ſic cōſtituiſti michi ſeruitutem in domo tua altius nō tollendi. edificaſti altius contra ſeruituteꝫ conſtitutam ⁊ habuiſti longo tempore edificatum. Si agam contra te ſuccumbam. ſi nec vi nec clam nec precario ſic edificatū tenuiſti. vel retento primo caſu. ſi agam obtinebo. ſed ita demū ſi tu cōtra queꝫ preſcripſi non poſſides vi vel clam vel precario. quia ſicut in ea ſeruitutem michi non poteris ab initio ꝯſtituere ita per preſcriptionē in ea ſeruitutem non queram.

De lege acquili.

Damnum. In ſilua mea mihi damnum dediſti. eam incēdendo vel deponēdo. an actione. l. acquil'. te cōuenire poſſum queritur. dicitur ꝙ ſic. ſi actione. l. acquil'. probauero te michi damnuꝫ dediſſe.

Si legis. Si in domo mea michi damnuꝫ dediſti eam incendendo vel deponendo. an actione. l. acquil'. te conuenire poſſim. dicitur ꝙ ſic. ⁊ ſi ab agro meo opere facto ſeu diſtracto aquā in alio diriuaſti. an tenearis. dicitur ꝙ ſic. vt quidquid actum ſit in antiquum ſtatum reducatur. ⁊ vt damnum michi reſartiatur prouideat iudex competens. qua tamē actione tenearis hic non aperit. tu dic interdicto q͛d vi aut clam. ⁊ hoc in ſecunda.

Ex morte. Si ancillam meam non iure decidiſti. an

ciuiliter actione.l.acquilie.michi tenearis vt damnum michi reſarciatur ⁊ nichilominus actione.l.cor.de ſic.recõuenire poſſuꝫ queritur.℞.ꝙ ſic.

Contra. Si in ſeruo ticij non iuſt̃ damnum dediſti.conuẽtus actione.l.acquil.ↄfeſſus fueris te damnum dediſſe.cõdemnaberis in ſimplũ. Si negaueris ⁊ te damnum dediſſe ticius probauerit.in duplum.

De pecori. Pecora mea incluſiſti.qua actione te cõueniam ⁊ inquantum queritur.dicitur ꝙ actione.l.acquil.⁊ ad duplum poſt negationem de mandato.

De his. Si ad paſcẽdas glandes in agrum meuꝫ porcos tuos immiſiſti.qua actione michi tenearis q̃ritur.℞.ꝙ act.l.acquil.ex ſententia quaſi diceret non ex verbis.

Familie herciſcunde.

I non. Si coheredes hereditateꝫ paternam ex conſenſu diuiſerunt ex vtraqꝫ parte interueniente.⁊ aliquas res reliquerint indiuiſas. An pro his diuidendis fami.herc̃.iudicio agere poſſum queritur.dicitur ꝙ ſic.niſi ſuper his lata fuiſſet ſententia vel tranſactio ĩteruenĩſſet.

Uxor. Si teſtamentũm feciſti ⁊ duos heredes inſtituiſti vel plures non curo.an in fam̃.her.iudicio veniat dos.quã noĩe vnius filij recepiſti queritur ℞.ꝙ ſic.ſ.recipienda ſed non diuidenda. vt.ff.e.l.ſi filia.quia hoc amplius ſiue adhuc conſtante matrimonio.ſiue non.vxor deceſſit.

Aduerſus. Si in duobus vel pluribus heredib9 inſtitutis vnus ex illis fratribus res de hereditate extraxit.an filij aduerſus eum cauſam expilate hereditatis intentare poſſint. queritur.dicitur ꝙ non.cum ꝑ famil.herc̃.iudicium indemnitati ſue poſſint conſulere ſi eum ſubtraxiſſe probauerint.

Si filius. Si filio tuo ĩ poteſtate tua conſtituto res mobiles puta arma vel ſe mouẽtia vt equũ eũti in caſtra dediſti.an ex fratribus ſint cõmunia queritur.℞.ꝙ non.ſed in caſtrenſia bona computentur.ſecus ſi ei fundum vel rẽ immobilem donaſti.quia illa veniũt in diuiſionem cõmunem.⁊ hoc in ſecunda.ſi autem occaſione militie aliqua acquiſiuit predia a cõmilitone ea vt caſtrenſia fratrib9 ſuis non cõmunicabit.⁊ hoc in tercia.

In ipſius. Si teſtator precepit in teſtamẽto vt vnus ex ſeruis ſuis in perpetuis ſtaret vinculis.alius exportandus venderetur.⁊ poſtea voluntatem ſuam mutauerit clemẽtia ductus.licet probari non poſſit per reſcrip. ſed alijs rationibus voluntatem ſuam mutaſſet.tamen poſterior ſua voluntas ſeruanda eſt.⁊ non venient hij ſerui in diuiſionẽ cum alijs rebus hereditarijs per iudicium famil.herc̃.inter coheredes.

Ea. Per acti.fam̃.herciſ. res corporales diuidebantur non autem actiones hereditarie.ſi quo ad titulum.ſꝫ quo ad intellectum.⁊ hoc eſt quod ſubijcit quia lex.xij.ta.eas diuiſiones pro portionibus hereditarijs fecit quo egit quilibet pro portione illa qui heres eſt.

Si qua. Pluribus relictis heredibus vni autem partẽ fundi legauit.ius petitionem habebit ⁊ nõ veniet in diuiſionem cum alijs heredibus per iudicium famil.herc̃.⁊ hoc prouidebit vel iudex datus ad diuidendum hereditatem vel preſes.

Bona. Si aliqua cum fratrib9 tuis habes communia ſiue ea ſint paterna.vt ea diuidantur immo eodeꝫ iudicio famil.herc̃.impetrare poteris.

Non eſt. Si tu cum aliquo alio in hereditate aliqua inſtitutus vnius fundi.ſciens eum hereditarium ⁊ alium in eo heredem eſſe.fructus ꝑcepiſti.an ad eos tenearis vt in diuiſioneꝫ cum ceteris bonis veniant per iudiciũ fam̃. herc̃.ar.ꝙ ſic in iudicium famil.her.ſic ho.ſi.⁊ portio hereditaria fructibus augeatur

Quotiens. Paterfamil. tres filios habens ⁊ tria predia.⁊ in vnoquoqꝫ predio tria mãcipia vnicuiqꝫ filiorum certum aſſignauit p̃diuꝫ cum mancipijs que in eo erãt ⁊ deceſſit.an filij huic diuiſioni quã pater in teſtamento fecit ſtaret queritur.dicitur ꝙ ſic ⁊ hoc ĩ prima. Si autem in ſuperiori parte teſtamenti.ſic dicit teſtator Rogo vos o filij de mãcipijs que vobis reliqui ꝙ eos clementer tractetis.an videatur per hec verba mancipia que prius diuiſit cõicaſſe querit̃.℞ ꝙ non.⁊ hoc in ſecunda.

Inter. Si paterfami.vel materfa.ab inte.deceſſit.filios ⁊ filias reliquerit.in boniſ eorum qualiter inter liberos facienda eſt diuiſio queritur.℞.ꝙ ꝓ portionibus vtilibus.

Non ideo. Duo fratres bona paterna inter ſe diuiſerunt.an ob hoc ꝙ ſcriptum non interuenit diuiſio ſit minus obſeruanda queritur. dicitur ꝙ non.cum fides ⁊c̃.quaſi diceret Cum poſt diuiſionem factam inſecuta eſt poſſeſſio.qꝛ quilibet poſſeſſionẽ apprehẽdit ⁊ ſic euidentia facta probat.

Certũ. Si paterfam.habens filios eos ſcripſit heredes.an pecunia profecticia quã filij habent veniant ĩ diuiſionem cum ceteris bonis poſt morteꝫ patris queritur.℞.ꝙ ſic.⁊ hoc in prima. Si autem vnus ex filijs viuente patre ⁊ ignorante cum aliquo contraxit ⁊ eius debitor factus fuerit.an coheredes ſuos conuenire poſſit vt conferant illud debitum queritur dicitur ꝙ non.niſi ꝺ peculio ſuo tantum recipiat inq̃ꝫtum his cum quibus cõtraxit fuerit condemnatus.⁊ hoc in ſecunda.

Si familie. Paterfam̃. d̃ceſſit duobus heredibuſ relictis.iudicio famil.herc̃.hereditate inter eos diuiſa.puta vt vnus haberet predia q̃ erant vltra renum.alius citra.nec ſuꝑ euictione aliquid inter eas conuenit puta ſi p̃dium aliquod vltra renum eſſet euictũ coheres qui habebat citra pro parte cognoſceret vel contra.an eo obſtante ꝙ non cõuenit cõpellendus ſit onus euictionis ſubire queritur.℞.ꝙ ſic.ꝑ act.p̃ſcript.ꝟ.

Si diuiſionẽ. Duo frẽs hereditatẽ paternam ex conſenſu ſuo diuiſerunt.⁊ vnuſquiſqꝫ poſſeſſionem ſue partis q̃ꝫtum contingebãt apprehẽdit.deceſſit alter relicta filia.inuenit portionem patris ſui ab alio fratre occupatam.an eam vendicare poſſit queritur ℞.ꝙ ſic.⁊ hoc in prima. Si autem diuiſio tantum verbis facta fuiſſet hoc modo.diuidamus hereditatem vel tantum de ea diuidenda conuenerit nec ſequebatur apprehẽſio.⁊ poſſeſſio non fuit ſubſecuta ⁊ dominium non erat queſitum patri nec filie.iudex fami.herc̃.inter fratrem ⁊ filiam bona diuidet.

Filij. Si teſtamentum feciſti ⁊ ſolẽne.filij tui illud reſcindere non poterunt.nec inofficioſi querelam. Si autem non ſolemne.puta adhibitis tribus teſtibus tantum.⁊ in illa minus ſolemni voluntate diuiſionem bonorum tuorum inter eos feciſti puta aſſignando vni predia que vltra renum erant.alij que erant citra.an iudex qui cognouiſſet ſuper fa.iudicio habere diuiſionem factam in minus ſolemni voluntate diuiſionem bonorum tuorum inter eos feciſti.puta aſſignando predia que vltra renum erant.alij que erant citra ſuare debeat queritur.℞.ꝙ ſic.dũ tamẽ vnuſquiſqꝫ filiorum nõ habeat minus legittima ꝙ ſi nõ habeat ex ſenatuſcon.ſibi ſupplebit̃

Coheredibus. Si teſtator tribus heredibus relictis deceſſit.an duo abſente tercio diuidere poſſint bona queritur.dicitur ꝙ abſenti portio quã habuit in rebus communibus ante diuiſionem ſeruabitur.⁊ eã cum fructibus percipiet interim timẽs preiudicium ſibi fieri per diuiſionem eo abſente factam.

Filie. Si duabus filiabus heredib9 paterfa.deceſſerit.in res quas comparauit nomine ſuo quaſi nomine filie poſt mortem ſuam cum alijs bonis veniãt in diuiſionem niſi probetur patrem contrarium voluiſſe.queritur.dicitur ꝙ nõ.⁊ hoc quibuſdam reſcriptis imperatorum cõprobatur quibus filia nomine cuius res comprobantur aduerſus ſororem ſuam vti poteſt.⁊ hoc in prima. An autem filia que in cõmuni hereditate ſumptum fecit pro portione conſequi poſſit queritur.dicitur ꝙ ſic. famil.herc̃.iudicio vel neg.ge.⁊ hoc in ſc̃da

Incerti. Duobus heredibus relictis deceſſit teſtator. et vnus coheredum de rebus hereditarijs cõſumpſerit vel deteriores fecerit. an earum ratio ſit habẽda ⁊ alij coheredi indemnitas p̄ſtanda queritur. dicitur ꝙ ſic

In familie. Deceſſit ticius relictis tribus heredibus. vnus rem cõmunem vendidit ⁊ p̄cium recepit. qua actione a coheredibꝫ ad precium conuenire poſſit queritur. diſtinguitur. aut rem cõmunem alienauerit nomine vnius coheredũ. aut nomine ſuo tantum. In primo caſu ſubdiſtingue. quia aut habuit mandatum. aut non. primo caſu conuenitur act. manđ. Secundo caſu ſi alij coheredes ratam habent venditionem venient act. neg. ge. nec veniret precium in iudicio famil'. herc̃. quia forte venditio poterat pro parte expediri. ſi nomine ſuo ꝯueniatur ad precium petitione hereditatis.

Si cogitatõe. Deceſſit p̄rfamilias heredibus relictis. cuilibet certas partes aſſignauit. puta vni aſſignauit omnia bona ſua q̄ erant vltra regnum. alij que erant vltra ſauenam ⁊ quedam in montanis relinquit indiuiſa. diuidenda inter coheredes. an huic diuiſioni ſtari đbeat queritur. ℞. ꝙ ſic. nec iudex fa. herc̃. eam immutabit. quia bona q̄ erant indiuiſa diuidet inter coheredes. ꝓ equalibꝫ portionibus ⁊ dictis diuiſionibꝫ ſtabitur. Si vnus habet minus ſua legittima. de portionibus aliorum ſuppleatur. licet ſinguli inſtituantur aliquis eorũ rogatus ſit vt contentus certa re que forte quartam nature nõ faceret portio legittima a coheredibus ſibi complebitur. ſm az. ⁊ hic caſus verior eſt. qđ colligi poteſt ex illis verbis exemplo ⁊c̃. ⁊ ex illis virili ⁊c̃.

Seruum Deceſſit ticius heredibus relictis. ſeius ſeruũ hereditariũ per decẽ vel viginti. an poſſedit. alijſ errore credentibus cum ad coheredem peruenit. ſi poſtea apparuerit eũ cõmunem fuiſſe non obſtante preſcriptione longi temporis partes ſuas poſſunt vendicare. dicitur ꝙ portiones penes eos remanere debere manifeſtũ eſt.

Licet. Deceſſit quis tribus heredibus relictis. duo a tercio ſtipulati erant vt creditoribus hereditarijs reſponderet aliquo dato pepigerunt vt eiſ ſatiſfacerent. Si fidem ſeruare non vult qua actione conueniri poſſit a ceteris coheredibus queritur. ℞. ꝙ licet pactum ab eiſ interpoſitum preiudicare non poſſit creditoribus. tamen coheres qui promiſit ad fidem ſeruandam conuenietur actione ex ſtipulatu. ſi ſtipu. interceſſit vel ſi nõ interceſſit ageṫ ex pacto incontinenti appoſito act. p̄ſ. ꝟ.. Hic dicit caſus ſequentis. l. ſic ponitur in apparatu ⁊ tamen ponitur in titulo .ſ. ⁊ incipit filium ⁊c̃.

Ex cauſa. Deceſſit paterfamilias relictis duobus heredibus. ſed ticius portionem ſuam hereditariam repudiare velit ⁊ ea que ſibi pater dedit vel aliunde acquiſiuit retinere. an cõpelli debeat ea cum herede ſuo conferre queritur. ℞. ꝙ non.

Inter. Paterfamilias incipit facere teſtamentum. ſed non compleuit. ⁊ in hoc teſtamento imperfecto tres inſtituit heredes. vel fecit codicillos adhibitis tribus teſtibus. vel epiſtolã adhibitis forte duobus. in his voluntatem ſuam declarauit ⁊ deſignauit ex quãta parte voluit vnumquemqꝫ eſſe heredem. an talis diſpoſitio valeat queritur. dicitur ꝙ ſic inter filios ſuos ⁊ emancipatos ⁊ alios deſcendentes non quantum ad extraneos. ſi tamen filij erant mixti non valet. ⁊ hoc in ſecunda.

Communi diuidundo.

Frater tuus. Predium tibi ⁊ ſibi cõmune frater vendidit. tibi non preiudicat. ſed tamen in parte ſua non reuocabitur venditio. ſi predium commune diuidi nõ poteſt. ſi plus obtuleris pro parte ſua q̄ꝫ emptor pro tua cõmuni diuidendo iudicio totum preiudicium conſequeris. Si diuidi poteſt media pars tibi adiudicabitur. hec ſunt vera ſi partem ſuam alienauerit ante litis conteſtationem poſt vero inuito fratre ſuo non poteſt.

Si probatum. Si vineã tibi ⁊ fratri tuo cõmunem frater tuus obligauit cuꝫ obligare nõ potuit. eum cum fructibus ex parte tua percepit preſes reſtitui iubeat. ⁊ hoc in prima. Item ages cõmuni diui. aduerſus creditorem ſi plus pro parte ſua dare nolueris q̄ꝫ ipſe pro parte tua. partem fratris ⁊ tuam frater obligauit data eſt pecunia ꝙ iudex ſtatuet recuperabiſ. aut tua parte ꝯſtituta data eſt pecunia ad traditionem fratris. an tota vinea transferre.

Filium. Paterfamilias habuit .xl. i bonis. ⁊ habuit quatuor filios. vni filiorũ in vita ſua dedit fundum valentem quadraginta ad ſui ſuſtentationem. poſtea condidit teſtamentum et inſtituit equaliter .iiij. filios. i. quẽlibet. in .c. computato fundo dato filio ad ſuſtentationem in ſuis. c. ⁊ rogauit teſtator illum filium cui dederat fundum per fideicõ. vt reſtitueret coheredibus ſuis ⁊ quibuſdam extraneis ſuam partem hereditatis ſub cõditionibus. Si nauis veniret ex aſia. coheredes volunt dare. x. ita conditionibus exiſtentibus debet reſtituere coheredibus ſuã partem hereditatis. vult deducere quartam. queſtio eſt vnde debꝫ deducere ⁊ qualiter. dicitur ꝙ debet computare inquantũ illa decem que percepturus eſt ab coheredibus vel alijs. Itẽ quartam partem predij ſibi dati que eſt. x. ⁊ ita habet. xx. Item debet habere quinqꝫ in eodem fundo ſibi dato ad ſupplementum. ⁊ ita habet viginti quinqꝫ. que ſunt quarta pars de. c. Reſiduum de fundo debet reſtituere coheredibus ⁊ hoc eſt ꝙ diciṫ tria.

Ad officium. Si cum fratre tuo res hẽs cõmunes ad officium iudicis pertinet diuidere. Si autem frater tuus partem eorum vẽdidit. poſteã ſunt tibi cõmunes cuꝫ emptoribus. vnde cum emptoribus ages cõmuni diuidundo iudicio. Si a cõmunione vł a ſocietate diſcedere velis ⁊ hoc in ſecunda. Et ſi forte agendum fuerit qui diuidi poſtulatur nec commode diuidi poteſt. fiet eſtimatio ⁊ plus offerenti dabitur ⁊ in precio alij condemnabitur. ⁊ hoc in ſecunda. Si autem in lucrando plus offeras frater autem volens plus offerre non habeat q̇d offerat. ſupponere poteſt extraneum emptorem qui lucrando plus offerat. ⁊ hoc in tercia.

Si maior Bona tibi ⁊ fratri tuo communia diuiſiſti. ſi ſcriptura in diuiſione non interuenit. nec ob hoc reſcindetur. ⁊ hoc in prima. Si vero minor fuiſti cum diuiſiſti ⁊ te leſum probare poſſis. nec tempus reſtitutiõis in int. egreſſus fueriſ reſtitueris. ⁊ hoc in ſecunda Si autem bona cõmunia remanſerunt inter vos preſes diuidere prouintie ⁊ tã ſumptuum quos iuṙ cõmuni alter veſtruꝫ fecit q̄ꝫ fructuum. Item doli ⁊ culpe cum in hoc iudicium conſueuit venire dolus ⁊ culpe ratio habetur.

In cõmunione. Si cuꝫ ſorore tua res habebas cõmunes. ſi a cõmunione vis diſcedere. pete ⁊ eas inter vos diuidet preſes. quia nemo in cõmunione vel ſocietate inuitus detineri compellitur.

Communia vtriuſqꝫ iudicij tam familie herciſcunde q̄ꝫ cõmuni diuidundo.

Diuiſionem. Habebã tecum predia communia iudex orientalia michi adiudicauit. occidentalia tibi. hec diuiſio vicem emptionis optinet. puta ꝓpter euictionem ⁊ dominij tranſlationem.

Etiam. Habebam tecuꝫ rem communem. volebas a cõione

diſcedere. abbas ſancti proculi nobis iudicem delegauit qui eam diuideret qui cum delegare nō potuit an infirmari debeat queritur. dicitur ꝙ non.

Maioribus. Habebam tecū rem cōmunem. dolo dante cauſam diuiſioni vel fraude incidente in ipſa diuiſione vel perperā. quia re ipſa eram deceptus vltra dimidiam. ſine iudice eam dimiſiſti. an retractari poſſit. dicitur ꝙ ſic. etiā ſi maior fuiſſem ⁊c.

Si patruus. Cū patruo meo habebā pecuniam communem. nomine ſuo ex pecunia illa rem comparauit. an rem illam cum in bonorum ſocietate non erat cōmunicare debeā queritur. dicitur ꝙ non. ſed vt pecunia cōmunis diuidatur cōmuni diuidūdo iudicio agere potero.

De inſtrumētis. Habebas predia cum fratribus tuis cōmunia ⁊ inſtrumenta de his. volebas vt penes aliquē noſtrū deponerem inſtrumenta. quid iuris ſit queritur. ℞. ꝙ preſes prouincie eſtimabit penes quem inſtrumenta debeant deponi. ſed per quā actionem hoc debeas conſequi non aperit. tu dic cōmuni diui. que non datur ad diuiſionem. ſed ad iudicandum penes quā inſtrumenta debeant deponi. qđ eſt ſpeciale. ⁊ aliud eſt ſpeciale. ſ. e. l. iij. vbi agitur non ad diuiſionem ſed ne decipiatur.

Si cū patruo. Habebas res cōmunes cū patruo. volebas a cōmunione diſcedere. dediſti autem ei partem predij ſi iuraret ſe in diuiſione dolum non adhibiturum. Si autem non vult ſtare pactis. an tale pactū tibi debeat nocere quo minus poſſis petere ꝙ res indiuiſe diuidantur queritur. ℞. ꝙ non.

Si fratres. Si frater tuus predium pro indiuiſo tuum te ignorante obligauit. ſi diuiſione facta portio ſua a creditore euicta fuerit. ſi ſtipulatus fueras de euictione. ages ex ſtipulatione. ſi non. ages preſcriptis verbis ad intereſſe. Si vero te ſciente obligauit. ſi ſtipulatio de euictione fuerit interpoſita alleges. alioquin non.

Si inter nos. Ticio rem cōmunē facta diuiſione ⁊ cuilibet noſtrum portione ſua aſſignata non vult ſic ticius ſtare diuiſioni. an ſit audiendus querit̃. ℞. ꝙ non.

Scriptura. Paterfamilias fecit teſtamentum in quo omnia bona inter filios ſuos diuiſit in vltima parte teſtamenti adiecit ſe nichil indiuiſum reliquiſſe. ſi appareat aliquas res indiuiſas. an non obſtantibus verbis illius teſtatoris. poſſit venire in diuiſiōe queritur dicitur ꝙ ſic.

Poſſeſſionum. Si fundū tecū habebam cōmunem ⁊ in eo colonum. ⁊ in diuiſione fundi velim vt michi aſſignetur colonus. ⁊ tibi vxor ſua. an ſim audiendus queritur. dicitur ꝙ non. ſed vni noſtrum aſſignabitur ⁊ in pecunia fiet compenſatio.

Illud. Si pater vel conſimilis perſona dotē vel donat. propter nupt. dedit vł aliquis pro eis. ſoluto matrimonio ad eum dos vel donatio propter nuptias reuertatur. ⁊ facto teſtamento nō faciat mentionem de illa donatione. teſtatus eſt autem inter extraneos ⁊ ſuos aut inter ſeruos. ⁊ alius filius ⁊ filia qui ſimiliter habuerunt dotem ⁊ ante nupt. donat. quorū cōnubia durāt ſint ex propria ſubſtātia functi res aliquas iſti ſimiliter lucrum debent habere precipuum facient reuerſas pro ea quantitate quam fratres lucrati ſunt. Si autem nichil precipuum habent quorum durant adhuc connubia cōmunicabuntur inter eos res ad patrem reuerſe ac ſi plures res ad patrem reuerſe ſunt q̃ ipſe dediſſet forte facto pacto de lucranda dote vel donatione propter nupt. precipuum habebit

ſuperfluum filius vel filia cuius nomine illud lucrum cōtingit. ſin vero minus ad patrem peruenerit q̃ dediſſet diſpendium ad eundem filiū vel filiam ad quos vel quas datum eſt pertinebit. Si autem extranei ſunt inſtituti cum filio ⁊ filia quorum dos ⁊ ante nupt. donatio ad patrem reuerſe ſūt tunc extranei nichil habebunt de illa dote vel illa donatione. vel pater nullā fecit mētionem. ⁊ ita ſi bene inſpicias in duobus caſibus hic ceſſat collatio ⁊ cum plus reddit ad patrem ſcilicet pro illo ſuperfluo. ⁊ cum heredes extranei inſtituti ſunt. ſed nunq̇d corriguntur hec hodie per autent. j. de collatione ex teſtamento. dicit ꝙ non. ꝙ dic vt in ſumma de colla. §. ſi. ibi facienda eſt.

Finium regundorum.

Egionem. Quidā fundū habebat cuius partes per nomina erant diſtincta. ⁊ vna vocabatur ticiana. alia muciana. dominus quorum aliam volens ampliare aliam detrahere mutauit metam alterius q̃ poſtea vendidit. emptor vero eam petebat licet venditio interueniſſet poſt mutationem finium dicitur ꝙ non poteſt. ⁊ facit ad hanc poſitionem. ff. e. eos.

Succeſſionum. Cum haberemus agros confines antiquis terminis diſtinctas placuit alios ponere ⁊ a veteribus recedere. Vel ſi forte poſtea his mutatis moueatur queſtio nouos fines ſequetur. cum alias termini per ſucceſſionum varietatem ⁊ nouum conſenſum mutari poſſunt

Si quis. Ego ⁊ ticius habebamus fundos diſtinctos. ego dico fines male poſitos quia vltra eos fundus meus porrigitur pone per duo iugera licet ego non poſſideam illa duo iugera. vnde peto aliter fines poni. i. vſqꝫ ad quē locum poſſideam. quomodo de proprietate ſuper duobus iugeribus cognoſcatur. agrimeſſore miſſo ad agrū huiuſmōi litigium terminetur preſente vtraqꝫ parte ſi adeſt. Si vero pars aduerſa ſe abſentet non minus iudex cum agrimeſſore ⁊ altera parte preſente aget ad primam partem. ⁊ facit de rei ven. ordinarij ad eā. ff. ſi quadrupes pau. fe. di.

Si conſtiterit. Aliquis egit cōtra vicinū ſuum de finibus. litem eſt cōteſtatus anteq̃ finium regun. proferret ſententiam occupauit de terra vicini ſui ⁊ poſuit fines propria auctoritate. quid iuris ſit queritur. ℞. ꝙ illud quod petebat amittet. quod occupauit reſtituet. ⁊ nichilominus tantundē de ſuo. ⁊ hoc eſt quod dicit.

Quinque pedum. De minori ſpacio quinqꝫ pedum olim cauſa nō agebatur. hodie per hanc legem iſtud tollitur. quia de minori ſpacio agi poteſt non obſtāte exceptione quinqꝫ pedum. ſi viderit de alteribus finibus occupatum. ⁊ hoc eſt qđ dicit.

Cunctis. Queſtio finium regū. non tollitur longo tempore ſed longiſſimo. ratio eſt quia mixta eſt in rem in perſonam inſti. de act. §. preterea.

De conſortibus eiuſdē litis.

xploſis. Conſortibus eiuſdem litis ſi vnus conueniebatur obſtabat exceptio ante legem iſtam. quia nunꝙ̃ vnus ſine alio admittebatur ꝓ parte ſua. ⁊ tamẽ precipue non haberet idẽ forum ſi in diuerſis prouincijs verſabitur. ſicqꝫ in fraudem contingebat litigia protelari. hec inſolencia remouentur hic. ⁊ cauetur vt ſemper pro parte audiatur ſiue agat ſiue conueniatur etiam conſortis preſentia non habita. ⁊ hoc dicit hec lex. ⁊ loquitur ante lit. ſequens poſt lit.

Commune. Sub ꝑtextū abſentis ⁊ cõſortis eiuſdem litis non prorogandum eſt negocium. ſed lite conteſtata agi poteſt in abſentium nomine. neqꝫ mandatum exigitur qui preſentes ſunt. ſola enim cautio ꝺ rato ſi agatur ⁊ de iudicato ſoluendo ſi conueniantur neceſſaria eſt. nam etiam ꝙ ſi certum ſit eum non habere mandatum admittatur cõſors pro altero preſtita ſatiſfactione. hoc tamen niſi fuerit inhibitum. quo caſu aliud eſt. ⁊ ſic loquitur. l. ff. de codicill. ſi pretor.

De noxalibus actionibꝫ.

I exiſtat corp. Teſtator in teſtamento ſuo reliquit libertatem pure ſuo ſuo. iacente hereditate iſte ſeruus ſubtraxit res hereditarias a dicta hereditate. ſtatim eſt liber. an hoc ipſo furti agere poſſit. ſo. ꝙ non imo ſi res exiſtant eas vendicare poteſt. qr licet ſeruus furtum faciat domino tamen cum eo furti agere non poteſt. neqꝫ ſi poſtea eſt manumiſſus niſi res furtiuas poſt manumiſſionem contractet. i. baiulãdo de loco ad locum.

Si ſerui veſtri. Dederunt damnuꝫ arboribus vicini que furtim eas ceciderunt. ſuper quo delicto ſtatutum eſt ⁊ ita pena a lege. ⁊ ſi hoc fecerit vobis ignorantibus vł prohibentibus an ad illam penam teneamini queritur. dicitur ꝙ non vnde habetis in electione vel dare ſeruos pro noxa vel condemnationem pene ſubire.

Siue ſeruum. Plagij. ſi ſeruus alicuiuſ ſubtrahit filium tuum. tu potes accuſare ſeruum plagij ſi velis. vel dominum ſuum noxali iudicio conuenire. vel furti ſi dominus non ignorat factum ſerui. habet enim rationem noxe cedende vel damni ſarciẽdi

Si ſeruus. Conuenitur dominus ex delicto ſerui aut ſolidū detracta noxe ceditione. aut quatenus ad eum peruenit ex eo maleficio. aut conuenitur cum noxe ceditione qui tres caſus ſignantur hac. l.

Si tibi. Si ſeruus furto nec manifeſto rapuit ancillam dantur contra eum due actiones nõ ciuiles tamen rei perſecutorie.

Ad exhibendum.

I dominium. Si pater tuus ancillam ex ſucceſſione materna ad te pertinẽtem diſtraxit. nec ei ſucceſſiſti. tibi non preiudicat quo minus pro ea rei ven. ⁊ ad exhiben. agere poſſis.

Si criminis. Si ſeruus fecerit michi damnum agam cõtra te actione noxali vt damnum emendes. aut des pro noxa. ⁊ vt eum exhibeas agam ad exhibendum.

Neque. Si a me rem meam non poſſidente vendicaſti vel ad exhibendum egiſti cauſa dominij non expreſſa. ⁊ ſuccubuiſti. ſi poſtea incepi poſſidere. non obſtante exceptione rei iudicate aduerſus me rei ven. vel ad exhiben. poteriſ agere.

Non ignorabis. Si inſtrumẽta ad me pertinentia tenuiſti. ⁊ me ad exhibendum agente exhibere noluiſti. iurabo in litem pro quanto vellem te non exhibuiſſe in tantum condemnaberis.

Ad exhibendū. Non tantum ꝗ poſſidet. ſed qui dolo deſijt poſſidere actione ad exhi. conueniri poterit. ⁊ hoc a modeſtino reſponſum eſt. ſi inſtrumẽta ad me pertinẽtia inuaſiſti aduerſus te criminaliter. l. iul. de vi pu. ſi cum armis. Si ſine armis priuata agere potero. ⁊ hoc in prima. Si vero ad exhiben. non exhibeas iurabo in litem.

Exhibtionis. Egi aduerſus te ad exhibendum. iudex precepit vt exhiberes. ſi rẽ deteriorem exhibuiſti act. ad exhi. liberaberis Sed quia culpa tua rem deteriorem feciſti ꝓpterea damnū datū act. in factū teneberiſ

Si res. Rem meam ticio cõmodaſti vel penes eum depoſuiſti aduerſus eum rei ven. ⁊ ad exhi. agere potero. ⁊ hoc in prima. Si vero pepigiſti ꝺ re michi reſtituenda a depoſitario ⁊ ſucceſſi iure hereditario agam depoſiti cum depoſitario ⁊ hoc in ſecunda. Si vero nullo iure tibi ſucceſſi neqꝫ ciuili neqꝫ ꝑtorio ex pacto tuo datᷣ vtilis depoſiti actio. ⁊ hoc in tercia

Si ex. Si decẽ michi mutuaſti me tibi ſoluiſſe probare potero. exhiberi inſtrumẽta. i. cirographa ꝑſes ꝓuincie videbit quibus tibi fuit obligatus.

Incipit liber quar.

De rebꝫ creditis ⁊ iuriuᷣ.

Aliſa iureiur. Dicebam te michi teneri. michi ea denegaſti. detuli tibi iuſiurandum extra iudicium. vel tu michi detuliſti iudice approbante. vel iudex ꝺtulit. iuraui te michi teneri. an ſi poſtea appareat me deieraſſe debeat iuſiurandum retractari queritur. dicitur ꝙ non. vt hac. l. fuerit expreſſum.

Iuris. Quam penam pati debeat deierans queritur. dicitur qꝺ ſatꝫ ⁊c. nec enim ſi ꝑ principem eſſet iuratum quodam calore ⁊c. nec deierato corporalis pena eſſet infligenda.

In bone. Dicebam te michi teneri in decem ex cauſa venditionis. ſed plene probare non potui. quia non habebam niſi vnicum teſtem. tu negaueris. ꝓpterea probationum copiam iureiurando delato a parte parti iudice approbante vel iudice referente poterit decidi cauſa. Et iſta ſunt vera non ſolum in cõtractibus bone fidei. ſed ſtricti iurᷣ ⁊ in his que ex maleficio deſcendunt.

Si ad excludẽdam. Tutor a pupillo petijt fundum detulit ſibi iuſiurandum. qui iurauit ſe non debere An poſſit pupillus iterato liteꝫ exercere queritᷣ ſo. ꝙ ſic. vł dic ꝙ ꝺferẽte pu. ca. tutor iurauit ſe ñ teneri ex ea admĩſtratõe. qꝺ ẽ verꝰ

Cum etiã. Teſtamentū feciſti. filium tuū impuberẽ inſtituiſti. ei tutorẽ dediſti. fideiuſ. michi reliquiſti. ex cuiꝰ ſubſtãtia fideicõmiſſum ſolui debeat. an tutoris. an pupilli queritᷣ. dicitur ꝙ ea ꝗ a pupillo relicta videantᷣ a tutore relicta. tñ ex ſubſtãtia pupilli ſoluẽda. ⁊ de hoc preſes cognoſcet tutorẽ. ſi aūt aliqd michi fuiſſet relictū ꝑſes cõpellet tutorẽ ad iuramen. aliqua ꝑſumptõe ꝓ me faciẽte

Cum. De ſucceſſione eiuſdẽ amite quereretᷣ. ſ. an ei poſſent filij ſuccedere qõ ſtatus ⁊ generis ab agnatis monebatᷣ. detulerūt extra ius filijs iuramẽtū ⁊ iurauerūt. volebãt agnati recitare iuſiurandū quaſi cū noua qõ ꝑ iuramentū decidi nõ potuiſſet. fuit ꝺ hoc inter eos cõpromiſſum. ſ. an talis deciſio teneret. ꝓnunciauit arbiter ꝙ tenuit. adhuc agnati nolebãt ſeruare ſniaꝫ. dicitᷣ ꝙ preſes ꝓuincie ſeruari videbit duobꝫ alijs modis poteſt intelligi ꝓut dicit in gloſa.

Nec filius. An filiꝰ debitor patris. iurãdū deferẽſ ei poſſit ꝑiudicare q̃ritᷣ. dr ꝙ ñ. neqꝫ litigando neqꝫ paſciſcẽdo. niſi pr̃ qꝺ geſtū erat ratum habeat.

Actori. Dicebam te michi teneri i decem. negaſti. detuliſti michi iuramentum. vel detuli tibi iuſiurandū ⁊ tu michi retuliſti ⁊ iuraui. Cum paratus eſſem iurare michi remiſiſti. ⁊ ad ſimilitudinem iudicij dabitur michi actio in factū ex iureiurando.

Delata. Dicebam te mihi teneri in decem. negabas. detuli tibi iuſiurandum. cum hoc cōmuniter placuiſſet. ſi per me non ſteterit quo minus de calumnia iurem. ſ. ꝙ non animo calumniādi detuli tibi iuſiurandū. iſtorum vnū facies. aut iurabis. aut referes. aut ſolues ꝑ iudicem delationem ⁊ compelleris ad probationem ad aliqđ iſtorum

In actone. Depoſui penes te librum meū. repetij depoſitum. negaſti te penes me depoſuiſſe. an tibi. vel tu michi poſſis iuramentū deferre queritur. dicitur ꝙ ſic. ad exemplum ⁊c. videbatur ꝙ non admitteretur delatio in depoſito ſicut nec in compenſatione.

Si quis. Dicebam te mihi teneri in decem negaſti. detuli tibi iuſiurandum. anteꝗ̄ iurares alijs probationibus habundātibꝰ michi forte quia inueni inſtrumenta per que potui probare reuocatum iuramentum. an his probationibus iterū deficientibus poſſum regredi ad delationem iuramenti queritur. dicitur ꝙ nō. ſatis enim ⁊c. nec me admittet iudex ⁊ hoc in prima. Vſq; aūt ad qđ tempus reuocare licet. queritur. dicit̄ ꝙ vſq; ad diffinitiuam ſententiā non poſt ſententiam que prouocatione non fuit ſuſpenſa vel confirmata. ne repe. ⁊c. ⁊ hoc in ſecūda Et qualiter in hac ſecunda parte poni caſus debeat. dic vt ſubijcit. l. prox. ſ. in prin. in poſitione caſus.

Generaliter. In pricipio huius legiſ recitat imperator quandam antiquitatem que talis eſt. Olim ſi ticius a ſempronio decem petijſſet ⁊ intentionem ſuam ticius probauiſſet. ſemiplene forte per vnuum teſtem iudex quia non plene ſibi liquebat in cauſa ꝓnunciabat ſic. condemno ſempronio ticium in decem que petijt ticius. ſi iuret ſempronium ſibi teneri. ⁊ a tali ſententia appellabatur. pendente aūt appellatione contingebat ticium mori. tale iuramentū dilatū ad heredem trāſmittebat. quia forte heres veritatē ignorabat vel non erat fide dignꝰ vt defunctꝰ. multe cāe ꝙ iuramentum poſt ſententiā ꝯſueuit interponi ꝑiclitabantur. ꝓpterea hanc antiquitatem corrigit imperator ſtatuens ꝙ omne ſacramentum ſiue neceſſariū ſiue iudiciale ante ſententiā p̄ſtet̄. Si vero actor reo vel iudex iuſiurandū deferat. reus poteſt iurare ſi vult. ſi n̄ vult reus p̄t referre. ⁊ habet actor neceſſe iurare. ſi vero recuſet ⁊ ꝯdemnetur ⁊ nō appellet cū nō debeat inſpicere in ꝑſona ſua qđ placuit in ꝑſona aduerſarij. Relato antem iuriurando ſiue recuſet̄ preſtetur: ſiue referatur qđ delator nullatenus p̄t recuſare. ſi vero recuſet̄ ⁊ iudex viderit iurandū eſſe ꝯdemnabit illū. ꝗ̄tū ad aliud capitulū ſuꝑ quo iurare debuit nec audiet̄ appellans. Eius enī ⁊c. Si vero is cui ſacramentū defertur vl' a parte vel a iudice illud recuſauerit hoc ei facere liceat. ita ſi iudex viderit eſſe iurandum. ꝯdemnabit eū ſuꝑ illo capitulo ſuꝑ quo iurare debuit quaſi eo referente delator iurare paratus eſſet ei fuiſſet remiſſum qū eo volente recuſat̄. ⁊ hoc eſt quod ſubijcit. Quaſi volente Nichilominus ſuper alijs capitulis lite ſuo marte currente ⁊c. Ita tamen ꝙ reus proteſtetur quando recuſet. ⁊ ſi non audiatur appellet. ⁊ ſi iudex viderit appellationis ſacramentum bene illatum ſed male recuſatum confirmabit ſententiam primā iudicis. Si vero fuerit male illatum ⁊ bene recuſatum reſcindetur prima ſententia. neutri p̄ti quo ad expenſas p̄ iudicio generando. Sed ſi actor obtinuit in prima ſententia. reus in ſecunda vel ecōuerſo. fiat expenſarum inuicem compenſatio. Ille vero qui ſacramentum detulit ſiū iurauerit is cui delatum eſt. ſiue ei remiſſū fuerit cum paratus erat iurare non audiatur appellans ⁊ hoc in ſecūda. Predicta vero vera ſunt. cū tam actor ꝗ̄ reus p̄ſens eſt Si vero actor ſit p̄ſens reus abſens ⁊ ꝑ ꝓcuratorē litiget ſi debeat iuramentū deferri datis indutijs p̄ſentare ſe debet corā iudice ⁊ ſacramentum ſubire vel recuſare. Si vero adeo nobilis ſit vt ad prouintiam ī qua degit iudex iurandum proſpexerit mittere debet ad iudicium illius certe. et ille iuramētum recipiet ⁊ in ſcripturis redigi facit. Sic illatū ſiue relatum ſi ſuſceperit ⁊ p̄ſtiterit illatū vel relatū recuſauerit cām admittat nec defferenti licet appellare. poterit autem ſi voluerit ire ꝑ ſe vel ꝑ ꝓcuratorē ⁊ iuramēto intereſſe. Si vero ire noluerit nec ꝓcuratorē mittere. reus corā iudice ꝓuincie iuramentū debet ſubire vel referre ⁊ dēt redigi in actis qualiter iurauit vel retulit. ⁊ debeat acta mittere ad iudicē corā quo agit̄ Quid aūt ſit ſtatuendū de expēſis iudex examinauit interim eū dū oīa iſta fiūt alia capitula poterūt examinari. ſꝫ nō diffinit̄ ſententialiter interim ⁊ poſtea examinabit̄ capitulū ſuꝑ quo iuratū eſt. ea vero ſancita ſunt. cū tam actor ꝗ̄ reus p̄ſens eſt in ꝑſonis abſentibꝰ obſeruet̄. ⁊ hoc in tercia. Iudex vero corā quo cā agit̄ videre debet qualitatē ꝑſonarū. an iuramentū ſit p̄ſtandū corā ſe vel alibi. ⁊ ſub qua forma. obſeruatis his q̄ iuramēto calumnie ſancita ſunt vel a iuſtiniano vel a retro principibꝰ. nō derogando ꝑ hāc legē. alijs antiqs. l. q̄ ſuꝑ iuramentis p̄ſtandis ſanctite ſunt. ſꝫ ſi qđ ī his deeſt hoc repleat̄. vl' ſi qđ minꝰ bn̄ dictū eſt hoc corrigatur. vt eſt in prin. huius. l. ⁊ hoc in vtraq; parte.

Cū quis. Teſtamentū feciſti. et heredē inſtituiſti ex eodem teſtamēto fundū michi quaſi relictum ab herede petij. heres negauit ꝙ fuiſſet michi aliqđ relictū. nō apparente teſtō detulit michi heres iuramentū q̄rit̄. R. ꝙ ſic ⁊ hoc ī prima. Si vero aliqđ michi fuerit relictū ſꝫ erat qō inter me ⁊ heredes. an detrahere poſſet falcidiā. ⁊ delato michi iuramēto iuraui falcidie locū nō eſſe. Si poſtea aūt iuramēto retractādo poſſet heres fal. detrahere querit̄. dicitur ꝙ ſic. nō ex ꝑiurio modo lucrum ꝯſequar. ⁊ hoc in ſecunda.

Si certum petatur.

Eque. Teſtamentū feciſti duos heredes inſtituiſti. alteri fundū p̄legaſti. qualiter inter eos eris alieni faciēda eſt diuiſio an ꝓ portionibꝰ hereditarijs tantū nō habita ratōe p̄legati. an habita. R. ꝙ ius inſtitutōis nō p̄legati inſpiciendū eſt. ⁊ q̄ aliud deſiderat neq; rem vſitatā neq; equā deſiderat. ſiue dirigit ſermonem ad eū cui nichil erat p̄legatum nolentem rationem habere p̄legati. qui non videtur ignoraſſe ꝓ portione hereditaria facienda ſit diuiſio eris alieni. cum ipſe creditoribꝰ ꝓ portione ſua cauiſſet.

Quāuis. Pecuniā meā mutuā ticio tu noīe tuo mutuaſti. ⁊ eam tibi tuo nomine ſtipulatus es. an michi queſita ſit actio aduerſus ticium. R. non ſi pecunia conſumpta fuerit. qua actione aūt te conueniam non aperit. tu dic vtili neg. ge.

Eos. An poteſtas boū durāte ſua adminiſtratione ꝑ ſe vel ſuppoſitā perſonam pecuniam fenori dare boū poſſit queritur. dicitur ꝙ non.

Si abſentis. Abſente me pecuniam meam ⁊ meo nomine ticio mutuaſti. quē conuenire volebam ſed eū reprobaui qualiter michi ſuccurratur ad reꝑationem pecunie a te mutua. cū tecū actionem non habeā queritur ꝙ concedam tibi actionē ⁊ vteris iur̄ ceſſo. Si vero non cedam quia nō compellor niſi te conueniſſem ⁊ tu exciperes quia nomine meo mutuaſſes. quo caſu ꝑ exceptionē compellerer cedere. tunc vtilem actionem quaſi fictione quadā nomīe tuo mutuaſſes p̄ſes pro. competere non negabit.

Si nō. Ticius ⁊ gaius ⁊ ſeius volentes accipere pecuniā mutuo a quodā feneratore confeſſi ſunt ſe mutuo accepiſſe cum tantum eſſet ticio numerata. An iſta confeſſio duobus qui non acceperunt preiudicat quo magis etiam in ſolidum teneantur queritur. R. ꝙ non. Niſi in ſolidum re vel verbis ſe obligaſſēt vel pro eo qui acceperit fideiuſſionem vl' lapſum ſit biennium infra quod debuerunt oppoſuiſſe exceptionem non numerate pecunie. ⁊ hoc in prima. Idem eſt ſi vni fuit numerata pecunia tantum. ⁊ omnes confeſſi ſunt ſe oleum recepiſſe. gaius ⁊ ſeius ad oleum non tenentur. niſi aliquis predictorum caſuū interueniat. nec ticio preiudicat

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

ſua confeſſio quo minus teneatur ad oleū
ſed ad pecuniam numeratam tenebitur quā
accepit. niſi oleum in ſtipulatione fuerit de-
ductum.

Si ex precio. Debebas mihi decē ex cauſa vē-
ditionis. rogaſti vt dimittentur penes te
ex cauſa mutui. ⁊ dimiſi. ⁊ ſtipulatus ſum
animo eo nouādi animo michi reddi ex cā
mutui. ⁊ ſimiliter ſtipulatus ſum vſuſru. li-
cet falſo demonſtres te debere ex cauſā mu-
tui queritur. noua quoqꝫ obligatio dicitur
quia legittimas vſuras petere potero. Si
vero vſuras per ſtipulationem non promi-
ſiſti. ſed obligaſti te ex cauſa mutui ⁊ ſimpli
citer conueniſti michi dare vſuras ea pete
re non potero. nec mutatione prima obliga
tio. Uel ſic teneris michi in decem ex cau-
ſa venditionis. cōfeſſus es te debere illa de-
cem ex cauſa mutui. an per illam confeſſio-
nem facta ſit nouatio queritur. diſtinguitur
aut deducta erat in ſtipulationem. aut non
primo caſu intelligitur facta nouatio. ſecū-
do non.

Non tantum. Pone exē-plum in fure
mutuante pecuniam redactam ex re furtiua
qd bene poteſt qui dominus eſt pecunie. li-
cet dominus non ſit rei furtiue. ff. de furtis
qui naſ. §. fi. Si pecuniam mutuaſti. nō in-
quiritur vnde ad te ꝑuenerit. ſed an ſit tui
mutuantis.

Si pro mutua. Uolebam a te mutuo
accipere pecuniam cum nō haberes ad ma-
num. equum vel aliā ſpēm extimatam puta
xx. de ꝯſenſu vtriuſqꝫ noſtꝝ michi tradidi-
ſti vt ex eo pecuniā redigerē ⁊ haberez eam
tanqꝫ mutuā. ⁊ ſtipulatus es eā tibi reddi
cū vſuris centeſimis ⁊ auꝝ tibi pignori ob-
ligari. Ex iſto themate eliciuntur tres qōes.
Prima eſt an tenearis ad pecuniā cū mibi
numerata nō ſit. Secūda an ad vſuras cē-
teſimas Tercia ſi pign⁹ teneri nō valeat te
near ad p̄dictā ſolidā quantitatē.

Cum te. Tici⁹ ⁊ ſei⁹ ⁊ gallio i gal-
lia. x. mutuauerūt. reddē-
da rome. Ticius in ſolidū petere volebat
nunqd potuit. diſtinguitur aut tici⁹ ⁊ ſei⁹ cō-
ſtituerūt ſe duos reos credēdi in ſolidūz re
vel verbis. aut nō. Primo caſu i ſolidū pe
tere p̄t vel ſi ſeij eēt ꝑcurator vel ei⁹ heres
quia ſecundo caſu tantum ſibi reſtitui vide
bit p̄ſes pronunciauit.

Eo quod. Pone caſum in trib⁹
ſcolarib⁹ q ꝑmittunt
dño ſuo eoꝝ collectā. noīa i cedula aliqua
ꝯſcripta ſunt. vult dñs primo pecuniā pete
re ab eo cui⁹ nomē vltimo ſcriptū eſt. dicitur
illi. aut debitū primo ſcriptū exiges totum.
aut ſiľ. aut impedietur actio q̄ritur. dicitur ꝙ nō
Uel ſic mutuaui trib⁹ pecuniā ⁊ q̄lib3 ſe i ſo-
lidū obligauit. volo petere ab vno. excipit
ille ꝙ ſol⁹ ꝯueniend⁹ nō eſt. qꝛ tres obliga
uerūt. ꝶ. ꝙ nō obſtat exceptio michi talis
vnde ab vno petere poſſuz. ⁊ hoc in prima.
Jtē ſi mutuē tibi pecuniā. ⁊ ſtipulatus ſum
oleū michi reddi. petere poſſuz. ⁊ ſi ad debi
torē ꝑtineat qd ad oleū ſe obligauerat non
ob hoc reſcinditur ꝯtractus. ⁊ hoc in ſecūda.

Incendiū. Mutuaui tibi de-
cē. poſtea oīa bona
tua ꝑ incendiū perierunt. nunquid deſinas
michi eſſe obligatus queritur. dicitur ꝙ non.

Si in rem. Jn refectōez domuſ
cōis michi ⁊ ticio pe-
cuniā mutuaſti. ego totum tibi ſolui. an a ti
cio petere poſſum q̄ritur. ꝶ. ꝙ ſi ego ⁊ ticius
nec re nec verbis in ſolidū nos obligauim⁹
⁊ ego poſtea in ſolidū ſolui ꝑ te. ticiū cōue-
nire potero ꝑinde ac ſi ei mutuaſſez. ſ3 qua
actōe ñ apperit. tu dic neg. ge. act. vel locati

Cum qui. Si pecuniā in rē tuā
impēdendā mutuo ac
cepi. ⁊ tici⁹ creditor mutuauit nō ꝯtēplatio
ne tui. ſ3 mei. quē nr̄m habebit tici⁹ obliga-
tum. ꝶ. ꝙ me. qui mutuam accepi.

Mutue. Mutuaſti michi. x. ꝯfec.
eſt inde inſtrm̄ cui ſubſcri
pſit tici⁹ tanqꝫ teſtis. nūqd ſubſcribēdo vi-
deatur ſe obligaſſe q̄ritur. ꝶ. ꝙ nō. cū ab eo ea
tibi reddi ſtipulatus nō fuiſſem.

Non aduerſus. Mutua-
ſti michi
. x. poſtea eadem. x. mutuaui ticio. ⁊ deceſſit
vis ꝯuenire me. dico me non eſſe ꝯuenien-
dum. ſed heredes ticij cui mutuaui nunqd
ſum audiendus. ꝶ. ꝙ non.

Quiſquis. Si poteſtati hoñ. a-
liquis de ſua intenti
one mutuo fenebrē pecuniaz dedit. vna cū
poteſtate exilij pena plectetur ⁊ hoc in pri-
ma. Jdē ſi duo honorem habuerūt ⁊ alter
alteri pecuniam dedit vt deſiſteret. exilij pe
na plectetur. ⁊ hoc in ſecunda. Alius tñ eſt
modus petēdi exemplū in hac vltima par-
te. ſed dic vt in gloſa.

Super. Duo dicūtur in lege iſta.
primum ꝙ ſi debitor in in
ſtrumento aliquo ꝯfiteatur ſe a creditore re-
cepiſſe vltra. l. libras auri. non aliter fides
huic inſtrumento adhibenda eſt. qꝫ ſi tres
teſtes adhibiti fuerūt ⁊ ei ſubſcripſerint. idē
eſt ſi creditor ꝯfeſſus fuerit in inſtrumento
ſibi a debitore ſolutū. nec aliquo iudice ta-
le inſtrumentū admittatur. in fine dicit ꝙ
lex iſta futuris creditis ⁊ debitoꝝ ſolutioni-
bus locū habeat vt in p̄teritis.

De ſuffragio.

Si qui. Si actor vel reus alicui p̄-
ſtando ſibi patrociniū cer-
tum conſtituit ſalarium. illud reddat. ſi cal
liditate moram ſoluendi fecerit ad ſolutio-
nem coartetur. ⁊ hoc in prima. Et ſi in re mo
bili ſalariū fuit cōſtitutum ſola datio ad do
minium transferendū ſufficit. nec ſcripturā
interuenire neceſſe eſt. ⁊ eſt contractus fir-
mus. ⁊ hoc in ſecunda. Si vero aduocatus
rem ſibi conuentam ꝑ ſalario p̄miſſa tantū
vna monitione. poſtea facta inuaſerit. ſua
autoritate poſſeſſio ad dominū redeat et a
petitione ſua cadat. ⁊ hoc i tercia.

De ꝓhibita ſequeſ. pecunie.

Quotiēs. Peto a te. x. petij eaz
ſequeſtrari apud iudi
cem vel apud aliū. an ſim audiendus que-
ritur. ꝶ. ꝙ nō. S3 libellum tibi porrigere
debeo vel probationē offerre. ⁊ ꝑ ſententiā
facere te cōpelli ad ſolutionem.

De conditione indebiti

Pecunia. Primo tradit regulā
deinde exemplum ad
regulam que talis eſt. indebiti per errorem
ſoluti. ex cauſa niſi iudicatū ſolutum fuerit.
per condic. inde. competit repetitio. ſed non
veniunt vſure niſi in ſtipulatum fuerit de-
ducte.

Si citra. Dicebam te michi debe
re. debitori meo delega-
ui. ſi ſoluiſti. a me condices per condic. in.
ſin. ſoluere non compelleris ſed a me cōdi-
ces vt libereris ab obligatione.

Cum. Si quantitas fundata per ig
norātiam ſoluta repeti poteſt
multo magis ſcriptura confecta de indebi-
to ſoluendo cōdici poterit.

Ea que. Quedam cauſa eſt que ꝑ
inficiationē creſcit. ex qua
ſi indebitum fuerit ſolutum repeti non po-
teſt. puta in acti. l. acquiľ. in legato relicto
in pias cauſas ⁊ hoc in prima. Jdem eſt ſi
ex ea cauſa aliquid fuerit promiſſuz. ſ. ꝙ cō
ditioni locus nō erit. vt ſi datum fuerit mi-
chi damnum cōpetit michi pro damno da
to acc. l. acquiľ. que per inficiationez creſcit
non ſi ex ea cauſa michi ſoluiſti cum michi
damnum non dediſti. idem eſt ſi promiſi-
ſti ⁊ nondum ſoluiſti

Si a patre. Filio emancipato i
bonis patris ei⁹ de-
lata bo. poſ. eam filius intra annum vtilem
non agnouit. poſt annum credens ſe teneri
creditoribus hereditarijs ſoluit ⁊ ſuo noīe
nunquid repetet. dicitur ꝙ ſic.

Per ignorātiā. Debebam
ticio. x. ſeiuſ
amicus meus credens me non ſoluiſſe ſatiſ
fecit ei pro me. cui competit indebite qꝫtita
tis per errorem ſolute conditio. queritur.
ſ3 an michi cuius nomine ſolutum eſt an
ſeio qui ſoluit. ꝶ. ꝙ michi.

Fideicō. Et in minus ſolemni vo
luntate legatuz vel fidei
com. reliquiſti. heres credens ſolemnitatē
interueniſſe ⁊ ita errabat in facto. ſoluit. po
ſtea apparuit voluntatem non fuiſſe ſolem-
nez. an heres qui ſoluit per condic. inde. re
petere poſſit queritur. ꝶ. ꝙ ſic

Creditores. Debebaz tibi de-
cem ſolui ticio ge
renti ſe tuum procuratorem. an liberatus
ſim a te. vel ſi nō. an aduerſus ticium detur
mihi indebiti conditio queritur. ꝶ. ꝙ libe-
ratus non ſum. ⁊ competit michi conditio.

Indebitū. Si ſcio me tibi nō debere aliquid ⁊ ſoluo. nō repeto. Sȝ pone ꝙ ticius rem meā ſine mandato vendidit ſeio. ⁊ ei empta eſt ī cauſa euictionis obtuli me defenſioni ticij. ⁊ emptori ſatiſfeci. emptori agenti quanto minoris ⁊ redibitori. ⁊ obtuli me defenſioni illiꝰ ⁊ ſatiſfeci emptori. an indebitū videar ſoluiſſe ⁊ repetere poſſū querit̄. ℟. ꝙ nō. ſȝ ſatiſfaciēdo emptori videor ratificare venditionem factā a ticio ⁊ ita potius credidi tibi michi ſolui ꝗȝ non.

Si quis. Promiſi tibi ſtichum. aut .x. ſub alternatione. credens me ad vtrumq̄ȝ teneri ꝑ ignorantiam vtrūq̄ȝ ſolui. cuius rei erit repetitio dubitat̄ ⁊ an ꝓmiſſoris eſſet electio. an tui creditoris. quoniā ulpia. dicit electionē ꝑtinere ad te cui vtrūq̄ȝ ſolutū eſt vt reddas quod horū volueris. papī. econtra. in cuiꝰ ſententia erat iuliꝰ. ⁊ in eorū ſententiā declinat imꝑator vt habeā electionē repetēdi q̄ habui electionē dandi.

Pro dubietate. Certū eſt ꝙ qui indebitum ſoluit repetit. quid ergo ſi aliquis dederit dubitans an dederit vel nō. de hoc erat q̄ſtio quā decidit imꝑator dicenſ. ꝙ q̄ animo titubādi aliq̄d dedit vel ſoluit repetit. nec preſumit̄ tranſact. interueniſſe niſi ab altera ꝑte hoc ſpeāle fuerit ꝓbatum.

De ɔditione ob cauſam datorꝫ.

Pecuniā. Mulier cū aliquo cō traxit matrimonium. Centū dedit in dotem. ⁊ pacta eſt ſibi ď dote reſtituenda quocūq̄ȝ modo nō tn̄to mr̄io poſtea apparuit nō ɔtractū matrimoniū fuiſſe. q̄ȝ erant conſanguinei. Nunquid actōe de dote poſſit repetere dotē querit̄. ℟. ꝙ n̄ ſed condic̄. ob cauſam. ⁊ pactū qď interuenit ꝑinde eſt ac ſi interpoſitū nō fuiſſet.

Si proponis. Si pater tuꝰ ſorori tue emācipate prediū dedit. vt creditoribus ſatiſfaceret alioquin reuerteret̄ predium ad heredem. ſi non ſatiſfaciat q̄ actio cōpetit tibi ad repetendū qď dedit ſi pater tuꝰ ceſſit iſata. vel adhuc ſupſtes eſt. querit̄. ℟. ꝙ ɔditōe ob cauſam.

Si cū exiguā. Accepi mutuo decē ⁊ a quodam aduocato accepi. c. ꝓpter ſpem ſui patrocinij qď michi ꝓmi. ⁊ poſtea ille non obſeruauit fidē. an liberationē ſponſionis vel ɔditionem ɔſequi poſſim. ℟. ꝙ ſic.

Ea lege. Nepotibꝰ tuis predium dediſti hoc pacto vt neuter portionē ſuā alienaret. quid hoc ɔuentionis ſit iur̄. querit̄. ℟. ꝙ duplicē habet viam. ſ. ne timore eius aliquis ad alienatōeȝ ꝓcedat. tn̄ tenet ſi facta fuerit. ⁊ ſi alienauit ꝓcedit ad extimationē donator cōtra donatarium nō autē ɔtra poſteriorē aliū competet conditio ob cauſam.

Si militē. Dediſti pecuniā militi vt eſſet ꝓcurator tuus ad cauſam quandā. obiectū eſt ei ꝙ procurator eſſe nō poteſt qnia miles. Nunq̄d repetes pecuniā quā dediſti. dicit̄ ꝙ ſic. ꝑ condic̄. ob cauſam.

Cū ancillā. Pater tuus michi dedit ancillā quandam vt ancillā meā filiā ſuā manumitterē diſtinguit. m. in. l. iſta. aut ſimpliciter dedit. aut dedit vt manumitterē. ꝑmo caſu n̄ reuocabit̄ donatio. ſecundo caſu ſi nō fecit qď ɔuenit. q̄ȝ nō potuit.

Si repetēdi. Dedi vxori tue .x. vt ſic introduceret te ad ꝓficiſcendū mecū ad ſcolas. nō es ꝓfectus. an repetere poſſum. querit̄. diſtinguit̄. aut expſſe dixi ꝙ repeterē niſi ipſe ꝓficiſceret̄. aut tacite ī animo meo geſtabā Primo caſu. repetā per ɔditionē ob cām. ſecundo caſu nō repetam.

Dictam. Sponſus ſponſe dedit .x. vt illa infra certū tempus veniret ad domū ſuā. nō venit cū venire potuit. Nunquid repetit ſponſus qď dedit. ℟. ꝙ ſic. vel ab ipā ſi ſupſtes eſt vel ab ſuis ſucceſſoribꝰ ſi deceſſit.

Si liber. Stichus cum liber eſſet .x. que dedit ꝑ ɔditionē ob cauſam repetere poteſt. ſed ſi ſeruꝰ meuſ eſſet ⁊ de peculio michi dedit. x. aduerſus me act. nō habebit. ſed hortari poterit p̄ſes ꝓuintie ut fiat qď ɔuenit fauore libertatis. ſaluo michi iur̄. patro. in illis ſi eas manumittam.

Pecuniam. Dedi tibi decem vt p̄ſtares michi patrociniū. nō p̄ſtitiſti. nunq̄d ab heredibꝰ tuis repetā qď dedi q̄ȝ deceſſiſti. ℟. ꝙ non vel pone ſic ſm̄ yr. dedit codiceȝ vt curares ſeruū cū eſſes medicus. deceſſit ſine culpa tua. q̄ȝ caſu fortuito ⁊ ſic eū nō curaſti. nunquid qď dedi repeto. ℟. ꝙ non. Si vero ꝑ te ſtetiſſet ⁊ nō ꝑ caſum fortuitū ſecus eſſet ⁊ hoc dicit. l. ſequens.

De ɔditione ob turpem cauſam.

I ex cautione. Si alicui lene decē ꝓmiſiſti vt tibi alicuius mulieris ꝑ eaȝ tibi fieret copia. ⁊ illa deceȝ ɔfeſſus fueris ex cauſa mutui te accepiſſe ab ea. ⁊ ex cautōne tua ɔuenīaris. qualiter tibi ſuccurrendū ſit querit̄. ℟. ꝙ ꝓbabis tibi pecuniā numeratam nō fuiſſe ⁊ ex turpi cauſa eā ꝓmiſiſſe. q̄bus duobꝰ ꝓbatis abſolueris. Vel pone caſum qď ꝓmiſiſti. c. cuidam ꝙ faceret alij furtū vel homicidiū.

Cū te. Si mulieri vt ei cōmiſceris domū dediſti. eā repetere nō poteris. q̄ȝ in pari cauſa pocior eſt conditio poſſidentis.

Quod euitādi. Si clericꝰ aliquis vel inabilis ad exercitiū. p. militie. puta mancꝰ vel claudus. alicui aliter poteſtateȝ habenti vocandi hominē ad ciuilia munera ob vitandā militiā dederit. an repeti poſſit queritur. dicit̄ ꝙ ſic. ꝑ conditionē ob cauſam. ⁊ accipiens de crimine ɔcuſſionis poterit accuſari ⁊ ɔdemnari. ſic intelligo legē iſtā de dante q̄ erat inabilis. alioquin ſi abilis fuiſſet vterq̄ȝ eſſet in turpi cauſa. nec haberet locum repetitio.

Quotiēs. Dedi tibi decē vt furtum vel homicidiū nō faceres. licet nō feceriſ. q̄ȝ cū gratis abſtinere debuiſti. turpiter feciſti. vnde petam per conditionē ob turpē cauſam. potes ponere exemplū. ff. e. l. in ſanctum. ⁊. l. ij. ⁊. l. ſi ob turpem. ⁊ depoſiti. l. fi.

Mercalem. Si marito alicuiꝰ mulieris vt cū ea cōmiſceris. x. ꝓmiſiſti. an ea petere poſſit q̄ritur. dicitur ꝙ non. Si vero dediſti quia vterq̄ȝ veſtrum ſit in pari cauſa turpitudinis nō poteris repetere.

Ob reſtituēda. Si pecuniaȝ meā ſurripuiſti. ⁊ ob eam reſtituendam. x. tibi dederim. ea ꝑ condit. ob turpem cauſam repetere potero. q̄ȝ licet honeſte dedi. turpiter tn̄ feciſti. q̄ȝ gratis reſtituere debebas.

Cū qui. Si pecora mea abegiſti. ⁊ ad ea reſtituenda pecuniam tibi dedero. nō ſolū pecuniam per cōditionem ob turpem cauſam repetere potero. ſed ⁊ pecora licet morte vel aliquo caſu fortuito perierint reſtituere debes ꝑ condi. fur. cū intelligaris ſemꝑ fuiſſe in mora.

De condi. furtiua.

Reſes. Si treſ tibi pecuniam ſubtraxerit agas furti aduerſus quemlibet in ſolidum. ⁊ vno ſoluente alij non liberabunt̄ in condit. fur. ⁊ hanc diuerſitatē in inferenda cōditione conſiderabit p̄ſes.

Ante. Si rem meā ſurripuiſti. ⁊ anteq̄ȝ offerres perierit. cuius ſit periculum queritur. ℟. eius qui ſurripuit.

De ɔdi. ex lege ſine cauſa.

Icet. Ex p̄mipiliaria adminiſtratione tenebaris fiſco in decē. nichil habebas in bonis niſi quendā debitorem in diem. an ante diē debitorē tuum conuenire poſſis īmo fiſcus qď verius eſt ⁊ pecuniam recipies vt ſic ſatiſfacias fiſco querit̄. dicitur ꝙ ſic. licet ante debitam diem cum effectu peti nō poſſit. ⁊ hoc propter priuil̄. fiſci. ages ɔdi. ex. l. iſta.

Diſſolute. Si mutuaſti michi decem ⁊ inde cōfectū fuerit inſtrumentum. ⁊ ſolutis tibi decem reddere inſtrumentum noluiſti. qua actione te conueniam vt reddas queritur. ℟. ꝙ condi. ſine cauſa. ꝙ verum eſt ſi tu ſatiſfeciſti tabellioni pro inſtrumento. alioquin vē dicarem ⁊ ad exhibendum agerem vt. ff. e. l. fi.

Mala. Si fundū meū mala fide poſſediſti. qꝛ eū inuaſiſti. ⁊ egi ⁊ obtinui qua actione ad fruct⁹ quos ꝑcepiſti agere poſſim querit᷑. ℞. ꝙ ad extantes rei ven. vnde ad conſumptos conditione ſine cauſa ſiue ex iniuſta cauſa.

Si nō eſt. Volebā a te pecuniaꝫ accipe mutuo ſpe future numerationis. ꝯfeſſus ſum in inſtrumentis me recepiſſe. poſtea cū ea numerare debueris michi numerare nolebas. qua actione te ꝯuenire poſſim vt reddas inſtrumentum ℞. ꝙ ſi bienniū infra qḋ ꝯſueuit opponi exceptio nō numerate pecunie effluxerit vel ante bienniū elapſum ꝓteſtatus fuero me velle eam opponere ꝯdicam ꝑ codic. ſine cauſa illud inſtrumentū.

De actio. ⁊ oblig.

Ita. Fideiuſſi ꝓ te apud ticium. tradidi ei pecuniā in ſacco. in ſpem vt mandaret michi actiones quas habebat contra te anteq̄ꝫ fuiſſem tecū litē conteſtatus deceſſit ticius. dicit᷑ ꝙ inutilis michi competit actio ꝯtra debitorē. Vel pone caſum in cōtractu noīato ⁊ oīa verba ſtant ꝓprie ⁊ fere oēs gloſe ſupfluunt. vt ſi ego nominaui tibi. c. vt michi mādares ſiue crederes actiones tuas aduerſus tuū debitorē. ipſis ceſſis deceſſi anteq̄ꝫ eſſem litē con. cū debitore tuo. dicit ꝙ poſſum agere vtili actione q̄ in principio ſtatim fuit michi nata.

Nominibus. Mulier marito debitorem habens ius qḋ habebat in debitore dedit ī dotē licet debitorē marito nō deleget. vtilis tn̄ cōpetit ei cōtra debitorē vxoris ſue ſicut eſt in eo qui emit a creditore ius qḋ habebat in debitore.

Ob cauſas. An ex ꝯtractu dn̄i fundi colonus cōueniri poſſit. querit᷑. dicit᷑ ꝙ nō. ſolutꝫ penſionib᷒ conuentis. qꝛ in omni contractu bona fides exigitur.

Sicut. Premittit duaſ regulas ab initio cuilibet liberū eſt cōtrahere vel non. eo celebrato alter contrahentium altero inuito obligationi ſemel cōſtitute renunciare nō poteſt. Si ergo cū aliquo ꝯtraxiſti vel vendēdo vel locando. eo inuito ab obligatione recedere nō potes.

Si in ſolutū. Si debitor meus in. x. ius qḋ habet debitorē ſuū in ſolutū michi dederit pignora ſibi obligata perſequi ypothecaria act. poſſum. ⁊ hoc in prima. Si vero ab antiquiorib᷒ debitorib᷒ a quibus fuit pecunia numerata. fuerūt pignora diſtracta. ab emptore ea reuocare n̄ potero. ⁊ hoc ī ſecūda.

Si a creditore. Si comparaui act. a ticio pignora q̄ ticius habebat obligata poſſum vendicare ab his qui ea poſſident ⁊ ea diſtrahere poſſum. niſi illi qui poſſidēt ſoluant qḋ michi debet᷑. ⁊ hoc ī prima. Si vero poſſidētes pignora erāt potiores vendiderint. vel longi tp̄is p̄ſcriptōe tuti ſi emerunt a poſteriorib᷒. tūc neq̄ꝫ vendicare ⁊ ꝑ hoc neq̄ꝫ diſtrahere poſſum.

Siquidē. Diligebā quendā. ſcꝫ ſeiū ea affectōe qua pater filiū diligit ſuū. ꝑmiſi vt acciperet pecuniam a ꝓcuratore meo. ille volēs me remunerare mandauit ꝓcuratori ſuo vt daret michi pecuniā. anteq̄ꝫ acciperē deceſſit ſei⁹. an decē q̄ dedi ſeio petere poſſum. vel a ꝓcuratore petere ꝙ mandauit ſibi ſei⁹ michi dandū q̄rit᷑. ℞. ꝙ nō repetā nec petere potero. ⁊ hoc in prima. Si vero ſeio mutuaſſem ea poſſem ab heredib᷒ petere. ⁊ hoc in ſecūda.

Negantes. Si mutuaſti michi. x. ⁊ negē me teneri. nō debes me armata manu ad ſolutōem cōpellere. ſed petere debes coraꝫ iudice ⁊ te nō ꝓbante qḋ intendis. vel ſi ꝯtra te exceptioneꝫ moueo. abſoluar. ſi ꝓbaueris condemnabit me iudex ⁊ ꝑ executōem rei iudi. compellendus ero ad ſolutionem.

Aduerſus. Mutuaui tibi pecuniā. pign⁹ michi obligaſti. nō ideo ꝙ cepi pignus vēdicare. tollit᷑ ꝑſonalis actio. ſed ſi p̄cium pignoris ad debitū nō ſufficit. pro reſidua q̄ntitate debita te potero conuenire.

Nimia. Si colono meo in rē ſuā decē mutuaſti. a me petere nō poteris. nec michi p̄iudicauit preſentia actoris mei ⁊ gaſtaldionis quo magis tibi obliger.

Ob es. An ob es alienū ꝙ cōtraxi me facto poſtea nō ſoluēdo ego liber ſeruus creditoris fieri cōpelli poſſim querit᷑. ℞. ꝙ nō. vel dic ꝙ compellendus ſeruire ⁊ ſic accipit᷑ ſeruire ꝓprie. poſtmodū improprie. tercio dic ſeruire liberos id eſt filios obligari.

Cum. Si decē mutuaſti michi. ⁊ ḋ his veſtes cōparaui an aduerſus venditorē veſtrū actionē habeas q̄rit᷑. ℞. ꝙ non. ſed contra me cui mutuaſti agere debes.

Eſt in arbitrio. Ticius obligauit michi pignus ꝓ pecunia quā ei mutuaui. ⁊ pignus diſtrari. in electione mea eſt an veliꝫ ꝯuenire ticiū actōne ꝑſonali. aut agere ypothecaria aduerſus emptoreꝫ pignoris. niſi poſſeſſor pignoris tueri ſe poſſit preſcriptione longi temporis

Sed hodie. Hic aūt corrigit l. codicill. qꝛ pri⁹ debet cōuenire fideiuſſores ⁊ debitores q̄ꝫ pignoris poſſeſſores.

Vt actiones ab heredib᷒ ⁊ contra heredes incipiant.

Vm olim. Stipulatio p⁹ mortem alicuius contrahentiū ꝯcepta vel pridie q̄ꝫ moriet᷑ n̄ valebat. verbi gratia. ſi ſtipuler redditurū poſt mortē tuā nō valebat. Ratio quare n̄ valebat erat illa quia actio ꝯtra heredem ⁊ ab herede incipere nō poterat. quā antiquitatem emendauit imꝑator dicēs. ꝙ ſtipulatio ſic cōcepta valeat. ⁊ act. incipiat cōpetere heredi ⁊ aduerſus heredē. ne ꝓpter nimiam ſubtilitatē verboꝝ voluntas contrahentium impediat᷑.

Ne vxor pro marito.

Fruſtra. An ex ꝯtractu mariti ꝯueniri poſſit vxor queritur. ℞. fruſtra diſputat ſiue tenuerit ꝯtractus initus cū marito ipſo iure. vel nō. puta ſi fuerit minor cū cōtraxit ⁊ deceptus eſt. qꝛ ex ꝯtractu mariti n̄ ꝯueniet᷑ ꝓpter ſe. cō. vell.

Ob maleficiū. Si maritus alicuius mulieris aliq̄d cōmiſit ꝓpter qḋ oīa bona ſua ꝯfiſcant᷑. bona mulieris nō occupant᷑ a marito poſſeſſa. cū leges volunt ire vxores ob delictū maritoꝝ inquietent᷑. procurator ceſaris qui cognoſcit inter priuatū ⁊ fiſcū ꝓbante muliere res occupatas ad ſe ꝑtinere iure dominij. eas faciet ſibi reſtitui.

Cū te. Pro filia tua. c. in dotē dediſti. ſed ad ſe ſuſtendādū p̄diū aſſignaſti. maritus ex adminiſtratione tutele vel munere ciuitatis alicuius factus ē debitor meus. nunq̄d tenet᷑ p̄textu illius predij qḋ in dote nō erat querit᷑. dicit᷑ ꝙ non quia ſicut nec mater ꝓ obligatione filij ſui obligari. ita nec maritus ꝓ vxore ſi poſtea ſe nō oligauit certiſſimū eſt ⁊c̄.

Cū te. Cui mater ex ꝯtractu filij ſi filius fuerit nō ſoluendo partē debiti ſoluit ſuꝑ reſiduo eo p̄textu ꝙ debituꝫ agnouit partem ſoluendo conueniri poſſit queritur. ℞. ꝙ non. ⁊ hoc prouidebit competens iudex. eque ſicut filio.

Ne filius pro patre.

Eque. Si cum filio ſui iur᷑ effecto ꝯtraxiſti pecuniam ei mutuando patrem niſi ſpecialiter obligauerit cum filio non habebis obligatum. ⁊ hoc in prima. Si vero filiofa. in poteſtate exiſtē ti ſine iuſſu patris mutuaſti. quaten⁹ in peculio eſt patreꝫ habebis obligatum ut. ſ. ad mac̄. l. zenodorus. Si ergo frater tuus decem a creditore accepit mutuo creditor exegit ea a patre. pater recupare poterit.

Ne cōtra. Si pater tuus ab adminiſtratiōe miniſtrata factus eſt debitor. puta tutele. ⁊ eſt non ſoluēdo. an tu tui iuris effectus poteris cōueniri pro eo queritur. dicitur ꝙ non.

Si filius. An pater pro filio decurione creato eo inuito ſi filius debitor factus fuerit conueniri poſſit queritur. dicitur ꝙ non. ſi eo inuito fuerit creatus.

Patris. An pater ſupſtite obligato ratione debiti principalis puta q̄d accepit aliquid mutuo. ratione puta muneris. filius conueniri debeat queritur. R̄. ꝙ non.

An ſeruus ex ſuo facto.

Nauis. Si ſeruo tuo ſub cõditione libertatē dediſti. ⁊ ea pendente cū aliquo ꝯtraxiſti. an pendēte ꝯditione ⁊ eo liberto q̄d duʒ erat ſtatu liber cū ꝯtraxit ꝯueniri debeat q̄rit. R̄. ꝙ nō.

Creditoribus. Seruo ſuo pecuniā mutuaſti. an aduerſus eū manumiſſuʒ peculio ſuo ei nō legato agere poſſis querit. R̄. ꝙ nō. idem eſt ſi legato. vt. ff. de dote ꝑle. l. ij. §. per contrarium.

Promiſſe. Si ſeruus tuus promiſit tibi pecuniā vt eam manumitteres. ⁊ manumiſiſti. ⁊ ei manumiſſum reddi ſtipulatus es. an eā petere poſſis queritur. dicitur ꝙ ſic ꝑ act. in factū q̄d eſt ſpeciale.

Licet. Si ancilla tua ſeruitutis tempore furtū tibi fecerit. an eam manumiſſam poſtea furti ꝯuenire poſſis q̄rit. dicit ꝙ ſic. cū eā dū adhuc ancilla erat ꝯuenire nō poteras ⁊ ea manumiſſa noxa caput ſequit. i. manumiſſa caput que eſt effectiua ſequitur.

Si ut. Mulier ſeruū ſuū colonum manumiſit adempto ei peculio. an ob reliqua q̄ tp̄s ſeruitutis ꝯtraxerit res quaſ poſt manumiſſionē acquiſiuit mulier requirere poſſit rei ven. vel ſpoliū ꝓponendo querit. dicit ꝙ nō. quia nec ꝑſonaliter ſup hoc poterit ꝯueniri.

Siue. Si ſeruus tuus tibi furtū fecerit eū ꝯuenire nō poteris in iudicio. ſed verberibꝰ ſubicit cū inter dn̄m ⁊ ſeruū nulla lis ꝯſiſtere poſſit. vt. ff. de iudi. lis in fi. . niſi in caſibꝰ. vt. ff. e. vix. nec ſi poſtea eū manumiſiſti ex antegeſto cū i ſeruitute tenebat liber factus. ⁊ hoc in prima. Si vero poſt manumiſſionē aliquid cõmiſit. puta faciendo tibi furtum cõuenire poteris. ⁊ hoc in ſecunda.

Quando fiſcus vel priuatus.

Ropter. Pupillus tenetur tibi in. x an res tutoris bona pu. non tenētis pignori rapi poſſint queritur. dicitur ꝙ non.

Si in cauſa. Ticius debitorē habens tenet michi in. x. ꝯueni eū ⁊ michi ꝯdemnatus eſt. nō ſoluēdo. an debitorē ſuū ꝯuenire poſſiʒ querit. dicitur ꝙ ſic. ⁊ ad ſolutionem compellitur.

Si debitū. Ticius tenebatur fiſco in. x. ſeiuſ ticio inuento nō ſoluendo vult fiſcus ꝓpter priuilegiū ſuū ꝯuenire ſeiū. an poſſit querit. diſtinguit. aut negat ſeius ſe ticio teneri. aut ꝯfitetur. primo caſu nō conuenit a fiſco. in ſecundo caſu ſic. ad ſolutionē compellit per ꝓcuratorem ceſaris qui cognoſcit inter priuatum ⁊ fiſcū. ⁊ dic ꝯueniri ꝑ ꝯdit. ex. l. vt. ff. de ꝯdi. ex. l. l. i. vel ſecundo dic ꝙ fiſcus eū ꝯuenit ⁊ fecit eū ꝯdemnari. ⁊ eo non inuento ſoluendo in ſolidū. ⁊ eſt cū diſtinctione. vel tercio dic ꝙ ticius mutuauit ſeio. x ticio nō inuento ſoluēdo aget aduerſꝰ ſeiū

Nō prius. Debitor debitoris fiſci a fiſco ꝯueniendus non eſt. niſi appareat debitorem principaliter ſoluendo nō eſſe.

In ſolutū. Tenebat michi ticius in. x. ius q̄d habebat ꝯtra ſeiū debitorē ſuū dedit michi in ſolutū. q̄ actio michi cõpetit aduerſus ſeiū queritur. R̄. ꝙ vtilis nomīe meo detracta non niſi fuerit michi mandata.

De hereditarijs actionibꝰ.

Ecuniā. Mulier aliqua filio tenebatur in decem. ⁊ eum cum duobus alijs heredibus inſtituit pro duabus partibus. habebit coheredes ſuos obligatos. pro tercia erit petitio ſua cõfuſa. ⁊ hoc in prima. Si vero filio pignora obligauit. ⁊ ab vno cohereduʒ inueniantur poſſeſſa. aduerſus euʒ ages ypothecaria ⁊ in ſolutū. ⁊ hoc in ſecunda.

Pro hereditā. Si debitor meus duos inſtituit heredes. vnū ex. viij. aliū ex quattuor vncijs pro portionibꝰ hereditarijs cõuenire debeo. Si vero michi pignora obligata aliq̄s eoꝝ poſſidet. poſſeſſorem tantū habeo obligatū. ⁊ ypothe. in ſolidum cõuenire potero.

Heredē. An mulier ſtipulata dotē ſibi reddi diuortio vel morte ſoluto matrimonio ⁊ maritus deceſſit. debitores hereditarios act. perſonali defuncti pro dote ſibi reddenda ꝯuenire poſſit queritur. dicitur ꝙ non. ſed heredem defuncti ꝯuenire poteſt.

Sub pretextu. Ticius michi tenebat in decem deceſſit. ⁊ filium puberem heredē inſtituit. an petitio debiti hereditarij p̄textu etatis in tp̄s pubertatis differri debeat queritur. dicit ꝙ nō. ſed tutor michi ſatiſfaciet

Ut debitū. Debitor meus in decem me heredeʒ inſtituit. peruenit hereditas iſta ad ticium. volo eum primo conuenire a d. x. an petitio mea per confuſioneʒ ſit ſublata. quid iuris ſit querit. R̄. ꝙ non poſſum eum conuenire ad. c. ⁊ quaſi prepoſterus in petitione audiendus non ſum. vel ſic ſeius debebat michi. c. qui decedens inſtituit me heredem ⁊ ticium. petere volo tota. c. a ticio coherede meo. ⁊ dico me nolle eſſe heredē. primo debet inquiri an velim eſſe heres. aut non. Et poſtea debeo totū petere ſi nō ſum heres. ꝓ parte ſi ſum. partem debiti potero petere petitione pro ꝑte mea debiti cõfuſa.

Si adulta. Ticius geſſit tutelam alicuiuſ pupilli ⁊ factus eſt debitor ex mala adminiſtratione in. ccc. pupillum cū duobꝰ alijs heredē inſtituit. ꝓhibendo me a coheredibuſ debitum petere pro duabꝰ partibꝰ. cū actor pupilli facti adulti coheredes conuenire poterit. cum vltra ſuam terciam debiti petitio n̄ ſit cõfuſa. ⁊ hoc in prima. Si vero curator petat reſcindi teſtamentū ob hoc ꝙ petitio pro parte tercia heredis ſit confuſa. nō eſt audiendus. quia ſi hoc petit magis petit cõtra volūtatem pupilli quā pro vtilitate pupilli. ⁊ hoc in ſecunda. Si vero coheredes ſoluendo non ſint. petere poterit curator ut bona coheredis ſeparentur a bonis teſtatoris ⁊ adultis ſatiſfaciat. ⁊ hoc in tercia.

Creditores. Si debitor meꝰ me heredeʒ in. c. inſtituit ⁊ multa legauit. an aduerſus legatarios ꝑſonalem habeam actionē queritur dicitur ꝙ non. ſed aduerſus heredeʒ. ⁊ hoc vult. l. xij. te.

Ex delictis defunctorum.

Oſt. Olim michi feciſti tē meā rapiendo. an heres tuus ex delicto a te cõmiſſo teneat queritur. dicitur ꝙ non regulariter. niſi tecum fuero litem con. vel aliquid ad heredem occaſione delicti tui perueniſſet.

De conſtituta pecunia.

I pro altero. Tenebaris ticio ī decem i conſtituiſti me ſoluturum illa decem. non ſolum aduerſus me. ſed heredē meum competit actio.

Recepticia. Olim habebant locum due actiones. ſcilicet recepticia. ⁊ de conſtituta. ſed ſoluʒ locum habebant in his que pondere numero menſura conſiſtunt ⁊ durabant vſq̄ʒ ad annum. Item inter veteres erat dubitatio an in debito conditionali vel in diem competit actio facto cõſtituto. Et recepticia locum habebat quando aliquis conſtituit ſe ſoluturum illud q̄d nunc quando debebat hodie. hodie vero ampliatur natura actionis de conſtituta ꝙ locum habet in omnibus rebus que in ſtipulatū deduci poſſunt ſiue ſint mobiles puta liber vel ſeruus. ſiue immobiles puta fundus. vel ſe mouentes vt equus. ⁊ durat vſq̄ʒ ad. xxx. annos. ⁊ locum habet tam in debito puro q̄ʒ conditionali. recepticia de cetero locum non habente. ⁊ hoc in prima. An heredibꝰ ⁊ ī heredes detur actio de conſtituta. dicitur ꝙ ſic. nec illud ꝙ nullo modo debitū eſt conſtituitur licet olim obtinet per recepticiam ⁊ pro illo debito ſoluto conditō ꝓponebatur ad repetendum. ⁊ nomine pecunie ꝯtineantur oēs

res cum in eã poſſint conuerti ⁊ veteres omnes res nomine pecunie ꝯſignabant. ⁊ hoc in ſecunda. Si vero argentarij vel campſores ꝯſuetudinẽ habent in ꝯſtituto ꝑſoluturos alijs illa obſeruet̃ ⁊ hoc in tercia Autentica.

Si quando. Lex non dicit qbus verbis ſe cõſtituit ſoluturũ. ſed auten. diſtinguit an aliquis dicat ſatiſfaciam tibi pro illo. ⁊ tũc tenetur in ſolidũ. an ſic ſatiſfiat tibi a me ⁊ ab illo tunc tenetur ꝓ parte.

Diui. Epiſtola diui adriani loquebatur tantũ de fideiuſſoribus vt ſi quattuor pro aliquo fideiuſſerũt poterunt impetrare beneficiũ diuiſionis vt quilibet ꝓ parte teneretur. dicit ꝙ epiſtola iſta locũ habeat etiã in his qui conſtituũt ſe ꝓ alijs ſoluturos. pro alio quilibet tenet̃ ꝯſtituto tñ beneficio epiſtole. Ex quo enim eſt eadem equitas fideiuſſoribꝰ que in ꝯſtitutionibus ergo idem ius obſeruet̃.

De probationibus.

T creditor. Si creditor a me petijt pecuniam ⁊ negem ipſum numeraſſe. ꝓbare ſe debet numeraſſe. e conuerſo ſi dicam me ſoluiſſe. ⁊ neget. debeo probare pecuniã eſſe ſolutam.

Poſſeſſiones. Ticius poſſedit fundũ ꝑtinentem ad me. ꝯuenire eũ debeo rei ven. ad fundum ⁊ probare de dominio. ꝙ ſi nõ probauero fundus remanebit apud ticiũ.

Ex perſona. Auus meꝰ ⁊ duo alij geſſerũt tutelam cuiuſdã pupilli. ⁊ ex mala adminiſtratione facti ſunt debitores in. ccc. pupilli auꝰ ſoluit. c. ⁊ deceſſit me herede relicto. alij facti ſunt nõ ſoluendo. vult pupillus factus iam adultus me heredem aui mei ad. cc. cõuenire dico alios contutores aui mei fuiſſe ſoluendo tpe ꝯpoſite adminiſtrationis. vnde ſibi imputet pupillus qui tantum ſuperſedit cõuenire. dicitur quod ſi probo hoc nõ debeo conueniri ex ꝑſona aui mei. et dirigit impator ſermonẽ ad me heredem.

Proprietatis. dominiũ alicuiꝰ rei ꝓbari põt ꝑ inſtrumentũ emptionale et ꝑ alias ꝓbatõnes legitimas.

Inſtrumẽta. Si inueniantur inſtrumẽta in domo mea in qbus ſcripſi me aliquid debere titio nõ adiecta cauſa ex qua. an per ſe ſufficiant ad debiti ꝓbationem q̃rit̃. dr̃ ꝙ nõ cũ alijs tamen probationibus valẽt.

Rationes. Si ſcripſi in rationibus meis ticium michi debere decem. hee rationes ad probationem non ſufficiunt. idem eſt ſi dicaꝫ in teſtamento ꝙ debeam ticio decem non preiudicatur per hoc heredibus. qđ verum eſt ſi ego teſtator non iuraui. quia ſi iuraui heredes tenentur ſeruare iuramentum meũ. Alioquin amittant omnia que ſibi relicta ſunt. ⁊ licet hoc iuramentum preiudicet heredi non tamen preiudicat creditoribus.

Exemplo. Siue fiſcus ſiue alius quilibet in rationibus ſuis ſcribat quid ſibi debetur nõ tamẽ huic ſcripture creditur.

Fruſtra. Non a reo ſed ab actore exigenda eſt ꝓbatio.

Cum te. Si dico me minorem. quia volo excuſari. quia forte exire a tutela. de etate ꝓbare debeo.

Neque. Si ꝯ poſſeſſione ſeruitutis in libertatem prouocauerit filia tua ancilla. an ſufficiat ad ꝓbandum eam liberam. ſi inſtrumentum natiuitatis tue oſtendas quibus probatum eſt ingenuuꝫ te eſſe vel aliquando fuiſſe adeptũ honores queritur. dicitur ꝙ non. quia poteſt eſſe ꝙ ſis ingenuus filia vero ancilla puta ſi eam ex matre ancilla ſuſcepiſti. quo caſu partus ventrem ſequitur.

Si ſcriptũ. Si amica tua que eſt ſoror patris tui teſtamentum fecerit. ⁊ extraneum inſtituerit. ſi teſtamentũ probare poſſis eſſe falſuꝫ vel inſtitutum non capacem. de hereditate agere poteris.

Cum res. Si fundum a patre tuo emptuꝫ ſeius poſſideret. ⁊ eum per rei ven. petere velles. ſi inſtrumenta emptionalia non habẽs. ſꝫ alias probationes quibus probare poſſis patrem tuum emiſſe ⁊ precium numeraſſe. ⁊ ĩ vacuam poſſeſſionẽ inductum fuiſſe. ⁊ venditorem dominum fuiſſe. tunc ſufficit. ⁊ licet pla. hanc quartam non exigebat. Et cũ dixit ꝙ vendicare poſſis. non eſt eius res. ⁊ contractus per eam firmitatem habet ⁊ ſolennitate verborum ⁊ ſcriptura interueniẽte. ſed alijs adminiculis. Aliquando enim interuenit ſcriptura non vt contractus per eam firmitatem obtineat. ⁊ fit quãdoqꝫ ad eternam rei memoriam.

Non epiſtolis. Si alicui ancille epiſtolam miſiſti ⁊ in ea eam ſororem vocaſti. illam credens ſororem tuam eſſe. petijt iudicem qui diuideret inter te ⁊ ipſam bona hereditaria. diuiſit ſi poſtea appareat eaꝫ ancillam eſſe. an tibi per epiſtolam in qua eaꝫ ſororem vocaſti preiudicaſti queritur. dicitur ꝙ non. nec diuiſio facta per iudicem p̃iudicauit. cum non per epiſtolam ſoror fiat ſep ꝑ ꝯſanguinitatem vel per adoptionem

Non nudis. Nutriui ticium in domo mea tã q̃ꝫ filium ⁊ eum filium nominabam. non p̃iudicatur filio per talem aſſeuerationẽ quo magis filius ſit.

Vis eius. Duxiſti ſtichum ad domum tuam ꝑ vim vt ſeruiret tibi. poſtea fugit. an ob hoc ꝙ tibi ſeruierit ⁊ ita dicis te eſſe in poſſeſſione ſeruitutis illius probare debeat ſe eſſe liberꝝ queritur. dicitur ꝙ non. ſed ſi dicat ſe liberum debet iudex inquirere an bona fide aut dolo ſit in poſſeſſione libertatis ex violentia ſibi facta debere probari ipſum eſſe ſeruum tuum.

Siue. Ticius habebat quattuor filios. duos emancipatos. duoſ in poteſtate. deceſſit in patria poteſtate conſtitutis inſtitutis heredibus. emancipatis preteritis vel exheredatis. ⁊ ita nichil eis ꝯdiſſe videtur. emancipati dicunt qꝯdam ad ſe predium pertinere cauſa donationis ĩ eos facte a patre. dicit̃ ꝙ ſi poſſident predium ⁊ alij in poteſtate petant. debent probare dominium predij ad ſe pertinere ex cauſa donationis in eos facte.

Matrem. Si mulierem aliquaꝫ petieris vt ſeruã tuaꝫ ipſa vero aſſerit ſe liberaꝫ eo ꝙ fratres ſunt liberi. an eo ipſo probare poſſit ſe liberaꝫ eo ꝙ fratres ſint queritur. dicitur ꝙ non. ſed oportet ꝙ probet matrem ſuaꝫ fuiſſe manumiſſam. ideo quia ipſam conſtitit fuiſſe ancillam aliquãdo ⁊ ſe fuiſſe natam ex eo poſt manumiſſionem. quibus probatis erit ingenua.

Cũ precibus. Fecit ſeiꝰ ſcribi in inſtrumẽto ꝙ fundum cornelianum ei debeas cum de ſemproniano ĩtelligeres. vel debuit ſcribi ꝙ cõmodaueras ⁊ ſcriptum eſt ꝙ dederas. an per tale inſtrumentum preiudicet q̃ritur. dicitur ꝙ ſi probare poſſit hoc eẽ ſcriptum contra voluntatem tuam. tibi nõ preiudicat.

Si de poſſeſſione. Cum ancilla ipſa ſubtraxit michi inſtrumentum emptionis. Si de poſſeſſione ſeruitutis in libertatem proclamat cum ſibi onus probationis incumbat. an ſufficiat ad probandum ꝙ ſit libera ſi penes ſe habeat inſtrumenta emptionis. dicitur ꝙ non. ⁊ hoc in prima. Si vero eam petieris in ſeruitutem ſufficiet ad emptionis probationem ſi probes eã inſtrumenta emptionis ſubtraxiſſe.

Exceptionem. Mutuaui ⁊ pactum feci de non petendo tibi vſqꝫ ad annum. Cum ſit dilatoria iſta in initio opponenda eſt et probanda. Poſtq̃ꝫ actor fundauerit intentionem ſuam ⁊ verum eſt ꝙ probare poteſt predictam exceptionem niſi dederis teſtificata vel dicta teſtium. ⁊ hoc dicit autentica at qui. Si ego produxi teſtes ſemel vel bis ⁊ aperta ſint dicta teſtium. ita ꝙ ego ſciam ea que dixerint teſtes ⁊ aduerſarius meus diſputauit ſuper dicta teſtium. non potero poſtea alios teſtes producere. ſi non didici poſſum ter vel quater producere iurare tamen debeo ꝙ nec ego nec aduocatus meus vel alius pro me dicta teſtiũ perquiſiui

Ad probationē. Si ex pecunia mea quam penes te depoſui predium nomine tuo comparaſti. inſtrumentum nomine emptionis quo continebatur te emiſſe confectum fuit. ⁊ ego illud ſubtraxi. an ad probationem dominij ſcilicet ꝙ precium ratione dominij ad me pertineat uti poſſum queritur. dicitur ꝙ non. cum in eo de me nulla fieret mentio. Item nec ſufficit ſi probem ex pecunia mea emptum fuiſſe ad dominij probationem.

Ad probationē. Si glitonē de poſſeſſione libertatis in ſeruitutem petieris nō ſufficit probare ꝙ ſeruuſ tuus ſit ideo quia mater ſua eſt libera ⁊ fratres ſui aliquando preſtiterunt ſeruicium vel miniſterium tibi cum non matris ⁊ fratris conſenſus vt gliton fiat ſeruus poſſit preiudicare. ⁊ eſſe poteſt ꝙ glito ſit liber factus. ex eadem matre nato ſeruo exiſtente.

Actor. Si fundum a te peto. nec ꝓbo quia non poſſum. ⁊ peto ꝙ tu contrarium probes ſcilicet ꝙ ad me non pertineat. an ſim audiendus queritur. dicitur ꝙ factum negantis ⁊c. ⁊ intellige ſecundum rerum naturam ⁊ ſecundum ſolitum curſum cauſarum.

Sciant. Si aliquem accuſare volueris d̓ crimine apoſtaſie afferre debes probationes luce clariores. ſ. per teſtes ⁊c. indicia ad probationem ſufficientia per ſe vel in alijs.

De teſtibus.

Si tibi. Tribus modis pone caſum. primo ſic. ſi aliquem d̓ poſſeſſione libertatis in ſeruitute petieris. ⁊ illa velit ꝓbare ſe liberum quia ſponte forte voluit in ſe transferri onus probandi. ſed teſtes non habent. an per inſtrumentum vel alia argumenta poſſit probare ſe liberum queritur. dicitur ꝙ ſic. ꝙ non ſolum. i. ſolummodo ⁊c. Secundo caſu ſic. ſi ſeruus tuus fugit a te. ⁊ eum dolo malo in poſſeſſione libertatiſ exiſtentem petieris. neceſſitas probandi ſe liberum eſſe incumbit. cum dolo malo ſit in libertatis poſſeſſione. ſi per teſtes probare non poſſit probet per inſtrumenta. Tercio ſic. ſi ſeruus de poſſeſſione ſeruitutis ī libertatem proclamauerit. teſtes non habet. ꝓbet per inſtrumenta q̓d intendit ſe eſſe liberum. ⁊ ſic dic defendere id eſt agere. ⁊ ſic reus dicitur facere controuerſiam ſed improprie. vt. ff. de ꝓcu. non ſolum.

Etiam. Non ſolum de iure naturali ſed ciuili domeſticum reprobari teſtimonium. vnde illi qui de familia tua ſunt teſtimonium producere nō poſſunt.

Solam. Si peto a te fundum. et ſuꝑ dominio fundi induco teſtes. ſi dictum eorum ſit nudum. puta quia dicant fundum ad me pertinere ſi non adijciant cauſam quomodo ſciant ad me ꝑtinere non valet huiuſmodi teſtimonium. Et dic ſolam ſcientiam dicti ſui. i. ꝙ d̓bent facere manifeſtam vt in auten. ei etiam. ibi cauſam ⁊c. vel dic ſolam quando fuit teſtimonium non coram iudice. vel ſola. i. ſine ſcientia iudicis. quia iudex poſtea non fert ſententiam. vel dic ſola vt dicitur in gloſa

Eos. Quales teſtes admitti debeant in cauſis queritur. dicitur ꝙ tales qui magis diligant veritatem ⁊ fidem ⁊ honeſtatem ſuam quā gratiā vel alicuius potentiam.

Parentes. Nec pater in cauſa filij quā habet filiuſ cum extraneo. nec econuerſo pro ſe vel contra ſe. nec volens nec inuitus in teſtimonium admittitur.

Nimis. Si peto a te decem ⁊ veliꝫ vt producas teſtes ad probandum contra te. nunquid ſim audiēdus queritur. dicitur ꝙ non. quia minus ē graue ⁊c.

Seruus. An ſeruus pro domino vel contra dominū poſſit induci vel interrogari queritur. dicitur ꝙ non. ſed de facto proprio ſeruus interrogari poteſt.

Iuris. Teſtes iuſiurandum p̄ſtare debent de veritate dicenda. ⁊ hoc in prima. Iudex ſemper deberet credere honeſtioribus ⁊ etiam ex vna parte productis. ⁊ hoc in ſecūda. Unius teſtimonium non admittatur. etiam ſi fuerit in dignitate conſtitutus. ⁊ hoc in tercia.

Omnibus. In cauſa quaꝫ habebam aduerſus ticium ordinaui procuratorem. an procurator poſſit induci in teſtimonium. dicitur ꝙ non. quia omnibꝫ ⁊c.

Quoniam. Liberi homines ꝓduci debent ad dicendum teſtimonium. In cauſa autem criminali non producuntur teſtes eiuſdeꝫ criminis participes. Iteꝫ prouideat iudex vt producens teſtem eum alat. idem erit ī cauſa ciuili vt teſtem producens euꝫ alat. Bene dixit de liberis quia ſeruus ſi eſſet diſtinguitur. aut qui dicitur ſeruus dicat ſe ingenuum. aut liberum. Primo caſu fert teſtimonium. ſed ſi poſtea apparuit ſeruus non valebit teſtimonium eius. Secundo caſu anteq̄ teſtimonium dicat oſtendere debet inſtrumēta manumiſſionis. niſi dicat ſe habere inſtrumentum alibi ⁊ teſtificabit. ſed non valebit teſtimonium niſi poſtea inſtrumentum manumiſſionis oſtendat. Si vero qui contra me inductus eſt ſit michi inimicus ex aliqua cauſa. nō audietur niſi prius de cauſa cognoſcatur. Si vero et pecuniaria cauſa dicatur teſtis inimicus fert teſtimonium. ſed queſtio illa vtrum ſit inimicus vel non. reſeruabitur in tp̄e dubitatōis.

Libertorum. Liberti aduerſus patronum nec volēs nec inuit9 ad teſtīoniū admittitur.

Nullum. Inter me ⁊ ticiuꝫ vertebatur quedaꝫ cauſa produxi quoſdam teſtes qui non erant de foro iudicis cauſe. vel erant milites. iſti teſtes inueniuntur incredibilia dicere. an iudex eos poſſit punire cum non ſint d̓ ſua iuriſdictione. dicitur ꝙ ſic. nec poſſunt allegare priuilegium fori. quia dum ſunt in iudicio debet ceſſare eorum priuilegium.

Si quis. In cauſa quam habebā cum ticio produxi teſtes pro me in cauſa quā habuit ſeius cōtra me eoſdem teſtes produxit contra me. an eos reprobare poſſum dicēdo eos infames. d̓r ꝙ nō niſi poſtq̄ tulerūt ꝓ me teſtimoniū interuenerūt iter me ⁊ eos capitales inimicicie. ⁊ niſi veliꝫ aſſignare temeritatē ī dictis eoꝝ vel niſi ꝓbē eos corruptos ꝑ pecuniam

Teſtium. Accepi a ticio. x. mutuo interueniēte ſcriptura poſtea dico me totā pecuniā vel ꝑteꝫ ſoluiſſe. ecōtra aſſerit creditor. qualiter ſolutionē fcām ꝓbare poſſū q̄ritur. dicitur ꝙ ꝑ. v. teſtes q̄ dicūt ſe interfuiſſe ſolutōi facte vl̓ ꝑ ſcripturā factā a creditore de ſolutōe. ⁊ hoc ī prima. Iſta q̄ dicta ſūt locū hñt ī futuris tp̄ibꝫ poſt. l. iſtā. ⁊ ñ in pecuniā q̄ d̓r ſoluta añ. l. iſtā. ⁊ hoc in ſecunda. Si vero dicā ſcripturā amiſiſſe ꝓbabo amiſſionē ꝑ teſtes ⁊ ſolutionē debiti. ⁊ hoc ī tercia. Iſti teſtes d̓bent rogari ſiue interſint ſoloni ſiue interſint quando creditor confitetur ſibi ſolutā pecuniam. ⁊ hoc dicit auten. rogati.

Si quando. In cā quā habebā cū ticio ī ciuitate boñ. ꝓduxi teſtes mutiñ. ſi dubito de eoꝝ receſſu. ſi velīt dare fideiuſſores de ſtādo in ciuitate boñ. donec ferāt teſtimoniū. ſi nolūt vel ñ poſſunt iurēt. ⁊ ſic teſtes cogi pñt ꝙ ſtabūt q̄uſq̄ depoſuerūt. ⁊ eoꝝ iuramēto ticcio ſtandū erit. q̄ ſi ꝓ principali cā creditur eis mlto magiſ hic. ⁊ hoc ī prima. nō aūt cōpellēdi ſunt ſtare vltra. xv. dies īter quas citabit ꝑtē aduerſam vt p̄ſto ſit qñ dicant teſtimoniū. ſi nō veniat iudex d̓bet audire ipos. ⁊ lapſis. xv. diebꝫ poterūt redire ad ꝓpria. nec redire cōpelluntur. ⁊ hoc ī ſcda. Si vero ꝑ iudicē ſtetit q̄ min9 teſtimoniū dicāt. damnū ſi q̓d ꝓpter hoc altera ꝑs paſſa fuerit reſarciet ei ex ſuis facultatibꝫ. ⁊ hoc ī tercia. hāc. l. intellige ī cauſis iā ceptis nō aūt in p̄teritis. Autentica.

Sed ⁊ ſi quis. Ubi dicitur ſi ticius aliq̄d michi fecerit ꝯ legē. q̄ ñ ſoluit q̓d mihi ſoluere tenebatur. ⁊ ego teſtes noīo q̄s ꝓducere volo. anteq̄ ei mouea ꝯtrouerſiā. q̄ futuri ſunt vel d̓ eoꝝ morte timeatur. iudex debet citare partē aduerſam vt p̄ſto ſit qñ ꝓducentur. ſi venire noluerit iudex audiet eos. ⁊ atteſtationes valebūt ꝑinde ac ſi aduerſari9 fuiſſet preſens. nec obijcere poterit ꝙ vna parte p̄ſente recepte ſunt.

Cum apud. In cauſa quam habebam aduerſus ticium compromiſimus in arbitrum ⁊ ſub pena produxi teſtes. arbiter tulit ſentētiam. Sed melius ponitur. aut propter publicationem nolui ſtare ſententie ⁊ ſoluam penam conuentā. ⁊ volo habere regreſſum aduerſus eum coram iudice ordinario. an teſtes producti coram arbitro poſſint produci coram iudice diſtinguitur. Aut oēs ſunt ſuperſtites. aut nullus. aut quidam. Primo caſu iſte contra quez teſtes producuntur eliget velit adhuc ꝙ producantur. aut velit ſtare teſtimonijs ſcriptis coram arbitro Secundo caſu neceſſe habet ille contra quem producuntur ꝙ credat ſcripture in qua dicta teſtium redigebantur. Tercō quantum ad mortuos credetur dictis eorū quantum ad viuentes reus habet electionem. velit ꝙ iterum producantur. an ꝙ ſtet dictis eorum.

De fide inſtrumentorum.

Debitores. Habebā debitorez ⁊ inſtrumētum amiſi. an michi obſit inſtrumenti amiſſio quo minus debitor michi ſoluat queritur ℟. ꝙ non. ſi per teſtes probare poſſum debitum.

Si uteris. Duo erant creditores ſtipulandi eiuſdē debitoris. ⁊ habebāt inſtrumentum. vnus creditorum volebat agere ex inſtrumento illo. debitor vero accuſabat illud inſtrumētum de falſo ⁊ obtinuit. alius non appellauit. vult alius creditor agere ex eodem inſtrumento. an poſſit queritur. ℟. ꝙ non. cum non ex eodem inſtrumento eſſet alius condemnatus. ſed certe poteſt cum ſententia iam lata inter alios preiudicare huic nō potuit. Exemplum debitor poterit accuſare inſtrumentum de falſo ⁊ ſubijcere ſe debet pene talionis.

Si aduerſarius. Dēbat michi ticius quindecim habebam inſtrumentum ⁊ teſtes. volebam eum conuenire ex inſtrumento. forte dicebat ticius inſtrumentum eſſe falſum. vel reuocabatūr in dubium an valeat. dicebam me nolle eo vti ⁊ ſic ei renunciaui. poſtea penitui ⁊ volebam eo vti. an poſſum queritur. dicitur ꝙ ſic.

Illate. Tenebaris fiſco. ſoluiſti. ⁊ procuratore fiſci recepiſti inſtrumentum d̉ ſoluto alio in rationibus fiſcalibus in quibus ſcribebatur ſoluz penes eum remanente. tuum amiſiſti. ſi procurator te conuenire velit ac ſi non ſoluiſſes ⁊ ſolutionem probare non poſſis niſi ꝑ illud qd̉ penes eum de ſoluto remanſit. an faciēda ſit tibi copia queritur. ℟. ꝙ ſic.

Sicut. Tenebaris michi in decem habebam inſtrumentuz igne conſumptum eſt. an a debito libereris queritur. ℟. ꝙ non. nec michi facile debet credi amiſſionem niſi probem. vnde ſi per inſtrumenta probare non poſſum quod intēdo ſaltim alijs probationibus vti debeo ad faciendum fidem.

Statum. Manumiſſionis mee inſtrumentum amiſi. an ob hoc ſtatus periclitatur. ℟. ꝙ non.

Solemnibus. Princeps quendā dimiſit a milicia. conceſſis ⁊ in ſcriptura redactis priuilegijs que priuilegia ꝯſueuerunt honeſte dimiſſi a milicia habere. an ei obſit amiſſio inſtrumentorum quibus continebantur priuilegia quo minus vtatur priuilegio veteranoruz queritur. ℟. ꝙ non. Si alias habet probationes de amiſſione honeſta.

Si conſtiterit. Habebaz nudam proprietatem in fundo. tu vſufructum. an ſi emptionis inſtrumentum proprietatis amiſi obſit michi illa amiſſio quo magis proprietatem illam vendicare poſſim queritur. dicit̄ ꝙ non. ſi alias conſtiterit penes me proprietatem fuiſſe.

Inſtrumētis. Habebaz rē cum ticio cōmunem. facta eſt diuiſio nulla interueniente ſcriptura. an ob hoc ſit minus firma vel minus ei ſtari debeatur queritur. ℟. ꝙ nō.

Cū inſtrumētis. Sicut vēditio nō interueniēte ſcriptura rata manet. ſic ⁊ ea interueniēte ⁊ amiſſa nō retractabit̄

Emancipatione. Si interueniente ſcriptura filiū tuuz emancipaſti. ſi ꝑ teſtes vel alia inſtrumēta oſtendere poterit emancipationem iur̄ factam quo minus valeat. amiſſio ſcripture non oberit.

Nō idcirco. Si prediū michi donaſti ⁊ ī vacuaz poſſeſſionē predij me induxiſti an ideo minus valeret donatio ſcriptura nō interueniente querit̄. dicit̄ ꝙ nō. nec retractari pōt.

Apud. Mutuaui tibi decem. confectum eſt inſtrumentū amiſi illud. vocaui vicinos ⁊ coraz eis ꝓteſtatus ſum de amiſſione inſtrumēti. an hmōi ꝓteſtatio valeat vel ꝓſit ad debite quantitatis ꝓbationem vel ad ꝓbationē amiſſionis q̄ritur. dicit̄ ꝙ nō. Et ſic dic ꝙ apud eos. i. vicinos. Vel ſic corā iudice coram quo te volebam conuenire proteſtatus ſum me inſtrumenta amiſiſſe qui de veritate contractus ignorauit. an michi proſit illa ꝓteſtatio queritur. dicitur ꝙ non. ⁊ ſic dic apud eos. i. iudices.

Scripture. Volo ꝓbare fundum ticianū ad me ꝑtinere ꝓprietatis ratione ꝓduco inſtrumētuz quo continet̄ ꝙ in illo eodē die fuit michi ꝯſtitutus vſufru. in eodē ꝑdio. dicit̄ ꝙ tales ſcripture ſunt diuerſe. imo potius aduerſe. vnde nō ꝓſunt michi. eſt enī impoſſibile ꝙ eodē tpe ſim dñs in totū ⁊ habeam vſufru. tm̄ formalē. alijs quouſq;. Pone exemplū in. l. iſta ⁊ dic vt in gloſa.

In exercendis. Tantum valēt duo teſtes q̄ʒtum inſtrumentū. q. d. parē vim

Contractus. Contraxi cū ticio vendēdo forte vel ꝑmutando. ⁊ ꝯuenit inſtrumentū ſuper ꝯtractu ita vt ex ſcriptura nō ſolū ꝓbationem habet. ſed etiā capiat ſubſtantiā. dicitur ꝙ ꝯtractus talis vel alius quicunq; puta donatōis vl̉ ꝯtrectatōis nullā obtinebit firmitatē ex abreuiatura quā facit tabellio in quaterno ſuo vel cedula. ⁊ nondū ſit cōpletū ⁊ ī fine inſtrumēti ꝑtes ſubſcribāt anteq; enī mundꝰ ſit cōpletus ex abreuiatura ſola nulla dicit̄ obligatio. nec ex ea abreuiatura agi pōt. nec pōt cōpellere venditorez vt rē tradat vel vt teneat̄ ad intereſſe meū. ⁊ hoc in prima. Hec vera ſunt ⁊ locū habent in oībꝰ inſtrumētis que ſunt poſt. l. iſtā. ⁊ ī illis inſtrumētis q̄ tūc erāt cepta. niſi ſuper his tranſactū ſit vel iudicatū. ſed inſtrumēta emptionalia q̄ erāt cepta tpe iſtius. l. debent cōpleri ꝑ iura ſecundū ꝙ locū habent ante. l. iſtā. ⁊ hoc in ſecunda. Si vero dedi arras ⁊ nolo perficere ꝯtractū. ego emptor eas amitto. Si vero venditor nolit adimplere ꝯtractū. per traditionē rei reſtituat arras quas accepit in duplū. ⁊ hoc in tercia.

Iudices. Habebā cauſam cū ticio boñ. erant teſtes q̄ nouerant de cauſa mutine. dicit̄ ꝙ iudex illius ciuitatis corā quo ventilat̄ q̄ſtio poteſt mittere litigantes mutinaz vel ꝓcuratores ſuos. ⁊ ibi teſtes ferre teſtimonium preſente vtraq; parte coram iudice mutineñ. ⁊ poſtea negociū ad priores iudices reuertātur Et ꝙ poſſunt iudices ita facere probatur ꝑ quandam conſtitutionem grecam quā non habemus. idem eſt ſi profero inſtrumentuz qd̉ dicitur ſuſpectū. quia ſi teſtes alibi ſunt per quos probare poſſum veritatem huius inſtrumenti. debet iudex permittere vt accedam ad locum in quo teſtes degunt ⁊ ibi accipiātur eorum teſtimonia que poſtea ad priorem iudicez referentur. Et hec generaliter ſunt vera que dicta ſunt ſiue petantur teſtes de prouincia in prouinciam ⁊c. ⁊ qd̉ dictuz eſt ꝙ iudex iſtius ciuitatis debet partes mittere ad loca in quibus teſtes degūt habet locum in cauſis ciuilibus. In criminalibus debent duci teſtes coram iudice coram quo cauſa ventilatur. qui poteſt eos ſubijcere tormentis ſi eos inuenerit vacillantes Lege hic auten. apud. Et nota ꝙ dicta teſtiū nō debent manifeſtari alicui de ꝑtibꝰ. ſʒ debēt claudi ſub ſigillo iudicis q̄ recepit eoꝝ dicta. nec debent dari alteri parti

⁊ debēt iſta teſtimonia ſic recepta referri ad priorem iudicem. ⁊ hec dicta ſunt in .l. ⁊ in auten. q̄ loquit̄ generalius q̄ʒ lex.

Plures. Locaui tibi fundū ꝯueniētes vt dares michi om̄i anno certā penſionē puta .x. primo āno ſoluiſti. ſecūdo ⁊ tercio ⁊c̄. vſqʒ ad .xx. annos de hac ſolutione feci tibi ſcripturā ī qua cōfeſſus ſum ꝙ tm̄ recepi noīe ſolutōnis. ⁊ ei ſubſcripſi ⁊c̄. ⁊ an michi parata eſt ſecuritas. elapſ. xxx. an. tenuiſti. nec aliq̄d recognitionis grā ſoluiſti. qualiter michi ſuccurrēdū ſit querit̄. dicitur ꝙ duplici via. vna eſt vt retineā exemplū illi⁹ apoche. quā dedi tibi. ⁊ vt in eo ſubſcribas. vel ſi faciā apochā de recepto poſſum petere vt facias antipochā ꝺ ſoluto. in qua ꝯtineat̄ ꝙ a me talē fundū recepiſti ſub annua penſione ⁊ q̄libet anno tm̄ ſoluiſti noīe penſionis. nec ſi hec duo faciā nullū generabit̄ mihi p̄iudiciū ſi habeā alias ꝓbatōes. tñ id qꝺ ꝓ me introductū ē in leſionē meā nō debebat retorq̄ri. hec que dicta ſunt in colono poſſunt intelligi in debitore q̄ tenet̄ michi in .c. ſub vſuris. ⁊ per xxx. an. vſuraſ ſoluit. ⁊ ei ꝺ recepto feci apocham ⁊ eandē dicat p̄ſcripſiſſe ꝯ me in ꝑſonali actōe qua mihi tenebat̄ ſpacio. xxx. an.

Comparatōes. Olim fiebat cōparatio ſiue ſimilitudo ꝺ priuata ſcriptura ad priuatā per quā multe falſitates cōmittebātur. vt ſi ticius tenebatur ſeio in decem. etiam inſtrumento confeſſus fuerit ſeio in decem ſe teneri. Jlle negabat ſe inſtrumentū ſcripſiſſe niſi ipſe priuate ſcripture ꝑ aliam ſimilē ſcripturam. hodie vero non fiet comparatio litterarū ex priuatis ſcripturis. niſi ipſe priuate ſcripture habeant ſubſcriptionem trium teſtiū qui iurent ꝙ ipſi interfuerunt quando inſtrumentū fuit factum ⁊ iurent ſe ſubſcripſiſſe omnes vel ſaltim duo. Alioquin ſi iam deceſſerint non procedet comparatio. nec aliter facienda eſt litteraꝝ comparatio. etiā ſi aliquis proferat inſtrumentum quo continetur ꝙ debes michi decem ad probandum illud qꝺ proferā illud quo continetur ꝙ debeam tibi decem. nec aliter facienda eſt comparatio de inſtrumēto publico ad inſtrumentum publicuʒ ⁊ de forenſi ad aliud forenſe. ⁊ hoc in prima ꝑte. Qui vero petunt comparationem vel aliq̄d ea facere debent vtputa partes in ſcriptura iurabunt ꝙ neqʒ luc̄ gratia neqʒ odio faciunt neqʒ fieri petunt comparationem hm̄oi. ⁊ hoc in ſecunda. habet autē locum hec .l. in omnibꝫ iudicijs ⁊ tamē in futuris negocijs nō in p̄teritis. ⁊ hoc in tercia.

Autentica.

Ad hoc. Dictum eſt in .l. antiqua ꝙ poteſt fieri comparatio priuate ſcripture ad priuatam habentē ſubſcriptionem trium teſtium ⁊ ex publico ⁊ ex forenſi inſtrumento. Addit duos autentica modos. Pone ꝙ ticius profert ſcripturam contra me a ſe ſcriptam quā dico verā ego proferā illam contra eum quā dico ab eo ticio eſſe ſcriptam. dicit ꝙ bene poteſt fieri comparatio. Secundo ſi aliquid inſtrumentum de archiuo vel ſcrineo profero fiet compatio.

Autentica.

Et ſi cōtractus. Hec addit ⁊ dicit ꝙ ſi contractus fiat in ciuitate ⁊ excedit libram auri non credat̄ ſoli compationi litteraruʒ ſed alij teſtes adeſſe debent qui de cauſa veritatem dicant.

Cū quidā. Petebam a te decē protuli inſtrumentū apparuit ſuſpectum. dedi ei fidem per duoſ teſtes. vis vt illud iterum producam vt illud poſſis accuſare de falſo. an ſis audiendus queritur. R̄. ꝙ ſic ſi iures per calumniam hoc te non petere ⁊ qꝺ credis illud poſſe arguere de falſo. quo caſu inſcriptione facta in qua obligabis te ad penam talionis niſi probaueris ⁊ apud iudicem compellar id iterum producere. ⁊ hoc in prima. Si vero dixero me illud producere non poſſe. qꝛ perdidi. nec aliter ſum audiendus q̄ʒ iureʒ illud producere non poſſe. quia perdidi ⁊ illud non habeo. ⁊ hoc in ſecunda. Si vero nolim iurare nullam penam ſuſtinebo aliā niſi ꝙ ſcriptura illa viribꝫ carebit ⁊ ꝑinde erit ac ſi ꝯfecta nō fuiſſet. ⁊ hoc ī tercia. Qꝺ aūt dictū eſt ꝙ poſſis petere iterato ꝓduci inſtrumentū cū ſolēnitate p̄dicta veꝝ eſt vſqʒ ad ſententiam. ſed poſt nō. ⁊ hoc in quarta.

Plus valere qꝺ agitur.

Jn cōtractibus. Emi fundū. ꝯfectū eſt inſtrm̄ non me. ſʒ vxorē meā emiſſe. nunq̄d veritas prefert̄ ſcripture q̄rit̄. R̄. ꝙ ſic. qꝛ in ꝯctibꝫ ⁊c̄.

Acta. Tutor rē pupilli emere nō p̄t. ⁊ ſi ſimulant vxorē emiſſe. magis ī ſpicienda eſt veritas q̄ʒ ſimulare actū. ut dicat̄ nullā fuiſſe venditionē.

Emptione. Accepi .x. a te mutuo ſub uſuriſ ⁊ obligaui pignus. tu timēs ne diceres vſurarius. vel ne poſſet vſuras petere iura canonico obſtante. feciſti ſcribi in inſtrumēto contractū emptionis ⁊ venditōis interueniſſe cū interceſſit pignoris obligatio. vnde nō ſcriptura ſed geſtū erit inſpiciendū.

Si quis. Mutuaſti michi .x. qui maiores vſuras ſtipulari nō poteras. ſubpoſuiſti ticiū q̄ potuit maiores vſuras ſtipulari. ⁊ eſt ſtipulatus. ⁊ in inſtr̄o ticij ñ tua comp̄henſa fuit obligatio actū nō ſcriptura inſpiciendū eſt.

Si falſum. Mandaui ꝓcuratori meo vt domū locaret. ip̄e eā vēdidit ticio. ⁊ factū eſt inſtrm̄ emptōis. cui ſubſcripſi credēs locationē ñ venditōeʒ interceſſiſſe. nec ē venditio. quia nec meo ꝯſenſu. nec locatio. qꝛ ticius locationē nō ꝯſenſit. ⁊ ſic magis veritas q̄ʒ id qꝺ actū eſt inſpici debet.

De comedato.

A quidē. Comodaui tibi equū. ſine culpa tua perijt caſu fortuito an tenearis q̄rit̄. dicit̄ ꝙ nō. ⁊ hoc ī prima. Si vero vt duceres ad bellū tibi comodaui ⁊ pepigi vt teneris ſi ibi perijſſet teneberis ⁊ hoc in ſecunda.

Cū eū. Comodaui tibi ancillaʒ vſqʒ ad annū ad faciendū miniſteriū. puta lanificū. adueniēte tp̄e ñ vis eā reſtituere. qualiter michi ſuccurrat̄ q̄rit̄. R̄. ꝙ ꝓbabo me ancillā vſqʒ ad tp̄s tradidiſſe ⁊ eā recuꝑabo.

De reſtituendis. Comodaui tibi codicē vt ꝓ te eū obligares. ſoluto debito aduerſus te ⁊ aduerſus heredē tuū ꝓ reſtituendo agam comodati.

Pretextu. Debebam tibi .x. comodaui tibi equū p̄textu debiti nō vis eū reſtituere. nō ꝓbabiliter recuſas eū reſtituere michi.

De pignoraticia actione.

Vod. Obligaui tibi ancillā ꝓ .x. q̄ michi mutuaſti. qꝺ ex opis eius lucrat⁹ es cōputabis tibi indebitū. Si vero fundū deteriorē feciſti teneberis ad damnū reſarciendū vel ad debitū exonerandū. admiſſa compenſatione in eo ꝙ res deterior facta eſt ꝑ act. pignoratic̄. l. creditor qui.

Pactū. Obligaſti michi rē tuā ꝓ .x. ꝯueni vt eā diſtraheremꝫ pecunia ñ ſoluta ſua die. an pactū iſtud debitori ñ p̄iudicet q̄ min⁹ ages pignorat. ad id qꝺ excedit debitū ſi ꝓ maiori p̄cio ſit venditū. vel q̄ min⁹ adunat̄ actio pignoꝝ ſi nō vendidi vel nō dedi ꝓ .xx. cū nō eſſet obligata niſi ꝓ .x. vel dolo vendidi vel ante diem. dicitur ꝙ non.

Si creditor. Si rē quā creditori meo obligaui ſine culpa ſua lata vel leui ꝑdidit eā reſtituere ñ cōpellit̄. ⁊ hoc ī prima. Si vero culpa vel ſe amiſiſſe nō ꝓbauit quanti mea intereſt michi ꝯdemnabit̄. ⁊ hoc in ſecunda.

Que fortuitis. Si creditor pignus obligauit. ſʒ caſu fortuito ꝑdidit vel ꝑ furtū nō tenebit̄ nec a petitōe debiti ſubmouebit̄. ñ hoc ꝯuenerit ut ſi ꝑ caſuʒ fortuitū amitteretur pignus. nō teneret̄ debitor.

Creditor. Obligaui funduʒ vel domū. deſtruxi. an dāni ratio ſit habenda q̄rit̄. R̄. ꝙ ſic ⁊ cōpenſabitur in debiti q̄ʒtitatē. ⁊ hoc ī prima. Ideʒ eſt ſi doli deterioraſti. qꝛ actione pignoꝝ teneberis vt tale reſtituas quale recepiſti. ⁊ hoc in ſecunda. Si quis vero ſumptus vtiles vel neceſſarios fecit in re pignorata eoſ exigere poteris. ⁊ hoc in tercia.

Si nulla. Damnū ſine culpa creditoris pignoꝝ amiſſo

cū nō ad creditorē. ſ; ad debitorez ꝑtinet. ⁊ hoc in prima. Si vero creditor ſimulat ſe amiſiſſe cū nō amiſit. ſi poſſidet debitor aduerſus eū experiet̃. ⁊ hoc in ſecunda.

Pignus. Cū pignus in bonis debitoris remanet. ſi perijt ſine culpa creditoris debitori nō creditori perire debet. ſi ergo libꝝ tuū michi obligaſti. ⁊ in horreo depoſuiſti. ⁊ perit. tibi nō michi perit. ⁊ nichilominus habeo aduerſus te debiti ꝓſecutionem.

Nec creditores. Mutuaui tibi decem. ꝓ eis .x. rem tuā michi pignori obligaſti. ⁊ eā tenui ſpacio .x. annoꝝ inter p̃ſentes .xx. inter abſentes. an tibi debitū offerēti opponi poſſit a me vel a ſucceſſore meo longi tp̃is p̃ſcriptio q̃rit̃. dicat̃ ꝙ non. Sed ſi debitā q̃ntitatē offerēs nō eā recipe velim. debes eā ꝯſignare ⁊ deponere. ⁊ debes ꝓbare te rē michi obligatā. ⁊ ſi neges pecuniā me tibi obligaſſe ꝓbare debeo me tibi mutuaſſe ſiue numeraſſe. ſiue poſſideā rem obligataz ſiue tu. ⁊ ſic hoc ꝓbato ⁊ oblato a te debito ⁊ a me recepto. ⁊ me recipe nolentē ꝯſignato ⁊ depoſito. facilis erit tibi pignoris liberatio. ⁊ hoc in ſecunda.

Pignoris. Soluto debito res obligata ꝑ actionez pignoratic̃. reſtituenda eſt. Si ergo mancipium michi obligaſti ⁊ debitū ſoluiſti ꝑ actionē pignoris. mancipiū poteris recupare an nō. Si nō ſoluiſti ꝓpria autoritate ab initio ꝯueniſti vel iuſſus iudicis interueniſſet poſſum res tuas michi inuadere querit̃. R. ꝙ non.

Dominus. Si p̃diū mihi obligaſti. ⁊ certo ſpacio .x. vel .xx. annoꝝ. ⁊ fructus percepiſti. an facto cōpenſatione ex fructuū ⁊ debiti vſq; ad occurrentē q̃ntitatē. ⁊ reſiduo ſoluto vel obligato ſignato ⁊ depoſito me recipe nolēte tibi p̃diū pignoratū act. ven. poſſit obſtare lōgi tp̃is p̃ſcriptio q̃rit̃. dicit̃ ꝙ nō.

De exercitoria ⁊ inſtitoria actione.

Eruus. Si ſeruū tuū alicui ſtationi ꝓpoſuiſti ad emendū frumētū vel vendendum. queritur que actio locum habet. R. ꝙ īſtitoria. ⁊ hoc ī prima. Si vero in eā cām ei mutuaui .x. qua actōe te habeā obligatū. R. ꝙ inſtitoria. ⁊ hoc in ſecunda Si vero nō in eā forte cām mutui. ſ; in rem tuā verſa ē. de in rē verſo habebo te obligatū.

Ex cōtractibus. Seruo meo pecuniā mutuaſti ⁊ in rē meā verſa eſt. ꝓpoſui ſuū alicui negociatōi ⁊ in eā cām mutuaſti ei. habebis me obligatū in ſolidū. licet alias de cōtractibus ſeruoꝝ dñi dumtaxat de peculio teneantur.

Inſtitoria. Si pones ſuū tuū quē mēſe nūmularie p̃poſuiſti aliquā q̃ntitatē pecunie in eam cauſam vt meā cū tua cambirē depoſui Si ꝓbez depoſitū ⁊ ñ redditū. qđ ꝓbaui. eo ipſo ꝙ nō ꝓbat̃ ꝯtrariū habebo te obligatū.

Et ſi. Sic ⁊ mulier ex ꝯtractu ſi quez p̃poſuit alicui negocio. tenet̃ inſtitoria. ⁊ hoc ad exemplū inſtitorie.

Si mutuā. Domicianꝰ mādauit demetriāo vt acciperet pecuniā mutuā a ticio expendendaz forte ī negocijs ſuis. qua act. habet ticiꝰ domicianū obligatū. R. ꝙ vtili inſti. ad exemplū directe. q2 directa nō dat̃. q2 negociū vnū fuit mandatū. vt. ff. e. meū. ſecꝰ ſi plura. vt. ff. e. quicunq;. §. i. dic ꝙ ſi mutuauit demetrio ꝯtemplatōe domiciani. tūc agit̃ neg. ge. act. ad exemplū īſtito. vt. ff. đ neg. ge. liberto. vel dic dat̃ inſti. nō ſolēne ad exemplū directe ſolēnis q̃ olim dabat̃. q̃ iaz ſublata eſt. vt. s. de formul̃. l. i.

Qđ cū eo q̄ in alie. po. eſt nego. geſtū ⁊c.

Wm filiuſfa. Filiuſfa. in teſtamēto fuit datꝰ tutor. quatenus ex admiſtratōe pr̃ teneat̃ q̃rit̃. R. ꝙ tenet̃ tutele quatenꝰ eſt ī peculio. vel in rē eiꝰ verſum. vel negocioꝝ cū filiꝰ erat curator ⁊ hoc in prima. Si vero volūtate pr̃is creatuſ fuit decurio. ⁊ a magiſtratibꝫ datꝰ tutor tenebitur pater in ſolidū ⁊ hoc in ſecūda. ⁊ ꝑinde tenetur in ſolidum tutele ſi aliqđ publicuz minus filius adminiſtraſſet ⁊ male. ⁊ hoc ī tercia.

Eius. Si cū filiofa. contraxeriſ ſine voluntate ſui patris. in rē verſum ſit. pater deceſſit filio herede inſtituto. ⁊ ab hereditate abſtinendo. in id qđ facere poteſt. ſed deducto ne egeat filius ꝯueniat̃

Etiā. Si ſeruo domino nec mandāte nec iubente nec ꝯtractui ſubſcribente pecuniā mutuauerat. ⁊ in rem eiꝰ verſa eſt. de in rē verſo habebit obligatū.

Si ex cōtractu. Mutuaſti ticio decez filio ticij iubente ticio tradidiſti quaſi miniſtro vel ſeruo. ticius deceſſit. filio herede inſtituto. ⁊ ab hereditate abſtinente. nūquid filius ex cōtractu patris tenebit̃ queritur. R. ꝙ non.

Nulla. Si filiuſfa. apud creditorē tuū ꝓ te fideiuſſit. an teneatur queritur. dicitur ꝙ ſic. ⁊ hoc in prima. Et ſi cum patre de peculio agatur vtetur filius defenſionibꝫ ſuis. ſed quibꝫ nō aperit ⁊ hoc in ſecunda. Tu dic deducēdo ꝙ ſibi debet̃ vel alijs qui ſunt in ſua poteſtate. aliter intelligit̃ hec ſecūda pars. ſed dic vt in gloſa.

Si ſeruus. Seruo meo mutuaſti decē. ⁊ in locum eius vſurarum cōceſſit ſine voluntate mea habitationē cuiuſdā domus. nunquid michi preiudicauit. dicitur ꝙ non. creditorez ingredientē expellere potero.

Si qui. Quantū duret actio de peculio ⁊ de in rem verſo. intēdit hec lex dicere. dicit ergo ī hac parte generaliter ꝙ qui cum ſeruo alieno contraxit q̃diu ſupꝑ eſt ſeruus vel poſt mortē eius intra annū habet dñm obligatū. vel de peculio. vel ſi in rem dñi verſum habet poſt annum ꝑpetuo obligatū dñm de in rem verſo act. ⁊ hoc in prima. In ſecūda deſcēdit ad ſpeciale. vt ſi pecuniaz ſeruo meo mutuaſti ⁊ ꝓbare non potes in rem meā verſum eſſe ſi quidē ſeruus ſupꝑſtes eſt. habebit me obligatum de peculio. vel ſi deceſſit vel alienatus ſit vel manumiſſus ⁊ annus nondū exceſſit ⁊ hoc in ſecunda. Si vero cū procuratore meo contraxiſti ⁊ fidē eius mutuando pecuniam ⁊ ſecutus es. nullā aduerſus me habebis act. niſi in rem meā verſum ſit vel contractum factuz cum eo ratum habuero. ⁊ hoc in tercia.

Si ex alio. Filius tuus in poteſtate ꝯſtitutus apud creditorez tuū fideiuſſit ꝓ te. vel cū aliquo contraxit licite nō accipiendo pecuniā ꝯtra mac̃. nō ſolū dū eſt in poteſtate. ſed etiā ſi ꝑ mortē tuaz ſui iur̃ ſit effectus. tenebit̃ in tm̃. vt ſi tibi heres extitit tenebit̃ in ſolidū. ſi nō in q̃ntum facere poteſt. vt ꝯueniri poſſit ſi ꝑ emancipationē ſui iuris ſit effectus. .i. in q̃ntum ⁊c.

Si mandator. Si mandaſti michi vt ꝯtraherem cū filio tuo. vel iuſſu tuo contraxit. nō ſolū in ſorte. ſed etiā in vſuris ſi pro ſorte ⁊ vſuris obligaſti teneberis vt ſoluaſ ad hoc vt pignora tua ⁊ tuo nomine obligata liberentur.

Si liberā. Si ſeruus tuuſ habēs peculij admiſtrationez equas tuas cum pullis vendiderit contractum reprobare non potes. ⁊ hoc in prima. Si vero non habens liberam peculij adminiſtrationem diſtraxerit nec dominiū tranſfert. nec ementibꝫ ſeruilem conditionez nō ignorantibus paratur cauſa vſucapiendi ſi res fuit mobilis. vel preſcribendi ſi res fuit immobilis. ⁊ hoc in ſecunda. emptor autē q̄ ſciēs eos emit furti tenet̃. ⁊ hoc in tercia.

Cū ancilla. Cū ancilla tua impubere cōtraxi mutuando ei .x. hēbo obligatū te q̃rit̃. R. ꝙ ſic quatenꝰ locupletatus es. ⁊ ea ſupꝑſtite. ⁊ ea mortua infra annū vtilē habebo actionem.

Dominū. Si ſuo tuo obligaui an tu michi ꝑ ſuū tuum obligeris q̃rit̃. R. ꝙ dñs ꝑ ſeruū obligari nō p̃t. verūtñ hēt aduerſus te act. ⁊ primo anteq̃ creditoribꝫ det̃ actio deducet̃ ꝙ ſuꝰ tuꝰ debuit tibi. ſi in rē tuā fuerit verſum perpetuo de in rem verſo dabit̃ actio.

Dominos. Si ſeruo tuo colono mutuaui .x. nec iuſſiſti ꝙ ei mutuarē. an habeā te obligatū q̃rit̃. R. ꝙ ñ. vñ a ſuo fideiuſſorē accipe debeo. ⁊ l; nō det̃ in p̃dictis caſibꝫ ꝙ iuſſu dabit̃ tñ vtilis ⁊ efficax de peculio.

Per quas p̃ſonas nobis acquirit̃.

Excepta. Certum eſt ꝙ ꝑ liberã perſonam que nõ eſt iuri noſtro ſubiecta nichil nobis acquiriť. ⁊ hoc in prima. Si vero ꝓcurator meus prediũ vẽdit ticio. ⁊ pactũ inter eos factũ eſt ſubſecuta ſtipulatione. vt ſi prediũ ſua die nõ ſolueret inẽptum eſſet. ⁊ licet michi rem vendicare. an poſſum agere ex pacto qḋ interpoſuit ꝓcurator meus cũ ticio queritur. dicitur ꝙ non. nec habeo ratione pacti ſeu ſtipuľ. venditorẽ p̃dij ſi in eodẽ ſtatu non eſt quo fuit anteq̄ʒ eſſet venditio. ⁊ hoc in ſecũda. an aũt ſeruus meus ꝑ traditionẽ michi acq̃rere poſſit q̃riť. ꝛñ. ꝙ ſic. ⁊ hoc in tercia

Cum per liberã. Si procurator meus pecuniaʒ meo nomĩe mutuauit ticio an habeam certi ex mutuo ad pecuniam repetendũ queriť. diciť ꝙ ſic. Et hoc erit etiam ſɱ antiqua iura. ⁊ hoc in prima. Si vero pignora ꝓ mea pecunia mutuauit quam accepi. an agere poſſim ypothecaria. diciť ꝙ ſɱ antiquos nõ poterã. hodie poſſum ꝓ pignoribꝫ agere in non ceſſa michi actione a procuratore meo.

Si duo. Habebam tecũ ſeruũ cõmunẽ. iuſſi ei vt ſtipularetur ex mea cauſa penſionem domus mee. ſtipulatus eſt nõ michi iubẽti. Si vero ſtipulari iuſſi nõ ex re mea ſed tua. ⁊ ſtipulatꝰ eſt tibi. plus valet in ꝑſona tua. Idẽ eſt ſi res ad neutruʒ ꝑtinet. vt ſi ſtipulatus aliq̄d ex opibꝫ ſuis tuc p̃ferť nominatio. Vel dic ſecundo refert iuſſi ſtipulari ſimpliciter hoc modo vade ⁊ ſtipuleris. quo caſu ſi tibi ſtipulabiť tibi acq̄rit. an michi ⁊ meo nomĩe ⁊ michi tunc acquirit. prima poſitio placet. to. ⁊ he. ſecũda. m.

Ad ſenatuſcõ. macedo.

Filius. Filiofa. dicenti ſe ſui iuris eſſe pecuniam mutuaſti. an nõ obſtante exceptõe ſenatuſcõ. mac̃. eam repetere poſſis queriť. diciť ꝙ ſic. ſi ꝓbare poſſis te ei iuſta ratõne tradidiſſe. ſ. q̄r ſic agebat ſic ꝯtrahebat ⁊c̃. ac ſi paterfa. fuiſſet. vt. ff. e. l. ſi quis.

Cenodorus. Filiuſfamiľ. cũ videreť ſui iuř eſſe q̄r ſic agebat ⁊c̃. mutuo accepit pecuniam. vel voluntate patris. vel alias agnouit debitum vel partẽ debiti. an locum habeat ſenatuſcõ. queriť. ꝛñ. ꝙ nõ.

Si filius. Vendidi filiofa. librũ ⁊ ita erat venditio ⁊ nõ mutuũ in veritate. ⁊ in mutuo locuʒ habet mace. non in venditione. ſtipulatus ſum p̃ciũ cũ vſuris michi reddi. an petenti michi p̃cium ꝯditione certi. q̄r ꝑ talem actionẽ repetitur mutuũ poſſet michi opponi exceptõ mace. queriť. ꝛñ. ꝙ nõ. q̄r initiũ obligatõiſ q̃ erat ex cã venditõis nata potius inſpiciendum eſt q̄ʒ titulus actõis. i. q̄ʒ cõditio certi q̃ ꝯſueuit dari ad mutuum.

Si permittente. Si filiofa. ꝑmittente patre pecuniã mutuaſti. ⁊ rem patris in pignus accepiſti an ceſſat mac̃. queritur ꝛñ. ꝙ ſic. ⁊ habebis act. ypothe. ad ꝓſequẽdum pignus cũ eidẽ filius heres extitit. et nullus alius creditor potior eſt ſic in ordĩe ⁊ in tempore.

Macedoniani. Filiofam̃. degenti in ſcolis pecuniam mutuaſti. an ceſſet mace. q̃ritur. ꝛñ. ꝙ ſic. ſi ad eã quantitatẽ mutuaſti quã pater erat erogaturꝰ. i. teneret erogare. ⁊ hoc in prima. Et in hoc primo caſu cõpetit actio de in rem verſo. In ſecũdo de peculio. i. ſi inutiles tantum ⁊ nõ neceſſarios ſumptus creditũ eſt. Tercio ꝙ iuſſu. ex cõtractu filij in patrẽ poſt mortẽ filij dabitur actio de peculio ſi nondũ annum exceſſit ⁊ hoc in ſecunda. Si vero in rem patris verſa eſt poſt mortem filij perpetuo dabitur. ⁊ hoc in tercia.

Si filius. Si filiofa. cõtra ſena. con. mac̃. pecuniã mutuaſti aduerſus patrẽ de peculio actionẽ nõ habebiſ. ⁊ hoc in prima. an autẽ illud ſena. con. tã ad alios q̄ʒ ad filios extendať q̃riť. ꝛñ. ꝙ ſic. ad nepotes ⁊ ꝓnepotes licet de filio tm̃ faciat mentiouẽ ⁊ hoc in ſecunda.

Si filius. Filiuſfa. ſine voluntate patris vel iuſſu accepit pecuniã mutuo. ꝓcedente tẽpore pater habuit ratũ ꝙ filius fecerat. an ceſſet mac̃. ſe. con. queriť. ꝛñ. ꝙ ſic. q̄r rati habitio patriſ trahiť retro ⁊ compatur mãdato. ⁊ hoc in prima. Predicta vera ſunt in filiofa. nõ milite. Si vero filiuſfa. miles mutuo accepit non habet locum quia preſumit. l. quia ipſe expendit illam pecuniam in cauſas caſtreñ. ⁊ emit inde arma ⁊c̃. ar. ꝙ ſi prelatus accepit pecuniã mutuo videť eã ꝯuertere ĩ vtilitatem eccleſie.

Ad ſenatuſconſultus velleianum.

Mulieribus. Si mulier ꝓ alio fideiuſſit. aut nouandi animo in ſe obligationem ſuſcepit nõ teneť ꝓpter vellianum nec habet locũ repetitio.

Fruſtra. Si mulier ꝓ debito ſuo ſe obligat nõ vniať per velľ. in prima. Iteʒ ſi ꝓ creditore ſuo ſe obligat alij vel creditor mulieris delegat eum alteri mulier no iuuať. verbi gratia. mulier tenebať ſeio in decẽ ſeius eadẽ legauit ſempronio creditori ſuo. nõ habet locum velľ.

Si cũ. Si filius matre iubente accipiet decem mutuo. an locum habeat velľ. queriť. ꝛñ. ꝙ ſic.

Senatus. Mulier iuuať ſenatuſcon. quando ꝑ nouationem alienã transfert in ſe obligationẽ vt ſi ticius debeat michi. c. poſtea mulier ꝓmiſit ſe michi ea ſoluturã vel principaliter. verbi gratia. volebat ipſa fideiubere. ſʒ creditor volebat eã in principio poſtea mandauit michi qḋ pro ea fideiuberẽ in hoc caſu mulier iuuať. vel participauerit fideiubẽdo ſicut iuuať alio pecuniã accipiente ipſa ſe obligante principaliter. verbi gratia. mulier volebat fideiubere ꝓ me. creditore eaʒ recipere nolente. vnde principaliter ſe obligauit ⁊ ego fideiuſſi ⁊ habeo pecuniam. ⁊ hoc in prima. Si vero res ſuas ꝓ alio obligauit iuuatur. ⁊ hoc in ſecunda. Si vero p̃dia ſua pignorata ſiue diſtracta pecuniam creditori mariti ſoluit. ñ iuuať ⁊ hoc ĩ tercia

Si ſine. Maritus obligauit res vxoris ſue ea non ꝯſentiente non teneně res. ⁊ hoc in prima Si vero cõſenſit marito obliganti. ⁊ creditor ſciebat res mulieris eſſe. iuuať ſenatuſconſulto. ⁊ hoc in ſecunda. Si vero mulier tacuit cum maritus res ſuas obligauerat vt deciperet creditorem. pecuniã p̃ſtitit. non iuuatur. ⁊ hoc in tercia.

Si mater. Volebat mulier gerere tutelam filij ſui. tutor dubitabat ne ſuſtineret ſi ipſa nũc bene adminĩſtraſſet. mulier ad hoc vt adminiſtrationẽ haberet ꝓmiſit idemnitateʒ. vt ſi ꝓpter malã ſuã adminiſtrationẽ vna manu aliq̄d damni p̃ſtaret filio ipſa ei reſartiret ⁊ alia manu refunderet. ⁊ pignora dedit ⁊ fideiuſſores. in hoc caſu nec pignora nec fideiuſſores nec pecunia iuuanť. ⁊ hoc ĩ prima. Si vero tutor volebat ſe excuſare ⁊ mulier ꝓmiſit eũ idemnẽ ꝯſeruare de eo qḋ impẽderet in rem pupilli. an hoc caſu iuueť queritur. ꝛñ. ꝙ ſic. ⁊ hoc in ſecunda Si vero petijt tutorẽ filio. ⁊ ꝓcuratore fideiuſſit. quia omne periculũ in ſe recipit iuuabitur. ⁊ hoc in tercia.

Si ſciẽs. Si creditor cepit a marito p̃dium vxoris pignori. ſciens illud ad mulierẽ ꝑtinere ⁊ vendidit. an p̃iudicauit mulieri queriť. ꝛñ. ꝙ nõ nec heres mulieris neceſſe habet refundere p̃ciũ emptori ſi velit p̃dium vendicare.

Si paternã. Seiꝰ habuit duos filios ⁊ duas filias emancipatos. tenebať ticio in. c. filij ⁊ filie aĩo nouãdi receperũt ĩ ſe paternã obligationẽ ꝓmiſerũt reddere ticio p̃dicta. c. ⁊ pignora p̃tis obligata. an filie ꝑ bñficiuʒ velleia. ab obligatione liberanť ⁊. ꝛñ. ꝙ ſic remanẽt tñ filij obligati ꝓ medietate. qualiter ſuccurrať ticio q̃riť. ꝛñ. ꝙ reſtituitur actio in patrẽ ꝓ ea ꝑte qua filie ſue obligauerũt. ⁊ hoc in prima. Itẽ pignora q̃ obligauerat remanẽt obligata ꝓ ꝑte filioruʒ. ⁊ hoc in ſecunda. illa vero q̃ fuerũt in prima obligatione ⁊ ſeu hactenus teneanť quatenus aduerſus patrẽ redit actio pro portionibꝫ filiarum.

Quãuis. Mulier ſi ſoluat ꝓ alio nõ iuuať. ſi fideiuſſit ⁊ poſtea ſoluit partẽ vero ſolutã teneť ſoluere. ſʒ ſi locaui marito ⁊ ipã interceſſit vel in ſe recepit obligationẽ iuuať.

Etiā. Mulier habet oīa bona mariti tacite obligata ꝓ dote ſua. ſi ergo ꝯſtante mr̄imonio ius ypothece ſeu pignoris marito remiſit. an ei ſuccurrat̄ per vell'. querit̄. dicit̄ ꝙ nō. duabꝫ rationibus videbat̄ ꝯtractū ꝑ vell'. q̄ ſuccurrit̄ mlieri Itē ꝓpter remiſſionē factā inter viꝝ ⁊ vxorem que videt̄ donatio non tenet ergo nec remiſſio contrariū eſt veꝝ.

Si dotare. Si mulier pro filia ſua genero ſuo dotē ꝯſtituit ⁊ ꝓ ea res ſuas obligauit. an iuuet̄ ꝑ ſe. con. vell'. q̄rit̄. ℞. ꝙ non. ⁊ hoc reſpondent iuris periti.

Si fenebris. Mulier accepit pecuniam mutuam vt eam daret viro ſciente creditore. an iuuat̄ beneficio querit̄. dicit̄ ꝙ nō.

Mulierē. Mulier fideiubēdo ꝓ alio. an tenet̄ aut non. fideiuſſor eius. ſi primo fideiuſſit ⁊ de illa fideiuſſione fideiuſſorē dederit teneat̄ q̄ritur. ℞. ꝙ nō. ſed ſi ei ſucceſſit ꝓ quo interceſſit non iuuatur.

Si vxor. Mulier volebat intercedere ꝓ marito ſuo. creditore nolente eā recipe. mādauit ticio vt ꝓ ea fideiuberet. ⁊ fideiuſſit. an teneat̄ q̄ritur dr̄ ꝙ n̄. ſꝫ ei ꝯuento dabitur exceptio vell'.

Si mulier. Tenet̄ michi tici⁹ in. x. aūo nouādi acepi mulierē q̄ in ſe recepit obligationē. an iuuet̄ ꝑ ſe. con. ⁊ in veterem debitorē mihi detur actio querit̄. dicitur ꝙ ſic.

Si cū pater. Caliſtratus accepit mutuo pecuniam. ⁊ michi factū eſt inſtrm̄ ꝙ vxor ſua n̄ ipſe accepit mutuā pecuniā. an mulier iuuetur ℞. ꝙ ceſſante exceptione vell'. iam magis inſpiciendū eſt ꝙ actū eſt q̄ꝫ qđ ſcriptū eſt. ⁊ ita vir. vxor vero nō tenebitur.

Feminis. Si mulier animo nouandi transferat in ſe obligationē quaten⁹ tenebat̄ ſeio. ſibi ſuccurrit̄ niſi ſeiū decepiſſet q̄ caſu ſi ipſa excipiet de vell'. replicabit ſeius de dolo.

Cū etiā. Si fideiubeat mulier. etiam qn̄ ꝑ calliditatē creditoris obligat ſe. verbi gratia. creditor mutuare ꝓponebat noluit eā accipe. ſed fecit ꝙ mulier ꝯſtituit ſe reā ⁊ principalē debitorem. an iuuet̄ querit̄. dicitur ꝙ ſic.

Heredes. Non ſolum mulier ſi interceſſit iuuat̄. ſed etiam eius heredes.

Jubemus. Certū eſt ꝙ mulier habet oīa bona mariti tacite obligata ꝓ dote ſua. pone ergo ꝙ aliq̄s vult ꝯ̄here cuꝫ marito alicuius mulieris. ſꝫ dubitat ꝯ̄here qꝛ ſunt oīa bona ſua tacite obligata mulieri. an ip̄a poſſit renunciare iuri ypothece vel pignoris querit̄ ℞. ꝙ ſic. ſꝫ tn̄ ſi renunciauit ī vno ꝯ̄ctu vel duobꝫ etiā verbis generalibꝫ. nō debet hec renunciatio trahi ad alias ꝑſonas nec ad alias res vel alios ꝯ̄ctus. niſi de q̄bꝫ actū ē. Et hec q̄ dicta ſunt locū habent in ꝯ̄ctibꝫ futuris non p̄teritis.

Autentica.

Siue. Lex āṫiqua dicit qualiter mulieri p̄iudicat̄ ſi renunciet iuri ypothece ꝙ habet in rebꝫ mariti. hec auten. addit ꝙ aliqn̄ p̄iudicat ſibi de dominio alicuius rei ſibi donate. pone ꝙ ego vel alius ꝓ me dedit noīe ſponſalicie ſponſe mee fundum. q̄rit̄ an illud p̄diū poſſeꝫ alienare. dicit̄ ꝙ nō. ⁊ ſi mulier ꝯſentiat. qꝛ ſi alienaui habebit rei vendicationē ipſa ſoluto matrimonio vl' me ad inopiā vergente. ſi mulier aūt poſt biennuū ꝯſentit in alienationē quā habet ratā ſibi p̄iudicat ſi habeā alias res ex quibꝫ ſatiſfaciā ei ꝓ p̄dio illo. ſi nō habeam nō p̄iudicat̄ ei. ego autē obliger illis q̄ mecū ꝯ̄hunt. hoc in donatione non ita in dote qꝛ oīa priuilegia dotis manent integra. qꝛ dos alienari nō poteſt.

Si mulier. Mulier. xx. an. fideiuſſit ꝓ me. poſtea intra biennuū ꝯfirmauit ſuā fideiuſſioneꝫ qꝛ dedit creditori aliqđ pignus vel fecit inde inſtrm̄. q̄rit̄ an ꝑ talē ꝯſenſum ſibi p̄iudicet. dicit̄ ꝙ nō. ſi poſt biennuū dediſſet creditori bene tenet̄.

Autentica.

Si qua. In antiqua. l. dictū. ꝙ p⁹ biennuū ꝯſentiēdo mulier ſibi p̄iudicat cōfirmando ꝙ prius fecerat. auten. ponit caſum. qn̄ nō p̄iudicat ⁊ ſi pluribꝫ vicibꝫ cōprobet qđ fecerat. pone ergo ꝙ ticius volebat alienare ſubſtantiā vxoris ſue qđ nichil eſt. īmo loquitur in creditore ꝓ quo interceſſit ⁊c. ip̄a ꝯſenſit in publico inſtrumento. an ſibi p̄iudicet q̄rit̄. dr̄ ꝙ nō.

Antique. Si mulier accepit pecuniā vt fideiuberet n̄ iuuat̄. ⁊ hoc ī prima. ſi oñdat̄ publicū īſtrumentū tribꝫ teſtibꝫ ſubſignatū in q̄ ꝯtineatur mulierē ꝓ fideiuſſore pecuniā accepiſſe īſtrumēto oīno ſtabit̄. ⁊ hoc in ſecūda. Si vero ſine ſcriptis. aut ꝓbat creditor mulierē accepiſſe pecuniā ⁊ nō iuuat̄. aut ſi nō ꝓbet mulieri ſuccurrit̄. ⁊ hoc ī tercia. Si v̄o alicui mulieri inopi pecuniā dedi vt ꝓ me īntercederet. ⁊ interceſſit. ſi ꝯueniat̄ a creditore nō iuuat̄. ſꝫ ab ea accipiat ⁊ p̄t reſiduū petere a me. ⁊ hoc in quarta. Si v̄o mulier velit ſe obligare ꝓ alia fideiubēdo ꝓ ea. nō aliter tenet̄ niſi intercedat ī inſtr̄o publice ꝯfecto ⁊ a tribꝫ teſtibꝫ ſubſignato. ⁊ hoc in quinta.

Veterū. Seru⁹ tuus ꝓmiſit tibi centū vt eū manumitteres. mulier fideiuſſit ꝓ eo. an iuuet̄ querit̄ dicit̄ ꝙ non. hoc eſt fauore libertatis

Generaliter. Si maſcul⁹ vl' femīa ꝓ aliqua ꝓmiſit dotē. mulier ꝓmittēs an iuuet̄ q̄rit̄ dicit̄ ꝙ nō. ⁊ hoc in fauorē dotis.

De non nu. pecu.

In pecuniā. Obligaui me ticio ī inſtr̄o ſpe future numerationis feci inſtrm̄ de reddēdo pecuniā. ⁊ pignora dedi vel obligaui. ticius nō numerat. vnde volo pign⁹ repetere. an poſſim querit̄. dicitur ꝙ ſic. ſi ꝓbem me pignus dediſſe cū creditor negat pign⁹ datū. ⁊ pecuniā mihi numeratā n̄ fuiſſe. qđ ꝓbat̄ eo ip̄o ꝙ nō ꝓbatur ꝯ̄rium. ⁊ hoc in prima. Si v̄o creditor confitet̄ pignus datū. ſed pecuniā non eſſe creditā. oportet ꝙ ꝓbet pecuniam fuiſſe numeratā. ſi vult agere aduerſus me poſſidētem pignus ypothe. ⁊ hoc in tercia.

Minorē. Volebā a te mutuo accipere. xx. numeraſti. x. ⁊ ſpe future numeratōis alioꝝ. x. cōfeſſus fui me debere. xx. nō numeraſti. qualiter michi ſuccurrat̄ querit̄. ℞. ꝙ ſi ꝓbem te n̄ numeraſſe integra. xx. ꝙ ꝓbat̄ niſi ꝓbet̄ ꝯ̄rium. ad. x. q̄ accepi ſola ⁊ ad vſuras. in ſtipulatū deductis tantū teneor.

Si ex cautōe. Si ꝯfeſſus fui in inſtr̄o me accepiſſe a te mutuā pecuniā ſpe future numerationis. nec numeraſti. ſi ꝯueniar ex cautione mea. oppoſita a me doli exceptione vel nō numerate pecunie ꝓbabis te numeraſſe. ⁊ te nō ꝓbante abſoluar.

Cū fidē. Cōfeſſus eras te recepiſſe. x mutuo a ticio. non tn̄ tibi numerauit. quicꝫ ei ſoluiſti. an in nō ſolutis exceptionē nō numerate pecunie. ⁊ in ſolutis repetitionē habeā querit̄. ℞. ꝙ non īmo habes ſi erraſti ⁊ on⁹ ꝓbandi tibi incūbit. vt. ff. đ ꝓba. cū in debito in prin.

Autentica.

Contra. Lex C. dicit de eo q̄ agnouit fidē ſcripture. auten. ponit ꝯtrariū. ſ. qn̄ debitor nō agnoſcit ſcripturā ſꝫ negat. dicit ego obligaui me ticio in inſtr̄o q̄ ꝯfeſſus ſum me. x. recepiſſe. tici⁹ cōuenit me ex illa ꝓpria ſcriptura mea. ego nego illā. q̄rit̄ vtꝝ ſim puniendus. ℞. ꝙ ſi tici⁹ ꝓbet me ſcripſiſſe ⁊ pecuniā numeraſſe ſe ꝑ teſtes in duplū puniar. niſi michi detulit iuramentū ⁊ ꝯfiteor ip̄m numeraſſe ⁊ poſtea dico me ſoluiſſe nō ꝓdeſt michi ſolutō quā feci ſi debeo ſoluere totā q̄ꝫtitatem quā petijt. Si v̄o creditor negat ꝓpriā ſcripturā de ſoluta eadē pena puniat̄ forma ſacramenti p̄cedēte. idem eſt ſi curator adulti negat ſcripturaꝫ in cauſa adulti. quia curator punitur vt adultus.

Aduerſus. Si tu petis a me. x. nō ex cā mutui ſꝫ ex alia ꝓcedēte puta venditōis. tūc n̄ debet inq̄ri an tu numeraueris. ſꝫ an cā q̄ p̄ceſſit fuerit venditio vera nec ne. vel ſic debebas michi. x. ex cā venditōis. ꝯfeſſus fuiſti te recepiſſe illa. x. ex cā mutui. nō req̄rit̄ numeratio. ſꝫ an ſit debita ex p̄cedēti cā vel nō.

Fruſtra. Ticius cōfeſſus erat ſe recepiſſe. x. a ſempronio ex cā mutui. dato q̄ ſubſtituto ꝓ ſe debitore puta ſeio. nō numerauit pecuniā. an ſeio det̄ exceptio nō nu. pe. ſi ꝯueniat̄. ℞. ꝙ nō ſed dic verius ꝙ interuenerit numeratio.

Si quaſi. Confeſſus fui me recepiſſe a te.x.mutuo. nō recepi q2 nō numeraſti. qualiter michi ſuccurrat̄ q̄rit̄ ꝛ̄ñ. ꝙ ꝯdicā ſcripturā in qua cōfeſſus fui ꝑ ꝯditionē ſine cauſa vel te agēte excipiā de nō numerata pecunia.

Si intra. Si is cui competit exceptio nō nu. pe. intra biēniū deceſſerit reſiduū tp̄s qđ fuerit defuncto dabit̄ heredi. ꝛ hoc in prima. Si vo intra bienniū ꝓteſtat⁹ fuerit litē ꝑpetuabit̄ ꝛ ꝑpetuo heredi dabit̄. ꝛ hoc ī ſcđa. Si vero poſt bienniū deceſſerit negociaꝫ illud tp̄s eā oppoſuerit. heredi etiā pupillo n̄ dabit̄.

Cū vltra. Cōfeſſus fui me recepiſſe a te.x.mutuo ī inſtrumēto. nec recepi niſi.v.q2 alia michi n̄ numeraſti. ꝛ ſtipulat⁹ es tota.x.tibi reddi. qualiter michi ſuccurrit̄ q̄rit̄ ꝛ̄ñ. ꝙ agente te habebo actionē in factū. ſi nondū biēniū exceſſerit. vel ſi infra illud ꝓteſtatus fuerim pecuniā non numeratam fuiſſe. nec obligabor vltra quinqꝫ que numeraſti.

Aſſeueratio. Si affirmo me ſoluiſſe pecuniā quā mutuaſti vſqꝫ ad.xxx.an ꝓbare poſſū me ſoluiſſe. ſi dico michi non numeratā pecuniā vltra bienniū n̄ potero opponere exceptionē nō nu. pe. ꝛ hic caſus nō eſt ꝯ̄rius ſuꝑiori. in priori caſu affirmo. ꝛ ideo incūbit michi ꝓbatio. in alio negocio vnde nō michi ſed creditori incumbit ꝓbatio.

Si trāſactionis. Petebas a me.x.reuocatū erat in dubiū an tenerer. ꝛ trāſegi. ꝛ.v.ſtipulāti ꝓmiſi. ſi cōuenias me an poſſim obijcere excep. nō nu. pe. q̄rit̄. ꝛ̄ñ. ꝙ nō

Tam mandatori. Māudaſti michi vt mutuarē ticio.x.lib. ꝓ eo fideiuſſiſti. ꝛ ꝯfeſſus erat ī inſtr̄o ſe recepiſſe cū n̄ recepit q2 nō numeraui an tibi ſicut ei det̄ exceptio nō nu. pe. querit̄. ꝛ̄ñ. ꝙ ſic.

Generaliter. Debeo tibi.x.ex cā legati vel venditionis vel alia nō curo. nec interceſſit ſcriptura. vel interceſſit ꝛ ī illa ꝯfeſſus ſum me tibi debere.x. Si cōuenias me ꝛ inſtr̄m oñdas ne ꝓbare habeas nccē ex qua cā ꝓmiſi tibi.x.q̄rit̄. dicit̄ ꝙ nō. ſatis enī eſt ſi oſtēdas inſtr̄m prioris ꝯfeſſionis. vnde cōpellendus ſū ad ſol'onem niſi ꝓbem ꝙ verū nō fuit qđ erā ꝯfeſſus. verbi grā. ſi ꝯfeſſus ſuꝫ me tibi đbere.x.ex cā legati. ꝛ ꝑ falſū inſtrumentū vel teſtamentū in q̄ tibi legatū nō ē. indignū eſt ꝛc. tenear ſoluere ī caſum hui⁹.l. q2 abſurdū eſſet ſi venirē ꝯtra ꝯfeſſionē meā ꝙ eſſe nō debet.

In cōtractibus. Olī poterat opponi excep. nō nu. pe. vſqꝫ ad quinqꝫ ānos hodie vſqꝫ ad bienniū. ſꝫ ſi minor vel eccā nō opponit p̄t iuuari ꝑ excep. ꝛ iſta ſunt vera ꝛ locū h̄nt ī debitore. ꝛ hoc in prima. Si vo ſit depoſitari⁹ q̄ ꝯfitet̄ res penes ſe eſſe depoſitas ſtatim ſibi p̄iudicat. vel dic ꝛ melius loq̄ in depoſitore vt res đpoſita ſibi reſtituat̄. idē eſt in ꝓcuratore fiſci q̄ ꝯfitet̄ ſibi eſſe ſolutas publicas functiones vel tributa. idē in marito q̄ primo ꝯfeſſus fuit ſibi ſolutā dotē. deinde ſcđo ꝯfeſſus eſt vxorē ſibi nō ſoluiſſe. q2 nō poterit obijcere exceptionē nō ſolute dotis. ſꝫ ſtatim ſibi p̄iudicat. Si vo ſit creditor q̄ ꝯfitet̄ ſibi ſolutū debitū. vel ī partē vel ī ſolidū. vel reddidit inſtr̄m debitori vel ꝓmiſit reddere. nō p̄iudicat ſibi ſtatim. ſꝫ poſt lapſū.xxx. dierū infra qđ poterit opponere excep. nō ſolute pecunie. ꝛ hoc ī tercia. an aūt creditor ſi velit deferre iuramentū đbitori poſt.xxx. dies vt iuret ſe ſoluiſſe ſit audiendus q̄rit̄. dicit̄ ꝙ nō. ꝛ hoc in quarta. qualiter aūt is cui cōpetit excep. nō nu. pe. debet eā opponere q̄ritur. ꝛ̄ñ. ꝙ corā teſtib⁊ debet dicere nō fuiſſe numeratā. ꝛ tūc ſi p̄ſens eſt aduerſari⁹ vocabit̄. Si nō eſt p̄ſens opponet eā corā iudice. Si vo p̄ſens nō ſit aduerſari⁹ nec ipſe iudex. ꝛ ſic abſens ꝛ tūc apud alios iudices eſt opponēda. ſi n̄ ſit ali⁹ iudex. tūc corā epō ꝛ hoc ī quīta. p̄dicta vera ſunt ſimiliter ꝛ in dote nō numerata. ſ. ꝙ ꝑ talē ꝓteſtationē hmōi exceptionis non nu. dotis ꝑpetuatur ꝛ hoc in ſexta.

Autentica.

Hanc. In qua dicit̄ ꝙ q̄rela n̄ nu. do. debet fieri in ſcriptis. ꝛ ſi vult maritus eam opponere nocet mulieri que dotem. vel ei qui pro ea dotem conſtituit.

Si cui. Gaius ſeius mutuauit ticio.x. ꝛ ei obligauit res ſuas vl' forte miſſus fuerit ī poſſeſſionē bonoꝝ ipō n̄ ſoluēte. iſte idē ticius obligauit ſe ſem ꝓnio ſpe fut̄e numeratōis. ſꝫ n̄ numerauit. vult ſem ꝓnius cōuenire creditores ſuos q̄ h̄nt pign⁹ vel ꝯuentōale vl' iudiciale. an poſſint opponere excep. nō nu. pe. dicit̄ ꝙ ſic. ſꝫ tn̄ ſi michi creditores ſuccūbant. q2 ſeius aduerſus eos obtinuit. non p̄iudicat ticio. q2 res inter alios acta ꝛ cetera.

Indubitati. Obligaui me ticio ſpe future numeratōis. iuraui me ſolutuꝝ. an mihi cōpetat excep. nō nu. pe. querit̄. dicit̄ ꝙ ſic.

De cōpenſationibus.

T ſenatus. Si fiſcus habeat duos ſtationarios. ꝛ vnus mutuauit michi.x. ꝛ ali⁹ michi.x. debet. an huic inde locū habeat compenſatio. ꝛ̄ñ. ꝙ non. ꝓpter confuſionē.

Ex cauſa. Petebas a me.x. an tibi poſſim opponere exceptōeꝫ ꝓ illis.x.q̄ tanqꝫ indebita ſolui. ꝛ dicit̄ ꝙ n̄. ꝛ ſi nondū ſolui ex cauſa iudicati bene admittetur compenſatio ſi aliud ī quātitate michi debeas.

In ea. Si debebas.x.reipu. ꝛ ipſa tibi.x. huic inde admittit̄ cōpenſatio. niſi ī octo caſib⁊. vnus ē ſi debitor ſim ei⁹ in kl'is. ſecūdus ē ſi debeo frumentū vel ſi debebā pedagiū vel tributū vel alimētū alicui ꝓuiēti. vel ſi tale debeā ꝙ in certas reſpublicas puta ad emendū frumentū deputat̄. vel ſi debeā fideicōmiſſum aliqđ vel legatū ꝛ ipſa aliquid debeat. in oīb⁊ his caſib⁊ nō habet locuꝫ compenſatio.

Si cōſtat. Si debebā tibi.x. ꝛ tu michi alia.x. ipſo iure fit cōpenſatio vſqꝫ ad ꝯcurrentē q̄ꝫtitatē puta ſi debeo tibi.x. ꝛ tu michi.xij. de vſuris reſiduis ſi aliquo iure debeant̄ integra manēte petitione.

Etiā. Debebas ticio.x.legauit tibi.xij ſi de te petant̄.x. an vſqꝫ ad concurrentē q̄ꝫtitatē poſſit fieri cōpenſatio q̄rit̄ ꝛ̄ñ. ꝙ ſic. vſuraꝝ excluſa petitione. ꝛ tn̄ vſuraꝝ fideicōmiſſi in id qđ amplius erat debito integra manebit petitio.

Neque. Cōfeſſus fui me recepiſſe ab vxore mea.c. noīe dotis. nec recepi. illa ſubripuit michi res ꝛ tenet̄ michi in alijs.c. infra tp̄s habeo excep. nō nu. pe. q̄ elapſo habebit locū cōpenſatio ſꝫ hoc n̄ placet ꝯ̄riū hic ſignatū. Si vero n̄ ex ſcriptura iſta ſꝫ ex alia cā teneat ſibi in.c. tūc fiet cōpenſatio iſtoꝝ.c. ad alia.c. q̄ mihi debet eo ꝙ res amouit. ꝛ ſic poſſunt eē duo caſus. vel dic ꝙ ſit vnus tm̄. ſcđm ac. ꝛ hic verior quattuor modis. alijs dic caſum vt in gloſa.

Si ex. Ex cā legati debebaꝫ tibi.x. tu michi.x. ex cā venditōis. q2 tibi rē vēdidi nec p̄ciū ſoluiſti. an huic inde admittat̄ cōpenſatio q̄rit̄. ꝛ̄ñ. ꝙ ſic. ꝛ hoc in prima. Si vero fiſcus rem michi vendidit ꝓ decē. ꝛ michi ex alia cā tenet̄ in.x. ſi petat ſua decē. non poſſumus opponere compenſationē. ꝛ hoc in ſecunda

Si propter. Si mulier p̄diuꝫ ꝑtinēs ad filiū ſuum inuito filio marito ſuo tradidit. vel nō iure ꝛ ex eo fruct⁹ ꝑcepit ꝛ ꝯſumpſit. ꝛ ratione illoꝝ fructuū fact⁹ ſit debitor filij in.c. ꝛ ipſa poſtea deceſſit filio herede īſtituto relictis viro.c. noīe legati. an marito petenti.c. ex cā legati poſſet fili⁹ obijcere cōpenſationē.c.q. debēt ſibi victric⁹ q̄rit̄. dicit̄ ꝙ ſic

Eius. Si debeo tibi.x. ꝛ ticio in alia.x. ſi ticius velit cōpenſare ſua decē. ꝛ illa q̄ tibi debeo. an ſis compellēdus compenſare querit̄. dicit̄ ꝙ non.

Quoniā. Vendidiſti mihi p̄diū ꝓ.x. ꝛ dicebas illud liberū a ſuitute. erat tn̄ obligatū ticio ꝓ.x. ſi ticio agenti ypothe. ſolui debitū. an tibi agēti ex vendito ad p̄cium poſſim obijcere cōpenſationem querit̄. ꝛ̄ñ. ꝙ ſic.

Si tutores. Si ingr̄atus tutorē nō ydoneos dedit ꝛ male adminiſtrauit ꝛ pupillo in.c. teneat̄ ex mala adminiſtratōe tenet̄ in ſolidū tutorib⁊ vo exiſtēib⁊ nō ſoluēdo. Et ſi ille ingr̄atus.c. fiſco qua ī primipillarij adminiſtratōe p̄r pupilli ſoluerit. an pupillo.c. petente ex mala admīſtratōne poſſit ingr̄atus

opponere exce. ad illa q̃ ſoluit q̃rit̃. dr̃ ꝙ ſic.

Inuicē. Mutuaui tibi. x. ⁊ dediſti michi pignora. tenebar tibi ī quīq3. facta cōpenſatione vſq3 ad cōcurrentē q̄ntitatē. ⁊ de reſidua pte debiti ſolueris vel me recipe nolēte ꝯſignaſti ⁊ dͤpoſuiſti. an agere poſſis pignoraticia pro pignorib᷒ querit̃. dicit̃ ꝙ ſic.

Si velut. Domicianꝰ cū eēt adminiſtrator reipu. petijt a me. c. noīe reipu. ⁊c. ipſe ſuo noīe michi debet. cōpenſauimꝰ. ⁊ ſolui poſtea nouo diſpēſatori q2 nō tenuit cōpenſatio. an poſſim repetere q̃ ſolui q̃rit̃. dicit̃ ꝙ nō. ſed cōueniam heredes domiciani ad. c. q̃ mihi debebat domicianꝰ noīe ſuo.

Cōpenſatōes. Tā in actionib᷒ realib᷒ q̄3 ī ꝑſonalib᷒ admittit̃ cōpenſatio. in realibus ſic. ſi poſſediſti equū meu3 ⁊ culpa tua perijt equꝰ. teneris michi ad eſtimatōe3. q̄ ſi fuerit in. xxx. ⁊ debebā tibi. xxx. hinc inde fit cōpenſatio. in ꝑſonalib᷒ ſic. ſi debeas ex cā mutui. x. ⁊ ego tibi alia. fiet cōpenſatio ſ3 cognoſcet̃ de cā. ⁊ hoc in ſecūda. ſi vero debebas michi. x. ex cā depoſiti. q2 apud te rē meā deponebā. ⁊ ego tibi ex alia cā debeo. x. nō fiet cōpenſatio. ⁊ hoc ī tercia. ſi v͂o poſſeſſionē meā ſiue mobilē ſiue īmobilē occupaſti ⁊ diſtracta eſt. teneris ad eſtimationē. q̄ ſi fuerit in. x. ⁊ ego ex alia cauſa teneor tibi ī xx. hinc inde ñ fiet ꝯpenſatio. ⁊ hoc ī quarta

De vſuris.

In interrogatōe Mutuaſti. x. ⁊ vſuras ſolemniter ſtipulatꝰ es. ſ3 niſi interueniat ſcriptura an nichilominꝰ debeāt̃ vſure q̃rit̃. R̄. ꝙ ſic.

Vſuras. Rem michi vēdidiſti ⁊ tradidiſti. ſ3 p̄ciū tibi ñ numeraui. vſure ex mora an debeāt̃ q̃rit̃. R̄. ꝙ ſic. nec obſtat q̄ minꝰ debeant̃. cū penes me habui p̄cium depoſitū.

Quāuis. Mutuaſti michi. x. pacto nullo appoſito dͤ vſuris p̄ſtandis. an debeant̃ q̃rit̃. R̄. ꝙ nō. ſed ſi ſolui nō repetā nec in ſortem ſunt accepte ferēde ſi ex pacto debent̃

Per retentionē. Si mihi. x. mutuaſti ⁊ pignꝰ dedi. ꝯueni pacto nudo de p̄ſtandis vſuris. ⁊ hoc in prima. ſi v͂o ꝓmiſi minores vſuras puta quattuor ⁊ pignꝰ dedi ⁊ poſtea ſeq̄nti die ꝯueni vt ſoluerē maiores vſuras puta. viij. deñ. an habes retētionē pignoris ꝓ maiorib᷒ q̃ritur. dicit̃ ꝙ nō. ⁊ hoc in ſecunda.

Aduerſus. Mutuaſti michi. x. ⁊ ꝓmiſi tibi vſuras minores ꝑ ſtipulatōe3. poſtea ꝯueni de dādis maiorib᷒. miores tñ. x. an. recepiſti. an in maiorib᷒ tibi p̄iudicaſti q̄ minꝰ eas petere poſſis querit̃. R̄. ꝙ ſic.

Si creditrici. Mulier mutuauit michi decē ſub pignore ⁊ vſuras ſtipulata eſt. obtuli pecunia3. ſi illa nolit accipe qualiter michi ſuccurrat̃ querit̃. R̄. ꝙ ꝯſignabo ⁊ deponā in edē ſacrā ⁊ ex eodē tpe nō currūt vſure ⁊ hoc in prima. hec vera ſunt qñ mulier p̄ſens eſt interpellabo p̄ſidē ea abſente.

Creditor. Decē michi mutuaſti ꝑannū vel biennium vſuras ſolui. an mihi p̄iudicauerī q̄ magis ī poſteꝝ ſoluere teneat q̃rit̃. R̄. ꝙ non. nec ex tali ſolutōe ꝓbabis me ad vſuras futuri tꝑis teneri. niſi ꝑ inſtrm̄ vel alio modo vſuras in ſtipulatū deductas ꝓbaueris.

Quāuis. Si debitor creditore minores vſuras ſtipulatus eſt. ⁊ niſi inter certa tpa ſoluerit miores ꝯuenit vt ſoluere3 maiores. ſi eo elapſo recepit miores. an in maiorib᷒ ſibi p̄iudicauit q̃rit̃. R̄. ꝙ ille debent̃ in quaꝝ exactōne ⁊ ſolutōne ꝑſeuerauerit.

Si per te. Ticiꝰ mutuauit mihi. x. ⁊ miores vſuras ſtipulatus eſt. ꝯuenit de p̄ſtandis maiorib᷒ ſi ſua die minores nō ſoluerē. ticiꝰ deceſſit relictis pupillis heredib᷒. minores intra tp̄s tutores noluerūt accipe. ex q̄ ꝑ me nō ſtetit maiores vſuras nō exiget. ⁊ hoc ī prima. ſi vera depoſui ſortē ſolemniter ex eo ꝙ pc ſui vſuras deponere ñ ꝯpellar ⁊ hoc in ſecūda.

Vſure. Mutuaſti michi. c. ⁊ ea reſtitui ꝑ. x. an. ⁊ omī āno ſolui. x. noīe vſuraꝝ. in capite. x. annoꝝ cōputo oēs vſuras quas ſolui diuerſis tꝑib᷒. ⁊ inuenio eas excedere ſortē in quadruplū. ⁊ ſic volo vſuras petere quaſi maiores cēteſimis. an poſſi3 q̃rit̃. R̄. ꝙ ñ ē ita facienda cōputatio ī capite. x. an. īmo cuiuſlib3 āni ꝑ ſe ⁊ dēt ꝑp̄edi an vſura excedat ſortē an nō.

Frumenti. Si pro. x. corbib᷒ frumenti quos tibi mutuaui nudo pacto ꝯueniſti mihi. xij. dare. an p̄ſtare tenearis querit̃. R̄. ꝙ ſic.

Ex predio. Obligaui tibi p̄diū ꝓ. x. ea tibi obtuli te accipe nolēte ꝯſignaui ⁊ depoſui. ex eo tpe q̄ obtuli vſura q̄ incepit currere deſinet currere ⁊ fructꝰ poſt oblatōe3 ꝑcepti diminuūt ſortē. vel ſic ꝯueni vt darē tibi vſuras a paſca ī antea. añ paſca obtuli ꝑ oblatōe3 ſolā curſus vſuraꝝ futuri tꝑis īpedit̃. ⁊ ꝙ dicit exonerari debitū ſortis intellige ⁊ ab vſura futura. cū ñ erit dictū vt debitor ꝑcipet fructus noīe vſuraꝝ in ſecundo caſu. prima poſitio verior eſt.

In bone. Tenebaris michi ad. x. actōe neg. ge. q2 geſſeras negocia mea. fuiſti ī mora. ⁊ ꝯueni te ⁊ iudex ꝯdēnauit te ad. x. ⁊ dͤ vſuris nichil dr̃. an poſſū petere vſuras q̃rit̃. dr̃ ꝙ ñ. niſi a ſnīa fuerit appellatū. nec eas q̄ cucurrerūt a tpe late ſnīe ⁊ no. quadrimeſtre ꝙ dat̃ cōdemnatis. ſ3 eo elapſo niſi iudicatis ſatiſſacias vſuras cēteſimas petere potero.

Si ea. Mulier aliqua mutuauit michi. x. noīe vſuraꝝ permiſi vt habitaret in domo mea. q̄ inhabitauit nec alij locauit. poſtea cōperio ꝙ ſi alij locaſſe3 xx. ꝑcipe potuiſſem volo repetere. an poſſim dicit̃ ꝙ nō. q2 videor ei locaſſe uiliori p̄cio q̄3 alij potui.

Cū allegas. Mutuaui tibi. x. ⁊ ꝯueni ſi ſua die nō ſolueres ꝙ tenearis ad quadruplū noīe pene p̄ter ſortē. an valeat ꝯuentio q̃rit̃. dr̃ ꝙ ñ. niſi vſq3 ad penā legittimaꝝ vſuraꝝ. vñ ſupfluo detracto ſtipulatio vires habebit.

Cū nō. Mutuaſti mihi pecuniā. ⁊ aīo nouādi ſtipulat frumentū tibi reddi vſq3 ad certā menſurā. ⁊ ſi ſua die nō ſolueret̃ ſum ſtipulatus in fraudem legittimaꝝ vſuraꝝ additamentū. tibi petēti obſtat exceptio.

Si ea. Mulier obligauit mihi vineam ⁊ inuicē vſuraꝝ ꝯuenit vt recipem vindemiā. ſi plus emolimēti cōſecutus ſim ex fructib᷒ q̄3 etiā ſit ī vſura. an illud reuocari poſſit q̃rit̃. dicit̃ ꝙ non. q2 potuerit eueniſſe q̄ͦ nichil eueniſſet ⁊ tñ neceſſe haberē ſtare ꝯuentioni. ꝑpter incertū nō erit retractanda.

Indebitas. Mutuaui tibi. x. nec ꝯueni de vſuris. ſi ſoluiſti an eas vt indebitas repetere poſſis querit̃ R̄. diſtinguit̃. aut eas ante tp̄s ſoluiſti. aut poſt. ſi ante in ſortē cōputabitur. ſi poſt repetes ꝑ ꝯdic. inde.

Acceptā. Mutuaui tibi q̄nq3 ſub vſuris accepto pignore obtuliſti ſortē michi. ſ3 nolui recipe vt curſus vſuraꝝ inhiberet̃. qualiter tibi ſuccurrat̃. ꝙ ꝯſignabis ⁊ depones ī edē ſacrā. ex tūc piculū erit michi creditōis ⁊ ius pignoris ſoluet̃. nō teneberis. ⁊ hoc ī prima. Et illud detraiecticia pecunia obſuabit̃ ⁊ hoc in ſecūda. qua aūt actōe ꝑſequi poſſum pecuniam a depoſitario vel a debitore dicit in fine ꝙ actione vtili. ſ3 non apeit q̄ actio illa ſit. tu dic depoſiti vel in rem.

Conſtitutōibus. Si michi mutuaſti. x. ⁊ vſuras vltra legittimū modū ſtipuleris. nō ſolum michi. ſ3 fideiuſſori meo ſubuenietur.

Si vſuras. Mutuaui dͤcē ſub vſuris accepto pignore. v. ſoluiſti. nec in q̄3 cām recipiantur illa quinq3.

Pignoribus. Mutuaui tibi. x. ⁊ obligaſti pignꝰ. ⁊ actū ē vt ꝓ vſuris pignꝰ teneat̃. ſi eas ſolēniter ſtipu. nō ſum vſuras legittimas petere ñ poſſū. puta nō ꝯuētas ꝑ ſtip̄. habeo tñ retentōe3 pignoris ꝓ eis. ⁊ hoc in prima. Si vero deinde nō erat ꝙ pignꝰ teneret̃. nichil amplꝰ ſorte petere poſſis. nec habeo retentionē pignoris. ſ3 ad ſolutionē pignoris compellendus ſum.

Oleo. Mutuaui tibi oleū vt tm̄de3 cū acceſſione ī eadē mēſu. ī fi. anni redderes. an valeat talis ꝯuentio queritur. dicit̃ ꝙ ſic. ⁊ hec acceſſio excedit legit

timū modū vſurarꝫ. hec ꝓpoſitō i certitudīe

Si mater. Mater tua gerēs ne/
gocia tua pecuniā tuā
fenori dedit ñ ſi dare ꝯſueuiſti nᶜ dedit teñ.

Pro au. Volebam a te accipe. x.
mutuo. nō hēbas. ſ; aurꝫ
eſtimatū dediſti ⁊ ꝯueni vt extimatōe; cū v
ſuris reddere. an valeat hec ꝯuētio ⁊ debeā
tur vſure. R̄. ꝙ ſic. ⁊ hoc dicit impator vt
ſolui ⁊ ꝓmitti poſſunt vſure.

Eos. Mutuaui tibi. x. pignꝰ obligaſti
ſtetit p. xxx. an. vel. xl. ꝙ nec ſol/
ui ſortē nec vſu. nec pignꝰ petij. certū eſt ꝙ
ꝯditio cti ex mutuo ſublata ē ſpacio. xxx. an.
Itē ypothe. ſpacio. xl. an. an āt petitio vſu/
rarꝫ ſilr ſit ſublata q̄rit̃. R̄. videbit̃ ꝙ ñ ni/
ſi vſurarꝫ illarꝫ quas potui petijſſe. iā elapſū
ē ſpaciū. xx. an. nec petij. puta ſi vſuras pri
mi āni ſcōi volui petere. ſ; vſuras ſeq̄ntiu;
an. petij. q2 eis nōdū p̄ſcribit̃ p. xxx. an. ad
hoc. R̄. ꝙ actio ē extincta qua peti poterunt
vſure extīcta actōe p̄ncipali d̄ mutuo ⁊ hoc
in pri. In ſcōa dic̄ ꝙ illuſtres ⁊ q̄ ſup eos
ſūt pn̄t ſtiplari vſu. uſq; ad terciā cēteſime
vtputa ſors ē in. xij. vſura menſis erat. iiij.
mercatores pn̄t ſtipu. vſq; ad beſſes cēteſi/
me. q̄ ſi mutuarāt. xxx. ſuo piculo pn̄t ſtipu.
cēteſimā q̄ eq̄pat̃ ſorti manuū. ⁊ hoc iō ē. q2
pecunia tal' piculo mutuātis eſt puta cū q̄s
ſtipulat̃. x. ꝓ libra. Alij pn̄t ſtipul'. vſq; ad
mediā cēteſime. q2 ſi mutuauit. xx. poſſū ſti/
pulari. x. creditores q̄ ñ debēt detrahere de
ſorte. ⁊ hoc ī tercia. Itē p iterpoſitas pſonaſ
ñ debēt maiores vſu. ſtipu. ⁊ hoc in quarta.

De vſuris. Lex prorīa ſancita
ī futuris ñ p̄teritis
negocijs locū hēt. vt ſi q̄s añ. l. iſtā ſtiplatꝰ
ē vltra modū taxatū p̄cedēs. l. vires hēat ⁊
ſc̄m eā fiet exactio. ⁊ hoc ī pri. In ſcōa dic̄ ꝙ
nullꝰ dēt ſtipu. vltra duplū ſort; ſic oli fie/
ri ꝯſueuit. nᶜ pignora q̄rꝫ actōe ꝯſuetū erat
oli vltra duplū ſtiplari nllō mō hodie ꝓce/
dāt. nec vltra duplū teneāt̃. ⁊ hoc in ſcōa.
hec q̄ dicta ſunt ſunt obſuāda in bone fidei
ꝯctibꝫ ⁊ in alijs quibꝫ vſure debent̃ vel exi/
gunt̃. ⁊ hoc in tercia.

Vt nullo. Vt vſura vſurarꝫ nō
exigat̃. ſ; ñ ad plenū
q2 oli ſi mutuaui. x. potero exigere vſuras ī
ſortē. puta ſors erat. x. vſura. v. poterā exi/
gere ī. x. ⁊ ita eēnt. xv. ⁊ illorꝫ. xv. poterā ſti/
pulari vſu. ſ; hoc erat obſuare v̄ba ⁊ ñ ſen
ſū. ideo ſtatuit impator vt nullo mō vſura
p̄teriti vel futuri tp̄is in ſortē redigat̃ ſ; ma
neat vſura. nec ſors incremētū vſurarꝫ ſuſci
piat. ſ; ſorti tm̄ accedit vſurarꝫ incrementū

De nautico fenore.

Raiectā. Si pecuniā tra/
iecticiā vltra ma
re tm̄ vehēdā mihi credidiſti. ⁊ tu/
o piculo vſurā cēteſimā ſtipulatꝰ es. tādiu
debebūt̃ vſure cēteſime q̄uſq; nauis apule
rit ad portū. tūc eī ceſſat tēpeſtas maris qua
ceſſante ceſſant vſure cēteſime. ⁊ tūc īcepit
eſſe meo piculo ⁊ cōis vſura debebit̃.

Cū dicat. Si pecuniā michi mu/
tuaſti vt tibi redderet̃ ī
ciuitate hierl'm ⁊ ꝯueni vt eēt piclō mei de
bitoris q̄ vſure p̄ſtari dēāt q̄rit̃. R̄. ꝙ vltra
ltīmū modū nō exigit. q̄s erit ille modꝰ ha
hes. s. t. l. eos. §. ſup.

Cū propo. Si mihi pecūiā mu
tuaſti ⁊ piculū q̄uſ/
q; nauis ī affrica veniret vt ī portu ſolonita
norꝫ pecuniā ſolueret̃ q̄ portꝰ ē ī affrica ī te
ſuſcepiſti ⁊ vſu. ſtip̄. es cēteſimas. an añq;
nauis ad locū deſtinatū ꝑueniſſet ꝓpter illi
citas merceſ quas vehebā nauis ꝯfiſcat̃. an
periculu; pecunie amiſſe ad te ꝑtinere dēat
q̄rit̃. dicit̃ ꝙ nō ex diſcrimīe ptātis tēpeſta
tis maris amiſſi. ſ; ꝓpter illicitas merces.

Traiecticie. Si pecuniā traie/
cticiā uſq; ad certū
locū mutuaſti tuo piclō q̄uſq; nauis ad lo/
cū deſtinatū ꝑuenerit. piculo tuo erit. ⁊ hoc
ꝯuenit vt piculo tui creditoris eſſent. alio
quin ſi nō ꝯuenit piculo mei d̄bitoris erūt
nec ꝑ caſum naufragij liberor.

Depoſiti.

I incurſu. Si veſtes
penes me
d̄poſuiſti ⁊ eas fortuito caſu puta
latronū īcurſu vl' alio fortuito caſu amiſi. ⁊
fui īterfectꝰ ñ ſolū ego q̄ d̄ dolo tm̄. lata cul
pa teneor liberabor. ſ; etiā heres meus. niſi
ꝯuenerit vt in me fortuitū caſu; reciperē. ſ.
ſpēale;. ⁊ hoc ī prima. Si v̄o p̄textu latro/
nū hēs falſo aſſeuerauerit eas eē amiſſas cū
apud eū ꝯſtitute ſint vl' dolo eas poſſidere
deſijt. nō ſolū depoſiti. ſ; ad exhibendū actō
⁊ rei ven. tibi cōpetit. ⁊ hoc in ſecūda.

Vſure. Si pecuniā tuā penes me
depoſuiſti ⁊ ī mora extiti re
ſtituēdi. an veniāt vſure more ī actōe depo/
ſiti q̄rit̃. d̄r ꝙ ſic. ī ceter; bone fidei ꝯctibꝫ.

Si depo. Si pecunia; ſignatam ⁊
clauſā apd̄ me hēo nec re
ſtituo. ex mora teneor ad vſu. ſi viſus fuero
gratulari deo. ſi ꝯueīas me actōe d̄poīti. q2
furti poteris me facere obnoxiū. q2 q̄ rē d̄po
ſitā ſciēs ī vſꝰ ſuos ꝯuertit furti etiā tenet̃.

Si depo. Si pecuniā penes me de
poſuiſti. ⁊ ea vſus fuero.
q̄n ad vſuras teneat ad eas q̄bꝫ vſus fuero
dubiū ñ ē. ⁊ hoc ī prima. Si v̄o iudicio de
poſiti ī ſorte fuero ꝯdēnatꝰ. ꝓpter vſuras po
ſtea expiri non poteris. q2 ſortis ⁊ vſurarū
nō due actiones ſunt ſed vna.

Deſideriū. Si pecuniā quā pe
nes te depoſui alij
mutuaſti. ⁊ iñ fc̄m eſt inſtrm̄ q̄ cauit ſe reddi
turꝫ q̄ñcūq; eā peteres. ſi te ꝯueniā. non ob
hoc minꝰ ſol'oni pec. im ꝓhe recuſas ꝙ de ea
reddēda ꝑ inſtrumentū tibi cauſam feceris
⁊ ſi id deſideras deſideriū tuū nulla iur̃ rati
one ſubnixum eſt.

Si is qui. Pecuniā apud te de/
poſui ⁊ alij mutuaſti ⁊
feciſti ꝯuentōe;. ſ. de cuſtodiēda ⁊ reſtituē/
do. nō ſolū tu teneberis. ſ; etiā is q̄ tibi ſuc/
ceſſit. ⁊ hoc ī pri. an aūt aduerſus eū cui mu
tuaſti actio mihi cōpetat querit̃. R̄. ꝙ nō. ſi
ea extiterit aduerſus poſſeſſores habebo in
rē actionem. ⁊ hoc in ſecunda.

Cū deceſſit. Pr̄fa. iacēte hr̄di/
tate. ſuus hereditā
riꝰ quaſdā res penes ticiū depoſuit. an futu
rꝰ hr̄s ꝓ rebꝫ ill' depoſit; hēat act. aduerſus
ſucceſſores depoſitarij q̄rit̃. dicit̃ ꝙ ſic.

Si quis. Si. x. penes me depoſui
ſti. ita mihi teneris in. x.
tibi repetēti depoſitū an cōpenſatōe; tibi ob
ijcere poſſi; q̄rit̃. dicit̃ ꝙ nō. ⁊ hoc ī pri. Si
v̄o rē aliquā penes te depoſui. ⁊ tu apd̄ me
hinc inde q̄ minꝰ depoſitū repetat̃ nulla ob
ſtabit cōpēſatio. ⁊ hoc ī ſecūda. Si vero re;
quā penes te depoſui q̄ minꝰ mihi reſtituat
aliq̄s ꝯduxerit ſatiſdāte me de ſeruando te
indemnē michi eam reſtituere debes. ⁊ hoc
in tercia.

Autentica.

Sed iā. In. l. codic; dictū eſt ꝙ p̄t
interdici. ſ; debet priꝰ reſti/
tui ⁊ poſtea eū q̄ depoſuit poterit cōuenire
q̄ñcūq; voluerit. ⁊ ſi ꝯdicat ⁊ ille q̄ depoſu/
it damnū aliq̄d̄ patiat̃. ꝯdicēs damnū dēt
reficere. imo ad terciā ⁊ ad centeſimas vſu
ras tenebit̃. ⁊ penā eandē ſuſtinebit q̄ īter/
dixerit colono ne penſionē ſoluat. ⁊ mgr̄a/
tui ne miſtret ex publico miniſtrantibꝫ de/
bitas p̄bendas.

Super. Si rē tua; penes me depo/
ſuiſti. hr̄dibꝫ relict;. ⁊ vnꝰ
egerit depoſiti aduerſꝰ me ⁊ ptē ſuā ꝯſecutꝰ
ē. ⁊ alij agere ex negligētia ſupſederūt. ſi po
ſtea factꝰ fuero ñ ſoluēdo. an coheredes ad
uerſus coheredē q̄ ptē ſuā ꝯſecutus ē habe
ant regreſſu; vt ptē illā cōicet q̄rit̃. R̄. ꝙ ñ

Mandati.

Duerſus. Si mādato
tuo negā tua
geſſi. ⁊ aliqua impēdi vel pecuniā
mutuo accepi vt ī ea īpenderē. ñ ſolū ſortē
ſ; vſu. actio. man. ꝯſeq̄ potero. ⁊ ſalariū q̄d̄
mihi ꝓmiſiſti mihi reſtitui ꝓuidebit iudex

Cū. Si pater tuꝰ apud creditore; pro
me fideiuſſit. ⁊ pignora obligauit
⁊ pecuniā ſoluit ⁊ d̄ceſſit. habebis tu aduer
ſus me man. act. ꝑ quā nō ſolū pecuniā ſed
pignus conſequi poteris.

Si pater. Pater filio ī ptāte ſua
ꝯſtituto mādauit ut ad
uerſꝰ debitores expiret̃. nunq̄d ſi pr̄ p̄ſens
venerit expiri poſſit q̄rit̃. d̄r ꝙ ſic. re ītegra
Alioquin ſi res integra nō eſt q̄d̄ ꝑ eū actū
eſt non reſcindetur.

Etiā. Duo habētes ꝯtrouerſiā cū ti/
cio egerūt ⁊ ſuccubuerūt. appel
lauerūt. ⁊ in cā appellatōis ꝓcuratorem cō/
ſtituerūt. ⁊ ꝓcurator ſuccubuit. an ſumptꝰ
quos fecit rationabiliter conſequi poſſit q̄/
ritur. R̄. ꝙ ſic. cōtrario iudicio mandati.

Si maritus. Maritus tue ſo
roris geſſit tua
negocia vt ꝓcurator. mādaſti ei vt peteret
bonorꝫ poſſeſſionē tibi debitam. non petijt
⁊ amiſiſti. an aduerſus eum experiri poſſis
querit̃. dicitur ꝙ ſic. ſ; qua actione nō ape/
rit. tu dic mandati ad intereſſe.

Si fideicō. Si ꝑ me preſente ⁊
patiēte fideiuſſiſti. li
cet nō mādaui vt fideiuberes. ⁊ ſoluiſti. ha
hebis aduerſus me mandati actionē.

Si literas. Mandaui tibi ꝑ epiſtolã vt mutuares ticio .x. ⁊ mutuaſti. tã me ꝗȝ ticiũ habebis obligatũ mandati act.

Si tibi. Si mãdato meo ſuo meo pecuniã credidiſti. ⁊ deceſſi filijs relictis impuberibꝰ. an aduerſus pupillos man. habeas act. dicit̃ ꝙ ſic.

Si per. Si ꝓcurator meꝰ cũ aduerſario meo ꝯcluſit paciſcendo ſe ſupari. vel nõ appellauit cum potuerit aduerſus eã habeã man. act. ꝗrit̃. R̃. ꝙ ſic.

Si pro. Si ꝓ ticio fideiuſſiſti vel mãdaſti vt ſibi pecunia mutuaret̃. an anteꝗȝ ꝓ eo ſoluas poſſis agere aduerſus eũ ꝗrit̃. dicit̃ ꝙ nõ. niſi ꝯdẽnatꝰ fueris. vel niſi hoc ꝯuenit. vel niſi ticius ĩcepiſſet dilapidare bona ſua. ⁊ hoc ĩ prima. ſi vero tu excep. hñs eã nõ oppoſuiſti. ꝯuẽtꝰ ⁊ ꝯdẽnatꝰ. vel ñ appellaſti. an mã. ſi qđ impẽdiſti agere poſ. dr̃ ꝙ nõ. ⁊ hoc in ſecunda.

Procurator. Ordinaui ꝓcuratorẽ ad exigẽdã pecuniã a đbitore. ñ tã ꝓ iã exacta dolũ ⁊ culpã ſumptuũ p̃ſtare deberet rationem.

Cũ. Mandaui tibi vt vẽderes fundũ meũ ꝓ .c. vẽdidiſti ꝓ .l. nunꝗd michi p̃iudicaſti quo minus eũ vendicare poſſim querit̃. dicit̃ ꝙ non.

A procuratore De dolo ⁊ culpa. nõ caſu fortuito tenet̃ ꝓcurator.

Si mãdato. Ticio ⁊ ſeio pecunia tua eq̃s cõparaſti. vel inſolutũ a debitore tuo eas acrepiſti. ⁊ alteri eoꝝ đ volũtate vtriuſq; tradidiſti. vt tibi reſtituat̃. qđ noĩe eqꝝ a te ꝓficiſcebat̃. man. eos habeas obligatos.

Mandatũ. Mandaſti mihi ut fundũ tibi emerem anteꝗȝ arras donarem deceſſiſti. an expiret mandatũ ꝗritur. dicit̃ ꝙ ſic.

Ad cõparãdaſ. Si mãdaui tibi vt ex pecunia mea merces emeres. nec emeris. ſȝ pecuniam in vſus tuos cõuertas. ꝗȝti mea intereſt iudicio man. michi ꝯdemnaberis.

Salariũ. Pro expediẽdis negocijs meis ꝓmiſi ſalariũ ſȝ incertũ. dicendo ſic. remunerabor laborẽ tuũ. nunquid tale ſalariũ peti poteſt querit̃. Reſpondeo ꝙ non.

Poſt. Mãdaſti ticio vt mutuaret .x. ſempronio. ſoluiſti. tã ſemproniũ ꝗȝ eiꝰ heredes ad ſortem ⁊ ad vſuras ex mora. act. man. cõuenire poteris.

Precij. Mãdaui tibi vt res meas venderes. ⁊ ſtipulatus ſum vſuras vltra legittimũ modũ. vt tres ſolidos ꝓ libra. ⁊ pignꝰ dediſti. ad p̃ciũ michi teneberis ⁊ ad vſuraſ legittimaſ. ⁊ pignora vltra legittimũ modũ vſuraꝝ ñ tenebunt̃.

Si cõtra. Habebam cauſã ꝯ ticium ad .c. ꝯueni tibi dare illoꝝ .c. l. ne eſſes ꝓcurator meꝰ in cã fuiſti. an iudicio mãdati agere poſſis ꝗrit̃. dr̃ ꝙ nõ. ⁊ hoc ĩ prima. Si vero mandatũ gratuitũ ſuſcepiſti ⁊ impendiſti repetes illud.

In re. Mãdaui tibi vt gereres negocia mea. recepiſti mãdatũ ſi dolũ adhibuiſti ĩ gerẽdo nõ ſolũ in pe. ad intereſſe mihi ꝯdẽnaberis. ſȝ efficieris infamis. qꝛ ſuas res p̃t ꝗlibȝ adminiſtrare ꝓut vult. alienas aũt nõ niſi cautiſſimo officio.

Perdi. Olim ſi aliꝗs hẽbat act. aduerſus aliũ ⁊ dubitabat aduerſus eã mouere. poterit vẽdere eã alicui vł data modica ꝗȝtitate pecunie ĩ illa cedãt vnde multa mala ꝑ talẽ ceſſionẽ ꝯtingebãt ſtatuit igit̃ imꝑator Anaſtaſiꝰ ꝙ nullꝰ talẽ actõem vendat. qꝛ p̃ſumet̃ ꝙ ſit ſimulata ⁊ nõ vera venditio. redimes ergo litẽ q̃ eſt .c. ꝓ .xx. nõ poteris agere niſi ꝓ .xx. ⁊ vſuris. ⁊ ĩ reſiduis octogita aget q̃ ceſſit. in ꝗbuſdaȝ tamen caſibꝰ p̃t fieri ceſſio. puta inter coheredes poteſt enĩ vnus alij cedere actionem Item ſi creditor accepit a ſuo creditore nomẽ ſui debitoris ĩ ſolutũ aget iur̃ ceſſo. vel ſi patiat̃ creditor ꝯtrouerſiã ſuꝑ pignoribꝰ ſibi obligatis p̃t petere vt creditor cedat ei act. ſuã. vel ſi patiar act. a ñ dño ſuꝑ rẽ quã poſſideo poſſũ petere vt mihi cedat̃ ius fructuarij vel ſuꝑficiarij vt ſic poſſuȝ me tueri aduerſus veꝝ dñm. vel ſic ſi poſſideo rẽ in emphitheoſim. poſſum ut dñs michi cedat actionẽ ſuã. Itẽ legatarij poſſunt petere ſibi fieri ceſſionẽȝ ab herede. In vltima ꝑte dicit ꝙ ſi titulo donationis cedat̃ actio bene tenet ceſſio.

Ab anaſtaſio. In ſuꝑiori .l. ſtatuit imꝑator anaſtaſius vt ñ fieret venditio q̃ dubia erat. ſȝ quidã volẽtes ꝑuertere ſenſũ illius .l. ꝓ ꝑte vendebãt ⁊ ꝓ ꝑte donabãt. hoc ꝓhibet iuſtꝰ dicẽs ꝙ ille cui ceſſa ẽ actio ſic ñ p̃t agere niſi ꝓ ea ꝗȝtitate quã dedit ꝓ reſiduo fiet ceſſio inutił. qꝛ nec ille q̃ ceſſit p̃ot agere. nec ille cui ceſſa eſt. ſi vero cã donationis vellet cedere q̃s act. hñ poſſȝ. in futuriſ negocijs ñ ĩ p̃teritis locũ habet hec lex.

Si ſeruus extero ſe emi.

I extero ſeruus Mandauit ticio đ emẽdo ſe ⁊ manumittẽdo. Ex iſto themate tres eliciũt̃ q̃ſtiones. Prima ẽ an valeat mandatũ. R̃. ꝙ nõ. neq; in ſpecta ꝑſona ſerui. neq; inſpecta ꝑſona dñi. qꝛ liber hõ de ſe emẽdo ñ poſſet mãdare. multo minꝰ nec ſuus ex ꝑſona ſua. dñſ nõ qꝛ q̃ mãdat rẽ ſuã a ſe emi inutiliter mãdat. qꝛ cũ mãdat de emẽdo a ſe videt̃ emere. ſȝ nulla ẽ actio ſue rei. Secũdo ꝗrit̃ an ex tali mãdato habeas act. man. vt tibi reddat̃ ſuus. ⁊ habes act. ex vẽdito ad cõſequendũ p̃ciũ. Tercio ꝗrit̃ an emptor ſoluẽdo nũmos peculiares liberatꝰ ſit. dicitur ꝙ nõ. qꝛ ꝯtrarie ſunt. qꝛ ꝑ act. man. ꝯſeꝗris ſuum. ꝑ act. ex vẽdito p̃cium eiꝰ. ⁊ ſic emptor tenebit ſuũ. ſȝ iſta ñ pñt ſimul ſtare vt ꝯſeꝗris ſeruũ ⁊ ꝯſequaris p̃cium.

Pro ſocio.

Ocietatẽ. Ticiuſ cũ ſeio cõtraxit ſocietatẽ. vt ticius preſtet oꝑam ⁊ ſeius pecuniã. ⁊ lucꝝ eſſet cõmune. an ſic ꝯtrahi poſſit ſocietas ꝗrit̃. dicitur ꝙ ſic.

Cũ proponas. Si emẽdo fundũ. cum ticio ꝯtraxiſti ſocietatẽ. ⁊ tibi ⁊ ei traditꝰ. an iõ qꝛ ex tua tm̃ pecunia p̃ciũ ſoluiſti ad te ſolũ ꝑtinere debeat fundꝰ ꝗrit̃. dicit̃ ꝙ nõ. ſȝ ad vtrũq; veſtrum. ⁊ iudicio ſocietatis ꝯſequeris id qđ pro eo ſoluiſti

Cũ in ſocie. Si emẽdo ſalẽ cũ ticio ſocietatẽ ꝯxiſti. ⁊ anꝗȝ ad te lucꝝ ꝑueniret infata deceſſiſti. herede relicto an heres iudicio ſocietatȝ ꝑtem lucri que ad te ſpectabat petere poſſit querit̃. dicitur ꝙ ſic.

Si ſocietatis. Inter ticiũ ⁊ ſeiũ erat ꝯtrouerſia an eſſent ſocij oĩm bonoꝝ aĩo trãſigẽdi alter alteri ꝓmiſit ꝙ eſſent ſocij oĩm bonoꝝ p̃cedẽti ſolemni ſtipulatõe ſi ticiꝰ decedat inteſtatus. an ob hoc minꝰ diuiſio oĩm bonoꝝ eq̃s portõibꝰ fieri valeat ꝗrit̃. dr̃ ꝙ nõ. Non enim refert deceſſerit teſtatus vel inteſtatus.

Tãdiu. Si cũ ticio ſocietatẽ ꝯxi. ⁊ diſſoluta ꝯſenſu ſocietate. aliꝗd ꝑtinebat ad te cã ſocietatis apđ ticiũ remãſit. an illđ cõſeq̃ poſſis ꝗrit̃. R̃. ꝙ ſic. actõe ꝓ ſocio q̃ iã nata eſt ſocietate finita.

De ſocietate. An ſub ꝯditõe poſſiȝ ꝯhere ſocietatẽ ꝗrit̃. dr̃ ꝙ ſic. lȝ apud veteres. ſ. qñ iura. ff. de hoc eſſet dubitatũ. vnde tã pure ꝗȝ ſub ꝯditõe ꝯtrahi poteſt.

Sanctimus. An curator furioſi diſſoluere poſſit ſocietatẽ quã ꝯxit furioſus añ furorẽ ꝗrit̃. dicit̃ ꝙ ſic. ⁊ ſocius furioſi ſocietati renunciare p̃t. lȝ olĩ eẽt dubitatũ apđ vetereſ vñ ſic̃ curator ĩ alijs ꝯctibꝰ hẽt legittimã adminiſtratõeȝ ita ĩ ſocietate diſtrahenda.

De ꝯhenda emptõe ⁊ ven.

Enditões. An rem ꝯſtitutã mĩme poſſit aliꝗs vẽdere hoĩ q̃rit̃. R̃. ꝙ nõ refert an p̃ſens ſit res vel ñ quo magis ratificet̃ venditio.

Emptionẽ. An furioſus vẽditionẽ rei celebrare poſſit ꝗrit̃. dr̃ ꝙ nõ. qꝛ nõ p̃t ꝯſentire. nec ſine ꝯſenſu ꝯhitur venditio. Si vero dilucida habeat interualla. puta qꝛ ſit furioſus in eſtate. reſipiſcat in vere rẽ ſuã vendat ſi maior ſit .xxv. annoꝝ tenet venditio.

Si donatõis. Donaui tibi p̃diũȝ hoc pacto vt miſtres michi alimẽta. ⁊ finxi venditõeȝ interueniſſe. nõ ꝙ ſimulatũ eſt ſȝ ꝙ vere geſtum eſt inſpicit̃. vnde ſi michi ſubtrahas alimẽta cõpelleris ſoluere eadẽ actione.

Cũ res. Certa tibi dedit. an valeat emptio ſi ab herede eas compaueras q̃rit᷑. dicit᷑ ꝙ nõ. q꞉ res ſue ꝛc ⁊ hoc ĩ primo. ſi ꝟo nondũ tradidiſſet valeret. Jtẽ rõe iur᷑ ꝙ habet fili⁹ in rebꝫ aliꝭ. ſi vero nondũ tradidiſſet valeret Jtẽ rõe iur᷑ ꝙ habet filius in rebꝫ aliꝭ puta p̃t agere in officioſi quo caſu valebit emptio.

Cũ aũt. Tutor res pupilli quas diſtrahi neceſſe eſt ꝓpter es alienũ patris bona fide ⁊ palã emere poſſit q̃rit᷑. ꝛ̄. ꝙ ſic. ⁊ multomagis vxor ſua.

Si gaudentius. Si herte mancipiũ minori puta. x. cũ valeret. xxx. vẽdidiſti aĩo donãdi ꝓpter affectũ quẽ habeſ ĩ ea du cenda. poſtea cum matrimoniũ ꝯtraxiſti. ⁊ matrimoniũ rõe ꝯſanguinitatis diſtractũ ẽ an p̃iudicet ei vel eius heredi quo min⁹ mãcipiũ vendicare poſſit q̃rit᷑. dicit᷑ ꝙ non

Si ancillã. Si mater tua ancillã ꝯꝑauit ⁊ a marito ſuo ſimulauit titulo donatõis accepiſſe. an tibi p̃iudicauit tm̃ puta q꞉ dicat maritum ſibi donaſſe ꝯſtãte mr̃imonio ⁊ iõ velit ancillã a te reuocare. an poſſit q̃rit᷑. dicit᷑ ꝙ nõ.

Si nõ. Vineã mihi vendidiſti. nec p̃ciũ ſolui. an vineã repetere poſſis querit᷑. dicitur ꝙ non. ſed actione ex vendito agere potes ad p̃cium.

Empti. Sine p̃cio nulla conſiſtit emptio. ⁊ hoc ĩ prima. ſi vero p̃ciũ ꝯſtituat᷑ nec ſoluat᷑. ⁊ res tradatur. nec ob hoc min⁹ tenebit venditio. ⁊ hoc ĩ ſecunda. ſi ꝟo vẽditor p̃ciũ ſibi ſolutũ negaret. ñ ob hoc min⁹ poſſideat q̃ ꝯꝑauit ⁊ hoc ĩ tercia. ſi ꝟo aliq̃s p̃diũ tibi donauit. ſimulauit aũt ſe vendere. ſi ſubſecuta fuerit tradițio. nõ aget ad p̃cium. q꞉ ꝑfecta eſt donatio. ⁊ hoc in quarta.

Si mater. Mulier volens dare pecuniã viro ſuo ꝙ ñ potuit ⁊ nõ donauit inter vir̃ ⁊ vxorẽ. ſimulauit ſe emere p̃diũ ſuũ ꝓpriũ a marito ⁊ p̃ciũ ei dedit. an mlieri vel eius heredi ꝑ talẽ venditionẽ p̃iudicat᷑ quo minus p̃dium repetere poſſit querit᷑. dicit᷑ ꝙ non.

Jnuitũ. An rẽ tuã vicioſã poſſis me ꝯpellere emere q̃rit᷑. dr̄ ꝙ ñ. etiã ſi rẽ vicioſã habuero ⁊ tu eã deſideraueris nõ poteris me compellere vt tibi venderem.

Nõ idcirco. Si michi p̃dium vẽdidiſti ñ ob hoc min⁹ tenebit vẽditio. q꞉ fideiuſſorẽ nomĩe euictõis ñ accepi. ſ꞉ inſtrm̃ vẽditõis ñ interuenit q꞉ ſufficit ꝙ ꝯſenſu tuo ſim ĩtroduct⁹ ĩ vacuã poſ. ⁊ hoc ĩ prima. ſi ꝟo p̃ciũ tibi adhuc nõ ſolui petere poteris nec facto ꝯctu. interueniẽte ꝯſenſu. ſi penitueris. min⁹ valebit venditio. ⁊ hoc in vltima.

Jn vendẽtis. Si tibi rem vẽdidero ꝓ q̃to volueris vel voluero. an valeat venditio q̃rit᷑. dr̄ ꝙ nõ. q꞉ nec ego emere cõpellar nec tu vẽdere. vel ſic vẽdo tibi ſi emere volueris vel ego voluero. nõ valet emptio

Dudũ olim. Si rẽ meã vendere volebã nõ extraneo ſ꞉ ꝯſãguineo. ſi ꝯꝑare volebat habebã nccẽ vẽdere. ꝙ remouet imp꞉ ꝑ hãc. l diceres. ꝙ q̃libet cuicũq꞉ voluerit rẽ ſuã diſtrahere poterit niſi. l. hoc ſp̃aliter ꝓhibeat qualiter hoc faciat non aperit. tu dic ſi teſtator alicui rẽ legauit ne extra familiã alienꝫ quo caſu volũtas ſua tanq̃ꝫ lex ſeruãda eſt. ſi voluntas nõ fuerit nuda.

Super rebus. Oliꝫ vt aliq̃s rẽ ſuã vẽderet q̃tu tici⁹ diffiniret vẽditõ erat an valꝫ tal' vẽditio. dicit imp꞉. ꝙ aut p̃ciuꝫ diffiniret vel nõ. ſi ſic emptor ad p̃ciũ. vẽditor ad rẽ tradendã tenebit᷑ ſiue ĩ ſcripts ſiue nõ celebrata fuerit vẽditio. ſiue ſi ĩ ſcripts ⁊ non dũ ſit ꝯpletũ. ſi nõ. nõ valebit venditio. q꞉ diſtinguebat᷑ an ĩ certã ꝑſonã eſſet collatũ arbitriũ ⁊ hec eadẽ dici p̃ñt ĩ locatõe cũ p̃eſio in alicui⁹ arbitrio ꝯferat᷑.

De hereditate ⁊ acti. vendita.

S alienũ. Fiſco delata erat hr̃editas eã adijt ⁊ mihi vẽdidit q̃s creditoribꝫ hr̃editarijs rñdere teneat᷑. ꝛ̄. ꝙ tu venditor ages aduerſus me actõe ex vendito. ⁊ hoc ĩ prima. ſi vero ſatiſdẽ de ſuſcipiẽdis actionibus ⁊ de ſeruando te indemnem an ſis audiendus querit᷑. ꝛ̄. ꝙ non.

Nominis. Jnuito vel ignorãte debitore meo iuſ ꝙ in eo habeo diſtrahere poſſum.

Qui. Erat hereditas michi delata dicebas eã nõ eſſe bonã. vnde vel miõri p̃cio eã tibi vendidi. vel cũ nõ eſſem venditur⁹ dolo induxiſti me ad vendendũ ſi nõ tradidi. an tradere cõpellendus ſim q̃rit᷑. ꝛ̄. ꝙ nõ. ſ꞉ ſi tradidi repetam ⁊ a q̃libet poſſidẽte res hereditarias ꝓſequi potero.

Emptor. Hereditatẽ michi vendidiſti. ſi nõ tradidiſti. adhuc dñs ꝑſeuerãs ſ꞉ alij vẽdidiſti ꝙ ꝑmiſti actõe ex ẽpto ad ĩtereẽ mihi teneberis

Ex nominis. Si mutuaui tibi. x. ⁊ pignus obligaſti. ꝙ aduerſus te vẽdidero ticio. an dominiũ pignoris ad emptorẽ ꝑtranſeat q̃rit᷑. dr̄ ꝙ nõ. ſ꞉ pignoris ꝓſecutio dat᷑ ei ꝓcuratori in rẽ ſuã directa noĩe cedẽtis. vtil' nomine ſuo. ad exemplũ mei creditoris.

Certi. Certũ eſt ꝙ ꝑſonalis actio vẽdi p̃t ꝑ ſupradicta. an nũc ſilr̃ in rẽ acti. querit᷑. vt ſi habeã ꝯ te rei ven. ꝓ re mea. an eã vendere poſſim q̃rit᷑. ꝛ̄. ꝙ ſic cũ nomẽ actionis nõ tm̃ ad ꝑſonales ſ꞉ etiam ad reales extendat᷑.

Que res vendi nõ poſſunt.

Vſcande. Si priuatus quiſ lanã vel ſericũ ex q̃bꝫ veſtis imperialis fit vendiderit. nõ ſolũ in publicatõe bonorum mulctetur. ſed capitali ſupplicio ſubijcietur.

Cõparandi. Nulli tribuat᷑ licentia comparãdi ſericũ. nec cum licentia illius qui cõſueuit emere veſtes impiales.

Quia. Qui in fraudẽ reipu. frumẽtum emit capitale puniat᷑

Ne. Frumentum exercitui principis mercatũ null⁹ niſi de exercitu prĩcipis compare poterit. ꝙ ſi aliter factũ fuerit ſi eſt honeſtior deportabit᷑. inferior capite puniatur.

Que res exportari nõ debent.

D barbaricũ. Ad hoſtes tranſferẽdi vinũ vel aliud nulli facultas eſt. nec ad guſtandũ. nec ſub eo p̃textu ꝓut ſe mercatores eſſe hmõi cõmerciorum dicere ſolent.

Nemo. Legati miſſi a barbariſ ad ciuitatẽ Ro. nullã habeãt facultatẽ compandi arma. nec ferꝝ factum vel in factũ. ꝙ ſi aliter factũ fuerit. venditor cũ publicatõe bonoꝝ capitali ſnĩe ſubiaceat

De eunuchis.

J quis. Jn ciuitate romana. ſi aliq̃s poſt has. l. ſeruũ ſuũ eunuchũ faciat. capite puniat᷑. ⁊ ſuus applicet᷑ fiſco.

Romane. Siue romão ſiue barbarico ſolo. ſui romani eunuchi fiãt. compandi nulli eos licẽtia tribuat᷑. ſ꞉ q̃ compant grauiſſima pena puniant᷑. ⁊ pene ſubiaceat. tabellio qui inſtrm̃ venditõis ꝯſcripſit. ⁊ ſimili pena puniendo q̃ octauã vel aliq̃d aliud noĩe vectigalis ſuſceperit. ſ꞉ penes fiſcũ remanebũt. ⁊ hoc in prima. Eunuchos aũt factos extra ſoluꝫ romanũ apud barbaricã gentẽ cuilibet ꝯꝑandi licentia tribuat᷑. ⁊ hoc in ſecunda.

De patribꝫ qui filios diſtraxerunt.

J heros. Null⁹ titulo donatõis vel venditõis vel pignoris iur᷑. filium alicuiuſ ſuſcipiat a p̃re. nec excuſabit᷑ ſi p̃tendat ignorãtiã. ſ. q꞉ eũ eſſe liberꝝ ignorauit. nec ad aliũ tranſferẽdi tribuatur emptori facultas.

Si quis. Si p̃r filiũ ſuũ fame cã diſtraxit certe ſuitio vti p̃t emptor. q꞉ vere ſuus eius eſt ĩ hoc caſu. valẽte venditõe ita vt pater vel ip̃e fili⁹ redire poſſit oblato emptori p̃cio. aut dato alio mancipio ꝓ filio.

De reſcin. ven.

J pater. Pater tuus ꝑ metũ coactuſ rẽ ſuã vẽdidit. ⁊ p̃ciũ accepit anteq̃ꝫ actõeꝫ met⁹ ĩſtituit deceſſit. an tu q̃ ei ſucceſſiſti poſſis ꝙ met⁹ cauſa agere ad rẽ habendam venditã. dicit᷑ ꝙ ſic oblato a te p̃cio.

Rem. Si rẽ q̃. c. valebat ꝓ. xl. vendidiſti. an reſcindere poſſis ven/

ditionē querit̄. R̄ꝫ. ꝙ de rigore iur̄ nō. ſ; eq̄tate ſic. refuſo ꝑcio qḋ a te accepi. ita tm̄ vt emptor eligat ſi velit ſoluere iuſtū ꝑciū ⁊ habere rem aut reſtituere refuſo ſibi precio quod dedit. ꝙ quando ſit minus precium in fine dicit illud. ſ. qḋ eſt minus dimidia iuſti precij.

De cōtractu. Si ꝯctū vendi tionis celebraſti ⁊ ꝑfect⁹ eſt. emptore inuito ab eo recedere nō poteſt. nec reſcriptū ſi impetres vt reſcindet̄ valebit.

Si dolo. Si ꝑ dolū dantē cauſaꝫ ꝯctui rē tuā quā alias nō eras diſtractur⁹ vēdidiſti. officio iudicꝭ reſcindet̄. Si vo dol⁹ nō interceſſit ⁊ venditio mutuo ꝯſenſu ꝑfecta eſt ñ reſcindet̄ emptore iuito ſi maior. xxv. an. diſtraxiſti.

Ad reſcindendā. Cū fūdum ꝓ .c. emptū vēdidiſti poſtea ꝓ. xl. volo reſcindere venditionē quaſi dolus interceſſiſſet ꝑ hoc ꝙ plus emi ⁊ min⁹ vendidi. an poſſim q̄rit̄. dicit̄ ꝙ ñ ſufficit ad ꝓbandū dolū

Nō eſt. Vendidiſti michi rē ꝓ. x. vis reſcindere venditōem offerēdo mihi duplū ꝑcij. an ſis audiend⁹ querit̄. dicit̄ ꝙ nō. quia hic nō eſt cauſa ꝓbabilis reſcindendi.

Ratas. Duo milites rē vēdiderūt. volebāt impetrare reſcriptū vt liceret eis reſcindere venditōneꝫ oblato ꝑcio. dicit impator ꝙ nō ſunt audiēdi ⁊ nō expedit eis reſcindere venditōeꝫ. cū alij ſilr̄ poſſent ĩpetrare reſcriptū ad reſcindendas ſuas venditiones quas fecerunt cū eis ſiue fiſcus fuerit ſiue priua tus q̄ eis aliqua vendidiſſet qḋ eadē. l. vti poſſunt.

Si volūtate. Fili⁹ tu⁹ te ꝯſentiēte vēdidit fundū ꝓ ꝑuo ꝑcio. vis reſcindere venditōeꝫ ꝓpter ꝑui ꝑcij q̄ꝫtitatē an poſſis. dr̄ ꝙ nō. q2 ad hoc vt poſſis reſcindere ꝯctū debes ꝓbare filiū tuū dolo inductū ad vidēdū ꝙ nō eſt reſcindēda vēditio ꝓpter paruū ꝑciū ꝙ hoc ꝯſueuerūt facere venditores cū emptores primo offerunt paruā q̄ꝫtitatē ⁊ poſtea meliorē. ⁊ vendētes detrahūt de ea qḋ petierāt ⁊ ita ꝓcedūt. Et ſic ꝓpter exiguitatē ꝑcij ñ poterat reſcidi vēditio. niſi ꝓbes filiū tuū deceptū vltra dimidiā iuſti ꝑcij.

Dolus. Dolo tuo interueniente vendidi tibi rē ꝓ. x. q̄ valebat. xv. volo reſcindere ꝯctū q2 dolū cōmiſiſti dando paruū ꝑciū. an poſſim q̄rit̄. R̄ꝫ. ꝙ dol⁹ qualitate facti nō exiguitate ꝑcij ꝓbat̄. q̄ etiā ſi interceſſiſſet nō aduerſus euꝫ agere poſſū ab illo. ſ; ꝯ te reſtituar ĩ integꝝ ꝓpter dolū tuum qui incidit in ꝯtractū.

Precij. Vendidiſti mihi ꝓ. x. dedi tibi equū in ſolutū. vis reſcindere ꝯtractū eo ꝑtextu. q2 q̄ꝫtitatē conuentam nō ſolui. an poſſis. R̄ꝫ. non.

Venditor. Si tici⁹ compauit a me rē aliquā ⁊ dolo me induxit poſſuꝫ agere aduerſus ipm ſi ꝓbauero ipm dolū tꝑe ꝯctus adhibuiſſe. nec ſciui illū dolū cōmiſiſſe. puta vēdidi ꝓ .c. ⁊ inſtrō venditōis ſcriptū ſit ꝙ emit pro cc. nō ꝓpter hoc reſcindit̄ venditio. ⁊ hoc in prima. ſi tm̄ tici⁹ adhuc ꝑciū nō ꝑſoluit agere poſſum vt ſoluat. vel ſi ꝑ errorē facta fuit cōpenſatio poſſum hoc non obſtante petere ꝑcium. verbi gratia. Ticius tenebat̄ mihi dare. c. ex cauſa venditōnis. ipſe dicebat ꝙ debebā ei alia. c. ex cauſa mutui. tm̄ in veritate nō debebā. ⁊ ſic ꝑ errorē facta eſt compēſatio. qua non obſtante agere potero ex vēdito ad precium.

Nō idcirco. Tenebaris fiſco ob munus publicū in. x. vel alij priuato nō tuto. vendidiſti michi ꝑdiū nō viliori q̄ꝫ eſſet dimidia iuſti ꝑcij. vt ſic fiſco ſatiſfaceres. vis reſcindere venditionē quaſi ꝓ vrgente debito ⁊ ſumptibꝫ diſtraxeris. an ſis audiendus q̄ritur. dr̄ ꝙ ñ. ſ; abſtinere debes a tali petitione illicita. ⁊ ꝑciū petere ſi nondū ſolui poteſt.

Si maior. Volebā tibi funduꝫ vendere. ſocer meus nunciauit tibi ne emeres. nichilomin⁹ emiſti. volo hoc ꝑtextu retractare venditionem an poſſim querit̄. dicit̄ ꝙ non. cum maior xxv. an. ſic vendidi.

Ea. Debes. x. fiſco. vendidiſti michi ꝑdiū vt ſoluerē illa. x. non ſolui. an debeat reſcindi venditio quaſi venditōi nō paruerā. R̄ꝫ. ꝙ nō. ſ; ages ad intereſſe.

Quiſquis. Si predia alibi ſita michi vēdidiſti. an eo ꝑtextu ꝙ ignoraueris vireſ illoꝝ ꝑdioꝝ q2 ꝓcul erāt ſita reſcindi poſſit venditio q̄ritur. R̄ꝫ. ꝙ nō. ſed q2 nullus debet ignorare vires patrimonij ſui.

Si quos. Poſſidebas ꝑdiū tributariū ceſſaſti ſoluere tributa ꝓcurator fiſci vult ꝑuenire ad vēditionē reꝝ tuaꝝ qualiter dēat fieri venditio. dicit. l. ſ. ꝙ bona fide debeat celebrari ⁊ q̄ꝫtitas ⁊ qualitas reddituū ꝯſiderāda eſt. nec viliori ꝑcio debent diſtrahi ne poſſeſſor dāno afficiat̄. emptores vo ꝑpetuo dn̄io gaudebunt. ſi tm̄ fiſco q̄ꝫtū exegerit vtilitas illi⁹ aut iſti⁹ diſtrahit̄ ⁊ hoc dicit.

Si qui. Si aſtrictuſ curie vt vitet ciuilia munera ad vnū locū ſe transferat. ⁊ res ſuas diſtrahit. ⁊ poſt vendat occulte. nil ſibi ꝓderit hmōi remotio fuge. emptor conſcius in amiſſione precij mulctabitur.

Teſtiū. Prohibēte hac. l. ne ſilētiarij principis de cōmercijs veſtiū ⁊ argenti veniāt ⁊ reuendāt ſe intromittant. licet alij priuati hoc facere poſſunt ⁊ in amiſſione ꝑcij mulctent̄.

Quando licet ab empt. diſcedere.

Equidē. Si rē mibi vēdidiſti nc tradidiſti nec ꝑciū tibi numeraui. an ab emptōe recedere poſſiꝫ cōi ꝯſenſu q̄rit̄. dicit̄ ꝙ ſic. Si vo interuenit traditō rei vel ꝑcij vel alterius. ꝙ re nō ĩintegra ab emptōe recedi nō ꝑt nuda volūtate niſi cōtrari⁹ act⁹ interceſſerit. puta ſi retradā rem tu michi ꝑcium. q̄ caſu reſoluit̄ emptio.

Perfectū. Si rē mihi vēdidiſti nec tradidiſti nec tibi ꝑcium numeraui. ꝯtrio ſenſu re adhuc integra reſolui ꝑt venditio. ⁊ ſi arras dedi repetere potero. ſ; qua actōe ñ aperit. tu dic conditione ſine cā vel ex empto. ⁊ hoc in prima Si vo ꝑtē ꝑcij ſolui ab emptōe nō poſſum recedere. nec ꝑciū ꝙ dedi repetā. ſed actionem habebo ad ea que in ꝯuentione ꝑſtari conueniunt. ⁊ hoc in ſecunda.

Si ꝓpter pub. penſitatōes venditio ⁊c.

Venditionē. Poſſidebā ꝑdiū tributariū. ceſſaui ſolōne tributoꝝ. exactor tributi ꝑdiū ſolēniter vendidit. an a me poſtea offerēte ꝑciū poſſit ꝑdiū recupari q̄rit̄. R̄ꝫ. ꝙ nō. idē eſt in creditore cui obligaui idē ꝑdiū. q2 tributoꝝ cā eſt potior. ꝓpter hoc q2 ceſſaui in ſolutōe tributoꝝ bona ſunt obligata

Si de ſexta Si ꝑdiū cēſuale ꝙ poſſidebaꝫ. q2 ceſſaui ĩ ſolōne tributoꝝ compaſti. an venditio ꝯuelli poſſit q̄rit̄. dr̄ ꝙ ñ. ⁊ hoc ĩ prima. Si vo ĩ venditōe ꝑſidiſ autoritas ñ interceſſit tuta nō eſt. hūda vēditio. ſ; reuocari poterit ꝑdiū cū fructibꝫ. ⁊ hoc ĩ ſcda. Et hec oīa fieri debēt ꝑſente me q̄ primo emi ꝑdiū id tributariū. ⁊ hoc in tercia.

Si quis. Si ĩ ſolutōe tributi quā ꝓ ꝑdio tributario ſoluere tenebaris ceſſaſti ⁊ ꝑdiū ſolēniter diſtrahit̄ vel mancipiū vel alias res q̄cūq;. vt q2 ceſſaſti ĩ ſolōne veſtiū q̄ debebant̄ officialibus rei pu. omī āno. an illa vēditio ĩfirmari poſſit q̄rit̄. R̄ꝫ. ꝙ ñ. ⁊ hoc ĩ prima. niſi mīor fuiſti nec curatoris auctas ĩterceſſit. nec refert ꝓcurator ſit q̄ cognoſcit inter priuatuꝫ ⁊ fiſcū. an ꝑſes ꝓnunciauerit interloq̄ndo vt mīoreꝫ cenſū debuiſſ; ⁊ ĩ ſolōne ceſſaſſet

Sine cēſu vel reliq̄s fundū ꝯꝑa. ñ poſ.

x conuentōne.

Mulier marito fundū dedit in dotē tributariū eſtimatū. ⁊ cōuenit vt ipē onera hereditaria agnoſceret. deceſſit marit⁹. ⁊ illa ĩ ſolōne tributaria ceſſauit. an hereſ viri aduerſus eā agere poſſit q̄rit̄. dr̄ ꝙ ñ. nec ſua intereſt. ⁊ hoc ĩ pri. an ūt ſi dat⁹ eēt eſtimat⁹ hēet heres actōneꝫ ex vēdito aduerſus mlierē ad faciendū ꝙ ꝯuenit q̄rit̄. dr̄ ꝙ ſic. ⁊ hoc in ſecunda.

Rei. Poſſidebā ꝑdiū cenſuale. vendidi ticio hoc pacto vt ego ſuſtineaꝫ onera tributoꝝ ſoluendoꝝ. an valeat talis conuentio querit̄. dicit̄ ꝙ nō. ſ; ea non obſtante; tenebit̄ emptor ad ſolutionē tributoꝝ. cū reꝫ cenſualē nec vendere ſine cenſu nec emere cuiq; ſit ꝑmiſſum.

Omnes. Si poſſideam prediuꝫ cenſuale. nec dare nec vendere potero hoc acto vt penes me oīa onera tributaria reſideant. ſed talis pactio nullius ſit momēti. nec michi proderit ſcriptura in qua incōfeſſus eram me ꝓmiſiſſe cenſuꝫ pro tali agro penes me reſideat. nec ad emptorē tranſtulerim ⁊ vt nō poſſideas ꝑ poſſeſſore cogatᷣ.

De ꝑiculo ⁊ como. rei ven.

Poſt. Si rem michi vendidiſti ⁊ tradidiſti ⁊ interijt ⁊ aliq̄d ei acceſſit. ad me emptorem periculū pertinebit ad venditorē ſi res fuerit ocioſa. ⁊ p̄cedēti tp̄e. l. ante venditoris vt q̄ꝛ fuit aliena vel obligata pignori vt huius.

Cum. Cum quis vendidit vinuꝫ refert an in ſpecie. puta ſic vendo tibi vinū q̄d eſt in cellario illo. aut ī q̄ꝫtitate vt vendo tibi decē corbes vini. primo caſu ſi vinū mutetur damnū ad emptorem ꝑtinebit. Secundo caſu ad venditorem ſi emptor nō fuerit in mora accipiendi. ⁊ iſta vera ſunt non ſolum in vino. ſed etiā oleo ⁊ in frumento.

Dolum. Dolus venditoris emptori non nocet. vt concordet cū titulo. Sic pone caſum. Aliquis michi vendidit vinū. aſſeuerauit bonitateꝫ vini dicens. vinū infalibiliter eſſe talis nature ꝙ poſſet durare vſq̄ꝫ ad nouū annum imo ꝙ poſſit portari vltra mare ſine periculo. vinum illud mutatᷣ circa paſca. an periculum ſpectet ad te venditorem. aut ad emptorem queritᷣ. dicitᷣ ꝙ ad venditorem. q̄ꝛ dolus venditoris bona fide ementi nocere nō debet.

Cū inter. Si rem michi vendidiſti. nec ī mora tradēdi extiteris ſi intereat. ꝑiculo meo perit.

Cū ſpeciem. Si equū michi vēdidiſti nec tradidiſti. ⁊ igne ꝯſumptus eſt. ſi pura ē venditio n̄ ad te ſꝫ ad me damnū ꝑtinebit.

Mortis. Vendidi ancillā anteq̄ꝫ traderē deceſſit. an nichilominus ad precium tenearis queritur. R. ꝙ ſic ſi non fuit in mora tradendi.

De actionib9 emp. ⁊ ven.

Diuerſus. Prediū michi vēdidiſti ⁊ tradidiſti. ſi precium non numeraui. an prediū a me vendicare poſſis queritᷣ. R. ꝙ non. ſꝫ ages ad preciū actione ex vendito.

Venditi. Fundum vendidi pro. c. numeraſti. l. ad alia. l. actionē habes ex vendito. ⁊ hoc in prima Si vero credebā me tibi debere quinquaginta cū non debebā ⁊ compenſauimus. ſi poſtea appareat me nichil tibi debuiſſe. an non obſtante compenſatione poſſim agere ad partem precij reſiduā queritᷣ. R. ꝙ ſic. ⁊ hoc in ſecunda. ſi quos vero fructus ꝑcepi ante venditionē. teneor tibi eos reſtituere ꝑ actionē ex vendito. ⁊ hoc in tercia.

Ex arrali. Volebam emere rem a ticio. dedi anulum ꝓ arra. ticius cecidit a poſ. anuli. nunq̄d vendicare poterit queritur. dicitur ꝙ non. ſed ꝑ triticariam ꝯditionē petet. vnde nō ex eo ꝙ ꝯuenit vt detᷣ pro arra ex tali pacto arrali competit tibi rei ven. pro anulo. Vel retēto primo caſu. dic ꝙ ꝯuenit ꝙ anula michi reſtituetur ſoluto p̄cio. an eū r̄petere poſſiꝫ ſoluto p̄cio queritur. dicitᷣ ꝙ ſic perſonali actione p̄ſcrip. v. nō in rem exempto. alijs modis ꝯſueuit poni dic vt in nota.

Si traditio. Cum fundum a ticio emi. nec vult tradere qualiter michi ſuccurratᷣ queritur. R. ꝙ ꝯdempnabitur michi ad intereſſe

Curabit. Minor viginti quinq̄ꝫ annorū vendidit michi predium. ex quo fructus percepi. partē precij ſolui. tenebor ad p̄cium ⁊ ad vſuras duplici ratione. tn̄ q̄ꝛ fructus ꝑcepi cū fauore minoris etatis.

Venditi. Actio venditi nō ad reſcindendam venditionem ſed precium competit niſi hoc cōuenerit. vt eſt in emptore. l. cōmiſſorie ꝑ adiectionis in diē. vel ſi vltra dimidiā iuſti precij fuerit venditor deceptus.

Si ſeruos. Seruū michi vēdiſti. nūmos peculiares quos michi ſubminiſtrauit ſeruus tibi ſolui. an ſim liberatus queritᷣ. dicitᷣ ꝙ non ſed actionē habes ex vendito ad p̄cium.

Si pater. Pater tuus portioneꝫ ꝑdij quā cū ticio habebat rome. vendidit ſeio. ſed euꝫ in vacuam poſſeſſionē induxit. adhuc dn̄s remanſit. nec ſi tributū ꝓ p̄dio ſoluit tanq̄ꝫ eſſet ſuū nō ꝓpter hoc mutabitᷣ veritas. ſ. ꝙ pater tuus dn̄s ꝑſeuerauit. ⁊ hoc in ſecūda. Si vero tu cepis ꝯueniri ex empto a ſeio. vt eum inducas in vacuā poſſeſſionē. ꝓuidebit p̄ſes an p̄cium ſit ſolutū. ꝙ ſi nō fuerit. ſolui tibi videbit. ⁊ hoc in tercia.

Si minor. Vēdidiſti mihi fundum tributariū ſciēſ vel ignorās nō curo. dicebas ꝙ nō debeat niſi. v. noīe tributi. ⁊ debebat. x. agā ex empto q̄ꝫto minus emiſſem. ⁊ hoc ī prima Si vero ſciēs hmōi onus illud ſubij. contra te nulla michi dabitᷣ actio. ⁊ hoc in ſecunda.

Cū venditorē. Inuitaueraꝫ quoſdā ad cenā. ꝯueni cū becario vt michi venderet carnes. non fecit q̄d ꝯuenit. ſed ab alio emi maiori p̄cio. q̄ꝫti mea interfuit eas tūc p̄ſtitas fuiſſe qn̄ eas p̄ſtari ꝯuenit. tenebitᷣ ergo michi beccarius.

Si ancillā. Ancillā michi vendidiſti. traditōne facta eā manumiſiſti. dn̄s ꝑſeueraſti. nec retractabitᷣ manumiſſio. ſed teneberis michi ad intereſſe.

Sicut. Si vendo tibi deceꝫ corbes ex tali ſegete. poſt venditōeꝫ ꝑfectam comodū ⁊ incomodū ad te emptorem ꝑtinebit. ſed ſi vendo tibi vinum nec trado. teneor tibi ad intereſſe. nō tantū ad preciū q̄d ſoluiſti.

Fructus. Poſt ꝑfectam venditionem fructus ad emptorem tranſeūt. ⁊ emptor tenetur ſoluere tributa. ⁊ hoc in prima. Venditor non p̄ōt petere niſi preciū. niſi emptor fuerit in mora quo caſu petet vſuras.

Emptor. Qui vendidit ſeruum. v. debet ꝓmittere ꝙ n̄ ſit fugitiuus. non erro ꝙ ſit ſanus. ꝙ ſit noxa ſolutus. ⁊ ꝙ eū tradat.

Vltra. Si vendo frumentū ꝓ. v. n̄ poſſuꝫ petere niſi. v. niſi emptor fuerit in mora. vel niſi aliud conuenit vel dic ſi vendā ad certā menſurā. puta. x. corbeſ. vltra petere nō poſſum. niſi ⁊c. ⁊ tūc petam ad intereſſe.

Poſt. Si pecora michi vendidiſti. fetus refuſis ſumptib9 ſi quos bona fide feciſti reſtituere debes.

Expulſas. Si prediū michi vēdidiſti. ⁊ de euictōne michi ꝓmiſiſti. ⁊ de eo expulſus ſum. non agā ꝯtra te de euictione. ſed aduerſus ticiū interdicto. vnde vi vel actione in factū. q̄ datᷣ loco cuilibet interdicti.

Si q̄s alteri vel ſibi ſub alieno nomine.

I pecunia. Si mater tua ex pecunia patris fundum compauit ſuo noīe. ⁊ ſibi traditū eſt. cui ſit acquiſitus fundus queritᷣ. R. matri. ſed tu qui patri tuo ſuccedis ad pecuniā eā ꝯuenire poteriſ. ſed qua actione nō ap̄it. tu dic neg. ge. ſi geſſit negocia patris vel mandati ſi mandatum interceſſit.

Si emācipatis. Filio tuo in poteſtate tua ꝯſtituto prediū emiſti. ⁊ emancipato tradidiſti. an ſibi ſit acquiſitū dominiū queritur. R. ꝙ ſic. Idem eſt ſi tu paſſus fuiſti eum in poſſeſſione fundi eſſe.

Mancipia. Si mater tua tuo noīe ⁊ fratris tui fūdum compauit. ⁊ tibi fratriq̄ꝫ tuo traditus eſt. licet in inſtrumēto venditōis ꝯtineatur ꝙ ip̄a pecunia ſua compauit ipſum. eo non obſtante fundū ꝑſequi poteris.

Quāuis. Si maritus fundū cōparauit. ⁊ in inſtrumento ſcribi fecerit ꝙ ſocrus ſuus emerit cum in veritate non emit. magis inſpicitur ꝙ in veritate actum eſt q̄ꝫ ꝙ ſimulate conceptuꝫ vnde ille nec totum nec partem fundi vendicare poterit.

Cum. Ex pecunia tua ⁊ tuo nomine fundum comparaſti in inſtr̄o

venditionis nomẽ vxoris cauſa honoris in
ſcribi feciſti. illa inſtrumentũ ſurripuit. ⁊ in
filiã fundũ tanq̃ ſuũ titulo donationis trãſ
tulit. nunquid tibi p̃iudicauit querit̃. ℟. ꝙ
nõ. ſed poſt recupabis fructus quos ꝑcepit
eſtimatione taxata. ſi ꝓbaueris te emiſſe ⁊
gr̃a honoris ĩ inſtrumẽto nomẽ eiꝰ ĩſeruiſſe

Multum. Uxor mea compauit
prediũ. ⁊ tibi traditũ
fuit. ego enĩ numeraui venditori preciũ cui
acquiſitũ eſt dominiũ illius p̃dij querit̃. ℟.
ꝙ vxori. ⁊ hoc in prima. Si vero ego com/
paui ⁊ michi traditũ eſt. feci tñ ſcribi in in/
ſtrumento ꝙ vxor mea emit. michi erit ac/
quiſitum dominiũ. ſed quid ſi nõ vt nunciꝰ
ſed vt ꝓcurator volens negociũ gerere vx/
oris mee. dixi ſic venditori. vendis vxori
mee tale p̃dium. ⁊ ipſe reſpondeat vendo.
cui ſit acquiſita actio ex empto querit̃. ℟.
ꝙ nec michi. q2 nolui. nec vxori. q2 nõ po/
tui. q2 alteri paciſci. ille cã cui facta eſt tra/
ditio potior erit in dominio fundi. ⁊ hoc in
tercia.

Cũ per eos. Si filius meꝰ vel
ſeruus oliuas a ti/
cio compauit. nec ille fidẽ ſeruauit q2 trade
re noluit. agam aduerſus eũ actione ex em/
pto ꝑ me vel ꝓcuratorẽ meũ. ⁊ hoc ĩ prima
Si vero aliquis homo tanq̃ ꝓcurator. q2
ei mandaui. nomine meo fundũ compauit
ſi venditor nõ tradet. aget ſed non ego. ſed
ꝑ actionẽ mandati ꝯſequor vt ip̃e cedat mi
chi actionẽ quã habet aduerſus venditorẽ
⁊ hoc in ſecunda.

Qui aliena. Si pecunia mea ĩ
tuo noĩe fundum
compaſti. ſi tradidit tibi venditor tibi ẽ do/
miniũ acquiſitũ. ſi vero nõ tradidit acquiſi
ta eſt tibi actio ex empto. ⁊ hoc in prima. ſi
tua pecunia tibi cũ ticio cõmuni compaue/
ris. ⁊ tuo nomine ꝯueniet te ticius ad par/
tem pecunie que ſua erat ſi nõ ei dabitur cõ
petit ad fundum in rem actio. ⁊ hoc ĩ ſecũda

Michil. Si ꝓcurator meus fundũ
nomĩe meo compauerit. ſi
tñ ipſe venditor geſtauit in animo vt mihi
quereret̃. michi acquiſitũ eſt dominium. ⁊
hoc in prima. an autẽ in abſentes vel ꝑ epi/
ſtolam vel nunciũ ꝯtrahi poſſit venditio q̃/
ritur. ℟. ꝙ ſic. ⁊ hoc in ſecunda.

De reb9 alie. non alie.

I preſidi. Si ſeruũ
meũ ticio
ſcienti vendidiſti. an eũ vendi/
care poſſim q̃rit̃. ℟. ꝙ ſic ⁊ hoc
in prima. Si vero ignorans meũ eſſe eme/
rit ⁊ vſuceperit. a te preciũ recupabo. ſ3 nõ
aperit qua actione. tu dic act. neg. ge. habẽ/
do ratã venditionẽ. ⁊ hoc in ſecunda.

Diſtrahente. Si fundũ vxo
ris tue ea non
cõſentiente vendidiſti licet in inſtrumento
venditionis. q2 dicebas te locaſſe vel dice/
bas eſſe epiſtolaз ⁊ illa ſignum ſuum appo/
ſuit nõ preiudicauit quo magis emptor te/
neatur niſi ſecuta ſit p̃ſcriptio ĩ re immobili
vel vſucapio ſi res erat mobilis.

Venditrici. Si mulier rẽ ſuã
vendidit. ⁊ ei ſuc
ceſſiſti. rata eſt venditio. nec reuocare pote/
ris. ⁊ vendicanti tibi excipiet emptor de do
lo. ⁊ ſi hac exceptione vti nõ voluerit ⁊ euĩ/
cas rem. ages aduerſus te ex empto. ad hoc
ꝙ ſua intereſt vel ex ſtipu. ad duplã nomi/
ne euictionis.

Mancipia. Pater tuus cõdu/
xit fundum a ticio.
deceſſit te inſtituto herede. mater ꝓ merce/
de dedit fundũ ĩ ſolutũ. an p̃iudicet querit̃
dicit̃ ꝙ nõ. ſed ſi maior effectus factũ ma/
tris ratũ non habuiſti. oblata mercede ſi ti
cius mancipia non diſtraxit iur̃ creditoris
recuperare poteris.

Nemo. Si rẽ meã tibi nõ obliga/
tum vel tu non habenſ ius
diſtrahendi. puta ratione officij diſtraxiſti
michi non p̃iudicaſti.

Sancimus. Que verbo alie/
natõis ꝯtineant̃
intẽdit hec. l. ſiue lex. ſiue teſtator. ſiue pa/
cta ꝯtrahentiũ ꝓhibeãt alienationẽ fieri. di
cit ergo ꝙ ꝓhibitus alienare dominiũ trãſ
ferre nõ poteſt rei que alienari ꝓhibetur ne
q̃ obligari neq̃ in emphiteoſim dari neq̃
in ea vſufructũ ꝯſtitui. niſi in caſib9 in qui/
bus teſtamentũ vel lex vel ꝯtrahentium pa
ctio alienationẽ fieri ꝑmiſerit.

De cõmuni rex alie.

I nulla. Si duo co/
heredeſ rem
habeant cõmunem. ⁊ vnus in
ſolidum eam vendat coherede
ignorante an partem ſuaз vendicare poſſit.
diſtinguit̃ aut emptor p̃ſcripſit. aut non. ſi
ſic nõ p̃t. ſed aget ad preciũ aduerſus cohe/
redem ſuum. ſi nõ. poteſt. ⁊ hoc in prima. ⁊
hec ſunt vera ñ ſolũ in emptore ⁊ coherede.
ſ3 ĩ herede emptoris ⁊ herede coheredis

Multũ. Inter duos caſus ponit
hec lex differentiã. Cũ q̃s
habet rẽ cõmunẽ cũ aliquo. aut cũ priuato
aut cũ fiſco. Primo caſu ſi priuatus rẽ cõ/
munẽ vendat priuato nõ preiudicat q̃ minꝰ
eã rẽ vendicet. Secundo caſu ſi fiſcus ven/
dat rata manet venditio ꝓpter priuilegiuз
fiſci. vnde in primo caſu licet emptor a pri/
uato delegetur vt fiſco partẽ ſoluat vẽdicet.

Falſo. Si habebã rem cõmunẽ cuз
ticio an alij q̃ ticio partem ꝓ
indiuiſo anteq̃ diuidat̃ poſſim vendere q̃/
rit̃. ℟. quidã ꝙ nõ. ſed male hoc ꝑſuaſerũt

Portionẽ. Si habeã rem cõmu
nem cũ milite. partẽ
ſuã alienare nõ poſſum.

Si maior. Si prediũ michi ⁊ ti
bi cõmune. ticio cre/
denti tuũ ꝓprium vendidiſti. parte mea eui
cta licet nil de euictione ꝯuenerit emptori
ad intereſſe teneberis.

Rem alienam gerentib9

Non eſt. Tutor finita
tutela a pupil/
lo conuentus ⁊ ꝯdemnatus ex
mala adminiſtratõe tutele vel
curator in. c. an res ſuas diſtrahere poſſit q̃
rit̃. ℟. ꝙ ſic. ſed cũ ſua cauſa. ſ. pignoris ta
cite ei pupillo obligare ⁊ obligare p̃t tam fi
ſco q̃ priuato cũ ſua tñ cauſa.

De pactis inter emp. ⁊ ven.

I ea lege. Uendidi
ſti mihi p̃
dium ea lege vt ſi ſtatuto tp̃e p̃
cium nõ ſoluerẽ arras quas de
di amitterem ⁊ rem tibi reſtituerem. an va
leat talis pactio querit̃. ℟. ꝙ ſic.

Si fundũ. Pater tuus vendi/
dit ticio fundum hoc
pacto vt q̃ñcunq̃ p̃cium ſibi refunderet vł
heres. vel infra certa tp̃a reſtitueret ei fun/
dum. offerente te qui es heres patris pcu.
ſi ticius vel heres eius fundũ non reſtituat
agere potes p̃. v. vt fides ſeruet̃.

Qui ea lege. Predium mihi
vendidiſti. ⁊ par
tem p̃cij ſolui hoc pacto vt intra annũ ſi re/
ſiduã partẽ p̃cij non offerrẽ ꝙ prediũ ad te
reuerteret̃. ſi nõ ſolui vt ꝯueni. an rei ven.
habeas ꝓ p̃dio querit̃. ℟. ꝙ nõ. ſ3 actionẽ
ꝑſonalẽ ex vendito. q2 trãſtuli dominiũ. ni/
ſi p̃cario poſſeſſionẽ vſq̃ ad id tp̃us michi
tradidiſſes. quo caſu cõpetit tibi in rẽ actio
q2 apud te dominiũ remanſit.

Cõmiſſorie. Uendidiſti mihi
prediũ hoc pacto
vt ſi ſtatuta die preciũ nõ ſoluerẽ ꝙ eſſet in
emptum. nõ ſolui. ſed eo elapſo preciũ cuз
vſuris petiiſti. videris rceſſiſſe a priuilegio
legis cõmiſſorie. vnde predium vendicare
non poteris.

In initio. Uendidiſti michi p̃/
diuз hoc pacto vt ſta
tuta die p̃cio nõ ſoluto tenerer tibi ad vſu/
ras. ſi nõ ſoluo vſuras. cõpellendus ſum. ⁊
hoc in prima. Si vero ĩ initio ꝯtractus hoc
nõ pepigi ab eo tp̃e quo fuero in mora veni
ent vſure. ⁊ tam a me q̃ a fideiuſſore meo
eas petere poteris

Cũ te. Uendidi tibi p̃diũ ꝓ. x. ꝙ va
lebat. xx. hac. l. vt ſi ꝑ patriaз
tuã ꝯtingeret me trãſire ꝙ tu honorifice me
recipes. trãſiui. ⁊ nõ recepiſti ſ3 a me te ab/
ſcondiſti. volo agere ex vendito tu rem mi/
chi reſtituas q̃ hic cõuenit forte. vel dic ꝙ
alias nõ eſſem diſtracturus. niſi feciſſes ꝙ
ꝯuenit. ideo minori p̃cio vendidi. an reſcin
dere venditionẽ poſſim querit̃. ℟. ꝙ ſic. re
fuſo tibi p̃cio qđ dediſti. q2 p̃cio refuſo nul
lam videris paſſus iniuriam.

Si a te. Uendidiſti michi p̃dium
hoc pacto vt ſi ſtatuta die
puta infra annũ p̃ciũ mihi redderes ꝙ eẽt
inemptũ. an poſſis impetrare reſcriptũ vt ĩ

longius tempus liceat ſoluere. ℞. nec con
ceſſum tenet. ſi vero volui recipe oblatuꝫ a
te p̄cium. depones ⁊ conſignabis.

Tempore. Pacta q̄ īter empto-
rem ⁊ venditorē tpe
ꝯtus incōtinenti añ vel poſt appoſita obſer
uāda ſunt. niſi vt rcedi poſſit poſtea ꝯueīat

Si quis. Vendidiſti michi p̄diū
hoc pacto ne liceret mi-
chi meū facere monumentū. an valeat tale
pactū querit̄. ℞. ꝙ licet olim dubitaretur
an valeret. dicit tñ imꝑator valere. poteſt
enī tua intereſſe ne ſit monumentū. vel oc-
caſione monumenti inimici tui veniant ad
domū tuā que iuxta fundū illū eſt vnde va
lebit pactum.

Si ſeruus exportandus veniat.

Ege. Seruū michi vēdi-
diſti hac. l. vt expor-
taret̄ intra annū. ⁊ niſi exporta
ret̄ ꝙ liceret tibi manumittere
ante tempus eū manumiſi. tenet manumiſ
ſio. ſed ex lapſo tpe niſi exportet̄ in ſeruitu-
tem rediget̄. ⁊ fiſco applicabit̄ Si vero nō
manumiſi nec exportatus eſt manꝰ īmiſſio
nō denegat̄.

Si vt manus. Vendidi ti
bi ſeruuꝫ vt
exporteret̄ ſalua michi manuū iniectione.
ſi vero eū nō exportaſti manus inīnā. ſed ſi
non reſeruaui michi manus iniectionē ſed
ſum ſtipulatus penā ſi nō exportaret̄ petaꝫ
penā. ⁊ hoc verꝫ eſt niſi domini voluntate in
locū p̄dictum moram fecerit.

Ancilla. Si ancillaꝫ tibi vendidi
hoc pacto vt exportaretur
nec exportata eſt. ⁊ eā manumiſiſti. non va
let manumiſſio. ⁊ interueniente fiſci ꝓcura
tore fiſco applicabit̄

Moueor. Si ſeruus dn̄m ſuum
vendidit hoc pacto vt
expor. ⁊ emptor eū vendidit. ⁊ emptor euꝫ
de facto manumiſit. ſi poſtea ſeruū accuſa-
uerit ⁊ probauerit capitali pena ſeruus ple
ctetur. pendēte vero lite quſqꝫ dn̄s de intē
tione ſua ꝓbauerit habendus erit ꝓ libero.

Qui. Si ſeruū tuū michi vendidiſti
hac lege vt a ciuitate boñ. expor
taretur. an in ciuitate Ro. ſtare poſſit que-
ritur. dicit̄ ꝙ nō. idem ſi cōuenit vt expor.
de hyſpania. ꝙ. ſ. vt ytalia.

Si mancipium ita venirit.

Refectus. Si vendi
di tibi an-
cillā ne ꝓſtitueret̄. ⁊ ſi contra
factū eſſet ꝙ liceret michi eam
abducere. ſi ꝓſtituat̄. vtar pacto. ⁊ hoc in
prima. Si vero ꝯſiliū tibi p̄bui vt ꝓſtitua-
tur. ꝯuenit ad libertatē ex ꝯſtitutione. ⁊ hoc
in ſecunda. Si vero nō ꝯſenſiſſet. ſꝫ ꝑ plu-
res manꝰ ambulauerit. ⁊ vltimꝰ emptor eā
ꝓſtituit ad me ꝑueniet. ⁊ hoc in tercia.

Mulierē. Si ancillā michi ven-
didiſti hoc pacto ne ꝓ-
ſti. ⁊ ſi ꝯtra fieret ꝙ nulla eſſet. ſi ꝓſti. ⁊ cō-
trouerſia fuerit ꝙ tale pactū non interceſſe
rit officio iudicis eā exhibere cōpelleris. ⁊
erit libera. ⁊ licet hoc pactū in ſcriptis nō re
digatur non ob hoc minus valet.

Eā que. Si ancilla erat hoc pacto
vendita ne ꝓſtitueretur. ne
fraus pacto fiat. in taberna cauſa miniſtran
di vt ſic ꝓſtituat̄ morari nō poteris.

Si mancipium ita fuerit alie.

I patroclus. De-
diſti
michi ſeruū hoc pacto vt. xv. an.
michi ſeruiret ⁊ liber eſſet. finito tpe. ſi tu ī-
terim non penitueris vel infata conceſſeris
p̄terito tempore liber erit. ⁊ non ſolū ad vē-
ditos. ſed ad donatos talis pactio extende
tur. nec trāſlato dn̄io eū alij diſtrahere po-
tuiſti. nec ſeruus de libertate p̄ſtanda litiga
re habet neceſſe. ſed ex ꝯſtitutōe erit.

Si ea lege. Filiū tuū quē ex an-
cilla tua ſubſtuliſti ī ci
cio hoc pacto vēdidiſti. vt intra menſeꝫ eū
manumitteret. ſi nō manumiſit ex ꝯſtitutio
ne diui marci. ⁊ cōmodi. liber erit.

Si iuſta. Vendidiſti michi ancil
lā ſeptēnē hoc pacto vt
ſi veniret ad. xxv. annos ad libertatē ꝑueni
ret. licet manumiſſa fuerit. ꝙ ex ea poſt pre
dictum tp̄s vt infra menſem eū manumit-
terem nō manumiſi. mora mea ei nō nocet

cū manu. potuī. q2 ex ꝯſtitutōe libera erit. ⁊
filij poſtea nati erūt ingenij.

Ea quidē. Michi vēdidiſti mā
cipium hoc pacto ne
manumittā. ⁊ ſi ꝯtra factū eſſet ſtipulatꝰ es
. c. nomīe pene. ſi manumiſi an agere poſſis
ad penā. dicit̄ ꝙ nō. q2 nō tenuit manumiſ
ſio. nec ſi me corā ꝓcuratore fiſci vocaueris
ad penā corā eo. Reſpondebo. cū nō ſit cō-
petens iudex.

Si puellā. Ancillā michi vēdi-
diſti ea lege vt intra
annū manumitterē. ⁊ ſi nō manu. ꝓmiſi. c.
noīe pene. ſi nō manu. cū ex ꝯſtitutione ad
libertatē peruenerit an ad penā agere poſſis
q̄rit̄. dicit̄ ꝙ nō. niſi infra illud tp̄s volun-
tas tua fuerit mutata.

De reꝝ ꝑmutatione.

I eū. Patruus tuus ha
bebat prediū vena
le ꝑ. xx. pater tuus volēs eme-
re dedit noīe p̄cij fundū ī taxa-
ta q̄ātitate. cuīctū eſt p̄diū tu heres āges p̄.
. v. vel vtili ex empto ad exemplū directe.

Permutatōem. Cū em-
ptioneꝫ
ſimilitudinē hēt ꝯtus ꝑmutatōis ⁊c. bōe fidei

Ex placito. Cōueni tecū de per
mutādo p̄dio meo
cum tuo. ſi nō interueniat traditio naſcitur
actio. p̄. v. ⁊c.

Cū precibus. Cōueni inter
me ⁊ te de per
mutando fundo meo cū tuo: tradidi tibi fū
dū meū ⁊ diſtraxiſti. nec ſtare placitis vis.
an ꝯtra emptorē habeā actionē q̄rit̄. dicit̄
ꝙ nō. ſꝫ ſi interceſſerit ſtipulatio agā ex ſti-
pulatu. ſi nō agā. p̄. v. vt facias ꝙ ꝯuenit.
vel cū dicit ſine cauſa fundū repetam.

Quoniā. Conueni tecū de ꝑmu
tanda domo mea cum
tua. tradidi meā nō facis ꝙ ꝯuenit. agā. p̄.
v. vel ꝯdic̄. ſine cauſa ad repetēdū ꝙ dedi.

Rebus. Si ꝯuenit iter aliquos de
ꝑmutandis aliquibꝰ rebꝰ
vt ſtetur ꝯuentioni. aget̄ p̄. v.

Emptionē. Si rem meam cū
tua ꝑmutarē. emp
tio nō eſt. ſi igit̄ ꝯuenit vt darem tibi. x. cor
bes frumenti. ⁊ tu michi. x. corbes olei. ſi ſti
pulatio ſecuta nō fuerit. ⁊. x. corbes tradidi
nec ſtas placitis repetā ꝯdic̄. ſine cā ꝙ dedi

Ea lege. Si dedi tibi fundū vt an
nuatī dares mihi. x. cor-
bes frumenti vel quolibet vnū corbē. ſi pla-
citis nō obtemperes agam. p̄. v.

De loca. ⁊ conduc.

Domus. Locaui tibi hor-
reū vt in eo fru-
mentū tuū reponeres. repoſuiſti. ⁊ latronū
incurſu vel alio fortuito caſu amiſiſti. puta
q2 horreū nō erat clauſum. periculū reꝝ re-
poſitaꝝ ad me nō ꝑtinebit.

Aduerſus. Si faber opus faciē
dū a me ꝯduxit aget
ex ꝯductis ad mercedē. nunq̄d veniēt vſu-
re ex mora ſicut ī ceteris bona fide iudicis.

Eidē. Si domū tuā michi locaueris
an me inuitū expellere poſſis q̄
rit̄. ℞. ꝙ nō. niſi in ſolutione penſionis do
mus ceſſauerim. vel eā habitare volueris.
vel reficere. ad ī domo male fuero verſatus
puta deſtruēdo parietes vel tectum.

Ex diui. Si horreū tibi locaui vt
in eo frumentū tuū repo-
neres. ⁊ cuſtodes adhibui. ꝺ fortuito caſu
nō teneor. niſi aliud ꝯueniſſet. ꝙ vt fiat ꝓ-
uidebit p̄fectus. ⁊ hoc in prima Si vero cō
ueni vt cuſtodiā preſtarem. eā adhibere de
beo. ⁊ hoc in ſecunda.

Certi iuris. Inuecta a colono
dn̄o ſciēte loco pi-
gnoris tantū tenebunt̄. ab inquilino inue-
cta omnino tacite ſunt obligata. ſiue dn̄s
ea ſciuit inuecta. ſiue nō.

Nemo. Si locaui domū an alij lo
care poſſis q̄rit̄. ℞. ꝙ ſic.

Si cū. Si vectigal in quinquenniū
a principe ꝯduxiſti. ⁊ fideiuſ-
ſorem dediſti. finito aūt tpe ꝯductōis tu il-
lud ꝯduxeris. an reuocata ꝯductione igno
rāte fideiuſſore ꝓ tpe futuri tpis fideiuſſor
teneat̄ querit̄. dicit̄ ꝙ non. ⁊ cū eſt ar. ꝙ ſi
ſcolaris ꝓ ſcolari fideiuſſerit. ⁊ poſtea igno
rante fideiuſſore fiat nouatio. ꝙ fideiuſſor
non tenetur.

Licet. Locaui tibi funduꝫ ī quinquēniū ꝑ .x. corbibꝫ frumēti. vn⁹ annus fuit ſterilis. an illo anno a ſolutione penſionis releuari debeas q̃rit̃. dicit̃ ꝙ ſic. niſi illud ꝯuenerit. vel ſterilitas p̄cedentiū annoꝝ poſſit cōpenſari cū ſterilitate alterius anni.

Emptori. Locaſti michi funduꝫ poſtea vendidiſti. an īuito emptore poſſit colon⁹ in ea morari q̃ritur. dicit̃ ꝙ nō. niſi hoc pacto ꝯuenerit vt ī ea ꝯditione liceret tibi morari.

Viā. An in ius ꝯductionis ſuccedat heres cōductoris q̃rit̃. dicit̃ ꝙ ſic. ſiue fuerit ꝑpetua ꝯductio. lxxx. an. ſiue tꝑalis vſqꝫ ad annū. ſ. ſi moriat̃ inter tꝑa locationis quia vtroqꝫ caſu tranſmittit iur̃ dict. ad heredem.

Inuitos. An colonus tꝑe ꝯductionis exacto in ꝯductione retinere poſſit inuitus vel heres eiuſ querit̃. ℞. ꝙ non.

Damnū. Locaui tibi fundū meum. boues induxiſti ⁊ latronū ingreſſione eos ꝑdidiſti. an dānū tibi datū reſartiri debeā q̃rit̃. ℞. ꝙ nō. niſi ego reus criminis fuero.

Si diuiſa. Tribꝫ domū tuā locaſti. quilibet ꝓ ꝑte ſua tenebit̃. ⁊ vno ſoluēte partē ſuā alij nō liberant̃. niſi ꝯuenit vt q̃libet ī ſolidū tenentur quo caſu quem elegeris ꝯuenire poteris. ⁊ eo ſatiſfaciēte reddes ei actionem aduerſus alios ꝓ quibꝫ ſoluit.

Si his. Procurator fiſci cōduxit plauſtꝝ ad ferēdū annonā mercedē ſoluit. ſi ꝟo facit locator ꝙ ꝯueīt aget aduerſus ꝯduc. ex locato. l.

Si de fundo. Locaſti mihi fūdū ꝑ .x. ⁊ ea ſolui plus petere nō potes. ſi ꝟo in ꝯductione de te ꝯſentiente remanſi tꝑe locationis finito. eandē cōductionē videor renouaſſe pignoribꝫ manentibꝫ in ea ꝯductōe q̄ fuerūt in prima ꝯductione vel locatione.

Si de fundo. Locaſti michi fundū. demum me expuliſti. agā ex ꝯducto ad intereſſe. vł ſi penā ꝓmiſiſti ſi me expelleres agā ad penā

Preſes. Si domū michi locaſti. nec penſionē ſua die ſolui tenebor ad vſuras ex mora ſicut in ceteris bone fidei ꝯtractibꝫ.

Excepto. Locaſti michi fundū in trienniuꝫ. primo anno erat ſterilis. duobꝫ annis ſequētibꝫ fertilis ſubducto tꝑe ſterilitatis in reſidui tꝑis penſionem ſum obligatus.

Circa. Que fiūt in locatione. ſeruāda ſunt. ſi ergo locauerit duo michi fundū. ⁊ vnuſ penſionē ꝓ ꝑte ſua michi remiſerit. alij non p̄iudicat̃ quo minus partē ſuam exigere poſſit.

Qui rem. Si rem meā alienam locaſti. nō valet locatio. nec dominiū rei eſt tranſlatū.

Si olei. Locaſti mihi fundū vt ſoluerē .x. corbes olei. ⁊ locaſti in triennium ſolui. ali⁹ offert .xv. corbes olei. an cōtractu locationis recedere poſſis queritur. dicit̃ ꝙ non.

Si hi. Locaſti michi operas in quinquenniū. vt fidem contractuſ ſerues. iudex te compellet.

Ad proba. Rem meā michi locaſti. vendicare vis ⁊ ꝓbare dominiū ad te ꝑtinere ꝑ hoc ꝙ michi locaſti. an ad ꝓbationē hoc ſufficiat q̃ritur. ℞. ꝙ non ſufficit ad ꝓbandū dominiū ꝓbare me conduxiſſe

Cōtractus. Fundū mihi locaſti. nō ideo qꝛ non interuenit inſtrumentū null⁹ eſt habendus locatōis ꝯ̄ctus. nec vxorē meā ꝯuenias niſi in poſterius tꝑs de nouo ꝯduxerit.

Si cōductionis. Locaſti mihi fūdum. ⁊ mercedē ſolui. inſtrumentū locationis euanuit. ſi aliq̄d in fundo a me inductū eſt. michi reſtitues.

Si tibi. Si ꝓ colonis tuis tici⁹ ſeio ſoluerit. an te habeat obligatū q̃rit̃. diſtinguit̃. aut tici⁹ ſtipulatus eſt pecuniā ſibi a dn̄o reddi. aut non. ſi ſic habet te obligatū. ſi nō habet.

In iuditio. In locato ⁊ ꝯducto venit dolus. ⁊ lata culpa ⁊ leuis. non caſus fortuitus.

De iure emphithreotico.

Ius. Emphithreoticus cōtractus. i. meliorationis. neqꝫ eſt venditio. neqꝫ locatio ⁊c̃. Et ſi q̄s in nō modicū tꝑs. aut ī imꝑpetuū ꝯcedit michi fundū vt faciā tibi domū ibi plantā ⁊c̃. redditum ſibi annuum reddā. ⁊ ſi inter me ⁊ dn̄m fiat aliq̓d pactū illud ſeruandū eſt. verbi gratia. ſi ꝯueniat vt ſi flumen auferat totū fundū vt damnū ꝑtineat ad aliquē noſtrū. Si vero nō ꝯuenit diſtinguit̃. aut totus fundus perijt. aut ꝑs fundi. primo caſu damnū reſpicit dn̄m. ſecundo caſu emphithreotam.

In emphiteoticari.
Dictū eſt ſupra ad quē ſpectat periculū rei date in emphithreoſim. hic dicit ꝙ pacta ſi qua fiant ſiue de natura ꝯtractus ſiue extrīſecus debeāt ꝟuari. ⁊ ſi nō fiāt debet emphithreota ſoluere ſingulis annis penſionem. ⁊ debet reddere appocas dn̄o in quibꝫ ꝯfiteatur ſe ſoluiſſe. ⁊ ſi in ſolutione ꝑ triennium ceſſauerit dn̄s poterit eum expellere. nec ei reſiſtere poterit dicendo ſe fundū melioraſſe ⁊ poſuiſſe emponemata. i. aliqua edificia allegando ꝙ dn̄s penis ſe ſubiecerit ſi emphithreotā expelleret. Itē nec emphithreota poterit obijcere dn̄o ꝙ penſionē ñ petijt qꝛ offerre debuit. ⁊ ſi dn̄s nolit accipere debet ꝯſignare ⁊ deponere.

Cū. Accepi ab aliq̄ fundū in emphiteoſim ad nō modicū tꝑs. edificaui in eo fundo. volo edificiū vendere. an poſſim querit̃. dicit̃ ꝙ ſic. ſi hoc ꝯtineat̃ in inſtrumēto emphithreoſeos. nichil dictū ſit ñ poſſuꝫ ſine ꝯſenſu dn̄i. nec etiā ius ſi q̓d habeam in re nō habita volūtate dn̄i vendere poſſum. ⁊ ſi volo vendere debeo denūciare dn̄o. ⁊ ſi dn̄s velit tantū dare q̄tum alius ille p̄ferat̃. ⁊ ſi intra duos mēſes dn̄s noluerit emere potero vendere cuicūqꝫ voluero nō tn̄ illi cui dn̄s ꝓhibuerit vendere. puta qꝛ dixit do tibi fundū in emphithreoſiꝫ hac. l. ne liceat tibi vendere domū ſi quā edificaueris ticio. Si vero alij vendidero. dn̄s nō p̄t ꝯtradicere. imo emptorē neceſſe habet in poſ. mittere. non ꝑ ꝓcuratorē ſed ꝑ ſe ipſuꝫ vel ꝑ literas ſuas ꝑ quas oſtendat ſe velle ipſum mitti in poſ. dirigendas in ciuitate magiſtro cenſus vel in ꝓuintia preſidi ꝓuintie q̄ emptorē ducat in poſ. Et ꝓ hac inductione vel renouatōe ꝯtractus emphithreoſeos nō plus habebit dn̄s q̄ꝫ quinquageſimā illius dati ī emphithreoſim. Si aūt dn̄s hoc modo poſt duos mēſes facere nō voluerit. licentia dat̃ ex hac. l. ipō emphiteote emptorem ducere in poſſeſſionem dn̄o inuito. Et ſi aliter fiat q̄ꝫ hac. l. continetur ego cadam a iure.

Incipit liber. v.

De dona. ante nupc̃.

Vltū inter.
Spōſe mee future dedi .c. ꝯtraxi cū ea matrimonium. ⁊ dedit michi ī dotem illa .c. dicit̃ ꝙ ſoluto matrimonio illa p̄t petere act. de dote. ſi nō dediſſes niſi tantum .c. ⁊ ego confeſſus ſum recepiſſe .cc. ſoluto ma. non poterit repetere niſi .c.

Cum veteꝝ. Olim ſi ſpōſus dabat ſponſe valebat donatio etiā ſi non fuerit completum matrimoniū. Hodie ſi ſponſus donat ſponſe vel ecōuerſo ſemper intelligitur dare ſub conditione ſi matrimonium ſequatur. Si ſponſus donat ſponſe ⁊ parētes eius nolūt perficere matrimoniū tunc ſponſa nō tenet̃ reſtituere donationē quā accepit ſi promiſſam petere poteſt. Si vero pater ſponſe noluerit vt perficiatur matrimonium tūc ſponſus ⁊ heredes ſponſi repetere poterunt q̓d donatū eſt. idem obſeruetur quādo ſponſa donat ſponſo.

Si a ſponſo. Si ſpōſus dedit ſponſe. diſtinguitur. aut interuenit oſculū. aut non. Primo caſu ſi moriatur ſponſus vel ſponſa medietas rerum donatarum remanet penes ſponſam medietas penes heredes. in ſecūdo caſu non valet donatio ſiue ſponſus ſiue ſpōſa moriat̃ non tenebit donatio.

Et etiā. Hic dicit ꝙ ſi mulier auxit dotē. maritus poteſt augere donationē. ⁊ ſi vir non tenet̃ aliq̄ debito tūc poſſunt augeri donationes aut de rebus mobilibꝰ. ſi vero maritus grauet̃ ere alieno tūc debeat augere dotē ⁊ donatōnez de rebꝰ immobilibꝰ. qꝛ tn̄ ſi mulier haberet predia ⁊ res imobiles ⁊ augeret dotē de rebꝰ mobilibꝰ nō gauderet aliq̄ priuilegio.

Si conſtāte. Mulier copulauit ſibi uiciū i mariti. ⁊ paruā dedit dotē. ⁊ ille paruā donationē. an poſtea ꝯſtante mr̄imonio poſſit augere dotē vel ille donationē. ⁊. R. ꝙ ſic. inquantum aucta eſt dos. Item illa dedit dotez ille donationē n̄ fecit. ſi illa vult augere dotē ille donatōez facere p̄t vt equalis ſit quantitas tā dotis q̄ꝫ donatōis. ſi faciunt pactū de nō reddenda dote vel retinēda illa debebūt obſeruari. Et bona mariti tacite erunt obligata ꝓ illa quātitate quā mulier adiecit ab eo tp̄e quo aucta eſt dos. et ſicut vir ⁊ vxor poſſunt augere dotē ⁊ donationē ꝯſtāte matrimonio. ita poſſunt diminuere niſi i caſu verbi grā. maritus vel vxor ſuſcepit filios ex primo matrimonio vult ꝯuolare ad ſecūdū matrimoniū. tūc ſi vult mulier dotē vel partē dotis dare marito non p̄t. niſi tn̄ det vnicuiq̄ꝫ filioꝝ quos ſuſcepit ex primo matrimonio quantum dat iſti ſecundo marito. ⁊ hoc caſu mulier n̄ p̄t diminuere dotē i fraudem filioꝝ iure p̄ſumēte contra eā ꝙ aliud agat ⁊ aliud agere ſimulet. pone enī ꝙ mulier dedit cauſa dotis marito. c. ⁊ vult modo diminuere dotē nō p̄t.

Autēnica.

Sed iā. Lex codicis dicit ꝙ maritꝰ poteſt facere donationē bonam. auten. iponit neceſſitatē facere donationē. ⁊ mulier ſi velit ſoluere dotē ⁊ maritus eā nolit accipe p̄t eā ꝯſignare ⁊ deponere corā iudice ⁊ corā teſtibꝰ. dicit. mulier ſe eſſe paratā ſoluere ſecundū pactū ꝙ fecit d̄ lucranda donatione.

Cū multe. Olim ſi donatio fiebat vltra quingētos ſolidos nō valebat ſine inſinuatione. qꝛ ille q̄ donabat debebat notificare p̄ſidi ⁊ impetrare licentiā donandi. mariti decipiebāt vxores ⁊ nō inſinuabant donac̄. vt ſic ꝓ infectis haberent̃. ⁊ ſicut dos p̄t ꝯſtitui ꝯſtante matrimonio ita ⁊ donac̄. ꝓpter nupc̄. Et licet fiāt ꝯſtante matrimonio nō debēt dici ſimplices donatōes. ſed ꝓpter nupc̄. nō tn̄ debet donatio eē maioris quantitatis quā dos Et ſi fuerint aliqua pacta inter viꝝ ⁊ vxorē puta de dote vel donatōe lucranda illa obſeruent̃. ſi nec ſup donac̄. fiat pactū ſed ſup dote. tūc pactū factū in dote intelligi repetitū in donatione ꝓpter nupc̄. pacta tn̄ q̄ fiūt de dote lucranda vel donac̄. intelligi debēt i partibꝰ ⁊ nō in quantitatibꝰ. verbi gratia mulier dedit michi dotē. xxx. ⁊ fecit pactū de dote lucranda ꝓ tercia. ⁊ ego dedi pro donac̄. xv. ⁊ fecit pactum ſimile vxor. habebo. x. ab ea. ⁊ illa lucrabit̃. v. Si āt mulier fecit michi pactū de lucrāda tercia p̄te dotis ⁊ ego de lucranda p̄te quarta donac̄. ꝓpter nup. tūc illa tercia deducet̃ ad quartā. ⁊ donatō ante ⁊ poſt mr̄imoniū poteſt inſinuari.

Autentica.

Quod mulier. Poteſt poſtulare. lex antiqua dicit ꝙ maritus debet inſinuare donac̄. dicit ꝙ nō eſt neceſſe vt inſinuet̃ ſiue maritus fecerit dona. in vxorē. ſiue ecōuerſo. ⁊ q̄d diri nō eſt neceſſe donac̄. inſinuari veꝝ eſt ad mulierē ꝙ ſi vxor fecit ei pactum de lucranda dote maritus petere nō poteſt

De nupc̄.

Imperialis. Sicut deꝰ miſeretur hominibꝰ. ita princeps vult ꝓuidere ſubiectis ⁊ eis miſericordiā impꝑtiri. dicit ergo ꝙ ſi mulier in meretricio degens penitere voluerit. poterit poſtea nubere cuicū q̄ꝫ voluerit. dum tn̄ interueniāt dotalia inſtrumēta. nec vocabitur poſtea ſcenica. ⁊ filij nati legittimi erūt. ⁊ ſuccedent ex teſtamento vel ab inteſtato. nec nocet eis ſi nō nubāt ex quo eis permiſſuz eſt nubere. qꝛ eis filij poſtea ſuſcepti ſuccedūt. ⁊ licet mulier petat priuilegium ſi a principe ei cōcedat̃ mūda erit. ⁊ filie poſtea ſuſcepte ſcenice non dicent̃. ſed iam nate tn̄ impetrare p̄n̄t priuilegiū ⁊ nubere cuicū q̄ꝫ voluerint interuenientibꝰ inſtrumentis filie etiā nate ex ea q̄ in meretricio vſq̄ꝫ ad mortē p̄ſeuerauit. ⁊ poſt mortē matris poterunt priuilegiū impetrare. Itē ꝯtrahi p̄t mr̄imoniū inter diſpares. qꝛ clariſſimꝰ poterit accipe ſpectabilē in vxorē ſi interueniant dotalia inſtrumēta. Itē hec lex locū habet in p̄teritis negocijs.

De inceſtis uupc̄.

Si quis. Aliquis ꝯtraxit inceſtas nuptias. nō amittit bona dū viuit ſed filie illegittime erūt. nec p̄r eis aliqua dare debet. nec in teſtamēto nec inter viuos. nec ꝑ ſe nec ꝑ interpoſitas perſonas. Et dos ſi qua ꝯſtituta eſt ꝯfiſcabitur Et ſi ꝯtrahens inceſtas nuptias teſtamētū faceret nō p̄t relinquere extraneis filijs. tn̄ quos ſuſcepit ex primo matrimonio p̄t relinquere ⁊ nepotibꝰ ⁊ ꝓnepotibꝰ. p̄ri ⁊ mr̄i. ⁊ auo ⁊ auie. fratri ⁊ ſorori. ſi tn̄ aliquis eorum ꝯſiliū dederit vt ꝯtrahat̃ tale mr̄imoniū nō habebit aliq̄d de hereditate. ſꝫ ille q̄ eſt i ſecūdo gradu.

Autentica.

Inceſtas. Lex codicis dicit ꝙ q̄ ꝯtrahit ſecundas nuptias r̄tinet bona. auten. corrigit dicens. ꝙ bona illius ꝯfiſcant̃ ſi nō habet filios. alioquin ſubſtātia eiꝰ deuoluit̃ ad filios ⁊ pater debet ali a filijs. ⁊ ſi miles erat q̄ tale ꝯtrahat matrimonium amittit cingulūz ⁊ mittet̃ in exilium ſi vilis eſt verberabitur

Autentica.

Ex cōplexu. Autenti. dicit ꝙ ſubſtantia patris defert̃ filijs. auten. hoc addit dicēs ꝙ filijs natis de inceſtuoſo mr̄imonio nō eſt dāda p̄ris ſubſtātia nec ab eo ali debent.

De ſecundis nupc̄.

Si qua. Si mulier marito mortuo nubat ſecūdo viro. n̄ poteſt dare i dotē ſup terciā p̄tem bonoꝝ ſuorum. nec in teſtamēto relinquere Itē nec ex teſtamēto alicuius aliquid cape poterit. vel iure legati vel inſtitutionis. et ea q̄ auferunt mulieri dant̃ heredibꝰ illiꝰ teſtatoris ⁊ nō dant̃ fiſco. Si vero maritus prior aliquid ei reliquerat auferetur mulieri ⁊ applicabit̃ aliquibꝰ de cognatōe primi viri ⁊ filio ⁊ filie. ſecundo nepoti mariti. tercio p̄ri ⁊ matri. quarto auo ⁊ auie. quinto fratri ⁊ ſorori. poſt illos vocat̃ fiſcus. poterit autez ſuccedere agnatis vſq̄ꝫ ad terciuz gradum ſiue ex teſtamento ſiue ab inteſtato.

Autentica.

His. Autē. addit legi. ꝙ ſi mulier peperit poſt. x. menſes infra annuz cū ex alio nō ex marito. punit̃ ſicut ea q̄ nubit infra annū ⁊ amittit vſufruc. donac̄. ante nuptias. ſicut punit̃ illa q̄ ſuſcipit tutelā filioꝝ ſuoꝝ ⁊ ante q̄ꝫ redderet rationē adminiſtrationis ⁊ peteret filijs tutorē. ſecundo nupſit.

Si qua. Si mulier infra annū nubat. infamis fit. ⁊ amittat quidquid a marito vel inteſtato vel per donac̄. inter viuos.

Femine. Superiores leges dicunt qualiter puniatur mulier que intra tempus luctus nubit. hic loquitur de illa que nubit poſt annum. dicit ꝙ talis mulier quiquid habuit ex primo marito. ſiue in teſtamento. ſiue inter viuos reſeruabit filijs primi matrimonij. nec poterit aliquid alienare. Et ſi alienet cogetur reſtituere de ſuo proprio. remanente vſufruc. apud eundem virum. ſi quis de filijs primi matrimonij decedat poterit ſuccedere filio. id tamen quod percepit de ſucceſſione debet reſtituere filijs primi matrimonij. Si vero aliqui filij non ſunt ex primo matrimonio. quidquid mr̄ percepit ex ſucceſſione filij pleno iure habebit.

Autentica.

Si quis. Lex codicis dicit ꝙ q̄dquid percepit mulier ex primo matrimonio quocunq̄ꝫ tempore cōpelletur reſeruare filijs primi matrimonij. hec autentica in donac̄. propter nuptias diſtinguit. aut pacta eſt mulier de lucranda donatione. aut non. Si non reſtituet eam filijs. Si vero ſic. non ſemper reſtituet.

quia pone ꝙ ſit pacta de lucrāda tercia par
te donationis ſi maritus decederet ſine libe
ris exiſtentibꝰ pacta eſt de lucranda donac̄.
ita mortuus eſt maritꝰ exiſtentibꝰ liberis. ⁊
ita exiſtit ꝯditio. habet ergo mulier totā do
natōeꝫ pleno iure. ſꝫ pactū ꝯuolat ad ſecun
dū matrimoniū. ⁊ ita admittit ꝓprietatē. ſi
aliq̇s ex filijs primi matrimonij ſine filijs
ꝺcederet. mulier ſuccederet ei in terciā par
tem eius ꝑtis q̄ ꝯtingebat filiū ex donatōe
alie due ꝑtes dant̄ heredibꝰ defuncti. Et ſi
mulier aliquid de rebꝰ illis alienauerit pro
tercia ꝑte ꝯfirmatur alienatio. ſed ſi eſſet fi
lio ſuo heres in totum. ꝯfirmaret̄ alienatio
in totum. Autentica.

Lucr. Lex codicis dicit ꝙ mľier ṗt
ſuccedere filio ſuo. ſꝫ nō dicit
qualiter. ꝙ aperit auten. q2 ſuccedit ex teſta
mento ſicut quilibet inſtitutus ⁊ ab inteſta
to. ⁊ ſi filiꝰ habuit aliqua bona a patre. mu
lier nō habebit niſi vſufruc. in alijs q̄ hūit
filius nō a patre habet mulier pleno iure.

Cū. Sicut mulier cogit̄ reſtituere q̇d
q̇d habet ex primo matrimonio fi
lijs primi matrimonij. ita debet reſtitui filiꝰ
ſecundi ma. q̇dq̇d habet ex ſecundo matri-
monio. ſi filij ſupꝑſint ex ſecūdo ma. ſi nō ha
bebit pleno iure. ⁊ ea poterit relinquere cui
ꝗꝫ voluerit.

Generaliter. Sicut mľier cō
uolans ad ſecū
dum matrimoniū cogit̄ reſeruare quidq̇d
percepit a primo marito. filijs primi matri
monij. ita vir conuolaus ad ſecundum ma
trimonium omnia que habuit ex prima vx-
ore compellit̄ relinquere filijs primi ma. ⁊
filij habēt dominiū illarū reꝝ. ⁊ ſi mortuo
pr̄e res ab aliq̇ poſſidēt̄. filij eas poſſent vē-
dicare. ⁊ ſi nō extarēt res haberēt ꝯdic̄. ſine
cā. Pater aūt dū viuit poſſidebit res illas
⁊ in morte relinquat filijs ſuis ſicut vult.
nec eas alienat. Itē filij primi matrimonij
pn̄t petere ea q̄ habet pr̄ vel mr̄ lucrati ſunt
ex primo ma. ſiue velint hr̄e hereditatē pr̄iſ
vľ mr̄is prꝰ recedētis. ſiue n̄. adire tn̄ debēt
hereditatē illiꝰ q̇ poſteriꝰ morit̄. Si aūt vir
aut mulier ad mr̄imoniū ſecundū volat. ṗt
facere de rebꝰ illis ad arbitriū ſuū quas ha
buit ex primo ma. ſi tn̄ nō alienarēt filij poſt
mortē parentū poterunt vendicare.
Autentica.

Hec res lu. Lex codicis dicit
ꝙ filiꝰ poterit pe-
tere ea ex primo ma. etiā ſi nō adeat heredi-
tatē pr̄is vel mr̄is. q̇ poſtea deceſſit. hec au-
tentica corrigit hāc diſtinctionē. dicēs ꝙ fi
lij debēt hr̄e res ſiue velīt adire hr̄ditatē pa
rentū. ſiue nō. Autentica.

Vxore. Lex codicis dicit ꝙ mr̄ cō
uolans ad ſecundū ma. nō
ṗt alienare res quas habuit ex primo ma.
auten. corrigit hoc modo. q2 ſi maritus ali-
quid lucratus eſt ex dote cogit̄ ſeruare filio
ſiue ꝯuolet ad ſecundum ma. ſiue nō. Et ſi
mulier aliquid lucratus eſt ex donac̄. ꝓpter
nupc̄. a marito cōpellit̄ reſuare filio ſiue cō
uolat ad ſcđas nup. ſiue nō. Autētica.

Si ta. Autēꝫ. hoc ꝯtinuat̄ cū ſꝑiori
.l. ⁊ dicit ꝙ mr̄ q̄ non ꝯuolat
ad ſecundū ma. ṗt habere virilē portionem
cū filijs ſuis in donac̄. ꝓpter nup.

Hac edictali. Superiores le
ges loquuntur
qualiter puniat̄ mľier vel vir ſcđo nubētes
ī rebꝰ quas lucrati ſunt ex primo ma. cū cō-
uolant ad ſcđm ma. mľier nec in vltima vo
luntate nec inter viuos ṗt plꝰ ſecūdo mari
to dare vľ relinq̇re ꝗꝫ det vir ex filijs primi
ma. Idē eſt ī auo ⁊ ī auia. Si vͦ plus det̄
ſecūdo marito vel ſecūde vxori. q̇đ plꝰ da-
tū eſt nō valebit. Itē mulier ꝓprietatē eoꝝ
q̄ lucrata eſt a primo marito ꝑdit. vſufruc.
tm̄ retinet in rebꝰ īmobilibꝰ. mobiles vero
res eſtimabunt̄ ⁊ habebit vſufru. ſi ſatiſdet
ſꝫm formā hic poſitā. alioquin res remane-
bunt penes filios. ⁊ filij ſatiſdabunt matri
de tercia ꝑte centeſime eſtimationis ſoluen
da matri que conſti. pro rebꝰ quas mr̄ lu-
crata eſt. ſi nec filius nec mater det fideiuſ.
mulier habebit vſufruc. ⁊ bona mulieris ta
cite erunt obligata pro rebus illis. ⁊ ſi nec
vir nec mulier conuolet ad nuptias ſecun-
das. alienare poterūt ea que habent ex pri-
mo matrimonio. ſed ſi non alienāt filij pri-
oris matrimonij mortuis parentibus ven-
dicabunt licet hereditatem parentum non
adierint.

In quibus. Si pater vľ ma-
ter conuolauerit
ad ſecunda ma. lucra que habuit ex primo
matrimonio cogitur reſeruare filijs ex pri-
mi ma. ſi filij primi matrimonij nō ſupꝑſint
reſtituet nepotibꝰ nō fratribꝰ.

Illud. Si pater vel mater nō con-
uolet ad ſecundū matrimo-
nium poterit alienare ſiue ſpecialiter conce
dat ſiue generaliter inſtituēdo ad quēlibet
heredem. ſi non alienauit filij poterunt ven
dicare. ⁊ ſi nō adiuerint hereditateꝫ patris
aut matris poſt decedentis ſatiſdare tamen
debent hereditatis patris vľ matris que po
ſterius decedit.

Talem. Hic continuatur. in ſupe-
rioribus dictum eſt ꝙ filij
primi matrimonij poſſunt vendicare ea q̄
pater vel mater habuit ex primo matrimo-
nio etiā ſi non adiuerant hereditatē patris
vel matris. ſed hoc licentia non conceditur
filijs ſecundi matrimonij. quia nō poſſunt
vendicare in totum lucra que habuit pater
vel mater ex ſecundo matrimonio. ſed pro
parte filij primi matrimonij.

Nullo. Sicut omnia bona matris
ita oīa bona patris tacite
ſunt obligata filijs ꝓ his q̄ bene lucratus ē
ex primo matrimonio ⁊ pro alijs rebꝰ que
ad filios pertinent. Autentica.

Nunc. Lex codiciſ dicit ꝙ pater vi
det̄ alienare ſi aliquem con
ſtituat ⁊ ſic generaliter. hoc auten. corrigit
quia niſi ſpecialiter concedat alicui lucra q̄
habet ex primo matrimonio preſumitur ꝙ
reſtituet ea filijs primi ma. Autētica

Ad eos. Lex codicis dicit ꝙ lucra
pertinent ad filios primi
matrimonij.

Quoniam. Mater nō poteſt
plus dare ſecūdo
marito ꝗꝫ dat vni ex filijs primi matrimo-
nij. ⁊ ſi det plus non valet. quia reſeruabi-
bitur filijs primi matrimonij. vt. s. e. hac
edic. hec. l. corrigit illam dicēs. ꝙ id quod
plus datuꝫ eſt pertinet tam ad filios primi
matrimonij. ꝗꝫ ad filios ſecundi. Si vero
mater ſine cauſa repudiauit patrem. lucra-
bit̄ pater dotē ⁊ cōpelletur filio eā reſuare

Cū apertiſſime. Si mater
vel pr̄ con
uolat ad ſecundum matrimoniū. nō poteſt
plus dare ſecundo marito vel ſecunde vxo
ri ꝗꝫ vni ex filijs ꝑmi matrimonij. vt dicit
lex leonis hoc diſtinguit. quia aut filij ſunt
ingrati. aut non. Primo caſu locum habe-
at hec lex. ſecundo caſu non. q2 repellunt̄.
Antentica.

Si mater. Lex codicis dicit ꝙ
pater vel mater ṗt re
uocare id q̇đ dederat filijs ſi filij ſint ingra
ti. ſi filius inſidietur vite patris. aut eā in-
ſubſtātiauarit. aut oīa bona matri ſue volu-
it auferre. Sequit̄ autentica que dicit hoc
locum habet. ſ. ꝙ mulier conuolando ad ſe
cundas nuptias perdit vſufructum ſibi reli
ctum a primo viro. ſ. ſi primus vir hoc ex-
preſſit in teſtamento. ꝙ ſi conuolaret ad ſe
cundas nuptias perderet vſufruc. alioquin
remanet penes eam ⁊c̄.

Si ſecundo nupſerit mulier.

I vſufru. Si ma-
ritꝰ vxo-
ri ſue vſufructum rerum ſuarū
relinqueret in vltima volunta
te. ⁊ illa ad ſecundaſ nuptias conuolauerit
an vſufructū retineri poſſit queritur. dicit̄
ꝙ non. ſed filijs reſtituet. ꝙ ſi filius fuerit
impubes ⁊ propter etatis imbecillitatē vſu
fructum non petierit nec tutorem habuit ⁊
mater vſufructū vſurpauerit. eum cum fru
ctibꝰ quos ꝑceperit reſtituet. vſufructuꝫ re-
rum donatarum ante nupc̄. ſuam obtinen-
tem firmitatem.

De dotis promiſſione.

Fruſtra. Si pr̄ſa. ꝓ fi-
lio ſuo ī genere
dotē ꝓmittat. nec reddat nec ꝺ
tali ꝓmiſſiōe dotis generali ꝯficiat̄ inſtrm̄
an maritus eā petere poſſit q̇rit̄. dicit̄ ꝙ nō
⁊ ita dos generaliter ꝓmiſſa. puta dicendo
ſic ꝓmitto dotē. peti nō poteſt.

Si pater. Pater ꝓ filia. c. noīe do
tis ꝓmiſit ⁊ vſuraſ ſi ſua
die n̄ ſolueret̄. ſi aliquo tp̄e vſuras n̄ ſolue
rit. an poſtea ſit cōpellendus q̇rit̄. R. ꝙ ſic

Si cū. Si pater ꝓ filia marito non certā dotē. ſed qualē ipſe arbitratus eſſet promiſit. nec ſtet placitus. cōdic. certi ex ſtipulis compelletur ad arbitrium boni viri.

Si voluntate. Pater ꝓ filia .c. dedit noīe dotis. feci ꝯfiſci inſtrm̄ q̄ ꝯtinebat̄ maritū fuiſſe ꝯfeſſū ſe r̄cepiſſe. cc. tacite videt̄ pactū de dandis. cc. ⁊ ea maritus petere p̄t

Si pro te. Pater ꝓ filia ꝓmiſit dotē marito filie. ⁊ deceſſit. an heredē p̄tis filia ꝓ dote conuenire poſſit q̄rit̄. dicit̄ ꝙ nō. ſed maritus.

Ad ex. An dotis cōuentio ſtipul̄. nō īteruenīēte ⁊ ita nudo pacto fieri poſſit querit̄. dicit̄ ꝙ ſic ⁊ nudo pacto agi poteſt ꝙ eſt ſpeciale in dote.

Si pater. Si pater ꝓ filia dotez dedit vel dare ꝓmiſit. nec expſſit ex cuꝰ patrimonio. ſ. an filie an p̄tis. p̄ſumit̄ de bonis p̄tis ⁊ nō filie. ſi n̄ expreſſit de bonis patris ⁊ filie. ſi pater ſit ſoluendo de ꝓprijs bonis ipſius heredis cōſtituta. ſi non. de bonis filie.

De iure dotiū.

Victa. Pater pro filia dedit fundu; in dotē. poſtea euictus eſt. an maritus poſſit agere de euictōe q̄rit̄. diſtinguitur. aut incipit dos a datiōe. aut a ꝓmiſſione. ſ; a ꝓmiſſione. ſ. ꝙ ꝓmittebat̄ de ea preſtanda aget ex ſtipul̄. ſi a datione. aut erit eſtimate. aut nō. Primo caſu aget actione ex empto vtili ad intereſſe. Secundo caſu aut interceſſit bona fides dantis. aut nō. ſi ſic nō aget. ſi nō aut interceſſit mala. ſ. mulieris dantis. aut extranei dantis ꝓ ea. Primo caſu dat̄ actio ī factū. ſc̄do actio ꝯ dolo

Si ſtipu. Materfa. duas habenſ filias ſeiam ⁊ polā ſtipulari mediā partē dotis ſibi reddi animo donandi cauſa mortis in caſu diſſoluti matrimonij mortua etiam matre. deceſſit mater. polla inſtituta herede pro tercia ſi diſſoluatur matrimoniū vel diuortio vel morte. an poſſit petere medietatē dotis ſibi reddi aut terciaz. ſicut fuit in tercia inſtituta. R̄. ꝙ poterit petere medietatez. niſi ꝓbet̄ mater mutaſſe voluntatem.

Et ſi. Pater pro filia mancipium dedit in dotem. ⁊ maritus in teſtamento ſuo reliquit fideiuſ. lib. an pater ad quem dotis exactio pertinet poſſit libertatē reuocare queritur. dicitur ꝙ non. cum maritus etiam inter viuos poterat eum manumiſiſſe.

Nulla. Omnia que habet maritus poteſt dare in dotem.

Quotiens. Pater pro filia dedit viro fundū eſtimatum in dotem. vir tamē non habet neceſſe ſoluere ipſi fundum. ſed eſtimationez. ſ. an maritus ſi eſtimationē ſoluere voluerit poſſit fundum retinere queritur. dicitur ꝙ ſic. niſi ꝯueniſſet vt ip̄e fundus ſo. ma. redderet̄ quo caſu fieret ꝙ conuenit.

A via. Differentiam aſſignat inter patrem dantem dotem ⁊ extraneum. quia etiā incontinenti non poteſt paciſci tantū ſibi reddi niſi interueniat ſtipulatio. nec actionem ſibi ⁊ filie queſitam ſimplici pacto poterit innouare. extraneus vero vtiliter ſibi paciſcit̄ incōtinenti dotez reddi. ⁊ habet act. p̄. v.

Cū pater. Pro filia dedit dotez nec ipſe ſtipulatus eſt eam ſibi reddi poſtea. poſtea pacīꝰ eſt cū marito eam ſibi reddi in ſecundo caſu ſoluto matrimonio. an preiudicauit filie quo minus petere poſſet diſſo. matrimonio morte vel diuortio queritur. R̄. ꝙ non. ſi ſine voluntate filie pactū fuiſſet interpoſitum.

Etiam. Mater pro filia dedit dotem. nec eam ſtipulata eſt ſibi reddi. ſed vt eam ſequeretur vel ad eaz pertineret in caſu ſoluto matrimonio morte vel diuortio. licet illa non fuerit vſi his verbis dotem ſibi reddi. an ob hoc minus ſibi ſit ex ſtipul̄. pro dote acquiſita actio. dicitur ꝙ non. ⁊ eadem actione non ſolū dotem repetet. ſed dotis augmentū.

Dotis. Pater pro filia dedit dotez maritus poſtea contraxit cū fiſco ⁊ factus eſt eius debitor. quis preferri d̄beat in bonis mariti queritur. dicitur ꝙ mulier.

Cum. Pater pro filia dotis nomīe fundum dedit marito eſtimatum. ſi euincatur vel vt alia p̄ſtentur que p̄ſtanda ſunt an maritus habeat act. ex emp. queritur. dicit̄ ꝙ ſic. ⁊ cōmodum dotis ad maritum ꝑtinebit. ⁊ tantū ad eſtimationez tenebitur.

De his. Pater pro filio quaſdaz res dedit in dotem. ⁊ direpte ſunt. i. vi rap. an maritꝰ habeat aut uxor actionē ꝯtra rapientē querit̄. dicit̄ ꝙ vir.

Ex pecunia. Si maritus ex pecunia dotali fundum emat ⁊ ſuo nomine. cui acquirat̄ queritur. dicitur ꝙ non mulieri. ſed viro. quia actiones empti acquirere mulieri noluit. ⁊ pro parte reſidua dotis. pro dote habet actionem ſi partem accepit nō tn̄ ea ꝑte ꝯtenta nomine tranſactionis.

Si a matre. De ſubſtātia filiorum dotez dedit mater viro. ⁊ interceſſit ſtipulatio vel pollicitatio. quo caſu rebus in dotem datis. a filijs euictis agere poſſit maritus de euictōe.

Pater. An mater cōpellenda ſit dare dotem ꝓ filia querit̄. dicitur ꝙ non. ⁊ hoc in prima. An vero maritus bona vxoris ea inuita poſſit dare in dotem pro filia queritur. dicitur ꝙ non. ⁊ hoc in ſecunda.

Cum. An citra conuentionē inſtrumenti dotalis dos a muliere ſoluto matrimonio repeti poſſit querit̄. R̄. ꝙ ſic. nec ſibi oberit licet inſtrumentum dotale non interueniſſet. vel ſi interueniſſet ⁊ amiſſum ſit non oberit quo minus repetat. ſi alias habeat ꝓbationes.

Ante. Due ſorores ſucceſſerunt patri ab inteſtato. an altera portionem quā habet in fundo quaſi pro indiuiſo ante factā diuiſionem poſſit dare in dotem querit̄. R̄. ꝙ ſic.

Res. Si pater pro filio fundum in dotem dedit deducto pro ſe vſufructum. ⁊ eum vendat. an filie preiudicet queritur. dicit̄ ꝙ nō.

Si ſocrus. Socrus dedit filie ſue eidem vxori mee fundum detracto vſufruc. vxor mea dedit michi eum in dotem ⁊ ſocrus vſufruc. ⁊ fecit michi pactum vxor mea ⁊ ſocrus de dote lucranda. deceſſit vxor an fundus pleno iure penes me remanere debeat querit̄. dicitur ꝙ ſic. Si vero ſocrus filie ſue locaſſet vſufruc. ad ſocꝝ reuertit̄.

Cum. Pater duas habens filias ſeiam que erat in poteſtate ⁊ ticiam. pro ticia dedit. c. in dotem. ⁊ pactus eſt vt matrimonio poſt mortem ſuam ſoluto morte ꝙ medietas dotis ad ſeiam perueniret. pater fecit teſtamentum ⁊ ſeiam cum quibuſdam alijs heredem inſtituit. ⁊ ꝓhibuit ſeiam aliquid petere de dote. an poſſit agere de dote queritur. diſtinguit̄. aut pater ſtipulatus eſt. ⁊ non aget filia. quia alteri ⁊c̄. aut ipſa ſtipulata eſt. ⁊ aget quatenꝰ eſt inſtituta ⁊ non in plus. quia in eo ꝙ plꝰ eſt obſtaret exceptō. ſalua tamē retentione .l. falcidie. verbi gratia quadraginta habuit ex inſtitutione. ⁊ quadraginta ei debebantur ex ſtipulatione dotis. ſi agat repellitur excepc̄. in triginta ⁊ decem ſibi retinebit ex falcidia.

Pro. Fructus dotis lucro cedunt mariti propter onus matrimonij ꝙ ſuſtinet. Si vero conſtāte matrimonio eos vxori dedit. reuocabit maritus eatenꝰ quatenus locupletior facta eſt ⁊ vir pauperior.

Si inter. Mater dedit vineā marito in dotez. ⁊ pacta eſt vt in caſu ſoluto matrimonio in eadem bonitate ⁊ eodem precio quo tunc eſtimabat̄ ſibi redderet̄. an maritus ſoluto matrimonio vineam retinere poſſit ⁊ preciū reddere queritur. dicitur ꝙ nō.

Si predij. Uxor predium inuito viro alienare poſſit queritur. dicitur ꝙ non.

Si dotē. Si patronus pro liberta centū dedit in dotem. nec pactum eſt eam ſibi reddi in caſum ſoluto matrimonio propter culpam mulieris. ſolutum eſt matrimonium. vnde vir deb; dotem lucrari. an patronus eam petere poſſit queritur. dicitur ꝙ non. nec ſi propter diſſo. ma. ꝓpter ingratitudinem eam in ſeruitutem reuocaſſet.

Si mulier. Mulier q̄ dotē dederat cū vellet ō ea teſtari ſtipulata ē a marito ſibi reddi vt ī ca teſtaret᷑. licet decedat ab inteſtato. ſtipulatio tñ cōmittit᷑. qꝛ nō fuit ꝯditio appoſita. ſꝫ cā efficiēs vel impulſiua. vt ī tali exemplo. dedi tibi decē vt emeres ciphū. ſꝫ ñ emeris ñ reddes mihi. x. qꝛ cā hec fuit impulſiua q̄ impellebat me ad dandū tibi decem.

Si pater. Dans dotem pro filia ſtipulatus eſt eam reddi in caſu diſſoluto matrimonio extraneo. puta filio emancipato. nec extraneus eam repetet. quia non poteſt. quia ſtipulari ⁊c. nec pater quia noluit. licet vir pactus cum muliere habente tributaria predia ſcilicet alia q̄ꝫ ipſa dotalia de dote lucranda. ſi decedat mulier ad quā debeat ꝑtinere onus prediorum tributariorum querit᷑. R̄. ꝙ ad heredes mulieris.

Mulier. An mulier minor an. īteruenīente curatore generali vel ſpeciali ad hoc dato dotem conſtituere poſſit queritur. dicitur ꝙ ſic. Et licet in curatione facienda fideiuſſorem dederit ſi minore quantitate quā dos ſit. non ꝓpter hoc minus valebit dotis conſtitutio. Idē obſeruandū eſt in donac̄. ꝓpter nnpc̄. vt. ſ. curatore auctore fieri debeat.

Ubi. An cōſtante matrimonio ſi vir ad inopiā vergat mulier dotē repetere poſſit queritur. dicitur ꝙ ſic. Et ſi tenet res mariti aduerſus creditores mariti agentes habebit exceptionē. ſi non tenet aget aduerſus creditores qui tenent res viri ſiue ipſa ſit prior tꝑe ſeu poſterior priuil. legis ⁊ hoc in prima. Nullam vero habuit licentiam alienandi res mariti. ſed ex fructibus eorum tam ipſa q̄ꝫ vir ⁊ q̄ꝫ eorum communes filij debent ſuſtentari. ⁊ hoc in ſecūda. Creditores vero habebunt maritū obligatum perſonaliter ⁊ aduerſus eū ad vberiorem fortunam cum perueniet agere poterunt. ⁊ hoc in tercia. Si qua aūt poſtea pacta inter virum ⁊ vxorē puta de dote lucrāda intercesſerint ad illa obligentur. ⁊ hoc ī quarta.

Autentica.

Dona. Lex codicis dicit ꝙ mulier agere poteſt aduerſus eos qui tenent res mariti. auten. addit quomodo mulier poteſt vendicare res q̄ date ſunt mulieri ꝓpter nuptias.

In rebus. Siue res mobilis. ſiue eſtimata ſiue ineſtimata detur in dotem. morte viri ſoluto matrimonio poterit res vendicare mulier ſi extent. habet etiam ypothecam ⁊ prefert᷑ omnibus creditoribus mariti etiam anterioribus tempore. puta ſi vir fundū habens eum obligauit. deinde eundē viro nupture in dotem dedit. licet creditor anterior ſit in eo fundo tamen eſt muliere potior. nec ē mirandum ſi detur mulieri rei ven. quia ille res ab initio fuerunt mulieris. licet diffinitione iur᷑ dicatur dominium rerum dotalium fuiſſe in virum tranſlatum ⁊ habebit. vtpote quando dedit res eſtimatas. ⁊ hoc in prima. Si vero res inueniantur ab aliq̄ poſſeſſe. an preſcrip. vel vſucap. excludatur mulier rei ven. R̄. ꝙ ſic. ſi non agit eo tempore quo agere potuit. ſꝫ ſoluto matrimonio ⁊ marito non vergente ad inopiā. Si vero agere non potuit quia vir diues erat. nec adhuc ſolutum eſt matrimonium. nec currit ei vſucap. vel preſcrip. ⁊ hoc in ſecunda. Cum vero mulier repetit dotem conſtāte matrimonio non eſt neceſſe ꝙ fingat ſe diuertere a marito.

Cū olim. Si quis daret dotem ꝓ muliere. maritus poterat eam accipere ſine omni inſinuatione. ſed ſi illa ſtipularetur dotem ſibi reddi ſoluto matrimonio non poterat agere. quia ñ erat inſinuatio cum excederet. d. ſol. ſecundum quoſdam. licet litera dicat contra ſed oportebat vt cederet ei actōꝫ qui pro ea dotem dederat. ⁊ ita remanebat aliquādo mulier indotata. dicit ergo imperator ꝙ hodie ſi mulier dedit habet actionem. ſi non dedit ipſa ſed alius habet actionem. niſi ille qui dedit dotem pro ea ſtipulatus eſt eam ſibi reddi. nec neceſſe eſt ꝙ interueniat inſinuatio. idem eſt in donatio. propter nupc̄. Et ſi quis dedit ſponſe mee inſinuatio. ſoluto matrimonio repetet donac̄. vel mulier ſi fecit pactum de lucranda donatione ſi ꝙ dedit pro me poterit repetere. niſi in initio donationis ſtipulatus eſt eam ſibi reddi. Itē mulier ꝓmiſit dotem in rebus immobilibꝫ ſi non tradat intra biennium poſtea tenebitur ad fructus penſiones ⁊ alias obuentiones. Si vero in pecunia tenebitur ad vſuras ex tercia cēteſime. Si vero alie res mobiles ⁊ ſint eſtimate idem erit ⁊ debet eſtimatio cuiuſlibet rei dotalis. nec omnes aduinari ⁊ eſtimari debent. Si vero res mobiles non fuerint eſtimato non debentur vſure. niſi lite con. ⁊ poteſt agere maritus pro dote etiam ante biennium.

De rei vx. acti.

Em. Crederet aliquis ꝙ impator nō tractarꝫ de arduis rebꝫ ſed minimis. ſed nō eſt verū. qꝛ in p̄ſenti ꝯſtitutōne de arduis tractat. qꝛ intendit oſtendere ꝑ quā act. dos ſo. ma. repetet᷑. ⁊ qua actione maritus petet eam ſibi reddi. ex quo ſemel ꝯſtituta eſt. olim duabus actionibꝫ petebat᷑. vel rei vxo. acti. vel ex ſtipulatione. Hodie ſublata eſt rei vxorie actio. ⁊ remanet actio ex ſtipul. Et ſi q̄d vtilitatis habebat illa hic in act. ex ſtipulatu trāſfuſum eſt. ⁊ oēs dotes petunt᷑ ex act. ſtipu. ſiue intercesſit ſtipulatio. ſiue non. qꝛ ⁊ ſi nō interuenit vel inutilis. puta inter abſentes p̄ſumetur vtilis ⁊ ex ea aget᷑. nec mireris ꝙ dico agi act. ex ſtipu. licet nō interuenit ſtipulatio. qꝛ hoc ideo. alias. ſ. ꝙ ex nudo pacto nō dat᷑ actio. vt qñ ꝯueni tecū de permutādo codice ſi interuenerit rei tradītio vel ſtipulatio aget᷑ iā ex pacto veſtito. vel da exemplū ⁊ melius vt hic. Itē mulier habet oīa bona mariti tacite obligata ꝓ dote licet de hoc nichil dictū fuerit. ſicut pupillus habet omnia bona tutoris tacite obligata ⁊ tacite ypotheca. non ſolum mulieri datur pro dote ſed viro in bonis mulieris ⁊ hoc ſiue dos fuerit ꝓfecta. ſiue aduēticia ſiue data a muliere ſiue ab alio. nec refert vtrum dos ſit promiſſa in ſcriptis. aut non. ⁊ hec actio ex ſtipula. tranſfuſa in eam rei vxo. act. ſicut illa erat bone fi. ⁊ hoc ſic.

Sciendū. Olim ſi maritus ī teſtamento ſuo reliquerat vxori aliqua legata mulier non poterat petere ſi volebat petere dotem vel ecōuerſo hodie vtrūq̄ꝫ. maritus non poteſt retinere dotem ꝓpter malos mores mulieris ne ꝓpter hoc inter eos fieret diuortium. Item nec vtetur retentione dotis ꝓpter res quas āmouit mulier. ſed conueniet eam actio. rerum amo. Item non tenebit do. niſi filios habeat ex vxore quare pater filios ſuos alere debet ⁊ filias dotare. Item nec vtetur retentione dotis ꝓpter impenſas in fundo dotali factas. ſed ſi accepit fundum in dotem ⁊ partem dotis in re mobili ⁊ quanti. puta. c. ⁊ impendi decē in fundo diminuēte dos dotata in quantitate in decē. ⁊ hoc quando fecit neceſſarias expenſ. ſi vtiles de mandato mulieris conſequitur eas per actionem mandati ſiue neg. ge. ſi mandauit voluntarie non repetuntur. ſed tollit q̄d fecit ſine leſione prioris ſtatus rei. Et ſi voluntate vxoris fecit eas. Si vero mulier decedat heredes eius repeterent dotē niſi maritus fecit pactū de dote lucranda.

Cum aūt. Olim repetebat᷑ dos ſo. ma. an bina trina die. ſi vir conueniebatur rei vxo. act. ⁊ condemnebatur inq̄ꝫtum facere potuit ꝑ actio. ex ſtipu. ſtatim ⁊ in ſolidum. hodie inquantum facere poteſt conuenietur deducto ne egeat. Et ſi pauper eſt nec dotem reddere poteſt promitte de tota dote reſtituenda cū ad pinguiorem fortunā peruenerit. ⁊ ſi eſt immobilis ſtatim reſtituetur. mobilis elapſo anno. ⁊ ſi nō reſtituat tenebitur ad vſuras vſq̄ꝫ ad terciam centeſime. fructus rerū immobilium debent mulieri reſtitui. Et ſi mulier fuerit heres inſtituta de iure detrahet falcidiam. ⁊ primo reducet dotē ſuā

Cum. Dicta ſunt que ſunt propria cauſa rei vxo. act. q̄ꝫ act. ex ſtipul. Hic intendit dicere que erant cōmunia tunc accōmodanda acti. ex ſtipul. tantū dicit ergo ꝙ ſi mulier ancillas dedit in dotem ⁊ peperint. ſoluto matrimo. ſi ineſtimate ſunt mulieri debent reſtitui propter acti. ex ſtipul. Item quidquid fundo dotali acquiſierint extra res mariti ⁊ operas ſuas. fetus vero animalium ⁊ quidquid fructuum nomine continetur ad maritum pertinebit pro tempore matrimonij. ⁊ fructus vltimi anni in quo matrimonium ſeparatum eſt

eſt habebit maritus ꝓ ea parte anni ꝓ quo ſtetit in matrimonio. de fructibꝰ aūt rerum eſtimataꝝ nil mulieri reſtituet̃. cū eaꝝ com modū ⁊ periculū ad viꝝ ſpectet. ſi vero pa/ ter viri dotem amittere ꝑceperit ⁊ viꝝ cum alijs heredeȝ inſtituit. detrahet vir doteȝ de hereditate ⁊ cauebit ceteris heredibꝰ de ſer uando eos indemnes. ſ. ꝙ a muliere nō cō uenient̃. Si vero mulier fuerit heres inſti/ tuta ſiue exheredata ſiue emancipata a pr̃e vel auo. habebit dotē p̄cipuam. ⁊ ſic exclu/ dit querelā inoffi. ⁊ ꝯferret ſi decedit ītesta tuſ. vel ex teſtamēto. ſi pater voluerit. ⁊ hec erāt cōmunia vtriuſꝗ actionis.

Accedit. Olim ſi extraneꝰ dabat dotem ꝓ muliere actione rei vxo. poterat dotē repetere. ſ. mulier niſi fuiſſet ſtipulatus dotem ſibi reddi. non ita erat in actione ex ſtipulatu. ſed hoc habeat ſemꝑ dotis repetitionē. niſi ille extraneꝰ fue rit ſtipulatus ſibi reddi. extraneus aūt oīs ille eſt intelligendus qui nō habet ꝑſonam dotatam in ſua poteſtate vt eſt pater.

Idē. Pater olim act. rei vxorie pote rat ſolus dotem repetere nō cō/ ſentiente filia. ⁊ ſi pater anteꝗ feciſſet inſa/ ta quā actionē moueret d̾ dote. vel licet lis fuiſſet mota ad heredes eā non tranſmitte/ bat ſed ad filiā quaſi ꝓprium patrimonij ꝙ nō erat in act. ex ſtipu. qꝛ in ea ſolus pater agere poterat filie conſenſu nō expectato. ⁊ tranſmittebat̃ act. ad heredē. ꝙ hodie locū nō habet. ſed natura rei vxo. act. in hoc caſu ſibi vendicet act. ex ſtipulatu.

Cū. Lex iulia ꝓhibet fundum dotalem alienari a viro ⁊ ypothecari etiam ꝯſentiente muliere. ꝙ locū habet nō ſolum in ytalia. ſed in oīni terra. nec ꝯtradicit hu/ ic. l. q̄ dicit ꝙ mulieres poſſunt renunciare iur̃ ypothecaꝝ. ſupra ad vell̃. iubemuſ. qꝛ lo quitur ibi qñ mulier renunciauit iuri ꝙ ha/ bet in bonis mariti tacite ſibi obligatis Itē ſi aliqua pacta fiant in ꝯſtitutōe dotis puta de dote lucrāda vel ſimilia illa debent ſerua ri dū tñ legibꝰ non ſunt ꝯtraria. Et ſi bona grā ſepetur matrimoniū nō admittit̃ econ/ uerſo. §. de repudi. ex cōſenſu. ⁊ hec lex hēat locū in futuris negocijs nō in p̄teritis act.

Autentica.

Si quāuis. Lex. C. dicit ꝙ p̄t ꝓ dote agere. hec c aut. addit ꝙ ſi agat debet eam dare filie ſue ſi vult denū nubere non poteſt eā pater di minuere. niſi forte ſubſtantia patris aliquo caſu diminuta fuiſſet. quia tunc pater filiā ſuam inꝗtum p̄ſtari poſſent facultates ſue dotare poſſet.

De pactis conuentis.

Legem. Dans quis do tem ꝓ alumna ſua pactus eſt eaȝ ſibi reddi in caſu ſo. ma. an ex tali pacto agi poſſit queri t̃. dicit̃ ꝙ ſic. videbat̃ ꝙ nō. qꝛ eſt nudū pactum. ꝙ verum non eſt qꝛ inter uenit pecunie numeratio.

Fructus. Fecit maritus pactum cū vxore de fructibus fundi dotalis vt ſe ſuoſꝗ aleret. elapſo tri/ ennio vult vir penitere. an fructꝰ quos mu lier medio tꝑe ſuſcepit repetere poſſit que/ ritur. dicit̃ ꝙ nō. vel dic ſecūdo ꝙ mariuſ fructus ꝑcepit ⁊ ex eis vxorē ⁊ eius familiā alebat ſi diſſoluat̃ matrimoniū. nunquid mulier poterit repetere fructus. dicit̃ ꝙ nō ⁊ hoc caſu viro poſtea mulieri.

Quāuis. Pater dans dotē ꝓ fi/ lia pactuſ eſt cū marito de danda medietate dotis filijs decedente marito in matrimonio. an valeat pactū. di/ cit̃ ꝙ nō. ſed pater vel filia ꝙ verius eſt to/ tam dotem repetere poteſt.

Pactū. Mulier pacta eſt cū mari/ to de reddēda dote filio cō/ muni emancipato a patre ſi in matrimonio deceſſit. an filius dotem petere poſſit queri tur. diſtinguitur. aut filꝰ ſtipulatus eſt eaȝ ſibi reddi. aut nō. ſi ſic repetet nec tñ ex pa/ cto mulieris filio ſit actio queſita.

Hereditatis. Mulier pacta eſt cū marito ⁊ poſt mortē ſuā omnia bona ſua ad eū ꝑueni rent. deceſſit mulier relictis heredibꝰ ex te/ ſtamento vel ab inteſtato. maritus vult vē dicare illā hereditatē oſtendēs inſtrumen/ tum dotale in quo cōtinent̃ p̄dicta. nunq̄d poteſt. dicit̃ ꝙ nō. qꝛ hereditas teſtō nō pa ctis dari cōuenit. vel dic pactum fuit inter

viꝝ ⁊ vxorē vt bona mulieris ad ticiū poſt mortē ſuā ꝑuenirent. iure teſtamēti petere hereditatē nō poteſt. qꝛ nec mulier eū inſti/ tuit. nec iure pacti qꝛ alteri paciſci ⁊c̃.

Si pater. Ex ſuo dans dotem ꝓ filia ꝯuenit vt ſi filia in ma. decederet q̇d dos penes maritū rema/ neret. an valeat pactio. potuit pater ꝯditio nem ſuā in hoc caſu deterioreȝ facere ꝑ tale pactū cū illi ſoli cōpetebat dotis repetitio.

Pater. Si pater ꝓ filia ſecūdo nu/ bente filio ex alio mr̃imonio habito dotē dederit. ⁊ pactus eſt eā in caſu ſo. mr̃i. morte filie filijs prioris mr̃imonij reddi. an eā petere poſſint querit̃. dicit̃ ꝙ ſic. nō actōe directa. ſed ex equitate quadā qꝛ directa ꝑ pactū eis nō erat queſita. vl̃ ſic pactus eſt eā reddi nepotibꝰ ex eodē ma. ꝙ eſt difficile vt filij habeāt patrē ſuū obliga tum. vel dic pactus eſt nepotibꝰ ex filio qui erat in eius poteſtate quibꝰ vtilem querere potuit. vt. ff. de. v. ob. quicunꝗ. prior poſi tio verior eſt.

Hac lege. An maritus de rebus mlieris parafernalibꝰ quas extra dotē habet muliere ꝯtradicente ꝓ ſuo arbitrio diſponere poſſit. dicit̃ ꝙ nō licet alias res arbitrio viri gubernādas cō/ mittat cū ⁊ ip̄a marito cōmittit̃ gubernāda

Ex morte. Si maritus facit do/ natione in mulierem ꝓpter nupc̃. ⁊ ip̄a ei dotē dat. non refert an dotis q̄ntitas ſit maior vel minor q̄ q̄ntitas donatōnis vel ecōuerſo. ⁊ hoc ī prima. Pa cta tñ q̄ ſunt de dote lucranda vel donatōe ꝓpter nuptias debent eſſe equalia in ꝑtibꝰ. quia ſi maritus eſt pactus de lucranda ter/ cia ꝑte dotis. mulier p̄t paciſci de lucranda tercia ꝑte donationis ꝓpter nupc̃. ⁊ hoc ī ſe cunda. nec refert quis dedit dotē. an mater vel pater vel ip̄amet mulier vel extraneus. nec quis ꝓ marito donac̃. ꝓpter nuptias fe/ cerit ⁊c̃. ⁊ hoc in tercia. Si vero extraneꝰ ꝓ muliere dotē dederit ip̄a eā repetere poteſt niſi ille tꝑe donationis vel ꝓmiſſionis pa/ ctus ſit vel ſtipulatus eā ſibi reddi. ⁊ hoc in quarta.

Autēnica.

Equali. Lex codicis dicit ꝙ p̄t eē inequalitas in dote ⁊ do/ natione. auten. dicit ꝙ q̄ntitates debēt eſſe equales. ⁊ pacta debēt eſſe equalia. ⁊ in au/ gmento ⁊ in oīnibꝰ. ⁊ ſicut augetur dos ita debet augeri donatio ꝓpter nuptias.

Lege. Si pacta de lucranda dote vl̃ donatione ſint inequalia. ma/ ius pactū reducit̃ ad minus.

Autēnica.

Sed que. Lex codicis dic̃ ꝙ ma ius pactū reducitur ad minus. auten. determinat dicēs. ꝙ hoc ve/ rum eſt quando mulier promiſit dotē ⁊ tra didit. ſed ſi nō dedit nichil de donatione lu crabit̃. Itē ſi ꝓmiſit. c. ⁊ dederit. l. tñ ꝓ. l. donac̃. lucrabitur.

Si mulier. Si mulier extra do tem. cautiones ſiue inſtrumenta in quibꝰ. l. cōtinebant̃ ſibi de/ bita marito tradidit. aduerſus debitores agere poſſit querit̃. R. ꝙ ſic. muliere volen te nec ſatiſdabit eā ratū habituram. ⁊ ſi ege rit ſortē reſeruabit mulieri ⁊ vſuras in ali/ menta eius ⁊ familie ſue conuertet. ⁊ hoc ī prima Et ſi mulier ꝓ his cautionibꝰ ſpecia lem habet ypothecam ea debet eſſe contēta. ſi non habeat generaliter oīnia bona mariti erāt obligata ex eo tꝑe quo cepit agere. qꝛ ante poterat per maritum vel per procurato rem experiri. ⁊ hoc in ſecūda. Maritus dū cautiones apud eum ſunt tenebitur de do/ lo. ⁊ talem diligentiam adhibebit qualē in rebus ꝓprijs. ne mulier aliquā patiatur ia/ cturam. ⁊ hoc in tercia parte.

De dote cau. nō nu.

Dotem. Si mulier do/ tem ꝓmiſit ma/ rito. nec tradidit. ⁊ ꝯfeſſus poſt in inſtrumento in dotem ſe re/ cepiſſe q̇d non receperit. an mulier aduer/ ſus eum agere poſſit queritur. dicit̃ ꝙ non quia numeratio ⁊c̃.

In dotibus. Si mulier pro miſit doteȝ. nec tradidit. ſi maritus ſcripſit ſe dotē recepiſſe tā ipſe q̄ heredes ſui poſſunt opponere ex/ cepc̃. nō nu. do. infra annuȝ poſt ſolutionē mr̃imonij. poſtea nō.

Autentica.

Quod locū. Lex codiciſ dicit ꝙ poſt annū op/

poni non poteſt excepc̃.non nu.do.aut̃.hec determinat ꝙ poteſt opponi excep.infra annum qñ matrimoniũ durauit ꝑ biennium ſi vſqꝫ ad.x.annos opponit̃ excepc̃.nõ nu.do.infra tres menſes.poſtea vero non.niſi eſſent tales perſone que petere poſſent ĩ inte.reſtitui.ſicut minor ⁊ reipu.cã abſens.

Quod. Mulier dedit.cc.marito.mariti ſanimo donandi cõfeſſus fuit in inſtrumẽto ſe recepiſſe.ccc.deceſſit maritus ꝯſtante mr̃imonio.⁊ ita morte eius cõfirmata eſt donatio.an mulier augmentũ dotis.ſ.centũ.que vir cõfeſſus eſt recepiſſe poſſet petere ab heredibꝰ mariti q̃ritur.dicitur ꝙ ſic.

De dona.inter vi.⁊ vx.

Dona. Maritus cõſtante matrimonio donationẽ fecit.deceſſit nullo herede relicto.vnde fiſcus omĩa bona ſua quaſi vacantia occupauit.an fiſcus donac̃.factã a viro morte ꝯfirmatã reuocare poſſit querit̃.dicit̃ ꝙ non.

Si ancilla. Miles ancillam q̃ꝫ compauit concubine ſue dedit.confecto inſtrumẽto emptõnali in ꝑſona focarie.an donatio reuocari poſſit queritur.dicitur ꝙ licet donatio tenuerit.quia inter viꝝ ⁊ vxorẽ nõ celebrata.tamen ad fauorẽ mulieris reuocari poterit.

Donatio. Si vxor donat marito.aut ſi eſt ſui iuris.aut non.ſi eſt ⁊ in eadem voluntate perſeuerat vſqꝫ ad mortem cõualeſcit donatio.ſecundo caſu ſi voluntate patris facta ẽ donatio valet nec reuocatur.⁊ hoc in prima.Si vero mortua filia ſocer ĩ genere donationem fecerit non ſolum morte cõfirmatur.ſed inter viuos perfici poteſt.

Nec. An pater vxoris poſſet dare patri viri queritur.dicitur ꝙ non nec qui ſunt in eadem poteſtate cum viro puta frater poteſt dare vxori vel econuerſo quia videntur ſibi adinuicẽ dare vir ⁊ vxor.vt.ff.e.l.i.

Sint. Ticius marito filie ſue inſtrumentum quo habebat debitorem ſibi obligatum dedit.deceſſit ticius.dixerit filia.an reuocare poſſit donationem queritur.dicitur ꝙ ſic.

Etiã. Depoſui quandam rem penes te nomine vxoris mee.vt reſtitueretur.an poſſim illam repetere queritur dicitur ꝙ ſic.Cum per illa verba non auferatur michi dominium.nec preſumetur res acq̃ſita mulieri aliunde q̃ꝫ ex rebꝰ meis.

Si ex volun. Si volũtate patris filio tutoris nupſeris.⁊ conſtante matrimonio in eum donationem fecit.non valet donatio.⁊ hoc in prima.Si vero patre contradicente licꝫ donatio tenuerit qꝛ matrimonium nullum fuit.tñ quia mulier fecit qđ facere non debuit mulieri vtilis dabit̃ actio ad donationem reuocandam.

Si. Mulier marito ſuo fundum dedit in dotem.patiẽte marito illa fructꝰ percepit conſtante matrimonio ⁊ ꝯſumpſit an diuortio facto eos reſtituere debeat queritur.dicitur ꝙ non.quatenus facta tñ ſit locupletior ꝯueniri poteſt.

Et ſi. Maritus de pecunia ſua prediũ vxori compauit.non ad maritũ ſed ad mulierem pertinebit.pecunie tamen repetitio ſiue negociũ gerens vxoris numerauit.ſiue dona ſua in eam conferens.q̃ꝫti ꝑcij emptor tradiderit conuenietur primo caſu neg.ge.ſecundo caſu condic̃.ſine cauſa in ſolidũ quatenus facta eſt locupletior.

Si. Maritus cuiuſdam mulieris dedit ei quedam predia conſtante matrimonio.⁊ in eadem voluntate vſqꝫ ad mortem perſeuerans deceſſit.⁊ confirmata erat donatio.⁊ hoc in prima.nupſit.pater primi mariti illa predia occupauit.an teneat̃.dicit̃ ꝙ ſic.ſ.act̃.vi bo.rap.Si vero pater dicat mulierem maritum ſuũ interfeciſſe.an eoipſo ꝙ accuſat̃ debeat mulier amittere predia queritur.dicitur ꝙ nõ.qꝛ ſeꝑata eſt cã donationis ab accuſatione criminis.

Sicut. Si maritus ſingulis annis vel menſibꝰ promiſit ſicut illud a muliere peti non poteſt.ita eo ſoluto matrimonio ⁊ conſumpto nulli competit repetitio.

Si maritus. Conſtante matrimonio vxori fundũ dederit ⁊ eundẽ poſtea obligauerit vel alij donauerit vendidit.videtur donationem reuocaſſe.

Si quidem. Si vir donat vxori in caſu licito.ſi primo donat ⁊ poſtea obligat ñ tenet obligatio.nec ꝑt vir mulieri derogare ſi prĩo obligat poſtea donat ſaluo iur̃ pignoris trãſit niſi iuri pignoris fuerit ꝑſcriptũ.

Ex. Ticius ꝯſtã.ma.dedit quoddã prediũ vxori ſue ĩ teſtamẽto ſuo donationẽ ꝯfirmauit.dicẽs ſic.id primũ qđ dedi ꝯfirmo vxori mee vel tibi habeto.an hec liberalitas cenſeri debeat vel legatũ.habito reſpectu ad tp̃s donationis.vt primo caſu poſſit petere eſtimationẽ p̃dij ab heredibus ſecũdo caſu p̃diũ querit̃.R.ꝙ illa verba ñ habent vim legati vel fideicõ.ſed tantũ ill̃ verbis videt̃ affirmaſſe p̃cedentẽ ꝯfirmationem.⁊ ita videtur ei confirmaſſe dominium eiuſdem predij.

Si nõ. Si maritus volens donare vxori ꝯſtan.ma.⁊ ſciẽs ſe nõ poſſe finxit ſe vendere.⁊ in eadẽ voluntate vſqꝫ ad mortẽ ꝑſeuerauit.ſi ex bonis mariti debitoris fiſci ex principilaria adminiſtratione fiſco ſatiſfieri nõ poſſit.an ad ea q̃ donauit vxori ꝑuenire poſſit querit̃.dicit̃ ꝙ ſic.idem eſt ſi reuocauit donac̃.qꝛ tunc non ſunt res ille facte vxoris.ſꝫ ĩ hr̃editate remãſerũt ⁊ ex eis ⁊ alijs bonis ſatiſfiet fiſco.

Si filij. Maritus filiũ habẽs emãcipatũ p̃diũ compauit.⁊ in inſtrumẽto emptionis fecit comp̃hendi nomen vxoris.ea mortua ex eius ſucceſſione voluit filius vendicare p̃diũ.an poſſit q̃rit̃ diſtinguit̃ vtꝝ honoris cauſa fecerit comp̃hendi nomẽ vxoris aut vt ei donaret.ĩ dubio p̃ſumit̃ maritũ donaſſe Et ſi ꝓbet eum nõ animo donandi nomẽ vxoris comp̃hendiſſe.nichil lucri habebit in p̃dio filiꝰ.ſi vero ꝓbet cedet filio p̃diũ ⁊ p̃cium patri.

De. Si mulier extra dotẽ res in domũ mariti intulit.⁊ eas maritus ꝯſumpſit.quatenus maritus vel eius heres teneatur querit̃.diſtinguit̃.aut mulier eas donauit.quatenus heres locupletior factꝰ eſt ꝯuenient̃.aut non ⁊ tunc in ſolidum.

A marito. Maritus donans vxori ꝯſtante ma.donũ nec ſtatĩꝫ nec ex poſt facto.ſi diuortiũ interceſſit.vel ꝑſona accipiẽs prior decedat.vel donatio fuerit reuocata valet.

Si aũt. Conſtãte matrimonio mater filio emancipato poſſit donare queritur.dicitur ꝙ ſic.

Creditor. Maritus volẽs donare vxori predium qđ ticio obligauit.ſoluit ticio debitũꝫ ⁊ finxit ſe nõ ſoluiſſe.⁊ voluit ut daret p̃dium.⁊ dixit ſe vendidiſſe ⁊ maritus conſenſit nec valet donatio nec ſtipulatio.

Si proprijs. Mulier mutuo accipiẽs pecuniam ꝓ viro animo donandi ſoluit.an cõpetat ſibi repetitio.dicit̃ ꝙ nõ.niſi ex ea pecunia factus fuerit vir locupletior.vel dignitas iure empta.

Maritus. An ꝯſtãte mr̃imonio poſſit maritus donare vxori ſue mancipiũ ad manumittendũ queritur.dicitur ꝙ ſic.

Si te. Iubet̃ alicui ꝙ ſicut ſocer non poteſt donare nurui.ita nec ſocrus.ꝯtrariũ tñ eſt veꝝ.nec ſi peniteret magis reuocat̃ donatio.

Res. Si maritus vxori ꝯſtante matrimonio animo donãdi tradiderit ſicut morte eius naturali cõfirmat̃ donatio ſic ſi ciuiliter morit̃ quia ſeruus pene efficitur.Si vero deportet̃ in pendenti erit donatio.qꝛ nec mr̃imoniũ diſſoluit̃.vnde ſi maritus in eadẽ volũtate vſqꝫ in finẽ vite ꝑſeuerauerit morte eiꝰ confirmat̃ donatio.nullo aduerſus eos fiſco ſeruato regreſſu.

Donationes. Si maritꝰ dedit vxori ꝯſtãte ma.vel econuerſo.licet ab initio donatio nõ teneat.ꝯfirmat̃ tñ morte.ſi ſubſiſtat infra q̃ꝫtitatẽ.l.ſol̃.ſi vltra nõ ꝯfirmat̃ niſi fuiſſet inſinuata vel exp̃ſſa ꝯfirmatõ interuenerit.ſi ſit vltra.l.⁊ ꝯfirmatõ exp̃ſſa ex eo tp̃e capit firmitatẽ ex q̃ donatio fuerit ꝯfirmata ⁊ hoc in prima ⁊ ſecũda.ſi infra ſubſiſtit vel excedit ⁊ eſt inſinuata ⁊ ꝯfirmata ex eo tp̃e q̃ erat facta donatio firmitatẽ capit.ſic ꝯtingit in alijs rebꝰ in quibꝰ rati habitio retro

trahiꝰ.ſ.ad tp̃s celebrati contractꝰ.⁊ hoc in tercia.ſubtili diuiſione iuris vel facti de cetero locum non habente.

Donum. Si princeps donet vxori ↄſtan.ma.vel econuerſo idiſtincte valebit donatio.ſiue fuerit exp̃ſſe vel ſilentio vel ↄfirmata ſiue non.

Si. Si vir donauit vxori.⁊ poſtea capiatur ab hoſtibꝰ.⁊ ibi decedat.an cõfirmeꝰ donatio q̃riꝰ.dꝛ ꝙ ſic.⁊ hoc ĩ prima Idẽ eſt ſi vxoꝛ donet.deinde illa accipiatꝰ ab hoſtibꝰ ⁊ ibi decedat qꝛ ꝑinde eſtimabiꝰ donatio ac ſi domi deceſſiſſet.

De repudijs.

Matrimoniũ. Si maritus deporteꝰ ñ diſſoluiꝰ ma.ſi ꝓpter ſtatus imitationẽ viri mulier affectionẽ ſuam nõ mutauit.an aũt ↄſtan.ma.poſſit dotẽ repetere.R̃.ꝙ licet nõ iure ſtricto.de eq̃tate tñ ſibi ↄcedẽda eſt.nec laudabile ꝓpoſitũ ſuũ.ſ.ꝙ non vult diuertere ei erit impedimento q̃ minꝰ repetat a fiſco bona occupãte

Liberã. Si filia tua cũ aliq̃ ſponſalia ↄtrahat.⁊ illo ꝑegrinãte ne infra trienniũ ne nubendi tp̃s amittat poſſit cũ alio cõtrahere queriꝰ.diciꝰ ꝙ ſic. quia ⁊ ſi ſponſus p̃ſens fuiſſet potuit mlier ſibi miſiſſe nunciũ repudij.

Dubiũ. Pater dedit dotẽ ꝓ filia.⁊ ſtipulatus eſt eã ſibi reddi ſo.ma.morte mulieris finxit ſe velle diuertere a marito ſine culpa ſua vt ſic maritus dotẽ lucrareꝰ.an talis dolus filie obſit p̃ri q̃riꝰ.diciꝰ ꝙ nõ.qꝛ talis fraus principi diſplicet.⁊ ideo firmitatẽ ñ habebit.qꝛ tñ ea debẽt obtinere firmitatẽ q̃ recte ⁊ cũ ↄſilio geruntꝰ.vñ ſolu.omnia fac cum ↄſilio ⁊ nõ penitebis.vnde ñ obſtãte tali fraude p̃t pater dotem repetere in caſu ſo.ma.

Filie. Si mr̃ ſoluere vult m̃rimoniũ filie ea ĩuita nõ eſt audienda.

Diſſen. An pater q̃ ab initio ↄſentijt m̃rimoniũ filie ſue quã habebat ĩ p̃tãte inuita ea poſſit id diſſoluere q̃riꝰ.diciꝰ ꝙ nõ.niſi ex iuſta cã.Si vero ſponſum repudiauerit an poſſit cogere eã inuitã pater redire.diciꝰ ꝙ non.Filie ꝟo emãcipate m̃rimonium nl̃lo mõ diſſoluere poteſt.

Autentica.

Contra. Lex codicis dicit ꝙ inuita filia pater non poteſt matrimoniũ diſſoluere.an econuerſo ſi filia vult renũciare matrimonio in ꝑiudiciũ p̃ris qui dedit dotẽ.dicit auten.ꝙ nõ.qꝛ ſicut in coniungẽdo matrimoniũ eſt neceſſarius conſenſus.ita in diſſoluendo.

Licet. Deſtinauit mulier ſp̃õſo libellum repudij.ſi ad eũ nõ peruenit ſed ad ſponſi patrẽ vel ad eũ qui erat in poteſtate ſponſi.an diſſoluantur ſponſalia. dicitur ꝙ ſic.

Vxoꝛ. Si marito in miliciã ꝓfecto nec etiã ante quattuoꝛ reuerſo.ita vt vxoꝛ neſciat viuat an non.⁊ velit ad ſecũdas nuptias cõuolare ⁊ ducẽ ſub q̃ militabat maritus ↄſulat de marito.an poſſit queriꝰ.diciꝰ ꝙ ſic.nec diceꝰ in.l.iul.de adul.incidiſſe.nec dotẽ amittet.nec clãdeſtinas nupcias diceꝰ ↄtraxiſſe.niſi maritꝰ habuit conſcientiã alieni thoꝛi quo caſu eſſent furtiue nuptie.

Conſenſu. Licet ſolo conſenſu ↄtrahaꝰ m̃rimoniũ nõ tñ ſolo cõſenſu diſſoluiꝰ.niſi miſſo libello repudij prius.vel niſi aliqua ex cauſis in p̃ſenti.l.exp̃ſſis inciderit ⁊ hoc fauore liberorum.ſi ergo maritꝰ vl̃ vxoꝛ in aliquã eaꝝ ĩciderit.impune alter altero diſcedere p̃t. ſic nec vlla eaꝝ interueniẽte mulier a viro diuertat vel de aliqua maritũ accuſauerit nec ꝓbauerit amittet dotẽ vir donacã ñ nuptias.nec intra quinquenniũ alij nubet ꝙ ſi fecerit erit infamis nec dicetur ↄnubiũ illa ↄiũctio.ſ; q̃ talẽ ↄiunctõẽ accuſare voluerit liberã habeat facultatẽ.Si ꝟo cauſaꝫ ꝓbauerit dotẽ recuparet.donac.aũt ante nuptias lucro ſuo cedet.⁊ poſt annũ nubat ne de partu dubiteꝰ cuiꝰ fuerit.ſ.an primi vel ſequentis mariti.Si ꝟo vir vxori aliquaꝫ d̃ p̃dictis obiecerit ⁊ ꝓbauerit.dotẽ lucra.⁊ donac.ante nuptias.⁊ ſtatim vxorem ducat ſi velit.ſi ꝟo ñ interueniente aliqua de predictis cauſis eam dimittat.dotẽ ⁊ donationem amittat.⁊ ſeruus vel ancilla ſi ſit pubes ſi aliter probari nõ poſſit an adulteriuꝫ vel crimẽ ꝓut magis cõmiſit torqueaꝰ.vt ſic veritas eruaꝰ.qꝛ q̃ ĩ domo geruntꝰ magis ꝑ domeſticos q̃ꝫ ꝑ extraneos ſciri poſſunt. Si vero vir repudium miſerit ⁊ vir dotem lucratus fuerit vel donac.eã filijs ⁊ filiabꝰ poſt mortẽ reſeruabit.data electõe tã viro q̃ꝫ mulieri quẽ filioꝝ velit inſtituere ĩ dotẽ vel donac.vel cui eã dare voluerit.nec vllo modo res alieneñ vel obligeñ.ſi qua aliqua pacta fuerũt aduerſus hãc.l.ſtatuta.puta qꝛ vir vel mulier pepigit de nõ amittẽda dote vel donac.ꝓpter nupc.ſi in aliqua caꝝ p̃dictaꝝ inciderit nullã obtineat firmitatẽ.

Si conſtã. Si maritus ⁊ vxoꝛ ↄſenſerint de diſſoluendo ma.mulier nõ expectabit vſq; ad.v annos.ſ; poſt annũ poterit ↄuolare ad ſecũdas nuptias ſi nulla cauſa interuenit q̃ etiã .l.ↄſenſu contineantur.

In cauſis. Si maritꝰ cũ vxore ſua a tp̃e cõtracti m̃rimonij ꝑ ↄtinuũ bienniũ ſteterit.nec ꝓpter nature imbecillitatẽ eã cognouerit.poterit ei repudiũ mittere.nec dotem amittet nec vir donac.ꝓpter uuptias.

Jubemus. Si maritꝰ ſine cã ab vxore diuertat amittat dotem.⁊ illa donac.ſi diuertat.Si vero dos vel donatio nõ fuerit ↄſtituta ⁊ diuertat ſine cauſa legibꝰ exp̃ſſa.dimittat ꝑtem bonoꝝ ſuoꝝ vt ſi habeat quadringenta argenti vel auri dimittet ei.c.vel ſi minꝰ deducto ere alieno quartam habebit in qualite etiã ĩ minima ↄſtan.ma.ſi mulier ſine cã diuertat vel ip̃a cauſam p̃buerit diuertẽdi quarta ꝑs bonoꝝ eius viro reſeruabiꝰ.cuꝫ erat in dotato.⁊ ſi filij extant lucro illoꝝ cedat illa quarta ꝑs.ad ſimilitudinẽ dotis vl̃ donac.ꝓpter nuptias.

Inter. Si mulier indotata abortũ fecerit.ſi ſtup̃hã cũ hoĩbus cã libidinis intrauerit.ſi viuẽte marito de ↄtrahendo m̃rimonio cũ alio deliberauerit eam vir dimittere p̃õt.⁊ dimittet ei mulier quartã partẽ bonoꝝ.iſte tres cauſe cõputari poſſunt inter alias cauſas ꝓpter quas vir diuertere p̃t a muliere ⁊ retinere dotẽ ⁊ donationẽ ꝓpter nuptias.iudicio de vxoribus mulieris hodie quieſcente.

Solu.ma.queãdmodũ.

Vbiũ. Si mulier marito ſuo res eſtimatas in dotẽ dederit.⁊ eas ſtipulatꝰ fuerit ſibi reddi in caſu ſo.ma.ſi extarẽt vel nõ eſtimatio nẽ eaꝝ.⁊ ãcille dotales q̃ peperũt an partũ mr̃ reſtituere dẽat q̃riꝰ.diciꝰ ꝙ ſic

Secundũ. Si p̃r ꝓ filia dotem dedit.viro ſucceſſerit ⁊ oĩa bona ſua ob aliq̃d delictũ ↄfiſcata fuerint.an dotẽ ſuaꝫ a fiſco filia repetere poſſit q̃riꝰ.diciꝰ ꝙ ſic.nec obſtat ꝙ pater ſucceſſit generaliter.⁊ ſic actio de dote ſit cõfuſa. qꝛ bene ꝑiudicat quo ad p̃rẽm.nõ quo ad filiam extincta erat actio.

Si. Si mulier ignorãte ſeruo ſe copulauerit quẽ credebat liberꝝ.⁊ dotem dederit.⁊ ille ꝓnunciatus fuerit ſeruus.an dotẽ repetere poſſit q̃riꝰ.diciꝰ ꝙ ſic.⁊ filij nati ex ↄtubernio ingenui ſpurij erũt.

Dos. An pater dans dotẽ ꝓ filia.ea decedẽte in m̃rimonio ⁊ in ſua p̃tãte ↄſtituta poſſit dotẽ repetere queritur. dicitur ꝙ ſic

Siquidẽ. Mulier ab hoſtibꝰ capta ſi dubiũ ſit viuat an nõ.an frater eiꝰ dicẽs ſe heredẽ eiꝰ dotẽ a marito petere poſſit queriꝰ.diſtinguitur. aut viuit nec eſt heres eius nec dotẽ petere p̃t.ſi nõ.dotẽ repetet.ſi eã ſtipulatus fuerit ip̃e.⁊ intellige maxime qꝛ idẽ eſſet ſi nõ fuiſſet ſtipulatꝰ illa vel ille.vt.s.de rei vx.l.i.

Si certũ. Si maritꝰ res ſibi datas in dotẽ eſtimauerit ⁊ mulierẽ circũuenerit eſtimãdo minori p̃cio q̃ꝫ voluerint.filij ſi eas poſſideant habebunt excep.multomagis acꝰ.ad eſtimatõẽ nõ aũt ad res ſi extent.⁊ hoc in prima.ſi ꝟo vir dicat ſe circũuentũ in eſtimatõe a muliere facta.vltra iuſtũ preciũ nõ tenebiꝰ.⁊ h̃ in ſecunda.iſta locũ habent cũ res extant. Si vero preciũ in dotali inſtrumento comprehenſum.ↄſiderabiꝰ ſi vir doloſe nõ fuerit verſatus.⁊ hoc in tercia.

Filie. An p̃r pecuniã quã dedit filie ĩ ſua p̃tãte ↄſtitute adimere poſſit queriꝰ.diciꝰ ꝙ ſic.niſi ꝓ filia eã in dotẽ dediſſet quo caſu ea inuita eã adimere ñ p̃t.

ſo.ma.nec ea ꝯſentiēte conſtāte ma.

Nec. Licet maritꝰ ſo.ma.inq̄ꝫtū face re p̄t ꝯdemnādꝰ ſit.tñ facto eo poſtea ydoneo in reſiduū ꝯueniri p̄t.nec ſo lū ip̄e.ſꝫ eiꝰ hr̄des i ſolidū ꝯueniri poſſunt ſi ſint nō ſoluendo.ſꝫ poſtea facti fuerūt ſol uendo poterūt ꝯueniri.

Dotis. Mulier ſo.ma.actione ſibi cōpetenti dotē ꝛpetere debet nec ꝓpria autoritate p̄t poſ.ingredi.heredi bus mariti nō conſentientibꝫ.

Si conſtā. Si vir ꝯſtan.ma.in fata ꝯceſſerit.mulier dotē de ſuis bonis ꝑfectā petere p̄t.nec he redes defuncti aliq̄d ſibi poterūt vēdicare.

Si dos conſtan.ma.

I conſtā. Maritꝰ ꝯſtā te ma.dotem reddit mlieri.no valet redditō.qꝛ inſtar habet donatōis q̄ ꝓhibet̄ fieri int̄ vi rū ⁊ vxorē..ſi g̊ ea deceſſerit.ab eo tp̄e quo maritus dotē reddidit fructꝰ dotis marito reſtituent̄ cū dote.ita tñ ne ꝓprietateꝫ alie net maritꝰ.ſed ſalua ſit liberis ex ea natis.

Ne fideiuſ.

Iue. Lex ſcripta q̄ iubꝫ ſiue ꝯſuetudo vt maritus debeat vxori fideiuſſorē de ꝯſeruā da dote dare aboleat̄.vt nō ſolū non debet dare fideiuſſorē.ſꝫ nec mandatorem.nec ſa tiſdari a marito vel p̄re vel alijs q̄ dotē ſuſci piunt eſt exigēda cautio.qꝛ ex q̄ mulier ma rito ſe cōmittit ſine fideiuſſore ⁊ dotē ⁊ ali as res ſuas p̄t cōmittere.⁊ h̄ dicit.l.ſeq̄ns.

Rerum amo.

Ompē. Si mlier reſ ma riti ſurripiat ⁊ di uertat dotē petat.an vir poſſit cō penſare res amotas cū dote q̄rit̄.R̄.ꝙ ſic. Alioquī niſi res amotaſ reſtituat ñ audiet̄.

Diuor. Facto reꝝ amotaꝝ actō da tur.qꝛ ma.ꝯſtan.nec famo ſa nec penalis alterutri eoꝝ cōpetit actio.ſꝫ in factū ꝓ dampnis datis.

De rebus. Si vxor tua res ad mouit.⁊ a te diuer tit.heredes eiꝰ nō in ſolidū.ſꝫ q̄ꝫtuꝫ ad eos peruenerit ꝯuenire poteris.ſi res amote ex tent eas poteris vendicare.

Ne ꝓ dote mulieris.

Txor. Si ſol.ma.mor te viri.mulier pe tat nō obſeruado iuris ordinē ſibi adiri bona mariti iure dominij ꝓ dote nō eſt audiēda.ſꝫ ſi decedēte nō ſoluēdo ⁊ ſine ſuc ceſſore petit ſe mitti i poſ.bo.ſuoꝝ cauſa rei ſeruāde.debitore non ſibi reddēte ꝑ.l.ff.q̄ bus ex cauſis in poſ.eat̄.⁊ diſtinctis bonis ꝯſulat̄ ex edicto de bo.auc.iu.poſ.etiā ſi em ptor nō fuerit inuentꝰ ſꝫ minꝰ ydoneus.da buntur ſib bona in ſolutū ꝑ.l.de iure do.in pe.⁊.ff.de re.iudi.admo.§.ꝓx.⁊ eſt hec for ma iuris de qua facit mentionē lex p̄ſens.

De fundo dotali.

I eſti. Si mlier p̄diū eſti matū.c.in dotē dede rit ⁊ ꝯuenerit ſo.ma.eligere velit p̄diū vel eſtimatōeꝫ mulier.vir alienare nō p̄t obſtāte.l.iul̄.d̄ fundo do.q̄ vetat fundū ineſtimatū datū alienari.⁊ hoc in prima.ali enationis verbo continet̄ oīs actus ꝑ quē transfertur dominium.

Mariti. Mlier partē quā habebat cōmunē cū ticio ꝓ indiui ſo dedit in dotē ineſtimatā.nō p̄t vir ꝓuo care ad cō.diui.iudiciū.qꝛ forte adiudica ret̄ ticio ⁊ ſic alienaret̄ ꝙ vetat.l.iul̄.ſꝫ tici us p̄t maritū ꝓuocare ad iudi.cōi diui.

Diuortio facto apud quē.

Icet. Si qua lege vel cōſti tutione nō cauet̄ apd̄ quē ſo.ma.liberi vtriuſq̄ ſexuſ ali debeant.tñ ꝯſiderabit cōpetens iudex.ſ.vt maſculi penes patres ⁊ femine penes mr̄eꝫ alentur.

De alendis libe.

Arentū. Filij patrem ver genteꝫ ad inopiā alere tenēt̄.⁊ hoc ꝓuidebit iudex ſi facultates filij ſubpetant.⁊ hoc dicit lex ſequens.

Si con. Si pater nō vult filiū ſuū alere.ꝓbet mater filiū ſuū eſſe.⁊ vt p̄ſtet ſibi alimēta cōpellet compe tens iudex.⁊ pendēte lite filius cōis.qꝛ di cat p̄r eū filiū eſſe nō ſuū apud quē educa ri debeat.ſ.an apud patrē eſtimabit iudex

Si prēm. Pater filiū ſuum ſi ei obſeq̄oſuſ extiterit ale re tenet̄.⁊ h̄ in prima.ſi noluerit cōpellet̄ a iudice ꝓ modo facultatū ſuaꝝ filio p̄ſta re alimēta.⁊ hoc in ſecūda.Si pater dicat eum filiū ſuum nō eſſe.in primis an ſit fili us inquiretur. Autentica.

Nemini. Vir con.ma.concubi nam habere non debet

De naturalibꝫ liberis.

Atre. Si ticiuſ habebat ma treꝫ ⁊ filios naturales ⁊ legittimos.q̄d naturalibꝫ liberiſ ex ꝯcubina ⁊ ꝯcubine relinq̄re poſſit q̄rit̄. R̄.ꝙ i tercia ⁊ ſoli ꝯcubine dimidiā.ſi vl tra relinquat reſtituet̄ legittimis vel mr̄i. Autentica.

Nūc. Lex codicis dicit ſiue teſtator habeat matrē ſiue filios legit timoſ poterit relinq̄re naturalibꝫ tm̄ vnciā ꝯcubine.auten.corrigit ⁊ h̄ ꝙ dicit de mr̄e teſtatoris qꝛ filij legittimi tm̄ impediūt na turales non mater. Autentica

Licet. Hec auten.legit̄ ſuper hac.l. ꝯſueuit tñ legi ſuꝑ illa huma nitatis.dicit g̊ ꝙ ticius q̄ nō habet filios le gittimos nec parētes p̄t relinq̄re baſtardiſ totā ſuā ſubſtantiā ſiue i teſtamēto ſiue int̄ viuos.ſi vero tm̄ habeat ꝑentes eis relin quat quartā debitā iure nature.reliquum dare poterit filijs naturalibꝫ ſi decedat ab inteſtato ñ habēs filios legittimos nec vx orem.qꝛ infata ꝯceſſit naturales filij ſucce dunt i duas vncias hereditatis p̄rne.⁊ mr̄ ſuccedat cū eis viriliter.Et ſi legittimos filios habeat ⁊ vxor eiꝰ viuat filij naturaleſ debēt ali de bonis p̄ris.qꝛ ⁊ ip̄i alere debēt ſi ꝯtingeret ip̄m vergere ad inopiā.

Cū quis. Habebas mulierē quā dā in cōcubinā.⁊ ex ea filios.poſtea cū ea ꝯtraxiſti mr̄imoniū.⁊ fi lios ſuſcepiſti.⁊ dotalia ꝯfecta ſunt inſtr̄a an ꝑ ſubſequēs mr̄imoniū filij poſtea nati legittimunt̄.dicit̄ ꝙ ſic.⁊ filij nati poſt ma trimoniū debēt grās referre filijſ primo na tis.qꝛ illi fuerūt cauſa quare iſti erāt futuri legittimi.vel quare pater poſtea ꝯcubinaꝫ accepit in vxorē. Antentica

Quod ius. Lex codic̄ dicit ꝙ filij nati ante matri moniū fiūt ltīmi ꝑ ſubſequens mr̄imoniū ꝙ verꝝ eſt etiā ſi ex vxore habeat ticiꝰ legitti moſ.qꝛ ſi primo habuit vxorē ⁊ ex ea filioſ cū hi filij naturales pn̄t legittimari ꝑ prin cip̄e.tñ aut̄.videt̄ diſtinguere primaꝫ aut̄. qꝛ ſi iſta ꝯcubina ancilla fuit ⁊ filios habu it ante mr̄imoniū ꝑ ſubſequēs mr̄imoniū ñ pn̄t legittimari ſꝫ aliud eſt ꝑ aut̄.Et hoc loquit̄ tā de ancilla q̄ꝫ de liberta.qꝛ ſi aliq̄s deſp̄odet ancillā ſuā ⁊ manumittat̄ filij na ti ex ea ltīmant̄.poſtea legit̄ aut̄.demū illa.

Poſt. Siue deinde poſtea ſi quis ⁊ idē dicit.l.ſequēs nuꝑ diſtin guenda tamen.

De teſta.tu.

Wem. Si patrona liberto tutorē in teſtamēto dedit.cū tñ teneat datio licet tu tor tutelā ñ adminiſtret.nō tenebit̄.ſi ꝟo ſponte geſſit tenebit̄ neg.ge.actione.

Et pater. Filio ſuo tutorē dedit in teſtamēto.deinde in codicil̄.dedit aliū an videatur primū repu diaſſe R̄.ꝙ ñ.niſi h̄ exp̄ſſe dixiſſet teſtator

Si tutores. Si p̄r filijs dedit tutorē i teſtamēto ⁊ vnꝰ ad adultā etatē ꝑuenit.an fratris ſui ad pupilli debeat eſſe tutor.⁊ datus i teſta mento remoueri q̄rit̄.dicit̄ ꝙ nō.ſꝫ ſcd̄m hoc nulla eſt dubitatio legis qꝛ minor.xxv tutor eſſe ñ p̄t vt illa legitti.tu.l.vlt̄.dic g̊ ſic vnꝰ filioꝝ habebat vnū annū aliuſ.xiiij. qui alio pupillo remanēte ꝑuenit.xxv.an. tūc erit tutor fratris q̄ datꝰ fuerit i teſtam̄to

Mater. An mater filio ſuo ipuberi tutorē dare poſſit q̄rit̄.di ſtinguit̄ aut iſtituit eū heredē.aut ñ.primo caſu p̄t ſꝫ ꝯfirmabit̄ a iudice.ſꝫ ſine inq̄ſiti one.ſi ꝟo dedit nec iſtitutꝰ ē nec tutor cō firmatꝰ ⁊ tūc cū inq̄ſitōe ñ tenet datio.

Si pupillorũ Pr̃ filio ſuo ĩpuberi tutorẽ dedit quendã libertũ. ⁊ iuſſit alienũ ſuũ redimi ⁊ manumitti ⁊ eũ tutorẽ dedit filio. redemp. eo nichilominꝰ aliꝰ erit tutor. iſto facto libero adiungeť curator. qꝛ tutorez habenti tutor dari non debet.

Si tibi. Pr̃ filio ſuo auũculũ tutorem dedit. an valeat datio valet. q̇ ⁊ ꝯuenieť tã de geſtis q̃ȝ de gerẽdis neglectis acť. tutele niſi ſe excuſaſſet.

Tutele. Finita tute. p̃t adultꝰ tutorem ꝯuenire iudicio tutele ad id q̇d ſibi adminiſtratõe debeť. ⁊ hĩ prima. an aũt in teſtamẽto dari poſſit curator queriť. dicitur ꝙ ſic. ⁊ hoc in ſecunda.

Tuto. Nõ ſolũ ꝑ ꝟba latina. ſȝ etiaȝ ꝑ greca dari ĩ teſtõ põt tutor

De ꝯfirmãdo tutore.

Eſtator. Tutor a mr̃e in teſtõ datuſ ſe excuſare nõ habet necc̃e. cuȝ datio nõ tenuerit.. datꝰ tñ a iudice ꝯfirmať ⁊ tutelã adminiſtrabit vel ſe excuſabit.

Neqȝ. Si tutor ĩ teſtõ imperfecto dať nõ tenet datõ. ꝯfirmari tñ p̃t a iudice. tp̃s tñ legis datũ ad excuſandũ ſe. ſibi nõ cedet ante ꝯfirmationem.

Sint. Si ĩ teſtam̃to impfecto tutor deť. ⁊ anteq̃ȝ confirmeť iudex aliũ dederit. poſterior erit tutor. an aũt is q̇ cũ pr̃e habet iudiciũ poſſit filijs dari curator ꝓuidebit ꝯpetens iudex ꝓ vtilitate pu.

Natura. An pr̃ filio ſuo naturali tutorẽ in his rebꝫ quas vſq̃ȝ ad modũ lege diffinitũ dedit inter viuos vel reliq̇rit in vltima voluntate dare poſſit q̃riť. dr̃ ꝙ ſic. tñ a iudice ꝯfirmabiť.

De legittima tutela.

Dauun. Frater patris qui dicitur cognatus tutor de iuř. xij. ta. eſſe p̃t.

Ad ag. Agnatus tutor pupilli eſſe poteſt. niſi maximaȝ vel mediam capi. di. paſſus fuerit.

Cõſtitu. Claudiꝰ ſtatuit vt agnatus vocareť ad tutelã feminarum. conſtitutõe cuiꝰ ceſſante ſtatuit impator vt non ſolum patruus ſȝ frater ad legittimam pupilloꝝ tu. vocetur.

Frater. An frater emãcipatus nõ obſtãte emancipatõe ad legittimã fratris ſui tu. vocari debeat q̃riť. dr̃ ꝙ ſic. niſi iuſta cã poſſit ſe excuſare. nec ob hꝰ ꝙ ſit emancipatus vel capite minutus ſe poterit excuſare.

Nemo. Minor. xxv. an. tutor eſſe nõ p̃t. obſtãte minori etate. nec a legittima ſucceſſione ꝓpter hoc excludi debet queriť. diciť ꝙ non.

Qui petant tutores vel curatores.

Dmonẽdi. Si quis habẽs minorẽ ſibi obligatũ. ⁊ velit eũ ꝯuenire. ſi curatorẽ nõ habeat. admoneat eũ ut curatorẽ petat. ꝙ ſi ñ petierit. adire poterit iudicẽ ⁊ petat vt ei detur curator.

Patronũ. Libertꝰ filijs patroni ſui tutorẽ petere debet. ꝙ ſi nõ fecerit, punietur.

Jn lo. Si tutor pu. decedet vel releget. petẽte mr̃e aliꝰ ei ꝑ cõpetentẽ iudiceȝ ſubſtituẽdus eſt.

Si ſi. Creditor p̃t petere tutorẽ filijs debitoris. ſi ꝯſanguineos non habent qui petant.

Amita. An ſoror pr̃is filijs tutorẽ petere poſſit q̃riť. dr̃ ꝙ ſic.

Matris. Mr̃ filio ſuo tutorẽ petere debet. an aũt filio curatorẽ hẽt necc̃e petere q̃riť. dr̃ ꝙ nõ. cũ ip̃e talis ſit q̇ ſibiipſi curatoreȝ petere poſſit ſi rei qualitas expoſcat.

Admo. Mr̃ miſit ꝓcuratorẽ ad petendũ tutorẽ filio ſuo. q̇ a latronibꝫ ĩterfectꝰ ẽ interĩ deceſſit pu.. nũq̇d videbiť ñ petijſſe vt ſic excludi debeat a ſucceſſiõe filij. dr̃ ꝙ ñ. cũ ñ ſtet ꝑ eã ſȝ ꝑ fortuitũ caſum ꝙ ꝓuideri non poteſt.

Cũ. Si filio ſuo hñti tutorẽ nõ petat ⁊ deceſſit pu. an ſit excludẽda ab eiꝰ ſucceſſione q̃riť. dicitur ꝙ nõ. quia habẽti tutorem tutor dari nõ debet.

Nemo. Si frař tuuſ hẽat nepotes ex filio. ⁊ mr̃ eis tutorẽ nõ petierit. an tuto. petere poſſis q̃riť. dr̃ ꝙ ſic

Matres. Non ſolũ lr̃imis filijs ſȝ naturalibꝫ mr̃ tutorẽ petere dẽt. ⁊ ſi ñ petierit p̃tendẽs ignorantiã iuris ñ audieť. nec legis penã effugiet.

Ubi petanť tutores.

Agna. Ibi peti debet tutor vbi pu. hẽt domiciliũ. vel ibi vbi pr̃ ſuꝰ erat oriundꝰ vel vbi facultates ſue ꝯſtitute ſũt. ſi ꝟo alibi ſit rẽduci dȝ ad p̃riaȝ ſuã ⁊ ibi tutor peteť.

De tutoribꝫ illuſtriũ.

Illuſtri Pupil. rome illuſtribꝫ p̃fectꝰ vrbiſ cũ. x. ſenatoribꝫ ⁊ p̃tore dabit tutorẽ. ſi ille ſolꝰ ñ ſufficiat plr̃es vocabit ad tutelã. ⁊ quẽ ſenator ⁊ p̃tor elegerint ꝯfirmabit p̃fectꝰ. ⁊ de ꝯcedẽda adminiſtratõne ei decretũ p̃toris interponať. nec actõe in factũ ſubſidiaria tenebunť. de his pu. ꝟo quibꝫ tutores ĩ teſtõ dati nõ ſunt vel legittimi ſuperſint. hec q̇ dc̃a ſunt ĩtelligi debẽt. legibꝫ q̇ ꝑcipiũt ne res pu. alienenť vel obligenť ⁊ res tutoꝝ ſint eis tacite obligate ſuã obtinentibꝫ firmitatẽ. in ꝓuintijs aũt curiales illuſtribꝫ pupillis tu. dent. cũ ꝑiculo ſuarũ facultatũ. ſ. ſi ñ ydoneũ eligant teneantur.

Gene. Aſtrictus curie illuſtri ꝑſone tutor dandus nõ eſt.

Qui dare tuto. poſſunt.

Wm. Si miõri. xxv. an. ſtatꝰ moueať q̃ſtio an defenſionẽ ſuã dari ſibi debeat tutor vel curator q̃riť. diciť ꝙ ſic. cũ pendẽte liberali cauſa pro libero ſit habendus.

Maritus. An maritus vxori ſue minori annis curator creari poſſit q̃riť. dicitur ꝙ non.

Lumi. An orbatꝰ vtroq̃ȝ lumĩe curator dari dẽat q̃riť. dr̃ ꝙ ñ

Militie. An miles poſſit eſſe tutor dr̃ ꝙ ñ. nec legittimꝰ. nec dari debet ĩ teſtamẽto ꝙ ſi credat ſe eſſe tutorẽ poſſe ⁊ res pu. admĩſtrauerit nõ actõe tutele. qꝛ non poteſt eſſe curator. ſȝ actione neg. ge. pupillo tenebiť.

Neqȝ. Si p̃ſes ⁊ mg̃ratus hoĩeȝ ñ ſue iuřdictionis nomĩauerit ad tutelã, nõ tenet nominatio. nec tenebiť ſi in cauſa tutelã non adminiſtrauit.

Quod. Si mr̃ filijs tutorẽ nõ petit creditor adire p̃t iudicem ⁊ petere vt iudex eis det tutorem.

Jn ſer. Preſes vel iudex ſuũ tutorem dare non poteſt.

Creditorẽ. Creditor pupilli p̃t tutor eiꝰ eẽ. nᶜ petitionẽ debiti amittit ſȝ ſibi ſoluere teneť. Au.

Minoris. Auť. corrigit. l. ĩ eo ꝙ dicit ꝙ creditor pu. p̃t eẽ tutor eiꝰ. ⁊ ſi tutor ab initio creditor pu. nõ fuerat. ſȝ poſtea fiat. qꝛ forte pu. ſucceſſit ei q̇ erat obligatꝰ tu. tũc aliꝰ dẽt adiungi illi tutori. ab initio aũt debet tutor iurare ſe debitorẽ vel creditorẽ nõ eẽ pu. qꝛ ſi tacȝ amittit acť. ſi debitor eſt licet ſoluat nõ liberať. Et ſi tutori cedat acť. aduerſus pupillũ. tutor eã exercere nõ poterit. nec ille qui ceſſit quia fecit contra ius.

Soro. Filijs ſororis tue datꝰ eſt tutor p̃tuus eoꝝ. poſtea iudex volebat eis dare tutorẽ ꝯ regulã iuris q̇ dicit ꝙ hñti tutorẽ ⁊c. an eo ſe ñ excuſante tenearis ex datione. dr̃ ꝙ nõ.

Cura. Habẽti curatorẽ vel datiuuȝ vel lr̃imuȝ aliꝰ eo nõ remoto ſubrogari nõ p̃t. idẽ ẽ in curatore. ſi g̃ in abſentia curatoris alicuiꝰ adulti. te iudex curatorẽ dederit. nõ tu ſȝ primꝰ tenebiť. qꝛ actorem periculo ſuo debuit conſtituere.

Uniuerſi. Minor non habet legittimã ꝑſonã ſtandi in iudicio niſi generalẽ vel ſpc̃alem habeat curatorẽ vel venia obtenta etatis.

Curator. An curator ĩ litẽ datus miõri litẽ fuerit con. cã deſerere poſſit ⁊ ſibi aliũ q̇ liteȝ ꝑagat poſſit curatorẽ ſubrogare queritur. dicitur ꝙ nõ

Ne. An magiſtratus colonũ princip̃ꝯ p̃timonialẽ cõpellere poſſit ad ſuſcipiendã tutelã q̃riť. diciť ꝙ nõ. nec aliuȝ q̇ habeat priuilegiũ q̇ ſe poſſit excuſare.

Quando mulier tutele officio fungatur.

Utelã. Ad adminiſtrandaȝ tu. pupilli maſculꝰ nõ femina vocabiť. quia tale munus excedit infirmitatẽ eius ſexus.

Matres. Mulier ſi vult adminiſtrare tutelã filioꝝ p̃t. ſi h̃ impetrauerit a principe ⁊ ei ꝯfirmat̃. ante ꝗ̃ tñ fiat ꝯfirmatio iurare debet ſe nõ venturũ ad ſcḋas nup. q̃ ſubſecuto ſi nubat omĩa bona mariti ſcḋi erunt obligata pupillo ab initio electõez habeat vel nubere ⁊ nõ adminiſtrare aut ecõuerſo. tũc demũ aut mulier ad tutelã admittit̃. cũ null⁹ tutor teſtamentari⁹ neqꝫ legittim⁹ ſupeſt vel remouet̃ vt ſuſpectus. vel ſe excuſauit ꝓpter annus vel corꝑis impedimentũ. ⁊ tũc ſi mulier magis velit nubere ꝗ̃ eſſe tutrix audiẽda eſt. ⁊ p̃fectus cum p̃tore tutorẽ dabit. in ꝓuintijs rectores eoꝝ ſeu iudices ex inq̃ſitõe tutores dabunt. Autentica.

Sacramentũ. Lex codicis dicit ꝙ mulier debet iurare. aut̃. dicit ꝙ nõ. ſꝫ ſi ꝯuolat ad ſcḋas nup. expellit̃ a tutela. auten. ad h̃ aut̃. addit ei ꝙ lex codicis dicit. ꝙ ſi aliqḋ debitũ contrahatur inter matrez ⁊ pupillũ poteſt tamẽ remanere tutrix.

Si pater. Pat̃ filio ſuo naturali vnã vnciã de bonis ſuis relinq̃re p̃t. ⁊ ſi nõ det tutorẽ an mr̃ eius poſſit eẽ tutrix. dr̃ ꝙ ſic. p̃ſtito ab eo ſacramẽto ꝙ ad ſcḋas nupc̃. nõ ꝯuolabit. ⁊ debet renũciare om̃i auxilio legittimo ⁊ bñficio ſe. con. vel l̃. q̃ in ſuꝑiori. l. ſacramẽta obſeruãdis. ſi enĩ mater nullo exiſtẽte tutore poteſt fil̃. legit. nanciſci tutelã. multomagis poterit eẽ tutrix filij ſui naturalis. alias cũ ĩ hoc caſu deficiat legittima. Autentica.

Matri. Lex codicis dicit ꝙ ſi frater eſt tutor vel curator teſtam̃tarius vel legatari⁹. mr̃ nõ p̃t eſſe tutrix. autentica corrigit hec ĩ legittimo q꞉ nulla p̃fertur mr̃ ⁊ auia. debet renũciare ſcḋis nup. ⁊ auxilio ſe. con. nã ſoli teſtam̃tarij p̃ferunt̃.

In quib⁹ ca. tutorẽ habenti.

I
Tutor cepit reipu. cã abeſſe. interim datus eſt tutor. eo reuerſo ſuſcipiet tutelã. ꝯſulte tñ faciat curator ſi faciat eũ compelli per iudicẽ vt adminiſtra. tutele pu. ſuſcipiat.

Potuit. Si pupillus pl̃es habeat tutores. ⁊ vnus ſe excuſauerit ĩ locũ ei⁹ ſubrogabit̃ alius qui vltra tp̃a pubertatis adminiſtrare non cogatur. licet curator det̃ non tutor.

Propter. Si pu. tutorẽ hñs diffuſũ habeat p̃rimoniũ ⁊ in pluribꝫ locꝭ ꝯſtitutũ. ſi ſol⁹ nõ ſufficiat adiũgi ei poterit curator. licet regl̃a. habẽti tu. tu. dari nõ debet. fallit tñ ĩ caſu cũ ĩ locũ ſuſpecti ꝯiũcti ⁊ remoti vel defuncti vel delegati alijs ſubrogatur.

Cũ. Pupillo habẽti tu. obuenit aliq̃d augmentũ puta hẽditas rõe cuius dat⁹ eſt curator. nũc q̃d iõ pri⁹ deſinit eẽ tutor ꝙ ali⁹ ſibi adiunctus eſt. dr̃ ꝙ nõ. Et ſi adiũctus tp̃e finite tutele ſit ſoluẽdo. licet poſtea factus ſit nõ ydoneus. periculum ad primũ tutorem nõ pertinebit.

De adminiſtratõe tu. ⁊ cu.

Fruſtra. Tutor pu. male adminiſtrauit res pupillares facto eo adulto dat⁹ ẽ ei curator q̃ timet admĩſtrare curaz adl̃ti ne ſuccedat ĩ ꝑiculũ adminiſtratõnis tp̃is p̃cedentis. dicit impator ꝙ fruſtra timet. ſꝫ curã admĩſtret ⁊ faciat ꝙ int̃eſt tutoris pu. ⁊ ſua. ⁊ tutorẽ ex male adminiſtratis ꝯueniet qual̃r ĩterſit iſtoꝝ ñ apit lex. tu dic pu. intereſt ne lapſu tp̃is fiat debitor nõ ſoluẽdo. tutoris ĩtereſt vt ꝯuenient̃ ⁊ liberẽt̃ ab vſurarũ curſu ne ꝑ negligẽtiã ĩcidat ĩ neg. g. act̃.

Aduerſus. Si ex duabꝫ curationibꝫ alicui⁹ adl̃ti alt̃ alteꝝ nondũ finita curatõe adminiſtrationis iut̃ velit ꝯuenire an poſſit q̃rit̃. dr̃ ꝙ ñ.

Si nuptijs. Si pu. tutela finita fructuſ q̃s tutor ꝑcepit petat. ille dicat ſe ĩ eo m̃lta impẽdiſſe. an expẽſe veniãt ĩ putatõez q̃rit̃. dr̃ ꝙ ſic licet de his refundẽdis decretũ iudicꝭ ñ interuenerit. ꝙ iuſticia non aucte iudicantis ꝙ bona fide erogatũ eſt debetur.

Niſi. Si pecuniã pu. ſui nõ depoſuerit. vel ĩ emptõez p̃dioꝝ collocauerit. ſꝫ ĩ vſus ſuos ꝯuerteret ad p̃fectũ vrbis remittet̃ puniẽdus. vel dic ꝙ m̃lr ꝓponit talẽ qõez de curatore filij ſui. ꝙ curator filij ſui q̃ p̃ris erat liberi⁹ debebat ꝓ filio ſuo pec̃. nec eã depoſuit nec ĩ pugillari etate cõuertit. an ſit puniẽdus q̃rit̃. dicit̃ ꝙ ſic.

Fruſtra Si tutor fact⁹ fuerit debitor pu. ex mala adminiſtratõe. ⁊ curator ei dat⁹ tutorẽ ꝯuenerit. ⁊ ꝯdemnari fecerit. nec ille parere vult iudicatis ꝙ timet ſi fiat adult⁹ petat ꝙ poſſit reſtitui aduerſ⁹ ſolutõez. ⁊ ꝓpt̃ h̃ ſoluere ꝯdẽnatõez ꝯ̃dicit. an ſit audiẽdus q̃rit̃. dr̃ ꝙ ñ cũ exacta pecũia aucte iudicis poſſit deponi

Nõ eſt. Curator pu. vel adulti calũnioſe noĩe pu. aduerſus aliquẽ actionẽ ĩſtituere ñ debet. ꝙ ſi fecerit ꝯdemnand⁹ eſt aduerſe ꝑti ĩ expenſis. q꞉ p̃textu pu. calũ. actio inſtituẽda nõ eſt.

Tutelã. Teſtator ꝓhibens ꝙ edificiũ qḋ ꝯſtruxerat nõ alienaret̃. tutorem filio ſuo dedit. an tutor alienare poſſit querit̃. dicit̃ ꝙ non.

Et ſi. Sciẽs ſe cũ alijs datũ curatorẽ nõ adminiſtrat. ſi adminiſtrãtes ſoluendo ſunt nõ tenebit̃. ſi aũt ignorabat ſe curatorẽ datũ licet alij ſoluendo nõ ſunt nõ ideo hic tenebitur.

Si tu. Si curator adulte dotare nõ vult adeat p̃ſidẽ. vt eaz dotare compellatur.

Si liberti. Si libert⁹ adulti eius de curator. ſi ſuũ adultũ manumiſerit ſine ei⁹ ꝯſenſu. vel ab alio ꝑ fraudẽ manumitti paſſus fuerit. reſarciet ei damnũ. vel ꝓ mõ admiſſi delicti puniet̃ in corpore.

Si bonã. Si tutor in cauſa pupilli ſi bona fuerit nõ appellauerit. ſentẽtia lata ꝯtra pupillũ vel appellatõe interpoſita eam proſequi nõ curauit. iudicio tutele pupillo tenebit̃ pro indemnitate pupilli conſeruanda.

De his. Tutor ex mala admĩſtratione fact⁹ eſt debitor pu. in cã. deceſſit pu. ſucceſſit ei mulier. vult cõuenire tutorez. an poſſit. diſtinguit̃. aut eſt minor annis ⁊ nõ p̃t ſine tutore. nec numerus liberoꝝ ĩ h̃ caſu etatẽ ſupplebit vt ſi habeat. xxij. an. ⁊ tres liberos. ſi maior poteſt.

Tutores. Tutor ſi ꝯueniat debitorẽ pu. an debeat ſatiſdare pu. rẽ ratã habitur̃ q̃rit̃. dicit̃ ꝙ non.

Si nõ. Adult⁹ in aliq̃ ꝯtractu ꝓ me fideiuſſit. ⁊ curator autoritatẽ p̃ſtando nõ fideiubendo inſtrũ ꝯtractus ſubſcripſit. nunq̃d ꝯuentus neg. ge. actõe ab adulto ⁊ liberat⁹. ſuꝑ fideiuſſione ab eo facta conueniri poſſit a creditore tanꝗ̃ fideiuſſor queritur. dicitur ꝙ non.

Nõ omni. Tutor res pupil. diſtrahere nõ p̃t. quaſdã tñ p̃t diſtrahere ſꝫ nõ aũt donare. ſed ſi donauerit eas. poterit pupill⁹ vendicare.

Ne ſucceſ. An tutor pupilli teſtamentũ facere poſſit q̃rit̃. dr̃ ꝙ ſic. ⁊ de bonis ſuis ĩ aliũ donationis titulo trãſferre. videbatur ꝙ nõ. q꞉ omnia bona ſua tacite ſunt obligata pu. cõtrarium tamen eſt veꝝ.

Debitoribus. an tutor pu. poſſit diſtrahere pignora debitoribꝫ eius. dicit̃ ꝙ ſic. ſi primo denũciauerit debitori ꝙ ſoluat.

Tutor. Si q̃s ſciat ſe tutorem datum nec ſe excuſet. abinde periculũ ad eum ꝑtinebit.

Pro off. Si tutor vel curator ex mala adminiſtratione factus fuerit debitor pu. vel adulti. res cu. vl̃ tu. ꝑ ypothe. ſibi obligatas p̃t vẽdicare pu. vel adultus a quolibet poſſidente.

Pupilloꝝ. Dedi. x. pupillo ſi tutor vellet noluit. an rei ñ acq̃ſite ꝑiculũ ad tutorẽ ꝑtineat cũ potuit acq̃ſiuiſſe nͤ fecit q̃rit̃. dr̃ ꝙ ſic

Que cu. Lex quedã p̃cipiebat vt oĩa bona pu. ꝑ tutorez diſtraherent̃. ⁊ redigerent̃ ĩ pecuniã. ⁊ illa fenori daret̃. p̃ter p̃dia ruſtica. q̃ lex erat aduerſa vtilitati pu. precipit impator vt bona pu. ĩmobilia ſiue mobilia nõ diſtrahant̃ niſi h̃ daret̃ ĩ dotẽ vel donac̃. ꝓpter nupc̃. ⁊ in hmõi alienatõe neceſſe eſt vt interponatur iudicis decretũ. Item ꝓhibet ne ſeruũ alienet. ⁊ cauſaz ſubiungit. q꞉. ſ. ſi boni ſunt cuſtodiẽt domũ ⁊ res pu. ne in his fraudẽ tutor cõmittat. ſi ſint mali poterunt torqueri vt dicant veritatem ḋ his que in domo pupilli continentur. ⁊ melius eſt ſi ſerui apud pu. morantur ꝗ̃ extraneo ſeruiant. aut fugiant. q̃ꝝ fuga tutoris negligẽtie aſcriberet̃ Dom⁹ pu. vẽdi ñ debẽt. q꞉ pr̃ pu. ibi deceſſit. ⁊ ibi ymagiẽs ſuas habuit. quas ꝯuelli

pupillo eſſet lugubre. ſ; ſi ruinā paciantur tutor eas reficere debet vt ex ꝯductionibus poſſit pu. om̄i anno penſionē ꝑcipere.

Serui. Qui aliqua arte ꝓditi n̄ ſūt pupillo ſeruiant ⁊ de bonis pu. alant̄. Alij q̄ arte ꝓditi ſunt ꝑtim ex labore ſuo. ⁊ ꝑtim ex ſubſtātia pu. alant̄. Q̄d aūt ſui alienari nō debeāt duplex eſt pu. cōmodū. ſ. ne tutores in reb⁹ pu. fraudē committant. vl̄ mater pu. res pu. ſurripiat ⁊ ad ſecundū ma. ꝑferat. nec debent bona pu. in pecunia redigi. ne amittant̄. ⁊ forte debito de facto nō ſoluēdo. nec ſ; poſſet fenerari.

In illo. Ergo n̄ diſtrahat has tutor ſine interpoſitione decreti. niſi ſint res q̄ ſeruādo ſeruari n̄ poſſūt veluti veſtes attrite ⁊ fruct⁹ ⁊ aīalia ſuꝑflua

Si tutoris. Si pupillus habeat prediū in emphitheoſim ꝓ q̄ ſoluere tenet̄ fiſco annuū cenſum. ⁊ i ſolutōe ꝑ bienniū vel trienniū ceſſauerit ꝑ culpā tutoris. ⁊ p̄dium a pupillo auferat̄. dānū q̄d ſenſit pu. tutor reſartiet.

Tutores. Tutor vel curator ſtatim ex q̄ dati ſunt debēt facere inuentariū i p̄ſentia tabellionis. in q̄ deberēt ſcribere oēs res ⁊ oīa inſtra q̄ inueniunt̄ i hereditate pu. ⁊ in ſecuro loco reponi. ⁊ de mobilib⁹ reb⁹ debēt cōꝑare p̄dia. Et ſi ydonea predia nō inueniant̄. pecunia datur ad vſuras. Autentica.

Nouiſſime. Lex codicis dicit ꝙ tutor d̄bet fenerare pecuniā pu. aut̄. dicit ꝙ nō debet fenerare. ꝙ ſi feneret tenebit̄ pu. de mutuo. niſi mobilis eſſet ſubſtātia. qꝛ tūc eſſet fenerādū q̄ꝫtū ſufficeret ad expenſas pu. ⁊ familie eius. illa pecunia q̄ nō fenerat̄ diligēter cuſtodienda eſt. ſi tota nō ſufficit ad expenſas pu. tota fenerabitur.

Sanctimus. Debitor pu. ſi velit ſoluere tutori neceſſaria eſt iudicis autoritas ad hoc vt pleniſſimā cōſequet̄ ſecuritatē. ⁊ hoc in prima. hoc q̄d dictū eſt in ſolutione faciēda ſit neceſſaria iudicis autoritas fallit in ſolutione redditūū ⁊ penſionū.

Cū. Si mater filiū ſuū p̄terierit. ⁊ pu. extraneū cui⁹ tutor eſt fili⁹ inſtituerat heredē. qualiter filio ſuccurrat̄. querit̄ qꝛ niſi heredi pu. acq̇rat tenebit̄ actōe tutele. ſi acq̇rat ⁊ noīe pu. adeat p̄iudicat ſibi i act̄. inoffi. q̄rele. R̄. ꝙ adire. i. pupillo adeunti autoritatem p̄ſtare debet. ⁊ finita tutela aget de inoffi.

Conſtitutōez. s. e. l. ſanctimus cautū eſt qualit̄ debitor i ſoluēdo pleniſſimā ꝯſequit̄ ſecuritatē de ſolutōe redditūū ⁊ penſionū. hec addit ꝙ in ſolutione vſuraꝝ ſine interpoſitione decreti iudicis fieri p̄t. ⁊ plene ꝯſequet̄ debitor ſecuritatem. q̄ nō excedet ſummā. c. ſol̄. neq; tp̄s biennale. quo caſu decretū iudicis in ſecuritate taliū vſurarū eſſet interponendū ad hoc vt plene debeat ꝯſequi ſecuritatem.

Sanctimus. Si tutor vl̄ curator pu. cōtrouerſiā quā quis habet ꝯtra eos n̄ defendat aut eoꝝ cauſam nō agat. remouebit̄ a tutela cū infamia ⁊ tenebit̄ pu. ad om̄e damnū Si vero incepint agere vel defendere ⁊ ꝓcedente lite q̄ litē inchoauerat factus fuerit furioſus. debet curator p̄ſtari a m̄re vel a ꝓpinquis. ⁊ ordinandus eſt a iudice ⁊ m̄re ⁊ ꝓpinquis ſolicitandus eſt vt om̄i diligētia cauſam agat. Si v̄o curator ſe excuſat tūc ali⁹ ⁊ incōtinenti petend⁹ eſt ab his ad q̄s ꝑtinet ꝑiculū petēdi tutores. ⁊ ſic admittet̄ ad defenſionē pu. q̄ nō ſatiſdabit de rato nec iudicatū ſolui. vt. s. e. l. tutores. ſ; iudicio ſiſti. ⁊ ꝑ hāc ſatiſda. poterūt res pu. obligari ſine decreto iudicis. Cū v̄o ꝯtrahat̄. tutor ꝓmittet corā iudice in ſcriptis ꝙ pupillū diligenter ⁊ ſine delatōe defendet. Licebit aūt tu. vel cu. fructus diſtrahere ſine decreto vt vinū frumentū ⁊ ſimilia. ⁊ pecu. ex venditōe fructuū redacta vna cū alijs reb⁹ per eos adminiſtrabitur.

De peri. tu. ⁊ cu.

Et qui. Pater i teſtamēto duob⁹ filijs iſtitutꝫ duos dedit tutores. qꝛ ipi n̄ nouerant facultates eius adiunxit eis cōtutores duos libertos ſuos qui res ſuas nouerāt. n̄ vt adminiſtrarēt ſ; alios i adminiſtratōe inſtruerēt. qꝛ magis ſciebant facultates ſuas nō ſolū dati tenebunt̄. ſ; iſti ſi ſilauerūt ſe ſcire. ſiue fraudem adhibuerūt ⁊ ꝑpetrauerūt vel eos accuſare de ſuſpecto ceſſauerunt.

Ad eos. Ptr̄ſa. latū habēs p̄trimoniū in duab⁹ prouincijs. vnū i vna dedit tutorē. ⁊ aliū i alia degēs i vna ꝓuintia nō tenebit̄ ꝓ his q̄ gerunt in alia prouincia. nec econuerſo.

Si res. Si tutor res pu. in loco nō tuto poſuerit ⁊ ꝑ incendiū perierint tenebit̄. qꝛ ſuo dāno n̄ pu. ꝑierūt

Tutoribus. An tutor d̄ fortuito caſu teneat̄ q̄rit̄. dicit̄ ꝙ nō. qꝛ p̄uideri nō poterat.

Si tutor. Si tutor a m̄re p̄cat̄ ſiue in teſtamento det̄ ⁊ ignoret ſe datū. reſ q̄ ꝑierūt anteq̄ꝫ ſciret ſe datū ad ꝑiculū ſuū nō ꝑtinebūt. ſi ꝓbauerit ſe neſciuiſſe. q̄d ꝓbat̄ eoip̄o ꝙ nō ꝓbat̄ ꝯtrariū. vel ꝓbabit ſi vult. qꝛ nō p̄ſumetur ſcire. qꝛ forte nō interfuit in teſtamēto. vel ad domū ſuā fuerat denunciatum.

Tempus. Tutor finita tutela de antegeſtis tenet̄. nō d̄ his q̄ poſtea ſunt gerenda in curatore ecōtrario qꝛ n̄ de geſtis ſ; d̄ gerēdis tenet̄.

Quando ex facto tu.

Vliana. Mulier q̄dā tenebat̄ michi. ⁊ cōueni tutorē ſuū ⁊ obtinui. anq̄ꝫ ſnīa mandaret̄ executōni facta eſt maior. in cui⁹ bonis faciēda ſit executio. ſ. an tuto. vel mulieris q̄rit̄. R̄. ꝙ i bonis mulieris. qꝛ finita tutela ⁊ cura. ⁊ rationib⁹ redditis amplius tu. vel cu. non conuenietur.

Ut ſi. Si tutor pecuniā pu. pupillo mutuet. ⁊ ſtipuletur ſibi reddi cui acq̇ſita ſit actio. R̄. ꝙ vtil̄ pu. acquirit̄.

Si in. Mutuaui tutori noīe pu. x. q̄ in rē pu. ꝯuerſa ſunt. nunquid pu. tenebit̄. R̄. ꝙ ſic actione ꝑſonali. puta condictione certi ex mutuo.

Si hi. Si tutor finita tutela i adminiſtratōne ꝑſeuerauerit. puta locando p̄dia pu. act̄. vtili tu. tenebit̄. ⁊ ex eius ꝯtractu adulto acq̇ſita eſt actio.

Per tuto. In rē pu. tutor ꝯtrahens pu. acquirit act̄. n̄ ſic in rē ſuā. ⁊ h̄ ē ꝙ dicit vt ex certis cāis

Si ex plurib⁹ tu.

S vno. Si pu. pl̄es habeat tutores. an vnus cauſam pu. ſi alij defendere noluerint poſſit defendere q̄rit̄. R̄. ꝙ ſic.

Si diui. Si in duab⁹ ꝓuintijs tutores teſtator filio ſuo dederit. vnus i vna. alius i alia cauſam agat.

Ne tutor vectigal.

Ompetēs. Tutor tenebat̄ pu. ex mala adminiſtratōne in. c. vult ꝯducere vectigal. an ſit admittendus q̄rit̄. dicit̄ ꝙ nō. ⁊ h̄ in prima. Si v̄o dixerit ſe nō tenere i pu. cū teneat̄. ⁊ ſic ad ꝯductōez acceſſerit. ſi pupillo ſatiſfecerit ⁊ fiſco. in crimine nō ſit. ⁊ h̄ in ſecūda. Si v̄o ꝓ fiſco teneat̄ deinde tutelā dicat ſuſceptā periculoſa erit excuſatio a ꝑiculo falſi excuſabit̄.

De tutore qui nō ſatiſdedit.

I nondū. An minor a curatore minus ydoneo facultatib⁹ n̄ minorib⁹ anteq̄ꝫ officiū cure cōpleuerit poſſit exigere ſatiſdationē q̄rit̄. dicit̄ ꝙ ſic. ⁊ anteq̄ꝫ agat cū iudice ꝙ non ydoneū dedit tu. alioquin niſi ſatiſdedit remouebit̄.

Et cū. Si ex plurib⁹ tutorib⁹ vnus tm̄ ſupſtes fuerit an debeat ſatiſdare q̄rit̄. R̄. ꝙ ſic. ⁊ ſi nolit qꝛ nobilis ē remouebit̄ ſine infamia. ſi aūt ꝑ fraudē remouebit̄ cū nota infamie. ⁊ in locū defunctoꝝ alij ſubrogabunt̄. maxime tm̄ ſi patrimonium pu. ſit auctū. ⁊ illi tutores cōuenient heredes defunctorum.

In du. Tutor neq̄ꝫ ex teſtamento neq̄ꝫ ex inq̇ſitōne datus ſatiſdabit. ſi prius egerit tutor alteri⁹ generis noīe pu. ⁊ ſuccubuerit q̄ꝫ ſatiſdederit. non p̄iudicabit pupillo talis ſententia. neq̄ꝫ habet neceſſe petere beneficiū reſti.

Non. Nō enī tutoris par ꝯditio eſt quo enim dati in teſtamento ſunt vel inquiſitione non ſatiſdant alij ſatiſdare debēt rem pu. ſaluam fore.

Tutor. An tutor nec ĩ teſtam̃to nec inq̃ſitõe datus poſſit rẽ pu. alienare anteq̃ȝ ſatiſdederit q̃rit̃. dꝛ ꝙ nõ. nondũ p̃ſtita ſatiſdatione petere pt bo. poſ. pu. delatã poſtq̃ȝ electus eſt.

De ſuſpectis tuto.

Libertũ. An libertũ tutorem filij ſui accuſare poſſit ꝺ ſuſpecto pr̃ q̃rit̃. dꝛ ꝙ ſic. nondũ finita tutela. qua finita ↄueniet eũ act. tu. ꝓ male adminiſtratis.

Curatores. Q̃ñ curator ſciẽs ſe curatorẽ datum tardi⁹ adminiſtrat. ſuo ꝑiculo ceſſat ⁊ tenet̃. ſi ꝟo fraudulent̃ ceſſat remouẽdus ẽ vt ſuſpectus ⁊ ali⁹ ĩ locũ eius ſubſtituendus

Preſes. Si tutor datus ad adminiſtrationẽ nõ accedit. cõpellet̃ captis pignoribꝫ. ⁊ ſi in ↄtumacia ꝑſeuerauerit remouebit̃ vt ſuſpectus ⁊ ali⁹ in locũ eius ſubrogabitur.

Etiã. An tutor teſtamẽtari⁹ poſſit accuſari ꝺ ſuſpecto q̃rit̃. dꝛ ꝙ ſic.

In poſtulãdis. Nemo qꝛ pauper eſt tutor arguendus eſt vt ſuſpectus. ſed ſi fraudem cõmittat.

Pietatis. An frater filioꝝ fratris factus tutor argui põt de ſuſpecto q̃rit̃. dꝛ ꝙ ſic. hoc eſt officiũ pietatis ⁊ hoc in prima. ſi vero fraudẽ nõ ↄmiſerit. ſed inops factus fuerit adiungetur ei alius. ⁊ hoc in ſecũda. Nõ ſolũ frater ⁊ mr̃. ſed cognati ⁊ extranei poſſunt petere vt tutor ſuſpectus remoueatur.

Cũ. Tutor pendente accõe ꝺ ſuſpecto nõ debet adminiſtrare. ſȝ ali⁹ interim qui rem pu. adminiſtrabit ſubrogabit̃

Si tu. An tutor ↄtutorẽ ſuũ poſſit accuſare de ſuſpecto ⁊ remouere ab adminiſtratõe q̃rit̃. dicit̃ ꝙ ſic. ſed ſi petat vt ſibi cõcedat̃ adminiſtratio tutele anteq̃ȝ accuſauerit non eſt audiendus.

Suſpectos. An tutor remotus ſit infamis. diſtinguit̃ aut remotus eſt ob dolũ ⁊ eſt infamis aut ob culpã. ⁊ tunc non eſt infamis

De in litem dando.

Si quis. Si pu. plures habet tutores ⁊ vnus habeat cãm cuȝ pu. alij tutores eũ defendãt. ſi vero vnũ habeat petet ordinari curatorem.

An tibi. Duo erãt fratres ſeius ⁊ meuius habẽtes fundũ cõmunẽ. ſeius fundũ vendidit in ſolidũ. ⁊ decedens meuiũ dedit tutorẽ filio ſuo. an meuius fundũ vendicare poſſit ꝓ ꝑte ſua q̃rit̃ videt̃ ꝙ ñ poſſit. Prima ratio eſt qꝛ ſi agat meuius emptor ↄueniet pupillum ⁊ de euictione ad duplũ. ⁊ meuius habet neceſſe ꝺfendere pu. alioquin faceret ↄtra officiũ ſuum. Alia ratio eſt ꝙ ſi venderet poterit obijcere cõpenſationẽ pu. qꝛ pone ꝙ pars fundi valeat. x. ⁊ debeat. x. tutor ex adminiſtratione fiet compenſatio. ſi vero meui⁹ nil debeat ↄueniat pu. finita tu. actione tutele cõtraria. vel poteſt agere pro parte fundi conſtituto tamen curatore.

Ad prote. Tutor vel cur̃. datus ad vnũ negocium vel rem ratione illius tantũ tenebit̃.

Ad litẽ. Si curator det̃ ad litem ⁊ impenſam faciat. a contutoribus ſuis exigere poteſt.

Siue. Datus eras tutor fr̃is tui. noluiſti adminiſtrare. ſciẽs multas eſſe ↄtrouerſias int̃ te ⁊ frẽm tuũ. dicit̃ ꝙ nõ eſt tibi timendũ qꝛ poteris pu. ↄuenire ⁊ dabit̃ ſibi curator ad litẽ ⁊ pendẽte lite ſi hereditas aliqua ei obueniat poteris preſtare auctoritatem adeundi eam.

De eo qui pro tu.

Tiã. Mulier credẽs ſe tutricẽ filij ſui. adminiſtrauit res pu. ⁊ male cũ tutrix nõ eẽt. an ↄueniri poſſit querit̃. dicit̃ ꝙ ſic.

Nõ inutiliter. Bonoñ. nõ habebat tutorem. mater eius petijt tutorẽ mutũ. inutilit̃ fuit petit⁹. verũtñ ſi admĩſtret ⁊ ↄueniet debitores pupillares. an poſſit ſic obijci ꝙ ñ ſit de iur̃ tutor. q̃rit̃. dicit̃ ꝙ ſic.

Si mater indemni.

Vo. Mulier petijt tutorem dari filio ſuo ⁊ ꝑiculo ſuo. iudex malum dedit tutorẽ. nunquid pupillus matrem ſuam cõuenire poterit queritur. dicit̃ ꝙ nõ. ſed iudicẽ qui nõ ydoneũ dedit.

Quedã. Mater vel au⁹ maternus petijt a tutoribꝫ filioꝝ ſuorũ vt quedã poſſit admĩſtrare. ⁊ ꝓmiſit ꝺ p̃ſtando eos indemnes. admĩſtrauit ⁊ male. ſi plus volũt pu. ↄuenire tu. q̃ȝ mater vl̃ auum. bene pñt. ſed a matre vel auo q̃ ſuſcepit adminiſtrationẽ tutele. tutoribꝫ omnimoda p̃ſtabit̃ indemnitas.

Ob. Mater petijt tutorem dari filio ſuo minus ydoneũ. ⁊ ſuo ꝑiculo niſi in decreto iudicis ↄtineat̃ ꝙ illa ſuo ꝑiculo ⁊c̃. puta dicendo ſic. do tutorẽ ꝑiculo matris. nõ poterit ↄueniri. nec ea obligatione obſtricta eſt.

Si tutor contra matris voluntatẽ dat⁹ ſit

I contra. Mat̃ decedens ꝓhibuit ne ticius filio ſuo tutor daret̃. nichilominus eũ pr̃ dedit. nunq̃d poterit remoueri q̃rit̃. dꝛ ꝙ ſic. ſȝ nõ erit infamis niſi dolũ cõmiſit.

Ut cauſe poſt pubertatẽ adſit tutor.

Utores. Pendente tutela. cauſã pu. egit. ⁊ ſuccubuit. ⁊ appellauit. omnia acta penes eũ habet ⁊ factũs eſt pu. nunquid cauſam appellationis ꝓſequi debet. dicit̃ ꝙ ſic.

Ubi pupilli educentur.

Ducatio. Si int̃ mr̃eȝ ⁊ pup̃. ⁊ tu. ⁊ alios ↄſanguineos ſit ↄtrouerſia. apud quẽ educari debeat pu. ſi mr̃ ad ſc̃das nupc̃. non ↄuolauerit p̃ferenda eſt. ⁊ hoc inſpecta qualitate ꝑſone ⁊ ↄiunctione ꝑpendet iudex. ⁊ ſi iudex decreuerit apud quem educari debeat ille nccẽ habebit hoc facere.

Utrũ. Au⁹ matern⁹ ⁊ patern⁹ ↄtendebãt inter ſe apud quẽ dẽat educari pupillus. iudex eſtimabit quis eoꝝ maiorẽ affectionẽ erga pu. ⁊ quis magis inſidiaret̃ vite pu. ꝓpter ſpem ſuccedendi vt nõ talis ſed ali⁹ admittat̃.

De alimentis pupillo p̃ſtandis.

Upil. Si tutor nõ vult p̃ſtare pu. alimenta compellet̃ ꝑ iudicẽ. etiã ſi de ſtatu pu. moueatur q̃ſtio. qꝛ ſit ſeruus. vel de bonis ſit ↄtrouerſia.

Quod plerũqȝ. Aliq̃ñ petit̃ a iudice vt ↄſtituãt̃ alimẽta pu. vel adulto. aliq̃ñ tutores ſubminiſtrãt alimẽta ⁊ impẽſas faciũt ſine auc̃te iudicis. qꝛ nolunt declarare facultates pu. ne inde poſſint ſuſtinere dãnum. an tales ſumptus repetere poſſint q̃ritur. dicit̃ ꝙ ſic. qꝛ repetũt ſumpt⁹ factos in alimẽtis ⁊ in magiſtris pu. nec eis dicat̃ ſe vixiſſe de vento.

Arbitriũ tutele.

Um. Si pr̃ſa. in teſtamẽto ſuo tutorẽ dederit filio ſuo. ⁊ dixerit ſe. c. hr̃e ĩ bonis cũ nõ hebeat niſi. l. an in rõe reddẽda pu. p̃iudicet̃ tutori q̃ magis petat̃ q̃rit̃. dicit̃ ꝙ ñ idẽ eſt ſi dixerit teſtator ſe nõ habere niſi. x. cũ habeat. l. qꝛ nõ p̃iudicabit̃ pu.

Nomina. Q̃ñ tutor acceſſit ad gerenda negocia pu. oẽs debitores pr̃is erãt ſoluẽdo. ſi ergo tutor dolo vel culpa nõ exegerit ⁊ facti fuerũt non ſoluẽdo. an periculum ſpectet tutori q̃ritur. dicitur ꝙ ſic.

Curator. Iudex p̃cepit tutori vt de pecũia pu. comparet p̃dia. ⁊ ille ſibi nõ pu. cõꝑauit ĩ electione pu. eſt vel petere p̃dia empta ꝺ pecunia ſua vel pecuniã cũ vſuris centeſimis.

Eum. Filiũ tuũ impuberẽ heredẽ inſtituiſti ⁊ iuſſit tutor eũ abſti. ab hr̃ditate pr̃na. ⁊ dãnificatus eſt tm̃ in. c. puta hr̃ditas valebat mille ⁊ ĩ nongẽtis tenebat̃ creditoribꝫ. pu. egit aduerſus tutorẽ ad intereſſe. ꝙ erat in. c. ⁊ ei ↄdemnatus eſt tutor. qꝛ ꝑ culpã ſuã fecit eum abſtinere nunq̃d creditores poterũt ↄuenire pu. act̃. here. q̃rit̃. dꝛ ꝙ ñ. qꝛ hoc ꝙ ↄſecut⁹ eſt noĩe trãſactõis ñ videt̃ ↄſecutus noĩe hr̃ditatis

Omnes. Tam tutores ſi pluref habet pu. ꝗꝫ eorū here des corā eodē iudice ↄueniendi ſunt. ſi igi tur pater tuus cū alio tutore adminiſtraue rit. ⁊ vterqꝫ deceſſit. idē iudex pu. dabitur aduerſus te ⁊ heredē tutoris.

Cum tutor. In duob⁹ pecca uit. tū qꝛ vendidit rem pu. tū qꝛ paruo ꝑcio. ⁊ de ꝑcio aliquid ſubtraxit. ſi minor vult habere ratam ven ditionē poteſt repetere precium qđ recepit tutor. ⁊ reſidui ꝑcij neceſſaria eſt reſtitutio qꝛ iure cōmuni tutus eſt. ⁊ illos q̄ geſſerūt poterit ↄuenire cū plures habuit tutores. ⁊ ſi omnes geſſerunt poterit eligere vnū ex tutorib⁹ ⁊ ↄuenire eū. pupill⁹ tū cedit act. ꝗꝫ habet aduerſus alios.

Quidquid. Si tutor vel cur. obmiſit q̄ facere d buit. vt de geſtis tenebit᷑.

Tutores. Actio tutele ꝑſonalis eſt. ſi ergo ſteterim per .x. vel. xx. an. qđ non egi. an repellar ꝑſcri ptione. dicit᷑ ꝙ nō.

Tutorē. Tutor finita tutela cōue niendus eſt ⁊ vt rationē reddat ⁊ reliqua deferat. i. que remanſerūt penes eū ex mala adminiſtratione. ſi vero di cat ſe nō eſſe ↄueniendū. qꝛ ceſſit matri ad miniſtrac̄. ⁊ illa indemnitatē ſibi ꝓmiſit ⁊ ita mater debet ↄueniri. an ſit audiendus q̄ ritur. dicit᷑ ꝙ nō. ſed tutorē ↄueniet. tutor matrē ex ſtipulatu

Si defunctus. Tutor ĩ ini tio q̄n erat tu tor datus erat pauꝑ. pendente tutela fact⁹ eſt diues. vult pupillus vendicare ꝑdia q̄ compauit ſibi tutor tanq̄ꝫ empta de bonis pu. nunquid poteſt querit᷑. dicit᷑ ꝙ non. qꝛ non ſufficit ad ꝓbationē ꝙ ex bonis ſuis fa ctus fuerit diues q̄ ab initio geſtionis pau per erat.

Tutor. Tutor durāte tutela incho auit edificare domū. finita tutela ↄneris cōpletis ad alia gerēda nō ac ceſſit. de nō geſtis nō tenebit᷑.

Tutele. Actio tutele heredib⁹ ⁊ cō tra heredes datur.

Veteris. Si tutor extra iudiciū ↄfitetur plus eſſe in bo nis ꝗꝫ ſit. vt pupill⁹ cū nobili ↄtrahat mu liere matrimoniū ſibi ꝑiudicat. ⁊ hoc in pri ma. Si vero tutor inuentario ſcripſerit. c. eſſe in hereditate cū non ſint niſi. l. preiudi cat ſibi. qꝛ creditur pu. inſtrumēto. ⁊ hoc in ſecūda. Non ante accedit tutor ad admini ſtrandas res pu. niſi prius facto inuētario. niſi teſtator ꝑceperit inuentarium non fieri ⁊ hoc in tercia. Si vero inuentariū nō fece rit remouebit᷑ vt ſuſpectus. ⁊ erit infamis nec bn̄ficio principali erit abſolutus. ⁊ alijſ penis legittimis ſubiugabit᷑.

De diui tu.

I post. Si pupill⁹ plu res habeat tuto res. ⁊ finita tutela oēs fuerunt ſoluēdo. ⁊ datuſ fuerit curator nec ille egerit. ⁊ aliquis eoꝝ fuerit factus n̄ ſoluendo. periculū ad ↄtutorē nō ꝑtinebit. ſed ad curatorē. qui cū agere potuit cū effe ctu agere ſupſedit.

Si diuiſio. Si pupillus pluref habeat tutores. aut facta eſt diuiſio inter eos a iudice vel a tu tore. aut nō. ſi nō electionē habet pupillus finita tutela quē velit ↄuenire ⁊ in ſolidum ceſſione tū ↄuentionis ⁊ exactionis ſibi cō petentis aduerſus alios ↄtutores ſuos fc̄a. ⁊ hoc in prima. Si facta eſt a iudice. aut a teſtatore. aut a ſeipis. Primis duob⁹ caſi bus vnus vel ex alteri⁹ adminiſtratōe nō te nebit᷑. niſi ꝑ dolū aliū ſuſpectū remoueri n̄ fecerit. vel tarde remouit cū alter factus fu erit nō ſoluendo. vel ſi accuſauerit de ſuſpe cto ⁊ colluſit patiendo ſe ſuꝑari propter ali quā pecunie q̄ꝫtitatē. Et ſi dicat ↄtutorem nō adminiſtraſſe. qꝛ ꝑ hoc non excuſabit᷑ qꝛ ⁊ de nō adminiſtratis tenebit᷑. ⁊ hoc in ſecū da. Si vero ipſi inter ſe diuiſerint ꝑinde ē quaſi diuiſio facta non eſſet. ⁊ quib⁹ in ſoli dum ↄueniet᷑. ⁊ vno ↄuēto ⁊ exacto cedet ſibi pu. act. aduerſus aliū.

Licet. Conuenit inter duos tutores ⁊ vnus adminiſtraret. ali⁹ nō. pactū illud nō ꝑiudicat quo minus quē ve lit ↄueniat pu. vel quo minus periculū ad

vtrunqꝫ ꝑtineat niſi ꝙ prius cōuenietur q̄ adminiſtrauit ſi ſoluendo ſit vel ei⁹ heres

De in litem iurando

Duerſus. Si heref tutoris v es vel inſtr̄a mīoris detineat finita tutela et datus eſt cura tor ⁊ agat aduerſus eū vt reſtituat ſi vero dolo vel culpa lata inſtr̄a nō exhibeat pote rit curator aduerſus eū iurare in litem pro quāto nollet inſtrumētis carere vel ſibi nō exhibita fuiſſe.

Is qui. Curator repoſcēs rōnem tutoris ab herede tutoris n̄ ↄpellit᷑ iurare ĩ litē ſꝫ: ſi vult pōt ſi heres heredis inſtrumenta pu. quondā dolo vel lata culpa exhibere detrahat. ⁊ hoc in ꝑma Si vero dolus vel culpa interuenerit non iurabit᷑ in litē: ſed iudex de veritate inq̄ret.

Summa. Duob⁹ adminiſtra tione reꝝ iniūcta vn⁹ adminiſtrauit aliuſ ceſſauit. qui geſſit dice bat minorē damnificatū fuiſſe ĩ. c. ꝑ hoc ꝙ alius nō geſſit ⁊ iurauit aduerſus eū ĩ litē. ⁊ iudex ↄdēnauit eū in. c. minor circūuen tus forte fecit ei pactū de non petēdo. nun quid ei noceat querit᷑. dicit᷑ ꝙ nō. eo ꝙ nō interuenit curatoris auctoritas. vel ſic pe tijt ſocius vt trāſigeret᷑ ſuꝑ dicta ſumma. an poſſit fieri trāſactio querit᷑. dr̄ ꝙ nō. pri ma poſitio verior eſt.

Alio. Alio iure tenet᷑ tutor. alio iure heres eius. quia aduerſus tuto rem ſi inſtr̄a non exhibeat lata culpa vel leui iuratur in litem aduerſus heredem niſi do lo vel lata culpa ſi nō exhibeat et hoc in pri ma Si vero lis cū tutore fuerit conteſtata in transferenda actione in heredem preſes pactib⁹ ſuis fūget᷑ et niſi inſtrumenta exhi beant᷑ non ignorabit qualit᷑ procedet ſꝫ nō apꝑt qua actione tu dic ꝙ deferet iuramē tum heredi ſi poterat deferre vel defuncto vt. C. de he. tu. l. cum oſtendim⁹ ⁊. l. vltra

Licet. Si tutor inuētarium non fe cit et deceſſit aduerſus heredē in litem nō iurabit ſed conueniri poterit de dolo defuncti ad cōmune intereſſe

De heredib⁹ tutorum

Eredes. De negli gentia tu toris que dolo nō compat᷑ an heredes eius coueniri poſſint querit᷑ . ꝙ nō niſi lis fu erit conteſta. cum defuncto vel aliquid ad eum ꝑuenerit ex bonis pu. vel cum pu. acq̄ rere potuit alij ceſſit ut. ff. man. ſi ꝓcura. §. vltimo

Paret. Si plures dati ſunt tutoref alicui ⁊ quidā geſſerunt et q̄ dam nō tam illi q̄ geſſerunt q̄ꝫ non gerēteſ tenent᷑ ꝑus tū cōueniendi ſunt q̄ geſſerūt

Aduerſus. Si tutor in cauſa pu. contraxit et fi deiuſſorem nō idoneum accepit puta quia mutuauit pecuniam. pu. an teneat᷑ eo noīe querit᷑ dicit᷑ ꝙ ſic vel ſic aliquis fideiuſſit pro ticio aput ſeium ſeius filio ſuo fideiuſ ſorem dedit tutorē ſi a ſeio nō exegerit ti cio facto nō ſoluendo vel ticium nō cōuenit poterit. pu. ex cauſa fideiuſſionis actionē. tu. conuenire ꝙ conuerſa ſit actio in acti onem tu.

Heredes Si ad tutoris heredes vl' curatoris aliquid ex re pu. vel adulti ꝑueniat an id reſtituere de beant queritur dicitur ꝙ ſic et ſiue admini ſtrauerit tu. vel cu. ſiue nō tenebitur

Certū eſt. Si plures dati ſunt tutores et quidā ge rant et quidam non non gerentes ſi ſoluē do non ſunt qui geſſerūt vel eos de ſuſpec to non accuſauerit quin teneantur dubi um non eſt et h̄ in prima Si g̊ libertus et patronus dati fuerint tutores et patronus fuerit ſuſpectus non debet libertus excu ſari ſi eo pretextu dimittat patronum accu ſare ꝙ non liceat ſibi aduerſus patronum famoſam inſtituere actionem cum poſſit of ficiū iudicis implorare ſi aliquid de rebus pu. ꝑiret vt amoueretur et alius daretur

Qui ſe. Si duo tu. dati ſunt pu. et vnus gerat alius nō ſi vero aliqua ſūt que a nullo eorum geſta ſunt ad vtrumqꝫ periculum cōmuniter pertinet

De uſuris pupilla.

Vtorē. An tutor vel curator qui pecuniam pupilli

vel adulti in vſus ſuos ꝯuertat. ad legitiās teneatur vſuras queritur. dicitur ꝙ ſic

Eius. Si plures ſint tutores. ⁊ vnus vel ex perſona ſua quia geſſit ⁊ male vel omiſit cū gerere debuit. vel ex pſona qui ſoluendo non ē. ſi conueniat et non ſoluat an teneatur ad vſuras querit. dicit ꝙ ſic licʒ videat ꝙ ex pſona alterius vſuras alias ſoluere non debeat quia euenit ut ab alio vſure pſtent ſi contutorem ſuū ſuſpectum non fecerit cum facere potuit

Si pecu. Si tutor pecuniam pu. fenerare non potuit. vel ī emptionē pdiorum idonee collocare an ad vſuras pecu. ſi eam depoſuit teneatur q̄ritur. dicitur ꝙ non.

Pupillus Si tutor finita tutela credat ſe debere pu. pec. et pu. nolit eum cōuenire vel rōnes audire adminiſtrationis ꝓpt curſum vſurarū an poſſit adultum cōpellere vel facere compelli ut eum conueniat queritur. dicitur ꝙ non. ſed ſepius debet facere pu. ad iudicium citari vt ſic magis ꝯtumax pſumatur et ſic ei ſecurius poſſit ꝓuideri qualit autem hoc fieri debeat non aperit. tu dic ꝙ offerre debet ſi nō accipiat declaret hoc iudici et actor conſignet deponat et ſic inhibetur vſurarū curſus idē eſt ī curatore obſuādū

De fideicom. tu.

Ligere. Electionē habet pupillus tu. vel eius heredes an fideiuſſores tutoris ꝓ male adminiſtratis an partē ab uno an partē ab alio quia inſolidū vtroſqʒ cōuenire non poteſt

Non eſt Si tutor teneat. pu. et ſoluat liberat fideiuſſor ſi vero fideiubebat ꝓ tutore refert an ſimplicit an interueniente ſtipulatione rē pu. ſal. forē Primo caſū tutore ſoluente liberatur fideiuſſor Secūdo caſu tu. ſatiſfaciēte nō dicit liberatus ſʒ non īcidiſſe ī obligationē vel primo caſu liberat fideiuſſor in totum. ſecūdo in eo tantū ꝙ a tutore ſeruari non poteſt

De ꝯtrario iudicio tutele.

J pro iudi. Si finita tutela pupil. unum de tutoribꝫ ob cōmune dolum ꝯuenerit et ꝯdemnari fecerit et alius ꝓ ꝯdēnato ſoluerit ſi poſtea alia die velit vt pu. cedat ſibi ac. aduerſus ꝯtutores an ꝯtrio iudicio tutele ad id faciēdū poſſit pu. cōueniri querit. dicitur ꝙ non Si vero ſoluerit vt cederet ei ac. h caſu videtur acē. emiſſe et ut ea ſibi cedatur poterit pu. conuenire.

Si nō Duo erant tutores qui male adminiſtrabāt pu. finita tutela vnū qui erat abſens elegit et in ſolidū cōdēnari fecit nec ille ſciuit ſe cōdēnatum nec appellauit et ſic acquieuit. eo ſoluente cōueniet pu. vt ſibi cedat acc. aduerſus cōtutorē vel ſi nō cedat cōuēiet tu. vtil. neg. ge. acc. vel tutele.

Si pater. Pater tuus adminiſtrauit tutelam puigni ſui. et ex mala adminiſtracōe tenebat pu. in. cccc. et deceſſit pu. heredibꝫ inſtitutis. et iſta cōfuſione extincta eſt actio. reliqua. cc. a te petere poterit. ſi vero pater aliqua pu. impēdit vſque ad cōcurrētē quātitatē cōpenſabis ſi vero quingenta impendit et in. cccc. tantū tenebat nec agere velit plus ſciens fuiſſe ei rogatum q̄ʒ debitū poteris eū ꝯuenire contrario iudicio in id quod ſuper. eſt deducto debito.

De auct. preſtā.

Eque. Si pu. ſine tu. auct ſtipulatur aliquid ſibi dari vel fieri an valeat ſtipulatio q̄ritur dicit ꝙ ſic.

Nec. Si pu aduerſus aliquē act. habeat an ſine tu. eā remittere poſſit queritur. dicitur ꝙ non.

Cum. Si a pu. ſine tu. auct. diſtractum fundū compaſti eū pſcribere non potuiſti.

Clarum. Tam in ciuili cauſa q̄ʒ in crimiāli ſi pu. vel adultus conueniatur vel cōueniat interuenire debet tutor vel cu. ad h ꝙ teneat quod actum eſt ne dicat pu. ꝙ ſibi noceat vel taceat quod ſibi ꝓdeſt.

Veterū. Olim ſi plures erant tutores dati in teſtamēto a iudice vel a lege vel ex inquiſitione vnius dati in teſtamento auctoritas ſufficiebat ſi plures erant legitimi non vnius ſed omnium ſufficiebat auctoritas. Hodie vero nulla erit differentia cuiuſcunqʒ generis ſint tutores dum tamen adminiſtratio non ſit diuiſa tunc enim quilibʒ pro ſua regione ſeu parte preſtabit auctoritatē niſi tale factum fuerit per quod ſoluitur tutela v. gratia pu. vult ſe dare marito per arrogationē finitur tutela vnde in hoc caſu omēs tutores debent preſtare auctoritate nec vnius ſufficit quia quod omnes tangit.

Quando tu. vel cu. eſſe deſināt.

J tutores. Si tutor nō ſufficit ad adminiſtrationē tutele pu. pt petere vt ſibi adiungatur curator qui eo tēpore quo tutela finitur ab officiō cure eximitur hoc eſt cum tempus pubertatis aduenerit quo peruento dādus eſt ſibi alius curator ꝓpter etatis infirmitatem.

Tutoris. Si pu. tutorē ſibi datū habere noluit an ſola voluntate eius finiatur officium tutele q̄ritur dicit ꝙ non.

Indecorū. Aduenīete tempore pubertatis finit officium tu. qualiter autem hoc ſciebatur olim fiebat corporis indagatio ſed hodie cū femina peruenerit ad. xij. an. iudicetur pubes maſculus cum peruenit ad xiiij. an.

De acto tu. dando.

J filij. Pat filij ſui emācipati erat tutor legitimus obuenit pu. hereditas materna quam pater adminiſtrare non poterit quia oportebat eū abeſſe cauſa rei pu. an poſſit petere actorem q̄ritur dicitur ꝙ ſic ſed pro cur. ꝯſtituere non poteſt qr. dominus non eſt.

De excu. tu. et cura.

Alſa. An ſpado poſſit ſe excuſare a tu. queritur dicitur ꝙ non

Si curatores. Alicui erat datus tutor vel curator generalit. minor habʒ patrimonium ſuum tam in italia quā in prouincia an curator italicus poſſit ſe excuſare ne ſit curator in ꝓuincia dicit ꝙ ſic quo facto dandus eſt ſibi curator

Excuſationis. Ingenuꝰ excuſationē habet ne liberto detur tutor ſed cum aliquis ptendat hāc exceptionē et iudex eū repellet quaſi tarde ptendiſſet niſi appellet in litem parare ſententie debet.

Ampli. Tutor qui contrahit cum pupilla nupci. nō eſt matrimoniū et erit infamis ſi vero aliquis vxorem hn̄s minorē et cum erat abſens datus erat ei curator an impediatur matrimoniū queritur dicit ꝙ non ſed debʒ ei alius ſubſtitui nō enim debet ipſemet maritus remanere in cura ꝑ hoc ꝙ dicit ſe ignoraſſe curatorem datum

Libertos. Libertus ſi filie patroni detur curator ſe excuſare nō poteſt et pupillo facto adulto nō poteſt ſe excuſare a cura ꝑ hoc quod erat eius tutor

Quinquaginta. Certum eſt quod. l. dies dantur volenti ſe excuſare a cura vel tutela ſed a quo tempore incipiant currere querit dicitur ꝙ ab eo tempore a quo quis ſcit ſe datum tutorem vel cu. ſi iudex non admiſit eius excuſationē quia infra. l. dies nō venit nec appellauit videt acqeuiſſe iudicis ſententie

Neque. Eo ptextu ꝙ quis ſit debitor vel credi. pu. vl adulti a tutela vel cura ſe excuſare nō poteſt ſed aliꝰ debʒ ſibi adiungi vt ſi creditorē et velit pu. cōuenire defendet eum adiunctus

Coloni. An ꝯductor pdiorum fiſcaliū eo pretextu a tutela ſe excuſare poſſit queritur dicitur ꝙ non

Frater. Non eo ꝙ quis habet niſi vnum oculum a tutela vel cura ſe poteſt excuſare

Exac. Quādiu quis tributa exigit a tutela habet vacationē.

Teſtō. Si pu. habeat p̄rimoniū ī ita lia ⁊ prouincia. tutor ei datuſ ſimplicē. infra. l. dies excuſationem habet ſ. ꝙ vtrobiq; domicilium nō habet ꝓponere debet ꝙ ſi temp⁹ fluxit videt̃ dationi ꝯſen ſiſſe ⁊ vtriuſq; patrimōij erit tutor ſ; ꝓpter latum patrimoniū poterit adiūgi cur̃.

Volūtarie. Si voluntarie ali quis q̄ hēat excu ſationē ſeu ſpōte ſuſcepit tutelā nō propter hoc ꝯpellit̃ aliā ſuſcipere. ut. s. de epis ⁊ cle. aut̃. plures vel ſic lic; vnuſ excuſationē hn̄s ſpōte ſuſcipiat nō p̄iudicat alij qui ſil̃em ex cuſationē vt. C. de p̄uil̃. nc̄a. l. ij. vel dic nō preiudicat p̄uil̃. pu. q̄min⁹ tutoriſ bona ſint obligata pupillo.

Nec ſena. Non ſolum liberti ali orum ſ; nec ſenatorū ſi gerant tutela; vel curā patroni a muneri bus ciuilibus ſe excuſare poſſunt. ſi vero ſe nator tantū habeat vnum libertū qui datus ſit tutor patrono. ille a tutela vel cura habet excuſationē.

Bene. Iudex nomiauit aliquem ad tutela; vel curā. nō vt vel ille fieret tutor ſ; vt redimeret et daret pe. iudi ci ne aſſumeretur tutor ſi excuſationē habet quicquid impendit recuperabit a iudice q̄ eum nominauit.

Quanquā. Nominatus ad tu tela; volebat ſe ex cuſare. iudex nō admiſit excuſationem ſua; et ideo appellauit. p̄dente ap. pupillus fac tus eſt pubes. an cauſa ap. agitari debeat q̄ ritur dicitur ꝙ ſic. propter periculu; medij temporis ꝙ effluxit poſt appellationē. vt ſi appareat ꝙ malicioſe ceſſauit teneatur alio quin non.

Sint. Nominatus ad tutelam dice bat ſe controuerſiā habere cū pu. ſuper ōnibus bonis aut ecōuerſo et ꝓ h̄ volebat ſe excuſare. an hoc ſufficit queritur dicitur ꝙ ſic. ſi habet excuſatione; intra. l. dies et opponat vt inſti. e. §. Ite; propter litē ff. e. l. propter. l.

Licet. Si cum minore annis matri moniū contraxiſti. et ei pater tiuus datus fuit curator. ſi ſe non excuſet nō ſolum offendet orationē diui marci. qua ca uetur ꝙ gener non debet eſſe tutor vxoris filij. ſ; infamis efficitur.

Tutores. Nominatus ad tutelā vel cura; ſi excuſationē ſuam habet. appellare non habet neceſſarie ſ; eam ꝓponat infra. l. dies. An autem ſuf ficiat ad excuſatiō; ꝙ teſtatore aliquid vxo ri ſue vſufr. oīm bonorum ſuoꝝ et pu. nichil habet queritur dicitur ꝙ non. quia perſone nō rei p̄ncipaliter datur tutor vt inſti. qui da. tu. poſ. §. certe.

Inuſitatā. Nominatus ad tu telam volebat ſe ex cuſare per hoc ꝙ habet matre; pu. obligatā contrario iudicio tutele. quando aliquādo fuerat tutor ⁊ in eam impēdit. Nunquid ſu fficit talis excuſatō. queritur dicitur ꝙ nō.

Curator. Si pu. alicuius tutela; adminiſtraſti. dei de eo facto adulto curatoris. an poſſit excuſare ꝑ hoc ꝙ eras eius tutor. dicitur ꝙ ſic. et eam oppones ab eo tempore quo ſciuiſti te cura torē nominatū.

Quoniā. Tres hēbas frēs vteri nos. ſi datus fueris eis tutor non poteris te excuſare per hoc quod habeas cū eis aliquas res. cū dato curato re poſſit diuiſio fieri.

Si tutor. Si nominatus ad tute lam ſe excuſet et cum ex cuſatione ſua fuerit abſolutus an periculu; adminiſtrationis ad eu; pertineat. dicitur ꝙ non.

Hūanitatis. Nominatus ad tutela; vel curā ſi velit ſe excuſare per hoc quod pu. litē habe at cum ſorore ſua quia preſumi poſſet ꝙ ra tione affectionis patitur ſe lupari. an ſit au diendus queritur. dicitur ꝙ ſic. Et donan dus eſt alius tutor qui propter affectione; defendere pu. non impediatur.

Excuſatur. Eo ꝙ quis nauicu larius eſt a tu. vel a cu. ſe poteſt excuſare. ita tamen vt ſi detur tutor pu. corpiſ ſui ꝓ h̄ nō poſſit ſe excuſare

Vires. Silentiarij principis a tu. vel cu. vacationē habent.

Si tutor falſo.

Ia. Nominatus ad tutelam ab ſentibus parētibus pu. qui eū debebant defendere falſam excuſationē p̄tendebat. forte dicendo ꝙ habebat. iij. li bras cum eſſet romanus ⁊ non habebat niſi duos ⁊ abſolutus ē ſi poſtea appareat eū fal ſo ſe excuſaſſe et iudicem circūuenuiſſe peri culum adminiſtrationis ad eum pertinebit ab eo tempore quo datus erat tutor.

Tutores. Si tu. vel cu. poſtq̄; in cepit adminiſtrare ſe ex cuſauerit nō val; excu. licet legittima fuiſſet

Quid. Si tutor vel curator de facto ſe excuſet et iudex gratia vel amore eum admiſit ⁊ a tu. abſoluerit nichil ominus periculum ad tu. pertinebit habita abſolutione nulla.

Si tutor reipu. cauſa abfuerit.

Vi. Si tutor datus pendente tu. reipu. cā abeſſe ceperit tūn ſe excuſare debet ne medij tem poris periculo adſtringatur ꝙ ſi uon fecerit conuenietur ſed poſtulabat ille qui interim adminiſtrauit prius conueniatur.

Certum. Ei qui abfuit rei pu. cā et reuerſus ē datum an nus vt anno a tutela ſe excuſet vel habet ex cuſationem a noua tutela a tempore reuer ſionis.

De excu. vetera.

Vi. Miles qui. x. annos ſtetit cū principe ſi ex honeſta cau ſa remittatur puta cauſa infirmitatis idem p̄uil. hab; quod veteranus ad tutelam nō ſui corporis ita a tutela miſſus aliorum ex cuſationē habet ne ſit tutor quam opponet infra. l. dies ab eo tēpore quo ſcit ſe datū tutorem et hoc in. l. ſe.

Qui numero libē.

Vi ad. Rome quis habēns liberos tres incolu mes et. iiij. in italia ⁊. v. in prouincia libera tur ab onere tutele.

Neque. Liberi proſunt patri ut ſupiori. l. proxima ſed ſi quis habet filiam et ex ea nepotes ſi illa de cedat an nepotes proſint auo materno q̄ri tur dicitur ꝙ non ſed patri.

Qui etate.

ater. Maior. lxx. an. a tutela ſe poteſt excuſare.

Qui morbo.

vminibus. Orbat⁹ vtroq; lu mine et mutus excuſatur a cura.

Qui numero tute.

I tres. Habēns tres tute las l̃ curas a quar ta vacationem habet ſi vero finite ſunt alia poterit ſubrogari ſi vero quis habens du as filias et duas tutelas cum iſte excuſatio nes ſint inperfecte an faciant vnam perfec tam dicitur ꝙ non.

De cu. fu.

vratores. Prodigo ul̃ furioſo maio ri. xxv. annis dandus eſt curator

Orationis. Tutor vel curator prediū minoris ſi ne decreto alienare vel obligare non poteſt et hoc oratione diui marci ſeueri cauet̃. Si aūt huiuſmodi oratio extendat̃ ad curato rē furioſi et prodigi vt ille ſine decreto alie nare non poſſit q̄rit̃ dicit̃ ꝙ ſic. vnde ſi ob ligetur nō ten; pignoris obligatio creditor tū hab; p̄ncipalē actionē aduerſus furioſū vel prodigū ſi pecunia in vtilitatē ſuā fue rit conuerſa.

Si pater. Fili⁹ patri mēte capto curatorē petere deb; ꝓ quē ſi quod alienatū eſt reuocari poſſit.

Cum rem. Si maritus vxore; ſuā a patre emācipa tā furioſam repudiauerit et mater viro pac tū fecerit de non reddēda dote vel alijs re bꝫ filie an p̄iudicꝫ q̄ritur. dicitur ꝙ non. vel ſic delata erat hereditas viro et vxori ſue fu rioſe vir eius repudiare non poteſt.

Ne lucrum. Olim ſi pat̃ du os habens filios vnum emāciparet ille fratri ſuo ſuccedere

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA

poterat hodie ſecus ē quia emãcipatus ſuccedere poteſt vnde cũ emolumẽtũ ſentit ⁊ onus debet ſentire quia vocabit̃ ad tutelã fratris ſui.

Cum alijs. Cũ quis furioſus eſt aut ꝑpetuo aut ad tẽpus primo caſu curator debet adminiſtrare cõtinue nec eiꝰ cura finit̃ ſi dilucida habeat interualla an interim debeat ceſſare curator dicit̃ certũ eſt ꝯſtitutũ ſed in dilucido interuallo hereditatẽ adire vl' cõtrahere poteſt ſine auctoritate curatoris.

Cum furi. Si furioſus eſt in patris poteſtate adminiſtrabit bona filij caſtrenſia vel quaſi nec dabitur furioſo curator. Si vero pater moriatur poteſt furioſum inſtituere heredem et ei ſubſtituere vt. j. de impu. ⁊ ali. ſub. l. vnã Et ſi furioſus moriat̃ trãſmittit hereditatẽ ad eos qui ei ſuccedũt ab ĩteſtato ⁊ ſi furioſo deferat̃ aliqua hereditas curator eiꝰ poterit agnoſcere bo. poſſ. et hereditatẽ adire et ſi datus fuerit curator in teſtamẽto patris non ſatiſdabit de bene adminiſtrãdo ſi nõ ſit datus in teſtamento ſꝫ a iudice vl' a lege quia eſt ꝓximus agnatus tũc nõ cogitur ſatiſdare ſi idoneam hẽat ſubſtantiã iurabit tamen coram epiſcopo et trib⁹ primatibus ꝙ bene adminiſtrabit bona furioſi et faciet inuentariũ ſi vero nõ habeat idoneã ſubſtãtiam dabit fideiuſſores et ꝯſtituetur apud p̄ſidẽ prouincie et omnia q̃ acquirũt̃ furioſo ex cauſa legati vel ex quacũqꝫ cauſa debꝫ adminiſtrare et ſi cõpos mẽtis factus fuerit retiebit ea ſi vult vel repudiabit ſi vero moriat̃ ĩ furore ꝑueniãt boã ad eos ad q̃s eſſẽt ꝑuentura ſi nũqꝫ furioſus fuiſſꝫ ſi vero curator diſcedat alius in locũ eius ſubrogabit̃ habeat aũt hec lex locũ in futuris negocijs non in preteritis.

De predi mi.

Venditio. Pater obligauit p̄diũ minoris vel ſuũ h̃ pacto vt ſi ſua die pecunia nõ ſolueretur liceret ſibi vẽdere ⁊ deceſſit ei minor non ſatiſfaciẽte ſua die minore creditor prediũ diſtraxit vult minor reuocare prediũ quaſi alienatũ ꝯtra ſe. cõ. quo cauetur ꝙ p̄dium minoris ſine decreto alienari nõ debꝫ an ſit audiẽdus querit̃. R̷. ꝙ non ſi tamẽ creditor viliori p̄cio vẽdidit q̃ꝫ valeret poteſt iudex eum reſtituere vt ſibi iuſtum precium reſtituat̃ et quod dicit̃ in ſe. cõ. tunc locum habꝫ cum minor ipſe predium vẽdidit ſine decreto vel ꝙ minor nõ ſoluit miſſus eſt in poſſ. alicuius p̄dij cauſa iudicati et miſſus diſtraxit.

Non ē. Rem pu. licꝫ alij obligatã diſtrahat ſine decreto ipſo iure non tenebit alienatio. nec reſtitutio in integ. ē neceſſaria ⁊ hoc in prima. ſi vero creditor minore non ſoluente rem creditoris ſine decreto diſtrahat valet vẽditio. ſꝫ ſi fraudem in vẽditione cõmiſit reſtituetur minor et hoc in ſecunda.

Cum. An pater filij ſui emancipati minoris predium minori acq̃ſitum ſine decreto alienare poſſit querit̃ dicitur ꝙ non etiam ſi tanqꝫ ſuum vẽdidiſſet non vt pupillare.

Non ſolum. Certũ eſt ꝙ oratione diui ſeueri cauetur vt prediũ minoris ſine decreto alienari non poſſit titulo vẽnditionis an idem ſit in alijs titulis alienationis puta donationis vel tranſactionis querit̃ dr̃ ꝙ ſic. ſi ergo minor ex cauſa falſa vẽdidit fratri fundũ ſine decreto reuocari poterit reſtituto fratri ſi quid minor ab eo percepit.

Et ſi. Judex circumuentũs falſis allegationib⁹ puta quia dicebat̃ ꝙ es alienũ imminebat cũ non immineret. de predio minoris alienando decretum ĩterponendo non valet alienatio vnde predium alienatum minor vendicare poterit.

Minor. Si minor vel eius procurator preſidi de interponẽdo decreto libellum porrexit non' ſtatim diſcernetur vt res minoris vendatur ſed cauſam examinabit.

Si ad. Pat̃ filio ſuo minori ⁊ emãcipato p̄diũ donauit poſtea filius ſine decreto de reddẽdo pr̄i cautionem omiſit cũ ꝯtra ſe. cõ. hmõi cautio ſit emiſſa filio non preiudicabitur.

Pre. Minor ſpõſe ſue donauit p̄diũ añ nupc. noĩe ſpõſaliorum ſine decreto an valeat donatio querit̃ dicit̃ ꝙ non vtpote facta ꝯtra ſe. conſultũ.

Et. Si tutor vel curator p̄dium minoris alienauerit ſine decreto an ideo minor reuocare poſſit queritur dicit̃ ꝙ ſic pignora autẽ que curator emptori ob euictionem obligauit poterit emptor ꝓſequi.

Prediorũ. Si p̄diũ ſuum minor ſine decreto alienauerit poterit id reuocare ita tamẽ vt p̄cium quatenus in vtilitatem ſuam conuerſum eſt emptori reſtituat.

Siquidē. Minor p̄dium ſuũ ſine decreto alieãuit nõ refert alienauit vili precio vel nõ quia non tenebit vẽditio ⁊ hoc in prima. ſi vero interpoſito decreto alienauit ſꝫ ignorans vires p̄dij minori precio q̃ꝫ valuit tenebit alieãtio ſꝫ reſtituet̃ vt iuſtũ precium ei ſuppleat̃

Ob es. Si minor alicui in c. teneat̃ an vt liberet̃ ĩterpoſito decreto poſſit ruſticum predium alienare q̃ritur. R̷. ꝙ etiam prouinciale.

Etiam. Si minor habeat prediũ in emphi. vel tale pro quo reddat tributũ fiſco vel ceſari an ſine decreto alienare poſſit querit̃ reſpõdeo ꝙ non.

Vtere. Si minor p̄dium ſuũ prouinciale ſine decreto diſtrahat vt emptor nomine p̄cij fiſco cuius debitor erat minor vel exercitu ſuo vel patrie ſatiſfecerit ⁊ prediũ reuocare voluerit an ei agenti niſi precium cũ vſuris fiſco debitis reſtituat emptori obſtat doli exceptio queritur dicitur ꝙ ſic et hoc cauetur in reſponſo pap̄. et ceterorum virorum ꝯſultorum.

Si minor. Tenebatur mihi in fundo ſemproniano dedit michi ſolutũ prediũ aliud ſine decreto cũ debuit dediſſe ſempronianũ an id vẽdicare poſſit queritur dicitur ꝙ ſic.

Si prediũ. Si minoris ruſticum p̄dium vel ſuburbanum ſine decreto alienetur non tenebit alienatio ſed agetur et reſtituetur ſibi p̄dium cum fructibus ſi extent. conſumptos ꝯdicet ſi tamen emptor probet precium fuiſſe verſum in vtilitatem minoris repellet̃ minor doli exceptione ſi ſoluet precium cũ vſuris et ſumptus ſi quos fecit in predio.

Inter. Si minor cum minore habeat rem ꝯmunẽ ſine decreto alienare nõ licet ſꝫ nec ad ꝯmũi diuidũdo iudicium prouocare ſed ſi maior cuius fundus erat communis ad iudiciũ ꝓuocet etiaꝫ ſi ſine decreto fiat diuiſio bene tenet.

Si minores. Si minor nomĩe ſuo vel patris fiſco vel priuato teneatur an interpoſito decreto res ſuas diſtrahere poſſit querit̃ dicitur ꝙ ſic.

Quãdo decreto opus non eſt.

Illud. Impetrauit a prĩcipe minor vt liceret ſibi prediũ diſtrahere ſine decreto ſi diſtrahat an valeat alienatio querit̃ dicit̃ ꝙ ſic qꝛ priuil'. loco eſt decreti.

Predium. Predium minoris ſine decreto alienari non poteſt niſi in teſtamento vel codicillis vt alienetur iubeat teſtator.

Et. Tutor vel curator veſtes attractas et animalia ſuperflua ſine decreto alienare poteſt.

Si quis ignorans.

Ita. Heres tutoris rẽ pu. diſtraxit an eam pu. vendicare poſſit diſtinguit aut diſtraxit vt ſuam aut vt pupillarẽ ſecũdo caſu ſi emptor ſciens nulla tẽporis preſcriptione tutus eſt. Primo ſi emptor erat ignorans licet dominus nõ fuerit factus ſtatim cũ res tradebat̃ tñ ſi eã poſt l'timã etatem mĩoris p̄ſcripſerit vẽdicanti obſtat p̄ſcrip.

Si tutor. Vel curator rem minoris alienauerit ſine decreto reſcindi poteſt venditio nec tantũ res ſed in reſtitutioneꝫ venient fructus ſiue extent ſiue ꝯſumpti ſunt ſi emptor non bona fide emit.

Poſſeſ. Si tutor rẽ pu. vt ſuã ſine decreto alienauerit et ille in quẽ alienata ē ſecũdo. ſecũdus emptor ſecurus non erit niſi poſt etateꝫ legitimam minoris eam preſcripſerit.

Quoniã. Si predium a minore mihi donatum ſine de-

creto vel ab eius curatore vel tutore alij bona fide ementi vendidero an teneat venditio. ℞. ꝙ ſi emptor ꝑſenti domino et maiore facto prediũ .x. an. eo preſente vl' .xx. eo abſente tenuerit ſecurus erit et vẽdicanti obſtat exceptio.

Si maior fac. aliẽ. ra. ha.

Vm pro. Curator pu̅pilli creditori ſeu hẽdi vel tutori filij creditoris predium quod valebat .xl. cũ debitũ nõ eſſet niſi .xx. dedit in ſolutũ vl' vendidit et ita vltra dimidiã iuſti precij deceptus eſt maior factus ratam habuit venditionem ⁊ deceſſit. an tu ergo qui ei ſucceſſiſti deſiderare poſſis vt iuſtum preciũ tibi ſuppleat̃ cõpenſando ſi quid ei debes vſqꝫ ad cõpetentem concurrentem quantitatẽ queritur. ℞. ꝙ ſic et niſi ſuppleat ꝑdium cum fructibus recuperabit vel hoc eligere poterit hẽs creditoris vt ſuppleatur iuſtum ꝑcium cũ vſuris aut predium recuperare.

Si ſine. Si tutor rem minoris ſine decreto alienauerit vt ſuam niſi fuerit bone fidei poſſeſſor in quẽ res alienata eſt et tutus fuerit ꝑſcripti. vel confirmatione quo minus minor vẽdicare rem ſibi poſſit nõ ꝑiudicabit̃.

Si quan. Si res mĩoris ſine decreto alienetur ſiue adhuc fuerit ſub curatore ſiue nõ per hoc qꝺ veniam etatis impetrauit non valet alienatio ab inicio. ſi tamẽ mĩor nichil dicat tpe minoris etatis et poſt .xxv. annos per quinqueñiũ tacuerit nõ audit̃ ſi vult poſtea reſcindere venditionẽ et hoc in prima. Si vero minor ſine decreto res ſuas donauerit ⁊ per .x. an. inter preſentes et per .xx. inter abſentes res donatarius tenuerit poſtq̃ꝫ fact⁹ fuerit maior ſecurus erat ⁊ hoc in ſecunda. ita .ſ. vt ſi maiori aliquid ſupereſt de quinquennio quia cucurrit bienniũ et ſuccedit ei minor illud quod ſuperat defuncto puta trienniũ currat ei poſt legitimam etatẽ ad preſcriptionem cõplendam ⁊ hoc in tercia.

De magiſtra. conue.

I magiſtra. Poteſtas hoĩ dedit tutorem pupil. tutor repromiſit rem pu. ſal. fore et fideiuſſores eo nomĩe dedit. Item dedit tutor fideiuſſ. de ſeruãdo eum indemnem et poſtea apparet eum tutorem poſtea ſoluere nõ poſſe adminiſtrata tutela et ex mala adminiſtratione tenet̃ pu. in .c. finita tutela agit adultus aduerſus tutorẽ quondã nõ ꝑ hoc liberatur magiſtratus ſꝫ ſi ſoluendo nõ inueniat̃ ipſe vel eius fideiuſſor in ſubſidiũ ꝯueniet̃ magiſtratus vt cedãt ſibi actiones aduerſus fideiuſſores q̃s magiſtrat⁹ nomĩe ſuo accepit quoniã ⁊ ſine ceſſione vtilẽ habet legẽ ꝯtra fideiuſſores nomine pu. acceptos.

In heredes. Si magiſtrat⁹ dedit tutorẽ pupil. ſine dolo vel culpa lata ſi decedat tutor an heres de leui culpa defuncti teneat̃ queritur. Dicitur ꝙ non.

Si tu. Si duo magiſtratus tutorẽ pu. dederint et minus idoneum eo facto nõ ſoluendo in ſolidum ꝯueniẽt̃ magiſtratus et ſi ſoluendo inueniãtur non inſolidum ſed pro virilib⁹ portionib⁹ ſunt conueniendi.

Aduerſus. Ita demũ ad magiſtratus qui tutorem dedit ꝑuenit̃ ſi tutor vl' eius fideiuſſor ſoluendo non ſint vt bonis eoꝝ excuſſis pu. ſatiſfieri idonee nõ poſſit.

In magiſ. Aduerſus magiſtratũ vtil' in ſubſidium pu. cõpetit actio ſi nec tutor nec fideiuſſor q̃ fideiuſſit rem pu. ſal. fore fuerit ſoluẽdo.

Cum ſit. Pretor dedit curatorẽ adulto generalẽ ei adminiſtratiõẽ cõceſſit deinde interpoſuit decretũ vt fieret inuẽtariũ et vt curator daret fideiuſſorẽ rem pu. ſal. fo. ſecũdũ honoꝝ eſtimatiõẽ tabellio ſiue ſcriba eſtimauit minori ꝑcio q̃ꝫ valeret puta .l. cũ valebant .ccc. nõ ꝯuenit̃ magiſtratus quaſi non valuerit curatoris datio qꝛ nõ fuit reꝑhẽdenda ſed aduerſus ſcribã legib⁹ erit agendum ſꝫ nõ dicit qua actiõe tu dic ex .l. iſta vel actione in factũ.

Incipit liber ſextus.

De ſer. fugi.

Eruũ fu. Seruus a me fugit. an vſucapi poſſit vel ꝑſcribi q̃ritur. ℞ñ. ꝙ nõ. qꝛ eſt res furtiua quia ſui furtũ facit.

Requirẽ. Si ſeruus meus in domũ alicuius potentis ſe recepit. in quã ad requirẽdum intrare non audeo ꝑſes faciet eũ requiri.

Si fugi. Si ſeruus meus fugit ad hoſtes ⁊ in itinere deꝑhẽnſus eſt quã penã ſubire debeat querit̃. ℞ñ. ꝙ amputandus eſt pes aut detur metallo aut alia pena affici debet. Sequitur aut̃. nouo iure. ⁊ ꝯtinua ſic cõſueuit eſſe per .l. C. alit̃ eſt ꝑ antiquas.

Quicũque. Si inſcio domino ſeruũ meũ in agro tuo vl' in domo recepiſti qualit̃ puniendus ſit querit̃. ℞. ꝙ eundẽ cũ alio pari vl' .xx. ſolidos reddat. ſi aũt ſecundo vl' tercio eũ receperis pro vnoquoqꝫ duos vel tres aut dictã ſummã det. ſi aũt in domo pupilli ſic receptus fuerit tũc eadẽ pena fiat ſi ſol'. nõ fuerit ſupplebis in pena que nõ eſt in pecunia. Si autẽ ſeruus cõſtitutus pene ꝓpter mercedẽ ſe dixerit ingenuũ. miſſus forte a me vt ꝑdictã pecuniã extorqueret cũ nichil dolo feciſti excuſaberis torquebat̃ autẽ ſeruus vt appareat an ipſũ miſerim qꝺ ſi appareat perdam nõ ſolum petitionẽ pene ſed etiam ſeruum.

Mancipia. Si mãcipium ciuitatis alicuius non ĩtelligas romane ne ſit contra .j. e. ſi quis ſeruum. vel aduocandum credidi et .x. ſol'. et pe. reſtitues ſi libertum eadẽ pena .i. .xij. ſol'. ⁊c. alterius libertus preſtari non poſſit cũ ſit liber. Et ſi defenſor ciuitatis non reuocet duos reddat nec reſcriptũ vt liberet̃ a pena impetratum valeat nec retentionem illius mancipij ſibi vendicet quod ipſũ cõparuerũt ſoluendo duos et hoc ſubicit vẽdicationem ⁊c.

Cum ſeruũ. Si ſeruum meũ fugitiuum recte ⁊ vetante .i. pena michi repertẽ te dominũ abieciſti vel vt cum ꝑnoctaret libertatem duxiſti. torqueatur ſeruus vt ſic veritas appareat nec ſolum mihi et tibi proderit ⁊ ſic intellige diuiſiue quod non ſolum quia ſimiliter vtriqꝫ proderit verũ etiam coercebuntur a fuga alij ſerui cũ ſciant ſe eſſe torquendos.

Si quis. Si cui ſeruũ occultaſti eum et .xij. reſtitues.

Si quis. Si ſeruus publicus puta fabri in domum alicuius receperit ⁊ ꝯtubernio ancille domini domus ſciente domino ſe cõiunxerit tã ipe q̃ꝫ vxor eius filij priſtine ſeruituti reſtituant̃.

De furtis et ſer. cor.

I pecuniã. Si mãdato ſerui ex pecunia tua quis predium vl' rem aliquam ſciens compatã. an cum eo et condic. furti et mandati quaſi ex contracto ſerui tui tibi acquiſita ſit actio cõuenire poſſis queritur. ℞ñ. ꝙ electionem habes vl' mandati vel furti ſed ſimul non concurrunt furti et mandati quia agendo mandati cõprobas factum ſerui tui agendo furti nõ approbas et ita eſſes tibi cõtrarius quod eſſe nõ debet.

Inciuile. Si rem mihi ſubtractam penes te reperiero nec reſtituere vis niſi reſtituto precio tibi dicens emiſſe et hoc ꝓbare poſſis. an ſis audiendus queritur. Reſpondetur ꝙ nõ. quia inciuile eſt quod petis. ad taliũ ergo rerum emptionem facile non debes accedere cum prauam ſuſpitionẽ timere poſſis et dampnificari in reſtitutione rei precio nõ reſtituto.

Si nõdum. Si rem tẽplo dedicare ꝓpoſuiſti nec dedicaſti et eam vitricus tuus ſubripiat. an tibi furti teneatur queritur. Reſpõdetur ꝙ ſic. ratio dubitationis fuit quia videbatur ꝙ eccleſia agere deberet ſecus cũ eſt.

Aduerſ. Si ſuũ meũ vt deterior fieret aut per te ſtetit quomin⁹ ⁊c. ⁊ ſolicitaſti teneberis ſui corrupti

ſi occultaſti furti nec ſolū per me ſed per ꝓcuratorem agere poſſum quod intellige ciuiliter.

Etiam. Si nomine tributorum ſciens me nichil debere ancillam meam abduxiſti et vendidiſti non ſolū teneberis furti. ſed nec emptor vſucapiet et in quemlibet poſſidentem competit michi vendicatio.

Subtrac. Seruū meū mihi ſubripuiſti. vł vi rapuiſti nec obtuliſti. et deceſſit. an interitu libereris. q̄rit᷑. ℟. ꝙ non. ſed pene legittime ſubiacebis. nec obſtat. ff. de ver. o. ſi ex legati quia ſpeciale eſt in fure quod interitu ſpēi non liberet᷑ cū ſemꝑ intelligat᷑ eſſe in mora

Si abdu. Si ſeruū meuȝ michi ſubripuiſti. vel abductum emiſti. vſucapere nō potuiſti niſi purgato vicio in poteſtatē meam reuertatur ſi ergo ego deceſſi vt heredi meo reſtituas p̄ſes ꝓuidebit.

De hijs. Si inſtituto filio impubere heredi teſtator deceſſit. ⁊ poſt apprehenſa bona a pu. nouerca eius aliqua ſubtraxit. an eam furti cōuenire poſſit. queritur. ℟. ꝙ ſic. ⁊ furti ma. ſi fuerit ma. vel non. nec obſtat. j. e. l. q̄buis qꝛ poſt bona habuit hic ante.

Ancille. Si ancillam pregnantem michi ſubripuiſti. et apud te peperit. nomine partus et furti et condic̄. fur. mihi teneberis. ⁊ a quolibet poſſidente potero vendicare. nec vſucapietur. niſi demum purgato vicio. Sed an act᷑. furti condict᷑. vel ecōtra. tollatur. ℟. ꝙ non. quia extra penam ⁊c̄. nec ſolum furti tu mihi teneris ſed emptor ſciens partum eſſe alienum. vel qui rem alienam emit q̄ꝫcunqꝫ.

Poſt. Furtum mihi feciſti. ⁊ transegiſti. nec ſoluiſti quod conuenit te dare debere. nunquid habeo regreſſum ad act᷑. furti. ℟. ꝙ non ſi aūt mihi plura ſubripuiſti. nūquid pro reſiduis agam furti. ℟. ꝙ ſic. ⁊ condic̄. fur. et rei ven. contra poſſidentem.

Eos. Si ſeruus mihi ſubripuit aliquid. et alicui ſcienti tradidit. qualiter mihi teneatur. dicitur ꝙ ipſe tenebitur michi non ſolum de ſuſceptis ſed etiā acc. furti.

Quamuis. Si marito vxor ſubripiat aliq̄d vł econuerſo aliquid ſubripiat nō dabitur inter eos actio furti cum ſit famoſa quia inter tam coniunctas perſonas dari non debet Si ergo mortuo marito vxor res hereditarias ſubtraxit ante apprehēſa bona ab herede cū iam promiſcuus ſit vſus rerū mariti et vxoris qꝛ indifferenter vtitur maritus rebus vxoris et econuerſo non conueniet᷑ crimine expi. heredi. cū ſit famoſa. ſꝫ cōue. acc. in rem pro rebus ſubtractis.

Falſus. Si rem quam penes te depoſui alius nomiē meo mandatum nō habēs recepit vel a debitore debitum meū exegit an furti teneat᷑ queritur. ℟. ꝙ ſic et condict. fur.

Si quis. Si ſeruū meum ſolicitaſti vt aliquas res michi ſubriperet et ad te perferret ſi hoc mihi ſignificauerit ſeruus et me ſciente et volente res meas ad te pertulit furti et ſerui corrupti acc. michi tenearis queritur. ℟. ꝙ licet furtū non fiat niſi domino inuito q̄d hic nō eſt. item nec ſer. cor. datur acc. niſi ſeruus vere fuerit corruptus quod hic nō ē cuȝ tm̄ per te non ſtetit teneberis furti et ſerui cor. tanq̄ꝫ fuiſſet corruptus in veritate ne impunitate conceſſa talia in ſeruis alienis cōmittas.

De operis libertorum.

In tempore. Si ſuū meū manumiſero et ei operas impoſuero an ad preſtationem teneat queri᷑. ℟. ꝙ ſic ſed ſi operas nolo ſed pecuniam pro operis inuito liberto an ſim audiendus. ℟. ꝙ nō ſi autem conuenit vt aliquid mihi pro operis preſtat adhoc michi tenetur cum caſus eſt in quo cogi poſſet vt precium preſtaret ſi vergam ad inopiam quod eſt ſi non teneretur ad operas defectis tamen facultatibus meis teneretur me alere.

Manumiſſionis. Seruū tuum michi tradidiſti vt eum manumitterē ⁊ manumiſi an eum poſſim in ſeruitutem reuocare queritur. ℟. ꝙ non et licet ei operas impoſuerim petere operas nō poſſum ex neceſſitate manumiſi.

Qui nūmus. Si tibi. x. dedi vt ſeruum meū manu. ⁊ pro operis pecuniā exegiſti eā vt indebite ſolutam reddere compelleris ſiue fuerint opere impoſite ſiue non.

Si quam. Si te manumiſero ⁊ operas īpoſuero ⁊ eas tibi vēdidero puta pro. c. an ad preciū mihi tenearis queri᷑. ℟. ꝙ ſic niſi hoñ. ⁊c̄. q. d. patronus promittis michi. x. ſi me offenderis ⁊c̄. vt. ff. q̄ñ in rem ac. non da. l. i. §. q̄ho ſed tu manumiſſus liberam hēbis teſtamēti factionem.

Mater. Rogaui in teſtam̄to meo matrem meam vt ſeiū manumitteret poſt quinquēniū maūmiſit poſt annū ex cauſa aliqua operas impoſuit dicit᷑ ꝙ illa impoſitio operarū tenet ante quīquēnium finitur et eas petere poteſt ſed nō vltra ſed ſi nō exhibeat reuerentiam puta de aſſurgendo ei caſtigabitur.

Liberti. Si ſeruū meum manumiſero et operas impoſuero ⁊ deceſſero extraneo heredi ad preſtationem operum nō tenebitur neq̄ꝫ liberta marito patrone ſue.

Nec pa. Future opere preciū p̄ronis a liberto extorq̄re non licet ſed bene licȝ accipere ſi conſentiat libertus ⁊ hoc ſi recta opera ſit impoſita preterite autem poteſt. libertus autē duos habēs filios ſiue ſemel ſiue diuerſis temporibus ad operas non tenetur.

Si quis. Si ſeruum tuum pecunia ſua redimero ⁊ eum manumiſero an ei operas imponere poſſim vel vt ingratum ī ſeruitutem reuocare. ℟. ꝙ non quo ad alia tamen habet in eo iura patronatus.

Liberte. Si libertam tuam in vxorem duxeris tibi preſtare operas cogenda non eſt etiam diuortio facto cum aliȷ̄ inuito te nubere non poſſit ⁊ hoc contentus eſſe debes.

Ticius. Deceſſit paterfamilias et ſeruo ſuo ī teſtō reliquit libertatem poſt lapſum triennij ſub hac conditione vt quod ſibi in vita preſtitit puta diurnum obſequium heredibus preſtaret mortuo teſtatore preſtitit vſq̄ꝫ ad diem p̄ſtande libertatis et aſſecutus eſt eā an vlterius ad illud teneatur queri᷑. ℟. ꝙ nō qꝛ nil pecuniarum ipſi fuerat relictum.

Ex liberta. Si liberte tue nubendi preſtitiſti aſſenſuȝ ad op̄as tibi nō tenebi᷑ ꝓpt᷑ turpem ſuſpitionē mei cum ius patronatus retines puta quia cōſiſtit in aſſurgendo et in ſuccedēdo

Qui. Seruum tuum ma. vbi morari voluerit poterit morari ita tm̄ vt operas preſtare tibi poſſit nec ab heredibus tuis in ſeruitutem reuocabi᷑ niſi ingratus nec iura compellunt libertum ſtare cum patrono.

In redi. Si libertum meum qui ad operas mihi tenebat᷑ occultaſti eas operas ad quas preſtandas mihi obligatus eſt reddere compelleris.

De bonis libertorum.

vltum. Si ſeruum meū ſua pecuīa redimentis ⁊ manumiſeris an ius ſuccedendi in bonis liberti ex teſtato vel ab inteſtato per contra ta. tibi competit queri᷑. ℟. ꝙ nō. ſi aūt pecuniā mihi dedit ⁊ eū manumiſero ſuccedam Si ergo ob debitum aliquod dānatus fuero et mihi fiſcus ſuccedit an in iura liberti ſuccedere debeat queri᷑. ℟. ꝙ ſic.

Liberti. Si te conſentiente libert⁹ tuus ancille pꝛīcipis ſe cōiunxerit in eo cōmodum patronatus admittitur.

Si quis Seruum tuū inter viuos vel vltima voluntate manumiſiſti ⁊ ei dixiſti remitto tibi iura patronatus queri᷑ quid conſecutus fuerit iſta remiſſione. ℟. ꝙ tantum conſequitur quātū

conſequeretur p reſtitutionē natalium fere et fere dicit quia ſi eſſet reſtitutus natalibꝫ reuerentiam tibi non deberet nec in ſeruitutem reuocari poſſꝫ ꝓpter ingratitudinē ſed ſecus eſt in tali remiſſione quia poteſt reuocari et hoc ita ſaluis tñ vt olim natalium reſtitutione et alijs caſibus quibꝫ iura patronatus amittuntũr.

Si in frau. patro. a liber.

J in fraudē. Certū ē ꝙ patronus in bonis liberti in terciā ſuccedere debet ſi ergo libertus in fraudē patroni bona ſua alienauit vſqꝫ ad legittimā que alienata ſunt reuocari poſſunt.

Defuncto. Alienata a liberto in fraudē patroni reuocari poſſunt per acc. caluiſianā quatenꝰ ē legittima ſi autem fundum in fraudem patroni alicui dedit et poſt mortem liberti patronus donationē ratā habuit an ſucceſſores patroni eā reuocare poſſunt q̃rit̃. R̃. ꝙ nō.

De obſe. pa. pre.

Jberte. Si liberta tua te volēte alicui nupſit tibi ad operas nō tenebitur ꝓpt̃ ſuſpitionem ſiniſtram.

Etiam. Seruus tuus dedit pecuniam vt ipſum manumitteres manumiſiſti omne obſequiū tibi p̃ſtabit quod cōſueuit libertus p̃ſtare patrono quia ipſo iure videris manumiſiſſe eum.

Si manumiſ. Si ſeruū tuū manu. et debitor eius factus fueris ſꝫ quia ea non ſoluis tibi cōuicia dixit vel contumatia te affecerit a preſide cohercebitur nō enim ſtatim ad litigandū currere debuerat. Et ſi hoc tibi facere vellet non conuicia differētie ſꝫ honore debito reſeruato coram iudice pecuniam petere debuit.

Etiam. Si te condemnato ob crimē aliquod libertus tuus liberis reuerentiam preſtare nō vult merito erit puniendus.

Libertos. Seruum tuum manumiſiſti poſtea vis ſodeat i aliquo loco inhoneſto tota die vel aliquod turpe faciat an ad hoc teneatur q̃ritur R̃. ꝙ nō nec eū inuinculare poteſt ſꝫ ad ꝯſuetū ſeruitiū tibi tenebit̃ vt aſſurgere tibi et ſimilia.

Neque. Si qua mulier libertum habeat facultas nulla tribuatur liberto inferendi iniuriam p̃uignis patrone ſue et hoc in prima. Si autē libertus patris tui iniurioſus extiterit prouidebit iudex.

Ne patrone. Si mat̃ aliqua ſeruū ſuū ma. an ei obſequium preſtare teneatur querit̃. R̃. ꝙ ſic.

De libertis et eorum libe.

Non eſt. Rogata fuit mulier aliqua in vltima volūtate vt ſeruū ſuū mañ. ꝛ ma. nunquid ſi libertus cauſas ingratitudinis commiſerit eum ingratum accuſare poſſit queritur. R̃. ꝙ nō quia ille tantū poteſt accuſare libertum de ingratitudine qui ſpōte manumiſit et non ex neceſſitate.

Si manumiſſus. Si libertus tuus tibi igratus extiterit vl̃ eiꝰ culpe traxerit offenſam et hoc coram ordinario iudice vel delegato oſtenderis in ſeruitutem reuocabitur et filij eius poſt reuocationē qui in ſeruitute nati et cōcepti fuerint. Si autem coram principe fuit manumiſſus deinde in ſeruitutem vt ingratus reuocatus poſtea autem ex penitentia ita dignum ſe oſtenderit vt dominus eum velit fieri liberum nō alia sad libertatē perducetur niſi dominus a principe hoc inpetrauerit quia ſine principe non reuocetur in libertatem.

Liberti. Non magis audietur libertus contra filiū patroni ſi eū ſine venia in ius vocauerit quam contra patronum cui ſi ingratus extiterit dabitur ei act̃. i. officiū iudicis ꝓpter ingratitudinē vt in ſeruitutem reuocetur vel ſic queritur vtrum libertus debeat reuerentiam et obſequium filijs patroni. R̃. ꝙ ſic eodē modo ſicut et patrono quibus ſi fuerīt ingrati reuocari poſſunt in ſeruitutem.

Libertine. Si liberti vel eorū liberi militiam conſequuti fuerint non ꝓpter hoc minus ī ſeruitutem reuocabūtur ſi ingrati extiterint.

Natales. Si libertꝰ tuus te ꝯſentiente ingenuitatē quā quilibet ex prima natiuitate ꝯſecutus eſt impetrare voluerit a quo ſit impetranda queritur. R̃ñ. ꝙ non a magiſtratu vel ab ordine decur̃. ſed a principe.

De iure aureorum anulorum.

Aureorū. Jus aureorꝫ annulorꝫ a principe impetrauerit an plenam aut ſemiplenā ingenuitatē ꝯſequatur. queritur. R̃ñ. ꝙ ſemiplenā. qꝛ in vita ſua erit ingenuus quoad hoc vt matrimoniū cū filia ſenatoris cōtrahere poſſit vel quantum ad honorem minor autem habebitur vt libertus quia ſuccedet ei p. ꝯ. ta. ſecus autē ſi ad natalium reſtitutionē impetrauerit quia plenam cōſequitur ergo ius eſt aureorū ānulorum ſm quoſdam quando princeps concedet liberto vt portet aureum ānulum in digito nec aliter libertis licebit vel dic vt dixi ꝙ erat ingenuus dum vixit ꝛc. Eſt ergo ius ānulorū aureorum ſignū ſemiplene ingenuitatis et libertatis perfecte.

Qui admitti ad bo. poſſ.

Bonorū. Filio meo in poteſtate mea cōſtituto delata eſt bo. poſſ. in bonis matris vel alicuius alterius ex parte matris ex teſtamēto vel ab inteſtato me ignorante intra tempus. ſ. ānum vel. c. dierum eam nō petijt. i. non agnouit an amiſſa ſit queritur. R̃. ꝙ ſic cum ignorante me potuit petijſſe. i. agnouiſſe et mihi ratū habēti emolumētum acquiſiuiſſe.

Si bonorū. Si alicui delata ē bonorum poſſ. in bonis alicuius cōſanguinei ſui collateralis quando licet ei eam agnoſcere infra quod ſi agni. non fuerit decetero eſt amiſſa q̃rit̃. R̃. ꝙ infra. c. dies.

Jnfantis. Jnfanti delata eſt bonorū poſſ. et eam tutor nomine ſuo petijt et anteqꝫ fari poſſit et ita factum tutoris ratum habere deceſſit ad quam ea deueniat q̃rit̃. huic queſtioni non R̃. tu dic ad ſucceſſores defuncti vel verius ad ſuos.

Emācipa. Filius emancipatus non vocabitur ad ſucceſſ. patris per l. xij. ta. ſed per pretorem ſi ergo filij emācipati delata eſt bono. poſſ. in patris bonis et ea intra ānum non agnouit vt ad ſuos ſucceſſores tranſmittit.

Qui aut. Delata eſt bo. poſſ. in bonis cuiuſdā de quo q̃ſtio ē deceſſit teſtatus aut īteſtatus et ita ignorat cōpetat bo. poſſ. cōtra ta. aut nō nūquid currit ei tēpus ſtatutū ad pet̃. bo. poſſ. q̃rit̃ R̃. quod nō quia errat in facto ſecus ſi ſciret ſe eſſe ꝓximiorem ſed ignorat ſibi poſſe referre bo. poſſ. quia ſic errat in iure nec excuſat̃ vt. s. de iuris. ꝛ. fac. ign. l. emancipa.

Juris. Alicui mulieri delata eſt. bo. poſſ. que ignorat tempus ſtatutū ſibi currere et ſic ignorantia non petit bo. poſſ. nec agnouit elapſo tempore credit ſe poſſe petere et ſic ignoratur ius nunquid ſibi p̃iudicat querit̃ R̃. ꝙ ſic.

Bonorꝫ. Si pupillo delata fuerit bo. poſſ. an tutor eā agnoſcere poſſit q̃ritur. R̃. ꝙ ſic. ſed an pupillus ſine tutoris auctoritate R̃. ꝙ nō niſi ei tutorem non habēti vel negligentem habenti iudex ei decreuit quo caſu emolumentum ſibi acquirit

Quecūque. Olim non ꝑ que libꝫ verba pet̃. bo. poſſ. alicui delata in bonis agnatorꝫ indiſtincte poterat ſed etiam verba ſolennia propoē bantur vt a ſillaba cadēs et a caſu caderet an iſtud hodie obſeruetur q̃rit̃ R̃. ꝙ non ſed ſufficit quomodo velit ſuam volūtatem declarare.

Vt verborꝫ. Tria dicit primū quod antique ſolemnitates que circa bonorū poſſ. agnoſcendam frequentabantur hodie ceſſāt Secundo quod qualiſcunqꝫ proteſtatō bono. poſ. agnoſcende apud iudicem propoſita hodie ſufficit tempore antiquitus circa petendam bonorū poſſ. ſtatuto obſeruando.

Tercio dicit ꝙ ſi primus repudiet ante finem ſui tēporis ſequens vero negligat petere ſeu agnoſcere bo. poſſ. Nam ſi nō peteret ſeu agnoſceret nichilominus tamen ſtatim ei cederet legitimū tempus.

Quando nō petentium.

Quotiens. Duobus fratribus emācipatis delata eſt bo. poſſ. vnus petit alius repudiat vel tēpore excluſus eſt an portio ſua alij accreſcat q̄ritur ℟. ꝙ ſic vel ſic ſi in bo. teſtatoris habentis iiij. libras eis vnde liberi deferatur poſſ. et duo petant et duo repudiant An repudiantium portio accreſcat petentibus vel excludantur tempore q̄rit̄ ℟. quod ſic reiecta agnatorum ſucceſſione. q. di. quamdiu ſunt liberi nō habent locum agna. vel pone liberis petentibꝫ maternam ſucceſſionē

De bo. poſſ. ſecūdum tabulas.

Etende. Fecit quis teſtamentum et extraneum inſtituit et arguitur de falſo lata ſententia ꝙ ſit verum vel falſū nō curo appellatū eſt pendente ap. elapſum eſt ſpaciū. c. dierum vel anni q̄rit̄ an p̄ſ. currat cum poſſit petere bo. poſſe. vnde agnati vel cognati ℟. ꝙ nō quia non poteſt ei imputari cur non petat intantū dum dubitabatur de veritate teſtamēti vel dic ſic deceſſit q̄s extraneo herede inſti. ꝓximus agnatus arguebat teſtm̄ de falſo et ſecundū eū ꝓnunciatū eſt ap. inſtipendente ap. poſſit agnatꝰ petere bo. poſſ. q̄ritur ℟. ꝙ nō cum incertū ſit iudici ap. inteſtatus deceſſit an cōfir. prime ſententie.

Bonorum. Certum eſt quod heredi iſtituto datur bo. poſſ. ꝯtra ta. ſi teſtamentū factum ſit in tabulis ſiue incartis ſiue mēbranis ſed qualiter dāda eſt bo. poſſ. dicit̄ in litera vel ſic quis petere poteſt bo. poſſ. ſecundum ta. q̄rit̄ ℟. ꝙ ille cui defertur ex teſtamento ſolemniter facto in quo teſtes adhibiti ſunt et non ſubſcribſerunt ꝙ quadam ſolēnitate deficiente dicetur deferre bo. poſſ. ſecundū nūcupationem vel utilis ſecūdum tab.

De bo. poſſ. cōtra. tabu.

Iberi. Fecit aliquis teſtamētū inſtituit extraneum heredē liberis ſuis preteritis reliquit legata ℟. ꝙ tantū parētibus Vel ſic ſi extraneo herede inſtituto alicui preterito vel exheredato delata eſt bo. poſſ. contra ta. an legata alijs perſonis relicta debeātur q̄ꝫ coniunctis queritur ℟. ꝙ non quod hodie verum non eſt vt ita de liberis preteritis auf. ex cauſa que eſt ꝯ. ſed hoc per illud corrigit̄

Poſt. Si teſtator vxore pregnante relicta neque inſtituit neque expreſſe exheredauit poſtumum rumpitur teſtamentum ipſo iure de iure ciuili hoc eſt abſque conditione ſeu bo. poſſ. per contra ta. a tutore nomine pupilli fuerit et ſic quaſi huic iura ſeu preuilegio iuris ciuilis velit renunciare vt hac via nō prima irritet teſtamētū de iure pretorio ꝓpter ꝙ pretorio iure tenet teſtm̄. et pretorio irritari poteſt qꝛ ſicut pretor non potuit facere heredem ita non potuit facere vt quis deſinat eſſe heres vel ſic aliquis facit teſtamētum nulla facta mentione eius qui fuit in utero matris vxoris ſue qui tādem natus ē et teſtamentum rupit ſi nomine illius petita ſit bo. poſſ. ⁊c̄. ꝙ nihil eſt.

De bo. poſſ. ꝯ. tab. liberti.

Icet. Deceſſit quis filio et filia relictis heredibus quos rogaui vt ſeium manumitterent et manumiſerūt libertus ille deceſſit et inſtituit extraneum heredem nulla patrono relicta portione legitima. queritur vtrum poſſit petere bo. poſſ. contra ta. ſi teſtamētum factum ē. ℟. ꝙ ſic vel per contra ta. nūcupata que eſt vtilis bo. poſſ. ſi nuncupatur teſtamentum.

Pronun. Certum eſt ꝙ patrono competit bonorū poſſ. cōtra ta. liberti ꝓ parte legitima ſi autē poſtea acceperit operas vel mercedem pro operis vel munera repellitur a bo. poſſ. contra ta. liberti.

Unde liberi.

I quis. Deceſſit q̄s inteſtatus relictis tribus filijs emā. queritur ſub qua forma pe. bo. poſſ. vnde liberi ſuccederēt ℟ ꝙ omnes ſuccedunt equaliter.

Ex teſtō. Deceſſit quis. ei ſucceſſit filiꝰ ſuus vel nepos ex teſtamēto vel abinteſtato ei vult ſuccedere aliquis in vlteriori gradu nūquid poteſt ℟. quod non.

Quis ſe. Aliquis habebat filium emancipatū ⁊ ex eo nepotē emā. deceſſit primo auus abinteſtato nō adita hereditate aui a patre vel adita nō curo ille nepos repudiat hereditatem patris et vult ſuccedere auo ſuo an poteſt. dicit̄ cū ſit incognitus a iure ciuili nō poteſt ſed ex beneficio p̄toris petere poteſt bo. poſſ.

Unde legitti ⁊ vnde ꝯgnati

Onſobrinorū.

Deceſſit filius ſororis matris mee et volo adipiſci bona ſua an poſſim. dicit̄ quod ſi nemo ſit ꝓximior poſſum ei ſuccedere per bo. poſſ. vnde cog. vel ſic filij duarum ſororum ſunt conſobrini. ſi ergo vnus decedat ab inteſt. an alius ei poſſit ſuccedere per bo. poſſ. vñ cog. querit̄. ℟ñ. ꝙ ſic. ſi nullus ſit ꝓximior. ſed ſi agnati bo. poſſ. dicēdo ſe velle eſſe bo. poſſ. petet eam per poſſ. her. pet. vt. ff. de poſſ. her. bo. poſſ. l. i.

Cū priorem. De filijs cōſobrine mee nullo condito teſtamento dicitur ꝙ ego eis ſuccedere poſſum per bo. poſſ. Et dicti ſunt conſobrini filij duarum ſororum proprio/tes ſobrini filij conſobrinorum

Nepotibus. De p̄dictis nepotibus ex filia querit̄ qualiter ſuccedāt auo ſuo materno ℟. quod pro virili portione et de p̄torio ſi ſint ex eadem filia

Non hec. Si mihi delata eſt bo. poſſ. ex aliquo capite ⁊ eam tenui animo deliberandi an eam viderer agnouiſſe queritur ℟. quod nō niſi cā agnouerim. ſed ſi agnouerim tantum ex corporali apprehenſiōe an mihi ei ſufficiat queritur dicitur quod ſic.

Certū eſt. Si mihi delata fuerit bo. poſſ. in bonis cognati de iure pretorio certe non poſſum ſuccedere niſi ea petita et admiſſa quā admittere non compellor vel ſic non poſſum ſuccedere alicui iure ꝯgnatōis niſi petierī bo. poſſ. a iudice ſi aūt petere nolo nō cōpellor

De ſucceſſ. edic.

I mater. Delata fuit bo poſſ. matri mee in bonis patris ſui furore deſtituta non petijt bo. poſſ. vnde agnati et vt excluſa eſt an ego qui ſum in ſequenti gradu petere poſſim queritur. ℟ñ. ꝙ ſic ex edicto ſucceſſorio vnde cognati.

Si ame. Mulier aliqua habebat filiū et ex eo nepotes duos fratres alter habebat filium deceſſit mater et filius eius et frater qui habebat filiū deceſſerūt nepotes ad quorum ſucceſſioēꝫ an admitti debeat filius fratris qui eſt eis in quinto an frater mulieris qui eſt eis in quarto queritur ℟ñdet̄. ꝙ admittitur frater ſed non venit vt venire non debꝫ vt ex teſtamento cum ſit falſum vel non abinteſtato cū venire poſſit admittitur filius fr̄is

De carbo. edic.

I tibi. Deceſſit paterfamilias relicto filio impubere nec inſtituto nec exheredato cui ſi moueatur queſtio ſtatus. ſ. ꝙ ſpurius vel ſeruus ex ancilla ab agnatis volētibꝫ venire ad ſucceſſionē defuncti nec poſſ bo. diſcedere velit impubes anteq̄ꝫ ad. xiiij an. veniret an ſit audiēdus q̄rit̄. dicitur ꝙ ſic erit ī poſſ. bo. ex car. ed. ita ꝙ mr̄ ſatiſdet de reſti. bonis adueniēte tp̄e pubertatis ſi appareat filiū non eſſe ſuum qui ſi ſatiſdare noluerit agant ſimul cum ipſo in poſ. erūt nulla eis pendente tempore impubertatis emolumenta ſpe relicta ſed ex bonis filius interim alatur Et ſic expone in litera quod dicit vendicat retinendo vel dic quod nō fuit in poſ. bonorum ſed vendicat et ſic proprie ponitur vendicat ſcilicet conueniendo

et dic ꝙ deceſſit relicto filio impubere cuiꝰ hereditas ab aliquo poſſidetur. impubes in tētat petic̄. her̄. q2 in lea nc̄c̄e habet plene do cere de iure ſuo. ꝯſulitur ei ut mō dixi ergo ꝙ erit in poſſ. vſqꝫ ad tp̄us pubertatis p̄ſti ta tamen ſatiſdatione.

Carbon. Celebrato diuortio inter te et vxorē tuā ſignificauit tibi vxor tua ꝙ ex te fuit pregnās. feciſti inſpici ventrem cuſtodiri partū. deceſſiſti. tibi voluit ſuccedere impubes. mouet̄ ſibi ꝯtrouerſia ꝙ filius tuus nō ſit. nūquid ſi in poſſ. bo. mitti petat vſqꝫ ad tp̄us pubertatis audiēdus ē. R̄. ꝙ ſic ſi partus fuerit cuſtoditus. et hoc ꝓbetur et nō plenarie ꝯgnoſcetur. alioquī ſi plene ꝓbaretur hr̄etur ꝓ inſtituto et adiret hereditatē. vt. ff. e. cū ſint. et interim aletur de bonis nō obſtañ. ꝙ dici poſſit ꝙ nutritus fuit alienis bonis ſi poſtea apparuit eum filium ſuum non eſſe.

Vñ vir et vxor.

Maritus. Si decedit vxor tua. nec agnato nec cognato relicto ei ſuccedis ꝑ bo. poſſ. vnde vir et vxor fiſco excluſo et econuerſo.

De collatioñ.

Mancip. Deceſſit pr̄ſa. hn̄s quoſdā filios quos in vita emācipauit quibus quedā ꝯtulit. an ea ꝯferri debeāt q̄ritur facto teſtō et eis herēdib9 inſtitutis. R̄ñ detur ꝙ non. niſi hoc expreſſerit.

Si pa. Pro filia tua dotē ꝓmiſiſti ⁊ anteqꝫ ſolueres deceſſiſti ab inteſtato relictis duobus filijs et filia tibi equalit̄ ſuccedunt ſi filia dotem conferat ſic fratres eius liberentur ab obligatione qua tenētur ex ꝓmiſſione pr̄is ad ſoluēdā dotē.

Illam. Si maſculus inteſtatus decedit filio vel filia filijs vel filiab9 ſupſtitib9. et ex filia mortua nepotib9 relictis nō refert quot vel cuius generis vel ſi femina inteſtata decedat filio vel filia mortuo vel mortua nō refert vt in hoc caſu nepotib9 vel neptib9 relictis nepotes vel neptes hodie ſint. olim cū diminutōe tercie partis que mr̄em ſuā ꝯtingebat vna cū m̄tris auūculis patruis et amitis ſuccedunt ei. hec in prima parte colligūtur. In ſecūda vero colligitur ꝙ p̄dicte ꝑſone inuicē ꝯferūt donationes ꝓpter nuptias et dotes a parentib9 ſuis pro ſe conſtitutis nō obſtante conſtitutione diuorū archadij ⁊ honorij qua videbatur ſolummodo a nepotibus cum auūculis fore cōferendū quia tamē circa patruoſ et materteras et amitas ratio reperiatur equalis ſidem ius obſeruet̄ ī collatiōe ſubtilitate p̄dicte conſtitutionis.

Illud. Primo dicit ꝙ omnia q̄ ad repellendū querelaꝫ inofficioſi computant in quartā partē portionis q̄ contingeret aliquam ab inteſtato ſi non foret exheredatus conferuntur Secundo dicit ꝙ nō tenet regula ecōuerſo puta ꝙ ea q̄ conferuntur ꝯputentur niſi de hijs q̄ conferūtur ſpecialiter a lege fuerit expreſſum vt computentur Tercio dicit ꝙ ſimplex donatio nō confertur ſi nō h̄ donator expreſſerit niſi quis ī quoſdaꝫ filios et filias donationē ꝓpter nupt̄. ⁊ dotem ī quoſdam vero ſimplicem donationē ꝯtulerit.

Factum. Dediſti dotem pro filia tua et conueniſti cum ea ꝙ eſſet ꝯtēta de dote ſua nullo ſibi regreſſu in bonis tuis vel ad frēm reſeruādo. ſi te decedēte teneatur filia ſtare pacto queritur R̄. ꝙ non. ſꝫ ſuccedat et ꝯferet dotē frībus ſuis qui erant in poteſtate tua.

Filie. Certū eſt ꝙ filia dotē debꝫ conferre in illa demuꝫ locū hꝫ collatio ſi ſuccedat ab inteſtato vel cōtra ta. ſꝫ nūquid ꝯferre debꝫ cū fratrib9 qui ſunt ī poteſtate magis qꝫ illis qui non ſunt. R̄ñ. ꝙ ſic. ſꝫ illis qui ſunt in ptāte ꝯfert tam aduēticiā qꝫ ꝓfecticiā dotē. alijs tm̄ ꝓfecticiam.

Dotis. Pro filia dotē dediſti. durāte mr̄imonio deceſſiſti. an fiet collatio cū non poſſit dotē repetere ꝯſtāte mr̄imonio. niſi in caſu ſi vir bona ſua dilapidet. vel re ſua male vtatur. R̄. dotis ex actio non ꝯpetit. ſꝫ tanto minus accipiet filia de hereditate qꝫtum in dote ſua eſt.

Eadem. Filius emācipatus ꝯferre debꝫ ea que ante mortem patris acquiſiuit. et de illis deducitur es alienum. q2 poſtea queſita ꝯferre nō dꝫ.

Filia. Pro filia dotē dediſti. ⁊ deceſſiſti. ⁊ filios ⁊ filiā heredes ī teſtamēto inſtituiſti. an dotē ꝯferre debeat q̄ritur. R̄. ꝙ nō. niſi hoc exp̄ſſeris.

Si ſoror. Si patre tuo decedēte ab inteſtato cum ſorore tua ꝓ qua pater tuus dedit dotē hereditatē diuiſiſti. vel ī iudicio vel extra. ſi ipſa doteꝫ ꝯtulit. vel q2 ignoraui. vel q2 decepit an cogi poſſit vt ꝯferat querit̄. R̄. ꝙ ſic. ⁊ ſi plus accepit qꝫ debuerit iudex faciet eā r̄ſtituere

Si emācipati. Inter ſe non ꝯferunt ſi alt̄ fuerit emancipatus alter ī ptāte ⁊ pater ab inteſtato deceſſerit que emancipatus ī emācipatione vel poſt acq̄ſiuit ꝯferet.

A patre. Certū eſt ꝙ filia tenetur dotē cōferre ſi ab inteſtato ſuccedat pat̄ vel ex teſtam̄to ſi pater hoc exp̄ſſerit. ſi aūt nec ſuccedat ex teſtamento nec ab inteſtato ſi accepit legatū relictum a patre an debeat ꝯferre q̄rit̄. R̄. ꝙ nō.

Poſtumo. Filiū habebas emācipaſti deceſſiſti. vxore tue p̄gnante relicta. ⁊ herede extraneo inſtituto. naſcit̄ poſtumꝰ. cū poſt teſtamentū petit. eman. bo. poſ. nunq̄d tenet̄ ꝯferre cū poſtumo q̄ acq̄ſiuit. R̄. ꝙ ſic. ſicut ꝯfert illis q̄ fuiſſent in ptāte pr̄is mortis eiꝰ tp̄e. Alioquin denegabit̄ emancipato actio.

Filie. Dotē ꝓ filia ꝓmi. ipſa relicta ⁊ filijs in ptāte mortis deceſſiſti tp̄e. nunqnid ꝯferet doteꝫ querit̄. R̄. ꝙ ſic. alioquin denegabit̄ ei actio. Itē nūq̄d ⁊ frater tenetur ei peculiū ſuū ꝯferre. R̄. ꝙ ſic. niſi ſit caſtrenſe vel precipuū relictum a patre. an res peculiares ſint apud eū. an penes aliū dūmodo nō deſierit eſſe in peculio eoꝝ non refert.

Si donatōe. Deceſſiſti r̄lict̄ʒ filio ⁊ filia. filius poſt mortē patris acquiſiuit fundū. nunq̄d tenet̄ ꝯferre. R̄. ꝙ non. Si aūt aliq̄d filie tue dediſti vt haberet in peculio. tenetur illud cōmunicare. nec preciū vendicare p̄t.

Si maritus. Deceſſit q̄s inteſtatus relictis filia ⁊ filio. filius habuit vxorē ⁊ deceſſit ea pregnante. natus eſt poſtumus. an filia ſoror patris poſtumi ⁊ eiuſdē poſtumi amita debeat ꝯferre dotem poſtumo volens cum eo vna ſuccedere. R̄. ꝙ ſic.

Nec eman. Poſt mortē pr̄is acquiſita filij emācipati nō ꝯferunt. quid erit ſi vnus eſt ī poteſtate in morte patris. alius emancipatus an bona in morte patris queſita ꝯferre queritur. dicitur ꝙ nō. ⁊ hic poſterior maiorem habet dubitationem qꝫ prior.

Filia. Deceſſit aliquis inteſtatus relictis filio ⁊ filia cui in vita dotem dedit ⁊ legatū reliquit codicill̄. non teſtamento an ꝯferre debeat dotē. R̄. ꝙ ſic. ſi ſuccedere velit ſed legatū habebit p̄cipuū.

Vt liberos. Vult imperator ſeruare equitatē inter omnes liberos. vt ſiue fuerint liberi feminei ſexus. ſiue maſ. ſiue ſui iuris. ſiue emācipati ſuccedūt ab inteſtato h̄ eſt ſiue ꝯdito teſtamento. ſed non reciſo ꝑ ꝯtra ta. vel ꝑ querelā inoffic̄. ſiue ab inteſtato penitus ⁊ pater vel mater dotē ꝓ filia dederit ⁊ ſic de alijs vt in litera. vel donac̄. ꝓ filio ꝓpter nupc̄. ſi filius eā non recepit ſed vxor vel ꝯtra. vel filia dotē nō maritus vel econuerſo tam dos qꝫ donatio ꝯferat̄. his ſuatis q̄ circa emācipatos veteres. l. ſtatuerūt vt quecunqꝫ acquiſierunt vel in eman. vel poſt. ꝯferant ſecundum tenorem veterū tamen legum.

Liberos. Si quis fuerit eman. auctoritate principis. querit̄ vtrum teneat̄ ꝯferre que acquiſiuit poſt emancipationē ac ſi corā iudice fuiſſet emanci. querit̄. R̄. ꝙ ſic.

Vt nemini. Filiuſfa. habet bona. ſ. caſtrenſia ⁊ ꝓfecticia ⁊ aduenticia. in om̄ib9 iſtis bonis ceſſat collatio. preter qꝫ in ꝓfecti.

De teſta. mili.

Frater. Miles aliq̄s deceſſit. habens bona duplicis ſeruitutis. ſ. paganica ⁊ caſtrenſia. ſi ergo te fratrem ſuum in bonis paganicis heredem inſtituit. ſiue heredem in caſtrenſib9 bonis non inſtituit ſiue inſtituit. ſi ea adire nolueris. ad te non

venient iure accreſcendi ſed ad ſuccedēdū ab inteſtato. niſi inſtituto ſubſtituerit ſeu ꝓbatum fuerit ab inſti. vel a ſuccedētibꝫ ab inteſtato militē nulla bona caſtrenſia ad te ꝑuenire quo caſu niſi ꝓbetur locus erit accreſcendi ꝙ ꝓbat̄ eo ip̄o ꝙ non ꝓbatur ipſū noluiſſe ad te bona deferri et ita ꝓbabis maxime qꝛ eius volūtas ꝓ iure ſeruatur ſed quod a lege in vno conceditꝰ in reliquo ꝓhibetur ſic ḡ inſtituendo eū in paga. caſtrēſia videt̄ ademiſſe. ff. de iudic̄. cum p̄toꝛ.

Miles. Si ī bonis caſtren. ꝯmilitonem ſuū miles inſtituerit. ī paganicis nullū. ad ea vocabit̄ mater ꝓximioribꝫ deficientibꝫ tanq̄ȝ ab inteſtato. ſi aūt vnū in caſtrenſibꝫ alium in paganicis inſtituit mater non vocabitur ex quo adit paga. bona.

Quāquam. Si miles filiam ſuā ex duabꝫ ⁊ vxorem ex vna inſtituit quid iuris ſit de alijs bonis. ſ. vtrū ꝑueniāt ad ſucceſ. ab īteſtato puta ad mr̄em. ſꝶ. ꝙ vid̄ꝛ hijs v̄bis filiā īſtituiſſe ex duabꝫ partibꝫ h̄ditatȝ ⁊ vxorē ex t̄cia nͨ iſtud hȝ locū in milite ſed q̄libet altero p̄uato quia iure ꝯmuni teſtatur.

Quāquam. Primo dicit ꝙ miles in expeditione cōſtitutꝰ abſq̄ȝ vlla iurȝ ciuil̄. ſubtilitate ꝓ ut vult pōt teſtari. Sc̄do q̄rit̄ ſi miles filiam ſuā duabꝫ vncijs vxorem v̄o ex vna h̄dem ſibi inſtituit de reſiduis aūt nichil diſpoſuerit q̄d iuris ſit de. ix. vncijs et. ſꝶ. ꝙ etiā de iure ꝯmūi p̄ſumitur abſq̄ȝ om̄i p̄uilegio militari h̄ditatem ſuā in tres partes diuiſiſſe hōc eſt vt filia duas ꝑtes habeat vxoꝛ terciā h̄ eſt vti deo noluiſſe de reſiduo q̄ꝺ noluit inſtituēdo intelligat̄.

Si iuſſi. Si miles. xx. ānis ſuum ſuū manumiſerit liber erit ſi minoꝛ nō erit vetāte. l. elia ſcencia niſi ex cauſa ꝓbabili ip̄m māumiſerit puta ſi ſit alumnus eiꝰ vel pedagogus vel ꝯſanguineꝰ vt inſti. q̄ ma. poſ. §. quod eadem.

Ex teſtō. Priuilegium factionis teſtam̄. militi ꝯcedit̄ dū eſt in militia. Si ḡ dū eſt in militia teſtm̄ fecit an eo reuerſo valeat q̄ritur. ſꝶ. ꝙ ſic. poſt reuerſiōeȝ et pōt reſtituere in teſtam̄to quecunq̄ȝ velit niſi lex ea ꝓhibuerit vel ſi miles intra annū miſſus et honeſte vel in militia ꝯſtitutus h̄dem iure militari pōt ⁊ legata relinq̄re et debebūt̄ niſi lex ⁊c̄.

Ex. Si p̄uatus volens aliq̄d relinq̄re ſeruo vocet eū libertum dicens liberto meo tali cū eſſet ſuus talem rem lego an ꝓpt̄ h̄ ſit liber q̄rit̄. ſꝶ. ꝙ nō. Nec etiā legatū pete pōt. In milite diſtinguit̄ aut ſciuit eū ſuū et aīo donādi libertateȝ eum vocauerit liberū quo caſu directe erit liber dū ignoꝛauit nec erit liber.

Certi. Miles inſtituere pōt h̄dem vſq̄ȝ ad decenniū vt ex tūc ad aliū deferatur h̄ditas ſecus in p̄uato et in eo qui non eſt miles.

Sicut. Miles ſciēs ſe filiū habere extraneos inſtituit eum exheredare intellig. ſi aūt credens ſe nō habere extraneos ⁊c̄. et habuit filiū heres erit quaſi ipſo iure teſtm̄ nō valeat et hoc ſi ſit in poteſtate ſed quid erit ſi ſit eman. ſꝶ. ꝓpter priuilegium militis.

Si cum. Si miles habēs vxoreȝ pregnantem hoc ignorans filiam que erat in vtero p̄terierit non exheredaſſe eam intelligitur ſciens ſe filiā habere appellando eam filiā in teſtam̄to ei reliquit legatū cum nō inſtituit exheredaſſe videtur.

Captatorias. Non ſoluȝ in teſtam̄to alicuius priuati inualida eſt captioſa inſtitutio ſed in multis que in arbitriū alterius conferūt̄ ſic īſtituēdo heredē ſi ticio placuerit.

In teſtamēto. Si priuatꝰ inſtituerit heredem et legatis et fideicōmiſſis totā hereditatē exhauſit heres quartā detrahere poteſt ſed an ſic in milite q̄ritur. ſꝶ. ꝙ nō. quia om̄imodo debet eius volūtas ſeruari ꝓpter priuilegium ſuū. Si autem plus petatur quam ſit in eius patrimonio petenti obſtabit exceptio.

Si militibus. Si miles cōſtitutus in militia aliq̄d commiſit vt quia arma ſua alienauit vel duci belli nō obtēperauit an teſtamentū facere poſſit q̄ritur. ſꝶ. ꝙ ſic ſi in caſtrenſibus bonis tantū. ſi aūt inteſtatus deceſſit fiſcus ei.

In teſtamēto. Si p̄uatus. i. nō miles decedat duobꝫ heredibus inſtitutis fratre. ſ. et filio vel filia impubere et eos ad īuicē ſubſtituat hijs quid v̄bis ſignificet̄ q̄ritur. ſꝶ. ꝙ hoc ſignificatūr ꝙ p̄uus ſit heres in totum ſi impubes non ſit heres ⁊ ecōuerſo. ſi patruus non ſit heres impubes ſuccedat in ſolidum et locū habet tm̄ vulgaris et eſt ratio quia patrono non poteſt ſubſtitui pupillarit et ſic vitatur inequalitas. ecōuerſo erit in milite teſtēto eodem caſu. ſ. ꝙ miles fratrem ſuū et filiam inſtituit et eos inuicē hijs v̄bis ſubſtituit vos īuicem ſubſtituo ꝙ ſi p̄uus deceſſit poſtq̄ȝ h̄s fuerit. admittitur et ſubſtitutio filia non ſolū ſi nō fuerit h̄s vt quia anteq̄ȝ adiuit deceſſit et ſic adhuc nō fuit heres. vl̄ filia deceſſit ſimiliter miles erit heres licet filia h̄s fuit quia nō adiuit ſed deceſſit in pupillari etate et in ſubſtitutionem p̄dictam tāta in edit pupillaris que nō erat ī p̄uato ⁊ h̄ fauoꝛe militari et hoc eſt verū ſi mater pupille non ꝯdixerit et patruus ꝓbauerit fratrē ſuum exp̄ſſe hoc voluiſſe quia extraneis heredibꝫ poſtq̄ȝ heredes fuerint ſubſtituere pōt indirecto.

Si fratres. Frater matris me in minꝰ ſolēni teſtamēto puta adhibitȝ tm̄ duobꝫ teſtibꝫ te heredē inſtituit. Nūq̄d obſtāte ꝙ minus ſolēne fuit teſtam̄tū frater tuus vl̄ filius eiuſdem fratris euiceret h̄ditatem q̄rit̄. ſꝶ. ꝙ non et h̄ ꝓpter p̄uilegium militare.

Milites. Miles inſtituere h̄deȝ pōt in militia cōſtitutus ſiue vxorem ſiue filios ſiue quemlibȝ aliū nec inquiret̄ filius an fuerit bene nutritus vel nō. vel fuerit ꝯſtitutus in dignitate vel nō. vel liber an ſuus ꝓpter p̄uilegiū militis cetera plana ſunt.

Scrinarios. Si ſcrinari intitulatus in matricula militum inueniatur vel in agro militū an p̄uil̄. habeat militis in teſtando q̄rit̄. ſꝶ. ꝙ nō. licȝ videatur ꝯ. ff. e. l. vl̄. So. ibi fuit notarius in loco hoſtili vel iurauit ſe nō vitaturū moꝛtē ꝓpter rem pupi.

Ne quidam. Teſtādi quomō voluerit ꝑmittitur militi dū eſt in expeditione ſecus ſi extra quiᵃ habetur loco priuati.

Licet. pupillo militi tribunatū adepto olim teſtari licebat. q̄ꝺ īnouat impatoꝛ cum inſtabilem mēteȝ habeat ⁊ extraneos heredes ꝓpinquis ſuis nocere poſſit nullo modo. etiam tribunꝰ ſi creatur non habebit teſtam̄ti libertatem.

Qui teſtam̄tū facere poſſunt.

Vāquam. Paterfa. omnia bōa ſua habēs ꝯmunia cum fratre ſuo pro indiuiſo filiam ſuā ticio mr̄imonio collocatam in teſtam̄to ſuo heredem inſtituit an valeat inſtitutio q̄ritur. videbat̄ ꝙ non quia nō videbatur habere ꝓpriū cum om̄ia ſua erant ꝯmunia. ſecus tamē eſt. et ita eſt ar. quod id ꝙ ꝯmune michi eſt cū alio meum eſt. Idem eſt ſi cum ſoꝛoꝛe tua ꝯmunē hereditatem habuiſti nichilominꝰ valebit teſtamentū tuum.

Si is. Aliquis dum erat ſane mētiſte et vxorem tuā heredes inſtituit deinde ſe p̄cipitauit. an valeat teſtamētū queritur. Diſtig. an impatiens doloꝛis hoc fecit quia fuit valitudine detentꝰ quo caſu valebit. aut ex ſceleris ꝯſciencia et tūc non valebit ſed ſuccedit ei fiſcus.

Seruū. An ſenex vel eger poſſit facere teſtamentū q̄rit̄. ſꝶ. ꝙ ſic. ſed filiuſſa. non.

Hac conſ. Qualit̄ ſiue ex moꝛbo ſiue cecus facere debet teſtamentū queritur. ſꝶ. ꝙ primo vocabit teſtes. vij. et tabularium coꝛam eis dicet ꝙ vult facere teſtamentum nūcupatum. heredem certum nominabit ne nom̄is erroꝛ ambiguitateȝ generare poſſit ex quot vncijs velit eum eſſe heredem et quid vnūquemq̄ȝ legatarium velit capere quibus et a tabellione ſcriptis et a teſtibꝫ ſubſcriptis et ſignatis plenum robur obtineat teſtam̄. et hoc in prima. Si autem codicillos velit facere nec heredem inſtituerit ſed legata alia relinquere predicta ſeruetur ſolennitas p̄terq̄ȝ in numero teſtiū ne ſit ꝯtra infra de

codicił.l.ul.§.decurionum.et cuicunq; voluerit ſiue teſtam̃tũ fecerit ſiue codicillos vno tempore.cõmittit ad ſcribendum et alio tẽpore poterit facere recitari.tam ſibi quã teſtibus vt proteſtetur ſi taliter teſtamentum confeciſſet vł codicillos teſtium ſubſcriptione inſecuta.et hoc in ſecunda. ſi tabellio inuentus nõ fuerit ſeptimus teſtꝭ loco ſuo adhibeatur in teſtamento ſic facto codicillos poterit cui vult ex teſtibus ad cuſtodiẽdum cõmittere ꝙ habere poteſt locum nõ tantum in ceco ſed in alio.ſ; maxime ꝛc. ⁊ hoc in ſecunda parte.

Furioſum. An furioſus poſſit facere teſtamentũ queritur.dicitur ꝙ ſic.dum eſt inter dilucidum interuallũ licet hoc antiquis in dubium veniſſet.an ſi incepit condere teſtamẽtum et eum furor inuaſit valebit teſtamentũ.determinat iuſtinianus ꝙ nõ valeat. et eſt ratio.quia circa indiuiduũ ſola inchoatio nichil operatur.Si vero ſ;ita dilucidis interuallis ceperit et pfecerit tenet ſi iuris ſolennitate fuerit ſubnixum.

Diſcretis. An ſurdus et mutus poſſint condere teſtamẽtũ. Diſtiguit.aut ſunt coniuncta vicia aut diſtincta.ſi coniũcta q̃ritur ſic.Si ſurdus et mutꝰ a natura.i.a natiuitate aut accidente puta ex morbo ſupuenienti primo caſu nec fac̃ teſtamẽtum nec codicillos ꝛc. ſecũdo caſu facere põt ſi ſcribere ſciat. Si autem fuerit ſurdus ⁊ non mutus quod raro contingit. aut a natura aut ab accidente.vtroq; caſu poteſt.ſed in primo fuit dubitatio ⁊ altercatio in ſecundo non.Si fuerit mutus et non ſurdus et ſcribere ſciat teſtamẽtum facere poteſt ſiue mutus ſit a natura ſiue ſupuenienti morbo.Et iſta non ſolũ habẽt locũ in maſculis ſed in feminis.

Nemo. In rebꝫ acquiſitis paſſa.puta in pfecticijs vł aduẽticijs quia pprietatem habet filiuſfa. pater vſufr.uc.teſtandi non habeat licentiam filiuſfa. niſi tantũ in hijs caſibus in quibꝫ ei a veteribus legibꝫ pmiſſum eſt.hoc nõ eſt in caſtrenſibus vel quaſi.nec tale teſtamentũ querele de in officioſo ſubiacebit et hoc dicit lex ſequens.

Teſtes. Siue teſtamẽtũ in ſcriptꝭ fuerit ſiue nõ .vij. teſtes ſunt neccarij. Vel dic certius ꝙ hec loquat̃ de teſtam̃tis in ſcriptis factis.ſi ergo quis fecit teſtamẽtũ et adhibuerit.vij.teſtes ⁊ credebant̃ omnes eſſe liberi cũ duo eſſent ſerui.an hoc comparato poſtea valeat minus teſtamentũ querit̃ ℞.ꝙnon.eo tempore quo adhibiti fuerint eis ſtatus queſtio non mouebatur.

Publicati. Fecit quis teſtam̃tum non in ſcriptis vel in ſcriptis quod q: a priuato confectu; heres de morte teſtiũ timens. vel quia fuit corroſũ vel vetitum in breui defunctum fecit illud publicari coram iudice et teſtes fecit iurare om̃ia eſſe vera que in eo cõtinebãtur et publica carta confecta eſt. an valeat pu.queritur. ℞.ꝙ ſic. licet ante caſu amiſſum fuerit ꝙ probare debet heres.quia qui caſum allegat ipſum pbare debet.

Ex imper. Licet in minus ſolenni teſtamento q: non fuerunt adhibiti niſi duo teſtes inſtitutus fuerit princeps. nõ etia; ob hoc firmũ erit. quia licet legibus non ſubiciatur tamen legibus viuere ciuile eſt.

Si in nomine. Licet nomine ꝛc. teſtator heredis errauerit dicendo .inſtituo meuium heredem cum vocaretur ticius.an ob hoc minĩe valeat teſtamentũ et heredis inſtitutio queritur. Reſpõdetur ꝙ non. cum cauſa inſit de quo ſenſit.

Neque. Si ticium filium tuũ aſſeueraſti nec erat.et eũ tanq; filium in teſtamẽto inſtituiſti. an valeat teſtamentum queritur. Reſpõdetur ꝙ nõ. nec heredis inſtitutio.

Verba. Si mater tua donationẽ inter viuos fecit.⁊ ĩ teſtamento ſe non donaſſe aſſeuerauit. an veritati preiudicetur .ſ.quo magis reuocet̃ donatio.℞eſpõdetur ꝙ non.

Errore. Si in teſtamento tuo preſentibus.vij.teſtibus dixiſti. Ticius heres eſto. talis tabellio ſcripſit tantũm ticius.an licet plus ſit dictũ quã ſcriptum minus valeat teſtamentum queritur. Reſpõdetur ꝙ non.ſed valebit inſtitutio heredis et ex eo teſtamento legata debẽtur et peti poſſunt.

Caſus. Si teſtamentum pſentibꝫ .vij.teſtibus cõdere inchoaſti. et nondum cõpleto vnum teſtium inuaſit morbꝫ caducus et eo poſtea reſtituto redeat et coram eo vel alio eius loco ſuppoſito teſtator profiteatur.an non obſtante illo interuallo valeat minus teſtamentũ.q̃ritur. Reſpõdetur ꝙ non.licet ei ob tale; neceſſitate; remiſſum ſit eis vt cõueniant nõ tamen eſt eis remiſſum ne redeant ſ; redire debent.quia neceſſe eſt vt ſufficiens nũerus teſtium adhibeatur.

Si teſtamen. Feciſti teſtam̃tum et in eo extraneum filio ex cauſa exheredato et inſtituiſti. nõ obſtante pncipis reſcripto valebit teſtamentum nec reſciuditur a filio. iſte eſt caſus illius.l.ſi te.

Si vero. Sine iuris ſolennitate tantũ puta cum tribꝫ teſtibꝫ adhibitis teſtm̃ feciſti nõ relaxata patrie tue iuris obſeruatione principis priuile.non valebit teſtamentum.

Conſecuto. Teſtamentũ feciſti et deceſſiſti ſubtractum eſt teſtamentum. an ob hꝰ vitioſu; ſit quod furtiuũ ius valeat querit̃. Reſpõdetur ꝙ non.ratio dubitationis erat q: videbatur vitioſum quia fur. ſed tale lucrum nõ facit ipſum non valere ſed tãtũ falſitas vel ſi ſit minus ſolenne.

Si vnus. Si non iure teſtaris q: .vj.teſtes adhibuiſti vel.vij.ſ; cũ ſigillis ſuis vel alienis nõ ſignabant nõ valet teſtamẽtum ſi aliqua litera in teſtamento cancellata eſt.et etiã vel ſubſcriptũ et aditum.an illi teſtamento adhibenda eſt fides q̃ritur. Dicitur. ꝙ index inſpicere debet.an aliquid delet̃ ꝛc. Quid aute; iuris ſit non dic̃. Tu dic ꝙ quando teſtator noluerit emendare nõ valet quod deletum eſt in alijs valet.

Teſtandi. Licet pecunia tua ſit ĩ qua teſtari vis.nõ ob hoc quocunq; modo volueris teſtãdi in ea habes facultatẽ ſed forma iuris ſuata quã mutare nõ põt. nec iuri publico derogare.

Non ſi. Voluntas ſupma induci tu codicillus inſtituẽduſ eſt.an quis conſtituatur vł exheredet̃ quo caſu erit teſtamentum ſi nullus cõſtitutus eſt erit cõdicillus.

Quoniam. Ad hoc ꝙ teſtam̃tum valeat non refert.an verbis indicatiuis vel impatiuis in nominatiuo vel accuſatiuo fuerit hr̃dis inſtitutio facta ita tamẽ vt ex ea teſtatoris voluntas appareat. Ite; nec neceſſe eſt vt eodem momẽto inchoetur et cõpleatur quod olim forte fuit obſuatũ ſed quibuſcũq; verbis vel in quacũq; carta ordinandi teſtam̃tũ habeat facultatem.

Non dubium. An ſic principi relinq̃ poteſt in teſtamẽto vel hr̃s inſtitui ita alijs in dingnitate poſitis poteſt. videbat̃ ꝙ nõ quia tam diuitibus relinquere nõ oportet Contrariũ tamen videtur verũ. an autem hr̃s minus ſolenni teſtamento inſtitutus ex quo legata nõ debẽtur ſciens ea ſoluerit repetit cum et ſi eſſent indebita iure ciuili. erant tamen debita iure nturali.

Teſtamentum. An vbo rũ gemiatio infirmet teſtamentũ queritur. Reſpondet̃ ꝙ nõ. vbigratia.ſi teſtator dixerit valeat iure teſtamẽti valeat iure codicilli cu; ſuperflua ꝛc.

Teſtamenta. Si teſtamẽtu; debeat publicari coram quo iudice facienda ſit publicatio Reſpõdet̃ ꝙ corã magiſtro cenſus nec corã alio et hoc de antiquoꝝ conſuetudine q̃ ſic imiteturne. morientiu; mutabit̃ iudicium. vel ſic cum quis haberet teſtamẽtu; in quo ſit ſcriptus heres per quod poſſ; docere de inſtitutione ſua ſi forte timent ne deficeret vel quia corroſum erat vel vetuſtu; et velit illico publicari ad eternã rei memoriam corã q̃ iudice fieri debeat q̃rit̃. Reſpõdetur ꝙ non. ꝛc.

Omnium. Si teſtamentu; feciſti et illud pncipi

inſinuaſti an adeo ſolenne dici poſſit teſtibꝫ non adhibitis quos adhiberi in teſtamēto neceſſe eſt ac ſi coram quouis iudice preſentibus .vij. teſtibus cōditū ſit. ℞. ꝙ ſic an. autem minus valeat ꝙ ſuper hoc reſcriptum principis non habuiſti querit᷑. ℞. ꝙ nō an autem poſt audientiam tibi a principe preſtitā mutare poſſis voluntatem q̄rit᷑ dicitur ꝙ ſic cū iudiciū tuū poſterius inſinuatū ita firmum eſt ſi id confirmaueris et vltimum ſit ꝙ probabit᷑ cum non probat᷑ contrariū. ſ. ꝙ aliud non feciſti nec neceſſe eſt ꝙ ſucceſſor tuus iudicē adeat cauſa petendi bo. poſſ. qꝛ ſola volūtas ſufficit illius in adeunda hereditate poterit ergo qui teſtari voluerit et potuerit lege non prohibente heredem principi ꝯclarare nec timere debet hēs ſi probare poſſit voluntatē teſtatoris ſic principi oblatā fuiſſe nec aliud ſibi aduerſet᷑. ſ. ꝙ vl' nō ſit capax vl' poſſit teſtamentū per querelam inoffi. irritari. vl' ſi teſtamentū non poſſit facere defunctus. ꝛc.

Nolumus. Si iure teſtm̄ factum ſit et hr̄des inſtituti et ſi principi fuerit per aliū ſuggeſtum ꝙ minus ſolenni teſtamēto hēs ſit inſtitutus. an eoipſo ꝙ princeps eſt irritat᷑ prius ſolenne per conſequens nō ſolenne. Reſpōdetur ꝙ non. ſed ſuggeſtori faciēdi teſtamentū facultas interdicatur et falſarius iudicet᷑. nec timeat heres inſtitutus nec iudex taliū teſtimonium audiet nec potētū nomina recipiat.

Hac conſultiſ. Si .vij. teſtibus adhibitis ſubſcribentibꝫ ⁊ ſignantibus teſtamētum feciſti et id ſignaſti et legatū oſtendiſti an ob hoc infirmari debeat quod ignorauerunt teſtes que in ipſo ſcripta ſunt. Reſpōdetur ꝙ nō. cum tu illud ſcripſiſti vel aliud ⁊ ei ſubſcripſiſti. Si autem literas ignoraſti et ſubſcribere nequiſti adhibitis .vij. teſtibus et cum ſcriptore firmū maneat teſtamētū. Et ſi ea que in eo ſcripta ſunt teſtes ignorauerint neceſſe eſt ꝙ eodem tempore inchoetur et cōpleatur teſtamētū ſed diuerſo bene poteſt. ad h᷑ aūt vt ꝯpleat᷑ et valeat teſtes ſubſcribant ⁊ ſigillent ſimul ⁊ ſemel alioquin non valeat teſtamentum.

Eximper. Si teſtamētū minus ſolenne condidiſti puta adhibitis duobus teſtibus non valeat. refert tamen an inter liberos factū fuerit an admixta ꝑſona extranei. primo caſu valebit ſimpliciter. in ſcđo caſu in perſona extranei non valebit in perſona liberorū ſic et eis accreſcit.

Per nuncupa. Si ſine ſcriptis vis teſtari adhiberi .vij. teſtes debes et coram eis voluntatem tuam declarare.

Si quis. Si primo teſtamēto facto ⁊ perfecto. ſecūdum fiat. an ſcđm valeat querit᷑. ℞. ꝙ nō alias valebit niſi iure fuerit conſumatū niſi in caſu. ſ. ſi in primo teſtamento ſcriptus fuerit heres qui ab inteſtato defuncto ſuccedere non poterat in ſcđo minus ſolenni ſcriptus fuerit hēs qui ſuccedit ab inteſtato. Et ſic ſolenne primū ꝑ minus ſolenne ſubſequens tollitur. v. tamē teſtes neceſſarij ſunt ad minus ꝙ ſi adhibiti nō fuerint non valebit ſcđm nec ſolum in latino pōt condi teſtamentū ſed etiam in greco.

Dictantibus. An dictāti teſtamētum vel teſti adhibito aliquid legari vel relinqui poſſit. Reſpōdetur ꝙ ſic. ratio dubitatiōis fuit qđ eſt. ī. de hijs qui ſibi aſſcribunt᷑ in teſtamento. l. ij. ſꝫ ibi dictauit ⁊ ſcripſit hic tantum dictauit.

Conſulta. Qđ in pluribus legibus dictū eſt ꝙ ſi pu. faciendum ſit coram magiſtro cenſus facienda eſt vt. s. de epiſcopis et. c. repetita ⁊. l. oportet et. s. e. teſtamēta ⁊. ī. de donat. in hac et infra. e. diui. per hanc. l. cōfirmat. prohibet ergo ꝙ corā nullo fiat niſi coram magiſtro cenſus. nec fiat corā clericis quibus obprobriū eſt ꝛc. ſi qui autē huiꝰ. l. tranſgreſſores fuerint pena. l. librarū auri mulctentur.

Ambi. Si teſtamētū iure feciſti. licet ordo ſcripture in eo vicio notarij et imperitia nō ſeruat᷑ vt qꝛ primo ſcripſit legata demū hr̄dis inſtitutionē cū ecōuerſo fieri debeat. an ob hoc minus valeat teſtm̄ q̄rit᷑. ℞. ꝙ nō. licet antiquitus hoc obſeruaretur quo non obſeruato non valuit teſtamentum.

Prepoſt. Si teſtamentū iure feciſti ⁊ teſti. mihi ab herede tuo dandum et reliquiſti hijs verbis ſi nauis venerit tūc infra diem mortis mee primū vel pridie ꝗ̄ moriar illi dato. x. an iſta ꝑpoſteratio ſermonis cū debeat venire nauiſ deinde legatū preſtet viciet teſtm̄ q̄ritur. ℞. ꝙ non nec tantū in teſtamento non nocet ꝑpoſteratio ſed nec etiā in cōtractibꝫ vt inſti. de inutil'. ſtipu. §. item ſi quis. Itē nec in dotibus vt. s. de iure do. ſi mulier. ⁊ licꝫ taliter relictū valeat exactio tamē eius non cōpetat niſi poſt diem vl' ꝯditionem.

In teſtamen. Cōdidiſti teſtamentum ⁊ .vij. teſtes adhibuiſti coram quibꝫ ſubſtāciā ſuā ad quos ꝑtinere nolebas ſignificaſti. an ideo minus valeat teſtamentū ꝙ iſta ꝟba nō expreſſeris vos teſtes vocaui quia ſine ſcriptis ſupremā voluntatem meam declarare volo querit᷑. ℞. ꝙ non. licet antiquitus hoc obſeruarent et ꝑdicta verba neceſſario erant exprimenda.

Sancimus. Si teſtamentū iure feciſti et conualuiſti et decennio elapſo voluntatē tuā non mutaſti firmū manet teſtamentū. Si autem medio tempore volūtatem tuā mutaſti ⁊ aliud teſtamentū condidiſti ſi ſolēne fuit ipſo iure tollitur ꝑmū. ſi autē dixiſti te nolle primū teſtamentū valere vl' alijs quibuſcunꝗ verbis apparuerit te velle ꝯtrium ⁊ hoc etiā coram iudice ꝑſentibꝫ ad minus tribus teſtibus declaraueris et decenniū a tempore voluntatis ꝯtrie ſecūdum quoſdā vel ꝯpoſitionis teſtamēti ſecundū alios effluxerit. vtrum maneat teſtamentum tam ex voluntate ꝛc.

De here. inſti.

Vi depor. Si teſtamētum feciſti et deportatū heredem inſtituiſti. an valeat inſtitutio querit᷑. ℞. ꝙ non. ſed proinde eſt ac ſi ſcriptus nō eēt nec eſt ſimil' peregrino qui inſtitui poteſt. vt inſti. e. §. vl. Vel dic ꝙ quemadmodū dicat ſimilitudinē ꝑegrinis. i. ad peregrinitatē deductus puta deportatus capere poteſt.

Pater. Si teſtamētū feciſti et in tercia bonoꝝ tuorum non capacē puta natū ex nephando coitu inſtituendo ⁊ ticio ex reſidua inſtituto q̄d appellatione reſidui contineatur querit᷑. ℞n̄. ꝙ tota hereditas. et ita erit ticius in totū hēs cum non capax ad aliꝗ partem hereditatiſ admitti non poteſt.

Cum propo. Allexander miles et zoilus habebant ſeruū cōmunē iulianum. alexander credens iulianum eſſe ſuū ꝓprium. eum heredem inſtituit et ei vitalem ſubſtituit hoc modo. ſi iulianus heres non erit ei vitalē ſubſtituto deceſſit alexāder apparuit poſtea iulianū fuiſſe ſeruū alexandri ⁊ zoili. quid hijs verbis inſtituto ſignificet᷑ vl' qualiter admitti debeat ſubſtitutus queritur. ℞. ꝙ aut voluit teſtator per iulianum alij acquiri hereditatem cum credebat eū liberū aut noluit. primo caſu admittetur ſubſtitutus. in ſecundo diſtinguit᷑. aut iuſſu zoili admittitur aut non puta quia noluit. primo caſu non admittit᷑ ſubſtitutus ſecundo caſu ſic.

Si patruus. Pater tuus ticium heredem inſtituit credens eſſe filium ſuū cum nō eſſꝫ. an ei auferenda ſit hereditas queritur. ℞. ꝙ ſic cum autem ſit applicanda non tu dic venientibus ab inteſtato qui ſi nō ſunt applicanda eſt fiſco.

Non ideo. Si teſtm̄ eciſti et vxorē heredē inſti. an ob hoc ꝙ eam affinē in teſtamento nominaſti cū non ꝓprie dicat᷑ affinis ſed affinitatis cap̄. valeat minus inſtitutio querit᷑ Reſpondet᷑ ꝙ non.

Si cōpenſandi. Tenebat᷑ vxor tua tibi in .x. heredem te in teſtamento ſuo dimidia bonorū ſuorum inſtituit et alium in dimidia et te heredem inſtituit vt cōpenſares .x. in quibus tibi tenebatur et a coherede debitum petis vel partem debiti. an ſis audiēdus queritur. Reſpondetur ꝙ non. obſtāte tamen ſola iuris ſeueritate vt ſerues voluntatem defuncti.

Nec apud. Corã non habente iuriſdictionem aliquem in fratrẽ adoptaſti ⁊ eum heredeʒ inſtituiſti. cũ nõ tenuit adoptio. qꝛ p̃ceptum nõ eſt vt aliquis in fratrem adoptetur. an valeat inſtitutio querit᷑. ℟. ꝙ non. ſed ab inſtituto auferenda eſt hereditas.

Extraneũ. Teſtamentũ feciſti extraneũ heredẽ inſtituiſti his verbis inſtituo te cũ morieris an valeat inſtitutio querit᷑. ℟. ꝙ ſic. vel ſic an poſſim mihi heredẽ inſtituere ſic ille ſit michi heres cũ morie᷑. ℟. ꝙ ſic.

Collegiũ. An illicito collegio relinqui hereditas poſſit queritur. ℟. ꝙ non.

Extraneũ. An ignotum michi poſſim heredem inſtituere queritur. ℟. ꝙ ſic.

Neqʒ. Si nõ capacẽ puta hereticũ ex nephario coitu ſuſceptũ inſtituiſti. an valeat inſtitutio querit᷑. ℟. ꝙ nõ. nec etiã ſi ſeruũ ſuũ heredẽ inſtituiſti n̄ acquiret᷑ hereditas. qꝛ q̄ ꝑ ſe n̄ heres inſtitui p̄t nec ꝑ aliũ. vt. ff. e. l. non minus.

Hereditatis. An romane ciuitati iure inſtitutionis aliquid relinqui poſſit vel etiaʒ legati vł donationis queritur. ℟. ꝙ ſic. ⁊ cuilibet alij ciuitati.

Quotiẽs. Duos heredes ex certa re puta ex vinea vel domo heredes inſtituiſti. alios ſimpliciter nõ facta mentione reꝝ certaꝝ. vel in certis partibꝫ. puta vnũ ex tribꝫ vncijs. alium ex quattuor. an illi ex rebꝫ certis inſtituti ꝯueniri poſſint a creditoribꝫ hereditarijs q̄rit᷑. ℟. ꝙ non. qꝛ ſunt loco legatarioꝝ. nõ heredũ. alij aũt ꝯueniẽdi ſunt ⁊ agere poſſunt nec aliquid actionũ competentiũ hereditariaꝝ heredibꝫ inſtitutis in certis partibꝫ vel ſine partibꝫ ꝑ alios in certis rebꝫ inſtitutis diminui debet.

Cũ in li. Heredem inſtituiſti his verbis ſemproniꝰ plocij heres eſto. an valeat inſtitutio querebat᷑. dicebant antiqui valere. quaſi in tuo nomine erraſſes. dicit imp̄ator hanc ſentẽtiã ſupremã cũ non ſit veriſimile aliquẽ ignorare ſuũ nomẽ. ⁊ hoc ſi ſint interp̄tanda verba inſtitutionis ꝙ ſi plocij heres inſtituiſti ⁊ ſemproniꝰ ꝑ ꝯſequẽs heres tuus erit plocij per regulã qua dicit᷑ ꝙ heres heredis teſtatoris eſt heres. vel ſic plociũ heredẽ inſtituiſti. ⁊ ſi heres nõ eſſet ei ſemproniũ ſubſtituiſti. vel ſic adieciſti ſemproniũ in eiꝰ loco vel in totũ vel in partẽ quaſi ex ſubſtitutione quadam vocare debere. ſi aũt nec plocio heres extitiſti. neqꝫ plociũ heredẽ inſtituiſti. nec tu plocius vocaberis. nõ valet inſtitutio. cum non ſit veriſimile te nomẽ tuum ignoraſſe.

De inſti. ⁊ ſubſti.

Vm auũ. Teſtamẽtũ feciſti neptẽ tuã. ſ. filiã filie tue ſub tali ꝯditione inſtituiſti ſi nuberet filio. aut illi ꝑ eã nõ ſtat quo minus ꝑeat ꝯditioni ſʒ ꝑ filiũ auuncille qui cũ ea ꝯtrahere nõ vult. an ad hereditateʒ tuam admittenda ſit querit᷑. ℟. ꝙ ſic. qꝛ hereditatis conditõ videtur completa cum per eam nõ ſtat quo minus impleat᷑

Conditioni. Mater filiaʒ heredeʒ inſtituit ſi ꝯſobrino ſuo nuberet ⁊ ſi nõ nuberet ei ſubſtituit ticiũ. ꝑ ipſam ſtat quo minus pareatur ꝯditioni. an locũ habeat ſubſtitutio q̄ritur. ℟. ꝙ ſic. Nec eſt audienda ſi allegauit hanc ꝯditionẽ turpem eſſe vt nubere debuit ꝯſanguineo ſuo. cũ h̄ liceat nec officiũ iudicis ĩplorare debuit cũ ꝑ eã ſtetit.

Si maternos. Mater filiũ ſuũ ſub hac ꝯditione heredẽ inſtituit ſi pater eũ emanciparet. conditione pendente ſi pater decedat vel deportet᷑ an ꝯditio hereditatis pro impleta vt locũ habeat inſtitutio queritur. ℟. ꝙ ſic. ⁊ ad eum hereditas tranſit cum onere ſuo.

Si pater. Si filiũ tuũ ſub conditione poteſtatiua puta ſi decẽ daret ꝙ potuit inſtituiſti. valeat inſtitutio. ſi ſub caſuali puta ſi nauis venerit ex aſia nõ valet inſtitutio nec teſtamentuʒ. ſi aũt ſubmixta puta ſi cũ vltra mare fuerit eũ inſtituit ſi in ꝓuinciã ſuã rediret. cũ hoc non tantum ex voluntate ſua pendeat q̄ꝫ ex inſidijs fortune. quia multi caſus accidere poſſunt ꝓpter quos redire impediat᷑ nõ valebit. ſʒ hereditatẽ tuam adeat ab inteſtato cũ nõ valeat teſtamentũ. ⁊ illud deduci poſſit in queſtionẽ. l. ſ. an valeat teſtm̃ tale

Reprehendẽda. Mr̃ filiã ſuam hac ꝯditione heredẽ ĩſtituit ſi a viro ſuo diuerteret. filia lucrũ ꝯcordie maritali ꝓferẽs a viro diuertit. an valeat inſtitutio querit᷑ ℟. ꝙ ſic. ⁊ ꝑinde eſt ac ſi ꝯditio appoſita n̄ fuiſſet. vnde redire debet ꝯditione n̄ obſtãte cũ fuit turpis retinere hereditatẽ. ſed tñ implendo conditionẽ deliquit.

Generaliter. Teſtamentũ feciſti ⁊ heredem inſtituiſti ⁊ adieciſti ſi vel ſine liberis decederet vel viro nõ ꝯtraheret vel inteſta. decederet. alij hereditatem inſtitueret. vel ei alium ſubſtituerit. an hec oratio cõiuncta vel diſiuncta intelligat᷑ querit᷑. ℟. ꝙ cõiuncta qꝛ ſi nullũ fiat hoꝝ locum habet ſubſtitutio nec vnũ tm̃ ſi nõ fiat. locũ facit ſubſtitutiõi vel reſtitutioni. nec illud habet locũ tantuʒ in filio tuo inſtituto ſed in extraneo.

cum aũt. Heredẽ inſtituiſti ⁊ rogaſti vt qñ decederet hereditatẽ ticio reſtitueret. an illa conditio tacite ſubintelligi debet ſi ſine liberis decedat querit᷑. ℟. ꝙ ſic. Et hoc dicit papi. adicit imp̄ator q̄ illud non ſolũ in filijs ⁊ ei ſubſti. intelligi. ſʒ in filio naturali ſi eum inſti. ⁊ ei ſubſti. in ea parte in qua poteſt vt libere legatũ habeat locũ. non aũt ſubſtitutio. Et iſtud non ſolũ habet locũ in hereditate relicta. ſʒ in legato ⁊ fideicõ.

Si quis. Teſtamentũ feciſti ⁊ heredem inſtituiſti ſub tali conditione ſi cõſul ⁊c. vel filiã ſi nupſiſſet. qñ dicet᷑ impleta conditio querit᷑. ℟. ꝙ n̄ refert impleat᷑. teſtatore viuo vel t̄pe mortis vel poſt eius mortẽ ad hoc vt valeat inſtitutio. ⁊ iſta ſunt vera non ſolum in hereditate relicta. ſed ĩ legatis ⁊ fideicõ. ⁊ libertatibꝫ. ſed diſtingue an fuerit conditio cauſalis. an poteſtatiua. Si cauſalis ante mortem teſtatoris impleri põt. Si poteſtatiua aut eſt in dando mortuo teſtatore neceſſe eſt eã adimpleri. ſi in faciẽdo ⁊ facile eſt eã adimpleri vt dare. ſ. ſoł. morte teſta. neceſſe eſt adimpleri. ⁊ nota ꝙ ſufficit aliq̄d fieri licet hoc factũ nõ duret.

Si teſtamentũ. Teſtamẽtuʒ feciſti heredẽ inſtituiſti. ⁊ adieciſti ſit ille heres ſecundũ ꝯditiones in eodem teſtamento ſcriptas ⁊ ſcribendas. ſi nulla fuerit ſcriptio an valeat teſtamentum ⁊ heredis inſtitutio q̄ritur. ℟. ꝙ ſic ⁊ conditio iecta ad vacua eſt intelligenda. exemplo eius qui reipu. certos vicos reliquit ⁊ dixit ſe velle alia ſcriptura fines declarare ⁊ quomodo debeant in eos exercere. nec fecit mor. preuentus. q̄ritur an valeat relictum. ℟. ꝙ ſic. Et q̄ ſequitur referas ad primum caſum. ſi auteʒ aliqua conditio appoſita fuit in aliqua parte teſtamenti ad illam referenda eſt inſtitutio ⁊ erit conditionalis.

Cum quidã. Quidam teſtamentuʒ fecit ſcilicet vxorem ex parte. ⁊ eum qui in ventre erat ex alia parte heredem inſtituit. ⁊ adiecit ſi poſtumus natus non erit vitalis. ſit heres ĩ ea parte que ad poſtumum peruentura erat. natus eſt poſtumus viuus ⁊ impubes deceſſit. an mater ad partem ſuaʒ vocetur an ſubſtitutꝰ queritur. de hoc dubitat papi. dicens volũtatis eſſe queſtionem opinabatur aũt teſta. voluiſſe poſtumo nato ⁊ ſic impubere mortuo matrem vocari ſubſtituto excluſo. ⁊ pro ea allegat. imperator diſtinguit. aut editus eſt partus. aut non. ſi editus aut viua matre deceſſit. aut mr̃e ꝓmortua. primo caſu admittit᷑ mr̃ nec hꝫ locũ ſubſti. in ſcđo caſu ẽ locꝰ ſubſti. ſi aũt editꝰ non eſt. vel editus mortuus ꝓmortua

tamē matre ex verbis teſtamēti locū habebit ſubſti. ⁊ vocabitur vitalis.

De impub. et alijs ſubſti.

Vm here. Teſtamentum feciſti tres heredes ex partibus diſparibus inſtituiſti puta vnū ex. vj. vncijs aliū ex duabus tercium ex. iiij. et eos ad inuicez ſubſtituiſti hoc modo. adinuicem ſubſtituto. inſtitutus in vi. partem ſuam repudiauit. ad illaz vocabuntur coheredes alij iur. ſubſti. ſed pro quibus partibꝰ queſtio eſt. ſ. an pro equalibꝰ aut hereditarijs. ℞. ꝙ pro hereditar̄. ſ. inſti. in quatuor vncijs vocetur in quatuor. alius ad duas. preſumimus. n. teſtatorez tacite hoc noluiſſe vt heredem in partes quote erant partes expreſſe in inſti. intelligant̄ repetite ī ſubſtitutōe

Hereditatem. Feciſti teſtamētum. duos heredes puberem ⁊ impuberem inſti. et eos inuicē ſubſti. īpubes hereditatez adijt et in pupillari etate deceſſit. vult mater ad partem ſuam admitti ab inteſtato. vult ⁊ ſubſtitutus. quis eoruz admitti debeat queritur. ℞. ꝙ mater. videt̄ tñ contra ꝙ ſi ſolꝰ inſti. eſſet impubes ⁊ aliquis ei ſubſti. in duobꝰ caſibꝰ admittit̄ ſubſtitutio ſcilicet ſi heres nō eſſet vel eſſet ⁊ pupillari etate deceſſit. ſed hoc nō habet locū hic. q꞉ cum pubes ſibi eſt ſubſtitutuſ ⁊ ecōuerſo nō poteſt eſſe ſubſti. niſi in vno caſu. ſ. ſi heres ñ erit ergo ecōuerſo ſi impubes heres nō erit. ergo ex quo adijt heres eſt. nec habet locum ſubſti.

Heres. Mater teſtamentū fecit. ⁊ heredē filiā inſtituit. filia ñ vult ſuccedere ex teſtamento. ſꝫ ab inteſtato ꝑ bo. poſ. vnde liberi. an locū habeat ſubſti. querit̄. ℞. ꝙ ſic. Et ſi ſubſtitutus heres apprehendat ſucceſſionē filia poſſeſſoriā heredi. pe. intendere nō poteſt. ſi quā aūt actionē habuit cōtra matrē eā contra ſubſtitutum exercere poteſt.

Quāuis. Teſtamētū feciſti. vxorem ⁊ filiū tuū impuberem heredes inſtituiſti. firmatuū eis ſubſtituiſti. adijt impubes hereditatem ⁊ in pupillari etate dceſſit. an ad partē ſuā ſubſti. vel aliquis veniens ab inteſtato debeat admitti. ℞. ꝙ licet al's niſi impube. eſt inſti. ⁊ ſolus ⁊ ei aliquis ſubſti vulgariter locum habet ſubſtitutio tacita pupillaris. hic gr̄a vitande inequalitatis locū nō habebit.

Poſt aditam. Si teſtm̄ feciſti ⁊ heredē inſtituiſti. ⁊ ei vulgari. ſub .h̄ mō. ſi ille nō erit ⁊c̄. adhibita hereditate ab īteſtato euaneſcit ſubſtitutio. nō eſt ſic in pupillari ſubſtitutiōe. q꞉ licet impubes adeat ⁊ decedat in pupillari etate locum habet ſubſtitutio.

Teſta. Si teſtamētum feciſti ⁊ plures heredes īſtituiſti. ⁊ ad inuicem ſubſtituiſti. vnus eorum portionem ſuam repudiauerat ad eam vocabunt̄ ſubſtituti etiā inuiti.

Si teſta. Teſtamentum feciſti. filiam tuam impuberē ſubſtituiſti. ⁊ ei pupillariter ſubſti. hoc modo filiam meam inſtituo heredē. ⁊ ſi heres nō erit vel erit ⁊ deceſſit in pu. etate Ticiuz ei ſubſtituo. ſi heres ſit quia hereditatē adeat intra autem tempora deceſſit pupillus. an vocetur ſubſtitutus aut veniens ab inteſtato queritur. ℞. ꝙ ſubſtitutus excludit venientem ab inteſtato.

Precibus. Teſtamentū feciſti heredem filium tuū impuberē inſtituiſti. ⁊ ei ſubſtituiſti Ticiuz filium in pupillari etate. adita tamen hereditate a filio deceſſit. vult mat̄ admitti ad hereditatem. vult ⁊ ſubſtitutus. quis ꝑferri debeat querit mulier a principe dicit imperator o mulier manifeſtum debueras michi precibus tuis ſignificaſſe qualiter fuiſſet facta ſubſtitutio. an pupillari. an vulgari. an compendioſa. ſi vulgaris vt ſic dixit teſtator filium meum heredem inſtituo ⁊ ſi heres non erit ſubſtituo Ticium quo caſu filius tuus adiuit hereditatē euaneſcit ſubſtitutio ⁊ ad eius hereditatem admitteris. ſi pupillaris hoc modo. ſi heres non erit vel erit ⁊ ī pupil. etate deceſſit vocabit̄ ſubſtitutꝰ ⁊ tu excluderis. ſi cōpendioſa ſic filiū heredē inſtituo ⁊ q̄ncūqꝫ deceſſerit ſiue pupillari etate ſiue poſt ticiū ſubſtituo. quo caſu ſi intra puberta. deceſſerit admittitur

ſubſtitutus ſi hereditatez adire noluerit alioquin admitteris tu mulier ſi poſt tēpora pubertatis deceſſit admitteris tu ab īteſtato ad heredita. ſed eam ſubſtitu. ex cauſa fideicō reſtitues.

Humanitatis. An pat̄ filio vl' filie nepoti vel nepti vl' ſic deinceps mente capte ſubſtituere q̄ꝫlibet indifferēter poſſit hoc eſt ſi moriatur mente capta queritur. ℞. ꝙ Aut mente captus heredem habet ex ſe aut non. ſi vnum vel plures habeat. tūc vl' omnes vel certas habet neceſſe ſubſti. ſi nō ſed fratrez habet cum ſubſti. ⁊c̄. Alioquin quē vult ei ſubſtituere poteſt ita tamen ꝙ euaneſcat ſubſtitutio ſtatim ex quo reſipuerit ⁊ hoc ad modum pupillaris vt ſicut nullius q̄rele locus eſt in debito bonorum ſubſidio. Si pupillo meo ſubſtituat̄ ita nec in hoc exemplari ſubſtitutione.

Cum quidam. Teſtamētum feciſti duos impuberes filios inſtituiſti et eis ticium ſubſtituiſti hijs verbis. ſi vterqꝫ intra tempus pubertatꝭ deceſſit ſit heres ticius. deceſſit alter quis ad ſuā partem an ſubſtitutus aut coheres vocetur q̄rit̄. ℞. ꝙ non habet locū ſubſtitutio niſi vterqꝫ in pupillari etate deceſſerit quo caſu vocabit̄ inſtitutus et non ſubſtitutus.

Si quis. Teſtamentū feciſti. ticium ⁊ ſeium vna cū filio tuo impubere heredes inſtituiſti et eos ⁊ gaium filio tuo ſubſti. hijs verbis mihi heres erit et gaius filius meus heres eſto ſi decedas impubes intra tempora pubertatꝭ qualit̄ partis ſue inter ſubſti. fiat diſtributio. Queritur vtrum. ſ. ticius et ſeius in dimidiam ⁊ gaius ad aliā vocetur. an vnuſq̄ſqꝫ in terciam. ℞. ꝙ vnuſquiſqꝫ in trientez vocabit̄. ſi aūt ſic inſtitu. ticius vna cum filijs ſuis et ſempronius michi heres fiat an ticius in vnam dimidiam cū filijs ſuis et ſempronius in aliaz vocatur. an vnuſquiſqꝫ in virilē vt quot ſint ꝑſone tot fiant portiōes querit̄. ℞. ꝙ vna dimidia dabit̄ ticio cū filijs qui cū vna ꝑſona cēſent̄ alia ſemꝑnio.

Is qui. An debitor qui ſoluendo non eſt ſeruum ſibi neceſſariū heredez inſtituere poſſit querit̄. ℞. ꝙ ſi non fuerit alicui ſpecialiter creditori pignori obligaturus quo caſu in eadem cauſa maneat nec a debitore luat nec erit heres. nec liber.

De neceſſa. ſer.

Vm ſeruū. Si heredem ſuū tuum libertū appellando inſtituiſti hoc modo ille libertus meus ſit michi hr̄s an ſit liber et heres querit̄. Reſpōdet̄ ꝙ ſic vel an valeat talis inſtitutio legatis autem non valet. vt ſi dixiſſet teſtator illis libertꝭ meis relinquo. x. non valet legatum ſi ſint ſerui. vt. s. de teſtō militis. l. ex hijs.

Si tutor. Tutor ſi ancillā pupilli cōtubernio ſibi adiūxit et heredem inſti. an ꝑiudicet̄ pupillo ꝙ magis ſibi auferat dominiū ancille. Reſpōdetur ꝙ nō. ſed ſi ea adiret hereditatē eam acquirit domino iuſſu ſuo.

Cum quidam. Teſtamētum fe. pu. filium tuū inſtituiſti ſeruo tuo directis verbis libertatem dediſti. in ſcđo gradu eūdez filio impuberi nulla facta mentione libertatis ſubſtituiſti. an filio tuo impuberi ex ſubſtitutione ſit heres neceſſarius cui in eodez gradu non eſt libertas relicta et hereditas dicit ergo imperator ꝙ viuo filio ſit liber q꞉ h̄ voluit teſtator eo mortuo ſit ei hr̄s neceſſarius quia hoc voluit teſtator.

Quidam. Si teſtamentum feciſti ⁊ duos heredes inſtituiſti. vnum ex vna dimidia ſcilicet libertum. ſeruum vero ex alia nulla facta mētione libertatis ⁊ eam poſtea ticio legaſti vl' ante et poſtea eūdem heredem inſti. an valeat inſtitutio vel lega. et an inſti. ticio acq̄ratur olim erat altercatio cuius erat materia dubitationis ꝙ ſuus erat ſine libertate inſtitutus. ne autez dubitationi remaneat locus. dicit imperator ꝙ ſeruus heres inſtitutus nulla facta mentione libertatis preſumitur liber cuz ex ipſa datione tutele teſta. voluiſſe eū liberū eſſe ꝑſumat̄ ⁊ hoc in prima. an aūt ſi ſeruus in teſtō fuerit ꝓ parte

inſtitutus in codicillis an ei libertas relicta
an valeat īſtitutio et ſit liber ⁊ heres. Reſpō
det̄ ꝙ hēs eſt ⁊ liber. ex q̄ enī eſt īſtitut⁹ nec
in teſtō nec in codicillis eſt libertas relicta
p̄ſumit̄ tn̄ liber g̃ ⁊ hic ſecus in legato ſine
libertate relicto ſeruo non eo ipſo ꝙ ſi lega
tum relictū eſt efficitur liber cum heredi nul
la pateat facultas auferendi legatuꝫ et hoc
in ſecunda. Si autem ſeruū legaſti in prio
ri teſtamēto et filium tuū impuberem inſti/
tuiſti et ei ſeruum ſine libertate ſubſtituiſti
queritur. an valeat ſubſtitutio et per ſuum
hereditas mortuo pupillo intra pubertatis
tempora legatario queraī. an in ſerui pſōa
valeat vt ſibi acquirat. an vero valeat ꝙ ſi
ne libertate facta eſt. R. ꝙ legatū eſt ſuſpē/
ſo. quia ſi mortuus fuerit impubes locū ha
bet ſubſti. ⁊ erit ſeruus liber et heres. nec le
gatario acquirit ſi īpubes ad pubertateꝫ ꝑ
uenerit euaneſcit ſubſtitutio et trāſit ſuus
in dominiū legatarij ſi enī in ſuſpenſo eſſet
libertas ſi facta fuiſſet ſubſtitutio cum liber/
tate. ita tn̄ ſine adiectiōe libertatis facta eſt
vt adueniente cōditione ſit heres et liber ⁊
ſuus ſubſtitutus.

Deciſionem. Si ſeruum tu
um pure inſti.
et ſub conditione ei libertatē reliquiſti quā
implere potuit et noluit puta ſi daret. v. an
fiat hēs et liber queritur. R. ꝙ nō. Si aūt
conditio fuerit caſualis puta ſi nauis vene
rit ex aſya ſub qua fuit ſibi libertas relicta
hoc retēto ꝙ fuit heres inſtitutus. aut here
ditas eſt ſoluendo aut nō. primo caſu erit
liber et veniat hereditas ad ꝓximū agnatū
defuncti niſi facta fuit ſubſtitutio q̄ caſu vo/
cabit̄ ſubſtitutus. ſcd̄o caſu liber erit ſuus
et heres neceſſarius.

De liberis pre.

Vm. Si teſtm̄ feciſti et he/
redes inſtituiſti ⁊ eos
inuicem ſubſtituiſti. filium exhere
daſti et adieciſti ab omnibus gradibꝫ ſiue
inſti. ſiue ſubſti. filiū meū exhēdo. an vale
at teſtamētū queritur. Reſpōdet̄ ꝙ ſic. Si
autem hoc expreſſiſti alio modo quod ſem
per preſumitur nec admittitur ꝓbatio in cō
ſequentia ſi taceat vt. ff. e. l. iij. ſi appareat
te noluiſſe valebit teſtamentū. vnde ſi tu
omnes inſtitu. et eos ad inuicem ſubſtitu.
et filium exheredaſti ab vtroqꝫ gradu iudi
cabit̄ exhēdatus q̄ꝛ ideꝫ fuit inſti. ⁊ ſubſti.
et eſt ratio quia magis exhereder̄ gradu in
ſti. q̄ꝫ ſubſti. ergo ab vtroqꝫ.

Si auus. Si auus tuus patrem
tuū ⁊ nouercā ex equis
portionibus heredes inſtituit nec te nomi/
natim exheredauit ſꝫ inter ceteros dicēdo
liberos meos ceteros exheredo. an pr̄i tuo
mortuo. auo tuo viuo beneficio legis velle
iane in locum pr̄is tui ſuccedēs rūpere poſ/
ſis teſtamentū querit̄. Reſpōdet̄ ꝙ ſic. et
tota eius hereditas ad te ꝑtinebit ſed non
beneficio legis velleiane ſed hui⁹ conſtitu/
tiōis. vt inſti. de exhē. li. §. i. ⁊. §. poſtūaruꝫ
in fi. vel ſic ponens eum nec inter ceteros
exheredatū ſed p̄teritum tunc forte benefi/
cio legis velleie tibi ſuccurret̄ et hoc videt̄
lex innuere.

Si quis. Si pater in teſtamento
dixerit filiū meum volo
eſſe alienum a ſubſtantia mea. an exhēdat⁹
ītelligat̄ aut p̄terit⁹ hijs v̄bis. R. ꝙ exhē
dat⁹ cū enī ſenſus teſtātis appareat v̄boruꝫ
interpretatio nō eſt.

Autentica

Si poſt. Si teſtamentū feciſti et
heredes inſtituiſti nec de
naſcituris mencioneꝫ feciſti aliquis natus
eſt. an rumpatur teſtamentum querit̄. Re
ſpondetur ꝙ ſic. nec ex eo aliquid debet̄ vt
peti poſſit.

Vxoris. Teſtamentum feciſti et
heredem inſtituiſti nec
de naſcituris mencionem fecit vxor abor/
tum an teſtamentum rumpatur querit̄ di/
citur ꝙ non. Si auteꝫ poſtumus natus eſt
licet in continenti deceſſerit rumpitur teſta
mentum.

Quod. Cum poſtumus viuus na/
tus voce tamen non emiſſa
ab hac luce ſubtractus eſt an competet teſ
tamētū apud veteres erat q̄ſtio quā ſoluit ſa
binus dicēs ſi viuus nat⁹ eſt. nō obſtante
ꝙ an̄ vocē emiſſaꝫ vita functus eſt rumpet

teſtium eodem modo. et ſi viuus natus
in quam ſententiam imperator ſtatuens ꝙ
quiſquis natus talis fuerit licet in terram
ceciderit vel in manibus obſtetricis deceſ/
ſit. rumpatur ſi totum proceſſerit ad nullū
declinans monſtrum vel prodigium.

Maximum. In hac lege ſex
vicia recitātur q̄
ex ipſa recipiunt emendatiōeꝫ que ſecūdū
antiqua iura circa ſucceſſionem exheredati/
oneꝫ et p̄teritionem liberoꝝ fieri conſueue/
runt. Primū cum filij taꝫ maſculi q̄ꝫ femi/
ne ſine delectu ab inteſtato ſuccederēt. cir/
ca diſpoſitioneꝫ teſtamētariā inequalia iura
receperunt ſed que vel qualia hec lex nec a/
lia recitat expſſe. Scd̄m ꝙ filij nomīatim
exheredabant̄ ⁊ filie inter ceteros. Terciū
ꝙ circa exheredationeꝫ nepotū ex filijs iura
p̄toria et ciuilia varie ſtatuerūt. Quartum
ſi filius in poteſtate pr̄is foret p̄teritus ipſo
iure de iure ciuili pēnum euertebat teſtam̄
tū vel de iure p̄torio per bo. poſ. Filia vero
p̄terita iure accreſcēdi nō inſoliduꝫ ſed ꝓ
dimidio illud rūpebat ſuppoſita tamē lega
tis p̄ſtandis ab inſtituto herede relictis vſ/
qꝫ ad dodrantem ſiue ſemiſſis. admittebat̄
tam̄ in ſolidum de iure p̄torio ad patris ſuc
ceſſionem ꝑ bonoꝝ ſucceſſionē hoc tamē be
neficio ꝑ ꝯſtitutionem diui antonij ad ius
antiquū iterum redacto. et ex h̄ emergebat
quītū vicium puta ꝙ filia p̄terita que pēnā
non meruit indignationē magis grauabat̄
q̄ꝫ exheredata quod non cōſueuit ex culpa
ſi ponas heredem inſtitutū legatis pluribꝫ
oneratum. Maxime cum hodie per cōſtitu
tioneꝫ iuſtiniani aucta quarta ſit quādoqꝫ
in trienteꝫ q̄nqꝫ in ſemiſſem. Vidēs igitur
iuſtinianus ꝙ ītroducētes huiuſmodi dif
ferentias potius naturā accuſarunt q̄ꝫ iura
ſtatuerunt. ſanciuit tam a teſtamēto q̄ꝫ ab
inteſtato filiū et filiam parit̄ debere vocari
Et hoc ad primū et ſimilibꝫ v̄bis parit̄ ex/
heredari Et h̄ ad ſcd̄m. ⁊ in h̄ retorquens
caſum tā ad neptes q̄ꝫ ad nepotes ex filijs
extendit. et hoc ad tercium. Item filie p̄te
rite vt filij ꝯtra tabulas habeāt bo. poſ. ſi ip
ſe fuerint emācipate. vl' ſi in ſacris poſite ip
ſo iure vt ſui euertant teſtm̄. et h̄ ad quar/
tum ⁊ ad quintū. In vltima parte dicit ꝙ
circa exheredationeꝫ poſtumarū filiarum ⁊
iam natarū differentia fuit. puta ꝙ ſi poſtu
ma exheredaret̄ aliq̄d ei relinquebat̄ ꝙ in
iam nata non fuit neceſſe. et hoc totum re
uocatur ad ſtatum maſculorum ſuorum he
redum.

Quidam. Teſtamentum fecit
hijs verbis vſus. q̄ſ/
quis mihi natus ītra. x. mēſes poſt mortē
meā ille ſit michi heres. Vel ſic ītra. x. mē/
ſes ꝓximos morti mee ſit mihi hēs ille. ſi
viuo te aliq̄s nat⁹ fuerit. an p̄terit⁹ eſſe vi/
deatur quo magis rūpatur teſtm̄. queritur
R. ꝙ vtroqꝫ ſmone. ſiue viuo te ſiue poſt
mortem tuam intra. x. menſes ꝯputandos
a tp̄e mortis ſue aliquis natus fuerit mane
at volūtas tua firma ne penam p̄teritionis
patiaris qui filios nō p̄teriſti.

De iure deli.

I cōpatre. Filie emā/
cipate de/
lata erat bo. poſ. in bōis pr̄is ſeruū
hereditarium maūmiſit res quaſdam ꝓpt̄
itineris impēſam diſtraxit. An videatur ſe
īmiſcuiſſe hēditati quo magis a creditori/
bꝫ hereditarijs cōueniri poſſit q̄ritur. Re/
ſpōdet̄ ꝙ non. ſi bo. poſ. nō agnouit q̄ꝛ hoc
modo non videtur pro herede gerere filia
emancipata.

Cum debitum. Si obli/
gatus cre
ditoribus teſtamentum feciſti et heredes
inſtituiſti. an eo ipſo ꝙ aliquis paternū de
bitum ſoluit pro portione hereditaria vide
atur hereditaeꝫ defuncti agnouiſſe. Reſpō/
detur ꝙ ſic.

Si fratris. Frater tuus teſtam̄
tūm fecit. filium ſuū
heredē inſtituit qui erat in poteſtate patris
mortis tempore et hoc in parte vel in toto.
in hoc tamen erat differētia olim ꝙ ſi quis
inſtitutus eſſet in parte apertis tabulis adi
re potuit in toto clauſis hodie cum pariter
Si ergo filius hereditatem eius nō adiuit
licet inter paucos dies poſt morteꝫ patris
deceſſerit filius. non propter hoc ad heredi
tatē eius admittit̄ frat̄. ſꝫ ad poſteros ſuos
eā trāſmittet. Si aūt ſui iur̄ effectus ante

aditā hereditatem deceſſerit filius nec ali-
qs alius proximior ſit tāquā legitimus he-
res fratri ſuo ſuccedens vel per bo. poſſ. in-
tra ānum ſi nondum tempus petendi eam
exceſſit bona eius a quocūqꝫ poſſeſſa petere
poteſt ſi aliquis de deſcendentibꝫ ſupſtes
non fuerit.

Filiola. Si filiole delata ſit heredi-
tas pater ea nolēte poteſt
ſe pro herede gerere q. d. et ei acquirēs ha-
betur. Et ſic ſolem. ⁊c̄ q. d. heres eſt.

Potuit. Si pupillo delata ſit he-
reditas pupillus tutore
eam auctorē adire debet vt inſti. de actiōibꝫ
tu. tutor autem pupillo ignorāte ei heredi-
tatem acquirere non poteſt quia voluntas
pu. et auctorites interuenire debet tutoris.

Si auia tua. Patrē tuum ex
duabus vncijs
heredem inſtitui et āte apprehēſionem ea-
rum ſciens eas ſibi relictas deceſſit et in eiſ
te heredē inſtituit vel ad te pertinere decre-
uit an eas proſequi poſſis eo nō obſtante
ꝙ eas non apprehēdiſti q̄rit̄ ꝶ. ꝙ ſic.

Quoniam. Si ſorori tue ī bo-
nis fratris tui vl̄ ali
cuius agnati delata erat bo. poſſ. vel heredi-
tas relicta et antequam congnoſceret dceſ
ſit an ad poſteros ſucce. eam tranſmittere
poſſit querit̄ ꝶ. ꝙ non cū nec ſe pro here-
de geſſit nec bo. poſſ. petijt.

Licet. Si filio ī ſacris patris mortis
eius tempore inſtituto delata
fuerit hereditas et ignoret ſibi delatā ſi nō
miſcuit an preſcriptione. x. vel. xx. anoꝝ ex
cludi poſſit quo minꝰ vendicet querit̄ ꝶ. ꝙ
non.

Si curatoris. Curator aliqſ
adulto ſuo Ex
mala adminiſtratione tenebat̄ in. x. deceſ
ſit autē curator hereditas alicui vel ex teſta-
mento vl̄ ab inteſtato delata eſt ſi eā non re
pudiat quandocumqꝫ eam adire poteſt ſed
cum eo non adeunte neſcit quem couenire
poſſit adultus adire debet preſidē prouin-
cie qui interrogabit an ille cui delata ſit he-
reditas velit adire vl̄ non. Et ſi tempus ad
deliberandum petierit ei moderatū ſtatuet
.i. quod vel adibit vel repudiabit.

Si te. Si filiofa. maiori. xxv. an. de-
lata ſit paterna hereditas puta
quia pater eum heredem inſtituerit et ei ſe
immiſcuerit an pretextu ꝙ minus ſoluēdo
ſit quia pater inopia laborabat vel quia fra-
ter ſuus aliquid de portione ſua que ſua cre
debatur eſſe rumpendo teſtamētum eripu
it an a creditoribus hereditarijs ſe liberare
poſſit quo minus ab eis conueniatur pro-
portione ſua queritur ꝶ. ꝙ non.

Permittente. Si filiofa. le-
gitima delata
fuerit hereditas an ſi eo remittente et con-
tradicente pater eam repudiauerit ſibi pre-
iudicetur. ꝶ. ꝙ non. Nec etiam ſi ſeruum
hēditariū maūmiſerit pr̄ ſibi p̄iudicabit.

Puberem. Si puberi delata
fuerit hereditas et
de iure pretorio bonoꝝ poſſ. vn̄ agnati vel
vnde liberi non curo agnouerit an pro here
de gerere videbatur. queritur. Reſponde-
tur ꝙ ſic et ītellige ꝙ gerere pro herede de
iure pretorio. Et potes ponere quando nō
habuit tutorem et erit tunc queſtio an per-
ſe poſſet petere bo. poſſ. et ſic pro herede ge-
rere ſed p̄ma poſitio verior eſt.

Sum. Seruus heres ſuccedere po-
teſt de iure pretorio petendo
bo. poſſ. patet etiam de iure ciuili ſi repud.
ergo bo. poſſ. ſucceſſio ad eundem iure ciui
li defertur et eam adire poteſt.

Si ſorori. Si fratri tuo in bonis
ſororis ſue delata eſt
bo. poſſ. vnde agnati licet eam corporaliter
non apprehendit hereditatem tamen eo ip-
ſo ꝙ voluit heres eſſe contra poſſidentes
pro herede vel pro poſſeſſore experiri vel cō-
ſiſtere poteſt.

Non. Si filiofa. delata ſit heredi-
tas iuſſu patris eam adire po-
teſt Si ergo tempus delationis fuit in po-
teſtate et anteqꝫ iuſſu patris adiret ſui iu-
ris effectus an eam ſuo arbitrio adire et ſi-
bi acquirere poſſit querit̄ ꝶ. ꝙ ſic.

Nec emer. Si aliqs vult mihi
rem ſuam vēdere nō
compellor emere. Item nec ſi mihi donare
velit non compellor accipere an autem ſi mi
hi delata ſit hereditas an eā adire cōpellen-
dus ſim q̄ritur. ꝶ. ꝙ nō.

Cretio. Olim ſi alicui delata eſſet
hēditas vel bo. poſ. nō lice-
bat eam adire niſi tercia feria vel quīta vel
vij. ⁊ in p̄trimonio qꝛ magis hominis natu
ra in hijs ꝯfortat̄ qđ hodie ꝑ hanc legem
amouet̄. vl̄ ſic. creciones dicūt̄ iudiciales
dies in quibꝫ ꝯſueuit adiri p̄tor ꝓ heredi-
tate adeunda credidit enim ſe habituram
gr̄am ꝑpter benignitatem planete cui de-
putati erant illi dies qđ ꝑ. l. iſtā ꝓhibet̄.

Si infan. Si alicui ſit delata hē-
ditas aut eſt mīor vij.
annis aut maior. Si mīor aut eſt in ptā-
te p̄ris aut nō. ſi eſt in poteſtate aut nomīe
ſuo pr̄ eam adire vult aut nō ſi vult ſiue fu
erit delata a matre vel a materna linea. ſ. a
deſcendētibꝫ ſiue a q̄buſcunqꝫ ꝑſonis eā
adire p̄ōt ſi nō adiuit quaſi filio acquiſitā
occupare p̄ōt iure p̄rno. Si aūt in p̄dicta
etate infans deceſſit ſi nō eſt in poteſtate
aut habꝫ tutorē aut nō ſi habꝫ ſiue ſit legi-
timꝰ. i. a lege datꝰ ſiue datiuus. i. a iudice
datus here. in fa. del̄. ſiue ſupſtes fuerit pr̄
ſiue iam ceſſit infata eam ei acq̄rere vel bo.
poſ. ei delatā petere p̄ōt ſi nō habꝫ tutorem
vt habꝫ et ip̄i nō petierīt tūc veniēt illi ad
hēditatē qui vēturi eſſēt ſi nūqꝫ infanti de
lata fuiſſꝫ ⁊ ea que in p̄ncipio legꝭ dicta ſūt
de infante in potāte ꝯſtituto ītelligi p̄nt de
iam ingreſſo potātē. Si aūt egreſſus fue-
rit ⁊ in pupillari etate deceſſerit obſuanda
ſūt in ꝑſona ſua q̄ antiquis ſtatuta ſūt legi-
bꝫ. que aūt illa ſint nō aperit. tu dic vt ita
deinde trāſmittat pu. hēditatē ad ſuos po
ſteros ſi ip̄e ſibi vel tutor vl̄ curator q̄ſiuit
ſi aūt nō deceſſit adire p̄ōt hēditatē ſibi de
latā ꝯſentiēte p̄re ſi in potāte eiꝰ fuerit ſi nō
ſit ⁊ tutorē hꝫ tutore auctore. Si aūt tuto
rē nō habeat adire debꝫ p̄torē ⁊ eiꝰ decreto
eam ſibi querere.

Cum antiqui. Ticio pona-
mus delata
fuit hereditas queritur vtrum ip̄e trāſmit
tat eā ad poſteritatē ſuā ſi decedat. Diſtig-
uit̄ aut eſt ſuus hr̄s aut extraneꝰ. ſi ſuꝰ trāſ-
mittit ſiue ſciuerit ſiue ignorauerit ſibi fuiſ
ſe delatā eč ſine aditiōe ita tn̄ ſi eā nō repu-
diauerit ſeu tp̄s de adeūdo ſibi datū a iudi
ce vt in p̄ma ꝑte vel a iure vt in ſcđa non
p̄terierit. Siq̄dem extraneꝰ tūc infra tp̄s
deliberādi petijt infra quod trāſmittere po-
teſt aut nō et tunc diſtingue aut ſcit ſibi de
latā aut ignorat. ſi ignorat q̄ncunqꝫ dece-
dit ignorans nō trāſmittit ſi ſcit aut dece-
dit infra annū vl̄ poſt ſi infra tūc trāſmittit
et tantū in p̄tis q̄ꝫtum ei ſupereſt de anno
illo ad deliberādū. Si vo poſt decedat nō
trāſmittit ipſe aūt ſi ante ꝑpetuo adire po-
terit licet. ꝶ. dixit contrarium.

Quidam. Ticius in teſtamēto
ſuo inſtituit ſibi here
dem pone ſeium in certa re. ſeu in quarta
parte teſtamenti heredem inſtituit q̄ritur
vtrum quaſdā inſtitutiones ꝑpoſſit repudia
re et alteras agnoſcere. Item queritur ſi ti
cio filio ſuo impuberi ſibi herede in parte ī
ſtituto ſeium ſibi heredem in altera inſtitu-
tū ſubſtituat an poſſit cōmodum inſtitutio-
nis agnoſcere defertur ſi locum habeat ſub
ſtitutio repudiare vl̄ econuerſo ⁊c̄. Reſpō
detur vel ꝙ omnia agnoſcet vel omnia re-
pudiauit.

Cum quis. Ticius ſtichū in-
ſtituit ſibi heredē
mota queſtione de ſtatu ſuo puta eo ꝓcla-
mante in libertatem vel alio deuocāte eum
in ſeruitutem q̄ritur an pendente liberali
cauſa petente illo ꝙ ſtatus queſtionē mo-
uet debeat ꝯpelli hereditatem adire vt ipſi
aduerſario acquiratur. Diſtinguitur aut
inſtituit hac forma ſtichum ſeruum ticij he
redem inſtituo et tunc compellitur nullo
penitus ei ex hoc preiudicio generando et
ticio acq̄rere aut ſic ſtichum heredem inſti
tuo et non compellitur ſed cauſe exſpectabi
tur euētus vt in caſu quo vixerit obtineat
ſuccedendo.

Scimus. In principio dicit ꝙ
due conſtitutiones a
iuſtiniano late fuerunt olim quarum alte-
ra indultum fuit olim tempus deliberandi
ſcilicet annus vtrum expediret magis here
ditatem ſibi delatam adire vel repudiare
vt. s. e. l. antiquioribus. Altera vero quā
nō habemus ꝯſulebatur adeuntibꝫ ſeu im
miſcentibus ſe hr̄. aliene ex inopinato poſt
ea emergente ꝑ legem diui gordiani. ſcia
fuit ſuccurſū ſolū militibꝫ vires p̄trimonij

ignorantib⁹ ne vltra ipſas creditorib⁹ tene
renť hereditarijs adiecta quidē tali ratione
arma eni ⁊c. Ex his quidē trib⁹ cōſtitutio/
nibus iuſtinianus vnā ꝯſtitutionē compo/
ſuit ei⁹ beneficiū idem in omnib⁹ nō ſolum
ſed etiā ad omnes extendens ita tamen ſi
ſcd̄m formā inſcriptam inuentariū confice
rent ⁊ hoc eſt ꝙ colligitur vſqꝫ ad. §. cum ꝗ
Conſequēter diſtinguit alicui delata eſt he
reditas ⁊ tūc ſi neqꝫ deliberatiōꝫ petijt neqꝫ
īuentariū confecit ſed ſe in rebus heredita
rijs īmiſcuit ex tunc neqꝫ hereditatem repu
diare neqꝫ onus eris alieni neqꝫ lega torū
forum abſqꝫ beneficio. l. f. recuſare poterit
Si vero nō adierit ſed infra tres menſes
a tempore ſcientie ſibi delate hereditatis hē
ditati renūciet nec ſup reb⁹ mortis tempo
re defuncto exiſtentibus ⁊ incipiať ꝙ infra
tres quoqꝫ ꝯſumetur numerādus a tēpore
ſcientie et hoc ſi pn̄s fuerit heres Alioquin
abſenti dabitur annus In ꝯfectione vero
inuētarij et tabellio et teſtes ſunt neceſſarij
in reb⁹ hereditaꝫ ſubicere ſubſcriptionē cō
tinētem quantitatem hereditarium rerum
Et ſi forte ſcribere neſciat tabellio ſpecialis
ad hoc adhibeatur aſſumptis etiaꝫ teſtium
ſubſcriptionē inſpecturis ⁊ h̄ caſu duplici
gaudebit remedio puta falcidie nec vltra
vires patrimonij tenebiť creditoribus et
hoc in secūda parte vſqꝫ ad. §. et ſi faciaꝫ ⁊c.
Poſtea ſubicit de effectu inuentarij. l. q̄d
p̄dixi de benefitio. l. falcidie nec dimitten/
dis creditoribus ſup̄ id quod ſuppetant bo
na hereditaria. Et ſi forte prius ſatiſfactuꝫ
fuit legatarijs non in ip̄m heredem ſed in
ipſos legatarios ypothecaria ſi res fuerint
conſūpte a creditorib⁹ erit dirigenda. Itē
conſuliť p̄orib⁹ creditorib⁹ ſi fuerint ypo
thecarie ꝑ ypothecariā ſi ſupeſt res ypothe
caria vel ſi defecerit cōditionem ex lege he
rede ſemꝑ immuni conſeruādo et hoc vſqꝫ
ad. §. computatione Poſtea dicit ꝙ ſi hēs
vel in fun⁹ teſtatoris vel in cōfectione inuē/
tarij ſeu eius inſinuatiōe ſeu in alias neceſ/
ſarias cauſas hēditatis impēderit totū pōt
deducere. Et ſi forte teſtator eius debitor
fuerit actio non cōfundetur q̄d eſt ſpeciale
ceteris aūt creditorib⁹ ī nullo p̄fertur vide
licꝫ in priuilegijs ꝑſonalium actionū. Et ſi
forte inuētarium bona hereditaria. ſ. quod
rei veritas expoſtulat nō deduxerit licꝫ cre
ditorib⁹ ⁊ legatarijs q̄buſcunqꝫ legitimis
modis voluerint volūtatem māifeſtare vel
per q̄ſtionem ſeruoꝝ vel ꝑ delationeꝫ ſacra
menti. heredes aūt ſi aliq̄d ſubripuerīt vľ
celauerīt in duplum cōdemnenť ex hoc he
reditatis aucta ſubſtātia in illā interim con
ficiť inuentarium neqꝫ a creditorib⁹ neqꝫ
a legatarijs mouēda q̄ſtione nec eiſdem in
aliquib⁹ per dilationem p̄iudicio generan
do Si vero adierit heres nec intra ſtatutū
tp̄s inuentarium cōfecerit in ſolidū credi/
torib⁹ tenebitur leg. fal. bn̄ficio ei penitus
denegando ⁊ h̄ vſqꝫ ad. §. ſed quia vť. Po
ſtea ſubicit ſi aliquis magis tēpus deliberā
di q̄ꝫ inuentarij beneficium elegerit licet ei
dum tm̄ nouem menſes vel ānum non exce
dat et hoc vſqꝫ ad. §. ſi autem hoc aliquis
Poſtea ſubicit ꝙ ſi aliq̄s ad deliberationē
petierit et ip̄a obtenta inuentariū cōfecerit
ſolidum creditorib⁹ teneť falcidie tm̄ da/
to bn̄ficio ſiue intra tp̄s deliberandi adie/
rit ſiue non renūciauerit ⁊ hoc vſqꝫ ad. §. ſi
quis aūt Si v̄o deliberationem petierit et
inuentariū non cōſcripſerit creditorib⁹ in
ſolidum teneť nec gaudet falcidia ſiue ad/
ierit ſiue nō recuſauerit legitimis heredib⁹
ab inteſtato ſucceſſuris ⁊ h̄ vſqꝫ ad. §. notiſ
ſimū. Vltimo vero dicit ꝙ conſtitutio ꝙ ñ
ſoluꝫ milites ſed etiaꝫ p̄uati ſi diſpoſitionē
ꝯſtitutionis obſ̄uauerint ip̄ius gaudebūt
p̄uilegio milites etiaꝫ ſi ſimplicitate hanc
omiſerint ſolennitatem olim legis gordiāe
retinent priuilegium.

De repu. ⁊ abſti. here.

I paterna.

Pater tuus teſtm̄ fecit heredem te inſtitu/
it mortuo eo in domo patna ſtetiſti an p̄iu/
dicaſti quo magis heres videaris q̄riť. ℞.
ꝙ. nō. ſi ꝓhes nō eo animo in ea ſtetiſſe vt
velles eſſe heres ſed ſtetiſti tanqꝫ inq̄linus
vel conductor.

Si paterna.

Teſtamentuꝫ feciſti heredē inſti
tuiſti herede abſtinente creditores bona di
ſtraxerūt heres fundum ex bonis illis emit
poſteriores creditores volunt eū cōuenire
tanqꝫ ſucceſſorē ſui patris an ſint audiēdi
queritur. ℞. ꝙ non.

Si ius.

Teſtamentū feciſti heredē
inſtituiſti fiľ p̄terijſti vel ex
heredaſti. filius teſtamentū arguit de falſo
tandē remiſit inſtituto vt daret ei decē q̄d
nō admiſit vel tacuit inſtitutus. an ſibi p̄iu
dicauit is qui remiſit quo min⁹ agere poſ/
ſit. an agere poſſit excepc̄. tranſ. nō obſtāte
queriť. ℞. ꝙ nō p̄iudicauit. tū q̄ hereditā
tē ſemel queſitā ꝑ agnationē mouēdo que/
relā falſi reſpuere nō poteſt. tū q̄ trāſ. nul/
la fuit que nullo dato vel retento facta fuit
cū nulla p̄cedat ſine aliquo dato ⁊c. vt. s.
de tranſac. tranſactio.

Sicut maior.

Maior. xxv.
annoꝝ delatā
ſibi hereditatē priuſqꝫ adeat repudiare p̄t.
nec de cetero eā repudiare p̄t. ſi aūt in iure
ꝯfeſſus eſt ſe heredē nō eſſe an ſibi p̄iudicꝫ
ꝯfeſſio queriť. ℞. ꝙ nō. ⁊ ꝙ alias diciť ꝙ
ꝯfeſſus ꝓ iudicato habeť. nō habet locū in
repudiatione. ſed cū quis confiteť in iudi/
cio ſe certā q̄ꝫtitatem debere.

Si quis.

Si teſtator filiū ſuū fa/
m̄. heredē inſti. licebat fi
lio repudiare hereditatē ⁊ poſtea ad eaꝫ re/
dire q̄ñcūqꝫ cū res hereditarie alienate nō
eſſent. q̄d in parte corrigit impator. refert
aut fuerit maior vel minor. vt ſi maior ⁊ he
reditas alienata ſit ad eā redire nō poteſt.
Si minor reſtituebať ⁊ creditorib⁹ heredi
tarijs tenebať. ſi nō eſt alienata ⁊ eſt maior
vſqꝫ ad trienniū redire p̄t quo elapſo non
audieť. Si eſt minor poſt quadrienniū ꝓ
quo olim dabať annus indulgeť trienniū
intra q̄d ad hereditatē quā repudiauit re/
dire p̄t. quo elapſo nō audieť. ⁊ ita cū erit
xxix. an. currit ſibi iſtud trienniū.

Queādmodū teſta. ape.

T teſtamentū

Teſtm̄ fe. heredē inſti. ⁊ teſta/
mentū clauſiſti ⁊ obſ̄uaſti. he/
res ignorans ex quota parte ſit inſtitutus
vult vt teſtamentū ꝓferatur ⁊ aperiatur ⁊
recitetur. an ſit audiendus queritur. ℞. ꝙ
ſic ⁊ hoc videbit competens iudex.

Teſtamenti.

Paterfa. cuꝫ fi/
lio ſuo exiſtens
in peregrinatione teſtm̄ fecit adhibitis vij.
teſtib⁹. quo ſolemniter cōpleto illud clau/
ſit ⁊ ꝯſignauit. ⁊ p̄cepit heredi vt perferret
in patriā ſuā. ſi vult heres vt teſtamentum
aperiať ⁊ reciteť adire debet rectorē ꝓuin/
cie. q̄ ꝯuocatis corā eo teſtib⁹ nō p̄ſentib⁹
qui ſignauerunt faciet apiri ⁊ recitari. quo
facto ab eiſdē rurſus debet obſignari.

Eius.

Si aliq̄s teſtamentū fecit. ⁊
illud clauſit ⁊ ꝯſignauit. ſi he
res vult vt illud aperiať ⁊ reciteť ⁊ deſcri/
bať. an totū debeat aperiri queriť. ℞. ꝙ nō
ſed excepta illa parte q̄ꝫ teſtator vetuit api/
ri in qua ſcriptus eſt dies ⁊ ꝯſul. ⁊ illa que
ad ignominiā alicui⁹ pertinet. ⁊ hoc p̄ſtito
ſacramento ab herede ꝙ nō aīo calūniandi
petit illud apiri h̄ videbit rector ꝓuincie.

Codicillos.

An eadē ſolēnita
te debeant codicil/
li aperiri qua ⁊ teſtamēta. ℞. ꝙ ſic.

De edict. di. adri. tolľ.

Vm.

Deceſſit pr̄fa. te/
ſtamentū fecit here
dem inſtituit. ⁊ ſibi ſubſtituit.
vltimus inſtitutuſ mitti in bo.
poſ. vult. quis p̄ferať. ℞. ꝙ inſtitutus. vel
pone ſubſtitutum in poſſeſſione eſſe ⁊ con/
tradicat inſtituto.

Quāuis.

Pr̄fa. fecit teſtamētuꝫ
heredem inſtituit petijt
mitti in bo. poſ. obicit ei aduerſarius ſe eſſe
filiū ⁊ p̄teritū. vel ꝙ teſtamentū ſit falſum.
vel inofficio um. vel ꝙ teſtator ſ̄u⁹ fuerit.
an ob hoc impediať ſcriptus quo minus in
poſ. bo. defuncti mittať queriť. ℞. ꝙ non.

Edicto.

Olim ſi pr̄fa. deceſſit ⁊ he
redē ſcripſit. dabatur here
di ſcripto ex edicto diui adriani adit⁹ adi/
piſcendi bo. poſ. defuncti infra annū. q̄ ela/
pſo vlteri⁹ non admittebať. ⁊ hoc cū dimi
nutione viceſime ptis applicande fiſco. q̄d
īmutat impator ꝑ hanc ꝯſtitutionē. ſtatuit
ergo. vt ſi ſcriptus heres in ſolidum vel ex
ꝑte cōpetenti iudici teſtm̄ in q̄ eſt ſcriptus
oſtendreit. neqꝫ cancellatū. nec abolitum.

nec in aliqua ſui ꝑte viciatū. et. vij. teſtiū ſigill. ſignatum. mittat in poſ. bo. q̃ habuit defunctus tpe mortis ſue. nõ aũt in illa de bonis hereditarijs q̃ aliquis legittime poſſidet. ⁊ hoc ſi nullus fuerit ꝯdictor ⁊ hoc in prima ꝑte. Si aliquis extiterit ꝯdictor q̃ potiora habuit. ille mittit ſiue fuerit petitor qui mitti deſiderat. ſiue poſſeſſor qui detinet et cõtradicit aliũ non eſſe mittendū In tercia parte dicit ꝙ non ſolum vſqꝫ ad ãnum poſſit petere mitti ſicut olim. ſꝫ poſt ãnum quãcunqꝫ. nec illud tpis obiciet obſtaculũ. niſi quod ꝯſueuit obici petit. here. vel ven. rei. ſ. tenniũ vel. x. vel. xx. vel xxx. Et debet ſic formari libellꝰ peto dñe iudex me mitti in bo. poſ. defuncti que tpe mortis ſue habuit quia ſum ſcriptꝰ heres in teſtõ nec cancellato ⁊c. et hoc ꝑ conditionem ex. l. iſta.

Si quis aliquẽ teſta. ꝓhi.

Iuli. Aliquẽ cõpuliſti vt te heredem inſtitueret. et inſtituit. qui te nõ inſtituiſſet ſi liberi arbitrij fuiſſet. petis hereditatē a poſſidente per here. pet. obicit tibi aduerſarius ꝙ teſtamentũ non valuit qꝛ teſtatorem cõpuliſti vt te heredem inſtitueret. an ſis repellendus. q̃rit. R. ꝙ ſic. et quod dicit noluerit. ſ. teſtator al' eſt voluerit. ſ. ꝙ compulit.

Eos. Filius matri teſtari volenti impedimentũ p̃ſtitit ꝙ coram teſtibꝫ ei interdixit ne teſtamẽtum faceret. nec fecit. an admittendus ſit ad ſucceſſionem querit. R. ꝙ non. quaſi indignus.

Iudicio. Si vxori tue q̃ magis bona ſua mortis ſue tẽpore tibi reliquiſſꝫ blanditꝰ fueris. an quaſi indignus repellaris q̃ritur. R. ꝙ nõ. videtur ꝙ ſic. quia forte alij bona ſua reliquiſſet ⁊ ita videt ĩpedita teſtari. cõtrarium tñ eſt verum.

De his q̃bus vt indignis.

Eredes. Si teſtator interfectus te heredem inſtituit. nec interfectorē accuſaſti quod facere debuiſti. fructus q̃s ex hereditate percepiſti fiſco tanq̃ꝫ indignꝰ reddere cõpelleris. Si aũt res hereditarias diſtraxiſti. earum p̃cium cũ vſuris et pecunias a debitoribꝫ h̃ditarijs exactas inferre debes. ⁊ hoc in ſcḋa. Si aũt fructus in p̃dijs hereditarijs inueniſti vel inde ꝑcepiſti et eos diſtraxiſti. vſuras deponere. ſꝫ quas. q̃ritur. R. ꝙ ſemiſſes qui equiparant ſorti infra duos annos puta. x. in anno de xx.

Polla. Teſtamentum fecit puta ticiũ ⁊ pollam et fratrem ſuũ impuberẽ et duos extraneos heredes inſtituit. polla volens repellere extraneos ⁊ ſuccedere ab inteſtato cũ fratre ſuo incepit accuſare teſtm̃ de falſo. tandẽ tranſegit aliq̃ dato ab extraneis de portione ſua. deceſſit polla. pupillus ei ſucceſſit. vult dicere ſl'm noĩe pupilli tutor eiꝰ tam pro portione polle de qua erat tranſactũ q̃ꝫ portione pu. an pro vtraqꝫ poſſit q̃ritur. R. ꝙ pro p̃ma oĩo non poteſt. pro ſcḋa p̃t. ſed ſciat tutor ſi accuſauerit et ſuccubuerit qꝛ nõ ꝓbauerit auferetur a pupillo illa portio quã habiturus erat ex teſtamento ꝓpter calũnioſam accuſationẽ inſtitutã ab eo. et dãnum quod ꝓpter hoc pu. cõtingit reſtituet ei iudicio tutele. Item de calũnia dãnabitur ſi ei dñs fuerit vt. ff. e. tutorem.

Si ea. Aliq̃s ĩterfectꝰ a familia ſua vel ab aliquo extraneo. filios ſororis tue q̃ dicũtur tibi ꝓpiores conſobrini tui heredes inſtituit. anteq̃ꝫ interfectorem accuſarẽt vel ſeruos torq̃rent fecerũt tabulas teſtamẽti apiri recitari ⁊ publicari et hereditatẽ ex eo teſtamento adierũt. an ab eis vt ab indignis aufferenda ſit hereditas q̃ritur. R. ꝙ ſic. ex ſenatus cõ. ſillegiano. ⁊ de hoc cognoſcet ꝓcurator principis.

Hereditas. Teſtamẽtum feciſti. me heredẽ ĩſti. poſtea in codicillis hereditatẽ ademiſti. an ſit a me aufferẽda hereditas. q̃rit R. ꝙ nõ Si aũt me cũ alijs inſti. et in codicill. dixiſti te nolle heredem eſſe qꝛ tibi extiteram ingratus. an ſit aufferenda portio michi relicta q̃ritur. Rꝙ ſic. ⁊ eſt fiſco applicanda.

an aũt libertates dande a me poſſunt peti q̃rit. R. ꝙ ſic. ſꝫ nõ apparet a quo. tu dic a fiſco.

Non. Teſtm̃ feciſti. me heredẽ inſtituiſti et p̃cepiſti vt facerem ſepulcrũ marmoreũ. nõ obtꝑaui. an a me auferenda ſit hereditas queritur. Rñ. ꝙ non. ſꝫ hoc facere ꝯpellẽdus ſum ex voluntate legittima.

Minoribus. Aliquis interfectus a familia vl' ab extraneo minorẽ. xxv. an. heredẽ inſtituit. interfectorẽ teſtatoris non accuſauit. an ſibi p̃iudicauit quo magis ab eo auferatur hereditas queritur. Rñ. ꝙ nõ. Si aũt accuſauit et obtinuit. interfector aũt appellauit minor aũt cãm appellationis exercere noluit. an ſibi p̃iudicauit quo magis auferat hereditas queritur. R. ꝙ non. Si aũt maior fuiſſet. cãm appellationis ad finē ꝑducere hẽret nccẽ. alioquĩ auferẽda eſſꝫ ei hereditas

Si ideo. Interfectus aliquis te heredẽ inſti. mortẽ teſtatoris non vindicaſti qꝛ interfectorẽ non inueniſti. an tibi p̃iudicauit quo magis auferat hereditas queritur. Rñ. ꝙ non.

Alia. Si teſtm̃ in quo tibi erat legatum relictũ de falſo accuſaſti. et ſuccubuiſti. a ꝑceptione illius es excludendus. diuerſa tñ eſt cauſa illius qui accuſationẽ de falſo inſtituit et ſuccubuit. et illius qui inſtituit nec ad finẽ ꝑduxit. ſed deſiſtit. qꝛ in partẽ primi ſuccedit fiſcus. in partem ſecundi non ſuccedit. ſed integra ſue partis ſibi reſeruatur ꝓſecutio.

Cum. Frater tuus ꝑemptus te heredem inſtituit. an hereditatem adire poſſis queritur. Rñ. ꝙ ſic. et niſi mortem vindicaueris auferetur tibi hereditas. quod enim dicitur ꝙ heres cui de iure defertur hereditas poſſit eã adire anteq̃ꝫ vindicꝫ mortẽ defuncti eſt intelligẽdum ꝙ ſi nõ eã vindicet ei auferenda erit ſucceſſio.

Sororem. Maritus interfectꝰ vxorem ſuã inſtituit ſoror accuſauit ĩterfectorẽ et obtinuit. vult ſoror auocare hereditatẽ ab vxore qꝛ mortem mariti non vindicauit an poſſit querit. Rñ. ꝙ ſi vxor in mortē mariti machinata non fuerit et ſe dignã ꝓbauerit. nõ audiet ſoror aduerſus eam. licꝫ viriliter fecit ꝙ fratrem ſuum vindicauerit.

Talis. Hic dicitur ſi ſerui ſub tecto vel alias in agro p̃ñtes fuerĩt quo dñs interficeretur. nec dñm iuuando interfectoribꝫ reſiſterent ꝙ capite puniant ſed verbũ tecti ſine interp̃tatione dimiſerũt antiqui. verbo p̃ñtie ſine diſtictione ſub ſenatuſcõ. ſilla. ꝯp̃henſo. ſed iuſtinianus hoc exponẽdo dicit ꝙ vbicũqꝫ ſiue in domo ſiue in agro clamorem ſuꝑ hoc audierint vel inſidias preſumpſerint nec ſuccurrerint pena teneantur antiqua.

Cum ſil. Senatuſcõ. ſil. ꝯtinebatur ꝙ teſtatore interempto. niſi prius de familia habita queſtõne et teſtatoris morte vindicata hereditatem adire non licebat. verũtamẽ ſi heres in ꝓſecutione accuſationis priuſq̃ꝫ adiretur hereditas decedat ip̃aꝫ nichilominus tranſmittebat. libertates et legata et fideicõ. in tali teſtõ relicta valebãt de acquiſitis. ꝑ hoc autem quibꝫ fuerat relicta libertas cui acquirerẽtur. ſibi an interim hereditati. et de partu interim edito naſceretur liber nec ne. nichil dixit. ſed ꝑ iuſtinianũ diui marci ꝯſtõne applicata ſicut heredi vel legatarijs mora nõ nocuit. ita nec in acquiſitis medio tẽpore. nec editis partibꝫ quaſi poſt aditã hereditatẽ acciderit. nullũ generet diſp̃ēdiũ

De codicillis.

Rupto. Paterfa. fec teſtm̃ et codicillis. ſed in priori teſtõ aliquid legauit vel etiam in codicillo. eo rupto adhibitis. v. teſtibus fecit ſcripturã in qua dicit ſe velle valere relictũ in teſtõ rupto. an valeat tale legatũ. et ſi iudex ꝓnũciauerit legatũ deberi qḋ eſt ex codicillis. an teneat ſentẽtia queritur R. ꝙ ſic. ſ. ut ex nũc. ut ex nouis codicillis.

Hered. Si teſtm̃ feciſti ⁊ her. inſt. in codicillis inſti. hereditatẽ adimere non p̃t et aliũ inſtituere. qꝛ ĩ codicillis neqꝫ adimi neqꝫ dari p̃t hereditas directo. rogare tñ põt in codicillis heredē inſtitutũ de reſtituẽda hereditate alicui. vñ ſi in teſtõ inſti. et in codicillis rogaſti. ⁊c. et ſibi fuerit ꝑſuaſũ ꝙ tale fideicõ. nõ valeat

relictum in codicill' falſa eſt pſuaſio.

Non idcirco. Mater tua fe/cit codicill'. et in abſentia tui vel mei legatum vel fideicō. reliquit. an michi p̄iudicat quo minus le/gatum petam queritur. ℞. ꝙ non.

Nec codicil. Qui cōpos men/tis non eſt nō ſo/lum teſtamentū̄ facere nō poteſt ſed nec co/dicillos. ſi ergo pater tuus codicillos fecit et in eis michi legatū reliquit et mihi petē/ti obicias ꝙ nō erat compos mentis tēpore faccionis codicilloꝝ. an aſſertioni tue fides abhibeat' probare debeas ipm̄ tūc compotē mentis nō fuiſſe querit'. ℞. ꝙ ſic. ⁊ ſic nota ꝙ incumbit ꝓbatio neganti nō ei qui dicit cuius ꝯtrium. ff. de ꝓbac. l. i. ſed hic habet implicitā affirmatiuam dicendo eū compo/tez mentis nō fuiſſe ꝑ conſequens dicit eū furioſum eſſe

Siue. Paterfa. prius fecit teſtm̄ et p̄cepit ſeruari q̄ codicillis erat relicturus ſicut prius fecit codicill'. ⁊ poſtea condito teſtō confirmet qui relinq̄rat in co/dicill'. per inde eſt vt valeat q̄d legauit ac ſi in teſtō prius facto aliquid mihi reliquit Alias ſic ponamus. aliquis fecit teſtm̄ ⁊ ad iecit que in codicill' dixero ſeruari volo ſiue prius fecerit codicill' et poſtea teſtm̄ in quo ita adiecit q̄ in codicill' dixi ſuari volo vtrū codicilli teſtō confirmati intelliguntur.

Si idem. Si teſtamentū et codi/cilli idez ſignificent cur aduerſa noīa ſortiunt'. ℞. ꝙ ſic diuerſitas eſt in nomine ſic in ſignificato ꝙ in teſtō in/ſtituere et ſubſtituere quis pōt nō ſic in co/dicil'. q̄d ītelligo directe ſecus ſi ꝑ fideicō.

Si quis. Teſtm̄. fe. extraneū hr̄. inſtituiſti in fine adieciſ/ti ſcripture ſi volūtas nō maneat iure teſta. valeat iure codicil. queritur ſi hr̄s petierit hr̄ditatē ex tali ſriptura tāq̄ꝫ ex teſtō poſtea poſſit petere ex fideicō. tanq̄ꝫ ex codicil. ℞. ꝙ nō. vel ſic heres dubitat an valeat volun/tas vt teſtm̄ vl' vt codicil. cum teſtator pre/dicta ꝟba non dixerit et vtrū ſibi expediat agere directa vel vtili. ſi primo agat dircta nō pōt agere vtili cōtra legitimos ad dfici/cō. ratiōe codicil. et hoc in in p̄ma. adeo vt ſi dixerit teſtm̄ valeat volūtas mea vt teſta/mētū in codicil'. dabit' heredi electio. velit petere directe vl' vtiliter ⁊ vna electa ad al/teram cōuolare nō poteſt ⁊ hoc in ſecunda. adeo ſunt hec vera ꝙ ſiue velit pete bo. poſ. ꝯ. ta. ſiue ſcd̄m nūcupationem ſiue aliquā extra ordiāriā poſ. vt inſti. d̄ bo. poſſ. §. vij. debet in inicio eligere an velit ea que eſt di/recta vel vtil'. et hoc in tercia. Si aūt teſtm̄ fecerit nō ſolenne puta adhibitis. vj. teſti/bus et heres petat hr̄ditatez vt ex codicill'. ab aliquo non audiat' niſi teſtator expſſerit quod vt teſtm̄ valeat iure teſtamēti et vale at iure codi. ſi autez agnatus ad quartū vel cognatus vſq̄ꝫ ad terciū fuerit inſtitutus ⁊ directe agat et ſucubuerit nichi lominus dabit' vtil'. Et quare ſecus ſit in extraneo ⁊ in agnato cauſam aſſignat et hoc in quinta. vl' dicit ꝙ ī qualibꝫ volūtate excepto teſta/mēto adhibētur. v. teſtes vel rogati vl' for/tuitu aduemētes ita ꝙ ſi fuerit teſtamentuꝫ in ſcriptis teſtes ſubſcribant.

De legatis

Wamuis. T. fe. et mi/hi alimenta et veſtiariū legaſti q̄ꝫdiu morarer cū claudio hr̄. tuo deceſſit claudi⁹. an mihi p̄ſtāda ſint adhuc alimēta querit'. ℞. ꝙ ſic videbat' ꝙ nō q2 non moratus ſum cū clau/di. Interpretat' tamen hec lex talem fuiſſe volūtatez defuncti vt etiā poſt mortez clau/dij michi alimēta preſtarentur.

Quāuis. Teſtm̄ fe. here. inſti. et multa alia legaſti heres hr̄. vēdidit. an emptorez debeant cōuenire legatarij querit'. ℞. ꝙ vēditor ſequat' quia cum ſuo onere tranſit hereditas.

Qui. Paterfa. fecit teſtm̄ et michi le/gauit q̄dam p̄dia deinde ea ob/ligauit. an videat' mihi ademiſſe legatū q̄ri/tur. ℞. ꝙ nō. ſed habere actiōez pſonalem ex teſtō ꝯtra heredem vt ea liberet.

Seruus. Seruo tuo legatū ſine libertate reliquiſti. an valeat legatū querit'. ℞. ꝙ non. nec conua/leſcit licet poſt mortē tuā maūmittitur.

Non eſt. Pone in legatario rez in ſpem michi legaſti eā vel totam vl' partez ſubtraxi an amittā lega/tū querit'. ℞ñ. ꝙ ſic. totū. ſi totum ſubtraxi vel partez ſi partē vt dic in herede. quiſub/traxit rem legatā non detrahet de ea quartā ꝙ nō eſt ita probabile.

Si lega. Legatū mihi reliquiſti et ſi aliquo caſu illud nō ag/noſcerē in eo ticiū ſubſti. nō agnoui an eua/neſcat ſuſtitutio querit'. ℞. ꝙ ſic.

Si forti. Paterfa. teſtm̄ fecit frēs .iiij. inſtituit et eis fundū forcidinuū p̄legauit deinde mihi eundez le/gauit cui acquirat'. ℞. ꝙ ꝯcurſu partes fiēt habeo enim ſemiſſem ⁊ inſtitui alium. Si aūt noīe rei legate teſtator errauit puta dix/it ſic lego tibi ſtichū ⁊ ſenſit de errore an ob hoc minus valeat legatū querit'. ℞. ꝙ nō. cum conſtet de re.

Adminiſtra. Filio tuo impu/beri militē in teſ/tamēto tutorez dediſti ⁊ ei legatū reliquiſti ſi tu tutelā impuberis adminiſtrares immo ſimpliciter ſed dubitat' an emolumētū ſine onere poſſet agnoſcere. vel dic ſub condi/tione que militi fuerit impoſſibil' de iure et ob h̄ repellenda. an legatū petere poſſit nō obſtante eo ꝙ non adminiſtrauit q2 miles ℞. ꝙ ſic cuꝫ ꝑ ſacramentū militie prohibet' eſſe tutor. vnde a petitiōe legati nō excludi/tur cū ſi adminiſtrare vellet nō poſſet

Si in. Inſti. heredez mihi legatum reli. vt me defraudaret a lega/to ticiū ſuppoſuit q̄ accuſabat teſtm̄. an le/gatū petere poſſ. querit'. ℞. ꝙ ſic. ſꝫ cauebo de eo reſtituendo hr̄ditate euicta licet alij cautioni locus fuerit. an ſolida legata debe/ant' ꝑpter falcidiaꝫ. ſ. huic q̄ꝫto legatarius per. l. fal. capere licuerit reddi.

Cum alie. Rem alienā nec tuaꝫ nec hr̄dis mihi legaſ/ti. an ualeat legatū querit'. Diſtinguit'. aut ſciuiſti alienaꝫ aut ignoraſti. primo caſu va/let et petere poſſum. ſecūdo caſu nō. niſi cō/iuncte pſone id legaſti.

Filia. Filie tue. c. legaſti deinde ei in dotem. c. dediſti an. c. ex cauſa legati petere poſſit querit'. ℞. ꝙ non.

Cum re. Paterfa. filiam et aliuꝫ heredes inſtituit et filie ante partem fundi legauit. vult partem hr̄/ditatis repudiare et legatū petere. an poſſit querit'. ℞. ꝙ ſic. ⁊ h̄ ꝑ papiniani. ℞ñſiōꝫ.

Proprias. Si res tua tibi lege/tur. an valeat legatū querit'. ℞ñ. ꝙ non.

Monumēta. Monumentuꝫ mihi legaſti. an valeat legatum querit'. ℞ñ. ꝙ non. ſecus ſi ius inferendi mortuum.

Si vniuerſe. Debito fiſcali vl' priuato obli/gatis p̄dium michi legaſti. an valeat lega/tū querit'. ℞. ꝙ nō ſi bona hr̄ditaria ⁊ debi/ta tantū cōcurrant ſed ſi deducto ere alieno aliquid reſidui fuerit illud cedet in legatuꝫ nec impedient' libertates relicte ſalua tamē ratione legis fal. alioquin preſtari legata pe/cuniaria non debent.

Creditor. Predium michi obli/gaſti illud idem michi legaſti. an debito ſoluto illud recuꝑare poſ/ſit heres querit'. ℞ñ. ꝙ non.

Datū. Liberto tuo legatū reliquiſti an adimere poſſis querit'. ℞. ꝙ ſic ſiue pure dando volo ꝙ habeat lega/tum ſiue ſub conditione ſi nauis venerit ex aſia idem ingenuus.

Ex legato. Actionez quā habes ꝯtra debitorē tuū mi/chi le. an cū eam ab hr̄de tuo nō habeā ad/huc ceſſaui intemtare poſſum querit'. ℞ñ. ꝙ directā nō ſꝫ vtilem meo noīe ſic.

Non. Vxorē duxiſti infra duos mē/ſes deceſſit ⁊ te hr̄dem inſti. et multa legata reliquit. an ob hoc mīus te/nebant quod tam paruo tempore cuꝫ ea fu/iſti queritur. ℞ñ. ꝙ non.

Vxor. Patrui tui habebat vſufruc/tu, ꝓprietatez illum mihi idez ſi tibi quod magis videt' litera innuere le/gauit. an valeat legatū querit'. ℞. ꝙ non.

In legatis. Si teſtamētū fe. et aliquid mihi le/gaſti nō refert per p̄ceptionez vel ſi viuēdi modo illud mihi relinqueris quia valet le/gatū vel dic an obliquis caſibꝫ ſeu ꝟbis.

In ānuali. Aliq̄d annuuꝫ mi/hi ⁊ heredi meo re

liquiſti. debeatur legatū ſ. ſingulis annis an primis heredibꝫ tm̄. vel heredū heredibus queritur. Rñ. ꝙ heredibꝫ heredum. et eadē dabitur eis petitio et exactio.

Cum queſtio. Teſta. feciſti fundū cornelianum michi legaſti. deinde ticio eius medietatē. qualiter facienda diſtributō apud antiquos dubitabatur. dicit imꝑator ꝙ ego in mediam. ticius in alteram vocabitur. Idem eſt ſi ego in totā hereditatem ex cauſa legati. ꝑcipere debuit ticius medietatem qꝛ ego in. vi. vnciaſ vocabor. ille in. vi. Si aūt teſtator michi fundū aliquē vel aliā rez legauit. et poſtea iterato michi eundē fundū legauit vel aliam rem michi prius legatam et ſic tercio eūdē fundū ticio reliquit ſemel facta eiuſ mentione. qualiter facienda eſſet diſtributio querebatur. Rñ. ꝙ ſiue coniuncti ſiue ſeparatim eſſet legatus fundus. ego in dimidia vocabor et ticius in alia. niſi teſtator partes ſpecialiter expreſſerit. quo caſu ſeruabitur eius voluntas.

Cum qui. Filium tuū impuberem exheredaſti extraneum inſti. impuberi in boniſ maternis ticium ſubſtitui. ſti. et a ſubſtituto legatū michi reliquiſti. an valeat legatū queritur. Item ſi filio exheredato legatū reliquiſti. et ei ſubſtituiſti. et a ſubſtituto legatū ticio reliquiſti. ſimiliter eſt queſtio an valeat legatū. apud antiquos erat hec altricatio. Dicit imperator ꝙ nō valet. nec debet ſubſtitutus ꝑ grauari nec in legato etiā relicto pu. dando a ſubſtituto ſubſtitutum grauare potuit.

Si legatarius. Si Teſtamētum feciſti et heredē inſti. et michi aliquid legaſti et teſtm̄ celaui quo magis heredem hereditate defraudarez. an eo teſtō legatū michi petere poſſum queritur. Rñ. ꝙ non. ſed remanebit apud heredē ꝑ non ſcripto ad exemplum eius cui erat legatū relictū ſi tutelam alicuius pupilli adminiſtraret. qꝛ nō adminiſtrauit auferetur ab eo et pu. aſſignabitur.

Illud. Fundū ticio legaſti in. x. annos. vel vſqꝫ ad. x. annos. an valeat legatū apud iuriſperitos erat queſtio quaſi eſſet tꝑale. et ſic irritandū. Statuit imꝑator ꝙ hmōi legatū valeat ad ſimilitudinem ꝯtractus tꝑalis et donationis. ita tn̄ vt legatarius caueat heredi de eo reſtituendo elapſo tꝑe non deteriore facto.

De ver. et rerū ſig.

Rediis. Fundū michi legaſti in quo erant vinum et oleū. an iſta cedant legato queritur. diſtinguitur. aut erant in eo repoſita vt eis vtereris cum ibi veniſſes aut venderentur. primo caſu cedāt legato ſcdo non. Idē eſt ſi aliquid in eo ꝑdio depoſueris ad tꝑuſ ꝓpter incurſuz hoſtiū quod legato nō cedit.

Finito. Fundū vt erat inſtructus michi legaſti que legato cedant queritur. Rñ. ꝙ nō ſolum ſerui quos ibi colendi cauſa habuiſti ſed oīa quibuſ inſtructus eſt fundus. non que ad tꝑus ꝓpter hoſtium incurſum ibi repoſuiſti. Item alia que erant ibi gratia ꝯſeruando ꝝ fructuum puta corbes gramina et ſimilia. Item pecora ſtercorandi fundi cauſa.

Sancimus. Teſtm̄ feciſti me heredē inſti. ticio fundū ſub conditione legaſti. et michi ꝑcepiſti vt ei cautionē preſtarem de legato preſtando ꝯditione exiſtente. quid nomīe cautionis intelligatur. puta nuda ꝓmiſſio. vel fideiuſſoria queritur. Rñ. nuda ꝓmiſſio. vt dic exemplum. s. ti. i. l. vl. in fine.

Cum qui. Habes. ſ. in tercio ti. iſtam legem.

Si obmiſſa cā teſta.

In. Teſtm̄ feciſti. heredez inſti. et ei ſubſti. et michi legatū reliquiſti. in fraudem mei omiſit hereditatem inſtitutus a quo petam legatū queritur. Rñdetur. aut interueniente pecunie eam omiſit aut non. primo caſu agam contra inſtitutū. ſecundo contra ſubſtitutum.

Cum. Si heres inſtitutus potuit adire hereditatem ex teſtamēto. et non vult ſed ab inteſtato. quia forte ꝓximior eſt. an obſit libertatibus in teſtamēto relictis queritur. Rñdetur ꝙ non. et hoc in prima. Si autem teſtamentum tale fuerit ex quo adire nō potuit. hereditas vel bonoꝝ poſſ. peti quia forte erat ſolenne et adiit ab inteſtato legatoꝝ ꝓſecutioni locus nō eſt. et hoc in ſecunda. Si autem teſtō recte facto hēs ſcriptus adire nō vult alius aūt ab inteſtato ſuccedit legata ex teſtamento nō debebuntur et hoc in tercia.

Si proculia. Proculiaria patri ſuo reliquit ⁊ ei ſucceſſiſti. an a ſcriptis heredibus a ꝑcul volentibꝫ ſuccedere ab inteſtato omiſſa cauſa teſtamenti petere poſſis legatum pr̄i ſuo relictum queritur. Rñ. ꝙ ſic quantum patitur lex falcidia.

De indicta viduitate

Legatum. Teſtm̄ feciſti heredem inſtitui. ticio. x. legaſti ſi vxor mea me mortuo nuptui alii ſe non collocaret. an legatum peti poſſit queritur. R. ꝙ legatū cōditionale eſt et ſi alii nupſit defecit conditio ⁊ peti non poteſt.

Ambiguitates. Teſtm̄ feciſti hēdez inſtitui. vxori tue. x. legaſti ſi alii te mortuo nō nuberet. lex iulia ꝑmittebat ad ſecūdas nuptias cōuolare preſtito iuramēto vt hoc faceret cauſa liberoꝝ procreandoruz et hoc infra an. a tempore mortis viri poſt annum accipiebat legatū preſtita cautione muciana de reſtituenda re cum fructibꝫ. dicit imperator ꝙ vult ꝙ etiam lex ceſſet et cautio predicta vnde non preſtito ſacramēto nubat et ſiue habeat liberos ſiue non legatū ꝑcipiat vſufruc. apud eam manente ꝓprietate filiis prioris matrimonii deferēda et hoc in prima et ſecunda. Et hoc ne periuriuz cōmittatur cuz ad hoc natura mulieres ꝑducit vt liberos habeant et ea debeat eſſe earuz cupiditas. ceſſet ergo lex ⁊ cautio muciana ne via periuriis aperiatur et hoc in tercia et vltima.

Legem. In prima parte dicit imperator ꝙ ſicut in feminiſ lex iul. et muciana cautio ſublata eſt ita et ī maſculis tollenda eſt. ſed ſi quis vxori ſue legauerit cum vidua erit vel quotiens vxorem amiſerit qualiter intelligenda ſint iſta verba queritur. Rñ. ꝙ ſtatim ex quo vidua erit petit legatum non ꝙ habeat neceſſe ſtare in viduitate. ſimiliter in viro cum huiuſmodi libertas ſit ꝓ ſolatio ſue triſticie e. nō pro indicenda viduitate. s. de verboꝝ ſignifi. iſta lex ſequens debet poni quia lex pulcra eſt et vltima ſuggeſtioni q̄ ſequitur.

Cum quidam. Cuz ſit diſiunctio refert. an fiat perſonarum aut rerum. ſi perſonarum veluti ſi ſic dicat teſtator illuz aut illum heredē inſtituo. illi aut illi do lego apō antiquos dubitabatur an valeat legatum vel inſti. quidam dicebant in inſtitutione vnum vocari ex inſtitutione. aliū ex ſubſtitutione in legatis poſteriorē tantum admitti ad legatum. dicit ergo imꝑator ꝙ ſi nūc taliter fiat inſtitutio quod debet accipi aut pro et idem eſt cum dicitur illi aut illi libertatez relinquo. illum aut illum filio meo impuberi tutorem do. et hoc in prima. Si aūt fiat diſiunctio rerum. vt ticio illam aut illā rem do lego habent locum que in veteri iure ſancita ſunt. ſ. ꝙ hēdis ſit electio quā illarum dare velit. et ſic aut ſumitur ꝓprie et hoc in ſecunda. aut locum habebit in cōtractibus et hoc in tercia.

Suggeſtioni. Teſtamentū feciſti heredez inſtituiſti familie tue. x. legaſti qui familie nomine contineantur queritur. Rñ. ꝙ non ſolum ſuperiores et inferiores et collaterales ſed liberi et patroni nurus et gener. idē eſt ſi teſtator fundum michi legauerit et ne alienem prohibuit ꝙ ſi facerem eūdez fundum familie legauit an accipiatur familia quo modo ſupra. Rñ. ꝙ ſic et hoc in ſecunda. vel autem ſumitur familia pro ſubſtantia. vt cū dicitur familie herciſcūde ideſt hereditatis diuidende et hoc in tercia et vltima parte.

De hiis que pene nomine.

Inperuacuā. Olim ſi teſtator heredem vel legatarium damnauerat in pena pecuniaria ſi voluntati ſue non paruiſſet nō valebat teſtamentū ſtatuit imperator per hāc. l. ꝙ nichilominus valebat et precipere poterit teſtator heredi vt

legatario dare pecuniam ſi noluerit parere ſue voluntati. ſi aūt aliqnid ꝓbroſum preceperit vł impoſſibile īpune ei non parebit

De fideicō.

J probaueris. Feciſti teſtamētum minus ſolenne. matrem tuam heredem inſtituiſti ab ea alimentum menſtruū .i. ſingulis menſibꝫ prandium michi reliquiſti ⁊ veſtimentum vnum in anno. preſtitit michi. an ſibi preiudicauit quo magis futuri tēporis alimenta preſtarent ⁊ ſi in preteritum ſolutum nō ſit queritur an teneatur. R. ꝙ ſic.

Et ſi teſtamē. Teſtamētum minus ſolenne feciſti. heredem inſti. fundū. ꝑ fideicō miſſum mihi reliquiſti. heres tuus reſtituit et deceſſit herede relicto. an heres tuꝰ heredi meo, de precio mouere poſſit queſtionem querit. R. ꝙ non. cum voluntati tue in fideicō. preſtando ſatiſfactum videatur

Cum ſecūdum. Teſtamētum feciſti. heredes inſtitu. eos de iuſte ancilla tua manumittenda rogaſti ⁊ de hereditate tua reſtituenda. manumiſſa ab inteſtato deceſſit. ad quē pertineat eius ſucceſſio. R. ꝙ ad heredes tuos. vñ ſi illius adierint hereditatem cum heredibꝫ ſuis eſſet reſtitutio facienda. ip̄a mortua liberabuntur per confuſionem actionum vel actionis ex teſtamento. hoc ideo qꝛ debitor ſuccedit creditori.

Volūtatem. Teſtamentum feciſti. filium et filiā heredes inſti. de non diſtrahendo fundo extra familiam vel dando rogaſti vel alˀ prohibuiſti. an alterum alteri dare videatis ꝓhibuiſſe queritur. R. ꝙ non.

Si ſuper. Teſtamētum feciſti. filium tuum impuberem inſti. heredem. et ei fratrem ſuum ſubſtituiſti. hereditatem adijt. pubes deceſſit. an ſit locus ſubſtitutioni querit. R. ꝙ non. ſecꝰ ſi rogauiſſes de reſtituenda hereditate qñcunqꝫ decederent. quo caſu heredibus tuis adimeretur hereditas. vel ſi rogares inſtitutum per fideicom. reſtituere ſubſtituto quia tunc ſubſti. here. illam petere poſſet. primus intellectus verior eſt.

Predia. Teſtamentum feciſti. heredem inſti. predium obligatum michi legaſti vel per fideicō. reliquiſti. quis illud luere debeat queritur. R. ꝙ heres. maxime ſi illud obligatum non ignoraſti. vel ſi ſciuiſſet aliud tantūdem mihi reliquiſſet. Si aūt creditor vel pacto diſtraxit heres precium eius mihi ſoluere compelletur niſi apparuerit teſtatorē contrarium voluiſſe. i. ꝙ ſi eſſet diſtractum heres eſtimationem non refunderet.

Voluntati. decē. michi legaſti. nec apparuit đ qua moneta ſenſiſti. an de imꝑialibus aut de bononieñ. nummis. iudex de officio ſuo debet dicere đ quibus nummis ſenſiſti. vt. ff. đ legatis in. l. nummis.

Qui fide. Seruo tuo fideicom. libertatem reliquiſti et. x. ei legaſti. an legatum petere poſſit queritur. R. ꝙ ſic. dubitatio erat ꝙ libertas cedit ab adita hereditate. legatum a die mortis vnde videbatur ꝙ cum eo tempore nō ſit cui debeatur niſi quis dicat et male quia ſeruo ⁊ ſic domino et ſic alicui a ſeipſo acquiri. in fauorem libertatis admittitur tamen quia eodem tempore peti debuit vtrunqꝫ.

Ab eo. Teſtamētum feciſti. heredē inſtituiſti. a ticio quē nec heredem inſti. nec ei legatum. nec mortis cauſa donationez reliquiſti. fideicom. ſeio preſtandum reliquiſti. an valeat fideicom. q̄ritur. R. ꝙ non.

Verbum. Teſtamentum feciſti. heredem inſti. x. ticio legaſti ſic ticio. x. dari. nō expreſſo verbo volo. an valeat legatum. querit. R. ꝙ ſic ex quo eſñ ſubauditum perfectum ſenſuz faciat pro adiecto habendum.

Quotiens. Teſtamentum feciſti. heredes inſti. vni heredi fundum pro fideicom. reliquiſti nec extra familiā alienetur prohibuiſti. omnes fundum diſtraxerūt. qui ſi alˀ non diſtraxerint diſtrahente eo cui per fideicō. erat relictum retractare potuerunt venditionem vel quibuſdam diſtrahentibꝫ alij cōſenſerint. an valeat venditio querit. R. ꝙ ſic. nec retractari debet.

Poſt. Teſtamentum feciſti. me heredem inſti. ⁊ de here. ticio reſtituenda poſt mortem meam rogaſti. an añqꝫ vite nūmus impleam reſtituere poſſum queritur. R. ꝙ ſic. quarta michi retenta vł omiſſa.

Quotiens. Heredē me inſti. et mihi ticium ſubſti. ⁊ ab ea legata reliquiſti. adij hereditatē euanuit ſubſtitutio. an legata ſubſtitutionis preſtari debeant querit. R. ꝙ non.

Eam quā. Quādam in filiā adoptaſti. eam in teſtamento heredem inſtituiſti. de hereditate reſtituenda ticio ⁊ ſeio eam rogaſti. ⁊ ſi heres nō eſſet eum qui eſſet futurus heres tibi ab inteſtato de ea predictis fideicommiſſarijs reſtituenda rogaſti. ſi tenuit adoptio ⁊ per conſequens inſtitutio. ⁊ hereditatem adijt ipſa ſi ſupſtes eſt vel heres eius ſi deceſſit tenetur ad fideicom. preſtationem. ſi non adijt vel quia noluit vel quia non potuit qꝛ non tenuit adoptio tenentur legatum ab inteſ. ſucceſſores et hoc in prima. Sed videtur in hoc caſu cum non adierit quia non potuit quia adoptio non tenuit et per conſequens inſtitutio. quod preceptum de hereditate reſtituenda non tenuit. per iſtam regulam in qua dicitur. ſi non aditur hereditas quia non tenuit inſtitutio cetera que relinquūtur inualida ſunt. ⁊ eſt preceptum de hereditate reſtituenda. ad quod. R. imperator. ꝙ tunc habet locum hec regula. cum ex teſtamento poteſt adiri hereditas non cum ſic eſt relicta. vt ſi in aliquo caſu non adeant peti poſſit a ſucceſſi. ab inteſtato. et hoc in ſecunda. In tercia dicit imꝑator quia in prima dicit in genere. ſ. ꝙ non adijt quia non tenuit adoptio. vt quia erat aliena liberta et per conſequens nec inſtitutio. ſuccedentes ab inteſtato tenebuntur. ſi autem erat legitima adoptio et inſtitutio heredes eius tenebuntur et hoc in tercia.

Quamuis. Me et fratrem meum heredes ticius inſtituit in patris conſtitutos poteſtate. in alio capitulo teſtamenti rogauit patrem noſtrum vt nos emanciparet. licet patri noſtro per nos ſit acquiſita hereditas tamen cōpellendus eſt vt nobis per fideicom. reſtituat.

Cum mater. Teſtamentum feciſti. filios tuos heredes inſtitu. vni ante partem predium prelegaſti. eos de reſtituēdo quicquid ad eos de hereditate perueniret rogaſti. an prelegatum predium generali fideicom. contineatur queritur. R. ꝙ ſic. ſi tamen heres velit ꝓbare hanc fuiſſe defuncti voluntatem vt exciperentur a generali fideicom. poſt legata audiatur. vel ꝯtra ſi fideicom. velit probare teſtatorem hoc voluiſſe ea nō expreſſiſſet audietur.

Si creditum. Teſtamētum feciſti ſolēne. in eo michi debitori tuo liberationem legaſti. licet heres me ſolenniter. i. per accepti. non liberauerit ſed priuſqꝫ me liberet me cōueniat. exceptione michi ex voluntate defuncti competenti me tueri potero.

Cum neceſſitate. Pupillus cuius tutelam adminiſtrauetas reliquit tibi liberationem neceſſitatis reddende rationis. an valeat legatum queritur. R. ꝙ ſic.

Clare. Legatum in teſtamento tuo michi reliquiſti poſtea volun tatem tuam mutaſti que tibi preferenda ſit voluntas querit᷑. R. ꝙ poſterior ſuadẽda eſt.

Etiam. Filium tuum impuberez he redem inſtituiſti ꝫ fideicõ. ad tutorem reliquiſti an valeat querit᷑. R. ꝙ ſic. et perinde debebit᷑ ac ſi a pupillo pre ſtandum relinqueretur.

Si in per. Bernardus fautoniũ et temerriũ inſti. et ſic dixit volo temer. ſi ſine liber᷑ deceſſer᷑, ꝙ partẽ ſuã hereditatis fautonio reſtituas deceſſit teme rus ſine liberis vxore relicta. herede deceſſit fluc. anteꝙ͂ peteret fideicõ. relicto a patruo ſuo teneri preſtanduz patri ſuo fratri ſi ſine liberis decederet ab vxore patrui ſui petere poſſit querit᷑. R. ꝙ ſic. Si autẽ ſibi patrui ſui queſita fuiſſet hẽditas eo caſu quo non inſtituit vxorem heredem fideicom. petere non põt. ſic enim a ſeipſo peteret qđ abſur dum eſſet ſed ab vxore ipſam poſſidente, ꝓ herede vel ꝓ poſſeſſore per hẽdi. pet᷑. vendi care poteſt.

Et in. In epiſtola iter abſentes vl᷑ co dicillo vel ſcriptura adhibitis tamen teſtibꝫ poſſit fideicõ. reliqui. R. ꝙ ſic. et relictum valet.

Si veri. Si nullum teſtm̃ fe. vl᷑ fe ciſti ſed minus ſolenne et in eo legata reliquiſti an compellendus ſit hẽs ea preſtare querit᷑. R. ꝙ nõ. niſi cauſa tranſactionis ꝓmiſiſſet vel alio modo eius voluntatem agnouiſſet.

Inſtrumen. Teſtm̃ fe. hẽdẽ inſti. michi fun duz legaſti. an cõpellendus ſit hẽs inſtra ip ſius fundi emptionalia preſtare queritur. Rñ. ꝙ non. tamen michi ea preſtare debet ſi michi ſint neceſſaria vt copiam deſcriben di faciam. vel ſic funduz michi legaſti volo cõuenire heredez vt exhibeat michi inſtru menta emptionis ad probandum de latitu dine an teneatur ea preſtare queritur. Rñ. ꝙ nõ ſed exhibere tantum ad ſcribendum.

Heredum. An res heredis ſic ſuas proprias poſ ſit teſtator per fideicom. relinquere querit᷑ Reſpondetur ꝙ ſic.

Ex repu. Si michi fideicom. re liquiſti et illud repudia ui. an mihi poſt repudiationem petenti ob ſtet doli exceptio dubium non eſt. an autez patris mei repudiatio ꝑiudicet quo minus petam queritur. Rñ. ꝙ non.

Fideicom. Michi reliquiſti ꝺ inde penituiſti an he res ad preſtandũ fideicõ. cõpelletur queri tur. Rñ. ꝙ non.

Ex fideicom. Seruo tuo le gatum ſub con ditione ſine libertate reliquiſti an valeat q̃ ritur. R. ꝙ non nec libertas peti poteſt.

Ex teſtamento. An legata relicta mi nus ſolenni in teſtamento puta adhibitis ſex teſtibus tantum peti poſſint querit᷑. R. ꝙ non niſi de hijs preſtandis rogauerit ſuc cedentes ab inteſta. vl᷑ ſic ſi dixerit teſtator ſi non valeat iure teſtamenti voluntas meã valeat iure codicillorum primus tamen in tellectus verior eſt.

Cum. Teſtamentum feciſti filiuz tu um heredem inſtituiſti de he reditate reſtituenda poſt mortem ſuam tici o eum rogaſti hoc non adiecto ſi ſine liberis decederet an hoc ſubintelligi debeat queri tur. Rñ. ꝙ ſic. vt tunc demum poſt mortez reſtitutioni locus ſit ſi ſine liberis decedat ⁊ R. papi. quodãmõ extendit imperator nõ ſolum ad filium ſed ad filium et nepotẽ ⁊c. ne teſtator extraneos ſuis. i. de cognatione ſua preferre videatur.

Quidam. Teſtamentum feciſti et extraneum inſtitui ſti filium tuum emancipatum preterijſti et ab eo legata reliquiſti an valeat q̃ritur. R. ꝙ non quoniam eum non honoraſti nõ po tuiſti eum onerare.

Queſtionem. Teſtamentũ feciſti heredẽ inſtituiſti ab eo fundum legaſti mihi. peto fundum. negat heres fundum mihi legatũ qualiter mihi ſuccurratur queritur. Rñ. ꝙ heres aut iurabit fundum nõ eſſe legatuz ſi non iuret preſtabit fundum preſtito prius a me iuramento de calumnia ꝙ non animo calumniandi petaz et hoc in prima. Si aũt non negat ſed dicat teſtamẽtum minus ſo lenne. probare debet ꝑ. vij. teſtes illud fuiſ ſe ſolenne nec eſt mirãduz ſi tot teſtes exigã tur cũ ardua ſit cauſa volũ. defuncti ⁊ hoc in ſcđa. tercia dicit ad ꝑmaz partẽ. l. ſ. ſi ipẽ re cuſauerit ſubire iuramẽtuz ſoluet legatum Nec ſi vult ꝑ teſtes ꝓbare audietur. qualit᷑ eniz credetur ei ſuper aliena fide cum de ſua dubitat. cum etiaz legibꝫ caueatur vt lucrũ hereditatis amittant hij qui deficientium voluntatibꝫ obedire detractant.

Cõmunia de legatis.

Vm hij. Oliz certi erãt modi relinquẽ di legata vel fideicõmiſſa. ſ. ꝑ vendicationẽ modo dãnationẽ. ꝑceptionẽ. vt inſti. de le gatis. in prin. et quolibet iſtoꝝ modoꝝ da batur legatario ſpecialis via ad conſequen dum quod erat ſibi legatũ. primo caſu ha bebit actionem in rem. ſecũdo exceptionez. Alijs duobus habebat tm̃ actionẽ ꝑſonalẽ ex teſtamento. Itẽ nec dabatur rei vendica tio niſi prius eſſet miſſus legatarius ꝑ iudi cem in poſſ. rei ſibi legate. Quam diuerſi tatem tollit impator. ſtatuens vt qualiter cunꝙ͂ aliquid legetur dentur legatario acti ones. ſ. actio in rem et actio in perſonam. y potecaria in alijs rebꝫ defuncti. Et ꝙ tacita ypotecaria dari debeat, ꝓbat tribus rõnibꝫ. Vna eſt vt ſicut teſtator expreſſe poterat a liam pro re legata obligare. dicendo ſic. le go tibi prediũ ſempronianum. et pro eo ſit tibi obligatũ predium ſeianũ. a lege preſu mitur obligatũ ſi hoc teſtator nõ expreſſerit Itẽ alia rõne ꝙ a legibꝫ nouis tacita põt ꝯ trahi ypotecaria. Item vt ſeruetur teſtato ris voluntas. Nec vera ſunt nõ mõ ſi ab he rede legatũ fuerit relictũ. ſꝫ a legatario vt ſi teſtator legauit michi. c. et rogauit vt. l. rẽ ſtituerem ticio habebit actionẽ in rem et ꝑ ſonalem ex teſtõ. et ypotecariam in meis. l. pro ſuis. ⁊ hoc in ſecũda. Pro menſura au tem eius quod legatũ eſt in heredem vel le gatariuz debetur ypotecaria nec in rebꝫ ꝓpri is heredis vel legatarij. ſed in hijs que a te ſtatore relicta ſunt ꝯſtat ypoteca. et hoc in tercia et vltima parte.

Omne. Teſtm̃ fe. in quo heredem inſti. ticio. x. legaſti. quibꝫ verbis ea legaſti an ſit differẽtia queritur ⁊ Rñ. ꝙ non ſiue verbis poteſtatiuis. ſiue ꝑ verbũ mando ſiue ꝑcipio. Itẽ natura lega torũ et fideicom. coequatur. ne ſit inter ea differentia ſicut olim erat. ſed hoc cõtrariũ in legatis et fideicommiſſis vt duplex actõ detur legatario ad conſequendam rem ſibi legatam vel ꝑ fideicommiſſum ſibi relictaz actio videlicet ex teſtamẽto ypothecaria ⁊ in rem. Si aũt teſtator legati fecerit menti onem non fideicommiſſi tamen idem intel ligitur legatum et fideicommiſſum. quia re bus non verbis legem imponimus.

Si duobus. Teſtamentũ fe ciſti. heredem in ſtituiſti. ſeio ticio et gaio emptionem ſ. tuo rum legaſti. et in electione ſeruoruz diſcor dent. vel optionem legaſti vni. et antequaz eligeret vita functus ſit tribus heredibus relictis. ad quos optionem tranſmittat. et diſcordent. quid iuris ſit queritur. Rñde tur ꝙ ſors fiet inter eos. et quem ſors pre tulerit ille eliget alijs eſtimationem partiuz ipſos contingentium preſtabit. et facienda eſtimatio ſecundum ꝙ in littera dicit vſꝙ͂ ad. §. ſed et ſi quis. vbi dicit ꝙ ſi alicui opti onem legaſti non vt legatarius eligeret. ſꝫ alius. ſi ipſe elegit. ſtabit legatarius electio ni. ſi non. vel quia noluit vel quia non po tuit vel deceſſit. eliget legatarius. ſed non meliorem ſed mediocrem. et hoc in ſecun da. Si autem ſub certo die puta ex die pa ſce. vel pure aliquid michi legaſti. an heres rem legatam alienare vel obligare poſſit q̃ ritur. Reſpondetur quod non cum non ſit ſua. ſed mei legatarij. nec ſeruum legatum manumittere debet. et hoc in tercia parte.

Si autẽ ſub conditione. ſi nauis ex aſia venniret. vel ſub incerto die. puta qñ erit anticriſtus aliquid michi legaſti appẽdente cõditione ſiue generalis ſiue ſpecialis eſt. per ſubſtitutionem ſiue p reſtõnem relictũ poſſit heres alienare vel alij obligare. querit̃. Rñ. ꝙ non. ne nomine euictionis teneatur ſi alienauerit. et poſtea cõditio extiterit fuiſſet nulla retro venditio. ſ. a tp̄e celebrati cõtractus. ita ut nec contra legatarium vel fideicommiſſarium nulla currat p̄ſcriptio vel vſura. ſiue fuerit relictum pure et ſub certo die. ſiue ſub conditione et die incerto. nam michi legatario a quocũq; poſſidente rem michi legatam vendicãdi dabitur facultas. a poſſidente nulla exceptione opponenda. et hoc in quarta. Si autẽ emptor mala fide emit ſciens eam non eſſe heredis vendentis tñ dabitur ſibi regreſſus pro precio cõtra venditorem. nec aget ad duplum nomine emptionis. et ſi de euictione ſtipulationem interpoſuerit. Creditori aũt dabitur pignoraticia contra heredem obligãtem. Et hec ſic ſtatuta ſunt vt voluntas teſtatoris obſeruetur. Si autem emptor bona fide emit integra iura ſibi reſeruẽtur. ſ. ꝙ agat ad precium re euicta. et ad intereſſe. vt ex ſtipulatum ad duplam nomine euictionis. et hoc ĩ quinta et vltima parte.

De fal. cã ad. legato.

Erba. Teſtm̃ feciſti. heredẽ inſtituiſti. reliquiſti. inter cetera et dixiſti. decem que debebat ticius michi peti veto. q̄ ſoluit. ſi reuera non ſoluit. an peti poſſint queritur. Rñ. aut ſoluit. et peti non poſſunt. aut non. et aget ticius ex fideicommiſſo vt liberetur. ſ. niſi heres pbauerit teſtatorem liberare voluiſſe ticiũ ſed p errorem putaſſet eum ſoluiſſe.

Etiam. Teſtamentũ feciſti heredẽ inſtituiſti. et ſic dixiſti. decẽ que tibi debeo tibi do lego. non ſubfuit debitũ. quia nichil debebas. an valeat legatũ queritur. Rñdetur ꝙ ſic. et actione ex teſtamento peti poſſunt.

Si non. Teſtm̃ feciſti. ⁊ ſic dixiſti quicquid nomĩe dotis ad me puenit vxori mee lego. ſi nichil puenit an vxor petere poſſit queritur. dicitur ꝙ nõ niſi probet dotem numeratam fuiſſe. ſecus ſi dixit. decem que in dote ſunt lego. et tunc ſi nichil datum ſit in dotem peteret decem non quaſi dotem. ſed quaſi legatũ.

Si dotẽ. Vxor tua ↄſtante matrimonio deceſſit. pater illius ĩ teſtamento ſuo dixit ſe recepiſſe vniuerſam dotem filie ſue hoc modo. dotem filie mee recepi a marito ſuo. et ab eo peti veto. quia michi ſoluit. an ab eo peti poſſit queritur. ⁊ Rñdetur. aut reddidit reuera. et ipſo iure liberatus eſt maritus. aut non. et aduerſus petentem ex voluntate defuncti tuetur ſe. p exceptionem.

Refert. Dicitur in hac. l. ꝙ differẽtia eſt vtrum teſtator ſic dicẽ volo vt vxori mee dos ſua reſtituatur. aut ſic. que inſtrumento dotali ↄtinetur. primo caſu non petitur niſi quod pbatur nomine dotis fuiſſe datum. ſecundo caſu peti poteſt quod inſtrumẽto eſſe ↄtentum pteſtabatur non obſtãte demonſtratione falſa. vt quia in eo confeſſus eſt ſe recepiſſe decem nomine dotis que non recepit. vt inſti. de legat̃. §. ſi qui.

De hijs qui. ſub mo.

In lega. Teſtm̃ feciſti. heredem inſtituiſti. ab eo vt ticio nubat decem reliquiſti. hoc legatũ ſub modo relictũ ſimile eſt legato relicto ſub conditione. vnde ſicuti ſi conditio eſſet inſerta. ita et qñ modus ſi p ſe iam nõ ſtet quo minus nubat. ſed p ticium habebat legatũ ac ſi nupſiſſet.

Ex hijs. Paterfa. teſtm̃ fecit heredem fauẽ. inſtituit. hurnello. x. milia vel inſulam legauit vt quinque millia caſtell̃. reſtitueret. olim nulla legatorum vel fideicommiſſoꝝ ſecundo legatario dabatur petitio. niſi in legato libertatis. puta ſi dicat teſtator vt ſeruum ſuum manumittas lego tibi. x. et hoc in prima. Hodie autem etiam in cauſa pecuniaria ſiue fuerit legatum relictum ſub modo tantum. vt lego tibi. xij. vt ticio des quinq;. et hoc ſiue legatuꝫ conſiſtit in dando. vt in ſupradictis exemplis. ſiue in faciendo. ut lego tibi decẽ ſi aſcendas. vel vt aſcendas capitolium dabitur ſc̄d̃o legatario actio. ita vt videlicet pro legato conditionali tunc demum actio competat cũ extiterit ↄditio. et hoc in ſc̄d̃a. Si autem teſtator ſic dicat. lego tibi. x. ab herede meo vt quinq; que tibi debeo nõ petas. aduerſus te petentẽ vſq; ad ↄcurrentẽ quãtitatem legati et debiti. obſtabit tibi exceptio. et hoc in tercia.

De cõdi. inſer.

Vm te. Bernardus Ra. iñ. heredẽ inſti. et rogauit vt ſi ſine liberis decederet. fauteo ⁊ hurnello hereditatẽ reſtitueret. deceſſit R. neq; filio neq; filia ſupſtite. nepote tñ ex filia relicto. non defecit ↄditio niſi pbetur teſtatorem aliud voluiſſe. videbatur ꝙ ſic. q̄ vnicus erat ex filio. ſꝫ hoc non ob. q̄ nomine liberoꝝ et nepos et neptis ↄtinẽtur ex filia. vt hic et. ff. de ver. ſig. liberoꝝ.

Cum pa. Ad legis euidentiã nota primũ ꝙ cũ quid relĩquitur ſub cõditione vel in diẽ debet heres legatario ſatiſdare ꝙ adueniente die vel ↄditione preſtabit legatũ. vt. ff. ut le. no. ca. l. i. niſi teſtator illã ↄditioneꝫ remiſerit. vt ĩ. vt in poſſ. le. ſcire. Et dic caſum huius. l. ſic. Teſtator reliquit fundum ſempronio. poſt annũ dandũ. filiã inſtituit et p̄cepit vt caueret ſempronio ſub conditione ſi a viro non diuertiſſet. ipſa nõ diuertit. petat ergo ſempronius ſibi caueri. ecõtra illa ſe defendit. nam cũ teſtator p̄cepit vt caueret ſi nõ diuertiſſet. ergo a ↄtrario ſenſu noluit eam eſſe immunẽ ſi diuertiſſet a viro. ſed ea parata diuertere ↄditio remittitur vt turpis. et ſic videtur ꝙ nõ teneatur cauere. Ad hoc rñdetur. ꝙ hec cõditio. ſi diuertiſſet. turpis eſt. ergo pro non adiecta dꝫ hñi. ergo hic ĩiuſta tacita intelligitur. cauet ergo et nõ diuertit. et ſic nõ tenet ar. a ↄtrario ſenſu turpitudine refragante.

Si ea. Michi. x. legaſti ſi cũ ↄcubina tua matreq; eius ſtarem. non ſteti. an petam legatũ querit̃. Rñ. ꝙ non.

Legatũ. Teſtator filie ſororis ſue. x. legauit ſi filio ſuo nuberet. non nupſit. q̄ filius deceſſit. an legatum petere poſſit queritur. R. ꝙ non. et eſt ratio q̄ alias non eſſet relictũ. ſecus ecõtra

Si vxor. Vxori tue in paterna poteſtate ↄſtitute. x. legaui ſi nuberet. cui acquiratur legatũ queritur. Rñ. ꝙ patri ſuo nullo interueniente impedimẽto qd̃ impedire poſſit diẽ legati cedẽtem. Si aũt pater añ nuptias eam emancipauerit. mater filijs et marito ſupſtitibꝫ decedit. fideicõ. vel legatũ tranſmittit ad her̃.

Cũ quidã. Seruo tuo libertatẽ reliquiſti ſi heredi daret. x. vel ſeruũ vel equũ. et dum heredi alias agenti ſatiſfaceret ſc̄d̃m ꝙ ei iniũctũ fuerit. ad ipſum iter arripuiſſꝫ incurſu latronũ res ſublata. facultas parendi adempta. an p hoc p̄pediretur libertas apud antiquos erat queſtio. Decindit hanc impator dicẽs ꝙ ſeruo libertas ↄpetit. et ↄmodũ heredi vel alij non abſtrahatur. Vnde q̄ caſu impediatur ſiue p heredem qui accipere noluit. ſm quoſdam quod nichil eſt. ſiue p fortuitum caſum. q̄ dare non potuit. vel p quẽcunq; alium cui dare iuſſit liber fiat. niſi p ſeipſuꝫ ſteterit. q̄ ↄditioni parere noluerit. obligatus tñ heredi pmanſit ubi heres oblatũ accipere recuſauit. vt ſi extet mancipiũ qd̃ ſoluere debet. vel mancipium. vel eius eſtimationem ſi non extet. et idẽ in alia re.

Si plures. Decem ticio ſeio et gaio legaſti ſi domũ tibi facerent. an omnes ſimul facere debeant aut ſufficeret ꝙ vnus. Rñ. ꝙ vnuſquiſq; habet neccẽ implere ↄditionẽ. et pro portione ſibi ↄpetente vnuſquiſq; legatum pcipiet. ſed ſi vnus impleuerit alijs negligẽtibus pro portione ſe ↄtingente. totũ conſequetur. vñ qui paruerit ad legatũ vocabit̃ qui non ſibi imputet.

De vſur̃. lega.

Egatorũ. Fundũ vel pecuniaꝫ michi legaſti. an legatoꝝ cõputatione ſi ab herede petantur veniant fructus et vſure queritur. dicitur ꝙ ſic.

Aduerſus. Teſtm̃ feciſti. heredem inſtituiſ. plura legata reliquiſti. et petunt legatarij legata.

vult heres vt ſibi ſatiſdent de reſtituendo. ſic quod amplius ſoluant q̄ ꝑ .l. falcidiam retinere p̄t. an ſatiſdare debeāt q̄rit̄. R̄n̄. ꝙ ſic. ⁊ ſolida legata ꝑcipient. ⁊ hoc in prima. Si aūt ſatiſdare nō poſſit qꝛ forte fideiuſſores dare nō poſſunt p̄figit iudex qui ad hoc datus fuerit tēpus vtriq̄ parti ad ꝯputandū de bonis hereditarijs. ſ. intra q̄d ſi nō venerit heres et videbit̄ ei. i. iudici locū fal. nō eſſe fructus et vſuras reſtituet heres poſt lit̄. ꝯ.

Si ho. Stichū et pau. legaſti. poſt morā factā ab herede deceſſerūt. cuius erit ꝑiculū queritur. d̄r heredis.

In lega. Si fundū michi legaſti a quo tp̄e debeātur fructus querit̄. R̄n̄. ꝙ a tp̄e litis ꝯt̄. et nō a die mortis teſtatoris ſiue agatur in rem. i. ypotecaria. ſiue in ꝑſonā puta actione ex teſtō.

Ad ſenatuſcō. trebell.

Ij ex. Teſtator aliquis te heredē inſti. et rogauit de tota hereditate reſtituēda ticio. vt. ff. de vſur̄. eadem reſtō. retenta tibi quarta tam ꝓ portōne tua q̄ fideicō. creditoribus hereditarijs ſoluiſti. an a fideicommiſſ. repetere poſſis queritur. R̄n̄. ꝙ ſic.

Ad eū. Ticiū heredē inſti. eū d̄ parte hereditatis ſeio reſtituendā rogaſti. an ticius creditoribꝫ hereditarijs et legatarijs ꝓ portione ſua teneatur q̄ritur. R̄n̄. ꝙ ſic. et que pars. dicit de media intelligendū. quotiēs enī ſpecialiter partis mētio non fit de media intelligitur. ut. ff. d̄ ver. ſig. nomē filiorꝝ. §. portōnis. Si aūt intelligas ꝙ dodrās dimidius ſit reſti. cōtra illud quod dicit de ꝯpetēti portione refert̄ ad onera creditorꝝ nō legatorꝝ. qꝛ ad ea ſoluenda fideicōmiſſarij in ſolidū tenētur. vt. ff. cō. l. i. §. ul.

Si fide. Heres inſtitutus. de tota hereditate reſti. alicui ciuitati rogatus reſtituit nō retēta quarta ex trebell. quod locū habꝫ etiā ſi legatarij rogarētur. an quartā ⁊ eius fructus repetere poſſit queritur. et dicitur ꝙ ſic ꝑ ꝯdic̄. indebiti. qꝛ forte ꝑ errorem facti ſoluit credens aliqua de hereditate excepta ea remanſiſſe que poſſent ſufficere ad quartā. Vel dic ſi non ſoluit adhuc retentione ꝯſulet.

Non in. Sempronius frēm et auiā heredes inſti. et eos ad inuicē ſubſtituit vulgariter. et rogauit auiam vt portionē ſuā extraneo puta ticio reſtitueret. auia partem ſuā repudiauit vt ad ſubſtitutū et eūdem coheredē ꝑueniret. poſtea iuſſa adire hereditatē anteq̄ adiret deceſſit. an coheres portionē auie fideicom. reſtituere debeat. et cū diminutione quarte q̄ritur. R̄n̄. ꝙ reſtituere debet. ſed quartā retinebit. qꝛ auia partem ſuā non adijt. et ad eūtibꝫ tm̄ datur beneficiū ut retinere poſſint quartā. et ſi adijſſet. quia coacta non retinuiſſet.

Et ſine. Mulier maritū et ꝑuignū habens codicillo ꝯfecit hoc modo. quicunq̄ michi heres erit hereditatem marito meo et ꝑuigno reſtituat. an valeat hec voluntas queritur. dicitur ꝙ ſic. et venientes ab inteſtato cōuenti ꝯtra fideicō miſſ. vtili actione ex teſtamēto dodrantem reſtituent. retenta ſibi quarta computāda. ere alieno deducto.

Iubemus. Si teſtator vel teſtatrix filium vel filios filiam vel filias heredes inſtitueret pro equalibꝫ vel diſparibus partibus. et inuicē grauauerit. vt ſi aliquis ſine liberis deceſſerit alijs portionem ſuam reſtituat. an retenta quarta reſtitutio facienda ſit queritur. dicitur ꝙ ſic. nec in fructibus vel talibus que ſeruando ſeruari nō poſſunt ſed in predijs here. quarta retinebitur. et hoc in prima. An aūt in ſimili mō poſſit retinere quarta ſi rogatus fuerit filius de hereditate reſti. filio ſuo nepoti aui vel auie. Idem intellige in filiabus. ⁊ hoc in ſecunda. An autem in predictis caſibus fideicommiſſarijs ab heredibus ſcriptis ſatiſdari debeat nomine fideicom. queritur. dicitur ꝙ non. niſi ī duobus caſibus. Primus eſt ſ. teſtator dixit vt ſatiſdetur. Secundus eſt cum pater vel mater ad ſecundas nuptias crediderit migrandum. et hoc in tercia parte dicitur. An autem quando q̄s grauatꝰ de reſtituendo

vno filio ſupſtite tantum vl' nepote ex filio vel filia deceſſit ſibi immineat reſtitu. neceſſitas. Dicitur ꝙ nō. quia defecit conditio non enim ſine liberis decedere videtur qui prolem ſubſtulerit vt. s. de fideicō. cū acutiſſimi. vnde fideicō. nō datur petitio ⁊ hoc in quarta. an aūt quod dictum eſt de quarta in fructibꝫ et in rebꝫ hereditarijs retinēda. ⁊ de ſatiſdatione p̄ſtanda. in alijs heredibus q̄ ſupradictis puta in liberis primi gradus locū habeat q̄ritur. R̄. ꝙ non. et h̄ in quarta ⁊ vltima parte.

Sancimus. Heredem tuum d̄ hereditate tua pupillo reſti. rogaſti. an tutori reſtituere poſſit q̄rit̄. R̄. ꝙ ſic. ſi pupillus abeſt vel ſi p̄ns eſt et fari non poſſit. ⁊ cauſaꝫ ſubiūgit in lr̄a. Idem eſt ſi rogaſti furioſo reſti. qꝛ curatori eius reſtituere p̄t. ecōuerſo ſi pupillus vel furioſus rogatꝰ ſit reſtituere. dicit̄ ꝙ curator reſti. p̄t ⁊ hoc in prima. Si aūt rogatus reſtituere. ante vel poſt litem cōteſtatā cōtumacē ſe abſentauerit. vel anteq̄ reſtituat deceſſerit. vel fideicō. ſcd̄us rogatus ſit reſtituere. in illis tribus caſibꝫ ip̄o iure trāſeant actiones ad fideicō. ⁊ hoc in ſecunda.

Quidam. Heredem tuū de tota hereditate tua ticio reſtituenda rogaſti. ⁊ ſeio ſtichum pro fideicō. reliquiſti. a quo ſeius ſtichum ꝯſeq̄ debeat. an ab herede aut a generali fideicō. ita. ſ. vt poſt reſtitutionem ſtichi alias res vniuerſitatis ticio reſtituat. aut ſtichū generali fideicom. aggregare debeat vt ticius ſeio ſtichū tradat. R̄. ꝙ tota hereditas ticio reſtituenda eſt. et ea reſti. ticius ſeio ſtichū. nec refert ꝯſtituerit ſpeciale fideicō.

Ad. l. falci.

Cire. Si heredem inſtituiſti. ⁊ multa ab eo legaſti. ⁊ heres ſciens ſibi cōpetere falcidiam ſolida ſoluit legata. an quod plus debito ſoluit repetere poſſit q̄rit̄. dicit̄ ꝙ ſi cū erraſſet in iure. ſ. credens h̄ ei licere etiā poſt ſolutionem. Vel dic heredem tuum de aliqua re reddēda alicui rogaſti vel parte eius. heres cū poterat retinere quartam illius rei ꝑ falc. ſolida ſoluit vt plene faceret ꝙ iuſſerat ſibi teſtator. an poſſit repetere quartā ex. l. quod plus debito ſoluerit querit̄. R̄. ꝙ non.

Falcidie. Heres quartā detrahere poteſt ab hijs que relicta ſunt beneficio. l. fal. an detrahere tantū ab vno quātum ab alio debet q̄ritur. R̄. ꝙ non. ſed pro modo ⁊ quantitate relictorum et de ſingulis eſt detrahendum. ſed nō vna res pro ſingulis retinenda. vt. ff. e. l. plaucius cum con.

Etiam. Heredeꝫ tuū rogaſti de reſtituenda hereditate tua ꝑ fideicō. cuidam non capaci. puta filio tuo ſpurio. et multa alia ſpecialia legata relicta in teſtamento tuo. an debeātur q̄rit̄. dicit̄ ꝙ ſic. quatenꝰ patitur lex fal. q. d. deducta quarta. ſed videtur ꝙ quartā retinere non poſſit fiſcus. qꝛ eſt heres. ⁊ heres eā detrahere non poſſet. a quo hereditas euicta eſt quaſi ab indigno ergo nec fiſcus q̄ in locū eius ſucceſſit. ſed hoc verū non eſt. Vel ſic in teſtamento ſuo reliquit quis legata. et inter cetera dixit de hereditate reſtituēda quia habeo filiū de tali monacha. et rogauit in aure vel alias non coram teſtibꝫ vt illi filio daret fideicō. ⁊ dic ſic an fiſcus debeat vel poſſit detrahere quartam de tanto fideicō. an totum legatarijs erogare ſine iniuria fal. ꝯtentus quarta heredi ablata. et dicit̄ ꝙ ſic. vel ſic ⁊ male an de tali fideicō. poſſit heres detrahere fal. ⁊ an etiaꝫ d̄ alijs R̄. ꝙ de alijs poteſt ⁊ de hoc nō. hec poſitio non valet. ſꝫ prima poſitio verior eſt. et magis conſonat littere.

Si mortis. Materfa. filiū ⁊ filiam habens. in filiam donac̄. fecit cauſa mortis. ⁊ filiū heredē inſtituit. ita ꝙ remanſit ei minus quarta. ſi ꝓbare p̄t heres talē donac̄. in filiā excreuiſſe. an beneficio. l. fal. vti poſſit q̄ritur. dicitur ꝙ ſic.

Et mihi leg. Si heredem inſtituiſti. et principi tot legaſti ꝙ remāſit nihil penes heredē an nō obſtāte ꝙ p̄ncipi relicta ſūt legata. heres quartam detrahere poſſit queritur dicitur ꝙ ſic.

In imponēda. Debitorē herедē inſtituiſti. ⁊ multa legata reliquiſti. licꝫ aditione hereditatis confuſa ſit actio. detrahi debet es alienum vel heredi vel alijs debitum falcidia aūt ī legatis. nec refert fuerit aliqd legatum in opus. pu. vel in ſtatuas faciendas. quia ſemꝑ a quolibet legato pro rato detrahet heres quartam. nec ſi plus vni legatario ſoluerit q̄ꝫ debuerit. ſ. quarta nō retenta. quia ei grām facere voluerit. nec ꝓpter hoc ſibi ꝑiudicauit q̄ꝫtum ad alios legatarios quominus in nō ſolutis retinere poſſit quartā. ſimilit' in ſolutione repetere poſſit ſi per errorem ſoluiſſet vt. ſ. e. error.

In teſta. Si militans iure militari. t. fecit. et heredem inſtituit. ⁊ multa legata reliquit. an hēs de legatis quartā detrahere poſſit q̄ritur. dr ꝙ non. Idem eſt ſi res alienas poſſedit. quia in hijs ceſſat lex fal. et hijs qui alioꝝ ſunt ſine diminutione aliqua reſtitui debent. Sequūtur autentice due. ſed ꝑma legenda ē illa ſed cōteſtor deinde alia ſed in ea re.

Irritū. Teſtamentū feciſti. duos filios tuos heredes inſti. et rogaſti ſi pater eoꝝ ſine liberis decederꝫ alteri portionē ſuam reſti. deceſſit alter ſine liberis et fratrē ſuum heredem inſti. ⁊ legata reliquit. videbat' ꝙ iſtud teſ. nō valeret. cū rogatus erat de reſtituēdo. valet tñ et deducet de portione fratris fideicō. ſibi relictū tanq̄ꝫ es alienum ſcꝫ dodrātem hereditatis reſtituende. poſtea ſolum legata de trib⁹ vncijs. et ſi non remaneat ſibi quarta in illis trib⁹ vncijs detrahet fal. de legatis.

Error. Teſtamētum feciſti. herедē inſti. multa legaſti. heres ſolida ſoluit ꝑ errorem. puta ignorans vireſ ſubſtātie ſoluit legata nec retenta ſibi quarta. an repetere poſſit q̄ritur. diſtinguit'. ant errauit in facto credens plus eſſe in hereditate q̄ꝫ ſit. aut in iure putās ſe quartam detrahere non poſſe primo caſu repetit ſecūdo nō. idem in ſciente.

Quāquā. Teſtator duos filios habens ⁊ filiam filios heredes inſtituit. et filie dotem vel certam rem qua debuit eſſe cōtenta reliquit. et rogauit ſi alter ſine liberis decederet reſtitueret ſupſtiti partem ſuā. deceſſit vnus ſine liberis ab in teſ. an ſoror equalit' cū fratre ad ſucceſſionēꝫ fratris admitti debeat q̄ritur. dicit' ꝙ frater dodrantēꝫ habere debet. et in quarta que remanet tam ipe q̄ꝫ ſoror ſuccedet ab inteſ.

Si vt al. Pater tu⁹ te et fratres tuos heredes inſti. et rogauit vt portionem tuā fratrib⁹ reſtitueres non detracta fal. ꝓ fal. certas tibi reſ reliqt ſi ille res nō ſufficiant ad quartam an eam poſſis ſupplere de eo quod iuxta ꝑceptum teſtatoris reſtituere debes queritur. R. ꝙ potes.

In donatōibus. Maritus donac. fecit in vxorem. nec in morte reuocauit. vñ morte ꝯfirmata ē donatio. an heres defūcti de donatione poſſit detrahere fal. q̄ritur dr ꝙ ſic. cum hec donatio inter viuos nulla ſit. quia morte confirmata ſimilitudinem habet fideicō.

Si ea. Ex ancilla cuiuſdam domine filiū ſubſtuliſti. x. domine reliquiſti vt ſuum ſuū filiū tuum manumitteret. xx. ſimiliter eidē rliquiſti vt alios duos ſeruos redimeret ⁊ manūmitteret. agnouit legatum. an cōpellenda ſit filium tuum manumitteret ſcꝫ ſeruū ſuū. an heres de legato detrahere poſſit fal. ſ. d vniuerſis. xxx. queritur dicit' ꝙ manūmittere debꝫ. et de illis. xxx. deducetur. totū ꝑcium ſeruoꝝ redimendoꝝ. ⁊ reſidua habebit domina ꝓ ſuo manumiſſo. ⁊ de hoc reſiduo detrahet hēs fal. vel dic. caſum vt in glo.

Licet. Filiū tuū impuberem eman. et tutelā eius tanq̄ꝫ tutor male adminiſtraſti. ⁊ in. c. ex mala adminiſtratione ei tenebaris poſtea teſ. feciſti et alios duos ⁊ ipm heredes inſti. an pro tota portione qua q̄libet ſuccedit poſſit iſte a coheredibus debitum petere. q̄ritur. dr ꝙ ſic. et ſi eum de dando fundo alicui rogaſti de fundo poterit fal. detrahere.

Si prediorum. Vxor tua dedit tibi ꝑdia in dotem ⁊ pactū tibi fecit de lucranda dote. poſtea. t. fecit ⁊ ticium et ſeiū heredes inſti. et rogauit vt tibi inſtrm̄ ꝑdioruꝫ datorum in dotem emptionale reſtituerent an de illis inſtrumētis ſit detrahēda fal. q̄ritur dicitur ꝙ non cum detrahenti non proficeret et alij officeret.

Succeſſores Tantū et pluſ q̄ꝫ habebas in bonis ticio debebas ſed poſtea teſtamētum fe. et legata reliquiſti an peti poſſint querit' dicitur ꝙ non. et ſi de hereditate tua ſeio reſtituēda rogaſti heredem ſeius eā petere nō ꝑt.

A coheredibus. Pater tuus te ⁊ fratres tuos inſti. et eos rogauit de dando tibi legata an petere poſſis querit' dicitur ꝙ ſic et ſi eis non poſſit remanere quarta dtrahēt eam beneficō. l. fal.

Si quis. Teſtator habens. cc. in bōis te her. inſti. ⁊ in fraudem. l. fal. ꝑcepit vt non aliter here. adires niſi. ccc. et octuaginta. vni vel plurib⁹ non ciuo reſtitueres ita ꝙ non remāſit tibi integra fal. an tātum de heredi. poſſis retinere quantum tibi ſufficiat ad fal. vel repetere ſi ſol. inſti. querit'. R. ꝙ ſic ſicut enim detrahere poſſis de mortis cauſa donacōnibus.

Cū certum. Te. fe. heredeꝫ inſti. ticio legata rliq̄ſti heres in ſolidum legata ſoluit vel ſoluere promiſit ſciens ꝙ quartā beneſitio. l. fal. retinere potuit ſoluit an petere poſſit queritur dicitur ꝙ non et quod promiſit ſoluere compelletur licet quartam quaſi ſciens voluntatem tuaꝫ impleuit et diligenter no. ꝙ iſte qui ꝓmiſit ſoluere tenetur ſoluere nec detrahet fal. item paria ſunt ſoluere et de ſoluendo preſtare cautionem.

De cadu. toll.

Tnomen. Unde legata caducoꝝ nomen et principium habuerunt hec. l. dicit ex bell. ciuilib⁹ que hēbat populus ro. ſed cum omnia iam pacificata erant ꝯtingebat ꝙ aliquis extra ciuitatem ro. alicui in ciuitate aliquid legauerat. et forte ſi ille interfectus fuiſſꝫ erat illud legatū caducum et applicabatur fiſco ſꝫ cum iam omnia pacifica ſunt dicit imperator ꝙ non ſinit legata caduca remouere et. l. papi. corrigere licet in multis. C. a retro principibus fuiſſꝫ correcta quam ad obſeruacōnem caducoꝝ que non ſolum iuriſperitis ſed etiā ipſis teſtatoribus erat odioſa ſtatuit enim vt hereditas adiri non poſſit ante aperturā ta. item ſi legata fierēt caduca ſi legatarius decederet ante aperturam ta. vnde teſtatores. ne legata fierēt caduca. i. inutilia ⁊ fiſco applicentur ſi contingeret legatariuꝫ vel heredeꝫ ante aperturam ta. decedere. non enim poterat heres adire hereditatem añ apertas ta. niſi eſſēt filij vel nepotes vel pronepoteſ hodie dicit imperator ꝙ omnes indiſtincte adire poſſunt a morte teſtatoris ſiue fuerit pure ſiue in diem certum relicta cedet'a morte teſtatoris et ſi deceſſerit legatarius tranſmittit pet'. legatorum ad heredes ſuos hoc vſq̄ꝫ ad. §.

et cum triplici Ubi dicit ꝙ triplicit' fiebant legata ca. primus moduſ erat quando teſtator reliquit legatum illi qui nunq̄ꝫ fuit in rerum natura vel fuit ſed ab humaniſ rebus exiuit ante tempus teſtamenti ⁊ tūc erat caducum et appellabatur pro nonſcriptum. Secundus modus erat quādo reliqt legatum alicui ille poſtea deceſſit viuo teſtatore illud dicebatur eſſe in cā caduci. Terci⁹ modus erat qñ reliquit alicui legatum ⁊ ille repudiauit vel deceſſit ante aperturam ta. et dicebatur hoc legatum caducum. In primo gñe legati q'd dicebatur ꝓ nō ſcriptū remanebat apud heredes a quib⁹ erat relictum niſi legatarius haberet ſubſtitutum in legato vel coniunctum quia tunc non fiebat caducum ſed peruenit ad coniunctū vel ſubſtitutū ſine onere. hoc eſt ꝙ non dabūt vel facient illud quod teſtator voluit vel dari vel fieri a legatario. et in hoc genere legati inmutatur hodie in ſecundo genere quod dicebatur in cauſa caduci legatuꝫ ſimiliter remaneat ap̄. illos a quibus erat relictū ſicut in primo caſu niſi legatarius haberet cōiunctum vel ſubſtitutum et remaneat apud iſtos cum onere ſuo queādmodum erat remanſurū apud legatarium ſiue iſtud onus

conſiſteret in dando ſiue in faciendo quia
nõ eſt ferendus qui lucrum ſentire vult ſi
ei onus annexũ recuſat ſuſtinere. Et quod
dicit in modo dic exemplum. lego tibi fun
dum vt. x. des ticio ſub cõdicione vel lego
tibi ſi nauis venerit ex aſia et q̃d dicit.

Vel alia. Dic exẽplum vt legaui tibi. x. et poſtea alio
teſtamẽto precepi aliquid dare vel facere
et no. ꝙ h̃ genere legati aliquid immutat̃
Olim enim remanebat illud le. apud eos
a quibus erat relictum ſine onere hodie cũ
onere vt hic dicit. In nouiſſimo genere le
gati quod dicebatur caducum. ſ. quando
legatarij repudiabant vel ante apertas ta.
decedebãt. ſtatuit imperator vt heres ſiue
ex parte ſiue inſolidũ inſtitutus adire poſ/
ſit hereditã. a die mortis teſta. vl̃ ante aper
tas tabu. vt dies legatorum vel fideicõ. ce
dat a morte defuncti et petitionẽ tranſmit
tat ad hereditatem. heredes autem niſi he/
reditatem adiuerint eam non aditam non
tranſmittant ad heredem extraneũ ſed tan
tum ad filios vl̃ nepotes de quibus lex the
odoſiana facit mentionẽ. vt ſi auus deceſ
ſerit nepotem habens ex filio et filius ante
aditã patris eiuſdẽ aui deceſſerit eã tranſ/
mittet ad heredem ſalua conſtitutione pro
mulgata ſup̃ deliberatione heredis velit he
reditatem adire vt. s. de iure deli. cum anti
quioribus. et tunc. ſ. tantũ temporis tranſ
mittat ad heredes ad deliberandum vel ad
eundũ quantũ ei de anno ſuperfuit in teſta
mento et licet dictum ſit generaliter ꝙ di
es legatorum cedat a morte teſtatoris nõ
tamen intelligendum eſt de legato liberta/
tis quia nõ cedet niſi demum ab adita here
di. Item vt legata relicta qui manũmitti ni
ſi adita hereditate. Item nec legata ſeruis
legatis vſufruc. vero nec ab heredibus nec
ad heredes tranſmittitur et hec ſunt vera in
hijs que pure vel in diem certum ſunt relic
ta. Si autem legatum ſit relictum ſub con/
ditione ſiue fuerit mixta ſiue poteſtatiua ſi/
ue caſualis peti nõ poterit niſi demũ exiſtẽ/
te conditione ea autem pendente ſi moria/
tur legatarius vel defecerit condicio rema/
nebit apud eos a quibus erat relictũ et ad
heredes tranſmittet niſi habeat ſubſtitutũ

vl̃ coniunctum cum tam in inſtitutionibus
ꝗ̃ in legatis et fideicom. et in mortis cauſa
do. poſſit fieri ſubſtitutio apud heredes au
tem remanebit pro portionib⁊ hereditarijs
a quibus fuiſſet preſtandum cũ onere ſuo
niſi teſtator legatũ reliquerit ab vno here
de quia tũc penes grauatum de preſtando
legato remãebit apud eos pro virilib⁊ por
tionibus apud legatarios vel fideicom. vl̃
mortis cauſa donatione oneratas vel ali/
as perſonas que fidecõmiſſo generari poſ/
ſunt remanebit pro virili portione. Quod
autẽ dictum eſt in ſecundo ordine. ſ. ꝙ le/
gatum tranſit cũ ſuo onere. hoc eſt verum
ſi illud onus conſiſtit in dando ſi in facien/
do. diſtinguitur. aut factum p̃ alium poteſt
expediri vl̃ non. primo caſu pone exemplũ
vt ſi teſtator precipit domum fieri. vt tunc
quicunq̃ legatum percipit ſenciat ⁊ onus.
ſecũdo caſu pone exemplum quod teſtator
p̃cepit vt legatarius vxorẽ duceret iſtud
factum non tenetur heres facere. ſed in dã
do om̃es pro modo lucri onus ſuſtinebũt
ita videlicet ꝙ in huiuſmodi generibus le
gatorũ pro ea portione qua quis ſentit lu
crũ ſentiat et onus vt. s. e. l. §. ſi vt manife
ſtet. ſ. vt ſi remanere debeat apud heredes
remaneat pro portionibus hereditarijs ſi
apud legatarium vt fideicõ. pro equalib⁊
portionibus vt in iſto. §. ſi autẽ. Et hec ve/
ra ſunt quando tranſeunt hmõi legata cũ
ſuo onere vt ſi fuerint in cauſa caduci vl̃ ca
duca. legatum autem pro non ſcriptum cũ
ſuo onere nõ tranſit generaliter ſed in qui/
buſdam caſibus ſpecialib⁊ que in noui iu/
ris ꝯpilatione enumerati ſunt. l. pandecta
in. C. in aut. ne antiqui iuris fiat reuelatio.

In hijs. Fecit imperator mentionẽ. s. de coniunctis qui
hij ſint videamus et gratia coniunctorum
de diſiunctis. dic ergo ꝙ heredes aut ſunt
cõiuncti aut diſiuncti aut legatarij. primo
caſu. aut omnes ſunt diſiuncti tantũ. aut
quidam coniuncti. aut quidã diſiuncti. pri
mis duobus caſibus ſi aliqua pars deficit
tranſmittetur ad coheredes ⁊ cum ſuo one
re. Et ſi aliquis coheredũ deceſſerit ad he/
redem eius tranſmittetur. Alijs enim caſi/
bus quãdo quidam ſunt coniuncti q̃dam

diſ. ſi aliqua p̃s de ꝯ. deficit ad cõ. p̃ueniet
tantũ. Si autem aliqua pars de hijs defici
at illa perueniet non ſolũ ad diſ. ſ; ad con
iunctas onere ſuo et p̃ por. he. remaneat q̃ñ
p̃s de ꝯiunctis deficiens ad cõiunctos tan
tum perueniat econuerſo de diſ. aſſignat q̃
ꝯ. in vnum redacti ſunt ex ſermone teſtato
ris ꝯtinuato diſ. autẽ inter ſe ſeperati ſunt
et a coniunctis ideo ⁊c̃. de ꝯiunctis dic ex/
emplum et remer̃. et caſtell. heredes iſtituo
in tali hereditate illi dicunt ꝯ. re. quia in he
reditate eadem et verbis per copl̃. coniunc
tionem de diſ. dic exemplũ ſan. bar caſtel.
heredes inſti. hij dicuntur coniuncti re qua
ſi in eadem heredi. verbis autem diſ. et ſic
accipitur ꝯ. et diſ. in tota iſta conſtitucõne.

Si vero. Si plures legatarij ſunt coiniuncti et vna pars le
gati deficiat p̃ueniat ad ceteros legatarios
pro virili portione et cum ſuo onere. Si ãt
nullus voluerit remanebit penes eũ a quo
relicta eſt. Si autem quidam voluerint et
quidam noluerint. partes non volentium
volentibus accreſcunt. Si autem legatum
diſiunctiuum fuerit relictum. ad omnes ſi
voluerint perueniet pro virili portione. nec
vnus rem petere poterit alter eſtimationem
niſi teſtator expreſſe dixerit vt ad alterum
res ad alterum eſtimatio p̃ueniat. Si autẽ
vnus ex legatarijs quib⁊ ſeperatim vel diſ/
iunctim relictum eſt accipiat. alij legatarij
venientes partem accipiant et concurſu le/
gatum prioris diminuetur ſi nullus veniat
qui primo accipit habebit in ſolidũ nec di
cetur aliquid ſibi accreſcere cum totum ha/
bere videat̃ ex voluntate defuncti onus ãt
quod fuit in perſona ſua appoſitum hic ſub
ijt. ſi autem in perſona alterius legatarij fu/
it onus a teſtatore appoſitũ qui repudiauit
legatũm ip ſumnõ ſequetur. que autem de
hijs que vt ab indignis auferunt̃ ſcita ſunt
obſeruentur.

Cum autem. Dictũ eſt. s. in p̃cipio hu/ius. l. quod heres hereditatem non aditam
non tranſmittit niſi ad quaſdam certas per
ſonas. hoc verum eſt ſi non habeat ſubſtitu
tum. Si autem ſubſtitu. habeat perue. ad

ſubſti. ſed non ad ſuccedẽtes ab in te. ſi hij
non ſint vel ſint et noluerĩt vocabitur fiſcuſ
hec que dicta ſunt locum habent in õni vlti
mo elogio ſiue ſcripto ſiue non ſcripto et li
cet omnibus deficientibus vocetur fiſcus ſi
cut dictum eſt tamen cum onere vocabitur
et vltimo vt preferatur vtilitas ꝯmunis ⁊c̃
ut in litera. hec aũt queſtio ad futura elogia
non ad preterita extendatur. ſed ſuo marte
diſcurrerunt vltimo queſtionem iſtã ad ſe
trãſmittit imp̃ator ne labor ſuus apud quẽ
quam ſit incognitus ſed omnibus pateat
et clareſcat.

De hijs qui ante.

Ex hanc. Secundũ ve tera iura gene/rale erat vt ſi heres vel legatarius cui aliq̃d
in teſtamento erat relictum ante apertas ta
bulas decederet. hereditatem vel legatũ ad
poſteros ſuos non tranſmittebat. ſed dicit
imperator ꝙ in quibuſdam certis perſonis
aliter eſt ſtatuendum. Statuit ergo vt ſi te
ſtator vel teſtatrix decedens filios vel filias
habens ex eis nepotes vel neptes. ⁊ eos vel
ſolos vel cum extraneis ſcripſerit heredes.
vel ad inuicem ſubſtituerit et ante apertas
tabulas deceſſerunt. et hereditatem ad fili/
os tranſmittant. nulla eis exceptio opponẽ
da et hoc in prima. Idem eſt in ſingulari re
eis relicta. vt etiam ſi ante apertas tabulas
deceſſerint. eam ad poſteros ſuos tranſmit
tant. iniquum enim eſſet vt p̃pter caſum fi/
lijs humanitus ꝯtingentem in nepotes ſuc
ceſſione auita vel legato defraudarentur. et
hoc in ſecuuda.

Quando dies le. cedat.

Item. Teſtamentũm fe ciſti. annuum mi/chi legatum reliquiſti. an in principio aut ĩ
fine illud petere poſſim queritur. R̃ñdetur
ꝙ in principio.

Agin. Fundum michi ticio et ſeio le gaſti vt ad ſuperſtitem perueni
ret. deceſſi caſu. an ad heredem meum lega/
tum tranſmittere poſſim queritur dicitur ꝙ
non. nec pro tali fideicommiſſo heredi meo

ticius et ſeius ſuperſtites ⁊ ob hoc fideicom. capientes nec eorum heredes ꝯſtringūt.

Si precio. Pontiane funduꝫ legaſti cum ad .xij. an. perueniret. peruenit. ſed antequam funduꝫ conſequeretur deceſſit. an nichilominus petitioneꝫ fundi tranſmittat ad heredes queritᷣ. Dicitur ꝙ ſic.

Cum vxori. Teſtator filios ex morte non habens vxori ſue vſufruc. fundi ticiani ⁊ eidē cum liberos haberet eiuſdem fundi ꝓprietateꝫ legauit poſtea filium habuit ſed ſtatim deceſſit filius. an tibi nichilominus cedat dies ꝓprietatis legati queritur. ℟ñ. ꝙ nō. ratio dubitationis fuit quia teſtator dixit cū liberos haberet iſta liberos non habuit ſed vnum filium tantū. Item quia deceſſit ſtatim ſed hec non obſtant vt dic.

Ex hys. Teſtator eleie et ſe. filiabus ſuis .x. legauit cū ad etatem legitimam peruenirent deceſſit elia ante etateꝫ legi. an. pet. ad heredi. tranſmittat queritur. Dicitur ꝙ ſic. quia legatū cōditionale non erat ſed purū et in diem certum ſed eius petitio in certuꝫ tēpus delata eſt vt eo tēpore ſolutio fiat quo futura erat fieri le. etiam ſi non prius deceſſiſſet nec ſufficit ꝙ dies ymo annus fuerit inchoatus ſꝫ completus.

Si fidei. Si ſorori mee .x. legaſti in codicillis ⁊ die legati cedente ignorans ſibi ea relicta deceſſit. an ei ſit acquiſita actio ad le. pet. et per conſequens ad heredem eam tranſmiſerit queritur. ℟ñ. ꝙ ſic. ſalua quarta ſuccedentibus ab inteſtato.

Ut in poſ. leg.

Woniam. Uel in dieꝫ vel ſub conditione legaſti petij vt heres mihi ſatiſdaret de eo dando die adueniente vel exiſtente conditione dicit hēs legat. mihi non debere. an iudex debeat cognoſcere an debeatur necne. Dicitur ꝙ ſic. ſummatim et ꝙ decernere debet vt michi ſatiſdaret.

Ipſis. An ſatiſdatio de legato reddēdo relicto in diem vel ſub conditiōe a teſtatore in fauoreꝫ voluntatis vltime remitti poſſit queritur. Dicitᷣ ꝙ ſic.

Si poſtquam. Si legata in diem michi vel ſub cōditione relicta ⁊ herede de eo reſtituendo die adueniente vel conditione exiſtente cauere nolente miſſus fuero in poſ. rerum hereditariaruꝫ et cuſtodie cauſa ⁊ eas obligauerit heres vel vendiderit quis potior erit in pignore queritur. Dicitur ꝙ ego potior ero.

Cum. Archi. mulierem quandā heredem inſtitu. et eam quādo decederet de heredi. ticio reſtituenda rogaſti. an ticius antequam ei reſtituatur hereditas debitores heredi. conuenire poſſit queritur. Dicitur ꝙ nō. ſed mulierem poterit vt ſatiſdet de hereditate reſtituēda niſi a te remiſſa fuerit ſatiſdatio. ideꝫ eſt ſi rogata fuiſſet reſtituere papi. vt dicitur in litera.

Qui autem. Miſſus in poſſ. reruꝫ here. cauſa legatorum ſeruandorum tantum. an ex ea miſſione conſequitur illarum rerum dominium queritur. Dicitur ꝙ non. ſꝫ ius pignoris tantuꝫ et vt poſt accepᷣ. pignus vt ſatiſfaciat aduenīēte die vel cōditione exiſtēte prouidebit competens iudex.

Certa. Si fundum in diem vel ſub conditione legaſti michi. et heres de eo mihi reſtituendo die adueniente vel cōditione exiſtente ſatiſdare noluerit qualiter contra ipſum procedetur queritur. ℟ñ. ꝙ mittendus ſum in poſſ. reruꝫ heredi. et niſi poſt .vj. menſes cōnumeratos a tempore quo cepi petere mihi ſatiſdari de fideicō. michi non ſatiſfaciat mittar in poſ. rerum ꝓpriarum heredis.

Scire. An ſatiſdatio de legato ſeu fideicō. die adue. vel conditione exiſtente preſtando heredi a teſtatore remitti poſſit queritᷣ. ℟. ꝙ ſic. ſed ſi teſtator vſufruc. fundi michi reliquerit. an ſatiſdationem de vtendo fruendo arbitrio boni viri michi remittere poſſit queritur. ℟. ꝙ nō

et hoc in ſecunda. Si admiſtrator rei pu. nomine legati relicti rei pu. in diem vel ſub condi. de ea preſtanda adueniente die vel condictione non ſatiſacciperet. ſi poſtea factus fuerit heres non ſoluendo. an cōueniri poſſit ipſe vel heres ſuus queritur. ℟. ꝙ ſic ſed qua actione. non aperit. tu dic actione in factum in quantum intererit rei pu. ip̄m ab herede ſatiſaccepiſſe.

De ſuis et le. here.

I fratri. Mulieri erat delata bo. poſſ. in bonis fratris inteſtati. eam infra .c. dies non agnouit. an tempore predicto excludatur. dicitur ꝙ non. cū ſit fratris heres legitima. vt quia eodeꝫ patre nata eſt. quia ſuper hoc datur ei ānus.

Nepotes. Deceſſit paterfa. inteſta. relictis ex vno filio mortuo duobꝫ nepotibus ex alio quatuor. an in ſtirpes aut pro equalibꝫ portionibus ad ſucceſſionem admitti debeant. q̄ritur. ℟. ꝙ in ſtirpes diuidenda eſt hereditas .ſ. quod duo habeant vnam medietatē alij quatuor aliam dimi.

Ut in teſta. Deceſſit paterfa. relicto filio. ⁊ nepote ex altero filio mortuo. an filius ⁊ nepos equaliter ſuccedere debeant queritur. ℟. ꝙ ſic et hoc. l. xij. ta. cauetur. Idem eſt in ſucceſſione de iure pretorio danda vnde liberi poſ.

In teſtato. Paterfa. ſororem habens ab inteſtato deceſſit. vxore pregnante relicta. poſtumus an ſoror cōſang. i. ex eodem patre nata ad hereditatem eius admitti debeat queritur. dicitur ꝙ poſtumus.

Si te. Ticius filium in poteſtate ſua habens eum ſeio dedit in adoptionem. an ſeio certe mortuo filijs ticij. cum filijs ſeij naturalibus et legitimis vel poſt adoptionem vel acquiſitis ſuccedere poſſit queritur. dicitur ꝙ ſic.

Ex libera. Seruus cum libera cōſuetudinem habens filiū ex ea ſuſtulit. poſtea manūmiſſus et naturalibus reſtitutus decurio factus eſt. an filius habendus ſit cum pro filio decurionis queritur. dicitur ꝙ non.

Filium. An libertus filium in poteſtate habere poſſit queritur. dicitur ꝙ ſic. nec eius preteritus ſtatus .ſ. ſeruitus impediet. ad exemplum ingenuoꝝ cum ei ꝯtrahere legitimum matrimonium interdictum non ſit.

Si defunctus. Quod in l. iſta dicitᷣ habebat locū iure antiquo. pone ꝙ auus maternꝰ deceſſit relictis pluribꝫ filijs. ex vna filia p̄mortua. reliquit plures nepotes vel pronepotes. illi nepotes ſuccedunt auo cū paternis ⁊ auūculis ſuis cum diminutione tercie partis que debet dari auūculis iſtoꝝ nepotū et hoc in prima. In ſecunda dicit ꝙ ſtatuimꝰ in bonis aui materni. idem habeat locum et in bonis auie materne vel paterne. ſ. vt nepotes ſuccedant cum diminutione tercie partis. Tercio dicit ꝙ hoc verum eſt niſi auia iuſſit cōburi inſtrumenta in quibus nepotes erāt conſtituti et poſtea fecit. t. in quo extraneos inſtituit et nepotes exheredauit. Quarto dicit rediens ad primum. ſiue auus vel auia mortuus fuerit inteſtatus vel inteſtata quia nepotes ſuccedunt cum diminutione tercie partis. Quīto dicit ꝙ ſi pater exheredaſſet filiam ſine cauſa ꝙ habebat querelā inoffici. t. et pet. here. ⁊ eā filia eandem actionem tranſmittit ad filios ſuos qui ſunt teſtatoris nepotes. ⁊ hoc dicit.

Ubi. Materfa. deceſſit nepote ex filio relicto. an ad hoc vt ſuccedere ei poſſit queri debeat fuerit pater eius emancipatus vel non queritᷣ. dicitur ꝙ nō quia hoc querendum eſt de ſucceſſione eiꝰ qui filium habere poteſt in poteſtate. femina aūt habere non poteſt.

Si mater eſt. Si aliquis matreꝫ et filios habens illis ſupſtitibus deceſſit. in ſucceſſione illius mater an filius preferri debeat q̄ritur. ℟. ꝙ filius.

Quod. Dicit ꝙ deſcendentibꝫ ex linea materna non datur bo. poſſ. vnde liberi in bonis maternis. nec etiam agnati et collaterales poſſunt quartā

partem hereditatis mortue perſone ſibi vendicare. nec etiam terciam iure nouo. licet ꝑ. l. s. e. Si defunctus poſſ. Sed ſoli deſcendentes admittentur ad poſſ. ſucceſſionem mortuo parente quia in prima cauſa ſucceſſionis eſt deſcendentium et hoc in prima. ⁊ in ſecunda dicit ꝙ locum habet in futuris negocijs et non preteritis et hoc dicit.

Ad ſe. con. ter.

Jcet. An filius infans. matris ab inteſ. mortue. hereditatem per ſe adire poſſit. q̃ritur dicitur ꝙ non. ſed per tutorem. Si aũt infans deceſſit an mater eius ſuccedere poſſit ꝑ ſe. dicitur ꝙ poteſt.

Jn ſucceſſio. Deceſſit quis patrem et matrem habens. nullo collateralium vel deſcẽdentium relicto. in ſucceſſione eius mater an pater preferri debeat queritur. R. ꝙ matri pater prefertur.

Matres. Si mater filio ſuo impuberi tutorem non pecijt. et poſtea pubes factus deceſſit. an a ſucceſſione illius mater excludatur querit̃. dicitur ꝙ non.

Si qua. Si mater filios non habens. infra. annum a tempore mortis mariti. nupſerit. infamis eſt. niſi beneficio principis remiſſa ſibi fuerit infamia. Si vero filios habuit ſimiliter infamis efficitur. niſi a principe infamia remittatur cum alijs penis que ſunt. s. de ſecundis nupc̃. l. i. Et hoc demum ſi medietatez omniũ bonoꝝ filijs mater cum plena ꝓprietate reliquit. i. donauerit. et ſi vnꝰ ex filijs deceſſerit alijs portio ſua accreſcit. Si aũt omnes deceſſerint tũc illa medietas reuertetur ad matrez et illam habebit precipuã.

Mater. An mater bona filij decedẽtis ſi fe. teſtamẽtum vel ab inteſtato nullo deſcendente relicto pleno iure here. poſſit queritur. R. ꝙ ſi ad ſecundum matrimonium non conuolabit pleno iure habebit ea vñcunqꝫ que ſita. ſi non ad ſecundum matrimoniuz migrauerit. ex paternis bonis acquiſitis vſufru. tantum. ſed alia bona que acquiſiuit filiꝰ extra bona patris pleno iure habebit. in paternis bonis quando habebit vſufruc. proprietatem ad fratres et ſorores defuncti tranſmiſſura.

Omne. Si mater que primo ſuſcepit tutelam filij. ſui deinde matrimoniũ contraxit. nec tutelam filio ſuo pecijt. an a ſucceſſione filij repellat̃ queritur. R. ꝙ ſic.

Si quis. Si aliquis vel aliqua inteſtata decedens. matrẽ et fratrem reliquerit. ſiue fratres fuerint ex eodẽ patre ſiue ex eadem matre vna cũ fratribus defuncti ſuccedit mater. Si autem filias ſororis habeat mater in virilem portionem ſuccedet. nec actionem ſororum defuncti in ampliorem partem admittitur mater. Et licet antiq̃tus patruus defuncti ad aliquam portiũculam admitteretur. nec matris portio in aliquo diminuet̃ et hoc in prima. Si vero defunctus habeat patrẽ et matrẽ fratres et ſorores. pater et mater habebunt vſufru. in bonis defuncti pro viij. vncijs fratres et ſorores habebunt ꝓprietatez et terciam partem vſufru. Si vero defunctus erat in poteſtate patris conſtitutus. tũc pater habebit vſufruc. omnium bonorum. et mater ſuccedet in ꝓprietatem cum filijs fratribus et ſororibus defuncti in virilem portionem. Sequitur aut̃. que corrigit illud verbum ita tamen ⁊c. q̃ incipit.

Autentica.

Et cum. Scilicet ꝙ mater in virilem portionem admittat̃ cum defunctus tantum ſorores reliquit ſicut ⁊ cum ſorores et fratres reliqueret ſeq̃tur auten. in teſtamento. ſequitur et alia

Autentica.

Defuncto. Jn qua ſic pone caſum. ſemproniꝰ deceſſit habens patrem ⁊ matrem. ſuccedit ei pater et mater. Si aũt pater viuat ⁊ nõ mater ſed auus maternus. pater excludit auũ maternum quia prior in gradu potior eſt in ſucceſſione. Et ſi ponat habeat auum et auiam maternam ⁊ tantum auũ paternum vel ecõuerſo ⁊ illi qui ſunt ex parte patris habebunt dimi. licet vnus ſit tantum ex parte vna ⁊ plures ex alia et econuerſo. Si vero defunctus habeat patrem ⁊ matrẽ

fratres et ſorores vocantur cum aſcendentibus in virilem portionem. Et iſta ſunt vera quando filius decedit in teſtamento ſi faciat teſtamentũ nec habeat filios non debet preterire vel exheredare parẽtes niſi ſint ingrati alioquin non valebit teſtamentũ quãtum ad inſtitutionez quantum ad alia poterit valere.

Ad ſenatuſcon. orfi.

J inteſtate Mulier filiã habẽs ⁊ matrem. deceſſit ab inteſtato que ei preferenda ſit in ipſius ſucceſſione queritur. Dicitur ꝙ filia.

Non pro muli. Quatuor habens filios. duos in poteſtate patris ⁊ alios duos emancipatos exiſtentes in poteſtate deceſſerunt ipſa mater deceſſit ab inteſ. qualiter inter eos ſuperſtites facienda ſit diuiſio hereditatis ipſius queritur. R. ꝙ in viriles.

Mater. Mulier decedens ab inteſta. filiam reliquit que ſuccedet nec habet neceſſe bo. poſſ.

Quociens. Filius emancipa. filios patrem ⁊ matrez habẽs. ſi ab inteſtato decedat filius ipſius patri et matri ꝑ̄fertur.

Si quam. Mulier illuſtris filios legitimos habens ⁊ ſpurios ſi ab inteſtato decedat. an ſpurij cũ legitimis ſuccedere poſſint querit̃. Dicitur ꝙ non. Si vero mulier aliqua tanquaz concubina aliquos liberos ſuſtulit et deceſſit. an cum legitimis ſuccedere poſſint queritur. Dicitur ꝙ ſuccedent.

De legiti. here.

N ſucceſſio. Si ſunt plures fratres ⁊ ſorores ſiue coniuncti ex vtraqꝫ parte ſiue altera tantũ vnus de fratribus decedat omnes. ſ. fratres et ſorores pariter ſuccedunt iſto iure veteri. ſꝫ iure auten. prius coniuncti vtroqꝫ parente poſtea admittentur coniuncti vno parente tantuz ⁊ hoc in prima. ſecũdo dicit pater vnam ex filiabus maritauit puta bertam deceſſit frat̃ berte ſine filijs iſta berta volebat ſuccedere fratri nepotes alterius fratris mortui vel ipſe frater dicit ꝙ conferat dotem datam marito. queritur vtrum teneatur. Reſpondetur ꝙ non.

Si eius. Pone berta me fecit heredem ſibi quãdiu fui in poteſtate patris mei hereditatem eius non adiui poeſtea mortuo patre meo heredi. patris repudiaui ⁊ heredi. berte agnoui. dicit ſi volo bona berte ſeperari a bonis patris ꝙ preſes prouincie interponet partes ſuas vt ſeperatio fiat.

Conſanguinita. Primo ponit regulam ꝙ certum eit ꝙ femine iure agnationis admittuntur ad ſucceſſionem inteſtatorum factum. ſecundo ponit caſum. Berta habuit duos fratres deceſſit vnus relictis filijs deceſſit alter ſine herede. querit̃. quis debeat preferri in ſucce. iſtius fratris qui deceſſit ſine herede. vtrum berta ſoror aut filius alterius fratris qui eſt nepos berte. Reſpondetur ꝙ berta cuz ſit in ſecundo gradu ac fratres defuncti nepotes ſunt in tercio et ſic ſoror prefertur nepotibꝫ. ſed contra per aut̃. ceſſant̃. ⁊c.

Si autem frater. Sobrinus eſt filius filij patris mei. pone ergo ſic caſum. Prior ſobrinus meus deceſſit nullo facto teſtamẽto vel facto anteq̃ꝫ haberet. xiiij. annos. ⁊ ſic nõ valuit. dicit ꝙ bona eius iure agnationis ad me pertinent etiaz nulla bo. poſſ. petita.

Ad inteſtati. Pone berta ex ꝑ̄mo marito habuit vnum filium poſtea ſecundum accepit ⁊ ex eo ſecũdo filios duos habuit pone me ⁊ ticium. dicit ꝙ ſi ticius decedat ꝙ ego potior ſum in ſuc. ticij q̃ꝫ frater eius ex matre tantum coniunctus qui eſt natus ex primo marito.

Defuncti. Pone frat̃ meus deceſſ. relictis pluribus

BIBLIOTECA ... SALAMANCA

heredibus. ſ. de liberis. h̄des r̄pudiauerũt here. dicit ꝙ hereditas fratris mei pertinet ad me iure agnationis quia ſum frater ex eodem fratre.

Patruus. Patruꝰ eſt frater patris. matertera eſt ſoror matris. pone ergo ſic caſum. deceſſi ab inteſ. relict. patruo et matertera. dicit ꝙ patruus prefertur matertere mee in ſuceſſ. mea ⁊ hoc de iure veteri ſꝫ ſecꝰ eſt ꝑ auten.

Sciant. Dicit ꝙ omnes illi q̄ ſuccederent pub. ab inteſ. ſi decederet. ſi non petant tutorem dari mortuo patre pupilli ſi moriatur poſtea pu. ꝙ ei nõ ſuccedunt. Idem eſt ſi ei pupillo ſubſtituti fuiſſent.

Si abeo. Olim per eman. legitima iura extinguebant̄ niſi fieret emancipatio circa fiducia. hodie ſucedit pater ſiue fiat cõtra ta. fidutia. ſiue non. vt inſti. de legit. ag. ſuc. §. vult. Pone ergo ꝙ pater eman. filium impetrato reſcripto a principe. vt legitima iura ꝑ emã. non extinguerentur. dicit tali impetratione facta ꝙ pater poterit filio ſuccedere ecõuerſo filius etiã agnatis ſuis iure etiam agnationis et econuerſo ⁊ hoc dicit.

Si maior. Hunc caſum pone ĩ ſcolari qui contraxit cuꝫ quĩquagenaria poſtq̃ receſſit pro ſapientia. et ex ea habuit filium. querebatur vtrum eſſet legi. filius et poſſit patri ſuccedere. R̄. ꝙ ſic. licet ſit mirabilis partus. a natura tamen eſt confeſſus. licet raro perueniat. nichilominus tamen eſt a lege conceſſum.

De emanci. Quatuor erant filij emancipati. et vnus deceſſit. dicit ꝙ pater habebit vſufruc. in bonis emancipa. mortui et alij tres eman. habebunt proprie. ſiue dominium. excipiuntur res materne quia ille res veniunt tantum fratribus ⁊ ſororibus eiuſdem matris ſi ſunt. ſi autem nõ ſũt alij fratres ſꝫ quod in alijs rebus admittuntur..

Lege. xij. tabul. olim deferebat̄ ſucceſſio agnatorum vniformiter tam maſcul. q̃ feminis agnatis nulla circa ſucceſſionē inter maſculos et feminas differentia introducta. vtputa ſi fratris tui vł patrui filia decederet et ad te ipſarum hereditas et tua ad ipſas. ſi tu decederes ex. l. .xij. t. pertinebat. media vero mater prouidentia hanc equalitatem ad in equalitatis vicium deduxit. hoc eſt vt maſculis tam q̃ feminis agnatis ſalua tamen gradus prerogatiua ſuccedant femine vero ſorores tantum ad agnatorum ſeu agnatarum ſucceſſionem dimitterent. imperator vero iuſtinianus hoc corrigit. primeuuꝫ ſtatum legis. xij. t. approbans. Et adicit vt ad legitimaꝫ ſucceſſionem agnatorum tam conſanguinee q̃ vterine ſororis filia vocetur. ita etiam vt ſoror tam vterina q̃ conſanguinea non ſuperſit vt tunc non ſtirpes ſed in capita hereditas diuidatur. Et hec duo vltima hodie corriguntur per auten. de heredibus que ab inteſ. ⁊c̄. §. relign̄. et auten. vt fratrum filij. §. i. in fi. non dicit vt in ceteris ſucceſſionibus antiquum ius obſeruetur intactum.

Meminimus In principio huius. l. vſq; .§. cum ergo repetit quod erat. ſ. l. ꝓxima in. §. huius et in. §. in hijs igitur. videlicet de mutua ſucceſſione agnatorum inter ſe. Et vno gradu cognationis. deinde adicit ꝙ ſicut filij emãcipati olim vocabant̄ tãq̃ ſui ad patris ſucceſſionē. ita hodie fratres et ſorores tam ſui q̃ emancipati. et tam cõſanguinei q̃ vterini mutuo ſibi ſuccedent. adiecto etiam vnico gradu cognationis ad hoc. hoc eſt vt filij fratrum tam ſuorum q̃ emancipatorum et tam conſanguineorum q̃ vterinorum patruis et auũculis amitis et materteris ⁊ viceuerſa ſuccedant. ꝙ tũc erũt quando eos in anteriori gradu nemo precedit. et iſti quidem non in ſtirpes ſed in capita ſuccedent. in alijs autem cognationis ſucceſſionibus ius antiquũ obſeruetur. Et ſicut ad emolumẽtum vocantur ſucceſſionũ ita oneri tutelarum mutuo videlicet maſculi ſubiciantur. ⁊ hec quidem conſtitutio locũ habet in futuris nõ in p̄teritis.

Cõmunia de ſucceſſ.

Scire. Duo erant fratres emancipati. ſorore ĩ poteſtate patris conſti. deceſſit vnus ex emancipatis ſoror cum emã. ſuperſtite defuncto ſuccedet. nec fratri prefertur.

Pater. Nati ex fratribus dicuntur patrueles. nati ex patruelibus dicũtur propriores ſobrini. nati ex ꝓprioribꝰ ſobrinis dicũtur ſobrini. pone ergo caſum ꝙ pater meus ſucceſſit propriori ſobrino meo et heredita. adiuit. ſecutor illius poſſidebat here. deceſſit pater et ei ſucceſſi. debeo cõuenire tutorem.

Victor. Vitricus petere non poteſt ſuc. ꝓuigni ſeu. amite. habebam amitam ei ſucceſſerunt filij ſui. vnde ei ſuccedere nõ poſſum. ſi vero ab inteſ. deceſſerit an ſuccedere poſſim eis. diſtiguit̄ aut habet fratres ex ꝑte patris ſui priuignus amite mee tunc ego non ſuccedam ſed ipſi licet maritus amite habuit illos ex illa vxore ⁊ ſint ita priuigni amite mee. Sed ſi amita mea habuerit priuignos nõ ex preſenti marito. i. patre eorum amitanorum qui deceſſerunt ſed ex alio tunc tales priuigni non ſuccedunt ſed ego.

Auũculo. Habebaꝫ auũculum. et habuit fratrem ⁊ ex eo conſobrinum. deceſſi ab inteſ. auũculus ſuccedet.

Affinitatis. Frater vxoris tue ẽ tibi affinis. ſi moriatur non ſuccedes.

Antequã. Si ſcriptus heres nõ repudia. hereditateꝫ. ſuccedentes ab inteſ. non admittũtur.

Ancille. Ancilla mea habuit cõſobrinium cum ſeio libero. ſi ſeius decedat non ꝓpter hoc ei ſuccedam.

Nutritoribus. Ille qui nutriuit me. ab inteſta. ſuccedere non potuit.

Sane. Filius in poteſtate conſtitutus contraxit matrimonium et aliquid lucratus ẽ ab vxore ſua cum qua forte fecit pactum de lucranda dote. decedet filius. an ad me quã lucratus eſt tranſmittat. queritur dicitur ꝙ ſi filios habet ad filios tranſmittat. Si non admittantur fratres qui ex vtroq; parente nati ſunt ſibi cõiuncti. ſi hij non ſunt admittũtur fratres q̄ non ſunt cõiuncti ſunt tamen cõſanguinei. ſi hij non fuerint tũc demum admittor ex linea materna. ita videlicet ꝙ vſufruc. in oĩbus predictis caſibus penes me remaneat ſuccedentibus reſeruata proprietate.

Autentica.

Itaqꝫ. Lex antiqua dicit quid iuris ſit quando viuit pater contra. auten. dicit quod obtineat mortuo patre quia tunc ille qui decedit trãſmittit quod lucratus eſt ad filios. ſi non ſint filij tranſmittit ad illos fratres qui coniũcti ſunt ex vtroq; parente.

De bo. mr̄.

Es. Ex materna ſucceſſiõe filijs ex teſtamẽto vel ab inteſ. q̄ſitarũ vſufru. patria acquirit̄ proprietate apud filios remanente. debet autem pater actiones ſi que matri competebant nomine filiorum intentare. ſumptus ex fructibus facere. act. etiam ſuſcipere. ⁊ ſi res illas diſtrahere voluerit vł donare. emptor vel donatarius neq; ſciens neq; ignorans eas accipiat. niſi pater doceat eas proprias ſuas eſſe ⁊ emptor fideiuſſorẽ de euictione accipere debet. quia nulla opponenda exceptione filij eas vendicare poterunt.

Quidquid. Superior lex loquitur de bonis maternis filijs acquiſitis. hec lex loquitur de bõis aui vel auie proaui vel proauie. dic ergo caſum ſic. Auus tuus vel auia maternus vel materna aliquid in te contulit titulo donationis vel legati vel fideicom. ex teſtamento vel donatione pater illud neqꝫ donare neqꝫ reliquere poterit ſicut nec materna bõa vſufruc. illius rei collate penes patrē remanē te et quēadmodum eo defuncto amiſit vſufruc. quia ad filium reuertitur ſic filius eaꝫ rem ſibi precipuam computet nec a coheredibus ſuis vendicetur.

Si viua. Si mater decedens filios reliquerit. aut om̄es ſunt a patre eman. aut omnes in poteſtate patris cõ. aut quidam emanci. aut quidam non. Primo caſu proprietas reruꝫ mater. penes filios reſtabit et in virilem vſufruc. partem primi vocabitur. In ſecundo caſu vſufruc. omniū rerum penes patrem reſtat proprietate remanēte apud filios. Tercio caſu rerum filijs in poteſtate exiſtē. queſitarum vſufruc. apud patreꝫ inſolidū remañ. cum emancipatis in partem vocabitur et hꝰ in prima.

idem. In nepotibus vel pronepotibus in poteſtate conſtitutis vel emanci. et hoc in ſecunda vt fiat. s. ſiml'. diſtinctio in filijs.

Omnem. Si mr̄ filijs relictis deceſſerit bonorū eiuſ vſufruc. penes patrem remanebit ꝓprietate apud filios exiſtente. ſiue pater ad ſecundas nupē. conuolauerit ſiue non.

De bonis que lib.

Vm vene. Dictū eſt in ſuꝑiori l. ꝙ filij quidquid acquiruut ex linea mterna acquirunt patri quantū ad vſufruc. lex iſta hoc addit ꝙ quicquid lucrat̄ filius in ptāte conſtitutus ab vxore ſua vel filia a marito totū acq̄rit̄ pr̄i quātū ad vſufr.

Conſtitucionis. Hec lex ſuꝑioris l. eſt expoſitio. quia quicquid filius lucrat̄ ab uxore ſua vel vxor ſua a marito totuꝫ patri acquiritur quantum ad vſufruc. ſed hoc modo intelligendum eſt non de dote ⁊ do. ꝓpter nupē. quia ſi gener meus moriat̄ doſ quaꝫ dedi pro filia mea pleno iure ad me reuertit̄. ⁊ ſi vxor filij mei que eſt nurus mea dece. iat do. ꝓpter nup. pleno iure ad me reuertitur.

Quod ſcitis. Quod dicitur in. l. ſuperiori habet locum filijs non exiſten. alioquin ſi filius tuus vel filia habeant ex ſe liberos prius tranſmittunt ad filios quam ad patrem vl' ad auū et prius ad patreꝫ quam ad auum.

Quicunque. Pater habens vſufruc. in hijs que filius lucratus eſt vl' filia ſed poteſtatē alienandi nõ habet proprietas pertinet ad illos qui naſcuntur ex filijs vel filiabus ⁊ ſi non ex illa vxore ſuſceptos a qua aliquo titulo hec bona ad maritum peruenerunt ⁊ ſic indiſtincte admittuntur ſi filij non extant ꝑtinet ad fratres. ſi ad fratres nõ ꝑtinet proprietas ad patrem vel ad auum.

Cum oportet. Supra dictū eſt de hijs q̄ acquirunt̄ filijs ex linea materna vel ex matrimonio. Hic vult dicere de hijs que acq̄runtur filijs ex ſuis fortunis puta quia mercator erat habebis in eo vſufruc. apud filium proprietate manēte. nec poteris ꝓprietateꝫ iu alios filios tuos ſi quos habeas vl' extraneos transferre in pec. caſtrē. vel quaſi nichil habebis excipitur quando quis aliquid reliquit filio tuo hac con. ne tibi vſufruc. acquireretur ⁊ uqando pater mortuo vno ex filijs in portionem defuncti ſuccedit vna cum fratribus defuncti ex parente coniunctis nõ habꝫ pater vſufruc. in por. factū et hoc eſt quod dicit an tamē excipitur, filius tamē a te rationeꝫ adminiſtrationis tue exigere non debet nec habet bona tua ꝓpter hoc obligata q2 male gubernes res filij tui vel male vtaris. poteris enim vtifrui pro voluntate tua et de vſuris poteris res comparare et in alium quemcunqꝫ transferre

Sed ſi vſufruc. in rebus predictis pater petere noluerit. alij heredes petere non poterunt quia petere non decreuiſti quia bene potuiſti ei remittere ius petendi ad alios filios tuos.

Cum ante. Pater quando filium dimiſit a paterna poteſtate retinebat terciā partem omnium bonoꝝ etiam quo ad ꝓprietatem. hodie ita nõ eſt. ſed habebit medietatē vſufr. ⁊ hāc habebit ſiue dicat quādo filium emācipat niſi pater expreſſe renūciet. Et ē no. ꝙ filius habet omnia bona patris obligata ad hoc vt ſi pater aliquid de ſuo alienet poſſit plenam habere ſecuritatem.

Cum multa. Princeps vel auguſta in filiū fa. t. donationis vel legati vel fideicom. aliq̄d trāſtulit. an ī eo patri acq̄ratur vſufru. ꝓprietate apud filium reman. queritur dicitur ꝙ non ſed ad ſimilitudinem caſtren. ſemiplenam ꝓprietatem cõſequitur filius vt enim ⁊c̄.

Cum non ſolū. In principio ponit harengā. ſ. quod in ſuꝑioribus. l. dictū eſt recitando. ſ. ꝙ pater habet vſufruc. in rebꝫ maternis filiofa. queſit̄. nec ſolum in hijs ſed in alijs rebus. vnde circa materiam iſtam plures oriebantur altricationes. dic ergo ſic. filio tuo erat del'. hereditas. aut eſt plene etatis puta. xxv. an. aut vltra vij. ā. citra xxv. an. aut erit vij. an. ꝑmo caſu dic. te iubente vult adire hereditatem aut non. ſi non tu vero volueris poteris ⁊ ad te ſpectabūt commodum et incõmodum. et ages aduerſus debitores here. Et actionem ſuſcipies. nec filio tuo aliquid generat̄ preiudicium. ſi nolueris ille vero voluerit eaꝫ adire poterit. ⁊ pleno iure acq̄ret ſibi et omne dānum et emolumentū ip̄m ſequetur ſi tamen agere velit vel conueniatur requirēdus eſt tuus cõſenſus ⁊ hoc in prima. Si vero maior vij. an. minor. xxv. an. et vult adire here. ſibi delatam poteſt. et ſi illam hereditatē gubernare voluerit pater quia nec condictioni cõſenſit dabitur curator illi hereditati ⁊ ſiue repudiauerit filius non accepit ſiue ecõuerſo et filius ſe deceptum dicat in vtroqꝫ caſu poterit filius reſtitui. Si vero filius noluerit ⁊ tu volueris eam adire pleno iure eam conſequi poteris. ſecundum quod. s. in ſecūda parte. l. dictum eſt et hec ſunt vera in. filiofa. pagano. Si vero fuerit miles ⁊ hereditatem ſibi delatā recuſauerit poterit eam licet ex caſtren. actionibus queſitam pleno iure cõſequi hoc eſt quantum ad proprietatem et quantum ad vſufr. quaſi ab inicio fuiſſes heres inſti. et ad te cõmodū et incõmodum pertinebit filio nullo īminente preiudicio. et hec ſunt vera quando filius tuus non vult aut ecõuerſo et hoc in tercia.

Vbi aūt. Si vtriqꝫ noſtrum here. ſibi delata fuerit. tu habebis vſufruc. ⁊ ages nomine filij ⁊ act. ſuſcipies. de fructibus quod ꝑcipies ſumptus facies. et ſi hereditas debitis obnoxa fuerit. primo vendes mobilia ⁊ hoc ſi non ſufficiūt īmobilia ⁊ creditoribus ſatiſfacies. Et ſi hoc non facias de ꝓpria burſa cogeris ſoluere vſuras. ſi ille qui filium tuuꝫ heredem inſti. legata ab eo preſtanda reliquit de fructu vl' reddititu hereditatis ſolues legata. Et ſi non ſufficiant vendentur primo res tamen inutiles mobi. deinde īmo. ſteriles. et ſatiſfacies legatarijs. mancipijs autem hereditarijs victum ſubmīſtrabis. nec in aliquo deteriorabis proprietatem. a raciocinijs eris immunis et a caucionibꝫ quas extranei fructuarij preſtare cõſueuerūt Item filios et filias ales non obtentu hereditatis ſed natura hoc ſuggerēte. et ecõuerſo filius ſi ad inopiam vergas ſubminiſtrabit tibi neceſſaria. extra aūt cauſas predictas. ſ. ob es alienum ⁊ ꝓpter legata res non diſtrahes. ſed in hijs ſic. Et ſi emptor inuentus non fuerit pignori obligat̄. nec venditionem retractabit filius ita vt res mobi. diſtrahi vel īmo que hereditati ſunt oneroſe vt earum precium in caſus here. procedat. et in quarta in quinta dicit. ꝙ filius nullatenus in hijs in quibꝫ habes vſufruc. ipſe proprietatem teſtari poterit te viuente vel vendere vel obligare.

Vbi. Que dicta ſunt. vera ſunt in filioſa. maiore vij. an. ſine conſenſu ſuo hẽ. ſibi dela. adire poterit nom iue ſuo et cũ adoleuerit vel ſui iuris factus fuerit. per beneficiũ reſti. in inte. repudiare poterit. et noĩbꝫ licet eam nõ noĩe tuo ſed filij adieris illa heris. filiꝰ vero ſi ſemel reſtitutus fuerit vt abſtineat nõ poterit petere reſtitutionẽ in inte. vt eam recipiat. ne. l. ſint ludibrio. etiã ſi ad huc fuerit intra tpa reſtitutionis ⁊ h̃ in quinta. Si vero eam repudiaſti filio infante. poterit eam filius adire ſiue ſui iuris factus ſiue in poteſtate paterna cõſtitutus. ita vt ſi ſui iuris factus fuit tutores eam adeant nec in aliq̃ hec repudiatio tua p̃iudicabit. ⁊ ſi reſtitutus fuerit ad abſtinendũ ad reſti. in inť. non admittetur ad eandẽ ꝓpter cauſaꝫ ſupradictam. et que dicta ſunt in heredit. locum habent in legatis ⁊ hoc in vij. Si vero ille qui filium tuum inſti. heredem ſuũ. ſibi legauerit vel alius extraneus ſub ea condictione vt manumittať. tu manumiſſionẽ impedire nõ poteris petendo vſufr. in ſeruo cũ eodeꝫ momẽto nõ poſſit vſufru. conſtitui et finiri et hoc in viij. parte.

Incip. liber ſepti.

De vindicta libertate.

Dum. Minor. xx. an. ſeruũ tuum manumittere poſſit q̃ritur. dicitur ꝙ ſic. apud concilľ. i. apud preſidentes in concilio. et ſemel libertate data et approbata de ſtatu eius amplius non queretur.

Nichil. Si minor. xx. an. ſeruum ſuũ cauſa approbata apud pretorem manumiſit. poſtea manumiſſione facta. nichil operabitur maũmiſſio ſcda

Nec mulierem. An mulier per maritum vel procuř. apud concilľ. poſſit ma. queritur. dicitur ꝙ non.

Apud concilium. Seruum ſuum ſibi obſequioſum poteſt quis apud principem vel pretorem vel preſidem manumittere. et tenebit libertas.

De teſta. manu.

Si codicill. Minor. xx. an. per. l. elias. manumittere non poteſt. ſi ergo inf. viij. an. fecit. t. et codicillos futuros confirmauit quod potuit vt. s. de codicilľ. ſiue. et poſt. xx. an. fecit codicillos quibus libertatem ſuam reliquit. an valeat queritur. dicitur ꝙ ſic. nec trahetur tempus factionis codicillorum ad tẽpus teſtamenti.

Ex teſtõ. T. feciſti. heredes inſtitu. libertatem reliquiſti heres hẽ. non adijt an libertas in teſtamento relicť. competat queritur. dicitur ꝙ nõ. ſimiliter non valet legatum libertatis relicte in teſtamento eius cuius memoria poſt mortem damnata eſt.

Libertas. Libertas in teſtamento relicta competit adita here. minor inſtitu. ſi poſt aditam here. reſtituatur in inte. vt ab ea abſtineat nunquid libertati nocet queritur. dicitur ꝙ nõ

Cum. In teſtamento ſticho cadaldioni tuo libertatem dediſti. an heres ſuus poſſit compelli reddere rationes q̃ritur dicitur ꝙ non. ⁊ hoc in prima. Si vero ſub condictione reddende rationis ſit ſibi relicta libertas ſiue directa ſiue fideicom. vt non perueniſſet ad libertatem anteq̃ꝫ omnia reddidiſſet q̃ apud eum ſunt de racionibꝫ reddẽdis vel dolo malo amotuiſſet non erit liber. niſi rationibus ⁊ redditis et reliquis illatis et hoc in ſecunda. Si vero nil penes eum remanſit ꝑinde libertatem conſequitur ac ſi pure relicta fuiſſet et hoc in tercia.

Si in fraudem. Si i fraudem creditorum tuoꝝ ſerui tui libertatem conſequuti ſunt. licet heres quem inſtitu. ſoluendo nonſit non tamẽ valet libertas.

Si hereditatis. T. feciſti. here. inſti. ſticho libertatem reli. heres ꝓpter onus eris alieni hereditatẽ repudiauit. an gratia libertatis conſequende poſſit ſeruus petere vt adiciantur ſibi bona dicitur quod ſic et. ſatiſdare creditoribꝫ hẽ. debet de ſolido debito ſoluẽdo cũ ⁊ hoc a diuo rẽ. ideꝫ eſt vt ſeruaretur libertas ſi extraneus alias ſatiſdare vellet

Contra. Pater precepit inteſta. filio ſuo ne ſtuus ſuus ad libertateꝫ perueniret. an heres poſſit manumittere queritur. Dicitur ꝙ non.

Cum teſtator. Aliq̃s in teſtamento ſuo libertatem reliquit tempore nup. filij ſui vel ancille antequam nuberet deceſſit. an cõpetat libertas queritur. Rñ. ꝙ non. quia verba teſtamenti magis reſpiciunt condiciõeꝫ quam tempus.

Seruo. Quis inſtituit me heredẽ ſeruo meo directã reliquit libertatem. an teneat libertatis datio queritur. Reſpondetur ꝙ non.

Quid rectis. Si teſtator ſeruo ſuo libertatẽ reliquit adita heredi. nõ ab impoſitione pilei competit libertas.

Si iure. Reliquit aliquis ſtuo ſuo liber. in teſtamento ſuo ſi teſtamentum non valeat. an teneat libertatis legatum q̃ritur. Diciť ꝙ non. niſi dixiſſet teſtator ꝙ niſi teſtamentum valeret iure teſtamenti valeret iure codicillorum.

Si heredes. Teſtamentuꝫ feciſti hredeꝫ inſtituiſti ſticho libertatem reliquiſti. ſi heres adeat competit libertas. ſi poſtea colludat hẽs vt ſeruus defraudari poſſit libertate. an adimenda ſit libertas queriť. Dicitur ꝙ nõ et h̃ in prima. Si vero ſponte repudiauit omnia que in teſtamento erant relicta et libertates euaneſcant et hoc in ſecunda. Si vo ſcriptum et ſuc. ab inteſ. ad inuicem colluſiſſe perſpexerit p̃ſes conſuletur per edictũ ſi quis omiſſa cauſa ⁊c̃. vt. s. ſi quis. o. c. l. ij. in prin. et hoc in tercia.

Statu. Statu liber eſt quem teſtator ſtatuit fore liberuꝫ in alicuius conditionis euentum. dic ergo teſtamentũ fecit teſtator hredeꝫ inſtituit ſticho libertatem reliquit ſub conditiõe. ſi nauis ex aſia veniret ſi heres pendente conditione eum alienauit et vſucaptus fuerit puta alienatus a domino. an ꝓpter hoc impediatur ſi conditio extiterit queriť. Diciť ꝙ non

Directas. Non refert an latine aut grece teſtator ſeruo ſuo directã reliquit libertatem.

Cum conſti. Recitat imperator quandam cõſtitutionem di. ma. qua cauebatur vt ſi q̃s condito teſtamento vľ codicil. ⁊ libertates ſeruis ſuis reliquiſſet et heres qui fuit ex teſtamento vel ab inteſtato repudiaſſet here. ꝓpter es alienum poterit extraneus vel aliquis ſeruorum here. adire preſcita ſatiſdatione de ſatiſfaciendo creditoribus hereditarijs et libertatibus ſecundum voluntateꝫ teſtantis dicit imperator ꝙ ex iſta conſtitutione multe oriebãtur ambiguitates. Prima eſt. teſtator aliquis creditoribꝫ obnoxijs deceſſit herede inſtituto et ſeruis libertatem reliquit ſꝫ herede heredi. repudiãte res hereditatis diſtracte ſunt. an poſt venditionẽ ſeruus vel alius adire poſſit hereditateꝫ et bona ab emptoribus inſolidum aduocare et creditoribus ſatiſfacere queritur. Rñ. imperator quidaꝫ ꝙ nõ. auctor huius. l. dicit ꝙ ſic. intra tamen annuale tempus a tẽpore venditionis celebrate p̃ſtitis ſatiſdac. de ſatiſfaciendo creditoribus inſolidum et impo. libertatem omnibus et hoc in prima. Si vero petitor promittit ſe omnes libertates impoſituras ⁊ creditoribus inſolidum non ſatiſfacturas ſi creditores conſentiunt auditur. ſi vult omnes ſeruos manumittere et hoc in ſecunda.

Si vero. Quidam ex ſtuis velint libertatem adire quidam nõ. volentes admittantur. nolentes in ſeruitute remaneant et quoniam pa. ⁊c̃. et hoc in ſecunda. Si vero petitor here. pollicitus fuerit ſe quoſdam ex ſuis maũmiſſurũ ⁊ nõ omnes ſi res hereditarie poſtea ſufficiunt vt omnibus creditoribꝫ ſatiſfaciat p̃ter ſeruos benefaciet ſi omnes manumittat. ſi vero non ſufficiunt melius eſt vt ſaltem pauci ad libertatem ꝑuenerint et hoc in quarta

Si vero non vnus tantū veniat petitor ſed
plures ſi ſimul veniant omnes audiuntur. ſi
vnus primo alius poſtea primus admitta/
tur ipſo ceſſante ſatiſdatione et .j. annuale
tempus et hoc in quinta. Si vero vnus ꝓ
miſit quoſdam manumittere alter ꝓmittat
omnes vel plures et ōmnibus creditoribꝫ
ſatiſfacere ille ꝑfertur primo ꝓuil. vo iſtud
nō ſolū habꝫ ſeruus libertate donatus ſꝫ nō
donatus et hoc in .vi. Et non ſolum ſi anq̃
prior res hereditarias apprehēdat vel liber/
tatem accipiat veniat ſeruus plus offerens
admittetur ſꝫ ſi iam ab eo res apprehēſe ſint
et quidam ex ſeruis libertate donati et prior
liberent q̃uis res ab eo auferantur et ꝑ dic
ta omnia fiant intra annuale tempus a tꝑe
illo quo prior petitor iudicem adiuit et hoc
in. vij. parte.

De. l. fu. ca.

Eruorum. Lege fuſia cauebat vt
inter viuos quis poſſet omnes ſer
uos libertati donare in vltima nō niſi duos
vel tres quod corrigit impr ſtatuens vt in
diſtincte taꝫ inter viuos q̃ in vltima volū/
tate poſſit quis omnes ſeruos manumit/
tere. l. fuſia canina quieſcente.

De fideicō. lib.

Vm ponas. Teſtamentū
feciſti hr̄ inſt. ſticho fideicō. li. reli.
heres hr̄. non adijt ⁊ ꝑuenit ab inteſt. ad le
gitimuꝫ an ꝯpetat libertas queritur dicitur
ꝙ non. niſi ſuccedens ab inteſ. rogatus fu
iſſet de manumittendo et hoc in prima. Si
vero heres acce. pecunia hereditatem admi
ſit vt ſic ſtichus ad libertatem non perueni/
ret ꝯpetet libertas qꝛ inſtitutus cogetur ma
numittere.

Cum liber. Teſtator ancille li/
bere reliquit ſub cō/
dicōne ſi nauis ex aſia venerit pendente cō/
di. peperit illa liberum aut ſeruum queritur
dicitur ꝙ ſeruuꝫ. ſi vero condi. exiſt. et erat
heres in mora dandi libertatem et illa ꝑepit
ingenuum erit qđ edidit.

Si voluntatez. Teſtator
heredeꝫ in
ſtituit eū de manumittenda ancilla quadaꝫ
ro. heres dixit ancille vt ſtaret tanq̃ libera
ſed tamen eam non manumiſit. ſed poſtea
peperit partus ſeruus aut ingenuus eſſe di
cer̄. ℟. ꝙ illis verbis heredis teſtatoris libe
ra effecta eſt et partus erit liber ⁊ hoc in pri
ma. ſi vero fuit in mora petendi libertatem
et interim peperit ſibi imputet quia ſeruus
naſcetur et hoc in ſecunda.

Minor. .xx. an ſeruo ſuo fideicō. li/
bertatem reliquere non po/
teſt niſi cauſaꝫ coram iudice probet. ſ. iuſtā
ꝓpter q̃ velit ſeruum eſſe liberum.

Deberi. Teſtamentuꝫ fe. he. inſti.
eum de ancilla aliena ma/
nu. rogaſti. redimere debet eam heres ſi po/
teſt et manumittere. ſi non poteſt quia do/
minus vēdere non vult nec cōpelli poteſt
ad ven. tamen nec ex teſtamento ꝑcepit an
intercidat legatū libertatis. dicitur ꝙ nō qꝛ
procedente tꝑe ſi obtulerit ſe facultas redi
mendi redimere poteris et manumittere ⁊
ita nota quod differtur non aufertur.

Quamuis. Mulier in codicil/
lis auūculo ſeruuꝫ
legauit quem poſtea maūmiſit apparuerūt
codicilli falſi et falſi ꝓnūciati ſunt. nūquid
reuocabitur libertas. ℟. ꝙ non ſed manu/
miſſus heredi ſoluet. xx. aureos.

Hij qui. Te. fe. heredem inſti. de
danda libertate ſticho eū
rogaſti manumiſit cuius erit libertus queri
tur dicitur ꝙ heredis.

Cuz proponas. Teſtamē
tum feciſti
vxorem tuam in vna dimidia filium ex alia
heredes inſti. ſticho fideicō. lib. reliquiſti. ſi
vxori tue placuiſſet vxore parteꝫ eius repu/
diante et inſolidum ad filium perueniente
an ſeruo debeatur libertas queritur. ℟. ꝙ ſi
vxor non ꝯtradixit libertatem petere poteſt

Fidei. Relquit ſticho ticius fideicō.
libe. cum filius perueniret ad
.xxv. an. deceſſit nūquid intercidit libertas
dicitur ꝙ non ſed eo tempore peruenit ad li
bertateꝫ quo ſi viueret perueniſſet filius ad
predictam etatem.

Et ſi nō Teſtm̄ feciſti filio tuo/
impuberi ſeruum tuum
nulla facta mentione libertatis tutorem de/
diſti. an per hoc fiat liber. ℟n̄. ꝙ ſic. et liber
tatis et pupillorum fauore et libertatem fi/
deicō. videtur per coheredem pupilli vel ſi
exheredauit pu. per heredē patris videtur
recepiſſe et hoc in prima. Idem eſt ſi ſeruū
alienum filio tu. dedit ſciens eius condici/
oneꝫ niſi te contrarium voluiſſe apparuerit
et hoc in ſecunda.

Si ſeruus. Seruo tuo in t. fi/
deicō. li. reliquiſti
qualiter ad libertateꝫ ꝑueniet querit̄. ℟n̄.
ꝙ per beneficium manumiſſionis. vnde ſi
heres tuus liber. imponere cōtradicit cōpel
let eum preſes ſi latitet per ſe. con. ad liber
tatem perueniet decreto vl̄ ſententia preto
ris interpoſita.

Ex verbo. Teſtm̄ feciſti heredeꝫ
inſtitu. ⁊ dixiſti heres
mi cōmendo tibi hūc ſeruum. nūquid per
hec ṽba videtur ei libertas fideicō. relicta
Reſpondetur ꝙ non.

Si te. Sponſe tue ancillam dediſti
legato poſtea vxori tue relicto
heredem tuum in teſtamento de ea manu/
mittenda rogaſti percepit legatum. an cō/
pellendus ſit heres eam redimere et manu
mittere et hec ſit compellenda vēdere ⁊ ma
numiſſioni conſentire querit̄. ℟. ꝙ ſic.

Cum inter. Seruo meo nato
iam certum eſt ꝙ
relinqui poteſt per fideicō. libertas an autē
naſcituro inter veteres erat queſtio quam
decidit imperator dicens. ꝙ non ſolum di/
recta ſed fideicō. libe. ei relinqui poteſt nō
ſolum maſculo ſed femine nec obeſt ſi tem
pore quo editus fuerit partus mater fuerit
ancilla ⁊ hoc in prima. Si vero teſtator ſic
dixit. qui naſcetur ex tali ancilla fiat liber ſi
plures ediderit an omnes erunt liberi que
ritur. ℟. ꝙ ſic in ambiguis enim ⁊c. et hoc
in ſecunda.

Ancillam. Ancille tue in teſtam̄
to fideicō. liber. reliq
ſti heres erat in mora maūmittēdi eam. an
manumiſſione heredis nō interueniēte vl̄
volū. eius poſſit peruenire ad libertateꝫ q̄ri/
tur. ℟. ꝙ ſic ex ſententia preſidis et ꝑ inde
erit libera ac ſi directa ei data erat libertas.

Si quis. Teſtamentū feciſti here
dem inſti. ⁊ eum rogaſti
de manumitt. vnum ex filijs aretuſe queꝫ
eligeret eo diꝫ vixit miſſum ad libertatem
perducente vel eo deliberante quem manu/
mitteret vita functus ſit an omnes aut qui
dam aut nullus ad libertatē ꝑuenire poſſit
apud antiquos erat queſtio ad quod. ℟n̄.
imperator dicens ꝙ non ſolū heres ſi po/
tuit et noluit ꝓpter cōtumaciam ſuam ſi ſu/
perſtes eſt. ſed heres eius compelletur om/
nes manumittere nec voluntati teſtatoris
derogabitur per hoc quod noluiſſet omnes
manumitti quia ſeruum certum non reſpex
it ſed ad omnes vnde ob heredis malitiam
omnes ad libertatem perducentur et hoc in
prima et ſecunda. ꝙ hec eadeꝫ vera ſunt in
legatario rogato de manumittendo vnum
ex hijs quem eligeret. ⁊ ſi aliqui pati ſe diſ
pendium conqueſti fuerint ſibi ⁊ non huic
l. que predicta in penam imponit imputāt.

Cum quidam. Ticius fe/
cit teſtamē
tum heredem inſti. et michi ſeruuꝫ legauit
et ro. per fideicō. vt eum manumittereꝫ. he
res noluit eum mihi dare ſed in iudicio eū
petij ⁊ obtinui ⁊ iudex eum nō in ſeruum ſꝫ
in eius eſtimationem michi condemnauit.
an intercidat libertas vel ab herede danda
aut a me legatario et ſi ab herede an eſtima
tionem quam recepi. poſſim totam vel par
teꝫ vel nichil retinere. Inter antiquos erat
queſtio ad hanc non videtur. ℟n̄dere ſed
ſic dicit ꝙ miratur. ꝙ iudex talem tulit ſen/
tēciam condemnando in ſerui eſtimationē
et non in ſeruuꝫ. vnde ſi talis queſtio de ce
tero emerſerit nullus iudex ſit ita ſtultus
ꝙ ſic diffiniat ſed legatarijs ſeruus reſtitu
atur. ꝙ ſi petitus non detur tūc infra duos
menſes a tempore litis con. ſuper pet̄. ſerui
eripiantur in libertatem et heres lega. con/
demnetur in expenſas quas fecit in lite ſcili
cet quadruplum et pene lega. integruꝫ ius
patronatus reſeruetur.

De dedi. li.

Lim. Erat quoddā genꝰ hoīm qd liberti dediticij diceba
tur qui viuebāt ſerui ſz moriebātur vt libe/
ri. hodie dicit imperator ꝙ hmōi hominuz
cōditio a. ro. re. pu. penitus tollat̃ ita ꝙ nec
nomen remaneat.

De lati. liber. tol.

Vm dedi. Inprin. hu/
ius. l. dicit
impator ꝙ ex quo dediticia ſubla
ta eſt libertas querit̃ quare et nō latina liber
tas tollitur. nūquid latini liberti dicebant̃
illi qui dum viuebant erant liberti in mor/
te tamen eripiantur in ſeruitutem nec habe/
bant heredem et no. ꝙ in hac. l. xiij. ſunt ca/
ſus in quibꝰ olim antiqui fiebant latini ho/
die ciues efficiuntur romani. Primus in
cipit ibi ſcimus ⁊c. dicit ergo ꝙ ſicut anti/
qua latītas ē ſublata quaſi eiꝰ remanet ima
go. dic̃ ergo oliz romani ſubiugātes ſibi ali
quam prouinciā tranſmittebāt homines il/
lius prouincie in aliam prouinciaz. et dice/
bant̃ latini. i. romani et non erant ſimplici/
ter liberti nec erant liberi. unde ſicut illa trāſ
miſſio iam ſublata eſt quia aliquādo bellū
cum indigenis habebant ſic nō fiant hodie
huiuſmodi latini ſed cum varijs modis in
troducta erat latinorū conditio et difficul/
tates exorte tā ex lege quā ex ſe cō. dicit im
perator ꝙ vult reſecare et latinam libertatē
tollere ⁊ certos modos eligere in quibꝰ olī
ꝯpetebat latina libertas nō perfecta quis eī
dicꝫ concurrere libertatē et ſeruitutē et hoc
in prima Aliquis vult ſeruo abſenti per epi
ſtolam dare libertatem an poſſit querit̃. dic
ꝙ ſic adhibitis. v. teſtibus eidem epiſtole
ſubſcribētibꝰ et ſiue per ſe ſiue per tabellionē
data fuiſſz in codicillis erit liber nō latinus
ro. patrono viuente ei libertate plena com
petente et hoc in ſecunda.
Si vero inter preſentes quis ſeruo ſuo vo/
luerit libertatē donare poteſt adhibitis. v.
teſtibus et ſic extra iudicium et ſiue coram
iudice inter acta et tabulario hoc fuerit pro
teſtatus ſiue teſtes in iudicio iudice tamen
nō auctorāte ſz vt teſte audiēte ꝓteſtati fu/
erint ꝙ talis ſeruū talem manumiſit eis p̄re
ſentibꝰ et ſcriptura inde facta fuerit et ſub
ſcriptio tam manumittentis quam teſtium
ſequuta talis erit liber nō latinus vt olim ſz
ciuis efficiet̃. ro. et hoc in tercia.
Si vero aliquis ſeruum ſuum egrotātē de/
reliquerit et extra domum eiꝰ eiecerit publi
ce nec alij eū ꝯmendauerit vel ad hoſpitale
miſerit fiet talis ſeruus ciuis ro. nō latinuſ
vt olim nullo omnino regreſſu quōdam do
mino ſuo ad ius pr̄onatus reſeruato vel ſpe
in bonis eius relicta ſuccedenda ipſo moriē
te et hoc in quarta parte.
Si vero aliquis ancillam ſub condi. vēdi/
dit ne proſtituat̃ et ꝓſtituta fuerit in liberta
tem eripiat̃ vel ſi proſti. fuerit liceret ei ma/
nus inicere et emptorez ꝓſtituere vel ſi ven
ditor in eam manuz iniyciens eam ſimiliter
ꝓſti. fiet libera inuento caſu ꝓſtituēdi in ea
iure patronatus ſeruato et hoc in v.
Si vero ſerui alicuius voluntate ipſius vel
heredis eius pilleati anteceſſerunt domini
ꝺfuncti cadauer ſtatim fiant ciues romani
ne populus credens eos liberos eſſe decipe
retur ſi ſecus fuerit patratus. iure patrona/
tus ſeruato et hoc in. vi.
Si vero aliquis in teſtamīto vel inter viuōs
ſeruū manumiſit ⁊ adiecit quod velit eum
fore latinuz talis adiectio abiciatur et fiat ci
uis ro. et hoc in vij.
Si vero aliquis in teſtamēto herede extra/
neo inſtituto libertatem ſeruo reliquerit di
rectam ſub ꝯdi. ſi nauis ex aſia venerit et pē
dente ea heres euz manumiſerit latinus nō
fiat vt olim ſed ciuis ro. Et ſi ꝯditio defece
rit fiet manumittētis ſi vero extiterit libero
rum et agnatorū in eo reſeruato iure patro/
natus et dicatur ortinus et hoc in. viij.
Si vero ſeruus a domino ex poſitione liber
tatis in ſeruitutem petatur ſiue ſeruus in li/
bertatem ex pōne ſeruitutis ꝓclamauerit et
ſuccubuerit et aliquis pro ſeruo. x. dederit
vt remaneat liber olim latinus hodie ciuis
ro nullo iure patronatūs domino reſeruato
et hoc in. ix.
Si vero quis ancillam ſuā alicui libero cre
dēti liberaz collocauerit in numero et dotez
⁊ dotalia ſcripſerit inſtrumenta olim fiebāt
latini hodie ciues ro. et hoc in. x.

Si vero quis coram iudice ſeruum ſuū fili
um vocabat quantū ad cauſam liberalez li/
cet non quo ad ius filiationis olim erat la/
tinus. hodie ciuis ro. et hoc in. xj. Si vero
aliquis ſeruo ſuo inſtrumenta emptionalia
que in emptione ſerui confecta erant tradi/
derit vel corrupit adhibitis. v. teſtibꝰ. talia
enim inſtrumēta ſeruo dari non poſſunt et
niſi teſtibus quinqꝫ adhibitis ne fuo furā/
di det̃ occaſio et tūc nō fiat latinus vt oliz
ſed ciuis ro. et hoc in. xij. Hijs. xiij. modis
electis ceteri aboleantur nec latini dicātur
ſed ſerui maneāt. et lex iulia norbana et ſe.
con. conquieſcat nec de cetero locū habeat
Et licꝫ antiquitus libertoꝝ triplex fuiſſet cō
ditio. quidam enim plenam quidam pleni
orem quidam pleniſſimā accipiebant liber/
tatem et ciues fiebant ro. conſtitutio autez
iſta ad futuros libertos ꝑtineat et ſi aliqua
bona libertoꝝ ante. l. iſtam eis non p̄iudice
tur et hoc in vltima parte.

De cōi. ſer. ma.

Ncommu. Olim ſi
aliquis
habebat ſeruum cōmunem cū ali/
quo et alter ſeruo nolebat libertatem impo
nere int̃ veteres erat queſtio an nolenti ma
numittere pars volentis accreſcat nec ne ⁊
hoc maxime in milite dubitat̃ ꝓpter hoc du
plex circa materiā iſtam fiebat conſtitutio.
prima vt ſi miles ſeruū cum priuato cōmu
nem haberet et ei libe. noluit imponere hr̄s
ſuus compellebat̃ partē ſocij emere. altera
generaliter compellebat ſociū ſuū partez ſu
am vēdere licet ex ſubſtantia ſocij nichil lu
cri ad euz ꝑueniſſet precio ꝓpor. arbitrio p̄
toris conſtituto et hec ſunt que a pluribus
iuriſconſultis relata ſunt ⁊ hoc in prima. in
illo habito delectu p̄uati et militis vt ſi ꝗs
cum vno vel cum pluribus ſeruū cōmunez
habeat et inter viuos vel in vltima volū. ei
libertatem imponere hoc ei licet et alius vel
alij ſocij partem ſuā cōpellant̃ vendere qua
lemcunqꝫ habeant ſiue terciam ſiue dimidi
am ſiue quartam ipſi vel hr̄dibus eius ſi h̃
moriens dixit. ſ. ꝙ vult eum eſſe liberum ⁊
emi a ſocijs ita videlicet vt qui alioꝝ partē
compauit ſi adhuc ſupſtes eſt compellatur
libertatē impōnere vel eius heres ſi iam ceſ/
ſit infata et hoc in ſecunda.

Si vero. Socius vel ſocij preciuz
recipere noluerit conſig/
netur et in ede ſacra depo. ſeruus plenā cō/
ſequitur libertatem et ſibi imputent ſocij q̄
lucrari p̄cium diſtulerūt et hoc in tercia. ita
vt pecul̃. inter eos ſocios diuidicatur ꝓ ea
parte qua quiſqꝫ in eo habꝫ domi. ⁊ licet li
bertatem imponēti peculiuz ſeruo cōcedere
ei iure pr̄o. pro ſuo ordine reſeruato et hoc
in quarta. Si vero fuus rem ſuppo. fu. ne
rationes pereant vel liber. in pe. p̄tor tēpus
ſtatuit. ſ. qd rati. ⁊ reliqua ſi qua emerſerit
reddantur ⁊ ſic ad liber. ꝑue. et hoc in. v. in
ſexta dicit qualiter faciēda ſit eſtimatio ſer/
ui ⁊ per ſe pꝫ. Si vero vnus dixit inſolidū
ſe velle libertatem imponere et preciū dare
et alius poſtea veniat idez offerendo. prior
potior erit habēdus. Si vero vnus ꝓ par/
te velit liber. imponere et alius ſequēs ſimi
liter nullo hinc inde refuſo p̄cio omnes li/
ber. imponere compellant̃ et peculiū ꝓ par/
te dimidia inter eos diſtribuatur iure pr̄o.
equaliter omnibꝰ reſeruato. iure aūt accreſ
cendi quod ab antiquis erat inductū peni/
tus euacuato nec in poſter̃. frequētari con/
datur et hoc in vltima parte.

Cum apud. Olim inter vete
res conuenit vt
ſeruus cōmunis apud vnūquemqꝫ domīo
rum partim eſſet alienus. ⁊ ſi vnus domīo
rum partem quā habebat in ſeruo legaue/
rat ipſi ſeruo dicendo ſic do lego te tibi. in/
ter eos queſtio erat quez ſenſum haberent
verba iſta. Diſtinguit ergo imperator ꝙ teſ/
tator. aut putauit illum fieri liberū pro par
te. aut contemplatione ſocij vt ſua pars ſo/
cio acquirat̃ quia nolebat eum ad hr̄. ꝑue/
nire. dicit ꝙ ſic ſunt verba teſtamēti interp̄.
ꝙ ex parte fiat liber neceſſitate imponenda
ſocio de vēdenda parte ſua hr̄. per. l. ꝓxi. et
ſi p̄cium recipe noluerit conſignet̃ et peri/
culo ſuo deponatur. cum in ambiguis benig
nior ſententia ſit ꝓferenda.

De ſeruo pig. dato.

Icet. Certuz eſt ꝙ maritus
fuū dotalem ſi ſoluen

do eſt maūmittere poteſt. ſed ſi mulieri ſit ſpecialiter obligat⁹ an eū maūmittere poſſit q̄ritur. d̄r ꝙ non ea inuita.

Libertas. Si cū fiſco cōtraxiſti. omnia bona tua tacite ſunt obligata ꝓpter priuil'. ſuū. ſi ergo ſeruum tuū non obligatum manumiſiſti an reuocetur libertas querit'. dicitur ꝙ non. niſi fraudis conſilium habueris.

Ab eo. Si generaliter omnia bona tua mihi obligaſti. an ſeruū tuum poſſis manumittere q̄ritur. R̄. ꝙ ſic et hoc in prima. ſecus ſi ſeruus fuiſſet obligatus ⁊ hoc in ſecunda.

Sicut proponis. Si debitor ſeruū quē pignori obligauit. conſentiēte creditore maūmiſerit. an teneat manumiſſio q̄ritur. dicitur ꝙ ſic.

Si creditori. Si in fraudem creditoꝝ ſeruū tuum manumiſiſti. ⁊ poſtea eis ſatiſfeciſti. ſi poſtea vis reuocare libertatē quia dicis te in fraudem creditoꝝ manumiſiſſe. an ſis audiendus querit'. d̄r ꝙ nō quia ꝓpriā turpitudinē allegas nec tu ſi infata ceſſiſti audiendi erunt heredes tui.

Si tutor. Tutor emit ſeruum de pecunia pu. poſtea vult eum manumittere. an poſſit querit' dicitur ꝙ non. fauore pu. quia huius res pecunia pu. comparate pu. obligate ſunt.

Sine. Mulier aliqua dedit michi ſeruum in dotem. vel ex pecunia do. ſeruū emi. an poſſim eum manumittere q̄ritur. dicit' ꝙ ſic. vnde ſeruo manumiſſo mulier ſuper iſta mouebat queſtionē ſtatus.

De ſer. rei pu.

Jta. Conciliarij ciuitatis bon̄. conſentiente poteſtate manumiſerunt ſeruum rei pu. ſeruus ille vicarium ſuū ꝓ ſe dederat q̄ aufugit. an ideo magis reuocabitur iſte in ſeruitutem querit'. R̄. ꝙ non.

Si te certū. Si a conci. bon̄. ciui auctoritate poteſtatis interue. ſeru⁹ ciuitatis maūmiſſus vxorem duxerit. ⁊ ex ea filiam ſuſcepit. an ſit libera ⁊ in poteſtate patris q̄ritur dicitur ꝙ ſic.

Titulo. Quo caſu ſeruus priuati ſi manumittat' reuocat' in ſeruitutem. e. mō. et ſeruus vniuerſitatis. ſi conſules ciui. bon̄. conſentiente poteſtate dato ſeruo vicario vt ſtatutū eſt tam in italia q̄ȝ in prouincia ſeruum rei pu. manumiſerint. ⁊ manumiſſus officium tabellionis adminiſtrabūt vt prius fecit. an ꝓpter hoc videatur libertas reuocata. dicit' ꝙ nō nec in filijs nocet quomin⁹ poſſint fieri decuriones.

De his qui a nō dn̄o.

Vm. Si ſeruū tuum quaſi ꝓprium manumiſi. an ad eſtimationem ſerui tibi teneat queritur. d̄r ꝙ ſic. vel ad id quod tua interfuit eum manumitti.

Feliciſſima. Mandaui cuidā mulieri vt ſeruū michi emeret. ⁊ ſuo nomine emit. ⁊ anteq̄ȝ eum mihi traderet manumiſit. ſi petam eū mihi reddi libertate reuocata. an ſim audiendus. q̄ritur dicitur ꝙ non.

Qui tibi. Si hereditatem michi vendiſti. ⁊ anteq̄ȝ traderes ſeruū hereditarium manumiſiſti an teneat manumiſſio querit'. d̄r ꝙ ſic. q² ante traditionem eras dominus adhuc.

Si miniſteriū. Ancillā meam ad tempus conceſſi tibi nō aīo in te ꝓprietatē trāſferendi. ⁊ eā maūmiſeris. an teneat manumiſſio q̄rit' dicit' ꝙ nō. nec eñ preiudicaſti michi ⁊c̄.

Si tradita. Si mulier aliqua ſeruū tibi dederit ⁊ tradiderit. an eū manumittere poſſit. vl' ſi de facto maūmittit teneat ma. q̄rit'. d̄r ꝙ non

Si pater. Pater tuus te minore. xx. an. ꝯſentiēte ſuum tuū maūmiſit. tibi nō p̄iudicauit. vn̄ nō tenuit manumiſſio.

Si aūt. Si aliq̄s ſuū alienū manumiſerit. aut in p̄ntia iudicis ſimplicis hn̄tis tm̄ ius dandi libertatē. aut principis p̄mo caſu reuocabit' libertas et ſine pena ſecnudo caſu reſtituto dn̄o ſuo mācipia eiuſdē artis dabit dn̄o ⁊ tria fiſco et hoc in p̄ma et ſc̄da parte. Si v̄o. xx. an. tacuit ita ꝙ nemo ſtatus moueat queſtiōē ⁊ ille p̄dicta preſcriptiōe ſe tueri poſſit quod maūmiſit a p̄dicta pena ⁊ ſibi imputet dn̄s ꝙ tanto tempore tacuerit et hoc in tercia.

Qui ma. non poſſunt

Ertū. Si in teſ. tuo ſticho directā libertatē reliquiſti in creditoꝝ fraudē nō alias reuocabit' niſi conſiliū ⁊ euentus. ſ. ꝙ re ipſa ſint fraudati ſequit' et hoc in p̄ma. Si vero te ab aliquo hērede inſtituto ⁊ a te fideicō. relicto preſtando ticio an ticius inter creditores cōputetur ſi tu minus idoneus ſuos maūmittas querit'. Dicit' ꝙ ſic. ⁊ h̄ i ſc̄da.

Seruos. An ſeruus ordinarius principis vicariū ſuum maūmittere poſſit querit' Dicitur ꝙ non.

Diuo. Duȝ p̄tās pulſat ad arengā et populo cōgregato corā populo quis velit ſeruū ſuum. ſ. actorē manumittere nō. nec alterius officij ſeruū ⁊ libertas data nō tenet et hoc ſenatores cenſuerūt diuo maracho anthonino. videt' enī iſte talis coactus maūmiſiſſe q̄d eſſe nō debet vt. ff. qui et a quibus. l. ſi paratus.

Si. Si minor. xx. an. ſeruum ſuum ad manu. tradidit nō tenebit manu.

Si in. Libertas in fraudē eoꝝ q̄ fiſco debent' data non valet. ſi vero debitori fiſcali aliq̄s pecuñ. ꝓ ſeruo ſubminiſtrauit et ſic maūmiſſus eſt. nō reuocabitur libertas cum nichil d̄ bonis debitoris ꝑ hoc fuit diminutum.

Nec fideicō. Libertatē ſeruo teſta. relictā dādaȝ a pupillo an tutor pu. preſtare poſſit q̄ritur. R̄. ꝙ nō. idem ſi rogatus erat de manu. ſeruo certo tempore ⁊ ante tēpus illud tutor maūmiſit quia manebit in ſeruitute nec erit liber. Alij modi caſuȝ ponēdi ſunt ſicut dicitur in gloſa.

Si debitor. Si ex adminiſtratione tutele vel cure adulto vl' pupillo factus ſis debitor in. x. ⁊ te nō exiſtēte ſoluendo fideicō. libertatē nō fraudis conſilio ſticho reliqueris cum in fideicom. le. ſolus euentus damni ſufficiat licet fraudis conſiliuȝ non interceſſit nō valet legatum liber.

Qui non poſſunt ad liber. ꝑue.

Vm. Si ſeruus ob delictū cōdemnatus fuerit vt in perpetuis ſit vinculis an ei libertas fuerit relicta vl' hereditas poſſit illud capere querit'. Dicitur ꝙ non. vel dic ꝙ debebat eſſe in vīculis vſq̄ȝ ad annū ſi medio tēpore fuerit ei relic. ⁊c̄. Si v̄o ei relictuȝ eſt ſine vlla queſtiōe pene p̄terite que ei relicta ſunt conſequitur et hoc in ſecunda.

Jus. Si teſtator in teſta. ſuo vetuerit ſeruum ſuū maūmitti an ad libertatem ꝑuenire poſſit querit'. Diſting. aut voluit eū manu. quia voluit eum in miniſterio hēdis perſiſtere. aut in modū pene quaſi malum meritū vetuit maūmitti. p̄io caſu mortuo hērede ad liber. ꝑuenire pōt. ſecundo caſu nō nec ſi hēs in emptorem aliquem alienauit.

Qui. ex cau. ſer.

Vonā. Si ſeruus mortem domini in publicum detulerit et ſtrēnuus in accuſando extiterit aduerſariū cōuincendo an ob hoc liber effici mereat' querit'. Dicitur ꝙ ſic nō ipō. i. ipſo iure ſȝ ex preſidis ſentēcia vl' nō ipſo ꝙ ꝓſilijt ad accuſatiōē ſed coniuncto aduerſario.

Serui. Si ſeruus cudentē adulterinā monetā in publicum detulerit ad libertatē perueniet ſoluto a fiſco precio ſerui domino.

Si quis. Si aliquis virginē rapuit et ita potuit accuſari crīmīe capitali et amici virginis cū raptore vel ſub diſſimulatiōe ꝑtranſierīt ſi ſeruus tales in publicū d̄tulerit ad liber. ꝑueniet.

De ſer. Si ſeruus deſertorem iuſticie in publicū d̄tulerit. an ꝓ p̄mio mereat' libertatem querit'. R̄. ꝙ ſic.

De inge. ma.

Si inge. Si libertū hoīez quē credebas ſeruū tuū eſſe. in teſtamēto tuo manumiſeris. ⁊ ille i ingenuitatē ꝓclamauerit. an bona q̄ occaſione manumiſſiōis acq̄ſierit in domo manūmiſſoris apud heredē relinquere debeat q̄rit̄. dr̄ ꝙ ſic idē eſt ſi ei tanq̄ȝ liberto aliq̄d fuerit legatū.

Ingenu. Si ingenua vt ancilla nutriat̄ vel obſequiuȝ quod conſueuit ancilla p̄ſtare p̄ſtitit. an ob hoc ꝙ velut ancilla nutriatur vel obſequiū quod cōſueuit ancilla p̄ſtare p̄ſtitit ancilla dicenda ſit q̄ritur. dr̄ ꝙ nō. nec ſi de facto manumittat̄ libertine ꝯdictionis efficietur.

Si au. Si ingenuā vt ancillā poſſidiſti. ⁊ ma. an ea ingenuitatē ꝓuocāte ⁊ obtinente filij poſt manūmiſſionē ⁊ an̄ ſentētiā creati īgenui dici d̄eant q̄rit̄. dr̄ ꝙ ſic. ⁊ nepos mulieris hāc ꝯſultationē faciens ſi peritōres conſuluiſſet. quia tales eſſent ingenui cognouiſſet facile.

Cum cog. Si in ciuitate habente bellum cū ciuitate alia. ingenuus aliq̄s captus. diſtractus. an ſeruus dicēdus ſit q̄ritur. dr̄ ꝙ nō. q̄ȝ tales non dicunt̄ hoſtes vt. ff. de capt. l. hoſtes. dicit ꝙ palmurena ciuitas bellum faciebat cum p̄p̄lo ro. ⁊ captus erat liber homo. ⁊ diſtractus. cū quodā iure poſtliminij dicat̄ reuerſus eū p̄ſes ꝓuincie reddet ingenuitati nec ſeruus eſſe dicet̄.

Diffa. Primo ponit regulaȝ deinde exēplum ad regulam. q̄ talis eſt ſtatus ingenuoꝝ errore vel malignitate alicuiꝰ diffamari nō debet. Exemplū tale ē Ticius p. ſepiꝰ īpoſuit ſeio ꝙ erat ſuus. p̄ſidem ⁊ eiꝰ ſucceſſorē ſepiꝰ inꝑpellauit vt ticium citaret ⁊ ꝓbaret ſeium ſeruū eſſe vel deſiſteret q̄ allegationib9 auditis ꝓnūciauit ne ſeius a ticio ſup̱ ſtatu ſuo d̄ cetero inquietaret̄. ſi igit̄ adhuc ꝑſeuerat ī iniuria deb3 ticium temperare.

Scietis. Si ſciens vt ſeruū liberum poſſediſti. non ꝓpter hoc libero quo fiat ſuus p̄iudicaſti. licet miſteriū quod ſui ꝯſueuerūt facere tibi p̄ſtitit longo tp̄e. nullo vero titulo intercedente puta emptionis vel donationis nō intelligitur ſua conditio mutata.

Si te. Si alicui ſtatus q̄ſtionem mouiſti ⁊ renūciaſti coram actis. an alij p̄iudicet volenti ei ſtatus mouere q̄ſtionem q̄rit̄. dr̄ ꝙ nō ſufficit ad ꝓbatiōēȝ ingenuitatis quod aliquādo mo. ⁊ li. renunciaſti.

Liberti. An natus ex liberta ſit ingenuꝰ q̄ritur. dr̄ ꝙ ſic. vn̄ ſi talis ab hoſtib9 captus fuerit vl̄ ex liberta natꝰ. ſibi nō p̄iudicabit̄ q̄minꝰ ſit īgenuus.

Ad reg. In. l. plerūq̄ȝ hoc nomen ſtichus ponit̄ ꝓ noīe ſerui ſi aliquis ingenuo hoc nomen impoſuit ad celandā ingenuitatē. nūq̄d ob hoc mutat̄ eius conditio dicitur ꝙ non.

Si iuramen. Si ingenuum tanq̄ȝ ſuū poſ. nullo p̄cedēte titulo. vel eius operas in. x. vel. xx. an. liberi ꝯduxit. nō ob hoc ingenuitati eius p̄iudicat̄. ⁊ vt ſibi ꝯuentōis fides adimpleatur. agere poterit.

Ad mutan. Ingenua vendita et exportata tanq̄ȝ ancilla. nūquid liber et ingenu. amittat. dicit̄ ꝙ nō. ſed nati poſt maneāt liberi.

In genu. Si de poſ. libertinitatis ī inge. prouocaſti. nec ꝓbaſti an liberta ſis q̄rit̄. dr̄ ꝙ ſic.

Sta. Si ingenuam tanq̄ȝ ancillam noīe ſpōſaliorum ſponſe tue dediſti. nō ob hoc vt ancilla fiat ei p̄iudicare potuiſti.

Cōmunia de ma.

Anctimus. Primo refert antiq̄tatē q̄ȝdā. ſ. ꝙ olim ſi q̄s ī ſeruo habebat vſufruc. alius ꝓprietatē. ⁊ ꝓprietariꝰ volebat eū liber. donare. nec fiebat liber nec dn̄ium habeat aliquis. ⁊ ꝙ acq̄rit nulli acq̄rit. Hodie aūt aliter. cū manu. aut ꝓprietarius aut vſufru. ſimul manumittūt. aut ꝓprieta. tm̄. aut vſufru. non ꝓprie. p̄mo caſu pleno iure erit liber ⁊ ſibi acq̄ret. in ſecūdo caſu inter libertos ꝓprietat̄ cōputabit̄. et ſi aliq̄d medio tp̄e int̄ manumiſſionez et ꝑſeuerantē vſufru. acq̄ſierit ſibi acquirit et ad poſteros ſuos iſtud trāſmittat. iure patro. ſaluo niſi fuerit remiſſum. tunc ſeruiat donec viuat vel cum morte vel ea die finiatur et finito vſufruc. plene liber ſit adeo vt niſi velit degere poſſit. Si vero viuēte vſufruc. deceſſerit hr̄. ſuam ad heredem ſuum ſi teſtatus moritur vel ad ſuccedentez ab inteſtato tranſmittat. In t̄cio caſu diſtingue aut noluit eum libertatez conſequi quia nolebat cedere vſufruc. maneat ſeruus ꝓprie. Si vero eum voluit liberū eſſe viuente vſufruc. miſterium ꝓprietatis non poterit ſ3 iudices inquirere eum teneātur. et ꝙ medio tempore acquiſiuit finito vſufruc. ad dominum reuertatur et hoc in prima. An autem pater vel mater per filium vel filiam libertū vel libertam a iure patrono poſſit manumittere ſeruum ſuum vel in eccleſia vel corā iudice vel inter viuos et in vltima voluntate vel directe vl̄ per fideicom. manūmittere voluerit. Dicit̄ ꝙ ſic. an ſit hn̄da diſtīctō etatis illius ſit maior vel minor qui manūmittēdus eſt querit̄ dicitur ꝙ non.

Si quis. Si aliquis ad ancillam ſuam conſuetudinez habuit et vſq̄ȝ ad mortē perſeuerauerit nec ipſam nec liberos eius heredes in ſeruitutem deducant ſed in libertatem eripiantur ⁊ hoc in prima. Licentia v̄o domino ſuperſtiti cōcedenda vti ancilla ⁊ ſobole quomodo ſibi placuerit et in vltima volūtate de eis diſponere eos alijs vt ſeruos legando vel in ſeruitute heredum remaneant relinquendo ⁊ h̄ in ſecūda. Si v̄o nichil de eis exp̄ſſit tūc poſt mortem eius ad libertatem perducant̄ ⁊ hec vera ſunt in omnibus nō hn̄tib9 vxorem. In alijs vero ſecus erit. quia habēti vxorem vt concubinam habeat etiam antiqua iura non permittunt ⁊ hoc in tercia.

De liberali cauſa.

Em. Si filios tuos tanquaȝ ſeruos diſtraxiſti an eoſ vendicare in libertatez poſſis reſtituto emptori precio queritur. Dicitur ꝙ licet rem illicitam cōmiſeris tamen eos ven. p̄ōt vl̄ nomīe eoꝝ in libertatem ꝓcla.

Si hu. Si ſuos meos quo ad opinionem poſſediſti et eos vendicando optinui ſi poſtea in libertatē proclamauerit an eis obſtet res inter me et te iudicata queritur. Dicitur ꝙ non.

Si liber. Si ācille mee liber homo ſe copulauerit habēdo eā vt concubinam et ei vt abſtineret denunciaſti nec abſtinuit forte an ob hoc mutet̄ ſua cōdicio vt ſeruus efficiatur querit̄. Reſpōdetur ꝙ non.

Si hijs. Si de poſſ. liber. aliquem in ſeruum petijſti et abſente te per contumaciam legitime citato ꝓnūciatus fuerit liber pretextu ſententie late in abſentia an poſſis eum petere in ſeruitutez queritur. Dicitur ꝙ non eſt ſecunda peticio tua admittēda et hoc in prima. ſi tamē poſtq̄ȝ ſciuiſti lataȝ fuiſſe ſentenciā infra. x. dies appellaſti an iure lata fuerit ſentencia inquiret iudex ap. et hoc in ſecunda.

Non ideo. Si fiſcus ancillā tibi vēdiderit an ideo minus ꝙ a fiſco eaȝ comparaſti poſſit ad libertatem ꝓclamare queritur. Dicit̄ ꝙ nō et hoc in prima. An autem ei obſit quo minus ꝓcla. in li. ꝙ cum vendebatur exceſſit numerū. xx. an. R̄n̄. ꝙ non. quia tūc habet locum ꝙ ei obeſſe poſſit cum gracia participandi precij prebuit aſſenſuȝ ⁊ hoc in ſecūda. Cui vero incumbat probatio. an ei prouocān depoſt de ſeruitute in liber. aut tibi q̄ritur. R̄. ꝙ ei incumbat onus probandi. q̄ȝ non probāte ius poſſidendi eam vt ancillā obtinebit in concuſſum et hoc in tercia.

Nec. Si ſcripſiſti te ſeruū meum eſſe an tibi preiudicaſti quo magis fias ſeruus queritur. R̄. ꝙ non. multo minus fieret tibi preiudiciū ſi te per vim compulſiſſem vt ſcriberes te ſeruū meū eſſe.

Si ab eo. Si in teſtamēto tuo ſeruum tuū manumiſiſti an heres tuus poſſit eum in ſeruitutem reuocare queritur. Dicitur ꝙ nō. licet de iure manumiſſio non procedat ex quo enim hereditatē adijt factum tuum debuit cōprobare.

Cum affirmes. Sic ſuo tuo de dādo ſibi et filijs libertatē accepta certe quantitate pecunie ſi non manumiſiſti ſicut cōueniſti non eſt compellendus ſtare conuentioni ſ3 hortabitur te preſes facere vt cōueniſti iure patro. tibi manendo ſaluo.

Cum preciũ. Si in libello ꝑ cum quẽ principi ꝯtra ſuũ tuũ porrexiſti ĩ prin. ſuũ. natũ ex ancilla aſſeueraſti in fine an ex ſcriptura poſteriori aſſeuerationi fauore libertatis ſtabitur coram iudice delegato ꝓpter vltimaꝫ aſſertionem in reſcripto cõtentam nec rediẽs ad principẽ aliud obtinebit vt potius dicendus ſit aſcripticius q̃ꝫ ſeruus vel ſic dixi impatori vellem vt cognoſceres inter me ⁊ quendã quẽ dico ex ancilla mea natũ etiam ille albertus carboñ. dixit impator intellexi ex verbis ꝓcum tuaꝝ ꝙ dixiſti ex ancilla tua natũ et dixiſti vocari albertum quo nomine nõ ꝯſueuerint vocari ſerui ſed liberi ⁊ poſſet eſſe ex ancilla natus non tamẽ ſeruus ideo videt̃ ꝙ tu non ſis audiendus.

Liberos. Licet liber homo tibi ſeruiat vel pactus ſit ꝙ ſit ſeruus non ob hoc ſibi preiudicat quomagis fuerit ſeruus.

Non mutant. Si ſeruꝰ tuus te ignorãte ad honores ciuiles aſpirauerit non ob h̓ ꝓbabit ſe eſſe ingenuũ. nec per hoc ꝙ pater eius aliquando ad ciuiles aſpirauit honores. ſed coram cõpetenti iudice de ſtatu eius q̃retur. ſ. an ſit liber vel ſeruus.

Si ex libera. Si liberũ vt ſuũ tuum diſtraxiſti. ei non ꝑiudicaſti quominꝰ in libertatẽ ꝓclamare poſſit vt fiat ſeruus ⁊ hoc in prima. Si vero ex ancilla tua natum diſtraxiſti. licet emptori ꝓcium ſeruus ſoluerit. non ob hoc erit liber.

Principali. Stichus dicebatur eſſe ſeruus meus. deceſſit relictis filijs ⁊ peculio. venit ticius ex aduerſo dicens peculiũ ad eum pertinere et ꝙ filij ſtichi ſerui erãt. quid iuris ſit querit̃. dr ꝙ non debet principaliter inquiri de ſticho et ita de carne ⁊ oſſibus. ſed debeo ꝓbare coram ꝑſide ꝙ dominiũ ſtichi ſpectabat ad me. quo ꝓbato peculium eius et filij michi aſſignabuntur. vel ſic ſi habui ſeruũ. ⁊ ille habuit peculium ⁊ deceſſit. non pt̃ q̃ſtio principaliter d̓ dñio iſtius aſſignari. ſꝫ ſi d̓ peculio eius fuerit ꝯtrouerſia poterit q̃ſtio illa agitari. prior ſentẽcia verior ẽ.

Licet. Si aliquẽ depoſitione libertatis in ſeruitutẽ petieris. lite cõteſt. in liberali cauſa. ea pendente interim ꝓ libero habebitur. quo ad cauſaꝫ liberalem exercendam.

Nec omiſſa. Si depoſitione ſeruitutis in libertatem ꝓuocaſti. non ob hoc tibi ꝑiudicabitur quod inſtrumenta natiuitatis tue non habueris q̃minus liberaberis. cũ ſuo marte currant. ⁊ ꝓut iuris ratio dictat decidatur alijs idoneis ꝓbationib⁹ adhibitis.

Si miniſteriũ. Si miniſterium mulieris liber ꝯduxiſti. et ea naſcente eam in dotem ꝓ filia dediſti. an ei ꝙ ancilla ſit dicenda ꝑiudicetur q̃ritur. dr ꝙ non maxime cũ erat minor. xx. an. nec talis diminucõeꝫ ſtatus patitur. niſi vendiderit ad preciũ ꝑtici. cũ etiam ante talem etatem quis libertateꝫ cõferre non poſſit.

Multis. Si te in ſeruitutẽ peciero de libertatis queſtione mouẽda. eo quod fratres tui ſunt ingenui an ſit admittenda talis exceptio q̃ritur. dr ꝙ non eſt idonea ingenuitatis ꝓbatio. qr pluribꝰ modis cõtingere poteſt vt tu ſeruꝰ ſis. fratres tui ingenui. ⁊ ecõuerſo vñ alia ꝓbatio eſt neceſſaria.

Ad probatio. Si me depoſitione libertatis in ſer. petieris. ⁊ eo ꝑtextu velim te repellere ꝙ michi fundũ tuum ad colendum locaſti. non ſum audiendus. quaſi hoc ingenuitatis ꝓbacio ſuffitiens nõ ſit. ſicut nec etiam eſſet ſuffitiens racio ad ſeruitutis ꝓbationem.

Principaliter. Si ſtichum q̃ a ſempronio in ſeruitutẽ petitur manumiſiſti. ipſe ſtichus ſeipm̃ defendere debet. et ei teneris ꝑſtare patrociniũ. qr cũ dico me manũmiſiſſe ꝓbare debeo ꝙ ſeruus meus fuiſſet aliqñ et eũ tanq̃ꝫ dominꝰ manũmiſi. Si vero per colluſioneꝫ dicat̃ ꝙ ſeruus ſit ſtichus ſempronij nõ amittam ius patronatus. vel ſic habebaꝫ ſeruũ. eũ manumiſi. ſempronius dicit ſeruũ ſuum eſſe. an a me aut a ticio ſit cauſa iſta agitanda q̃ritur. dic vt in lr̃a.

Sicut. Sicut vera libertas reuocari non poteſt. ſic dñs domuꝫ vel agrum locando ſeruo vel aliquid cũ eo ꝯtrahẽdo ad libertateꝫ eũ ꝑducere nõ vid̓r.

Eam. Si aliquis d̓poſitione libertatis in ſeruituteꝫ petatur ꝑẽdente liberali cauſa remanebit liber ſi ſuus mala fide fuit etiã libertatis poſitiõe qr aufugit a dño remanebit ſeruus et de eo fiet qd̓ fieret illo in ſeruit̃. poſſ. fuiſſet et hoc in ſecũda. Si v̓o dubiũ ſit impoſitiõeꝫ libertatis an ſeruitutis ſit per tormenta veritas eruet̃ et declarabitur et hoc in tercia.

Parentes. Si nata ex libera cõfiteatur ſe de ancilla natam. nũquid ſibi ꝑiudicat vt habeat̃ pro ancilla filie querit̃. Dicitur ꝙ nõ. qr ꝑ natiuitateꝫ parentes ꝯfiteant̃ nõ per confeſſ. et hoc in ꝑma. Si v̓o nata ex libera poſtea manumiſſa confiteat̃ ſe natam ex ancilla et ancillam eſſe ſiue ſimulãdo ſe ſiue errãdo hec ꝯfeſſa eſt ſibi nõ ꝑiudicat quo magis amittat libertateꝫ qr ex natiuitate non ex cõfeſſ. et hoc in ſecunda.

Si tibi. Teſtm̃ fe. filias tuas inſti. directã liber. ſticho reliquiſti ſi ſtichus liber factus magis vni ſuiat q̃ꝫ alij et ſic ad iracundiã ꝓuocat velit eum in ſer. reuocare an poſſit querit̃. Dicit̃ ꝙ nõ.

Interr. Si in abſentia iudicis interrogauero aliquẽ an ſeruus meus ſit ⁊ confiteat̃ ſe ſeruũ meũ eſſe an ꝑ taleꝫ cõfeſſionẽ ſibi ꝑiudicet̃ quo minus in liber. ꝓclamet querit̃. Dicit̃ ꝙ nõ. Et intellige de confeſſiõe facta corã iudice extra iudiciũ cum alias ſibi obeſſꝫ ſua cõfeſſio vl̓ melius nõdum mota cauſa liberali.

Sicut. Sic̃ quis ſeruũ ſuũ ad libertateꝫ ſine inſtr̃o manũmiſ. perducere pt̃. ſic inſtrumentũ factũ ſit et amiſſum nõ ꝓpter hoc amittit manumiſ. ſic̃ libertateꝫ ſeruo tuo a te preſtitã reuocare non potes ſic nec inſtr̃m quo magis libertatẽ amittat denegare debes. ſed ad ꝑſtanduꝫ inſtru. officõ iudicãtis vel cõdit̃. ex. l. iſta cõpellendus. Vel ſic ita nõ debes preſtare impedimentũ libertate retinẽdo vel denegando ei inſtrumentum manumiſſionis.

Auianus. An leonides auianõ ſtatus moueat queſtionem petendo eũ de liber. in ſeruit̃. et ſuccũbat eo ꝙ non ꝓbat. an copiã ꝓbationis ſe offerẽte poſtea nõ obſtãte except̃. rei iudi. poſſit iterato eũ in ſeruituteꝫ petere q̃ritur. Dicit̃ ꝙ nõ. Si v̓o cũ vno ex hr̃dibꝰ colluſerit dando ei pec̃. vt confiteat̃ alteri ſeruũ fuiſſe et confeſſus eſt. an alij cohr̃di confeſſio ſua ꝑiudicet q̃ritur. Dicitur ꝙ non.

Aui. Si quis de poſſeſſiõe ſeruitutis in libertateꝫ ꝓclamet ad probationeꝫ libertatis ꝓſit ꝙ auus eius ꝑmus creatus erat magiſtratus q̃ritur. Rñ. ꝙ non. qr ad iudicandum de alicuius ſtatu an liber ſit aut ſeruus. nõ pr̃is ſed matris inſpicit̃ conditio. Item nec dignitas aui materni ſufficeret ad ꝓbatiõeꝫ libertatis. nec quod auia mr̃na fuiſſet libera qm̃ ex pluribꝰ cauſis contingeret ſtatus hõim mutari puta quod potuit eſſe ꝙ vẽdidit ſe ad ꝓciũ parti.

De. Si ancillã alienã redimeris et eã in contubernio tibi copulaueris. an per hoc fiat libera querit̃. Dicitur ꝙ nõ. niſi eam manumiſeris.

Soluto. Libertus ꝑrono ſuo non aſſurrexerit vel ſalutauerit euꝫ. an data libertas ob hoc retineri poſſit queritur. Dicit̃ ꝙ non.

Subſcriptio. Si ſeruũ tuuꝫ manũmiſiſti ſubſcriptio filij appoſita non manũmiſſioni nec omiſſioni detrahit.

Licet. Si accepta pec̃. ſeruum tuum manu. an in ſeruitutem reuocare poſſis querit̃. Dicitur ꝙ non.

Libera. Si ſuus ad liberaꝫ conſuetudinem habeat. an fiat ancilla queritur. Dicitur ꝙ non.

Non. Si ſuus velut tutor res alicuius pu. admĩſtrauit. an ideo mĩus a pu. ei poſſit ſtatꝰ mouere queſtio q̃rit̃ Dicit̃ ꝙ nõ. ſꝫ bene habꝫ eũ in ſeruum.

Poſt. Si cũ ſuo tuo pepigiſti de dãda ei libertate poſt decẽniuꝫ an ſtare ꝯuẽtioni cõpelli poſſis q̃ritur. Rñ. ꝙ nõ. Similit̃ ſi pactꝰ ſis vt filij tui liberi alicuius fiãt vl̓ ꝙ miniſteriũ vẽderes nõ compelleris ſtare conuentioni.

Si fili. Liberũ generi tuo ſcienti ven/diderat. an tu eũ de crimine plagij vel ille te accuſare poſſit q̃rit. R. q̃ nõ nec gener ꝑtendere pt ignorantiã cũ tam ꝓiũctã pſonam nõ ſit veriſimile.

Nõ ſi limi. Creatus fueris nul/lo cõtradicente. an ideo min⁹ tibi poſſit moueri q̃ſtio q̃ritur. di/cit̃ q̃ non.

Liberos. Si liber homo ſe ſeruũ ꝓfitea t̃ ⁊ alius eũ ſtich/um noiauerit. an ob hoc fiat ſeruus querit̃ dicimꝰ q̃ non.

Iuxta. In liberali cauſa ſiue ex in/genuitate q̃s petat̃ in liber/tatem ſiue de libertinitate ingenui ꝓclama/uerit. abſente altera pte hoc eſt ſiue actore ſiue reo. cauſa decidi poteſt pꝰ cauſa con.

Iube. Si mulier aliqua lr̃as ſeruo ſuo miſerit et eum decurionẽ noiauerit. vl̃ ipſe ſe gerat decurionem. an mulieri ꝓiudicet̃ q̃minus ab ea ſtatus mo/ueat̃ q̃ſtio petendo eũ ex poſ. liber. in ſerui/tut̃. q̃ritur. R. q̃ nõ ſed huiuſmõi ep̃le caſſe ſunt ⁊ vane. maxime cũ ex teſtium ꝓfeſſio/ne ſecus oſtendat̃. et cũ in alio iudicio con/feſſus fuerit ſe ſeruum eſſe.

Placuit. Si mulieri ſtatus mo/ueat aliq̃s q̃ſtionẽ. pen/dente lite peperit. ꝓ ea lata ſniã ſibi et filio ꝓderit. lata cõtra eam ſibi ⁊ filio nocebit. natis vero ante litẽ cũ ſuo noie mouen da eſt queſtio ſtatus ⁊ ita noua īterpellatione opus eſt.

Si tibi. Moueat̃ ſtatus q̃ſtio ordi/nata libera cauſa. p li. con. ꝓteſtari potes q̃ aduerſus mouentẽ vel in iuriarum vel de calũ. ages. et ita cauſa libe/rali finita te ꝓnũciato libero ageres iniuria rum et petes reſtitui ea q̃ tibi ablata ſunt.

De aſſer. tol.

Lim. Si cui ſtatus moue/bat̃ q̃ſtio puta ſi pete/batur de poſſeſ. in ſeruitut̃. vel econuer/ſo ille ꝓclamabat de poſ. liber. in ſeruitut̃. faciebat aſſertorem qui ipm̃ liberũ eſſe aſſe/reret. Item ⁊ aliud erit viciũ quod ſemel cauſa liberali examinata et finita poterat ite rum agi. q̃ duo vicia tollit impator. dicẽs q̃ ſiue q̃s in ſeruitutẽ petat̃ ſiue de poſ. re/ſpõdeat ita tñ vt ſi ex poſ. liber. petit̃ conſti/tuat ꝓcuratorẽ. Si vero ꝓclamet hoc ei ñ cõcedat̃. cauſa aũt liberalis ſel̃ finita ampli us nõ moueatur niſi beneficio ap. fuerit ſu/ſpenſa. peculiũ vero illi⁹ q̃ in libertatẽ ꝓcla/mat ⁊ alie eius res q̃ ab eo qui ſe dñm di/cit vendicãt̃ ꝓ diſpoſitõe iudicis apud ſe/queſtrũ deponant̃ ⁊ hoc in ſcd̃a. Si vero quis ex libertate in ſuitutẽ petat̃ fideiuſſo/rem det iudicio ſiſti. ſi nõ pt. iuret q̃ pare/bit iuri. quo ꝓſtito ſi nõ veniat citatus ⁊ per ãnum abfuerit remaneat ſuus ⁊ ei qui litẽ ſibi intulit aſſignet̃ ⁊ hoc in tercia. Si vero is q̃ aliquẽ in ſeruũ petit lite cõ. coraꝫ vno iudice ad aliũ iudicẽ trahere ꝓſumpſerit ni ſi ſuus occaſionẽ ꝓſtiterit q̃uis dñs fuerit q̃ ſtatus moueat q̃ſtionem. ſuo iure priua/bitur. et hoc in quarta.

Expedita. Per ſupioreꝫ. l. duo vicia que olim cõſue/uerint eſſe in vſu ſublata ſunt. ſed videt̃ ſi aſſertor locũ nõ haberet hodie q̃d ꝯtinge ret q̃dam abſurditas. ſ. q̃d q̃s liberũ hoiem bona fide vt ſuum ꝯpaſſet. ⁊ ille de poſ. ſ. in liber. ꝓclamaſſet. ⁊ pet̃. iudicõ decederet nõ haberet ꝯtra venditorẽ regreſſuꝫ ꝑ emp torẽ q̃d olim nõ erat. q̃ aſſertor cauſam li/beralẽ ad finẽ ꝑduxit. Et ſi ꝓnunciaret̃ ꝓ libertate habebat emptor ꝯtra venditorem regreſſuꝫ. Hodie vero oſtẽderet venditor ſe ſeruũ nõ hoiẽ liberũ vendidiſſe. quod ſi oſtendere nõ poſſet quaſi libera pſona ven/dita habeat emptor ꝯtra venditorẽ regreſ/ſum noie euictionis.

Quibꝰ ad liber.

Iſpar. Si liberũ hoiẽ vt ſeruũ vendidiſti. ⁊ cũ apud emptoreꝫ eſſet in liber. de poſ. ꝓcla. valuit. an potuit. diſtingue. aut ꝑ ticipatus eſt preciũ aut nõ. ſi non ꝓcla. po/tuit. ſi ſic nõ. idem eſt in eo cui per fideicõ. relicta eſt libertas danda ab herede.

De latronũ. q̃dam erant qui dicebant̃ de ge/nere latronũ. ꝓpter quoꝝ ꝓſidiam cõceſſit impator vl̃ ꝓcurator fiſci. ſi quis aliquẽ de familia latronũ caperet dominus eius fie/ret. an ſic captus in ſeruitudinem redactus poſſit in libertatem ꝓclamare q̃ritur. dicit̃ q̃ non nec forte manumitti.

Si quis. Si de poſ. ſuitut̃. quis in libertatẽ ꝓcla. ⁊ res eius qui dicit̃ dñs tenuerit. aut confitetur res eſſe dñi aut diffitetur. primo caſu dño reddantur ſtatim. Secũdo penes eũ rema neant preſtita ab eo ſatiſdatione de hijs re/ſtituendis cũ fructibus et acc. ceſſionibꝰ ſi apparuerit eos dñi eſſe. ⁊ de hijs reſti. que ſubtraxit. hijs que ad eũ titulo legati vl̃ do nationis ꝑuenerint penes eum ꝓnũciatuꝫ ingenuũ remanentibꝰ hoc in prima ⁊ ſecun da. ita. ſ. vt finita liberali cauſa res de qui/bus erat ꝯtrouerſia quas ꝓclamãs ad liber tatẽ negabat ad dñm ꝑtinere apud ſeque/ſtrũ deponãtur. ⁊ ei qui melius ius habue/rit reddãtur. ⁊ hoc in tercia.

De ordine cogni.

Vm et. Dicebam te ſer/uũ meũ. volebas me accuſare de homicidio. primo eſt finienda cauſa liberalis. vt ſi ꝓnũcieris liber me accuſare poſſis.

Si de heredi. Deceſſit quis. ſtichus heredi/tatem eius petit et libertatem. q̃ cauſa prefe ratur queri t̃. R. q̃ liberalis et ea finita age tur per. here. ⁊ hoc in prima. Si vero petat heredi. ⁊ in modum excepc̃. obiciatur q̃ ſit ſeruus. cognoſcetur prius de liberali cauſa ſed ſup principali prius pronũciabitur. q̃ ſi ꝓnuncietur heres per cõſequens pronũ/ciabitur liber.

Si crimen. Ticius volebat ac cuſare mulierẽ ali/quam de homicidio. ſeius dicebat eam an/cillam. et de poſ. liber. in ſeruit̃. petebat eaꝫ Gaius defendebat eam dicens ingenuam eſſe. prius cognoſcetur de cauſa liberali po/ſtea agetur de crimine. quia ſi pronunciata fuerit libera min⁹ puniet̃ ⁊ ſi ancilla plus.

Si ſtatus. Ticius petebat a me fundũ. pecij eum de poſ. liber. in ſeruitut̃. prius agetur liberalis cauſa. vt ſi ꝓnũ. libera agere poſſit rei ven. profundo. ſi non non et hoc in prima. Si vero me accuſet. in modum excep̃. dicam non ſeruum proprium ſed alienum. ceſſat liberalis cauſa. quia de libertate non contẽ dit ſed deducatur accuſatio in iudicium. Et ſi appareat iudici q̃ talis ſit cauſa quia per ſeruum agi poſſit lis ſuo marte lis cur/rat ⁊ ad finem perducatur et hoc in ſecun/da.

Cũ ſtatus. Stichus habẽs de/bitoreꝫ. debitum ſu/um petere volebat. Ticius dicebat ſeruuꝫ eſſe prius agetur cauſa liberalis et termina bitur. et pronũciato eo libero petat debituꝫ pronunciato vero ſeruo non petat. Sed dominus. et ita deferetur debiti peticio in tempore ſentencie late in liberali cauſa.

Si res. Quidam quẽ dicebas ſer/uum tuum. ille econuerſo in liber. proclamabat. res tuas rapuit vel amouit. prius terminãda eſt cauſa liberalis vt ſi pronunciatus fuerit liber. accuſare eũ poſſis. ſi ſeruus euaneſcat. accuſatio vi bo norum raptorum et eum verberibus ſubij/cias.

Si quãdo. Bona ſtichi quē ſeruum tuũ dicebas rapuiſti vult agere aduerſus vi bo. rap. tu dicis eũ ſuũ tuuz eſſe e ↄtrario ille aſſerit ſe liberũ qd iuris ſit q̃rit'. R. ꝙ aget' cauſa liberal' ⁊ tũc q̃ret' de bõis cũ diſtinctiõe hac. aut ſtichus ꝓcla. v' poſ. ſuit. in liber. aut ecõtrario v' poſ. liber. in ſuit. pmo caſu nõ reſtituent' ſibi bõa. ſcdo caſu remãebũt. reſtituent' ei ſatiſdatiõe fideicõ. ab eo p̃ſtita de hijs reſtituēdis ſi ꝓnũciet' ſuus. ſi fideicõ. dare nõ poſſit deponent' apud ſeq̃ſtrũ ⁊ h' in ſcda. Pendēte vero iudicio iterũ alet' de hijs bõis i ea q̃titate quã declarabit iudex et hoc in tcia. Si vero ſtatus q̃ſtione nulla ei mota egerit ſtichus vi bo. rap. ↄ aliq̃z extrãeuz. ⁊ extraneus ſubcubuerit. et ne ſatiſfaciat executio rei iudi. ei ↄtrouerſiã moueris ſine ſatiſdatione reſtituet res cauſa liberali ſuo marte currēte et hoc in quarta.

De collu. dete.

Vm. Miler ↄſuetudinez h'ñs cũ ſuo ſuo dicebat euz liberũ filio ↄſentiente. interi ſuggeſſit pncipi ꝙ capt⁹ erat ab hoſtib⁹ ⁊ redēptus ab ea et ↄſtitutiõe cuiuſdã pncipis cauet' ꝙ captus et redēptus nõ amittat ingenuitatē. an fama ꝓ ſticho faciēte ⁊ filij ↄſenſu interueniēte ⁊ pncipis reſcrip. fiat liber q̃rit'. dr ꝙ nõ.

Liber. Habebã libertũ prouocauit ingenuitatē dedit michi .x. vt paterer ſupari. et cũ ꝓbare potui ꝙ libertus meus erat nõ ꝓbaui ſ; ſuccubui. qd iuris ſit q̃ritur. Dicitur ꝙ nõ amittaz ius qd habebã in ipſo. ⁊ detegēti colluſioēz iſtã iuſ p̃ronatus acquirat' q2 hoc cauet' ſe. con. ne paciſcēdo quis poſſit ſtatũ ſuuz et ad hoc eſt .s. de inge. ma.

Ne de ſtatu defunc.

Ditus. Stichus ſtãs vt liber ↄſeruã ſuam maũmiſit. deceſſit ſtichus ⁊ lapſuz eſt quiquēniuz a tpe mortis ſue. deceſſit maũmiſſa et h'dez inſtituit ↄ quē agit dñs ſtichi ⁊ domiciane ad bõa et excipiēdo dicit eũ ſuũ fuiſſe n' potuiſſe maũmittere. h'ſ duplicat ꝙ .v. ãni elapſi ſunt a tpe ſtichi vnde de ſtatu eius nõ eſt q̃rendũ quicq̃ p̃ſcriptiõe oppoſita. iudicat hec lex ꝓ herede et ꝓ ſtatu defuncti. ſ. ꝙ non retractabitur.

Si is. Ancilla ſtans vt libera in libertate deceſſit ⁊ filiũ ſuũ h'dem inſtituit lapſuz eſt q̃nquēniuz a tpe mortis ſue. deceſſit filius h'de tacito inſtituto. mouet q̃ſtiõez dñs de bõis filijs q2 dicebat eũ fuiſſe natũ ex ancilla ſua. Excepit heres preſcrip. quinq̃nnij oppõnendo q̃ currit a tpe mortis. qd iuris ſit querit'. Dicit' ꝙ locuz habz p̃ſcriptio. nec de ſtatu filij q̃renduz eſt et ꝑ ↄſequēs de bonis. et hec vera ſunt ſi mulier ſine interpellatiõe in libertate ſtetit ⁊ de

Quãuis. Si ſuus tuus deceſſit degens vt liber deceſſit h'de inſtituto nec a tpe mortis eius lapſuz eſt q̃nquēniuz. an de bõis eius et ſtatu mouere poſſis q̃ſtionem q̃ritur. Reſpondetur ꝙ ſic. Intra enĩ quinq̃nniuz durat p̃dicta q̃ſtio ⁊ qd debeat' peculiũ ↄgnoſcet v' ſtat⁹

Si is. Duo fr̃es h'ebant ſuũ cõmuuez q̃ſtione. vnus eũ manumiſit et h'dē inſti. ſcdz vetera iura accreuit fratri ſtetit in libertate et deceſſit h'de inſti. ſuis q̃buſdã libertatib⁹ relictis lapſuz ē q̃n. a tpe mortis eius. vult frat' mouere q̃ſtiõez v' bõis eius ⁊ ſtatu h'di ſcripto ⁊ ſuis liber. dõatis. an poſſit q̃rit'. R. ꝙ nõ põt ⁊ hoc in pr̃ia. Si vero intra q̃n. agere cepit peculiuz ꝓſeq̃ poterit ⁊ cũ maũ. ab eo expediri ⁊ h' in ſcda. Vel ſic certũ eſt ꝙ elapſo q̃n. nõ eſt q̃rēduz de ſtatu defuncti ⁊ hoc intelligitur cuz querit' de ſeruit'. vl' an fuerit maũmiſſus nõ de eman. fuerit vel nõ fuerit rite facta. i. coram cõpetenti iudice.

Quod eſt. Filius in patris conſti. ꝑtãte. ſtetit vt homo ſui iuris. deceſſit herede inſtituto ⁊ a tēpore mortis ſue lapſum eſt quiquennium. vult pr̃ vendicare bona filij ab herede ſcripto. heres excipit de lapſu quiquennij a tempore mortis. an p̃textu quiquen. iam lapſi pr̃ excludatur q̃ritur. dr ꝙ non quod enĩ cõſtitutũ eſt de hoc quin. non habet locum in eman. ſed in ſeruit'. vnde queritur an fuerit iuſte eman. vel non.

Si mater. Mulier vel libera ſtãs .x. filios heredes iſti. et lapſum eſt quiquenniũ a morte eius. an pupillus vel fiſcus petēs bona p̃ſcriptione quiquennij poſſit repelli q̃ritur. R. ꝙ poteſt ⁊ hoc in pma. Si vero aliquãdo ſtetit vt libera aliq̃n vt ancilla illud tempus quo diſceſſit inſpiciēdum eſt. quod per duos teſtes ꝓbabitur. ⁊ ſufficit ⁊ ſi tunc ſtetit vt libera lapſo quin. de ſtatu eius nõ queritur. alioquin ſic ⁊ hoc in ſecunda.

Si patri. Patri tuo corã non cõpetenti iudice puta priuato. a fiſco de ſtatu eius mouebatur q̃ſtio ſtetit vt liber et deceſſit et lapſum eſt quin. an filio ſuo ſtatus moueri queſtio poſſit q̃ritur. R. ꝙ nõ ſed ſtatus eius p̃ſcrip'. ꝑfect⁹ eſt. vñ ad honores vt ingenuus vl' vt ingenuoꝝ filius ꝓuehi. poteſt.

Repetitio. Seruus tuus aufugit et ſtetit in libertate dolo malo. ⁊ deceſſit. lapſum eſt q̃nquenniũ. bona ſua a quodaz detinent'. an nõ obſtan. p̃. tpis ea petere poſſis q̃ritur. dicit' ꝙ ſic.

De lon. tem. p̃ſcrip.

Illa. Si ſeruus tuus .x. ãnis vel .xx. abſens ſtetit vt liber an ſtatum ſuũ lon. temp. p̃. tueri poſſit querit'. diſtinguit' mala fide ſteterit i poſſ. libert'. q2 fugit a te aut bona. primo caſu nõ erit tutus p̃. ſcdo ſic ⁊ hoc dicit hec lex ſe. Et quod dicit in ſecũda. l. iuſto inicio. dic. i. iuſta cauſa dante iniciũ. puta cũ liber homo alicui ſeruiret de facto eum manumiſit ⁊ p̃dicto in libertate moratus eſt. ſ. .p̃. vl' dic ꝙ in ea opinione erat ꝙ crederet ſe liberum.

Sola. Si liberum hoĩez vt ſeruum .lx. an. detinuiſti. an ex tali tēporis diuturnitate vl' p̃. impediat' q̃minus ꝓclamet in libertatez vel fiat vl' ſit liber querit'. dicitur ꝙ non.

De peculio ei⁹ qui liber. meruit.

Onge. Si ſeruum tuum manumiſiſti. an videaris hoc periculum ſuũ ei conceſſiſſe. ad quod diſtinguit' aut int' viuos ma. aut in vltima volũtate. pmo caſu tacite eſt cõſenſum ſi exp̃ſſe ademptũ nõ fuerit. ſcdo caſu niſi ipa fuiſſet ↄceſſuz ad heredes trãſit quē ſit diuerſitatis racõ dic vt in gloſa.

De ſe. con. clau.

Vm. Duplex temp⁹ cõſiderabit' circa hominũ ſtatũ. pmo oẽs erant liberi ⁊ naſcebant'. Secũdo ꝓpter ferocitatē hoſtiũ inducta eſt ſuitus q2 capti ab hoſtib⁹ fiebant ſerui hoſtium.

Inter. Superuenerat ſe. con. quo cauebat' vt ſi ſeru⁹ ↄſuetudinē haberet cũ libera. ⁊ mulieri denũciatũ eſſet a dño ſui ne accederet. ⁊ ſcripta denũciatiõe nichilominus deceſſit efficiebat' ancilla illi⁹ cui⁹ erat ſuus. quod ſe. con. tollit impator de medio. et hoc in pma. idem eſt in mulierib⁹ libertine cõditõis ꝙ ꝓpter talē ↄſuetudinē cũ ſeruis habitã in ſuit'. ne detrudant'. ⁊ hoc in ſcda. Seruus vero vel aſcriptitius maxime a nupc̃. liberaꝝ mulieꝝ ſe abſtineat. quod ſi nõ fecerit dñi liberam caſtigandi eos habeãt facultatē ⁊ a mulieribus abſtinēdi eos. ꝙ ſi ↄtēpſerit dñi damnũ paciant'. ſ. ꝙ filij aſcripticij nõ erunt ei⁹ aſcripticij vel ſerui. qd eēt ſi aſcripticia vel ancilla eos ſuſcepiſſet ⁊ h' in tercia parte.

De nudo iure quiritũ.

Vtique. Sicut dudum triplex erat libertinoꝝ ſtatus vt inſti. v' liberti. ſic in ſuis. ꝙ q̃dam dñoꝝ plenũ habebãt dñiuz q̃dam ſemiplenũ. quidã mediũ. ⁊ h' erat introductum de iure ciuil'. ro. quod tollit hec lex ſtatuēs ꝙ oẽs dñi plenũ habeãt dñium nõ ſolum ſuorum ſed etiam aliarum reruz ad ſe ꝑtinentium.

De vſuca. ꝓ emp.

Ancipia. Si mancipiũ meum non habens ius diſtrahendi ticio vendidiſti. illud vendicare potero. nec emptori cũ furtiuum ſit ꝓabitur cauſa vſucapiendi.

Si contra. Si tutor ſeruũ quē teſtator ꝓhibuit alienari ſ; pupillo heredi ſuari p̃cepit puta q2

artifex erat diſtraxit an vſucapi poſſit queritur. Rñ. ꝙ non.

Si ma. Si ancillaꝫ meā michi ſubtractam bona fide emiſti et apud te concedit an partū poſſum petere q̄ritur. Dicitur ꝙ ſic licet ipſa ancilla in cauſam furtiuam inciderit.

Vendi. Si aliquo rem tuā diſtrahēte ratū habuiſti ⁊ hoc ꝓbatū fuerit an venditiōeꝫ retractare poſſis querit̄. R. ꝙ nō. ⁊ hoc in prima. Si v̄o te habuiſſe ratū ꝓbari nō poſſit ſꝫ emptoꝛ bōa fide emit vēditoꝛ bona fide diſtraxit ſi emptoꝛ eam vſucepit vēdicare nō poteris ⁊ hoc in ſcḋa.

Si parē. Si fundum alienum mala fide poſſeſſuꝫ vi tamē vt differat ab vltimo caſu quo ad parteꝫ diſtraxiſti ⁊ partē retinuiſti retentā cum fructibꝫ reſtitues diſtractam ſi emptoꝛ mala fide emit vel bona et nō vſucapta eſt dn̄s vēdicabit et hoc in prima. Si vero vi poſſediſti nec a bo. fi. emp. parabitur vſucapio et hoc in ſecunda.

Cum proba. Si alienā rem mihi obligaſti et mihi ſubripuiſti et vēdidiſti. an emptoꝛ poſſit eum vſucapere querit̄. Dicit̄ ꝙ nō.

Sciens. Si ſeruū meū contra voluntateꝫ meā vendidiſti furtū cōmiſiſti et hoc in prima. Nec a bo. fi. poſſ. vſucapiet̄ anteq̄ꝫ in poteſtateꝫ meā reuerſus fuerit et hoc in ſecunda.

Ex. Petebas a me. c. tranſegiſti et dedi tibi rem alienā et nomīe tranſactionis. an eaꝫ vſucapere poſſis titulo ꝓ trāſ. queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Cum. Si a pu. ſine tu. auc̄. ſciēs eū pupil. rem emiſti an eam vſucapere poſſis querit̄. R. ꝙ nō. ⁊ hoc in p̄ma Si v̄o eo vēdicante rem nec p̄ciuꝫ quo factus locupletioꝛ ē offerēte obſtet ſibi doli exceptꝰ. querit̄. R. ꝙ ſic et hoc in ſecunda.

De vſuca. pro do.

Ine. Rem michi dediſti ſiue dn̄s fuiſti ſiue nō et eā bōa fide ſuſcepiſti a me nō auocabit̄.

Donantē. Si ancillam alienaꝫ ticio donaſti dn̄o ancille nō p̄iudicaſti et ſi ſciens ꝯtra voluntatē dn̄i dediſti ꝯmiſti furtū nec vſuca. poterit.

Irritā. Donatio ꝑfecta retractari non debꝫ. ſi vero credidiſti me dediſſe rem meā quam nō dedi erroꝛ falſe cauſe nō facit te dominū. Idem eſt ſi credas rem nō meā qꝛ non vſucapies.

De vſu. pro dote.

Es. Si mul̄er rem alienā marito in doteꝫ dedit bo. fi. an maritus eam dotem vſucapere poſſit queritur. Rñ. ꝙ ſic.

De vſu. pro herede.

Vm. Pro hēde auus ticij maternus poſſidebat aliena mancipia deceſſit et eaꝫ ſucceſſit mr̄ ticij que fuerat ī ptāte patris tempore mortis ſue. querit̄ an ipſa vel ticius q̄ mr̄i ſucceſſit poſſint vſucapere illa mā. ꝓ herede. Rū. ꝙ nō. qꝛ in ſuo hr̄. hoc eſt in filio vel filia exiſtente in ptāte patris mortis tēpore nō habet locū titulus pro herede.

Nichil. An ſui. ſ. qui fuerīt in poteſtate defuncti poſſint vſucapere querit̄. Dicitur ꝙ non.

Opini. Seius aberat degēs vltra mare credebam ꝙ eſſe mortuus et qđ inſtituiſſet me heredeꝫ vel forte accepi bona ſua eram ꝓximus agnatus int̄ que erat res aliena. an eū pro herede vl̄ reſ aliena aut pro herede vel res ſuas viuētis vſuca. poſſiꝫ titulo ꝓ hr̄. querit̄. R. ꝙ nō.

Vſuca. Ad hoc qđ ꝓcedat vſuca. neceſſe eſt vt interueīat titulus et bo. fides. Si ergo aliquis poſſidebat rem furtiuā et ei ſucceſſi ſicut nō potuit vſucapere ſic nec ego.

Cōmunia de vſu.

Vi. Si locaui prediuꝫ colono an poſſit vſucapere querit̄ Rñ. ꝙ non quia non poſſidet.

Jam. Si cōꝑaui mācipium fiſci an poſſim id vſucaꝑe querit̄. Reſpondetur ꝙ non. et ſi probo quod id nō fuerit ius fiſci nec natum ex ancilla eius potero vſucapere.

Si mala. Anthiocus mala fide poſſidebat alienū mancipiū. ſucceſſi ei et bona fide poſſedi. an poſſim vſucapere q̄rit̄. R. ꝙ non. qꝛ fuit vicioſum a princi.

De vſuca. transfor.

Vm reuer. Sicut remouit imperatoꝛ nudū ius q̄ritum in ea vult auferre duo vicia. quorū vnū eſt in tꝑe. aliud in loco. olim eñ res mobiles in om̄i vſucapiebant̄ anno. res īmobiles biennio in italia ſed res ꝓuīcialis īmobilis nō poterat vſuca. hanc diuerſitateꝫ tollit impatoꝛ dicens. ꝙ res mobilis in om̄i loco triēnio vſucapiat̄. res īmobilis decēnio inter pn̄tes ⁊ hoc nō ſolum in italia ſed in ꝓuincia. et in om̄i vſuc. exigi bo. fi. a p̄ncipio nec ſuperueniēs ſcientia nocebit quominꝰ vſucapiat ſciens rem alienā ⁊ hoc dicit.

De acq. ⁊ reti. poſ.

J liberū. Si ꝓcurator meus nomine meo aliquā rē emerit. acq̄rit mihi ignorāti etiaꝫ poſ. ⁊ ſi tradens nō fuit dn̄s anteq̄ꝫ ſciā quod ab eo geſtū eſt vſucapere non potero. ſed inſueniente ſciā incipiam vſucapere.

Quāuis. Procuratoꝛ meus nomine meo emit mihi p̄diū. añ factā traditiōꝫ ꝓpria auctoritate ingreſſus poſ. p̄dij venditore ſciēte. vult venditoꝛ aduocare p̄diū eo p̄textu ꝙ nō interceſſit traditio. an poſſit q̄rit̄. dicit ſtultꝰ iudex quod poſſeſſi. nō acq̄ſiui. ⁊ per hoc aduocare poſſe. dicit imperatoꝛ ꝙ ille iudex q̄ taliter ſenſit nō erat inſtructꝰ. qꝛ ſufficit ad acq̄rendaꝫ poſ. ſi diu ſtetit in p̄dio illo. ⁊ n̄ p̄iudicat qđ inſtrumēto ēptionali non erat ꝯprehenſuꝫ qꝛ interceſſerat traditio.

Donatarū. Aliqua res donata erat infanti ⁊ tradita ⁊ corporaliter apprehēſa. an ei acq̄ſita ſit poſſeſſio. R. ꝙ ſic. licet aīmuꝫ acquirēdi nō habuit. qꝛ ſi diceret̄ qꝛ poſſeſſio. ſibi nō acq̄ret̄ qꝛ non hꝫ animi affectū plenū. ſeq̄ret̄ hoc quod nō acquiret̄ etiā per tutoreꝫ. cū nō tūc magis habeat affectū.

Licet. Licet in acquir̄. poſ. neccarius ſit actus corporeus ⁊ aīmus. retinet̄ tamē in ſolo aīo. vn̄ ſi habebaꝫ p̄dium ⁊ nō poterā ad illud accedere et colere ꝓpter circumſtantes īimicos. an ꝓpter hoc amittam poſ. q̄rit̄. R. ꝙ nō. qꝛ ſolo animo retineo.

Cū nemo. Si colono locaui p̄dium ad colenduꝫ. et illud vendidit volēs ſibi cauſaꝫ poſ. mutare quod poſſideret ꝓ ſuo ⁊ nō meo nomine. an michi p̄iudicauit q̄rit̄. R. ꝙ non ſed potero id vendicare. nec ſibi potuit vendicare cauſaꝫ poſ. i. nō potuit incipere poſſidere cū prius nō poſſideret.

Si nulla. Si abſente me poſſ. meam ingreſſus fueris ⁊ me remeante ſuſpicoꝛ poſſe repelli et ita amiſi poſ. non dn̄ium. an eam ꝑ interdictuꝫ vtile vn̄ vi repetere poſſis. q̄rit̄. R. ꝙ ſic. niſi. x. vel. xx. an. obſtet. vel ſic deieciſti me de poſ. p̄dij mei per vim. an id vendicare poſſim q̄ritur. R. ꝙ ſic. niſi. xxx. annoruꝫ michi obſtet exceptꝰ. ⁊ tanta p̄. exigit̄ ī hoc caſu qꝛ res erat vicio affecta qꝛ vi poſſeſſa.

Improba. Si p̄dium meum nullo precedēte iuſto titulo ticius ingreſſus fuerit. me non cōſentiente vel ꝓcuratore qui poteſtatem habuit vendendi vl̄ cōſentiēdi eum ingredi in poſſ. an ꝑ talem ingreſſum videatur ticius acquiſiſſe poſ. q̄ritur. R. ꝙ non habet iuſtam cauſam poſ. ⁊ ſic nec preſcribendi.

Per procura. Mandaui ꝓcuratori meo vt emeret mihi prediū. emit et ſibi traditū eſt. an michi ſit acq̄ſita poſſeſſio q̄ritur. R. ꝙ ſic. licet ꝓprietas ab eo ſeꝑari non poſſit Et ſi tradens fuit dominꝰ acquiritur michi dominium.

Nec. Vendidi predium meuꝫ ticio. auctoritate ſua ingreſſus eſt poſſeſſ. an ea ſibi acquiratur q̄ritur. R. ꝙ non. idem eſt in creditore cui obligaui prediuꝫ ꝓpria auctoritate vult illud poſſidere tāq̄ꝫ ex cauſa emptiōis. qꝛ poſſidere nō poteſt. vl̄ loq̄tur ī creditore volēte ꝓpria auctoritate īgredi poſ. bo. ſibi n̄ obligatoꝝ debitoris

Nemo. In acquiſ. poſ. duo ſunt neceſſaria. corporalis apprehenſio et animi affectio. ea ſibi queſita poteſt poſſeſſor trienio vſucape vł preſcribere decēnio inter preſentes vel vicennio inter abſentes niſi aduerſarius īterpellat poſſeſſ. mouendo ei litē et eam cōteſtando quia licet eam corporaliter teneat nō videt̃ poſſidere cū iā dubitat ⁊ vacillat d̃ iure ſuo.

Vicia. Si pater tuus aliquā rem ſubripiat vel de predio aliquem expulit et ei ſucceſſiſti viciū patris tibi nocet quia vſucape nec p̃ſcribere poteris.

Ex liberis. Coloni mei vel ſerui mei poſſidebant p̄dium meū et nomine meo ſi prediū relinquerint negligēcia vel dolo ꝑdiderint vł ingrederentur poſſ. an michi p̄iudicetur quo magis poſſ. amittam queriť. ℟. ꝙ non ⁊ hoc in prima. Si vero procur. dederim vt acquireret michi poſſ. rei michi donate ipſe vero acquirere noluerit et ſic alius intrauit poſſ. illius rei queriť an amittam poſſ. ℟. ꝙ ſic michi enim debeo imputare ꝙ talē elegi ꝓcuratorem et ꝙ dicit regula iuris ꝙ per ſeruum non poſſit fieri domini cōdicio deterior locum habet in queſitis nō querēdis vł adipiſcēdis in predicto vero caſu ſecundo ſalua michi erit actio mandati ꝯ ꝓcurā.

De preſcrip. lon. temp.

Vm poſt. Poſſidebaſ p̄diū quoddam ticius dicebat illud ad ſe pertinere ⁊ tecum eſt li. con. ſed non curauit ꝓſequi litē tu p̄diū vēdidiſti ſeio. an poſſit preſcribere ſpacio longi temporis queritur. Dicitur ꝙ ſic. Si vero vtatur acceſſiōe tua vendicatione preſcribere nō poteſt cum aduerſus te li. eſt con.

Longi. Ad hoc vt aliquis poſſit preſcribere aliquā rem. x. vel. xx. an. oportet ꝙ bona fide inceperit poſſidere et continue per totū tempus et ꝙ nō ſit interrupta p̃. per li. con. vel ſic ſi poſſedi rem tuam bo. fi. et cōtinue per ſpacium lōgi temporis ero ſecurus.

Si vnice. Si mr̃ tua dedit vitrico tuo vineas in dotē poteris eas repetere per preſidem ꝓuincie ſi longi temporis p̃. non exceſſit.

Diutina. Si velit quis preſcribere rē aliquā neceſſe habet pretendere titulum ſue poſſ. nec ſufficit dicere ꝙ ſucceſſit illi qui eā poſſedit. vel ſic pater tuus deceſſit te herede inſtituto inter res hereditarias inueniſtis res alienas. an eas poſſis longo tempore preſcribere queritur. Reſpondetur ꝙ non.

Nec poteſt. Ticius poſſidebat prediū meū ſeius mouebat illi litē de predio illo et fui aduocatus ticij in lite illa an ticius poſſit preſcribere ſpacio longi temporis. Dicitur ꝙ non nec michi preiudicauit quo minus vindicare poſſim quod ei preſtiti p̃ocinium.

Si fraude. Ticius induxit me dolo vt venderē ei rem meam quā alias non eram venditurus an eam preſcribere poſſit queritur. Reſpondetur ꝙ non.

Longi. Si emi aliquam rem ⁊ longo tempore poſſedi ſi amiſi inſtrumentum quo continebatur ꝙ emi an noceat michi. Dicitur ꝙ non. nec ſi aliquis michi illud ſubripuit nō ideo minus potui me tueri pre.

Si is. Mater tua adoptauit quendā in filium quod non potuit niſi beneficio principis in ſolacium liberorum amiſſorum in acie principis et tunc non coram iudice ſed ſacerdote et ita nō tenuit adoptio. deceſſit mater. filius adoptiuus poſſidet mācipia ex ſucceſſ. matris. an poſſit ea vſucapere queritur. Dicitur ꝙ nō. nec tibi vendicanti obſtabit lon. temporis pre.

Emptor. Seius emit quandam rem quam ticius dicebat ad ſe pertinere ita conuenit ſeium rei vēdi. ſeius opponit preſcrip. longi temporis an hāc excep. opponere debeat queriť. Reſpondeť ꝙ ſic. et ante litis conteſ. et eam ꝓbabit poſt litis conteſ. cum de intentiōe ſua docuit ſeius.

Nec. Ticius poſſedit rē alienam per vnum ānum. dn̄s fecit li. con. et in ꝓſecutōne litis lapſi ſunt duo āni. an iſti duo anni ſibi ꝓficiāt ad vſucapi. ꝓficiēdam q̄riť. d̃r ꝙ non.

Super. Ticius poſſedit rem alienam. x. an. inter p̄ntes. xx. inter abſentes. poteſt eam p̃ſcribere. nec eſt diſtinguendū an ex lucratiua cauſa puta ex donatione vel titulo legati aut ex nō lucratiua puta ex vendition. poteſt vti acceſſione tp̄is prioris poſſeſſoris.

Male. Li ex. Codicis dicit ꝙ ſi dedi rem alicui vel vendidi ꝙ ille qui accepit preſcribit. aucten. diſtinguit ꝙ ſi poſſideo rem alienā ⁊ eam do. anni diſting. an verus dn̄s ſciat vł ignorat rē ſuam alienatam nō poteſt.

Cum longi. Olim erat dubium qualiter deberet ītelligi quod d̃r ꝙ p̃. currit inter preſētes decēnio inter abſentes vicennio. Erat eñ q̄ſtio an eſſet neceſſe ꝙ actor ⁊ reus eēt in eadem ꝓuincia an non. ⁊ adde res eſſet in eodem loco vbi petitur. dicit ergo ꝙ p̄ntes debent intelligi q̄ habent domiciliū in eadē ꝓuincia de re que p̃ſcribiť. nec diſtinguit ſit in prouincia vel nō. Si vero habuit domiciliū in eadem ꝓuincia tunc intellige abſentes. ⁊ dixi ꝙ non eſt curandū niſi res que p̃ſcribiť. quia ille cuius res eſt habet actionem ꝓ ea ꝓſequenda. quia incorporalis eſt nec loco cōtinetur. ⁊ eadem ſunt obſeruanda ſi res incorporalis petatur. puta ſeruitus realis vel p̄dialis vel vrbana vł ꝑſonalis vt vſufruc.

In q̄bus cau. ceſſ. lon. temp. p̃.

Jis Locaſti colono p̄diū tuum ad colendū. nouerca tua inſtīa ꝑ que poteras ꝓbare dn̄ium p̄dij ad te pertinere ſubtraxit colono tradidit. vult ſe tueri p̃. x. an. dicēs ſe tenuiſſe ꝑ. x. an. an poſſit quia queriť. dicitur ꝙ non.

Seruorū. An ſuus alienus ſi. x. an. bo. fide poſſideať an p̃ſcribi poſſit q̄riť. diciť ꝙ nō. quia in ſeruo cū ſit res mobił ñ hab; locū p̃. ſ; vſufr.

Vnus. Habebam tecum rē ꝯmunem. eam. x. an. ſolus poſſediſti. an. p̃. l. t. te tueri poſſis quominus ꝓuocē ad cōi. di. iu. q̄ritur. ℟. ꝙ non. non eñ huic actioni p̃ſcribiť eo tp̄e.

Heredi. Si rem meā. x. an. bo. fide poſſediſti. certū eſt q̄minus agā rei ven. ad rem obſtabit michi lon. tp̄is. Et ſi hereditatē ad me ꝑtinentē ꝓ herede vel ꝓ poſſ. qui. x. an. poſſedit an tutus ſit lon. t. p̃. quominus agam pet. hereditati aduerſus eum q̄ritur. ℟. ꝙ non.

Si puerū. Si ſeruū meum ab hoſtib; captum quē credebas liberū redemiſti ⁊ tuis ſumptib; curaſti ⁊ lon. t. poſ. an michi vendicāti obſtabit lon. t. p̃. q̄ritur. ℟. ꝙ nō. ſed refuſo tibi ꝙ in eū erogaſti eū recuperare potero. cum eū ꝓ derelicto non habui.

Quib; non obicitur.

Empus. Si in expediť. degētis poſſeſſionem preſcripſiſti. an ei reuerſo non obſtante pre. detur petitio queritur. ℟. ꝙ ſic.

Cum pro. Si prediū alicuius medici exiſtentis in comitatu. principis dum erat abſens preſcripſiſti. an non obſtante. l. t. pre. illud recuꝑare poſſit q̄ritur. ℟. ꝙ ſic. nec eſt neceſſe vt ex ſpeciali beneficio principis petatur ne ſibi opponatur. l. t. p̃. cum iuſta abſentia eum excuſet.

Si poſſeſ. Si rem meam. l. t. p̃. iuſta cauſa bo. fide poſſediſti. tutus eris perpe. que rei pu. cauſa abſenti vel alio caſu fortuito non obſteť.

Non eſt. An rem minoris. l. tēporis p̃. poſſit quis. q̄ritur. ℟. ꝙ non. quia in minore etate non admittitur ſed in maiore.

Ne quid. mutuaui tibi. x. ſteti ꝑ. x. an. nec pecij. an p̃. t. tueri te poſſis queritur. ℟. ꝙ non. quia perſonali actioni. t. p̃. non obſtat.

Ab hoſti. Si capti ab hoſtib; rē vſucapere incepiſti. eo reuerſo vſuc. ꝯpleuiſti. dabiť vtił reſti.

Preſcriptis. Si rem meā bo. fi. inter p̄. x. an. poſſ. vel. xx. inter abſentes tutus eris ſed ſi aliquibꝫ eoꝝ. x. an. aberam cauſa rei pu. ſubduceret̃ de medio nec cōputabunt̃.

Sancimus. Si res militis dū eſt in expeditione vſucapiatur vel p̄ſcribat̃ illa tempora quibus erat in expeditione ſubducentur ď medio quia beneficiū exiſtens in domo ſibi denegabitur. ſed cum eſt in expedi. ſibi dabitur beneficiū ꝙ alias ſi alijs locis ſtet nō concedetur.

Si aduerſus cre.

Iuturnū. Mutuaſti michi. x. obligaui tibi pignora ea diſtraxi. vel aliquis extraneus ea poſſedit. x. an. an agēte te ypothe. pro pigñ. contra poſſeſſorem poſſit te pre. repellere querit̃. R. ꝙ ſic. ſi vero ego aut heres meus ea poſſideret nō obſtaret tibi lō. t. p̄. nichilominus p̄mo caſu aduerſus me ꝑ debito durabit ꝑſonal' actio.

Si debitori. Obliga. tibi pignora dedi ticio et longo tempore poſſedit. an poſſit agere aduerſus ticium ypothe. pro pignoribus non obſtante lon. t. p̄. querit̃. R. ꝙ non. nec poteris conuenire ticiū pro debito ſꝫ me tm̄.

De quadra. p̄.

Otum. Deceſſit ticius ſine hr̃de vnde bone ſua erāt vacantia et fiſco denūciata ea poſſedi per quadriēnium. an fiſcus a me ea aduocare poſſit querit̃. R. ꝙ nō obſtante quadriennij p̄. et hoc in prima. ideꝫ eſt ſi princeps aliquam rem de vacantibus michi dederit et p̄dicto tempore poſſedi qꝛ nō aduocabit̃ a fiſco nec alio ⁊ hoc in ſcd̃a.

Omnes. Olim ſi fiſcus rem aliquam vēdidit emptor patiebat̃ multociens controuerſiaꝫ. vnde imperator leo dederat priuil'. quibuſdaꝫ nobilibus vt ſecuri eſſent. imperator iuſti. extendit priuil'. per. l. iſtam ad omnes emptores vt quicūꝗꝫ a fiſco rem emeret ſtatim ſit ſecurus. idē eſt ſi imperator aliquas res donauerit ita tamē ꝙ dominus rei aduerſus fiſcum intra quadrenniū habeat regreſſum poſtea non et hoc in prima. Si vero rem aliquam a ꝓcur. fiſci emi et ipſe in inſtrō confeſſus eſt ſibi ſolutū non poterit poſtea opponere excep. nō ſolute pecu. ⁊ h' in ſcd̃a.

Bene. Si aliqs emebat a fiſco ſtatī ſecurus erat vt in lege ſuperiori non ita erat quando aliquis emebat ab imperatore aliquod p̄dium de ꝓprio patrimonio ſuo ſed idem de cetero debet obſeruari de eo qui emit a prin. quia ſtatim ſecurus erit et ſi ꝓcurator imperatoris vl' auguſte vēderet non habet neceſſe ꝓmittere de euic. ſꝫ ſufficit ſi faciat inſtr̃m et imperator ponat ibi ſignum ſuū. Item ſi añ. l. iſtā imperator dederat aliqꝫ rem alicui loco religioſo de cetero erit ſecurus.

Ne rei dominice.

Epe. Si ſerui vel coloni rei pu. receſſerint de p̄dijs et facti ſunt milites et lon. t. in militia ſteterint quid iuris ſit querit̃. R. ꝙ debent ſpoliari cingulo miltie et reuerti cum filijs et nepotibus ad p̄dia fiſci.

Uniuerſas. Coloni p̄cipis vendiderunt predia ſua an poſſint preſcribi queritur. R. ꝙ non. ſed imperatori dabit̃ facultas ea vēdicandi nec cogit̃ refundere p̄ciuꝫ emptoris.

Si qua. Si aliqnis occupauit predia impera. debet ea reſtituere nec prodeſt ei ſi impetret priuile. per fraudem vt liceat ei ea poſſidere.

De pre. xxx. vel. xl. an.

Um aſſeue. Poſſidebas p̄dium tributarium pro quo ſingulis an. ſoluebas tributū fiſco cum eſſes abſens per aliquot annos tritinus titus nunciauit ꝓcur. fiſci ꝙ in ſolutione tributoruꝫ longo tempore ceſſaueras et ipſe p̄dium illud diſtraxit vili p̄cio an reuerſus poſſis reſtitui ad p̄cium querit̃. R. ꝙ ſi emptor an. xxx. poſſedit a modo nō audieris petēs predium. ſi vero tempns nō effluxerit poteris vēdicare nec emptori p̄cium quod dedit refundes ſi probo ꝙ dolo et fraude acceſſit ad predij emptorem.

Male. Locaſti p̄dium tuū ticio pro certa mercede tenuit poſſeſſor illius. xxx. vel. xl. an. et ita ſe dominū dicit quaſi preſcripſerit. an poſſit preſcribere querit̃. Dicit̃ ꝙ non. qꝛ male eſſet dño p̄dij ꝙ cōpelleretur prediū ſuum amittere ⁊ aliquādo expellere bonos et vtiles colonos et nō idoneos ſibi ſubrogare. vel q̃d compelletur dñs quolibꝫ anno vocare teſtes et corā eis ꝓteſtari ſe dominū eſſe. Nec obſequitur lex conſtātini que dicit ꝙ ſi aliquis poſſedit prediū. xxx. an. ꝙ ſit ſecurus et nec requirit̃ initiuꝫ poſſeſſionis ab eo. qꝛ illa intelligēda eſt in eo qui ſibi ⁊ nō alij poſſedet ſed colonus iſte nō ſibi ſꝫ dño poſſidit vnde preſcribere non potuit.

Si cum. Omnis actio tam ſpecialis in rem vt rei vē. etiaꝫ male fidei poſ. preſcribēte ſiue in here. pōt ſiue ꝑſonalis vt certi cōditio ſpacio. xxx. an. tollit̃ etiaꝫ ypothe. ſimiliter que cōpetit creditori vl' ꝑ pignore ſibi obligato. quando extraneus poſſidet nō tollit̃ niſi. xl. an. vt ĩ. e. cū notiſſimi et hoc in prima. Si vero ticius preſcribebat rem meā. an ꝑ libelli oblationeꝫ porrectam prin. interrumpatur querit̃. R. ꝙ non. ſed ꝑ executorē ⁊ hoc in ſecūda. Et hec lex eſt generaliter intelligēda in qualibꝫ ꝑſona. ſ. tam maioris ꝗꝫ militis ꝗꝫ minoris excepto pupillo cui nō currit p̄. in pu. etate incipit tamē currere poſtea poſtꝗꝫ incipit eſſe pubes que incipit currere cōtra defunctū et hoc in tercia. Et intelligēda eſt hec lex de illis actionibꝫ que antiquo tēpore habebāt longam vitā et non de hijs que certo tpe limitabātur ſicut reddibitoria q̄ durat ꝑ annū et hoc in quarta. Elapſis vero xxx. an. an poſſit recuꝑari actio ſi ille cui cōpetebat dicat ſe hāc. l. ignoraſſe q̃ritur. Dicit̃ ꝙ non. qꝛ talis errat in iure. et ideo nō eſt audiendus et hoc in quinta. In ſuperiori. l. dictū eſt qualiter omnis actio tollit̃. xxx. annis ſed nō fecit mentioneꝫ de qualibꝫ actiōe in ſpecie dicit hic ꝙ ita ſeruat̃ in omni actione ꝙ dictuꝫ eſt ibi tanꝗꝫ expreſſiſſet omnē actioneꝫ qꝛ nullum ius nec pu. nec p̄uatū durat vltra. xxx. vel. xl. an. et qui p̄dicto tpe poſſedit ſecurus eſt dūmodo ſine cōtrouerſia poſſederit. qꝛ ſi aliqs poſſedit reꝫ meam et conueni eū interrupta eſt p̄. per li. con. Iteꝫ ſi aliquis ſtetit per tm̄ tempus in libertate ſecurus eſt.

Preſcrip. Si curie aſtrictus. xl. an. extra curiā ſteterit an ſe tueri poſſit p̄. querit̃. Dicitur ꝙ nō ſꝫ debet curie reddi. Superiores enim leges de aſtrictis curie non loquūtur.

Competit. Si poſſideo predia tributaria et omni anno debebam ſoluere. x. nomine tributi ⁊ per xxx. vel. xl. an. nō ſolui. an ſim ſecurus querit̃. R. ꝙ nō. ꝗꝫtum ad tributa ſed p̄dia tanto tempore preſcribere poſſum.

Cum no. Ypothecar̃. tollit̃. xxx. an. ſpacio. ſi extraneus non debitor vel eius heres poſſidet pignus quia tūc tolletur. xl. an. et currit hec p̄. ſi nō ſit interrupta pupil. non currit actio perſonalis vt certi conditio ex mutuo tollit̃. xxx. an. et hoc in prima. Si vero debitor primo pignus obligauerit vni. poſtea alij. et ſecūdus poſſ. det. an poſſit repellere primuꝫ ſpacio. xxx. an. Diſting. aut viuit cōmunis debitor aut nō. ſi ſic nō pōt repelli. xxx. an. ſpacio ſed. xl. an. ſi non. pōt repelli ꝑ ſpaciuꝫ. xxx. an. poſt morteꝫ debitoris. Si vero vult ꝯiūgere tpa quibꝫ poſſedit debitor cum tēporibꝫ quibus poſſedit ſecundus creditor tūc exigunt̃. xl. an. curricula. Et hoc ꝙ dictū eſt quando ſecūdus creditor hr̃. poſſidet etiā locū hꝫ quando ſcd̃s creditor poſſedit qꝛ prim⁹ creditor poſſidēs poterit repellere ſcd̃m ſpaciū. xl. an. niſi debitū ei ſoluatur ⁊ hoc in ſecūda. In tercia dicit ꝙ p̄. xxx. an. incipit currere ab eo tpe quo peti poteſt debitū qꝛ ſi ſub cōditione debeat̃ per. non currit p̄. niſi exiſtente ꝯditione. vnde ꝯtra mulierem incipit p̄. currere a tpe ſoluti mr̃imonij qꝛ ab eo tempore poterit agere ꝓ dote. vnde ſi ſtat. xxx. an. ꝙ non agat repellit̃ ab ypo. quā habꝫ aduerſus res mariti tacite ſibi obligatas. In quarta dicit illd̃ q̃d dictū eſt. ſ. ꝙ debitor pōt preſcribere pignus ĩtellige quando poſt nō ꝑuenit ad creditorē. vñ ſi ꝑueniat interrūpitur p̄. multo magis ſi ꝑ executorem vel li. interrūpatur. In quinta

dicit ꝙ interrūpitur p̄.qñ debitor incepit p̄ſcribere pignus.et poſtea ſecūdo puta lapſis.xx.an.fecit cautionē creditori recog. debitum.

Si vero. Aliqs ex cā legati ānui vel menſtrui vel ſimul teneatur michi in.x.qñ incipiat p̄.q̄ritur.R̄.ab eo tempore quo ceſſat i ſolutione rei debite q̄ꝫ aliquibus ānis vl' menſib⁹ ſoluit et peti poterat ⁊ hoc in ſexta. Jtem ſi aliqs accepit rem in emphiteoſim ñ poteſt eā vllo tempore p̄ſcribere qꝛ nō ſibi ſꝫ alij poſſidet.

Si quis. Si aliquis iuſto titulo ⁊ bona fide poſſedit rē alienam per.x.ānos int' p̄.xx.inter abſen. ſecurus eſt ſi cadat a poſſeſſione illius rei quā p̄ſcripſerat.habet accuſationeꝫ.ꝯ dñm ⁊ quēlibet et ꝯtra creditores quib⁹ fuerat primo res obligata.ſed pone ꝙ ſine titulo poſſedi aliquā.xxx.an.et a poſſeſſione cecidi. quid iuris ſit querit̄.diſtinguit̄.aut ab initō bo.fi.poſſedi aut mala.ſi bona habeo actionem cōtra quēlibet poſſidentem p̄terq̄ꝫ dñm. ſi mala tunc acc̄.non habeo aduerſus poſſidētem Sed verus dñs poſſit agere ꝯtra poſ. niſi ſecūdus poſ.ſpacio.xxx.an.poſſederit. Quod aūt dictū eſt ꝙ qñ poſſidet mala fide non datur michi actio aduerſus poſſidētem tunc habet locum quādo ſcd̄us poſſeſſor nonabſtulit michi rem nec ſubripuit Alioquī poſſum rem ab eo aduocare. Si vero rem aliquo modo p̄ſcripſi.et vocatus ad iudic̄.rōne illius rei p̄ſcripte non veni. aduerſarius meus fuit miſſus in poſ. eius rei quā p̄ſcripſerā.poſſum intra ānum recuperare poſ. ſi ſatiſdedi iudicio ſiſti. in illis aūt ꝯtractib⁹ in q̄bus vſure debentur ex illo tempore currat p̄.ex quo ceſſatum fuerit in ſolutione vſurarum.

Sepe. Olim ſi aliquis cōteſtaretur litem aduerſus aduerſarium ſuū.et impeditus aliquo caſu litē conſequi ñ poterat.lap.xxx.an.ſpacio cadebat ab actione ſua. Hodie aūt per li.con.ꝑpetuatur actio vſq̄ꝫ.xl.an.

De anna.ex.

Super ānali. Olī ſi aliquis poſſidebat rem aliquā in italia per ānum vel contrax. habebat excep.⁊ hic ānus extendebat̄ aliquādo vſq̄ꝫ ad.v.aliquādo vſq̄ꝫ ad decēnium quia in eo āno nō cōputabātur niſi dies in quib⁹ aliquis poterat agere.⁊ hoc corrigit impator dicens.hec ānalis excep. ceſſet et habeat locū.xx. vel.xxx.an. niſi in ipothe.q̄ extēditur vſq̄ꝫ ad.xl. annos. Omnes alie actiones perſonales mixte vt actio familie herc̄.⁊c̄.tollantur vſq̄ꝫ ad.xxx.an.⁊ ita demū currat p̄.niſi p̄rumpat̄ ꝑ li.cō.⁊ hoc in ſecunda. Sꝫ an filijs in aduent'. currat p̄. hic q̄ritur.dicit̄ ꝙ non cū patri non acquirant̄ qꝛ cū eſt in poteſtate ⁊ ſi agere vellet ñ poſſet et hoc in tercia.

Vt per ſe. Si aduerſari⁹ abſens fuerit.vel furioſus. vel infans vſq̄ꝫ meū habeat imperium ita vt eum cōuenire non poſſum aut mea ratio de qual'.eſt.nō poſſum auferre ſed debeo porrigere libellū preſidi ⁊ interrūpere p̄.ſi preſens non eſt porrigam ep̄o. Si ep̄us preſens non eſt mittā libellum ad edes aduerſarij ⁊ ꝓteſtabor corā teſtibus me velle eū cōuenire ſi poſſem ⁊ ſic ſua interrumpitur p̄.

Si tenebatur. Michi quis ad.x.ex cauſa locationis.et ad alia.x.ex cauſa venditionis.et ad alia.x.ex cauſa mutui.vel alia.x. petiero non exp̄ſſa cauſa an interrūpat̄ p̄. in omnib⁹.x.q̄ritur.R̄.ꝙ ſic in fi.l.⁊ hoc in prima. Jtem ſi tenearis michi ad.x.cauſa mutui.et pignora obligaſti.⁊ peto.x.certi.cōdi.ex mutuo an ypothecaria rūpatur queritur.dicit̄ ꝙ ſic et hoc in ſecunda. Si vero tenearis michi ex plurib⁹ cauſis et in libello meo certam q̄ꝫtitatem nō expreſſi nec cauſam ſed dixi ſic conuenio te quia michi es obligatus q̄ritur. an ſint ꝑpetuate omnes actiones quib⁹ michi tenebaris. dicit̄ ꝙ ſic.et hoc in tercia.

Quāuis. Curſum flūis per opus manufactuꝫ alio auertere nō poſſuꝫ ⁊ hoc in prima. Si vero flumen reſoluto alieno nouū fecerat ager q̄m circuit ad priorē dñm ꝑtinebat ⁊ hoc in ſecūda. Jn tercia dicit ꝙ ſi auferatur de fundo vnius aliquid et poſtea alij applicetur illius erit cuius erit fundus colluetur.

Hij quos. Jn egipto aliquādo riuus inūdat ex cui⁹ inundatione aliquid accreſcit poſſidēti predia tributaria et alij detrahitur. an cenſus vnius augeri alius diminui debeat queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Caſum. Jn egipto ꝑ niluꝫ ſiue in alijs ꝓuincijs per flumen aliq̄d alicui accreuerit.illud nec a fiſco vendatur nec petat̄ nec illi cui accreuit ſeperatī ꝓpter hoc cenſus nouus imponatur. vetus tamen augebitur cum de vnica decreſcit et hoc in prima. Quod vero ꝓ palude vl' paſcuis modicū preſtant cenſum ſi per eoꝝ diligenciam ad culturam redigant̄ et ad frugum fertilitatem tranſlata ſunt.illa vero petātur a fiſco nec vendant̄ nec cenſus augeatur et hoc in ſecunda. Jn tercia parte in dicit penā temeratori huius.l. vt puniatur in.l. libris auri et officialis prefecti p̄torio eadē pena punitur ſi alic̄.ſuggeſſerit quod poſſit venire contra ſtatuta huius.l.vel ſi p̄ſes alicuius inſtruxerit petentis vt preſit aſſcriptus huius.l.obſeruatione.

De ſen.pref.p̄to.

Jtigātibus. Si p̄fectus pretorio int' aliquos iudicauerit et altera pars ſe leſam affirmet.an a ſentencia poſſit appellari queritur.R̄.ꝙ non.ſed principi poterit ſupplicare nec refert fuerit ſentencia lata in cauſa pu.aut in priuata et hoc in prima. Jntra aūt que tēpora ſupplicare liceat querit̄.R̄.ꝙ intra biennium numeranduꝫ ab eo tempore quo p̄ceps ſucceſſit prefecto p̄torio iudici per inuocatiōeꝫ ſupplicātis et ſic poſtq̄ꝫ prefecto iudici incepit poſſe ſuccedi hoc eſt a tēpore late ſentencie a prefecto. vel dic poſt ſucceſſionem .i. poſt ſentenciam latam a prefecto qui alij iudici ſucceſſit et hoc in ſecunda.

Quomodo ⁊ quādo iudex.

Dn. Habebam ꝯtrouerſiam cum ticio incepit abeſſe inſteti.vt iudex ferret ſentenciam an compellendus ſit querit̄. R̄.ꝙ non.licꝫ reſcripto cuiuſdam principis cōtineatur ꝙ ꝯtra abſentes ſentencia ferri debeat.

Ceſſat. Judices quidaꝫ ſunt maiores quidam minores. puta ordinarij poſſunt aliquem vocare in ius ꝑ edictū ꝓpoſitum in albo pretoris. minores vt delegati vel pedanei non poſſunt ſed per ſe vel per nunciū. Si ergo in cauſa quā haberes cum ticio iudex minor ticium vocauerit nec venire voluit. an ferri ſentenciaꝫ poſſit cum non ſit ꝓpoſitum edictum ꝑemptorium queritur. R̄ñ. ꝙ ſic. Alijs modis poteſt poni ca.ſed dic vt in glo.

Ab ea. Jnter actorem et reum lite cō.reus incipit ab eſſe.iudex eum condemnanit.poſt.vj.menſes reuerſus eſt.ſi intra.x.dies a tēpore quo ſciuit ſe condemnatuꝫ nō appellauerit habebit neceſſe parere iudicatis ꝙ ſi appel.fuerit ſentencia lata non tenet.

Sint. Jnter ac.et re.li.con.reus incipit abeſſe.actor inſtabat vt iudex ferret ſentētiaꝫ tulit aduerſus reū ⁊ die feriato.an teneat ſentēcia. Dicit ꝙ nō Sed retractabitur ⁊ ea notioni alterius iudicis terminanda cōmittetur.

Sint. Jn cauſa quam habebam cuꝫ ticio iudex nobis aſſignauit diem et locum in quo comparere debebamuſ ſuggeſſi ꝙ alium locum aſſignauit vel ſupplicaui ex parte ticij vt alium locū ticio ignorante deputaret. ticius nō venit ſed in loco prius aſſignato vl' in alio nō curo exſpectauit iudex ſentēciauit. An ſit ſtandū huic ſentencie queritur. Dicitur ꝙ non.

Si preſes. Jn cauſa quaꝫ habebat ticius cum minore.xxv. an.curatorem habente cui curatori datūs erat actor qui adiutor appellat̄. ſuccubuit minor ⁊ actor appellauit ap.non eſt proſecutus quia deceſſit taꝫ ipſe q̄ꝫ curator iudex ap.eo tempore quo minor curatoreꝫ non habebat vel actorem ſentenciā p̄mam confirmauit. an huic ſentencie neceſſe habeat minor parere querit̄. Dicitur ꝙ nō.ſꝫ idem iudex notionem ſuam exhibebit.

Ea. An ſentencia lata altero litigantiū abſente et non per ꝯtumaciaꝫ teneat queritur. Dicit̄ ꝙ non. Nec ſua abſencia ꝓ preſentia eſt habenda puta ꝙ eſſe cō/

tumax quo caſu per inde eſſet ac ſi preſens eſſet et teneret ſentencia.

Conſentaneū. Lite con. inter actorem et reuz. Reus incipit abeſſe qualit᷑ iudex ꝓcedere debeat queritur. R. ꝙ citabit euz tribus edictis vel vno ꝓ omnib⁹ peremptorio in quo cōminabitur quod ꝓcedet in cauſa et ſententiaz feret niſi reus ſe preſentauerit quo nō veniente auditis allegationibuſ partis mittitur actor in poſſ. rei petite ſi fuerit actio realis et reus de poſſeſſore fiet petitor. Si vero fuerit perſonalis actio puta conditio certi ex mutuo mittit᷑ actor in poſ. bo. rei ſecunduz menſurā debiti declarati.

Autentica.

Qui ſemel. Lex codicis dicit quando reus abſentat ſe poſt li. con. Autentica dicit quid iuris ſit quādo actor añ litez con. ſe abſentat. Dic ergo ticius volebat me cōuenire corā iudice porrexit michi libelluz vel ſupplicauit principi. iudex fecit me citari actor īcipit abeſſe quid iuris ſit q̄ritur. Dicit᷑ ꝙ iudex citabit eum trib⁹ edictis per interualla .xxx. dierū ⁊ ideo citabit eum ter. q2 actor forte nō exaudiuit vocem preconis pōt citare tam delegatus q̄3 ordinarius ſi ergo actor non intra tres menſes dabitur ei ſpaciū vnius anni. Et ſi non venerit iudex pronunciabit.

Tres. Lite conteſtata inter actorez et reum. reus cepit abeſſe cum citatus eſt non venit habendus eſt pro contumaci et perinde ac ſi eſſet miſſuz peremptorium.

Cum. Lite conteſtata reus cepit abeſſe rei pu. cauſa et ita ex neceſſitate contra eum ꝓnunciatū eſt. an teneat ſententia q̄ritur. Dicitur ꝙ non.

Cum preſe. Lite cō. reus incepit abeſſe iudex tulit ſententiā. ſi intra .x. dies poſtq̄3 ſciuit cōtra ſe ꝓnunciatu3 non appellauit parere iudicatis tenetur.

De ſen. ex peri. reci.

Rbitri. Si iudex ſententiam ſcripſerit nec recitauerit ſed ad recitāduz litigatoribus dedit clauſam vel apertā. an teneat ſententia hmōi q̄ritur. Dicitur ꝙ non ſed citra ap. beneficiū ex integro iudicabit p̄les.

Hac lege. Iudex in cauſa d qua cognouit non p̄cipitāter ſed cum deliberatione debet ꝓnunciare ⁊ ſententiā in ſcriptis redigere et per ſe partibus recitare excepto prefecto p̄. et alijs illuſtribus qui per officialez ſuū recitare poſſunt. an aūt ſentenciaz quam tulit poſſit iudex corrigere vel mutare dicitur ꝙ non.

Statutis. In ſcriptis debet iudex ferre ſententiaz et hoc in prima. Alioquī nec valeat nec ab ea neceſſe erit appellare. et hoc in ſecunda.

De ſen. et inter. o. iud.

On videtur. Mulier in cauſa quam ticius habebat aduerſus eam ordinauit procur᷑. iudex tulit ſentēciam non in perſona procuratoris ſed mulieris cum ip̄a nō affuit in iudicio. an teneat ſententia queritur. Dicitur ꝙ non.

Si arbitri. Iudex delegatus q̄ liber credebatur de cauſa quadaz cognouit et pronūciauit poſtea apparuit ꝙ erat ſeruus. an retractāda ſit ſententia querit᷑. Dicitur ꝙ non.

Preſes. Sententia que abſo. vel condem. non continet nō valet.

Prolatam. In cā de qua cognoſcere debebat iudex primo pronunciauit et poſtea li. con. fecit partes iurare de ca. an valeat ſententia queritur. Dicitur ꝙ non. quaſi contra formaz iudicioꝝ prolata.

Cum fiſcus. Fiſcus habebat quoſdam principaliter ſibi obligatos ⁊ quoſdam fideiuſſorio vel mandatorio nomine. fiſcus conuēit fideiuſſores qui petiēt ſibi cedi acc. aduerſus prin. et pignora ſibi tradi ſi fiſcus deſideraret ſibi ſatiſfieri ab eis ꝓcur᷑. et qui cognouit inter fiſcum et priuatum pronunciauit acc. cedendam et pignora tradenda. an valeat ſententia queritur. Dicitur ꝙ ſic. ſi a ſententia non fuit appellatum.

Cum. An ſententia lata in coquina vel in lupanario valeat queritur. Dicitur ꝙ non.

Ex ſtipu. Frater tuus .x. tibi promiſit per ſtipul᷑. cum nō ſolueret vocaſti eū ad ius et volebas euz cōuenire. iudex ſuaſit tibi vt fratrem tuū non conuenires ſed cum eo trāſigeres vel iniurias tibi intulit niſi tranſigeres. an talia vba iudicis tibi p̄iudicent quo minus acc. tibi competentez poſſis queritur. Dicitur ꝙ nō ſunt curanda talia vba iudicis. nec omnis vox iudicis eſt ſentētia. ſed talis que in ſe contineat condemp. vel abſol᷑.

Libera. Ancillam mihi vendidiſti et tradidiſti. vel quia eras debitor meus in .x. ex cauſa mutui eaz in ſolutionē michi dediſti. ꝓuocauit in libertatē et pronūciata eſt ei libera qualiter mihi ſuccurratur querit᷑. R. quod ſententia per appel. non ſuſpenſa nō reſcindetur. Sed in p̄mo caſu ſi tibi denūciaui cum in libertatem ꝓclamauerit agam exem. ad intereſſe. In ſecundo caſu agam ad debitū acc. priſtina.

Poſt. In cauſa quam habebā cuz ticio. iudex mihi condemnauit ticium iu. c. vult poſtea mutare ſententiam Queritur an poſſit. vel ipſe vel ſucceſſores Rñ. ꝙ non. Sed videtur ꝙ poſſit quia in eo ꝙ iudex ꝓnūciat in cauſa. poſtea in cauſa ꝓprietatis pro aduerſario. et ita per conſequens aduocabit᷑ a me poſſ. et ſic ꝑ poſteriorem ſententiam videtur mutare primaz Sed non eſt verum. quia cuz ꝓnunciat ſuper ꝓprietate pronūciat in alia. Vel dic ꝙ diuerſe ſunt cauſe. cauſa ꝓprie. ⁊ poſſ. Itē non obſtat ꝙ iudex pōt mutare ſententiam interlocutoriā quia ꝑ talez ſententiam cauſa non diffinitur.

Nulli. Si megiſter artꝫ gramatice vel quis alius interdixerit tibi ne amplius ſtares in patria tua. an valeat talis ſententia querit᷑. Dicit᷑ ꝙ non. cuz non habeat poteſtatem ſtatuendi hoc.

Cum iudex. Iudex in cauſa quam habebā cū ticio ꝓnunciauit alterū noſtrum debere iurare. nec ſic dixit abſoluo te ſi iuraueris vel condemno te ſi ticius iurauerit. an valeat ſententia queritur. Dicitur ꝙ non.

Iudi. Tam in greca q̄3 in latina lingua ſententia proferri poteſt.

Nemo. An iudex ſcd̄m ꝙ alius iudicauit in conſimili caſu ſententiam proferre debeat ſequendo talez ſententiam queritur. Rñ. ꝙ non. Etiā ſi eſſet lata p̄fecto p̄. vl᷑ ab alio magiſtratu ſ3 ſecundum quod ſibi videtur ſequēdo leges et iuſticiam iudicare debet.

Cum propter. Si ſcolaris boñ. conueniat ciuem boñ. coram poteſtate et velit ſcolarē reconuenire. an poſſit allegare priuile. vt ſub magiſtro recon. queritur. R. ꝙ non Sed ſub eodem iudice ſub quo conuenit ſub eodem debet conueniri.

Autentica.

Et conſen. Hec autentica dicit idem ꝙ lex. C. ſed addit. pōe ergo ſic. Ticius cōuenit me apd̄ iudicem volo eum reconuenire coran alio iudice. An poſſim eum recuſare. Rñ. ꝙ poſſum. et debemus alium petere iudicem nobis dari. Si vero in prin. cauſe nō dixit ticio nūc debeo expectare ꝙ ſententia detur ī cauſa t̄minata potero cōuenire ti. cum corā alio iudice.

Cum. Olim ptās boñ. delegauit te iudicem ad aliquā cauſam et ita dixit nullus recuſet talem iudicem ante ſententiam vel ab eius ſententia appel. An poſſit talis iudex recuſari queritur. R. ꝙ ſic ante litem cō. et appellabitur poſtq̄3 tulerit ſententiam.

De ſen. que ſine cer. quā. ꝓfer.

Vm. Petij a te .c. ſuccubuiſti. appellaſti. iudex appellationis confirmauit primā ſententiā et p̄cepit vt preſtares vſuras donec ſolueres .c. An valeat ſententia cuz certa quantitas vſuraruz in ſententia nō ſit cōprehenſa querit᷑. Rñ. ꝙ tenet. Alijs mōis ponitur dic vt in gloſa.

Quanquam. Debebas fiſco .x. fideiuſſi pro te cōuenit me ꝓcur᷑. fiſci dicēs me promiſiſſe ſeruare fiſcum indemnē ꝓcur᷑. ce.

qui cognoſcit inter priuatū et fiſcuȝ condē
nauit vt preſtarem indemnitatem fiſco. an
ſententia teneat queritur. Dicitur ꝙ ſic. Li
cet in ea nō ſit certa quātitas compꝛbenſa.

Hec ſen. Mulier ſoluto m̄rimo/
nio ꝓpter conſanguinita
tem. vel quia habebat alium virū vel aliam
vxorem repetebat dotem a viro. iudex pro
nunciauit ſic condemno te maritū vt reſti/
tuas quod accepiſti nomine dotis. An va/
leat ſententia queritur. Dicit̃ ꝙ non. Un/
de ſi alius iudex cognouit et maritū ad cer
tam quantitateȝ condemnauit. valet ſentē
tia retractata pꝛia niſ. fuit ab ea appellatū.

Hec ſine. Petebam a te. c. iudex
condemnauit hoc mo/
do. pronūcio vt ſoluas quicquid debueris
cum vſuris nō deſcēdendo ad certam quā/
titatē. Nūquid valet ſentētia. Rn̄. ꝙ nō

De ſen. que ꝓ eo q̄d inter pro.

Um plures. Si ti/
cius te
neatūr michi ex alio cōtractu. aut
ille conſiſtit in dando aut tradēdo puta ex
venditione ad tradendum rem vel ex locati
one. aut faciendo. Primo caſu ſi non fecit
quod conuenit. i. ſi non dedit vel tradidit
tenebitur mihi ad intereſſe. v. gra. puta in
tereſſe ſeu p̄cium conuentum fuit. xx. rei cō
mune preciuȝ fuit. xxx. intereſſe meū ſingu
lare non excedit duplum communis inter
tereſſe et ita non excedet. xl. Secundo cāu
cuȝ conſiſtit in faciendo puta quia debebat
mihi facere domū iſte cōtractus dicitur in
certus niſi factū in obligatione incertuȝ eſt
vt. ff. de v. ob. vbi non. §. id quod hoc caſu
Si ticius nō facit quod conuenit poſſuȝ pe
tere totū ſingulare intereſſe etiam ſi excedit
duplum cōmunis intereſſe et totū damnū
quod in te habuiſſem reſartiret et lucrū ꝙ
percipꝛe potuiſſeȝ ſi domus facta fuiſſet dū
tamē probē. Nec enim ſimplici dicto meo
credetur. vt ſi dicerem. Si domus facta fu
iſſet rex anglie hoſpitatus fuiſſet in ea vel co
mitatū vel dimid am regni ſui michi dediſ
ſet nō ſum audiendus. ſed debet iudex mo/
derare intereſſe nō eſtimando in infinitum
quia ideȝ dicitur in pena vt pena conuētio/
nalis preſtetūr ſicut partib9 contrahētibus
placuit puta ꝓmiſiſti penam michi. c. ſi nō
traderes digeſtuȝ. Si vero pena legalis pe
tatur puta cōuenio te actione furti in hoc ca
ſu conueniaȝ te ad penam quādiu ſc̄dm ꝙ
l. ſtatuitur. Eſt enim vt impatoꝛ dicit inter
eſſe conuen. ⁊ ſingulare. de ſingulari loqui
tur hec lex conuenit te p̄tatur conuē. Si et
mulier ſingulare ſicut hac lege cōpꝛehēſuȝ
eſt. et eſt intereſſe ſingulare rei ad precium
vel eſt damnum emergens et lucrū ceſſans
eo ꝙ nō fit quod cōuenit fieri. Uel ſic dic
caſum cum agitur ad intereſſe ſingulare re
fert an agat ex certo cōtractu an in certo. p̄
mo caſu debet id intereſſe excedere dupluȝ
intereſſe cōmunis. in ſecundo caſu debet p̄ſ
tari quantum id ſit ita vt non extendatur
in infinitū ſicut eſt pena cōuentionalis cer/
to fine cōcludit̃ ſimiliter et legalis. Nec vl
tra eas aliquid peti pōt. ſic ad intereſſe ſin/
gulare certo termino debet concludi. et hec
obſeruanda tam in lucro q̄ȝ in damno quia
in lucro quod petitur verſatur intereſſe.

Si a nō compe. iudi.

Udex. Delegatus iudex
i cauſa qua peteba/
tur ...... ſempronianus ꝓnū/
ciauit de ſeiano. An valeat ſententia queri
tur. Dicitur ꝙ non.

Simili. Magiſter militum cogno/
uit de cauſa de qua debuit
cognoſcere iudex ciuilis. puta iudicauit in/
ter priuatos et delegatus fuit ab eo qui nō
potuit eum dele.. nunquid valet ſententia.
Dicitur ꝙ non. Nec neceſſe eſt ab ea appel
lare ſi iudex datus vt cog. de ꝓpꝛie. ꝓnūci/
auit ſuper poſſ. non valet ſententia. et in p̄n
ci. non ſoluȝ in fiſci cauſa ſententia a nō iu/
dice lata non tenet ſed etiam in priuatoruȝ
cauſa conſtituit. qui iudicem vel aduerſari/
um. i. procur̃. vel aduocatū aduerſarij per
pec̄. corrūpit cadat ab hac actione quia tal̃
videtur de iure ſuo diffidere.

De pena iudicis qui male iudi.

Dn. Iudex qui accepit pec̄.
punitur. quia fit infamiſ
et litem ſuā facit qꝛ tantū dare debet q̄ȝtuȝ
erat deductum ad litem.

Autentica.

Nouo. Hec auten. ſtatuit alias pe
nas in iudice qui accepit pe-
cu. quia ſi ꝓmiſero me dediſſe pecuniā non
punioꝛ ſed iudex in tripluȝ eius quod acce/
pit. Si alipuid ergo ꝓmiſſum fuerit in du
plum et priuabitur ptāte iudicandi ſi cauſa
erit pec̄. ſi crimialis omnia bōa iudicis con/
fiſcant̃ et relegabit̃. Si vero ꝓbatum non
fuerit ſi ſe accepiſſe iurauerit liberat̃. ſi vero
iurat punit̃ ac ſi accepiſſet ⁊ ego punioꝛ qꝛ
ſoluo tm̄ cōmitti priuatarum rerū quantuȝ
erat in lite. Si v̄o cauſa eſt criminalis bōa
mea confiſcabunt̃ ſi iuraui me nō dediſſe ſȝ
poſtea ꝓbetur me dediſſe nō ſolum ego ſed
iudex punitur ſicut ſup̄dictum eſt.

Sen. reſcin. nō po.

Eque. An iudex ſentenciā
ſuam retractare poſ
ſit querit̃. Dicitur ꝙ no. Nec ei9 ſucceſſoꝛ
ſi ſc̄do feratur ſententia nec tenebit nec ab
ea neceſſe eſt appellare.

Pecon. Tenebar tibi in. x. feci
tibi pactū de n̄ petendo cō
uenisti me nec excep. pacti oppoſui et ſuccu
bui. An poſt ſententiā poſſim eam op. Di/
citur ꝙ nō. niſi fuerim minoꝛ quo caſu reſti
tuar. ſi fuiſſem maioꝛ vel abſens appello ali
ter. n. ſub p̄textu excep. nō op. nō retracta
tur.

Impetra. Sententia
lata inter actoꝛē et re/
um ſi aliter impetrare voluerit vt ſententia
reſcindatur. An ſit audiēdus querit̃. Dici
tur ꝙ non. quia nec reſcriptū puta priuile.
cōcedetur nec conſenſu habebit effectū.

De fructi. et li. ex.

Dc. Rem meā bo. fi. poſſ. et
fructus percepiſti et ſum/
tus in ea feciſti ſi cōueniam te rei
ven. pro te quid nomine fructuū contineat̃
queritur. Rn̄. quod id q̄d ſuper eſt de dict
expenſis.

Litigatoꝛ. Egi cōtra te rei ven.
et obtinui ſententiam
vt rem cum fructib9 michi debeas reſtitue/
re ad quid mihi tenearis querit̃. R. ꝙ nō
ſoluȝ ad rem ⁊ fructus extātes ſȝ ad eos q̄s
percipere potui poſt li. cō. que dicta ſunt ve
ra ſunt in b̄f. ma. fi. poſſ.

Terminabo. Petij a re. x. et
obtinui puta iu
dex te cōdemnauit te natura ex primēdo d̄
expenſ. in ſentētia. An eas petere poſſim q̄/
ritur. Dicit̃ ꝙ non. Etiam per principeȝ iu
dex tm̄ in cōtinenti quādo ſententiam dixit
potuit te michi in expenſis cōdemnaſſe.

Non habebam. Litē cō/
tra ticiū
in ciuitate bon̄. impetraui reſcriptū quod ip
ſe redderet michi tremone quia ibi petij iu
dicē. ticius multa expendit in itinere in ad/
uocatis nec ego cauſam meā ꝓſequoꝛ et ſi
cauſa eſt criminalis ſubibo penā talionis ſi
cut pec̄. condemnaboꝛ in expenſ.

Cum. Impetraui priuil̃. vt nichil
vel minus darem ſportularuȝ
vel ſumtum. ſ. iudici vel executoꝛi tantūdeȝ
dabit aduerſarius meus et non plus. Uel
ſic ne aliquis obſtet contra eū impetraui p̄
uil̃. vt vel nichil vel minus nomine ſportu/
larū vel ſum. darem ſi obtineaȝ et velim pe
tere ab aduerſario omnia que expendiſſem
ac ſi priuil̃. nō impetraſſem non poſſem ſed
id ſolum quod expendi.

De re. iudica.

Ebus. Commodaui tibi
equū ſurreptus eſt
egi cōmodati aduerſus te et obti/
nui poſtea equū recuperaui ſi agā acc̄. in fac/
tū ex re iudicata repellendus ſum ꝑdo ma.
excep. al̃. rei iudi. ſtandum eſſet vel tenebā/
ris mihi ex vna cauſa in. x. ex alia. xv. iudex
credens. x. et. xv. continere. xxx. cōdemna/
uit te in. xxx. querit̃ an valeat ſentētia. Di/
citur ꝙ ſic. Alioquin nullus eſſet litiū finis
et hoc intellege veruȝ eſſe niſi erroꝛ eſſet ex
preſſus in ſentētia vt ſic ꝓnunciaſſet iudex
quia. x. ⁊. xv. faciūt. xxx. ideo te condemno
in. xv.

Si pe. Pecuniaȝ meā ſubꝛipuiſti eā
petij in ea et in pena michi con
demnatus es ſi a ſententia nō appellaſti ha
bes neceſſe ſtare iudicatis.

Sub. Debeo tibi.x.feciſti mihi pac. de non pe.et factū fuit inſtrm̄ ſi poſt rem iudicataȝ tale inſtrumentū inuenitur.an reſcindatur ſentētia queritur. Dicitur ꝙ non.

Ad. Judex condemnauit aliquē in certa ſumma nec appellauit ſed ad ſatiſfaciendum iudici dilationeȝ petijt. an lis ſuſcitare poſſit queritur. Dicitˀ ꝙ nō. quia videtur ſententie acquiſiuiſſe.

Geſta. Coram iudice dato ad cauſaȝ facte ſunt confeſſiones ꝓteſtationes recepte in pu.ſcripturaȝ ſunt redacte illo iudice mortuo. An coram alio iudice poſſint illa geſta valere queritur. Dicitur ꝙ ſic.

De executione rei iudi.

Jmis. Debebas michi.x. iudex lite non con. vel a teſ.non tamen ordine iudiciorum ſeruato precepit vt pignora tua caperētur ⁊ diſtraherentur.an recte fecit queritur Dicitur ꝙ nō. ſed primo intendenda erat actio et lis ſuper ea conteſtanda.

Si. Petij a te.x.et obtinui nec appellaſti in cauſa ap.ſuccubuiſti nec ſoluiſti iudicatū.an executione mā.q̄ritur. Dicitur ꝙ ſic.per captionem et diſtractionē pignoruȝ niſi id quod debebatur ex cauſa iudicati in aliam obligationem eſſet tranſfuſuȝ per nouationem.

Ordo. Petij a te.x. et obtinui pignora capta ſunt et ſubhaſtata ſed fraude tua vel potentia non eſt inuentus emptor dabuntˀ michi pignora inſolutū vt pro ſolido debito hijs contētus ſum licet minus valeant.

Stipul. Miles michi debet.x. ea petij et condemnatus eſt nec ſoluit iudicatū. An ſtipēdia ſua pigno. ſint capienda queritur. Dicitur ꝙ nō. ſi alias habeat res in quibus poſſit fieri iudicati executio.

Etiam. Hoc ordine ſententia mādanda eſt exetutioni vt primo capiantˀ mobilia hijs non inuentis perueniatur ad īmobilia deinde ad nomina vt ff. de re iudi.ad mo. Si ergo a te.x.petiūtur et condem. fueris non ſit in quod iudicati poſſit fieri executio debitore excepto in debitorem ſuum facienda eſt executio.

Sint. Sententia lata inter actorem et reum et reo condemnato miſit iudex executorem.an cognoſcēdo poſſit minuere quantitatem in ſententia comp̄henſam queritur. Dicitur ꝙ non.nec valet eius ſententia.

Si longis. Petebaȝ a te ſeruū et obti.te exiſtente ī mora reſtituendi deceſſit ſeruus. an ad eſtimationem eius michi teneatis queritˀ. Dicitur ꝙ ſic.

Executorem. Quis dicatur executor queritur. Rn̄.ꝙ ille qui lite diſcuſſa et ſētētia lata ad finem perducit id quod iudicatū eſt.

Eos. Si debitor meus confiteatˀ vel negetur ſe michi tenere et conuictus cōdemnetur ſi intra.iiij.menſes nō ſoluat quod iudicatum eſt pignora capientur et diſtrahentur.

De vſuris rei iudi.

Js. Petij a te.x.et obti.ſi intra.iiij.menſes non ſoluas quod iudicatum eſt elapſo tēpore quadrimeſtri teueberis michi ad vſuras cente ⁊ hoc p̄cipiet ſententie executor.

Eos. Reo cōdemnato nec intra.iiij. menſes ſoluente condemnationem a tempore late ſententie ſi nō fuerit appellatū vel ſi fuerit a tempore confirmationis prime ſententie cōnumerando extūc cēteſi preſtabit vſuras.illis legibus cenſentibus que duas centeſimas ſoluere precipiebant et illlis que dudum tentˀ.

Sancimus. Reo condemnato nec condemnationem intra.iiij.menſes ad vſuras cente ſicut ſuperioribꝯ.l.dictum eſt tenebitur. ſed an cente vſure vel fortis queritur. Rū. ꝙ fortis tantū.et hoc probat tribus ratiōibus ſicut patet in litera et hoc in prima. Jſtud autem quadri.non ſolum tp̄s dabitur reo condemnato ſed eius fideiuſſori.et nō duorum ſpacium detur reo ſicut olim licebat victori incontinenti extingere a fideiuſſoribus ⁊ ipſi cōuenire poterant reum ſtatiȝ nō exſpectato tempore quadri.qđ erat iniquū quod ſic in nullo erat ſuccurſuȝ reo ȝ fraus legi que tantū poſt quadri. conceſſit fiebat et hoc in ſecunda.

Si plu.vna ſen.ꝯdemnati ſunt

J vero. Duo tenebātur michi.x.et inſolidum conueni eos et condemnati ſunt ſimpliciter qui primo tenebitur inſoliduȝ extūc tenentur viriliter vt quia iudex ſic dixit cōdemno vos in.x.nec dixit vt qđ ab altero ſeruari non poſſit alter ſuppleret.

Quotiens. Tres adminiſtrauerunt tutelam alicuius pu.et ex mala admīſtratiōe facti ſunt debitores pu. in.ccc.et in ſolidum finita tutela pu.abente iudicium tutel et illis per ꝓcurˀ. ſe defendentibꝯ condem.fuit procurˀ.li ante ſententiam tenerentur inſolidum poſt ſententiam tenebuntur pro parte et quod ab altero conſequi poterit ab altero conſeq̄ non debet.

Quibus res iudi.nocet.

Jue. Habebam rem cōmunem cuȝ fratri meo ꝑ illa re egit ticius aduerſus fratrem meum me ebſente et obtinuit. An preiudicet ſententia cum eo non man.quod defendent. Dicitur ꝙ non. Et ſic ponitur agere quaſi improprie.ſ.pro defendere. Vel dic ꝙ frater meus egit ⁊ ſuccubuit an p̄iudicet michi ſententia.

Res. Primo ponit regulam deinde exēpluȝ ad re.que talis eſt. Res inter alios acta alijs non obeſt nec prodeſt Si ergo neptis tua habeat coheredeȝ et coheres conuentus et cōdemnatus eſt nepte ſua abſente ei non preiudicat ſententia.

Juris. Non ſoluȝ in ciuili cauſa reſ inter alios ⁊c.ſed in cauſa c̄. ſi ergo alias in pu.iudicio aliquem accuſauerit et cum eo colluxerit preiudicabitˀ alijs accuſare volentibus ſi non doceant de preuaricatione.

Nec ne. Dum in eadem cauſa ȝ nec in ſimili res intˀ alios acta preiudicare non debet.

Comi. eplaſ.

Ecum. Debes mihi.x.iudex dixit tibi ſic niſi infra menſeȝ ſolueris debitū pſtabis vſuras cē. An ob hanc cōminationē ad vſuras cen. tenearis queritur Dicitˀ ꝙ nō.quia talis cōminatio vim ſtipulationis non obtinet nec ſententie.

Inter. Judex debet vtraq̄ parte p̄ſente ꝓnunciare. Si vo nō pronunciat ſed mittit epiſtolam p̄cipiendo vt debitor fiſci ſoluat fiſco huiꝰ epiſtola nō habet vim rei idica.

Ea. Judex tulit ſententiaȝ vt debuit ȝ poſtea ſubſcripſit ꝑ qđ noluit reuocare ſeutentiam. An ꝓpter hoc reuocetur q̄ritur. Dicitur ꝙ non.

Si iu. Si iudex dele.ad cauſaȝ eam examinare nec audire nolue/

tit ſed die partib⁹ quo ſe iuri preſentet aſ/
ſignauit et libellū alteri parti miſit et ei ſub
ſcripſit ſignificans ꝙ aduerſarius in poſſ.
rei pe. mitteret an huiuſmodi ſcriptura vi
rei iudi. hẽ. querit. Dicitur ꝙ non.

Interlo. Precepit iudex alicui ſoluere pec. et ſi īfra cer/
tū tps ſolueret ꝙ daret duplum. An tale
preceptū habeat vim rei iudi. queritur. Di
citur ꝙ non.

Programa. Pone ꝙ iudex poſuit ſcripturā
qua continebat ꝙ qui ita faceret ita punire
tur. nūquid vim rei iudi. obtinet. Dicitur
ꝙ nō. ⁊ ħ i. i. Jdē eſt ſi alicui minat⁹ fuerit
niſi ſolueret q̃ talis cōminatio. ⁊c.

Qui mag. Judex del. ad cau/ ſam ſepius debet int/
rogare au ita ſit ſicut dicit actor. et an velit
partes plura dīe et allegatiōes examinare
ceterū ſi hoc nō obſeruauerit ſed literas mi
ſerit in quib⁹ condemnet vel abſoluat non
preſentib⁹ partibus tale ſcriptū nō obtinet
michi rei iudi.

Si ex falſis inſtru. iudi.

Jtalis. Modal contra/ uerſia inter me ⁊
et ticiū de hē ſeiana in qua dixit ſe
hēdem inſti. et ad ꝓbationē intētionis ſue
ꝓduxerit inſtrm. iudex eum abſoluit volo
poſtea arguere. t. de falſo. an poſſim q̃ritur
Dicit ꝙ ſic. nec obſtabit ex cep. rei iudi.

Et qui. Petebas a me. x. et ad pro bac. inten. tue induxiſti fal/
ſum inſtrm iudex illud ſecutus me cōdem/
nauit. ſi poſtea velim arguere inſtrm de fal/
ſo. an poſſim q̃ritur. Dicit ꝙ ſic. et ꝓbata
falſitate ex integro cauſa ventilabitur.

Falſam. Poſuiſti. x. a me ꝓduxiſti teſtes iudex dicta eorū
ſecutus ſententiā tulit et me cōdem. an po/ſ
tea agere poſſim dicta teſtium de falſo que/
ritur. R. ꝙ ſic. Sed niſi ꝓbem eos falſum
dixiſſe et iudicem dictū eoꝝ ſecutum me cō
demnaſſe non recedam a iudicato.

Judicati. Si poſtea velim argu ere inſtrm de falſo an
poſſim querit. R. ꝙ ſic. nec mandabit ſen
tentia executio ſed nōdum ſolui quod iudi
catū eſt et ſi ꝓbem quod ſolui repetam.

De confeſſis.

Confeſſos. Petij a te x. tu interro/
gatus an deberes confeſſus es an
de cetero ſit litigandū. Dicit ꝙ non.

Res inter alios acta.

Nter. Res inter alios ⁊c. Si ergo coheres
meus cōuentus a creditore hēdi/
tario ſuccubuerit vel ſoluere cepit. An pre
iudicet michi querit. Dicitur ꝙ non.

Jnter. Auia mea dedit michi man cipium de quo paſſa contra
uerſiam cum ticio tranſegit et cū ea ticius.
An preiudicat querit. Dicitur ꝙ non.

Si cum. Si habeā tecū rem cō/ muuem. et eā me abſen/
te dimiſeris quia non ꝑiudicabit michi di
uiſio. ſi tamen ſucceſſi matri mee cū fratre
meo. frater meus cum debitorib⁹ heredita/
rijs fecit pac. de non peten. me requiſito an
obligatio pro parte mea ſit extincta querit
Dicitur ꝙ non.

De relationibus.

Jquis. Judex qui cog/ nouit de aliqua
cauſa dubitabat qualit de
iure debuit ferre ſententiā. An poſſit refer
re queſtionem ad principem vt eam deter/
minet queritur. R. ꝙ poteſt nec a lata ſen/
tentia ne appelletur terreat partem timore
relationis. Judex autē cū refert debet p̄us
cauſam examinare et extra conſultationis ſi
ue relationis debet dare partib⁹ ⁊ ſi litigan
tes viderīt ꝙ illa r̄latō nō ſit facta q̃ iudex
non poſuit plene omnia in epl̄a quam mit/
tit ad principem poterūt appellare.

Super. Prouinciales cōmiſerunt delictū. iudex cognouit de
delicto ſ; dubitat ferre ſentēnā pōt referre
ad principem debet. tamen poteſt dare par
tibus exemplum relationis vt eā approbēt
vel reprobent.

Si quando. Judex vult rēfer/ re ad principē de
bet prius examinare cauſam ⁊ omnia cauſe
acta debet bene ꝯprehendere et in ſcripturā
redigere et eam principi mittere ita ꝙ non
ſit neceſſarium vt acta recitentur. i. ſcriptu
re in quib⁹ ꝯtinētur que acta ſunt in cauſa.

De app.

Rius. Conueīebas me vti poſſ. ne ego inquie/
tarem te ego volo conuenire te in
terdicto vnde vi qui dico te expuliſſe me
de poſſ. iudex cum debuit primo te audiuiſ
ſe et congnouiſſe de interdicto vti poſſ. co/
gnouit prius de violentia ⁊ ideo appellatū
fuit an rite ſit appellatio interpoſita querit
dicitur ꝙ ſic ſed dic caſuū vt no. et melius
iiij. modis.

Nouum. An a ſentēcia delegati a prin. appellari poſſit
queritur dicit ꝙ ſic appellat interea mane
re debent omnia in ſuo ſtatu queritur dicit
ꝙ ſic ac ſi admiſſa ſit appellatio.

Si ad. Aliquis electus eſt vt ſit ſcri ba non appellauit neceſſe ha
bet ſtare electioni.

Si ad. Aliquis electus eſt vt ſit ſcri ba non appellauit neceſſe ha
bet ſtare electioni de ſe facte.

Preſes. Qui appellat debē affer re app. in ſcriptis ⁊ petere
apl̄os infra xxx dies. Aliquin non ſtabitur
eius appellationi. Si vero non ſtetit ꝑ eū
qui appellabat quo minus ap. cauſā proſe
quatur ſed per iudicem vel fortuitū caſū vt
quia qui ferebat apl̄os deceſſit nunquid ei
ſuccurritur recte ſic.

Eos. Judex in cauſa quam habebā cum ticio abſoluit ticiū appella
ui ad preſidem an preſes debeat remittere
cauſam ad eū a quo appellatū eſt q̃ritur di
citur ꝙ nō. Et ſi aliquis veſtrum corā pri/
mo iudice nō plene ꝓbauit. poterit poſtea
ſupplere in cauſa appellationis et teſtes ꝓ
ducere et eis impenſas ſubminiſtrare. Si
vo aliquis fuit condemnatus de crimīe ca
pitali ⁊ appellat debet dare fideiuſ. ſi pōt. ſi
nō pōt mittet in vincula et iudex a quo ap/
pellatū eſt debet dare exēplū ſentēcie ſue.

Jlli. Qui appellant debēt ſibi cauere quia ſi calūnioſe appellāt puniā/
tur in. l. li. auri et appellari pōt infra. ij. dieſ
computādo a tpe quo recitata fuit ſentēcia
Et poſtq̃ appellatū eſt iudex debet dare ap
pl̄os. i. literas dimiſſorias iſti appel. et de/
bet eū mittere ad iudicē ap. ⁊ appellans nō
habet neceſſe dare fideiuſ. de exercēda app.

Si contra. A maiore. xxv. an. petij. x. condem. fuit
appellauit. non eſt ꝓſecutus ap. intra an.
hodie olim biēnium nec pen. ap. cū eo trāſ/
egi iudex ſentētiā ſuā exequi poterit.

Dominus. Cōſti. ꝓcur. ad a gendū egit et ſuc
cubuit. An cauſā ap. ꝓ me abſente ꝓcur.
exercere potero queritur. Dicit ꝙ ſic.

Si actor. Curator adulti ordina/ uit ꝓcur. ad agendam
cauſam adulti. egit. ſuccubuit. tam curator
q̃ ꝓcur. appellare pōt ſed ſolus curator ꝓ/
ſequi eā debet. et hoc in prima. Si vero pē.
app. adultus maior factus fuerit vl venia
etatis impetrauerit ſuo nomīe proſequi po
teſt appel.

Ciues. Si alicuius vel incola no/ minet ad munus aliquod
nō pōt ſe excuſare niſi appellet.

Min. Pet. a te. x. cōdem. fui. appel. an pē. ap. in carcere detrudi vel
an iniuriam ſufferre debeā q̃ritur. Dicit ꝙ
nō. ſecus ſi eſſet cauſa crimīal in qua ap. in
terpo. niſi reus fideiuſ. daret in vinculis ꝑ

Exillo. Si iudex ꝑſeuerare debet. velit referre cauſam ad p̄n.
vt eam decidet nō debet audire aliquē alle/
gantē ꝑuil. anteq̃ a iudice reſpōdeat. Jtē
ſi appellatū eſt a minore iudice ad maiorē
pēdente ap. nō eſt admittēdus aliq̃d ꝑuil.
ſ; oīa acta cauſe debēt mitti a iudi. ap.

Litigatori. Non ſolum in ciuili cauſa ſ; cri. poterit ſi
ne ſcriptis appellare qui duxerit appellādū
iudice adhuc ſedente pro tribunali.

Nec. Si appellaretur a ſentētia iudi. ad p̄n. iudex acta redigē ī ſcrip.
⁊ eā deſtinare ad p̄n. idē ſi alit faceret graui
ter ē puniēdus q̃ notabit infamia.

Etiam. Non ſolum delegatus ab alio ſʒ a principe applet. eı⁹ qui duxerit appellanduʒ recipere tenetur.

Si a pre. Duo ſūt pretores in ciuitate ro. vrbanus ⁊ peregrinus ſi ab eorum ſē. appelletur p̄fectus vrbanus appellabitur et de cā. ap. ꝯgnoſcʒ

Quoniam. Si fiſcus ꝯueniat debitores ſuos et ꝯdemnari faciat et ille appellauerit. Nec petierint intra tp̄a que peti debeant preſumūtur nolle ap. proſequi et debitum ab eo exigetur.

A procon. A quolibʒ iudice ſiue dele. ſiue ordi. ſiue in cauſa ap. cognoſcēs poteſt appellari et iudex a quo appellatur dabit appellāti apľos et acta cauſe ad euʒ ad queʒ appellatur trāſmittet cuʒ literis ſuis ſed a prefecto preto. non appellatur et hoc in prima. Si vero iudex apľos non admiſerit quia ap. adeat prefectuʒ et ex integro ille cognoſcet tanq̄ʒ ſuſcepta. Si v̄o q̄ appellauerit videatur iuſte appellaſſe cauſaʒ perdat et notetur infamia Si vero iuſte iudex qui appellat non admiſit ad principem remittatur puniendus. et hoc in ſecunda. Et non ſolum in maiori ſed etiaʒ in minori cauſa pōt appellari. nec reputare debet iniuriam ſibi fieri iudex ſi a ſentētia ſua appelletur.

Et in. Judex et ſi ordi. ſi ap. non admiſerit in. xxx. libris auri mulctabitur vulnera afficiendus erit eius officialis ſi ei appellantem non admittēti non reſiſtat.

Lata. Si denuncietur fiſco bona aliqua vacare et poſſeſſor cōueniatur coram procur. ceſaris et appellat. an ſit admittenda eius appellatio queritur. Dicitur ꝙ ſic. Idem eſt in cauſa bonoꝝ que non auferuntur ab aliquibus vt ab indignis qꝛ appellari poterit.

Judicibus. Judex ap. a ſe interpoſitā admittere debet et apľos intra. xxx. dies dare appellanti et acta cauſe ad iudicem ap. mittere. ꝙ ſi non fecerit ⁊ acta in aliquo diminuta per iudicem vel per eius offi. fuerint grauiter punientur.

Et ſi iudex. Alic. mulctam indicat appel. poterit

Cum poſt. Si a ꝓcura. ceſaris appelletur ad prefectum p̄. appellabitur. Si vero mediocris ſit cauſa vel litigantes multuʒ ſint remoti p̄fectus poterit cauſam ap. preſidi prouincie delegare.

Nominationes. An nominatus ad curionatum interueniēte ꝯſilio pu. a nominatione habeat neceſſe appellare q̄rit̄ dicitur ꝙ nō quia non tenuit nominatio.

Si quis. Si aliquis appellat ⁊ poſtea peniteat qui ap. interponit. An poſſit reuocare appellationem et libellos appellatorios recuperare queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Addictos Cōdemnatus ad ſuppliciuʒ ſi non appellat ſed aducatur. et monachus vel religioſus velit eripere de manibus officialium pretēdens q̄d habeat priuil. vt poſſit tales a pēna ſeruare. an ſit audiendus queritur. Dicit̄ ꝙ non. Uel pone in ſeruo condemnato ad ſupplicium quē dominus vult liberare non eſt admittendus. ſed talis cōdemnatus appellare poterit non ſolum ad principem ſed alios magiſtratus ita videlicet vt ſi crimē exigit puniant condemnatum.

Si quis. Ille aduerſus quem lata eſt ſententia appellare poterit et ſi iudex minatus fuerit ꝙ ſententiam mandabit executioni ſi ap. interpoſuit non debet timere iudicis contumeliam cuʒ etiam a tali iniuria iudicis appellari pōt. a p̄fecto vero pre. non appellabitur. et ſi appellatur. appellans amittit cauſaʒ. ab alio quidem iudice appellatur ſiue in criminali ſiue ī ciuili cauſa.

Si appellationē. Si ap. ad prefectum preto. interpoſitam iudex nō admiſerit vel admiſerit ſʒ appellanti apľos denegauerit infra annuʒ poterit appellans cōuenire iudicem vt det ei exemplum ſentētie et de eo querimoniaʒ deponere. Si v̄o ad inferiorem prefecto interpoſita fuerit licebit app. infra. vj. menſes facere p̄dicta. Si v̄o iudex delegatus nec ap. interpo. admittere nec apľos. cōcedere voluit dabit̄ appellanti copia cōueniēdi iudicē infra. iiij. menſeſ.

Jubemus. Cōtingit aliquādo ꝙ iudex. dele. vľ ordi. dubitat ferre ſententiā et conſulit principem. et tunc ſiue exprimat quid ei placeat ſiue nichil dixit ſed ſimpliciter conſuluit ſuper queſtione nō debet prius determinari queſtio a iudice ſed duo patricij vľ conſules cum queſtore debēt decidere queſtionē. Item ſi duo iudices diſcordes ſint in ferenda ſententia et ideo conſulant principem predicti patricij cū queſtore decidēt queſtionem illam.

Inoſ. In ſuperiori. l. iubemus dictuʒ eſt ꝙ duo patricij cognoſcunt de cauſa et ferunt ſententiam indiffinite immo refert ſe ad hoc quod dicitur. ſ. q̄d precipimus in prin. et. §. huic. Hec lex diſtiguit. ꝙ ſi eſt q̄ſtio. x. lib. vel miōris ſumme. vnus tantū patricius vel queſtor iudicabit. ſed vſq̄ʒ ad. xx. duo pa. cog. Et ſi tm̄ duo diſſentiāt queſtor adiūgetur. Si v̄o ſit queſtio que excedat. xx. in palatio principis ventilabitur. epľares. i. tabelliones omnia que agunt̄ redigere in ſcripturaʒ debēt et quando iudex conſulit imperatorē ⁊ imperator cōmittit cauſam predictis patricijs victor ⁊ victus infra biēniū debēt iſtꝭ p̄ticijſ conſultationē offerre. Et quando iſti iudices cognoſcūt de tali conſultatiōe noui teſtes poſſunt induci et noue ꝓbationes.

Si quando. In lege precipimus circa prin. dicebatur ꝙ ſi appellet̄ a duce prefectus d̄ ſentētia iudicabit. hec lex corrigit ⁊ dicit. ſiue ſit illuſtris dux ſiue ſit dux magiſter militum ſemper a duce appellabit̄ ad magiſtrū officioꝝ et ad queſtorem.

Ampliorē. Olim ſi aliq̄s appellat appellator ante habebat cōmodum de app. non aduerſarius v̄. gra. Conuenit ticium in. xl. iudex condēnauit eum in. xxx. ſi ticius appellabat iudex ap. vt ei videbatur ferret ſententiā pro appellatore non ꝓ me. Dicit imperator ꝙ ego debeo reportare cōmodum de ap. quia ticius dicat ſe iniuſte condemnatum in. xx. ego poſſum dicere ꝙ debuit cōdemnari in xl. ⁊ iudex app. poterit ferre ſententiaʒ pro me ſi videt̄ ei ſiue fuerit p̄ſens ſiue abſenſ.

Si quando. Appellator a minori ad maiorem debet mittere iudici ap. oīa acta et ſi ſit q̄ſtio de. x. lib. auri ⁊ poſt proceſſum cauſe appareat ꝙ illa queſtio contineat. xv. et ita videbatur ꝙ vnus iudex nō poſſet cognoſcere vt. s. e. in offerēdis. dicitur tamē ꝙ iudex app. etiam de. xv. poterit cognoſcere et ferre ſententiam.

De temp. ap.

Iquis. Nominatus ad munus aliq̄d ſi ſe vult excuſare debet appellare infra vero quod tempus debeat proſequi ap. queritur. R. ꝙ ſi abſens eſt infra duos mēſes computandos a tempore ſciētie. ſi preſens eſt ſtatim incipiunt currere ſibi duos menſes.

Tempora. Olim ſtatuta erant tempora in exercenda cauſa ap. et illa dicebant̄ fatalia quia fatum. i. mortem vel terminū imponebāt cauſe quia ſi aliquis appellabat a ſententia clariſſimi vel ſpectabilis. vi. menſes dabātur Et hec tempora dicebant̄ primi fatales dies. elapſis hiſ tēporibuſ videbatur terminata cauſa vel mortua de rigore iuris. ſʒ de equitate dabatur ſecundus fatalis dies cuius ſecundi diei tempora erant. xxx. et vn⁹ dies et tercius et quartus ⁊ cuilibʒ totideʒ dierum. Et ſi appellator non proſequebatur cauſaʒ app. intra illa tempora adhuc poterat petere repationem vel refectioneʒ cauſe a principe intra. iiij. menſes qui computabuntur a tempore quo quartus fataliſ dies elabatur.

ſi vero. Appellatū eſt a dele. p̄n. tp̄a p̄mi fatal' diei erunt
vi. menſiuꝫ ⁊ poſt eſt lapſus p̄oꝛ dies fatal'
danť tres fatales ⁊ tp̄a cuiuſlibꝫ fata. ſunt
xxx. ⁊ vn⁹ elap. hijs tp̄ib⁹ n̄ p̄ōt peti reſtitū.
a p̄ricipe ſꝫ ſentencia mandatur executioni
Si auteꝫ ſit appellatū a dele. prefecti p̄. vel
alterius primi fatalis dies erit duoꝝ men
ſium. et alij tres dies fatales computabun
tur in hijs diebus fatalibus dies etiam fe
riati. Hijs tempoꝛib⁹ elapſis ſi app. non ꝓ
ſequatur caſum ap. prima ſentencia rema
net firma.

Nemo. Hec lex coꝛrigit primam in hoc ꝙ prima dicebat ꝙ
elapſis primis fatalib⁹ diebus poterit peti
reparatio ſiue reſtitutio cauſe. hic diť ꝙ re
paratio nullomodo petatur. ſed appellatoꝛ
ſtatim cum appellat vel intra medietateꝫ tē
poꝛis quod datur ad ap. proſequendaꝫ vel
exercendam debet ap. exerce.

Per. In cauſa vtraqꝫ pars inducere poteſt nouas ꝓbationes vel ex
cep. dum tamen hee probationes non per
tineant ad nouū. c. ſed ad primā cauſam in
qua erat appellatum

Cum anteri. Lex ſc̄da ſtatu it tempoꝛa fata
lia indiſtincte. Hic diſtinguit. qꝛ primus
dies fatalis ē. vi. menſium ſi fiat appellati
o de oꝛientalibus partib⁹. ſi non ex oꝛienta
libus partib⁹ prim⁹ fatalis dies eſt. iij. mē
ſium. alij tres fatales dies dantur ſic in ſu
perioꝛi lege et p̄ōt peti reparatio. Unde vi
detur coꝛrigi lex illa nemo et ſi aliq̄s impe
ditus neceſſitate nō potuit venire ante fata
lem diem ſufficit ſi veniat poſt ꝑ. v. dies.

inter. Supra in. l. offenderis ſta tutū fuit biēnium infra ꝙ fie
ri debeat relatio ad iudicem app. hac. l. dať
annus et ſi app. noluerit proſequi caſuꝫ po
terit lis que mouebatur in conſiſtoꝛio per
petuo exerceri. Item ſi vna pars eſt abſens
nō poterit obicere aliquid niſi oſtendat ſe
proſequi voluiſſe cauſam ſed ſtetit per iudi
cem. ſi tamen partes faciant pactū ꝙ nllus
earum appellaret tale pactum valebit.

Autentica.

Ei. In legib⁹ erant plures fatales dies
conſtitūti ſicut dictum eſt ſuperius. auť. ſta
tuit vnum tantū fatalem diem quod appel
latoꝛ debet ꝓſequi app. ſiue ſolus ipſe ſit in
iudicio ſiue preſente altera parte et ſi iuſta
cauſa interuenerit alius ānus dať ei ad ex.
Si appellatoꝛ nollit proſequi ap. victoꝛ de
bet afferre ſuas allegatiōes vt prima ſentē
cia confirmetur vel reſcinditur et abſens p̄
ſenti debet condemnari in expenſ.

ſi lis. Superioꝛes auť. locuꝫ habēt quando lis ventilabatur coꝛā
aliquo iudice hec appel. vētilatur coꝛaꝫ p̄n.
Dicit enim ꝙ lis que mouetur coꝛam p̄n.
poteſt moueri omni tempoꝛe donec impera
toꝛ precipiat ꝙ illa cauſa determineť a pro
cerib⁹.

Quādo ꝓuo. nō eſt neceſ.

Itam. Egi rei vēn. et ſuc cubui. an teneat
ſentencia ſi oſtendatur alia in con
trarium prius lata a qua nō fuit appellatuꝫ
queritur. Dicitur ꝙ non. nec ab ea neceſſe
eſt appellare.

Si cum. Inter mulierem et fra trem defuncti de teſtamē
to quo erat auia inſtituta erat queſtio. qui
a dicebat eſſe inſtitutā in teſtamento mino
ris. xiiij. an. et dicebat hoc fieri poſſe pronū
ciauit minoꝛē. xiiij. an. poſſe facere teſtamē
tum. an valeat ſentencia quereť. Diciť ꝙ
nō quia erat lata contra. l. nec ab ea erat ne
ceſſe appellare. ſi vero de etate eſſet queſtio
et iudex pronunciauerit maioꝛeꝫ. xiiij. an.
eſſe et ita poſſe teſtari nec a ſentēcia fuit ap
pellatum vel fuit ſed appellatoꝛ deſtitit va
leat ſentencia.

Sint. Ab electione decurionatus ap pel. penden. es electus ad mu
nus duūuiť. non tenet electio. qꝛ duūuir.
eligitur ex decurionibus nec ante poteſt eli
gi quis duū viť. q̄ꝫ extiterit de numero de
curionum. ff. de decuť. l. honoꝛes. §. hij q̄.

Cum delegati ſunt duo vel tres ad caſum. vnus tantū pronūcia
uit non valet ſentencia nec ab ea neceſſe eſt
appellare

Circa. Magiſtratūs habent iuriſdi ctionem iudicandi mulctam
quidam maioꝛem quidam minorem. ſi er
go preſes iudicando mulctam modum ſta
tutum excedit nō valet ſentencia nec ab ea
neceſſe eſt appellare.

Cum. Delegata eſt alicui cauſa vt ꝓnūciaret intra certū diem.
ſi vltimo die ꝓnūciat nō tenet ſentencia.

Omnem. Petebam fundū a ti cio. ꝯdēnauit eum iu
dex tantū in fundum ⁊ nō in fructib⁹ et litis
expenſis. dicitur ꝙ non datur michi facul
tas appellandi noīe fructuū et expenſarum
cū confiteoꝛ recte latam ſentenciā ⁊ hoc in
prima. Et dicit ꝙ ſi ticius qui condemp.
fuit appellauit ꝙ ſi iudex ap. ꝓſpex. me ac
toꝛem iuuandū in expenſis ⁊ fructib⁹ ꝙ me
iuuabit. Tercio dicit ꝙ ſi victus ticius ap
pellaret et caſum ap. non fuerit ꝓſequutus
dicit ꝙ ego actoꝛ per eandeꝫ app. victi ticij
potero conſequi fructus ⁊ litis expenſas in
primo iudicio nō deductas. et hoc dicit

Quo. app. non reci.

Ius. Pe. a te. x. li. con. per cōtumaciaꝫ cepiſti ab
eſſe. iudex te condēnauit. nūquid
reuerſus audieris appellans q̄ritur. dicitur
ꝙ non.

Obſeruare. An cōuictus ⁊ cō feſſus de crimīe ꝑ
teſtes ⁊c. audiať appel'. q̄ritur. diciť ꝙ nō
Si vero ꝓbato crimine condēnatus fuerit
non confeſſus an ſit audiendus appellans
q̄ritur. dicitur ꝙ ſic et hoc in ſecunda.

Nulli. Si iudex officialē ſibi depu tatū condēnauit quia male ſe
habet circa officiū ſuū an audiať appellans
quereť. R. ꝙ nō. ſecus eſt ſi ſuꝑ p̄timonio
offi. litiga. ⁊ condēnatus fuerit quia appel
lare poteſt.

Abſtinēdū. Tenebaris fiſco in. x. ex contractu
vel noīe tributoꝝ. an cōuentus et condem
natus poſſis appellare q̄ritur. dꝛ ꝙ non.

Ab excepc. Petij a ticio. x. fuit michi condēnatus.
executoꝛ modū exceſſit exequēdo quia fe
cit me mitti in poſſ. maioꝛis quantitatis q̄ꝫ
erat deducta in ſentencia. An a tali execu.
poſſit appellari quereť. dicitur liceat. alias
ab ea ap. nō poſſis ita vt ſi res de qua re eſt
ꝯtrouerſia ſit mobilis poſ. cr. dať vel apud
ticium collocetur tradenda tibi iudex ap.
eā adiudicabit. Si vero ē res īmobilis pu
ta fundus fructus ꝑcepti ⁊ percip. ēdi ap⁹
ſequeſtruꝫ deponātur. poſ. fundi remanen
te penes eum qui appellauit. Si vero ap
pellatoꝛ inueniať fruſtratoꝛie appellaſſe in
. l. libris argenti mulctetur.

Quis. Teſtamentum fe. heredem inſti. heres adito iudice vole
bat ꝙ. t. apperiretur. ſeius ex aduerſo dice
bat. t. non apperiendū. iudex pronūciauit
illud eſſe apperiendum. ſeius appellauit. an
admittenda ſit appellatio quereť. dicitur ꝙ
non ſed appellans et iudex qui ap. admiſit
in. xx. libris ar. punieť.

Et publi. Si tene. ticio in. x. que ritur ſi ſic condēnatus
non audiens appellaui.

Si pen. ap. moꝛs inter.

Tiam. Petij a te. x. condē nat⁹ es ap. pen. ⁊ tu
in fata. an heres tuus caſum appel
lationis debeat proſequi queritur. dicitur
ꝙ ſic. Alioquin ſtabit iudicatis.

Eius. Volebam te accuſare d̄ crimi ne capitali. inceperas abeſſe.
iudex te citauit. bona tua deſcribi fecit. in
tra annū te preſentaſti et li. fuiſti. ⁊ ap. pen.
deceſſiſti an bona tua ad heredes tuos trāſ
miſiſti queritur. dicitur ꝙ ſic.

Si is. Reus criminis in exilio dam natus cum bo. ademp. appella
uit. et ap. pēden. deceſſit an ap. cauſa ꝓpter
bona agitari poſſit quereť diſtinguitur. aut
tacite ſunt adempta qui eſt depoꝛtatus aut
expreſſe aut relegatus primo caſu non ſuꝑ
eſt queſtio ſecundo ſic.

Si patronus Ad decuriona tum vocatus ⁊
ap. pen. deceſſerit. an tuus heres teneatur
proſequi queritur dicitur ꝙ non.

Quãuis. Petij a te ancillam cũ peculio condem. michi fuiſti app. penden. deceſſ. prefinita ſunt tpa fatalia inter q̃ debet exerceri cauſa ap. ſi te adhuc ſuperſtite aliq̃d de tpe effluxerit reſiduum dabitur heredi tuo ad ꝓſequendaꝫ ap. ⁊ ꝑterea tempus. iiij. menſium. Et ſi heres petierit tẽpus ad deliberandum de hereditate eius qui appellauerit et iam deceſſit adeunda eo lapſo incipiet currere tempus iiij. menſiũ ad ꝓſe. ap. nõ igno. dam. affic.

De hijs qui ꝓpter metum.

J contra. Aliquis in comitatu ꝑncipis conuentus et ꝯdem. nõ appellauit neceſſe habet ſtare iudicatis. Nec ſi dixit ſe metu iudicis nõ appellaſſe audiet᷑.

Si is. Si ꝯdem. non appellat neceſſe habet parere iudicatis n᷑ excuſabitur ſi dicit ſe metu iudicis non appellaſſe. ſi vero ei facta fuerit vis probabit quo minus appellet ꝓteſtari debet coram aliquibus infra. x. dies ꝙ non põt appellare ⁊ tũc ſufficit talis ꝓteſtatio ad appellandum.

Si vnus ex pluribꝰ.

J iudici. Tres erant tutores diuiſam habẽtes adminiſtratiõeꝫ duo condemnati ꝓuocauerunt et pronũciata eſt ꝓuocatio iuſta. an tercio qui nõ appellauit ꝓſit illa prouocatio querit᷑. Dicit᷑ ꝙ ſic. Jdẽ dicitur in prin. l. hoc adito ꝙ ſi duo maior et minor habentes caſum ꝯmunẽ condem. fuerunt et minor reſtituat᷑ aduerſus ſentenciam nõ ꝓpter hoc reſtituetur maior.

Si de poſ. mo. fuerit ap.

Vm. Duplex eſt iudiciũ petitoriũ et poſ. in petitorio victus ap. in poſ. nõ. Vnde ſi intendam ꝯtra te interdictũ uti poſ. quod eſt poſ. retinendi vl' interdictũ vnde vi q̃d eſt recuꝑande vel quoꝝ le. quod eſt adipiſcende et ſuccũbas non audieris appellans ſalua tamẽ tibi queſtiõe ſuper ꝓprietate nõ enim ꝑiudicabitur queſtioni de ꝓprietate.

Ne liceat ter ꝓuo.

J quis. Petij a te. x. et opti. app. et poſtea ſuccubuiſti ⁊ appel. tercio ꝯdẽ. fuiſti et an tercio ap. poſſis querit᷑. Dicitur ꝙ non. Et ſi tercio ꝑfectus ꝑto. cognoſcat et duas primas ſentẽcias ꝯfirmauerit aduerſuꝫ ſent᷑. ſupplicare nõ poteris. litigator autem ante litem con. poterit iudiceꝫ tercium dele. recuſare et recurrere ad delegãtẽ.

Qui bo. ce. poſſunt.

Qui bo. Si debitor meus conuentus et ꝯdẽ. bonis cedat an ipſo facto liberetur queritur. Dicit᷑ ꝙ nõ. ſi aliqua acquiſierit tenebitur ſoluere. ſi non ſoliduꝫ debitũ ſoluit ꝓdeſt nõ bo. ceſſi ad hoc vt reus cõdemnatus nõ trahat᷑ ad carcerẽ vt liberetur.

Si quãt. Tene. rei pu. in. c. confeſſus es debitũ ſed ſoluere non poſſe ceſſiſti bo. ſi anteq̃ꝫ bona diſtrahant᷑ paratus ſis ſoluere. an poſſis reuocare ceſſionem querit᷑. Dicitur ꝙ ſic.

Si pater. Filiam habẽs emã. a ſ munera ciuilia vocatus bonis ceſſit. an bona queſita a filia inquietari debeant q̃ritur. Dicit᷑ ꝙ non.

Legis. An ꝓuinciales bõis cedere poſſint q̃ritur. Dicitur ꝙ ſic et hoc in prima. Si aũt creditor iure diui. bõa ceſſa detinere poſſit q̃ritur. Dicitur ꝙ non. Sed diſtrahere debet. nec ꝯtra petitoreꝫ ꝑ. ſe tueri poterit et hoc in ꝑma. Si vero debitor res ſuas creditori in ſolutũ dederit dominiũ earum acquiſiuit et hoc in tercia.

Propter. Vocat᷑ aliquis ad munus pu. et ꝓpter hoc bonis ceſſit. an teneat ceſſio q̃ritur. Dicit᷑ ꝙ non. q2 ex tali ceſſione blaſmũ vel inuidiaꝫ aſſequet᷑ fiſcus. vel ſic. Ticius in fraudem bõis ceſſit vt in abil᷑. fieret. an teneat talis ceſſio querit᷑. Dicitur ꝙ non. quia cedenti blaſmũ et inuidia eſſet.

Jn omni. An ſine verboꝝ ſolẽnitate q̃ olim exigebant᷑ poſſit fieri bo. ceſ. querit᷑. Dicitur ꝙ ſic q2 ſola voluntas cedentis ſufficit.

Cum. An fiſa. bonis cedere poſſit q̃ritur. Dicitur ꝙ ſic. caſtrenſibus vel quaſi et poſtea aliqua acquirat ad exẽpluꝫ ꝑmiſſa. creditori ſatiſfacere debet.

Cum ſolito. Tenebaris mihi et ticio et ſeio in x. vis cedere bonis ego ⁊ ticiꝰ volumus expectare in quinquẽnium noluit ſeius qui ſint audiendi queritur. R. diſtinguendo. Aut in maiori quantitate eſt obli. ſeio aut gaio aut inequali. primo caſu audiẽdi ſunt ſecũdo caſu nõ. Si vero tres conſentiant in dilatione danda. quartus diſſentiat maior numerus preferat᷑. Si vero ex oĩ parte equalitas ſit tã creditoꝝ q̃ꝫ debitorũ illi admittantur qui inducias ⁊c. nulla habita differẽtia inter creditores habẽtes ypothe. et non habẽtes in rebus pertinentibꝰ inter creditores equalitate iudicis officio ſeruata nulla tpis ꝑ. creditoribus inducias quĩquẽniales concedentibꝰ opponenda.

De bo. aut iud. poſſ.

Ni bo. Deceſſit ticius ſeio herede inſtituto et legauit michi. x. deceſſit ſeius ſempronio herede inſtituto et legauit gaio x. quis noſtrũ potior ſit an ego primus legatarum aut gaius. R. ꝙ ego. cum primũ legatũ debeatur quaſi es alienum ſecũdum deducto ere alieno.

Eſt. Si cõtraxi cũ ticio et factus ſit debitor meus in. xi. et deceſ. ſeio hẽ. inſti. poſſum conuenire ſeiũ. ſed ſi ex ꝑſona ſua habeat aliq̃s creditores. An poſſim petere vt fiat ſeperatio bonoꝝ hẽ. ⁊ bo. defuncti queritur. Dicitur ꝙ ſic. Si vero animo nouandi ſtipulatus fuiſſe ab herede qui ticius debuit nõ poſſuꝫ petere fieri ſeperatiõeꝫ. Ex contractu debitor a creditore vno cõuẽtus exiſtens non ſoluendo ſi cedat bõis an ab alijs creditoribus cõueniri poſſit queritur. Dicitur ꝙ nõ. niſi poſtea aliq̃d cepit.

Jnciuile. Si plures fuerĩt cirographarij debitores nullus eorũ compellat᷑ accipere bona debitoris et ſibi et alijs ſatiſfacere.

Si habebam. Debitor deceſſit bõa ſua erant vacantia nec a fiſco agni. An poſſim petere mitti in poſſ. eius queritur. R. ꝙ ſic.

Pro debito. Si petam vt adiciantur mihi bõa debitoris ratiõe domini. an ſim audiendus queritur. Dicit᷑ ꝙ nõ. Si vero ſim cirogra. creditor alios autem habet creditores quibus res ſue obligate ſunt. illi ſunt potiores et hoc in ſecũda. Si vero nulli obligate ſunt et debitor cõmunis decedat ſine herede vl' cũ herede et ille ceſſit bona nõ iure dominij creditoribꝰ adiciantur ſed vẽdantur et proportione debiti cuilibet creditori ſatiſfiat.

Si vxor. Patruus vxoris mee deceſſit vxor mea ꝓ tercia parte hẽ. inſti. tenebat᷑ eidem vxori in xxx. an pro. xx. cohẽdes ſuos cõuenire poſſit queritur. Dicitur ꝙ ſic. niſi teſtator ꝓhibuiſſet eam exigere a coherede. Si vero coheredes ſint nõ ſoluendo habentes ꝓprios creditores poterit mulier petere vt fiat ſeperatio bonoꝝ defuncti et cohere. in poſſ. creditor miſſus in bo. poſſ. debitoris. An ꝑ talem miſſioneꝫ nanciſcatur dominiũ queritur. Dicitur ꝙ non.

Cum proponit. Aliquis cum mandato/vel ſine man. geſſit negocia mea et ex mala adminiſtratiõe factus eſt debitor meus in. c. volebam eũ cõuenire latitabat q̃d iuris ſit querit᷑. Dicitur ꝙ ſi latitat nec defendatur eũ ꝓbabo michi debere et mittar ĩ poſſ. bo. ſuorũ eo aũt in eadem contumatia perſeuerante vendãtur bo. ⁊ ſatiſfiet mihi.

Autentica.

Et qui autem. Lex. C. dicit ꝙ ſi debitor latitet ne defendatur petere poſſum me mitti in poſſ. bonoꝝ eius ſed nõ determinauit modum declarati debiti ꝙ declarat alit᷑ dicẽs. ꝙ ſi ſubſtrahat ſe debitor ſi ſit iudex ordinarius citabit eum accipiẽdo ꝑſonam ſuam et verbo mittẽdo nũciũ. Si vero veniat ſentenciabit examinato negocio et datis ſibi inducijs ad repreſentãduꝫ ſe. ſi non veniat mittar in bo. poſſ. ipius per menſurã declarati debiti et ſi veniat poſtea non audietur niſi reſtituat michi omnes impenſas ⁊ omne damnũ reſartiet dato fideiuſſore iu/

dicio ſiſti.

Cum apud. Si ticius habeãt plures credito/res et timore creditoꝝ ſe abſentet et quidã ex creditoribꝫ petant ſe mitti in bo. poſ. An abſentes vł preſentes ſi non ſunt ita ſolliciti conſequant̃ cõmoditatẽ aliquã ad quã alij miſſi ſunt in bo. poſſ. queriẗ. Dicitur ꝙ ſic. Ita. ſ. preſentes infra duoꝝ an. ſpaciũ ſe repreſentent hoc eſt ſi ſunt in eadem prouincia. ſi abſentes intra quadriẽnium reſti/tutis impenſis quas miſſi in poſſ. fecerũt iuramento eoꝝ declarandis. Si vo vtraqꝫ ꝑ finitũ tps eo elapſo auctoritate iudicis poterunt vendere bona. et illud qd̃ ſuperit deponetur in ede ſacra tabellione ⁊ venditore preſentibꝫ ⁊ de eo ceteris creditoribꝫ ꝓ porcionẽ debiti ſatiſfiet et ſic deponat̃ ne in ex/penſis dampnificetur. Predicta aũt vendi/tio fiat preſente nõ ſolum tabellione ſed ſa/criſta eccleſie penes quẽ quod ſuperit de p̃cio deponatur preſtito iuramento a creditore ꝙ non ꝑ graciã emptoris vel dolo minus iuſto p̃cio pro re accipiat.

De priuile. fiſci.

Dna. Maritus ex mala ad miniſtratione p̃mipillarij tenebatur fiſco in. c. fiſcus occupauit res ſuas inter quas erãt res vxoris An mulier petere poſſit vt ſeparent̃ res ſue a rebus mariti queritur. Diciẗ ꝙ ſic.

Quãuis. Contraxit aliquis cum fiſco ꝯxit ⁊ cũ muliere accipiendo ab ea dotem quis preferri debeat queritur. diſtinguitur. Aut contraxit p̃mo cum muliere et prefertur mulier. aut cũ fiſco et prefertur fiſcus.

Si cum. Maritus teneẗ fiſco in. c. vxor ea ſoluit nec fecit ſibi cedi ius ꝑſonale vel reale a fiſco poſtea idem maritus ꝯtraxit cuꝫ fiſco cõducendo ab eo vectigal et factus debitor eius in. c. quis ſit preferẽdus queriẗ. Diciẗ ꝙ fiſcus ſalua ergo indemnitatẽ fiſco poterit mulier cõuenire maritũ pro pecunia quam pro eo ſoluit fiſco.

Si debitor. Vẽdidiſti michi fundũ poſte a ꝯtraxi cum fiſco. an iuẽto te nõ ſoluendo poſſit fiſcus aduocare funduꝫ queritur. Diciẗ ꝙ non.

Pec. Teneris michi in. x. fiſco in. c. ſoluiſti mihi. x. te poſtea nõ exiſtẽte ſoluẽdo. An fiſcus poſſit a me aduocare pec. ꝗritur. Dicitur ꝙ ſic.

Cum paterfa. Debitor fiſci copulauit cuidam filiaꝫ ſuam in m̃rimonio et dedit p̃/dium in dotem. An fiſcus iure pignoris illud aduocare poſſit queritur. Diciẗ ꝙ ſic.

Si mulier. Mulier ꝓ marito ſoluit fiſco. c. et ſibi ius cedi quod habebat fiſcus. An ante feratur alijs creditoribꝫ mariti ſicut et fiſcus p̃/ferebatur in cuius locũ ſucceſſit mł'er queritur. Dicitur ꝙ ſic.

De priuile. dotis.

Cire. Mulier tacite habet obligata oĩa bõa ſua pro dote ſua et habet p̃uił. quod p̃fertur creditoribꝫ alijs mariti in actionibus perſonalibꝫ. An priuił. tranſmittat ad heredes. Dicitur ꝙ non.

De reuo. hijs que per frau.

I heres. Debitor meꝰ in. x. deceſſit hẽde inſti. ticio qui habebat credito/rem dedit ei in ſolutũ quaſdaꝫ res hereditarum. an ſi in fraudẽ meã eas in ſolutũ dedit poſſuꝫ eas reuocare queriẗ. Dicitur ꝙ ſic. Sicut paterfa. creditores habens filie me c. dedit in dotem et deceſſit filia hẽde inſti/tuta que ab hereditate p̃na ſe abſtinuit. an ratione dotis a creditoribꝫ paternis conueniri debeat queritur. Diciẗ ꝙ non. Niſi ꝓbẽtur fuiſſe obligata vel niſi in fraudem creditoris filie fuiſſet dos conſtituta a defunc/to et hoc doceatur.

Si paterfa. Creditores habẽs deceſſit filio herede inſti. qui ab hẽ. ſe ſuſtinuit. An creditoribꝫ hẽdi cõueniri poſſit queriẗ. Dicitur ꝙ nõ. niſi in fraudem creditorum aliquid in filiũ fuiſſet tranſlatum.

Filios. An filius patri ſuccedens poſſit reuocare alienata in fraudem creditoꝝ queritur. Diciẗ ꝙ non. quaſi allegans turpitudinem eiꝰ cui ſucceſſit quod eſſe non debet.

Igno. Debitor meus cẽuentũs et cõdemnatus vbi infra. iiij. menſes mihi ſoluerit capient̃ bona ſua. et ſi mihi ſatiſfieri poſſit ⁊ aliqua inueniant̃ alienata ſed titulo nõ lucratiuo aduerſus emptorem qui ſciuit fraudeꝫ reuocatoria agam Si vo lucratiua puta qꝛ in aliuꝫ aliquod do. titulo tranſtulit ſiue ſciuit fraude reuocatoria agam. Si vero lucratiua puta qꝛ in alium quid do. titulo tranſtulit.

Ignorauit. Donatarius fraudẽ admiſſaꝫ reuo/cabitur quod ſic donatũ eſt.

Si ac. Teneẗ mihi ticius ĩ. x. et ego ſempronio ĩ alijs. x. in fraudẽ ſemꝑ lib. titulo per acceptilationem poterit ſempronius infra annũ cõueniri et in quantũ facere poteſt vel ſic. Ticius dedit michi fundum in fraudem credi.

Illud. Deponetis ad verba edicti in. ff. de arbo. ce. de arboribꝫ pendentibꝫ in alienas edes et ĩ alienũ agrũ loquitur nõ de arbo. extẽdentibꝫ ſuas radi/ces ſub domo alterius. vnde ꝑ verba illius edicti tibi daẗ directũ interdictum hoc mõ dñi domus in qua ip̃e arbor aliena debet renũciare dño arboris vt illa incidẽt a ſtipi. ſi in agrũ per. xv. pedes. ſi nõ vult daẗ dño edium directũ interdictũ ne fiat ei quomi/nus incidat et lignũ hãc vbi ante vba non ſunt in hac. l. nõ datur direc. ſed vtile ad exemplum directe et ideo ad exempluꝫ et ꝙ vbi vba ſunt detur direc. vbi mens tantuꝫ vtile probatur. ff. de iure o. m. l. qđ ꝑpetue ff. ſi quadru. pandi. fe. l. f. in fi. liberat eum per accep. liberatus teneẗ pu. inquantũ facere p̃ôt qꝛ in plus non michi tenebaẗ. vel ſic liberã fraudeꝫ cre. poſtea ceſſi bo. inquantũ facere poſſum debeo conueniri.

Inci. liber octauus.

De interdictis.

Vm. Si vicinus meꝰ in area iuxta domũ meã arborem habeat que radi/ces ſub fundamẽto domus mee emittat ita ꝙ minetur ruinã qualiter mihi ſuccurratur queriẗ. ꝝ. ꝙ interdictũ de arbo. ce. de quo michi in agri videretur cõpetere poſt. quo ad vſum. quia primũ eſt de arbore q̃ impendẽt alienis edibꝫ ⁊ tũc ſuccedenda eſt. ſecũdum. de arbore que impendet agro alieno et tũc vſqꝫ ad. xv. an. certa eſt. ramis exuẽ/da eſt arbor iſta hoc edictuꝫ. quicquid duo capit non habet locũ in caſu huius. l. tamẽ de equitate ad ſimilitudinẽ illius interdicti Deficientibꝫ directis vbis dabitur vtile interdictũ de arbo. ce. vł in factum acẗ. que datur hodie loco cuiuſlibet interdicti.

Preſes. Si competit michi inter/dictũ aduerſus aliquẽ co/ram eo cuius interdictũ ſubiectus eſt debeo id ꝓponere iũcti ſi cui ſuꝑ rei ꝓprietate reti/nenda et poſſ. cõpetat queſtio prius termi/nanda eſt queſtio poſſ. deinde cauſa ꝓprie. et victus in poſſ. pro ſe afferat ꝓbationes ĩ petitorio et hoc in prima et ſecũda. ꝝ. taci/te obiectioni dixit agendum cõpetenti acc̃. l. competenti interdicto ſed cũ hodie nõ habeant locum interdicta quid. ꝝ. agendum eſt ad exemplum interdictoꝝ.

Si quis. Olim ſi quis volebat ꝓponere interdictũ neceſſe habuit obſeruare ſolennitateꝫ vt in hac l. dicitur. cõtrariuꝫ vo eſt hodie ſi quis habeat actioneꝫ illam ſine omni ſolennitate ꝓponere poteſt.

Quorum bo.

Credita. Deceſſit ticius ⁊ filiũ p̃terijt. preteritus petijt bo. poſſ. contra a p̃tore facta fide p̃tori ꝙ erat filius ticij. an hoc ſufficiat vt habeat bõa corporalia ab aliquo forte poſſeſſa. nec ſit ei opus interdic/tuꝫ ꝓponere queritur. ꝝ. ꝙ non. Alias. n. non admittiẗ nec poſſeſſor conſtituitur ni/ſi interdicto quoꝝ bo. agat ⁊ doceat ſe filiũ et bo. poſſ. obtinuiſſe.

Si ex. Filia patrui mei deceſſit ab inte vt ꝓximus agnatus pe. bo. poſſ. in bonis defuncti. viuente ſicut res ab aliquo poſſeſſe pro herede vł pro poſſeſſore

qualiter michi ſuccurratur queritur. ℟. ꝙ intenta bo. interdictum quoꝝ bo. ſi ad huc poſſident vel dolo deſinerint poſſidere.

Conſtat. Deceſſit mľer ab inteſtato relictꝫ conſan. vult maritus ſuccedere ei per bo. poſſ. vnde vir et vxor. an poſſit queriť. ℟. ꝙ non. ſed cõſanguinei ſuccedũt et petũt vt bõa in ſe trãſferantur per interdictum quorum bo. ſalua queſtione ꝓprie.

Quoꝝ lega.

Eredi. Si pater meus fuit heres inſti. a ſeio et hereditas euacuata ſit legatis An poſſit detrahere falcidiam de legatis q̄ritur. ℟ñ. ꝙ poteſt. ſi legatarij ſua auctoritate occupauerint legata. pater meus vel ego poſſum agere interdicto quoꝝ le. ad repetẽda legata paterna a me ſatiſda. de reſtituẽdo eoꝝ ſuperit de legatꝫ detracta falci.

Unde vi.

Ecte. Si aliquis vult repellere me defuncto meo quem recte poſſidebã. An poſſim ei reſiſtere q̄ritur. ℟. ꝙ ſic. cũ moderamĩe.

Ui. Expuliſti me de fundi mei poſ. actione violentie plura amiſi que ad te non ꝑuenerunt. An ꝑ interdictũ et vſqꝫ ad quod tempus veniant. ℟ñ. ꝙ vſqꝫ ad annũ et ſine ſolennitate tñ ꝓpoſito interdicto agere poſſuꝫ aduerſus te interdicto vnde vi vt reſtituanť michi poſſ. et heres tuus inq̄ꝫtum ꝑuenit ad eum tenebitur.

Autor. Expuliſti me de poſſ. fundi mei impetraſti reſcrip. vt liceret tibi fundũ retinere. an valeat reſcrip. queritur. Diciť ꝙ nec cõcedi debuit ne cõceſſum tenet.

Si de poſ. Si poſſ. fundi me eiecisti ſine armis potero te cõuenire ciuiliter interdicto. vnde vi criminalter. l. iuľ. de vi p̄ua. et ſiue ciuiliter ſiue criminaliter te cẽuenio teneberis de fructibus tam perceptis q̄ꝫ ꝑcipiendis et alias penas ſuſtinebis.

Inuaſor. Si aliquis inuaſit p̄dium tenetur ad poſſ. reſtituendam et ad fructus et ad omnia deperdita et ſi non ad inuaſorẽ ꝑuenerint infra annũ interdicto. vnde vi. Si vero errãui vacuit predium nõ curaui vel ignoraui p̄dium illud nõ ad me pertinere aliam penaꝫ non patietur inuaſor niſi q̄ꝺ poſſ. reſtituet.

Meminerint. Si volo ticium cõuenire quia rem meã detinet. non debeo impetrare reſcriptũ a principe vľ ab alio iudice vt ticius michi reſtituat vel ꝙ mittar in eius poſſeſſ. nec occaſione talis reſcripti debitorem inuadere nec etiã conceſſum tenet. ne a p̄ncipe vel ab alio iudice naſcanť iniurie. ſed debeo conuenire loci poſſeſſorem. ⁊ ſi abſit debet requiri ꝓcurator eius ad recitandam ſententiam citato iam ticio. ſi aliter faciam puniar in hoc ꝙ amittam cauſaꝫ et hoc in p̄ma. Si vo tutor vel cu. alicuius pu. vľ adulti poſſeſſiõeꝫ violenter abſtulit vt ſic pu. vel adultus ius quod habuit iure amittat non p̄iudicabitur ꝓpter hoc adulto vel pu. ſed reſtituiť ei res cui ablata eſt pu. cauſa ĩ integrum reſeruata et tutor vel cu. deportabitur et omnia bõa ſua publicabunť et hoc in ſecunda.

Si quis. Si rem quã poſſidebaꝫ aliquis ꝓpria auctoritate inuaſerit. qualiter puniri debeat. aut res erat inuaſoris aut nõ. ſi erat amittet dominium rei et mihi eam reſtituet. ſi non reſtituet eiuſdem eſtimationem. Idem eſt ſi fiſcus rem aliquam poſſideat et aliquis eam inuadat.

Momentanee. Deiectus per vim de poſſeſſione aliqua momen. audieť interdictum ꝓponens et ſine inſcrip.

Si quando. Expuliſti me de poſſeſſiõe predij mei in quo erant multe res ſi ꝓponatur interdic. vnde vi et probem te vim mihi intuliſſe ſi ꝓbare non poſſum ſingulas res eſſe abreptas qualiter michi ſuccurratur. ℟ñ. ꝙ debes deferre iuramentũ mihi vt iurem de eſtimatione illarũ reruꝫ quas amiſi. Iudex determinabit quantitatẽ vltra quã nõ debeã iurare et iuramento interpoſito. ſed q̄ꝺ iurauero iudex te michi cõdemnabit.

Non ab. Sicut ſupiores conſtitutiones meminerint et ſi quis puniũt inuaſores. ſic hec punit colonos qui tp̄s cõductionis finito detinẽt fundos dño inuito. Dicit igitur ꝙ ſi colonus nõ reſtituat fundum dño conductione finita. ſi agat dñs cõtra colonũ ⁊ conuincať colonus reſtituet p̄dij poſ. et eius eſtiatiõeꝫ.

Non. Uis expulſiua ĩtroducit interdictũ vñ vi. Q̄ꝺ dať ad poſſ. recuperandaꝫ ⁊ ꝺr ĩterdictũ mo. poſ. q2 poteſt eſſe ꝙ hoc potius nõ durabit niſi ꝑ momentũ apud illum qui expulit et expulſus poterit agere ciuiliter interdicto. vñ vi. vt ſibi reſtituať potius vel criminaliter. l. iuľ. de iu. pu. vľ p̄. et hoc in caſu ſcꝺm vetera iura obtinuit vľ offerri libellus. Aliquãdo tñ in poſſeſſorio iudicio nõ poterat quis agere criminaliter ſicut eſt quando inferť ius inq̄etatiua ſicut interdicto vti poſſ. hodie hec lex non valet q2 in omni interdicto debet offerre libellus vt. s. de li. cõ. offeratur.

Cum. Conſtitutiones ſuperiores inuaſores predioꝝ que ab alijs poſſidenť puniũt vel qui inuadunt predia q̄ a nullis poſſidenť ſed a poſſeſſore vacua ſunt nulla facta mẽtione ſuꝑ quo loquitur hec preſens queſtio. dic ergo ſic. Non curabam vel negligebã quedaꝫ p̄dia ad me ꝑtinentia. vñ nec animo nec corpore ea poſſidebã vacuam poſſ. p̄dioꝝ occupaſti. qualiter ſis punien. queritur. ℟. ꝙ veteres. l. nõ dabant interdictũ. vnde vi. aut clam ſꝫ rei vendi. et certe punieris in hoc ꝙ poſſ. et eiꝰ eſtima. reſtitues ⁊ nõ excuſaberis p̄tendẽs q2 a nemine poſſidebanť predia quia quilibet ſcire teneť ꝙ ea que ſua nõ ſunt eſſe aliena ad exemplum furti. Quia ſi rem meaꝫ me inuito tractaueris teneberꝫ furti licet dicas te ignoraſſe rem meã fuiſſe ſicut ad reſtitutionẽ poſitionis teneberis ꝑ conſti. ſi q̄s incertã niſi ſpacio. xxx. an. extiteris muniť.

Si ꝑ vim vel alio mõ abſen. poſ. tur. fu.

Udices. Habebam poſ. ⁊ in ea colonoſ vel ſuos. cepi abeſſe. et me abſente. expuliſti illos qui erant nomine meo in poſ. An expulſi agere poſſint ad recuꝑ. poſ. et iudex eos audire debeat q̄ritur. ℟. ꝙ ſic. Nec obſtat excep. ꝙ nõ habeãt man. de experiũdo vel ꝙ ſeruus nõ habeat ꝑſonaꝫ ſtãdi in iudicio quĩ reuerſus agere poſſit ſi colonus vel ſerui agere ꝑ negligentiã ſupſederit. Et liceat iſti poſſeſſoriũ intenderint iudiciũ queſtio ſuꝑ ꝓprie. dño reſeruabiť.

Nec. Aliquis ĩpetrauit p̄uiľ. vt liceat ei poſſidere p̄dium meũ. vel iudex interloquẽdo me abſente ꝓnũciauit aduerſariũ meũ in poſſ. predij mei fore mittendum. An deſinã poſſidere ꝑ hoc. Diciť ꝙ ñ. Nec mutať poſſ. ſtatꝰ. q2 iudici me abſente nõ potuit plene linq̄re de cauſa q2 ꝑ allegatiões partiuꝫ ñ partis ſcitur an cauſa ſit iuſta vel non.

Uti poſſidetis.

Ui. Habebã in quodaꝫ fundo ꝓprie. tñ vſufru. ego ciuiliť tu naturaliter poſſidebas. Si nõ ꝑmittas me facere in fundo ea que ad proprie. cauſaꝫ ꝑtinent. Uel ecõuerſo inquieto te in naturali poſſeſſione quo minus liceat tibi vti frui et tu aduerſus me vel ecõuerſo ego aduerſus te ĩterdicto vti poſſ. intẽptauero. qualiter iudex ꝓnunciare debeat q̄riť. ℟. ꝙ ſic. vti poſſidetis iſta poſſ. ſ. ego ciuiliter et tu naturaliter videbit vt ego te in naturali nõ inquietem nec tu me in ciuili ſi nõ victus ĩ poſſeſſorio velim cõuenire te ſuꝑ ꝓprietate fundi rei vẽ. ſatiſdabis iudi. ſolui. q2 niſi ſatiſdederis transferetur a te in me poſſeſſio.

De tab. exhi.

I in po. Paterfa. deceſſit filijs ſuis impuberibꝰ inſtitutis ticio eis ſubſtĩto deceſſerũt impuberes in pu. etate ſubſtitutꝰ vult vendicare hr̄ditatẽ iure ſubſti. et petit a tu. pu. teſtm̄ aperiri et exhiberi ad ꝓbandũ ſe fuiſſe ſubſti. quo iure hoc poſſit petere q̄ritur. ℟. ꝓponẽdo interdictum.

De liberis exhi.

Int. Mater tua deceſſit delata ẽ hr̄di. ſua aduerſus poſſ. hr̄. egiſti ⁊ obtinuiſti eoſ

acc̃. in factū ex re iudi. cōuenire poteris Et ſi aliquis dicat te eſſe in eius poteſtate vt filius debet ꝓbare te eſſe in eius poſſ. ꝓpoſito interdicto de liberis exhibendis.

Adi. Si filius tuus ab aliquo poſſideatur vt tibi exhibeat adire debes cōpetentem iudicem.

Si ad. Accepi filiaz philippi in vxorem quā penes ſe detinet nec eam vult exhibere qualiter mihi ſuccurrat q̄ritur. R. ꝙ vtili interdicto de libero homine exhibēdo.

De p̄cario et ſalui interdicto.

Ite. Si debitor meus predia michi obligata diſtrahat. cōueniam emp. acc̃. quaſi ſerniana. nec habet locum in hoc caſu interdictū ſaluianū quod cōpetit dño ſup rebuſ coloni tacite ſibi obligatis.

Habita. Cōceſſi tibi domus mee habitatiōez p̄cario. An eam ab herede tuo repetere poſſim querit̃. Dicitur ꝙ ſic.

De pignoribus.

Ebitor. Obligaui tibi codicem ꝓ. x. et ſub vſuris. ceſſaui in ſolutione ita ꝙ plus eſt debitum q̄ȝ ſit codex. An cedo tibi codicem librior q̄ritur. Dicitur ꝙ non.

Quāuis. Obligaſti michi. ff. ꝓ x. et cōuenit ſi nō ſufficeret pignus ꝙ omnia bōa ſua eſſent michi obligata. poſtea aliquā ex rebus tuis ticio ſpecialit̃ obligaſti. An ea aduocare poſſim querit̃. Diſting. ſi ſufficit. ff. ad debitū potero aduocare.

Cre. Obligaſti mihi p̄dium tuū ꝓ. x. et cōuenit ſi ſua die non ſolueretur pec̃. ꝙ ꝓpria auctoritate liceret michi ingredi poſſ. p̄dij non ſoluiſti ſicut cōue. An ingredi poſſim q̄ritur. Dicit̃ ꝙ ſic. Conſultius tñ faciam. ſ. aut iudicis ingrediar.

Cum. Si ꝓpter alimentum familie mee et ſic quaſi coactus a te x. accipero mutuo et p̄dium meū tibi obligauero. An poſſim cōqueri quaſi vi ſim cōpulſus p̄dium obligare q̄ritur. R. ꝙ non. Sed debeo pec̃. reddere et p̄diū recupare.

Preſes. Mutuaui tibi. x. et p̄diuz michi obligaſti. ticius p̄dium emit pecunia ab eo accepta a te vt ſic pignore me defraudares. An ſentēcia lata aduerſus te michi p̄iudicet in ypothe. Dicitur ꝙ nō. Cum paſſus vinci fueris ꝑ colluſionem contumaciam.

In ſum. Obligaſti mihi p̄diuz ꝓ. x. pro quo conſueueras ſoluere aliquid in viarū refectionē. ſi illud ſolui q2 tale onus ſequit̃ predium quocūq̄ȝ vadat. an ī ſumma cōputari debeat q̄ritur. Dicitur ꝙ ſic.

Vſuca. Obligaſti michi rem tuaz ꝑuenit res ad ticiuz. ticius eam vēdidit ſempronio bōa fide ementi et eam vſucepit. an extinguit̃ ius pignoris ꝑ hoc quod deſiſti eſſe dñs q̄ritur. dr ꝙ nō.

Quāuis. Si debitorez meū vel fideicō. cōuenero et condēnari fecero in acc̃. ꝑſonali nichilominus per ypothe. pignora mihi obligata ꝓſequi poſſum queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Si do. Mulier q̄dam obligauit predium ſuū poſtea michi donauit ſi creditor illud poſſidet potero illud vēdicare ſi tñ ꝑcep. de fructibꝫ ꝙ ſufficiat illud quod deeſt ſoluam ei.

Debi. Ex curialitate debeo denunciare debitori meo vt ſoluat ſi non ſoluat agam ad pignora.

Nomi. Iudex poteſtatis nominauit me vt eſſem decurio. cōtradixi. non debet accipi a me pignus ſine auctoritate preſidis.

Si vx. Vxor mea quoddam p̄diuz ticio obligauit et hēdem me inſtituit. ſi ſoluero ticio potero p̄dium licet nō interuenit inſtrm̄ ſuꝑ eo vxori vel hēdi ſuo reſtituendo vendicare.

Cum. Si maior annis mulier debitrix tua in ſolutū p̄dia dederit An talis ꝯtractus valeat q̄ritur. Dicitur ꝙ ſic.

Diſtrac. Si debitor meus michi pignora obligata vēdidit habeo electionē velim eum ꝑſonali acc̃. cōuenire an poſſeſſores pignoꝝ ypothe.

Et. Si frater me⁹ pecuniā nomine ſuo ticio dederit mutuo ⁊ pignus accepit cui ſit acquiſita pignoris obligatio q̄ritur. dicitur ꝙ ſibi.

Quāuis. Si frater meus ex pec̃. quā ei mutuaui prediū compauit. ſi non cōuenit vt generaliter vl̃ ſpecialiter ſit obligatum. in caſum pignoris deductum non eſt. ſed per aliā acc̃. debitum meum proſequi potero.

Pignoris. Actio ypothecarū in rem eſt ⁊ in perſonā.

Sicut. De dolo ⁊ culpa non fortuito caſu tenetur creditor.

Creditor. Debitor creditor eſt vt debitū petat cōpellere nō poteſt. ſed debitū offerat conſignet et deponat ⁊ pignus ꝓſequatur.

Res. Pec̃. quā a ticio mutuaſti ſolui. et pignus recollegi. an ſim dñs pignoris q̄itur. dicitur ꝙ non. ſed quod ſolui poſſum petere.

Secūdus. Mutuaſti mihi. x. ⁊ obligaui tibi pign⁹. et ticius tibi ſoluit. ꝯſeruat tibi pignus. ſȝ an vſuras vſuraꝝ petere poterit quas ſoluit ticius q̄ritur. dr ꝙ nō. puta ꝙ ſors erat. x. vſure. v.

Maior. Si creditor maior annis elegerit debitorem ꝑſonali actione et pignoratitiā ꝑſecutionem remiſerit ꝑ expreſſum pactū alias infra bien. ꝑſecutionem. an poſtea penitēs eam ꝑſequi poſſit queritur. dicit̃ ꝙ non.

Perſecu. Creditor electionē habet vellet debitorē cōuenire acc̃. ꝑſo. an ypothe. pro pignore. vnde omiſſa ypothe. agere poteſt acc̃. ꝑſonali.

Autentica.

Hoc ſi debitor. Lex. Codicis dicit ꝙ debitor vendit pignora creditor poteſt poſſeſſores pignorū cōuenire. Auten. confirmat hoc dicens. ꝙ ſi vendat et de p̄cio nō ſatiſfaciat poteſt cōuenire emptorem. hoc autē. legenda eſt ſuper illa lege diſtractis auten. ſȝ ſi debet hoc an eſt cōtraria auten. et. l. c. q2 dicit ſi debitor me⁹ pignus mihi obligatū poſſideat poſſum eū cōuenire perſonaliter ⁊ ypothe. Si vo diſtraxit primo cōueniaz debitorē et eius fideicō. et poſtea pignorum poſſeſſores.

Ser. Si ſeruus pignori datus deceſ. nō ꝓpter h̄ extinguit̃ ꝑſecutio

Si. Creditor ꝓpter ſeruum debiti. ſcriptorem ſibi obligatū ſurreptum furem cōuenire poterit acc̃. furti.

Super. Diſtractores argenti puta campſores vel alij mercatores pec̃. mutuā a me acciperunt et ex ea militiaz filijs ſuis cōꝑauerunt et poſtea obligabāt omnia bōa ſua. An militia ſeu prebēda intelligat̃ q̄ritur. Dicit̃ ꝙ ſic. Quia preſumitur ꝙ militia empta fuerit de pec̃. mutuo accepta eo ipo ꝙ in ꝯtrium nō probatur.

Autentica.

Obtinet. Lex. Codicis dicit ꝙ creditor pōt conuenire poſſeſſorez militis. Aut̃. hoc determinat dicens. ꝙ verū eſt ꝙ creditor numerauit ſpecialiter ad hoc vt prebēda ex illa pec̃. emeretur. Et ſi creditor nō expreſſit hoc non hēt priuil̃. q2 preferunt̃ ei filij qui hñt bona patris tacite obligata ꝓ dote mr̄is et preferr̃ ei vxor teſtatoris et alij creditores ſi fuerīt potiores.

In quibꝫ ta. pig. ta. ꝯtrahitur.

Niuer. Si poſſides prediū tributariuz tacite vident̃ omnia bōa tua pro tributis fiſco obligata.

Certū. Si cū fiſco cōtraxiſti ⁊ debitor eius factus ſis liceat nō ſit dictū vt bōa tua obligentur tamē tacite obligata videntur.

Quāuis. Obligaſti mihi funduz tacite videris obligaſſe fructus fundi. vñ ſi ex p̄cio fructuū aliū fundum comꝑaſti. An ſit michi obligatus q̄ritur. Dicitur ꝙ non.

Sa. Si ex mala adminiſtratiōe pupillari fact⁹ ſis debitor fiſci ñ ſolū res tue obligant̃ tacite fiſco ſȝ dos vxoris tue ita videlicet ſi bōa mariti exhauſta ſunt nec aliq̄d reſiduum inuenitur.

Si nō. Si funduȝ ad colēdum mihi locaſti et meū fuuȝ induxi

non eo animo vt ibi perpetuo eſſet et eū ꝓ penſione retines rector ꝓuincie videbit vt tu eū michi reſtituas ꝓ penſione vero ſolēniter me conuenies.

Si ma. Paterfa. deceſſit relictis filijs impuberibꝫ et vxore q̃ legitimā tutelam filioꝝ nata eſt preſtito iuramēto ꝙ ad ſcdas nuptias nō conuolaret ſi cōuolauit et teneat̄ pu. ex mala adminiſtratiōe. Nec eis anteq̄ȝ cōuolat ad ſecūduȝ mr̄imo. tutoreȝ petijt tacite erunt omnia bona ſcdi mariti obligata pu. ex ma. adminiſ.

Sancci. Non ſoluȝ in ciuitate ro. ſȝ in alijs ꝓuincijs inuecta ab aquilinio in domū conductā dn̄i domus ſunt obligata ꝓ penſione domus.

Si aliena res pig.

Rocu. Si ꝓcurator meus nō exſpectata voluntate mea rem meā obligauit mihi p̄iudicare nō potuit. ſi tn̄ pec̄ quaȝ cepit in rem meā cōuerſa ſit conſuletur creditori ꝑ pignoris retentionem.

Si pro. Si ignorāte me res ad me ꝑtinentes obligaſti michi non p̄iudicat niſi in fraudem creditoris ſciens diſſimulaui.

Cura. An tutor vel cu. rem pu. vel adulti obligare nō pōt niſi in eius vtilitatem conuerſum ſit.

Cū. Si alienā rem obligaui nō tenet pignoris oligatio. ſi dominiū eius nactus ſum conualeſcet pignus ⁊ creditor licet directā ypothecaȝ nō habeat de equitate tn̄ vtileȝ habet ⁊ pignus ꝑſequi poterit.

Que. Si mr̄ mea dedit mihi funduȝ me inuito obligare non pōt cū ſit meus nec ꝓ te que obligātis nō eſt non cōpetit ſeruiana ⁊ hoc eius actiōis natura d̄

Si in. Tutor pu. ꝓ pec. quā /clarat. in ſuam rem pu. obligare non pōt. Et ſi obligat nō tenet pignoris obligatio ſi pu. factus maior conſenſerit quo caſu conualeſcit pignus.

Nexū. Si ſeruus meus vel colon⁹ obligat rem meā michi non preiudicat. quia nexum. i. obligationeȝ nō facit niſi ille qui obligare poteſt

Que res pig. obli. poſſunt

Lūnos. Si omnia bona tua michi obli. An alumnos tuos vel concubinā videaris obligaſſe q̃ritur. Dicit̄ ꝙ non.

Cum. Emi funduȝ inſtr̄m emptiōale illud obligaui. An funduȝ videar obligaſſe q̃ritur. Dicit̄ ꝙ ſic.

Si mo. An momentū in quo filiaȝ tuā intuliſti obligare poſſis queritur. Dicitur ꝙ nō. Quia per illatiōeȝ locum religioſum feciſti.

Nomē. An ius q̄d habeo in debitore alij obligare poſſim q̃ritur. Dicitur ꝙ ſic. Et aget creditor vſq̄ȝ ad trāquillitateȝ ſibi debitā niſi p̄mo mihi

Spem. An athleta ſpem /ſoluiſſet victorie quā de aduerſario ſuo habiturus eſt obligare poſſit q̃ritur. d̄r ꝙ nō. Nec ſi generaliter omnia bōa ſua obliget intelligitur obligaſſe.

Qui. An quis filiū ſuum puta liberū hominē obligare poſſit. Et dici

Execu. Si debitore meo /tur ꝙ ñ. nō comꝑante datus fuerit michi executor ad mittēduȝ me in bo. poſſ. debitoris ꝓ menſura declarati debiti. an boues aratorij vel inſtr̄a aratri vel bubulci intelligant̄ obligata q̃ritur. Dicit̄ ꝙ nō. Ne ꝑ defectū culture tributi exſolutio retardet̄ ꝙ ſi creditor deiectus fuerit ⁊c̄. Supplicio

Pigno. Si bōa de /ſubiugabit̄. bitoris mei loco pignoris capi debeāt ea que ad agriculturam pertineant capi non debent.

Si. Si pec̄. tibi mutuaui ⁊ ꝓmiſiſti mihi ſatiſfacere ſub pena obligationis omniū bonoꝝ tuoꝝ. an ꝑ hec verba videaris michi obligaſſe tam preſentia bōa q̄ȝ futura q̃ritur. Dicitur ꝙ ſic. licet nō dicas te obligare res preſentes et futuras.

Qui po. in. pig. ha.

Si. Secūdus creditor priori pec̄. ſoluit confirmat ſibi pignus ſi primus recipe nolit conſignet et deponat et confirmet ſibi pignus niſi pec̄. poſtea in vſus ſuos cōuertit.

Si de. Conueni heredeȝ ticij ꝓ quodam fideicō. et relicto ſub cōditione. et q᷑ mihi non ſatiſdabat̄ miſit iudex me in poſ. fundi heredi creditor hereditarius eūdem cōuenit et obtinuit ideȝ fundus loco pignoris ſibi adiudicatus eſt q̄s potior ſit q̃ritur. Dicit̄ ꝙ ego qui p̄or ſum

Cū rem. Pater meus cū /tꝑe. re pu. cōtraxit me hr̄de eius cōuento et ꝯdēnato. miſſa eſt res pu. in poſ. nō ſolū rerū mearū ſed hr̄ditariarū. an preferat̄ alijs creditoribꝫ p̄ris. d̄r ꝙ ſic.

Si fundus. Si fundum obligauit quis prius michi quā rei pu. ego preferendus ſum.

Prior. Creditor primus non cōpellitur ſoluere ſcdo. ſed ſecundus debet offerre primo. et ſi nolit ſibi offerre pignus ſuū confirmabit.

Si generalis. Ticius obligauit michi omnia bona ſua generaliter. poſtea obligauit ſeio q̄dam ex hijs ſpecialiter ego ſuȝ potior. vnde ſi eādeȝ rem quā ſcdo obligauit iure pignoris diſtrahebam. eam ab emptore aduocare non poterit ſeius.

Licet. Qui prior eſt tꝑe potior eſt iure. fallit in eo. quidem obligauit oīa bōa ſua preſentia et futura et poſtea a ſcdo mutuam accepit pec̄. et ex eo fundum cōꝑauit et conuenit vt illud prediuȝ ſibi eſſet obligatū q᷑ potior erit ſcdus.

Autentica.

Item. poſ. Lex. C. dicit de petitorio iudicio. aut̄. d̄ poſſeſſorio. §. illud q̄q̄ȝ. vel ſic. Sic̄ ille qui mutuā dedit pecuniā ad emptioneȝ predij prefertur alijs prioribꝫ. ita prefertur ſcdus creditor priori ſi prior conuincat̄ de mendatio. dic ergo ſic. Seius poſſidebat p̄dium quod dicebaȝ ticiū mihi obligaſſe. ſeius negabat p̄dium eſſe ticij ꝓbaui id eſſe ticij priuſq̄ȝ reſtitueret dixit ꝙ ticius illud p̄dium ſibi obligauit et ſe potioreȝ eſſe. queritur an ſit audiendus. Dicit̄ ꝙ nō. Sed ꝓpter mendaciū p̄diuȝ reſtituet mihi ſcdo

Diuerſis. Primo /creditori. die obligauit prediuȝ meū ſeio. ſcdo ticio qui nūerauit primo pecuniā ille potior erit niſi ſcdus prius pign⁹ diſtraxit q̄ȝ ſatiſfecit priori. et qui ꝑſonaleȝ hn̄t act̄. et ypothe. preferunt̄ illi qui tn̄ habet ꝑſonalē licet in ꝑſonali act̄. hēat p̄uil.

Cum. Maritus obligauit quoddā p̄diuȝ vxori ſue ꝓ dote. ſcdo idem michi p̄diuȝ obligauit. illa potior erit niſi ei ſuū debitū offeram nec creditor id p̄dium habebat obligatū. etſi vendat̄ a muliere non habet illius reuocandi illud.

Scripturas. Ticius ſe confeſſus eſt debitoreȝ meū ex aliqua cauſa ex qua in cōtinenti potuit ſibi p̄iudicare confeſſio puta tranſact̄. vel conſimili. vel ex qua non pōt niſi infra biēniuȝ puta mutui. ſiue facta ſcriptura per manū ticij ſeu tabellionis in cōmuni forma ſeu teſtes fuerint adhibiti. i. rogati dū tn̄ probetur ſiue non ſuū robur obtinebit ⁊ hoc in prima. Et ſi ex p̄uata ſcriptura petā rem mihi obligatā ⁊ menius ꝓferat inſtrumentū pu. ⁊ petat eandeȝ rem ip̄e preferet̄ licet prior ſim niſi priuata ſcriptura triū teſtium ſubſcriptione fuerit minuta.

Aſſiduis. Dicit imꝑator ſe feciſſe duas conſtitutiōes quibꝫ ſuccurritur mulieribꝫ preferēdo eas omnibus creditoribꝫ ꝑſonales act̄. contra maritū habētibus. ſed ſcdm veteres. l. dubium erat tn̄ de ypothe. Dicit ergo ꝑ hanc l. ꝙ non ſolum prefert̄ mulier in ꝑſonalibꝫ ſȝ ypo. Nec refert extent res dotales aut nō nec habeat filios aut non vel habuit ſed in fata ceſſerūt q᷑ ſemꝑ prefertur. niſi mulier que petit doteȝ ſit ſcda vxor ⁊ filij prime vxoris petant dotem mr̄is ſue q᷑ filij preferūtur. hoc tn̄ priuilegiuȝ non habet mulier in donac̄. ꝓpter nuptias ſi pacta eſt de lucrāda donac̄. ꝓpter nupc̄. q᷑ nō prefert̄ alijs creditoribꝫ q᷑ in dāno vitādo eis ſuccurrēdū ē.

De hijs qui in prioꝝ.

On. Obligaui tibi funduȝ ꝓ x. ticius mihi ſoluit pec̄. et pignus recollegit. An fundus ſit ei obligatus q̃ritur. R. ꝙ nō. Nec ſuccedit in locuȝ primi creditoris niſi ad hoc mihi mutuaſſet pec̄. vt ex ea fundus liberaret̄ et cōueniſſet vt fundus ſpāliter ei eſſet obligatus.

Cum. Si filius emācipatus ꝓ parte debitorū ſoluerit fiſco hoc pacto vt in locū et priuil'. fiſci ſuccederet. An ſit potior alijs creditoribꝫ quibꝫ prefe rebat' fiſcus. Dicit' ꝙ ſic. Sed ſi illi pignus diſtraxerint filio non potuerūt p̄iudicare et hoc in ſcda. Si vero ꝓcurator filij creditoribꝫ alijs ſoluerit vl' ſi pec. pro recuꝑandis pignoribus dederit eam repetet ꝑ cōdi. inde. et hoc in tercia. Ticius habebat duos creditores quibus eandeꝫ rem obligauit. vni primo. alij poſtea debitor eaꝫ michi vēdidit et ex pecunia ſatiſfactuꝫ eſt p̄mo in locum et ius primi ſucceſſi et me aduerſus poſterioreꝫ poſſet tueri et aduerſus omnes aduerſus quos p̄mus ſe tueri poſſit.

Si prior. Contraxiſti cuꝫ fiſco et fundum obligaſti deinde eum michi obligaſti. ſi offerā fiſco debitū in ius eius ſuccedam et ero potior alijs

Si antiqui. cre.

Iren. Si prior creditor pignus ſibi et michi poſteriori loco obligatū lege vl' pacto ego factus aduerſus emptorē nō habeo ypo. Si vo debitor eaꝫ primo creditori in ſolutū dederit remanet michi ius pig. ſic tamen rem obligatā ꝑſequi potero. ſi debitum primo creditori ſoluero.

Obli. Creditor ſi iure pignoris h' ē pacto vl'. l. diſtraxit debitor p̄ciū emptori offerens vel creditori debituꝫ pignus ab emptore non euincet.

Quo. Secūdus creditor nō poteſt īpedire quo minus prior cre. vēdat pignus ſi debitū priori non offerat.

Si cōmunis res.

Frater. An frater habēs reꝫ cōmuneꝫ cum fratre eam obligare poſſit queritur. Dicit' ꝙ nō. Niſi pro ſua parte.

De p̄torio pig.

Jan. Debitore citato et n̄ cōparente debeat creditor mitti in bo. poſſ. eius pro mēſura debiti declarati q̄ritur. Dicitur ꝙ ſic.

Non ſolum in poſſ. rerū immobiliuꝫ vel ſe mouentium ſed etiā nominum.

Veteris. Duplex eſt ius pignoris. pretoriū ⁊ conuentionale. Pretorium eſt. qui a iudice conſtituit' qn̄ mittit aliquē in poſ. alicuius rei. Conuētionale quod eſt conſtitutū ex conuētione. ſic ergo creditor qui habet pignus cōuentionale pōt illud recuꝑare a quolibet poſſidente ſi illud amittit. ita ille qui habꝫ pretorium.

Si in cauſa iudicati.

Es. Debitore cōuento cōdēnato. iudex qui condemreo nō ſatiſfaciente iudicatis precipiet pignus vēdi in cuius poſſ. actor fuerat miſſus ꝑ cōtumaciā debitoris citati nec cōparentis qꝛ eadem eſt autoritas iudicialis pignoris et cōuentional'. Unde ſic conuētionale ex partiū conuētione diſtrahi poteſt. ſic iudiciale autoritate iudicis.

Cum. Autoritate eius iudicis qui eū condemnauit debet res in quam miſſus eſt actor diſtrahi. Et ſi emptor nō inueniat' vel inuentus nec iuſtum offerat precium dabitur actori et ſi plus offerat quā alius in ſolutum.

In cauſa. Si debitorem tuum cōueniſti et condemnari feciſti. et qꝛ in poſſ. alicuius rei ſue miſſus fueris. An potius diſtrahi debeat' q̄ꝫ iure dominij poſſidere debes querit'. Dicitur ꝙ ſic. Et ſi calliditate rei emptor nō inueniatur dabitur creditori in ſolutum.

Si pignus pig. datū ſit.

Etiam. Si fundum tuū michi obligaſti. an eundē alij obligare poſſim q̄ritur. Dicitur ꝙ ſic. Et q̄ꝫdiu res michi ypotheca. eſt tam diu ſcdo creditori obligata tenebitur vt ſibi vtilis act'. detur. Si vero tm̄ vſufruc. michi obligaſti et ego alij fundū obligaui et ille vēdidit. An tibi p̄iudicauit ſi n̄ interceſſit tua voluntas. Et dr ꝙ nō. ⁊ hoc in ſcda. Si vo poſſ. fundi nō vſufr. michi obligaſti. ⁊ eaꝫ iure pignoris vēdidi ⁊ de p̄cio fuit michi ſatiſfactū n̄ retractabit' vēditō.

Si an. Si debitor. l. vel pectō creditor pign⁹ vēdat ſi debitum offeras poſſit recuꝑare certū ē ꝙ nō. Si ergo p̄t tuus fundum obligauit nec creditor ad huc diſtraxit licet alij obligauit ſoluto a te debito poteris fundum recuꝑare.

De partu pig.

Partus. Si ancillam michi obligaſti et peꝑit. Querit' an partus ſit obligatus cū pig. Si mācipiuꝫ michi obligaſti ꝑ. x. et ex opꝑibus ſuis lucratus fuero. xx. iſta cōputabunt' in vſuras et ſortē minuēt. Et ſi aliq̄d reſiduū fuerit de debito illud ſolues et mancipiū recuperabis.

De remiſſ. pig.

Ite. Obligaſti michi ſeruū me ſciēte et nō contradicente eū maūmiſiſti et diu in libertate ſtetit. An videat' pignoris obligationem remiſiſſe et ꝑ hoc ſeruū inde maūmiſſū q̄ritur. Dicit' ꝙ ſic. Nec ab herede meo reuoc. in ſeruitutem.

Si pro. Funduꝫ michi obligaſti et me ſciente et nō ꝯdicente euꝫ diſtraxiſti ius pignoris videor remiſiſſe et me agente ꝑ excep. repellas quia pignus conſenſu diſſoluit' et contrahitur.

Si igno. Debitor tuus qui tibi omnia bōa ſua obligauit poſtea cū fiſco ꝯtrahens quominus potior ſis tibi p̄iudicare non potuit.

Cum. Si debitor rem quā ticio obligauit eo ſciēte et non cōtradicente michi vēdidit videtur remiſiſſe ius pignoris niſi nouus aſſenſus poſtea interueniſſet quo mediāte denuo eſſet conſtituta pignoris obligatio nec per ypothe. vēdicari poterit.

Debi. Debebas michi. x. et pignus obligaſti. cōpuliſti me per metū vt remittereꝫ tibi debitū et pignus et ſic nil eſt ꝯtrariū. An videat' remiſiſſe quo minus debitū peto et pignus perſequar ꝑ ypothe. queritur. Dicitur ꝙ non.

Si eo. Obligaſti michi p̄mo fundū poſtea alij ⁊ cōuenit vt diſtraheret. petij ſua die ⁊ non ſoluta feci p̄conizari vt ſi aliquis hn̄s ius in eo veniret. ſecūdus creditor certioratus nō venit. an videatur pig. obligationē remiſiſſe q̄ritur. Dicitur ꝙ ſic.

Condi. Debebas michi. x. ſub pignore confectū fuit inſtr̄m ſuꝑ pignore reddidi tibi cautiōeꝫ An videat' debitum remiſiſſe querit'. Dicit' ꝙ ſic.

Si ypo. Obli. michi et fiſco funduꝫ. fiſcus me ſciēte et non ꝯtradicente fundum diſtraxit. An videat' acc. ypothe. remiſiſſe querit'. Dicitur ꝙ ſic.

Cum. Mandaſti michi vt creditori tuo ſoluerē et mancipia creditori obligata liberareꝫ. ſolui nec hoc egi vt michi eſſent pignori ſꝫ tibi tradidi. An videat' remiſiſſe pignus q̄ritur. Dicitur ꝙ ſic. et agam man. tam ꝓ ſorte q̄ꝫ ꝓ vſuris.

Res. Debitor citra conſenſum creditoris pignus vēdens creditori nō p̄iudicat quo minus tranſit cū ſua cauſa non obligatio diſſoluitur.

Solita. Si conſentiēte creditori pignus diſtrahat' ⁊ poſtea ideꝫ legati cauſa vel ſimili ꝑuenerit in debitoreꝫ. An in priſtinā recidet obligatiōeꝫ q̄ritur Dicūt quidam ꝙ ſic. qꝛ debitor obligauit michi bōa ſua tam preſentia q̄ꝫ futura vn̄ cum hec res erat futura ⁊c̄. Imꝑator dicit cōtra ꝙ nō recidat cū creditor videatur ſemel remiſiſſe.

Etiā ob cirogra. pec.

Pignus. Soluto eo q̄d debet' vl' nouato vel acceptilato tollit' oīs obligatio. an aūt pignoꝝ obligatio ꝑ nouatiōeꝫ acc. pſo. tollitur. Dicit hec. l. ꝙ ſic. dic ergo ſic. Obligaui tibi rem meā ꝓ. x. delegaui tibi ticiū q̄ erat debitor meus in. x. et tuus in alijs. x. ſine pignore et animo nouādi ſtipulatus es illa. x. tibi reddi a ticio qui rem illam a me compꝑauit. An pignus ſit liberatum nec tibi obligatum queritur. Dicitur ꝙ ſic. Niſi int' te et ticiū et me hoc cōueniſſet qꝛ tūc ſi tu poſ. hn̄s retētiōeꝫ tā ꝓ pec. ꝓ qua erat

obligata q̃ꝫ ꝓ qua non erat obligata. puta quia in alia manu tenebatur mihi ticius in decem ſed hoc non eſt in ſecundo creditore quia ſecundus creditor non cog̊. offerre pec̃. primo niſi eam ꝑ quã pignora erãt obligata.

De diſtractione pig.

Vndum. Obligaſti michi fundũ et fructus ꝑcepi valentes debitũ ip̃o iure liberat̃ pignus nec illud diſtrahere poſſum.

Credi. Obligaſti michi librũ cõceſſi tibi in ꝑcarium te nõ ſoluẽte pecuniã ſua die librũ diſtraxi. An eo ip̃o ꝙ precario poſſediſti videar rem litigioſaꝫ vendidiſſe queritur. Dicitur ꝙ non.

Cre. Si creditor velit pignus debitori denũciare et pub. venaleꝫ ꝓponere. et ſi fraudeꝫ cõmittat puta non aſtanda eaꝫ nõ denũciando debitori opportũo loco ⁊ tp̃e nec dando plus offerẽti aget debitor aduerſus eũ directa pignoꝝ ſuũ ĩteſſe.

Si res. Debebas. xv. confeſſus es de. x. et ea michi obtuliſti data cõputatione. ſi ad iudiceꝫ vẽire nolui vel ſi oblatis michi. x. ad vẽditioneꝫ pignoris ꝓſiluero non tibi ꝑiudicabo.

Quoniam. Debebas mihi. c. ſub pignore octoginta et. xix. michi ſoluiſti nec reſtabat niſi vna libra ſi illaꝫ nõ ſoluas. An pignora diſtrahere poſſim querit̃. Dicitur ꝙ ſic.

Si res. Ceſſante debitore in ſolutione ſi creditor lege vel pacto pignus vẽdidit rata manet venditõ. ⁊ ſi creditor fraudem cõmiſerit nõ emptor. ſed ip̃e a debitore erit conueniendus.

Si pri. Debitore offerẽte pec̃. ſi creditor noluerit eam accipere conſignet eam et deponat. et ſi creditor pignus diſtrahat nõ valebit venditio. Si ante oblationeꝫ. l. vel pacto diſtra. quod recte factũ eſt non retractabitur.

Que melius. Pone creditor debet ſolenniter ſoluere pignus et ho. ſi. vt ſic appeat An ex precio poſſit ſolui debitũ. quod ſi aliqua defuit eius creditori integra cõpetit pe

Et ſi creditor. Volens ſibi pignus retinere emptorẽ ſuppoſuerit debitori non ꝑiudicat ſed ea cauſa manet qua erat ante colluſioneꝫ et hoc in prima. Si vero debitore vẽdente comparauit neqꝫ dolus eius interceſſit tenet vẽditio ⁊ hoc in ſecũda. Si vero vt in caſu. i. creditor ymag. ſuppo. emp. nõ valebit quod actũ eſt ſed oblato debito pignus recuperabit et hoc in tercia.

Mulier. Si mulier ꝓ marito res ſuas obligauit. creditor eas vendere non põt niſi volens credi decipe ſimul ⁊ maritũ obligaſſe tãquã res ſuas

Si debi. Debitore non reſcripto conſenſu creditoris pig. vẽdente dominiũ ſua cauſa tranſfert.

Qui. Si obligatũ michi funduꝫ ⁊ te ceſſante in ſolutione eũ vendidi nec emptorẽ in vacuam poſſ. induxi nulla in rem acc̃. emptori actori acquirit̃.

Si debitore. Non ſoluente et pignus tenente An creditor poſſit illud diſtrahere querit̃. Dicitur ꝙ ſic.

Obligatis. Si creditor mancipiũ ſibi obligatũ diſtrahat et tradat. et poſtea debitor illud ſollicitauerit vt ad ſe rediret nõ creditori eidem q̃r vẽdicari ſed emptori ꝯtra debitorem poſſidentẽ in rem cõpetit actio.

Vnus. Si vnus ex heredibus debitoris partem ſuam ſoluerit alijs ceſſantibꝰ in ſolutiõe. An creditor poſſit pignus diſtrahere queritur. Dicitur ꝙ ſic. Nec per illius ſolutionẽ adempta eſt ſibi diſtrahendi facultas.

Queque. Si rem ſpecialiter vel generaliter michi obligatam alius creditor qui eam ypothe. non habet vendidit michi non ꝑiudicat.

Qui. Si a creditore. l. vel pacto rem obligatam emiſti et conſecutus eſt dominium.

Si maritus. Maritus dans pecuniaꝫ mutuo vxoris et pignus accipiens nõ acquirit ſibi obligationeꝫ pignoris nec pignus ſi vxor ei ſucceſſit diſtrahere poteſt.

Secundum. Obligaui tibi rem pro. c. que valebat. cc. pacto vel. l. diſtraxiſti pro. cc. et ex ꝑcio fundũ cõparaſti. an acc̃. in rẽ agere poſſim q̃rit̃. Dicit̃ ꝙ nõ. Sed acc̃. pig. ad id quod plus eſt in ꝑcio q̃ꝫ in debito.

Debito. ven. pig. impe. nõ poſſe.

J ſint. Obligaſti michi fundum te non ſoluẽte ſua die pec̃. volebam pignus vẽdere. denunciaſti michi ne venderem oſtendens teſtm̃ quo comprehenſum erat ne illud diſtraheret̃ et ſi aliter fieret qđ publicaretur. An ego nõ obſtante tali denunciatione vel ſcriptura teſtamenti poſſim fundum vẽdere queritur. Dicitur ꝙ non.

Debitoris. Si creditor debitore ceſſante in ſolutione vult pignus vẽdere. poteſt. licet a debitore fuerit denunciatuꝫ ei ne venderet niſi debitũ offerat aut totam pecuniã deponat ⁊ conſignet. ſi hec non fiant creditor poterit pignus diſtrahere etiam ſi modica pecunia reſtet ad ſoluendum et ſi hoc emptor ſciat debitorem denũciaſſe non ideo efficietur mali poſſeſſor.

Si ven. pig. a.

Reſes. Si creditor. l. vel ꝺ pacto aſſecuto ius vendendi pignus in vẽditione dolum vel fraudem cõmiſerit dando ꝓ minore precio q̃ꝫ pignus valuit tenebitur debitori ad intereſſe. exemplum. Si creditor ĩ non ſoluẽdo inueniatur et emptor fraudeꝫ participauit refuſo precio cũ vſur̃. funduꝫ obligatũ cum fructibus reſtituet. Item dicit tercia lex.

Seruos. Creditor ſuos ſibi obligatos non habuit ius diſtrahẽdi. l. vel pacto diſtraxit ſed nõdum vſucapti ſunt a poſ. debitor eos petere põt. Si vero vſucapti ſunt ꝙ eſſe poterat quia creditor credebat ſe poſſe diſtrahere tunc a debitore debitor ꝑcium petet. ſed qua acc̃. non apperit. tu dic non ꝫ habendo rataꝫ vẽditionẽ et intellige ꝙ creditor teneatur debitori ad preciũ ſaluo eo qđ ſibi debebat̃.

Cum. Si creditor predium ſibi obligatũ non interueniẽte. l. ſolennitate puta ſub aſtatione et quod plus offe. detur diſtraxit. non ſolum debitor creditorem conuenire poterit pignorac̃. ſꝫ poſſeſſorem ad reſtitutioneꝫ predij et fructuuꝫ ſi fraudem participauerit cũ creditore.

Si vxor. Creditore vẽdente pignus. l. vel pacto pluris q̃ꝫ fuerit debitũ puta debituꝫ erat. v. et pignus valebat. x. ad reſiduũ debitor conuenit et creditorẽ nec ad reſtitutionẽ rei habebit regreſſum aduerſus emptorem.

De luitione pig.

Vi. Si debitor in. xx. deceſſit et. iiij. heredibꝰ relictis An vno ſoluente ꝓ parte ſua liberat̃ pignus ꝓ ea parte q̃ritur. Dicit̃ ꝙ nõ.

Intelligere. Tenebaris mihi acc̃. perſonali An ad huc maneãt ypothe. queritur. Dicitur ꝙ ſic. quia durat vſqꝫ ad. xl. an.

Si reddita. Si debitor pecuniam ſoluat vel aliquas res dederit ei in ſolutũ vel indebiti q̃ adinuicem tenebantur fiat cõpenſatio petere poterit rem obligatam ſibi reſtitui vel offeratur debitũ nec ille velit recipere.

Si vnus ex plu. he.

Anifeſti. Si decedat creditor pluribus relictis heredibꝰ. actio que ei cõpetebat cuilibet heredum competit pro parte ſed pignus cuilibet remanet inſolidum obligatũ vnde ſi nui ſoluatur pro parte ſua nõ ideo liberatur pignus.

Actio. Si ticius creditorem habens ſemproniũ decedat pluribus relictis heredibus. perſonalis acc̃. qua tenebatur ticius diuidit̃ inter heredes. vnde q̃bus ꝓ parte qua heres eſt cõuenitur ſꝫ vnꝰ pignus poſſideat ipſe ſolus inſolidum pignor. acc̃. conuenitur.

Si pig. cẽuen. nu. et ſecu.

Si pecuni. Spe numerationis future reſcripſiſti te

pecuniam recepiſſe et pignus obligaſti. ſi numeratio ſecuta non eſt qualiter tibi conſolatur vt reuoces pignus queritur. R. ꝙ per in rem acc. Et ſi creditor dicat datum ſibi pignus nec pecuniam ſibi redditam ꝓbabit ſe numeraſſe et hoc quando creditor pignus poſſidet. Si vero tu poſſides ⁊ ille agat ypo. probabit ſe numeraſſe alioquin non audietur.

Sint. Si vxor canit ſe accipiſſe pecuniam quā nō accepit et pignus dedit illud proſequi pignorare poteris cum per talem falſam caucionem obligaſti mihi fundū et generaliter omnia bona. an ceſſante in ſolutiōe poſſum impetrare vt liceat michi vniuerſa bona tua iure dominij poſſidere queritur. Dicitꝰ ꝙ non. Et loquitur creditori imꝑator dicēs ꝙ libello meo ſupplicatorio debui expreſſiſſe nomen debitoris mei et an ꝑegi ſolēnia q̄ ſunt. ĩ. e. l. f.

De iu. do. impē.

I creditor. Credi. poſtulabat a p̄cipe vt liceret ſibi poſſidere pignus iure dominij. et princeps cōceſſit poſtea exegit a debi. vſuras. an videatꝰ renunciaſſe beneficio impetrato et obtento q̄ritꝰ. Dicitur ꝙ ſic.

Verutiſſimi. Olim creditor publice preſcribebat pignus et ſi poſt annū debitor iſtud non recolligebat creditor publice poterat vendere. hodie ſic nō erit. ſed aut conuenit vt creditor pignus vendat ⁊ hoc fiet. an nō et tūc debet denunciare debitori vt pignus recolligat et ſi intra bienniū non redimerit poterit creditor pignus diſtrahere. Et ſi n̄ inueniatur emptor adeat creditor iudicem et denūciet debitorem vt veniat. ſi non veniat ſtatuetur certū tempus a iudice intra q̄d ſi nō veniat poterat petere a principe vt dominiū pignoris ei detꝰ. et ad huc ſi intra illud bien. debitor vēiat et pec. offerre poterit pignus recuperare. Si vero non ex tūc elap. biē. conſequetur creditor pleniſſimū dominiū. Et ſi creditor pignus vēdat nec tūc conſequatur debitū ſuū de eo quod de eſt aduerſus debitorē manebit integra petitio. ⁊ ſi plus ſit pignꝰ vēditū q̄ ſit debitū. debitor vel eius creditores ſuꝑfluū petere poterunt. Et ſi dubitetur quantū debuerit vendi pignus iudex debet eſtimare et creditor debet iurare ſe nō poſſe plus vendidiſſe ita videlicet vt hoc quod iudex eſtimauerit obſeruetur.

De pac. pignorum.

Vi pactus. Obligaui tibi fundum hoc pacto. vt ſoluta pec. ſua die heres eū in ſolutū. an valeat pactum q̄ritur. Dicitur ꝙ non. Nec plus conſequēs per talem cōuentionē niſi quod de iure cōmuni tibi cōpetit hoc eſt vt pignus vendere poſſit cōmuni iure.

Si fundi. Vendidi tibi fundum et pro euictione alium fundum tibi obligaui hoc pacto. vt ſi nō vinceretur reſtitueretꝰ fundus obligatus ſi aliquis exegerit ⁊ ſuccubuerit quia nō vincit An fundum recuperare poſſis queritꝰ. Dicitur ꝙ ſic. Sed per quā acc. non apperit. tu dic ꝙ p̄. v. vel acc. pig.

Quoniam. Inter alias decepciones quibus creditor intendit debitorē decipere eſt hec. ſ. ꝙ creditor conuenit cum debitore vt ſi ſua die nō ſoluatꝰ pecunia ꝙ pignus penes eū remaneat. ſtatuit imperator. ꝙ huiuſmodi cōuentiones nullius ſint momenti. ſed creditor debitū recipiat et pignus debitori reſtituat.

De excep. et preſcrip.

Ebitores. Creditor in fata ceſſit pluribus relictis heredibꝫ inter heredes ꝓportionibus heredi. traditur acc. ⁊ pro portionibus hereditā. cōditio cōpetit Si vero creditor nomē debitoris ſui in here. prelegauit et ille egerit et exegerit. alij volentes agere doli mali excep. repellentꝰ.

Pro. Duo habebant domū cōmunē contra vnum illoꝝ pronunciatur. ſi alius velit pro parte ſua agere quaſi res iudicata contra alium ſibi noceat queritur. R. ꝙ non.

Aduerſus. Frater adminiſtrauit legitimā tu fratris ſui et ex vna adminiſtratione tenebatꝰ ei in c. dolo īduxit eū vt ei dimitteret ſi agat frater et aliꝰ excipiat d̄ remiſ. replicabis de dolo ſcilicꝫ ꝙ dolo induxit eū ad remittēdū Vel dic ꝙ cōmiſerat dolum in tutela licet frater generaliter remittā ei adminiſtracōē tutele non tamen videtur remiſiſſe dolum prima poſitio verior eſt. quia recipit contra ff. de pac. l. Si vnus. §. vltimo.

Cum nondū. Exceptio ꝑemtoria puta pacti rei iudi. iure trāſactiōis añ ſentēciam opponi debꝫ poſt opponere volens nō audietur.

Licet. Deiectus de poſitione eā recuperabit licet pro dāpnis infra ānum habeat interdictū vnde vi. ꝓpoſ. aduerſus eum qui deiecit habet excep. ꝑpetuam. hic caſus nō improbatur per. l. s. vnde vi. ſi quis in can. ſcdm to. vbi dicit. Expuliſti me ceſſi ticio interdictū. ticius iterū vi deiec. te poſ. non apprehēdit egit contra te interdicto ceſſo excipis poſt annū et ꝑpetuo. Vel ſic. expuliſti me de poſ. an dāpna et poſſeſſionū. extimationem reſti. non habeo condi. inde. Vel ſic deiectus recuperauit poſſ. clam conuenitꝰ adiectore vti poſſ. ꝑpetuo excipit. quia ſi agens poſſideret interdicto vnde vi teneretꝰ niſi ānus eſſet elapſus multomagis per excep. poterit ſe tueri vt. ff. de ſuꝑfi. l. i. §. quod dic p̄.

Si pactum. Tenebaris mihi i. x. dolo induxiſti me ad remittendum ſi agam et excipias de pacto et ego replicabo de dolo. Vel ſic. feci tibi pactū de nō petēdo. ſi petā ⁊ excipias de dolo et ego replicē tu duplicabis de dolo quia v. alia excep. locū habet ⁊c.

Si ex maiore. Debebas mihi. x. ſola. v. ſoluiſti. confeſſus fui me fore ſatiſfactū. remiſi. ſi petā et excipias replicabo et. ĩ. de ſolu. ſi inter.

Preſcrip. Excep. ꝑēptoria. ſiue ante ſiue poſt ꝓteſtatꝰ fuerit quis ſe velle eam oppponere ante ſententiam opponi debet non poſt.

Siquidē. Aut reus certus eſt ī nullo actori teneri et actor deficiet improbatiōe. aut certus ꝙ teneatur aut dubius. p̄mo caſu nll'a excep. reo eſt neceſſaria. ſcdo de ea cogitet ꝓponēda ſi quam habet. tercio caſu ſi eſt ꝑemptoria ab incio ꝓponere pōt ſi vltra fundata intentione actoris eā ꝓbet et bene dixi ſi vlꝰ. q2 nō compellitꝰ poſt li. cō. ꝓpones audietꝰ.

Non excep. Reo datꝰ excep. actori vtro datur replicatio.

Defenſiones. Debitori factū de non petendo fideiuſſori parat exceptꝰ. niſi reus mutauerit ſtatū ſuū. quia forte fuit depauperatus. ⁊ intellige reſponſionē iſtam de excep. coherente rei vt eſt de non petendo de re iudi. iurꝰ. et non de illa que coheret perſone vt eſt reſtitutio in iurꝰ. vel maꝰ.

Si quis. Aduocatus inicio litis dilatoriam nō ꝓponens exceptionē. ſi poſtea velit eam ꝓponere nō audietur. et ſi inſteterit vt audiatꝰ in vna libra auri mulctabitur.

Preſcriptiones. Qui vult recuſare iudicē hoc faciat ante li. con. poſtea non audietur.

De litigioſ.

Vm creditor. Lex non peccato pignus vēdens. licet debitor denūciet ne vēdatꝰ vl' emptori ne emat non videtꝰ rem litigioſam vendere.

Autentica.

Litigioſa. Le. C. facit mentionē de liti autentica dicit que ſit res litigioſa. dic ergo ſic. Petij a te fundum acc. meā in alium non debeo tranſferri. ſiue te cōueniā coram iudice ordinario. ſiue impetraui reſcriptum ꝙ aliquis iudex cognoſcat inter me et te et iſtud reſcriptū obtuli iudici delegato et ipſe tibi.

Lite. Actoꝛ ſiue reali ſiue ꝑſonali acc.
qua conueniat res petitas a reo
et acc. nō ſolum in ꝯiunctos tranſferre non
poteſt ſed nec in extraneos aliquo titulo vl
donationis vel vēditionis ꝙ ſi fecerit reuo/
cabit proinde ac ſi factuꝫ non fuiſſꝫ lite ſuo
marte currente.

Quique. Si rem vel quātitatem
quam in litem quis de/
duxit mihi legauit vel fiſco vel poteciori vl
acc. aliqꝫ habēs eſtimatiōeꝫ dabit mihi illi/
us rei et in ſcdo caſu actio ſuo ꝑiculo mane
bit et pec. michi reddet quaꝫ eſſem habitu/
rus ſi eas non mouiſſeꝫ et obtinuiſſem.

Cenſemus. Si rem de qua in
ter me et te cōtra/
uerſia ꝟu. cōuentus aliȷ̄ dones vel vendas.
aut emptoꝛ ſcit eam litigioſam tibi reſtituet
et p̄cium fiſco refundet et tu eandem quā/
titatem de bonis fiſco nec preciuꝫ qđ dedit
tibi retinebis nec in lucro ꝓpter dolum tuū
inueniaris. Si ignoꝛet rem reſtituet et pre
cium recuperabit. et terciam partem eſtima
ationis rei vt ſi valeat. xxx. habebit. x. et du
as partes eſtimationis fiſco ſcdm quoſdaꝫ
l. hoc non dicat aliȷ̄ quod in ſolidum p̄ciuꝫ
terciam quā dabit emptoꝛi qꝛ ipſuꝫ nō cer/
tificauit ſed nō apperit qua acc. aget emp/
toꝛ hoc caſu. tu dic in factū vt dic ex hac. l.
et hoc in prima et ſecunda. Si vo dones
rehabebis rem. et ſi donatarius ſciuit ſic pu
niet et emptoꝛ qui ſciuit. ſ. vt hanc terciaꝫ
parteꝫ eſtimationis ⁊ hoc in tercia. Si qua
aūt inſtrumenta ſuꝑ huius fiant nullaꝫ ob
tineant firmitatē et hoc in quarta. Hec que
dicta ſunt fallunt in donac. ꝓpter nupc. vl
dotis vel tranſact. vel donac. facte per cōmu
ni diui. fi. re. famil. h. vel tranſactū vel le/
gati et hoc in quinta.

Autentica.

Nunc. Autentica corrigit. l. iſtam
quicūqꝫ. quia lex illa dicit
ꝙ heres debet ſoluere pec. legatariȷ̄s et age
re periculo. Aut. dicit ꝙ aget heres ſi vīcat
rem reſtituat legatariȷ̄s ſi nichil conſequit
ꝑ illas actiōs nichil tenet dare legatariȷ̄s.

De cōtrah. et cōmi.

Jcet. Tibi miſi epiſtolam ī
hunc modū ſcias red/
diturū tibi. c. que tibi ꝓmiſi cuꝫ eſ
ſemus preſentes boū. An preſumat ꝑ hāc
epiſtolam me tibi preſenti ꝓmiſiſſe. c. et ſti
pulatiōeꝫ interueniſſe vt ex ea agere poſſis
queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Si filie. Si pater filie in poteſtate
conſtitute aliud ſtipulatus
fuerit. An illud petere poſſit ſibi obligatio/
ne queſita q̄ritur. Dicitur ꝙ ſic.

Si cum. Mutuaui tibi pec. et ſti/
pulatꝰ ſum reddidi ticio
nō valet ſtipulatio. et ſi ticius de facto egit
et exegerit acc. neg. ḡ. habēdo ratam ſoluti
oneꝫ pec. a ticio recuperabo.

Secundum. Mulier ſtipula
ta eſt a marito
medietatem dotis cuiuſlibet vellet cū moꝛe
retur ſibi ſtipulata videtur et anteqꝫ moꝛia
tur petere pōt et pec. tranſmittit ad hēdem.

Nuda. Conueni tecū nudo pacto
de ꝑmittendo codicem me
um cū. ff. tuo et ſi nō faceres ſtipulatus ſuꝫ
intereſſe egi ex p̄cio et li. cō. nō faceres qđ
conuenit ad intereſſe eam ex ſtipulatione
quā interpoſui. vel ſic non facis quod cōue
nit ago litē. cōteſtoꝛ offers mihi. ff. an libe
raris ab intereſſe. dicitur ꝙ nō cōmiſſa eſt
ſtipulatio.

Scire. Petiȷ̄ a te. c. cū nichil michi
deberes trāſegi ⁊ nomīe tranſ
actionis aliquid ꝓmiſiſti michi ſi fuit certū
agam condic. certi ſi incertū agam acc. ex ſti
pulatu.

Neque. Pu. vel adultus non ex/
ſpectata preſentia tu. vl
cu. aliquid ſibi dari pōt ſtipulari.

Non moꝛitu. Tenebaris
mihi ad ſtich
um te exiſtente mōꝛe deceſſit et poſtea fun/
dum michi ꝓmiſiſti teneris licet nulla fuiſ
ſet ſtipulatio et dic non mo. ideſt non moꝛ
tuū qꝛ amplius moꝛi non pōt et ſic illa der/
minatio poſt moꝛtem determinabit et par/
ticipiū ſtipulatus. vel ſic ꝓmiſiſti michi ſer
uum viuēteꝫ non moꝛtuū te exiſtēte in mo/
ra deceſſit. An poſſim agere q̄ritur. R. duo
videris ꝓmiſiſſe. ſ. ſeruū et nō moꝛtuū ⁊ ꝑ
mo teneris. ſcdo non. vt. ff. de arbo. celſus
et inutile non viciat vtile. ff. e. ſi michi et ti
cio. vel ſic. Promiſiſti michi hōieꝫ in gene
re et deceſſit te exiſtēte in mo. ⁊c. qđ nichil
eſt qꝛ malediceret poſt moꝛteꝫ quia genus
perire non pōt. vel ſic. Promiſiſti mihi da
re ſeruū viuū et te exiſtente ī moꝛa decedat
agam poſt moꝛtē ad eius eſtimationem.

Siquideꝫ. Promiſiſti ter pec.
inductus per metuꝫ
non valet promiſſio.

Omnes. Quibuſcunqꝫ verbis
idoneis confici pōt ſti/

Stipuloſaꝫ. Olim ſti/pulatio.
nō poterat quis
ſtipulari aliquid ſibi dari poſt moꝛ. vel cuꝫ
moꝛiretur. vel vna die anteqꝫ moꝛeret. ho
die ſic.

Magnā. Promiſiſti
mihi. c. vel ſcribere librū
hunc ad paſca. et niſi ſolueres et liber eſſet
ſcriptus ꝓmiſiſti michi penam. adueniēte
paſca non feciſti quod cōueni nūquid inci
diſti in penaꝫ. Dicit ꝙ ſic. Nec potes te ex
cuſare per hoc ꝙ te nō interpellaui. quia ꝑ
dictū tꝑs debuiſti memoꝛie cōmendaſſe.

Veteris. Omnis ſtipulatio ſiue
in dando ſiue in ſatiſfa
ciendo ſiue mixta ad heredes et cōtra here
des tranſmitti pōt. ſiue qui ſtipulat herede
facit mentionē ſiue non. Nec credatur ꝙ il
la que in faciendo conſiſtit contra heredes
nō tranſeat quaſi factū vni impoſitum non
poſſit ab alio cōpleri qꝛ hū pōt tranſmitti.

Optimā. Si ſeruus tuus ſtipu/
letur a ticio. c. tibi dari
⁊ de hoc factū inſtrm in quo contineatur qꝛ
ſeruus tuus die tali. c. ſtipulatus fuerit. et
te agente ex illa ſtipulatione obiciatur tibi
a ticio ꝙ ſeruus tuus nō fuerit nec ꝙ fuiſſet
eo die preſens que in inſtro continetur. vl
ſi tibi ꝓmiſit aliquid et inde fiat inſtrumē/
tū quo contineatur dies facte ſtipulationis
et nō obſtante tali excep. agere poſſis ⁊ cre
detur ſcripture. R. ꝙ ſic. Et in ſecundo ca
ſu preſumit inter preſentes facta ſtipulatō
niſi ticius ꝓbauerit te vel ſe non fuiſſe in ci
uitate tota de qua facta eſt mentio in inſtro
ſ. vel per ſcriptū vel per teſtes omni excep.
maioꝛes.

Si quis. Si ꝓmiſiſti mihi facere
domū cuꝫ moꝛieris vale
at ſtipulatio. Dicitur ꝙ ſic. Licet olim nō
valeret et heredes eius tenebuntur edifica
re domum.

De inuti. ſti.

X ſtipula. Pupillus ſi
tutoꝛem habe
at ſine eius auctoꝛitate obligari ñ
pōt. Jdeꝫ ſi non habet tutoꝛē qꝛ ſi quis do
lo ſtipuletur ab eo non valebit ſtipulatio.

Libera. Si mulier ꝓmiſit. x. nomi
ne pene ſi tibi non nuberet
vel ſi a te diuerteret non valet ꝓmiſſio nec
eo obſtante minus diuertet quia libera de/
bent eſſe matrimonia.

Vt inter. Premittit duas regu
las. ſ. ꝙ inter abſentes
non pōt confici ſtipulatio. Et ꝙ alteri nēo
ſtipulari poteſt niſi ſua interſit. Si ergo pr
ꝓ filia ſua doteꝫ dederit et pactus fuerit ꝙ
dimidia dotis erit penes virū. aliaꝫ dimidi
am ſtipulatus eſt nepoti ſuo ex filio reddi.
Vel ſi ille tꝑe ſoluti mrōniȷ̄ in rerū natura
non eſſet ꝙ redderet iuliano abſente. et ſi
non redderetur ſtipulatus intereſſe. ſ. quā
ti ſua intereſſet iuliano reddi. An iulianus
agere poſſit pre moꝛtuo nepote q̄ritur. Di
citur ꝙ non. Quia ſibi nō fuit quarta obli
gatio quia alteri ⁊c. qꝛ aſſcripſerat. ſed aget
pater ad intereſſe. ſ. quāti ſua intererat do
tem fuiſſe iuliano redditam.

Ex eo. Promiſiſti ꝑ ſtipulationem
ꝙ faceres me heredeꝫ et inde
confectū fuit inſtrm inutilis eſt ſtipulatio ⁊
contra bonos moꝛes puta de ſucceſſione fu
tura et ideo ex ea agi non poteſt.

Dolo. Si dolo vel metu induxiſti
me ad ꝓmittendum aliquid
tenet quidem ſtipulatio et ex ea agere pote
ris ſꝫ obſtabit tibi doli vel metus exceptio.

Si alia. Mutuaui tibi. x. et ea ſti
pulatus ſum michi et ti/
cio extraneo reddi quod ſolui ſibi numerā
ti tant. placuit. Et ſic habes ꝙ extraneo nō
acquirit act. ex ſtipulatu ſꝫ remanet penes
numerantem. ſed qui ſibi et aliȷ̄ ſtipulatur
valet tm̄ ꝓ parte dimidia. et ſic eſt differē

cia cum numeratio ꝓcedit ſtipulationē vl'
non precedit.

De duo. reis ſti.

Reditor. Si creditor ha
beat duos reos
ꝓmittendi. ſ. ꝙ ſibi ꝓmittāt ean
dem pecuniā. electionē habet quē eoꝝ ve
lit cōuenire et inſolidum. Et ſi cōtra vnū
egerit inſolidum habebat ille regreſſuꝫ cō
tra correum ꝓ parte ſua. ſed nō appꝫ qua
act. ꝫ dic mandati ſcđm h. et m. ſed Jo.
ꝓ ſocio ſi erant ſocij. vel man. ſi hoc actum
erat vt vnus cū altero fideiuberet. Si nec
erant ſocij nec hoc actū erat act. neg. ǵ.

Autentica.

Hoc. Hec aut. determinat. l. qua cre
ditor pōt conenire quēlibet cre
ditorem inſolidum niſi alter ſit non ſoluen
do vel abſens. Si vo vterqꝫ eſſet preſens
⁊ ſoluēdo vterqꝫ eſt cōueniendus. Si vo
nō eſt actū expreſſe vt quilibet poſſit inſo
lidū cōueniri tūc quilibet cōuenitur ꝓ pte

Exprimere. Refert cum duo
obligant ſe ꝓ ea
dem pecunia. An ambo obligent' inſolidū.
an quilibet pro parte ſua. Primo caſu cre
ditoris erit electio queꝫ velit cōuenire et in
ſolidum. Jn ſcđo caſu fiet quod conuenit
ſ. vt quilibet ꝓ parte ſua conueniatur.

Propter. Mutuaui ticio. x. et ac
cepi pro eo duos reos
puta gaiū ⁊ ſeium. dicunt ſe nō eſſe cōueni
endos eo ꝙ ſibi pec̄. numerata nō erat. op
ponitur excep. non nu. pec̄. An ſint audien
di q̄ritur. Dicit' ꝙ non. Uel dic ꝙ mutua
ui omnibus ſed ticio de voluntate omniuꝫ
numeraui et ꝓcede ſicut dixit.

Cum quidam. Si plures
creditores
habent vnum debitoreꝫ. vel vnus creditor
plures debitores. vel plures credi. habent
plures debi. et aliquis ex debitoribus ſol
uat alicui ex credi. Talis agnitio debiti ſuf
ficit ad interrūpendum preſ. qua ſe volunt
alij debitores tueri qui non agnorauerunt
q2 talis agnitio debiti ab vno debitore fac
ta vni creditori. Alijs creditoribꝰ obeſt et
alijs creditoribus ꝓdeſt.

De fideiuſſ.

J. Mutuaui liſie. x. et fideiuſ.
accepi eſt liſias cōdemnatuſ
l. iul. de vi. pri. et ita tercia pars
omniū bonoꝝ delata eſt fiſco. nō poſſum cō
uenire liſiam niſi ꝓ duabus partibꝰ q̄ apđ
eum remanſerunt et ita in parte tercia fide
iuſſorē quē inſolidū michi habeo obliga
tum et inſolidum cōuenire potero.

Creditori. Mutuaui tibi. x. fide
iuſſorem et pignus ac
cepi. electio mea quem velim cōuenire vel
reū vel fideiuſſoreꝫ. exegi fideiuſſ. cedaꝫ ei
ius pignoris. Si vero alias eſſent obliga
ta michi eadem pignora vt ſi ꝓ alia pec̄. nō
in quam fideiuſſit. niſi totam pec̄. ſoluat nō
cedam ei ius pignoris.

Non. Electionē habet creditor quē
velit primo cōuenire ſi fideiuſ
ſorem vel reū. ſi ergo mutuaui tibi pec̄. et fi
deiuſſ. accepi. et fideiuſſoribꝰ ob debitū ali
quod ſuccedat fiſcus et conueniā fiſcuꝫ. ꝓ
curator aūt ceſaris qui cognoſcit inter fiſ
cum ⁊ priuatū interlocutus fuerit me debe
re cōuenire prius reuꝫ principaleꝫ. An rec
te ꝓnūciauerit queritur. Dicit' ꝙ nō. Si
vo accepi duos fideiuſſ. et alteri fiſcus ſuc
cedat. fiſcum ꝓ parte et aliū pro parte ſi ſol
uendo ſit nec etiam ſi ab inicio non cogno
uiſſet vt quilibet fideiuſſor inſolidum tene
retur non ob hoc minus inſolidum tenebū
tur. ſed et ſi omnes idonei ꝓ parte erit qui
libꝫ ꝯueniēdus. Aut. dicit ꝙ ſi vterqꝫ ſit p̄
ſens. ſ. tam fideiuſſor q̄ꝫ reus. principalis
debet primo cōueniri principal'. ſi eſſet non
ſoluendo in totū vel in parte. ſi reus ſit ab
ſens poterit fideiuſſor conueniri. et ſi petat
tempus infra quod reducat reū ei a iudice
concedendum eſt et ꝙ ſi non venerit cōue
nietur fideiuſſor. creditor tamen cedet fide
iuſſori actiones ſuas.

Nouatione. Habebam debi
torem in. x. et fi
deiuſ. animo nouandi ſtipulatus ſum ea. x.
a ticio. An fideiuſſ. ſint liberati q̄ritur. Di
citur ꝙ ſic. Niſi in conſequenti contractu
obligauerit.

Jure. Electio dicit' creditori velit prīo cōuenire
reū vel fideiuſſ. relicto reo niſi aliud fuerit
actū.

Si. Mutuaui. x. ticio confec
tum eſt inde inſtrumentū. pater ti
us interfuit tanqꝫ teſtis et inſtrō ſignū ap
poſuit non ꝓpter hoc erit conueniendus ni
ſi ſe obligaſſet.

Si creditor. Mandaui tibi vt
ticio mutuares. x.
et pignus acciperes. ſed pignus nō accepiſ
ti. An me cōuenire poſſis act. man. q̄ritur.
Dicit' ꝙ non. Quia nō alicui videor me
obligaſſe niſi pignus accepiſſet.

Filius. Pater fundum vēdidit. fi
lius in ſua poteſtate conſti
tutus pro euict. fideiuſſit. An teneāt' queri
tur. Dicit' ꝙ ſic.

Etiaꝫ. A debitore fideiuſ. et pignꝰ
accepi egi ypo. an nichiloīus
poſſim conuenire fideiuſſ. perſonali act. q̄ri
tur. Dicitur ꝙ ſic. Non enim ob hoc ꝙ egi
ypo. liberatus eſt fideiuſſor.

Fideiuſſor. Si pro parte tam
in ſortē quā in vſu
ras fideiuſſi quin ſoluam non potero recu
ſare. et hoc in prima. Si vero cum alio fide
iuſſi. An poſſim impetrare vt diuidatur int'
nos obligatio. R. ꝙ ſic. Si vterqꝫ noſtrū
eſt ſoluendo. Et hoc in ſecunda.

Cum alter. Si creditor pluref
habens fideiuſ. cō
tra vnum egerit et inſolidum exegerit. An
ille contra fideiuſſ. agere poſſit querit'. Di
citur ꝙ non. Niſi a creditore fuerit ei ceſſa
actio et hoc in prima. Jdem eſt in fiſco cre
ditore vt fideiuſſor ſoluens aduerſus fide
iuſſ. pig. act. habeat ſi ius pignoris vel acti
onis ſibi fuerit ceſſum.

Blandicijs. Jn latino ſtipu
latus a te. x. ī grē
co reſpondiſti. te intellexiſti. An ſis obliga
tus querit'. Dicitur ꝙ ſic. Et ſi aliquis cō
tra illud perſuaſerit magis videtur blandi
tus q̄ꝫ verum dixiſſe.

Si barſa. Salias ꝓmiſit quen
dam latroneꝫ ſiſtere iu
dicio. et ſic quaſi fideiuſſor erat ſed non ve
re cum nulli obligationi acceſſit. Uel ergo
eum exhibebit. vel pro motu iudicis punie
tur. ff. de cuſto. ⁊ exi. re. l. ſi quis. ⁊. l. ad tur
pil'. l. ij. Uel ſic ꝓmiſit ſe inuenturū latro
nem. et ſup hoc fideiuſ. dedit. licet inuene
rit non ꝓpter hoc eſt liberatus niſi exhibeat
vt. ff. de in iuſ vo. l. cum.

Mandatum. Mādaui tibi
vt pro me fi
deiuberes. et fideiuſſiſti. non ſolutū me ſꝫ
heredem meum habes obligatum man. ſi
creditori ſolueris pignora q̄ obligaui ad
te non tranſeunt niſi a creditore ius pigno
ris fuerit tibi ceſſum. ⁊ mandata accō qui
bus ſecutus aduerſus pignoꝝ poſſeſſores
vtilis ypo. tibi cōpetit que directa credito
ri numeranti datur

Si indebitam. Habebam
debi. ⁊ fide
iuſ. ſoluit mihi debitor. fideiuſſore ignorā
te ſolutionem factam extorſi cautioneꝫ ab
eo de pec̄. reddenda ſi ſoluit repetet per cō
dic. ī. ſi non ſoluit et agam. excipiet de do
lo ⁊ cautione per cōdic. ſi in cauſa vt accep
to feratur condicet et hoc in prima. Si bōa
debitoris ſunt a fiſco obligata. et creditor
agat aduerſus fiſcum et exigat nō eſt dubi
um quī liberetur fideiuſſor.

Liberum. Creditor habet electi
onem cō ueniendi. ve
lit primo fideiuſ. vel principaleꝫ vl' vtrūqꝫ
inſolidum vnum qui ſit ſoluendo ⁊ idone
us inſolidum conuenit ante poſtea actionē
in alium poſſit transferre q̄ueritur. Dicitur
ꝙ non. Quia hanc poteſtateꝫ habuit ante
q̄ꝫ lis eſſet.

Omiſſis. Elec. habet creditor in
reſiduum debiti quod
non pōt redigi ex pig. venditione conueni
re fideiuſſ. quo caſu primo aget ypothe.

Sint. Si creditor in. c. hēat pignus
quod valet. c. et fideiuſ. l. pac
to diſtrahat pro. l. An pro reſiduis. l. que
ſibi debentur adhuc habeat regreſſuꝫ aduer
ſus fideiuſſ. querit'. Dicitur ꝙ non.

Si alienam. Si ꝓ ticio fide
iubere mandaſti
vel te pro eo ſoluturū conſtituiſti non com
pellitur creditor eum primo conuenire. ſed
electionem habet an velit te primo cōueni
re vel eum. Niſi ab inicio alit'. conueniſſet.

Si nam. Licet omnia bōa debitoris confiſcētur. habet tamen creditor electionem velit cōuenire fiſcum. vel heredem debitoris vel ſucceſſorez aut fideiuſſorem.

Sint. Sicut electio datur creditori quez velit conuenire. ſ. fidecō. aut prin. Ita non compellet creditor fideicō. ad ſolutionem niſi cedat acc̄. et ypo. ius quod aduerſus debitorem habet.

Si vltra. Mandaui ticio vt mutuaret tibi. x. et me redditurum niſi ſolueres. v. tantū accepiſti nō niſi. v. teneor, vel dic. Mandaui de. v. mutuandis accepiſti. x. non niſi in. v. tenebor.

Eos. Creditor habet elec. quez velit cōueīre prīo. An prī. an fideiuſ. oēs. an vnū in ſolidū. vel omnes pro parte Si tamen vnum cōuenerit nec exigerit qr idoneus non eſt. nichilominus ad alium habebit regreſſum cum nullius electione eorū liberetur.

Fideiuſſoris Heres fideiuſ. tenetur ſicut fideiuſſor.

Si ergo. Mutuaui tibi pec̄. ꝛ fideiuſſores accepi et ticius tibi et fideiuſſori ſucceſſit. remāet ticius obligatus vt principalis. non vt fideiuſſ. exꝗ heres eſt debitoris.

Pignoribus. Creditor ſi vēdat pignus. l. vel pacto nec ſolidum conſequatur. non obſtante ꝙ pignus fuerat vſucaptus. ſi tamē erat res mobilis vl' preſcrip. immobilis cōueniet fideiuſſ. in reſiduum debiti.

Sancimus. Promiſit aliqz ſiſtere in iudicio qui deliquit. et ſi non ſtaret ꝓmiſi. c. nomine pene quando cōmittitur ſtipulatio penalis. diſtinguit̄. Aut fuit adiectū tēpus. vj. menſiuz. aut in maius intra qđ debui reū. repreſentare. prīo caſu ſi infra. vi. menſes non venerit incido in penaz. ſed ſtatim peti non poterit. Sed dabitur michi ſpacium adhuc. vi. menſium infra quod ſi reum repreſentauero librior a pena. quo elapſo nec reo veniente ſoluam penā. Si ꝟo poſt ſpacium. vi. menſiū ab inicio conſtitutū vellez reū defendere poſſem niſi cōmuni eſſet acc̄. Et ſi inciperem euz defendere oppꝛteret vt perſeuerem vſqꝫ in finem. nec pēdente lite eū repreſentabo eſſez a pēa liberatus. Poſt ſecundum autem tp̄s michi conceſſum nō a pena eſſem liberatus quod dictū eſt locū habet in fideicō. et in eius herede.

Fideiuſſor. In ciuili cauſa ꝓmiſi aliquem exhibere in iudicio aut fideiuſ. pro eo qđ ſtaret Aut fideiuſſio facta eſt in ſcriptis. aut nō. Primo caſu tenetur imꝑpetuum. ſecundo caſu elapſis duobꝫ menſibꝫ librior. Si vero coraz tabellarijs ꝓmiſi. an promiſit ac ſi eſſet in ſcriptis diſtinguit̄. Aut erat pu. perſona que conuenitur. aut priuata. Primo caſu imꝑpetuum teneor ꝓm̄. ac ſi ſcriptura interueniſſet. Secundo caſu niſi ad duos menſes.

Generaliter. Sicut creditor habet electionē an velit cōuenire reum vel fideicō. ita creditor qui habet duos vel plures fideiuſſores poteſt vnum ex fideiuſſ. cōuenire in ſolidūz et eo cōuento nō ꝓpter hoc erūt liberati alij vl' prī. niſi in ſolidū ſatiſfaciat cōuentus. de hoc dicit imperator quod iuſſit. l. generalez facere qua hoc cauetur. Quia ſi contrahentes hoc agere poſſunt inter ſe vt conuento vno nō ꝓpter hoc alius liberetur. multo magis. l. ſtatui et diffiniri vt contra hereticum ſimplicitas preiudicet creditoribus.

De nouationibꝫ de dele.

Elegato. Debebas michi. x. et ego ticio. x. Te inuitum ticio nō poſſem delegare. ſed ius quod habeo aduerſus te te inuito et ignorante vēdere poſſum vl' dare non delegare in ſolutum. quia in delegatione neceſſe eſt vt creditor ſtipuletur et debitor promittat. in qua ſtipulatione neceſſarius eſt conſenſus. in venditione non eſt neceſſaria debitoris reſponſio.

Ex contractu. Delegaui debitorē meum creditori meo. et creditor anīo nouādi ſtipulatus fuerit nō potero eū a mō cōuenire.

Si delegatio. Si mandaui creditori meo. acc̄. aduerſus debitorez meū. et creditor negligens fuerit impetrando et timebā ne creditor fiat inabilis. An non obſtante ꝙ mādaui acc̄. creditori poſſim debitorem conuenire querit̄. Dicitur ꝙ ſic. Niſi in tribꝫ caſibus. ſ. Si creditor litez fuerit cōteſtatus. ſi partem debiti accipiat. ſi denūciauerit debitori ne michi ſoluat. Et hoc in prima.

Si vero. Delegaui debitorez meum creditori non potero eo amplius conuenire.

No. Procor̄. exegit a debitore tuo pecuniam pro parte. et pro parte eū liberauit ſtipulando. et poſtea accepr̄. ferendo. An p̄iudicare poterit querit̄. Dicitur ꝙ non.

Si pater. Mutuaui alex. x. ea ſtipulatus ſum a pr̄e anīo nouandi. Si patri ſuo alex. non ſatiſfaciat tibi qui ei ſucceſſiſti ſoluere tenetur id in ꝗ liberatur alex. a me.

Ne credi. Debitorem meū inuitū nec etiam creditori meo delegare poſſum cum ꝑ ſcrip. fiat delegatio vt. s. e. l. i.

Soluere. Si debitor meus elicampum michi delegauit. et elicāpus pro debitore ſe ſoluturū cōſtituit eum conuenire potero. Si ꝟo non conſtituit nec delegatus fuit dimiſſo debitore meo ſine obligatione elicampuz cōuenire potero.

Nouationuz. Olim ſi aliquis tenebatur michi ad. c. et de ea quantitate aliquid diſtrahebatur. vel conditionale debituz nō erec. pur. vel ecōuerſo fiebat nouatio. ꝛ prima obligatio euanuit. hodie non aliter fiat nouatio niſi hoc expreſſe agatur. nec euaneſcat prior obligatio niſi expreſſe et ſpecialit̄ remittatur.

De ſolu.

N poteſtate. Si teneat tibi ad plures ſummas ex pluribus cauſis. puta ad. x. cauſa mutui. ad. x. cauſa locationis. et ſoluā tibi. v. in electione mea eſt in quam cauſam velim ea eſſe ſoluta. Si vero elegero tua erit electio. ſi tu non elegeris nec expreſſeris in quē caſum velis accipere nec ego. tunc primo cōuertuntur ad. x. in vſuras. demum in ſortem.

Liberari. Fiſcus habebat duas ſtationes. vnum accepi mutuo ꝛ fideiuſſores dedi. alia ſtatio tenebatur michi in. c. et ita fui debitor fiſci ex vna ꝑte et creditor ex alia. deceſſi. et ſucceſſit. an fideiuſſores liberentur queritur. dicitur ꝙ ſic.

Si cum. Accepi. x. mutuo a ſeruo tuo qui habebat adminiſtrationez peculij tui. anteqꝫ ſcirem peculium fuiſſe ſibi adeptum nūquid ſim liberatus. dicitur ꝙ ſic.

Nichil. Siue ſoluā creditori meo id ī quo ſibi tenebar. ſi in voluntate eius ſeruo ſuo quo ad hoc vt cōtingat michi liberatio. nichil intereſt. quia in vtroqꝫ caſu libero. licet inſtrumenta obligationis penes eum remanſerint quando deceſſit.

Nulla. Ticiꝰ mutuauerat. x. mēio volo ſoluere ea. x. ticio vt cedat michi acc̄. ad meniuz. Nūquid eſt ticius compellendus cedere queritur. Dicitur non.

Si inter. Si pater tuus a debitore ſuo partem debiti accepit. partem, accepto tulit vel animo nouādi remiſerit. pro reſiduo debitorez poteris conuenire.

Eius. Tenebaris michi. x. et ego tibi in alijs. x. Admiſſa compenſatione hinc inde quaſi ſolutione facta nō currunt vſure.

Vſuras. Promiſiſti michi. x. et promiſi me ſoluturum vſuras hoñ. vis me cōpellere vt ſoluaz mutine. nūquid potes. Dicitur ꝙ nō. Et ſic ē ꝓmittere in litera. alias eſt ꝓmittere et tūc dic ꝙ debitor non poteſt cōpellere creditorem alibi recipere ſolutionem qꝫ vbi promiſit ſi habeat peccatū facit. ff. de eo quod certo loco. i. §. qui.

Obligatione. Per obligationem debiti et conſignationem publice factã ſi creditor non vult oblatũ recipere. liberator debitor ſi deponit eo loco quo pecunia debebatur.

Succeſſiones. Debes michi. x. mancipium michi inſolutum dediſti. Nũquid heres tuus poterit illud reuocare querit̃. Dicitur ꝙ non.

Cũ maritum. Si maritus aduerſus debitores vxoris egerit ⁊ exegerit. An mulieri preiudicet q̃ritur. Dicit̃ ꝙ non.

Inuito. Si creditore meo ignorante et inuito alij ſolui non ſum liberatus ſi eo volente libero.

Si obligatum. Procura. meus tenebatur michi ex cauſa mãdati in. c. ſcripſi me recepiſſe pecuniam quaꝫ non recepi. An talis error michi preiudicet quomagis liberetur. dicitur non. Niſi eum per acceptil. precedente acquil. ſtipul. liberaſſem.

Pecunie. Si inſtrumento confeſſus ſit creditor ſibi ſolutã fuiſſe pecuniam. maior probatio eſt q̃ꝫ ſi debitori cirograuum reddidiſſem.

Quod. Ticius ſurripuit michi inſtrumentum in quo erat michi obligatus ſeius et reddidit ſeio. ſi probem ſeium debere mihi pecuniam. non preiudicat michi inſtrumenti ſurreptio.

Cum. Debebam tibi. x. volebaꝫ tibi cedere in ſolutum act. quã habebam aduerſus ticium. Nũquid eſt cõpellendus. Dicitur ꝙ non.

Autentica.

Hoc niſi. Lex. C. dicit q̃d creditor nõ cogitur recipe aliud pro alio. Autentica determinat illud. ſ. quod compellit̃. ſ. quãdo debitor pecuniam non habet et emit res mobil. melior q̃ꝫ habet poteſt pro pecunia ſolui creditori ⁊ iudex eſtimabit quantũ valeat res illa que datur creditori in ſolutũ. Et ſi creditor paratꝰ eſt oſtẽdere emptorẽ debitor debet rẽ diſtrahere et ſoluere pecuniam creditori.

Manifeſti. Si aliꝰ ſoluit creditori quod ei debeo liberor. Item ſi res aliquas accepit in ſolutum ſimiliter liberor.

In. Si procurator meus creditoribꝫ meis ꝓpriam pecuniam ſoluit. et cirograua recepit in quibus contineat̃ q̃d creditoribus ſoluit nichil debeatur. et hẽs eius vel ipſe eam michi reſtituet et eundeꝫ cirograuis ſubſcribat. An procuratori tollatur act. ꝑpetuum ſua que ſoluit recuperãda querit̃. Dicitur ꝙ non. Licet enim fuerit ſcriptum ꝙ nichil debebam creditoribꝫ et ille de creditoribꝫ erat. per hoc ꝙ de ſuo ſoluit nõ in generalibꝫ verbis vel ꝙ nichil ⁊c. non continetur perſona procuratoris.

Si ſeruo. Mulier quedam ꝑpoſuerat ſeruum ſuum pecunijs mutuandis. et recipiendis vel exigẽdis. ſolui ei pecuniam quã debebaꝫ mulieri Nũquid ſum liberatus. Dicitur ꝙ ſic. Si vero ſolui ſeruo qui non habuit mandatuꝫ de pec. exigenda non liberor.

Si operas. Obligaui tibi mancipiuꝫ vt opere eius in debi. computarentur. ſi tibi ſatiſfactum fuit. Nũquid potero mancipiuꝫ recuperare Dicitur ꝙ ſic. Item. mutuaſti michi. c. ſoll. michi. l. ſcripſi me recepiſſe. c. non obſtante illa ſubſcriptione petã reſidua. l. Si vero ex cauſa tranſact. accepiſſeꝫ. l. a te tibi nulla ſubeſt repetitio.

Inductum. Si debitor ſoluat creditori licet inſtrumentũ obligationis non ſit cãcellatum vel inciſum. non ꝓpter hoc minus cõſequitur liberationem.

Si literarũ. Anxoniꝰ debebat mihi. c. miſit epiſtolam ad ariſto. vt michi ſolueret ſciẽs epiſtolam miſſam ſcripſit ſe mihi fuiſſe ſatiſfactum. ariſto. non ſoluit. Nũquid anxianus liberatus eſt. Dicitur ꝙ non.

Cum. Obligaui fundum. euꝫ in ſolutum dedi et eum melioraſti Nũquid poſſum reuocare. Dicitur ꝙ non Quia ſi deterior factus fuiſſet nũquam reuocarem. Unde ſi petam hoc cuius contrarium nõ eram petiturus nõ ſum audiẽdus.

Solutionem. Si debitor dicat ſe ſoluiſſe creditori. debet hoc probare. et poſtq̃ꝫ probauerit petere poteſt vt ſibi reddat̃ obligationes inſtrumentum.

De acceptila.

Am. Si ſoror mea debitorẽ ſuum tutoris auctoritate per acceptil. liberauit et poſt accept. ſoluit. An repetere poſſit quaſi indebite ſolutum querit̃. Dicit̃ ꝙ tu ſi ei ſucceſſiſti vel nomine illius ſi viuit poteris vti defenſionibus ſed non aperit quibus. tu dic. vt quia accept. non erat ſolenniter facta vl̓ tu. auctoritate. vl̓ quia enormiter eſſet leſa per talem accept.

Si. do. Debebam tibi. x. ex cauſa vẽditionis. animo nouandi ſtipulatus es ea tibi reddi. et donãdi animo ea tibi accept. tuli. Nũquid adhuc ea petere poteris. Dicitur ꝙ non. Per acquil. debebas michi. x. cauſa venditionis ea michi promiſiſti ꝓ ſtipul. animo nouandi. et conuenit vt ea accepta tibi ferreꝫ et ſolenniter accepto tuli. Nũquid potero adhuc petere Dicitur ꝙ non.

De euicti.

Emptor. Uẽdidi tibi hereditatem conuentus tu rei vẽ. pro fundo vno. denũciaſti mihi vt te defenderẽ. An teneor queritur. R̃. ꝙ nõ. Sed tuis ſumptibꝫ cauſaꝫ defendere debes. Nec de euictione teneor niſi aliud cõueniſſeꝫ vt ꝓ vna re euicta deberes teneri.

Quoniã. Auus tuus dedit mihi quedam p̃dia et de euictione ꝓmiſit. poſtea deceſſit te inſtituto herede et quibuſdam alijs ſi aliquod ex p̃dijs illis euincant̃ ages pro euictione aduerſus coheredes tuos ꝓ ea portione qua ſunt heredes actione ex ſtipulatu. Si vͦ de euictione ꝑ ſtipul. non ꝓmiſiſſet nullo mõ euꝫ conuenire potes.

Qui. Uendidiſti michi p̃dia. ſi dicãtur aliena vel alij obligata. An poſſiꝫ agere aduerſus te act. ex ſtipulatu ꝑ euictiõeꝫ. anteq̃ꝫ euicant̃. Dicit̃ ꝙ non.

Si predi. Debebas mihi. x. prediuꝫ dediſti mihi in ſolutũ alijs creditoribus obligatum. vnde ſi euĩcatur dabitur mihi vtil. act. exemto pro euictione aduerſus te. quia huius contractus habet ſimilitudineꝫ cum venditione.

Ex predijs. Mulier emit a te predia et obligata ſeio ſi nondum tradidiſti exempto agat vt ea tradas et liberaris. Si vͦ tradidiſti et p̃ciuꝫ anteq̃ꝫ liberet̃ ab obligatiõe petas repellet te mulier doli excep.

Non. Licet venditor de euictione ñ promiſit ſpecialiter de cauſa euicta. tenebit̃ de euict. actione exempto.

Auctore. Uendidiſti michi p̃diũ de euictione ꝓmiſiſti et fideiuſſ. dediſti. denũciaui tibi vt me defenderes in cauſa euict. eſt prediũ licet non denũciauerim fideiuſſoribus. An nõ minus tenent̃ fideiuſſores q̃ritur. Dicit̃ ꝙ non.

Emptor. Niſi emptor venditori denunciauerit vt eũ defendat in cauſa euictionis. et ſi res ſit euicta nõ tenebitur vẽditor ãctione ex ſtipul. ꝑ euict. Si vero emptor in iudicio non compareat aut preſens ꝑiuriã iudicis condemnetur nõ tenebit̃ vẽditor vl̓ eius fideiuſſ.

Si cõtra. Duobus modis pone vẽdidiſti michi funduꝫ cõuentus ꝓ fundo denũciaui tibi vt me defenderes. ſi ei vincatur agam aduerſus te quãti mea intereſt. Uel ſic. vẽdidiſti mihi fundũ cecidi a poſſeſſiõe ego aduerſus poſſidẽtem ago. ſi non poſſum recuꝑare p̃diuꝫ agã aduerſus te quanti mea intereſt et conſequar ſumptꝰ q̃s feci in melioratiõe p̃dij.

Si fi. Uendidiſti mihi fundum. euicta eſt pars fundi. Nunquid agere poſſum ꝓ euictione fundi querit̃. Dicit̃ ꝙ ſic. Si vero vicinus egit in fuñ. reg̃. et pars ſibi adiudicata eſt refuſo mihi precio partis illius. An nichilominus agere poſſim queritur. Dicitur ꝙ non.

Excep. Funduꝫ michi vẽdidiſti. et ꝓ euict. ꝓmiſiſti et fideiuſſ. dediſti. fideiuſſor aget ꝓ fundo dicens ſe ꝑ vxorẽ cõmiſiſſe. An poſſit eum repellere ꝑ

excep. fideiuſ. queritur. Diciẗ ꝙ ſic. Cũ vẽdendo adeo conſenſit vt pro euictiõe tenet actio eundeʒ agentem repellit exceptio.

Siue. Vendidiſti michi ſeruũ. ſiue ꝓclamauerit in libertatẽ et ſic euictus ſit. ſiue cõuenit vt ſi aliqua queſtio michi moueret̃ nomine eius. reſtitues mihi p̄cium licet nondum eſſet euictus. quid michi reſtituendus ſit aĩaduertet preſes.

Si ob. Mulier tenebat̃ mihi in .x. cõuenta condemnata eſt. ea nõ ſatiſfaciente iuſſu iudicis diſtracta ſunt predia eius et michi eſt ſatiſfactũ. An mulier p̄dia illa vel eius ſucceſſor poſſit recuperare q̃ritur. Dicitur ꝙ nõ. Et ſi ab alio emptor cõuincatur nõ ꝯtra iudicem. ſed aduerſus me cui facta ſolutio eſt ꝓ euictiõe emptori competit actio.

Siue. Ticius vẽdidit michi p̄dium deceſſit filio herede inſtituto Siue erat p̄dium p̄ris ſiue filij. filius a me euocare non poterit illud. qꝛ quem de euicti. ⁊c̃. Cum ergo filius heres patris ſi agat per excep. repelletur.

Si nõ. Si emptor neq̧ ꝑ iniuriam iudicis neq̧ per culpã ſuam fuit abſens. et denunciatũ fuit cõdemnatuſ in cauſa euict̃. et res fuerit euicta. pignora que ꝓ euictione obligant̃ ꝑſequi poterit.

Super. Mulier vẽdidit michi predium in eo meliorando impenſam feci. ſi ticius parteʒ p̄dij vendicet ⁊ euincat ſumptus quos feci habitatiõe fructuum a ticio recuperabo. et ad precium agã aduerſus mulierem.

Sicut. Vendidiſti michi ſeruũ. cõuentus rei ven. ꝓ ſeruo denũciaui tibi vt me defenderes. nichilominus euictus eſt qꝛ ſuccubui. damna paſſus ſuʒ mihi reſarties. q. d. teneberis mihi ad expẽſas factas in lite et ad precium.

Si iſta. Vendidiſti michi libertum quẽ credebam eſſe ſeruũ. ꝓclamauit in libertatẽ. ſi ꝓnuncietur liber qꝛ ſe ipſum euicit. teneberis michi in euictiõe ſi ſeruus eſt in nullo michi teneberis..

Si obli. Vendidiſti mihi mãcipium. licet alij obligatuʒ .x. vel .xx. an illud poſſedi.

Si paren. Pater meus tibi vẽdidit mancipiũ. ſi cõueniaris potero in iudicio adeſſe ſi forte timeã confeſſioneʒ. Si vero dictũ iam ſit niſi fuerit appellatuʒ ꝓpter ꝑſonam meã lis ñ inſtaurabat̃. Si vero mihi denunciaſti de euict̃. me obligatum non habebis.

Emptor. Seruũ vendidiſti. poſſedi eum ſpacio .xx. an. quib9 elapſis ꝓclamat in libertateʒ. denunciaui tibi et ꝓnunciatus ſuit liber agam pro euictione quanti mea intereſt.

Cum. Vendidiſti michi p̄dium ab omni obligatione et ꝓmiſiſti michi reficere omne damnũ. apparuit poſt ea qui docebat illud ſibi fore obligatũ pro .x. que ſolui ei. Nũquid ea a te potero petere queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Cum. Pater tuus vẽdidit michi p̄dium obligatũ ciuitati tue et deceſſit. Si actor ciuitatis agat ypo. et euĩcat p̄dium. prius facta tibi denunciatiõe q̃ ei ſucceſſiſti. nõ ſoluʒ conueniã te ad id q̄d mea intereſt predium non fuiſſe euictum ſʒ ad predium.

Si poſt. Vendidiſti michi domuʒ vel mancipiũ. precium tñ nõ ſolui. Si aliquis domũ vendicauerit vl' mancipiũ ad libertateʒ ꝓclamauerit. An p̄ciuʒ tibi numerare ſum cõpellendus queritur. Diciẗ ꝙ nõ. Si vero partem p̄cij nũeraui. et michi ab aliquo denunciatuʒ eſt ne emã. iudex p̄cipiet tibi vt ſatiſdes d̄ fundo me indemneʒ conſeruare ſi domus euĩcat̃.

Si tibi. Vendidiſti michi liberam quã credebã ancillam. proclamat in libertateʒ et tu eã defendis. ꝓnũciat̃ libera. tenebaris michi ad duplum nomine eius ſi dupluʒ ꝓmiſiſti. vl' quãti mea intereſt conueniam te iudicio empti.

Si quis. Vendidi tibi ſeruuʒ. nemine vendicante eũ ſed forte p̄parante te ad liteʒ deceſſit. Nũquid ages de euict̃. Dicitur ꝙ non.

Si fun. Si ſciens funduʒ alienum vel alij obligatuʒ cõparaſti nec de euict̃. caueri tibi feciſti. p̄ciuʒ q̄d ſoluiſti petere non potes. Si vero ignorans emiſiſti nõ iure recuſat venditor refundere tibi precium quod numeraſti.

Emptoreʒ. Vendidiſti michi p̄dium de quo erat pactũ de nõ petendo tibi factũ. vel forte illud preſcripſeras vel vſuceperas. Nũquid vel preſcriptio michi emptori ꝓderit. Dicitur ꝙ ſic. Unde ſi res euincat̃ ꝑ culpam qꝛ excep. ex ꝑſona tua cõpetentem mihi nõ oppoſui de euictione non teneberis.

Si permu. Permutaſti. ff. tuũ cũ. C. meo. Ticius vẽdicat. ff. tuuʒ. denunciaui tibi nichilominus euictuʒ eſt. An agere poſſim de euictione queritur. Dicitur ꝙ ſic. ad intereſſe.

Non. Vendidiſti michi p̄diuʒ. feci mihi caueri de euictione. Nũquid ideo ĩtelligẽdus ſiue male fidei emptor. Dicitur ꝙ non.

Here. Vendidiſti michi p̄dium. de euict̃. ꝓmiſiſti mihi et fideiuſſorẽ tuũ pro euict̃. dediſti. ſempronius hẽs ticij vult vendicare predium. An poſſit q̃ritur. Diciẗ ꝙ ſic. Nec factũ ticij cui ſucceſſit ſibi obeſt. qꝛ ex ꝑſona ſua vẽdicat. videbat̃ ꝙ nõ qꝛ queʒ de euict̃. tenet actio eundem agentẽ repellit exceptio. Unde cũ fideiuſ. tenebatur videbatur teneri et heres fideiuſſoris vnde et agere non poſſit contrariũ tamen eſt verum.

Credi. euict̃. nõ debere.

Um. Si fiſcus iure creditoris h̄ eſt lege vl' pacto diſtrahat. An teneat̃ emptori de euict̃. q̃ritur. Diciẗ ꝙ nõ. ſic̃ nec priuat9 niſi priuatus de euict̃. ſe obligaſſet. Si vo idem pignus erat obligatũ fiſco et priuato et fiſcus vẽdat. et poſt venditiõeʒ fiſcus priuato ſuccedat. An poſſit fiſcus pignus euĩcere factuʒ ſuũ q̃ritur. Diciẗ ꝙ nõ. Tamẽ potior eſt prior q̃ñ vend. idtamen quia potior. quoniam hoc debet poſtea cum re diſtrahit ſe potioreʒ ceteris creditorib9 eſſe.

Si a cre. Ticio creditrix vẽdidit mihi p̄diuʒ ſibi obligatũ lege vl' pacto ne vicat̃ a debitore. nõ agã de euic. niſi d̄ euic. repromiſerit vl' dolũ cõmiſerit quẽ qualiter cõmittere põt creditrix ñ ꝑpit. tu dic. l. ſi ſciat ſibi nõ fuiſſe obligataʒ vel ſe non eſſe potiorẽ. vel rem nõ eſſe vel ſi dicat ſuã eſſe cũ ſit aliena. vel ſibi non licere in quib9 caſibus aget emptor de euict̃.

De patria poteſtate.

I filiũ. Mater filiũ ſuum hẽdeʒ inſtituit. tutoreʒ in teſtõ ſuo ei nominauit. tutor adminiſtrauit et hoc paſſus p̄r tanq̧ filius emãcipatus. vult p̄r tu. remouere dicẽs filium in p̄tãte ſua eſſe. Nũquid eſt audiendus. qꝛ põt eſſe ꝙ non ſit audiendus cum diu et cetera.

Eius. Quod filius in poteſtate acq̃rit conſtitutus acquirit patri. niſi ſint ea que patri non acquiruntur. puta caſtrenſia.

Filius. Si filiusfa. aliq̃d acquirit quaſi p̄ri queſitũ alienare ñ poteſt. et ſi patri nõ obediat caſtigare eum poterit. Si vo in cõtumacia ꝑſeuerauerit eum iudici offerat accepturo de filio vĩdictam qualem pater voluerit.

Cong. Si inter patreʒ et filiũ orta eſt controuerſia. in domo debet determinari. et ſi filius aduerſus patreʒ velit experiri in cauſa pecũiaria iudex ĩter eos deb3 inſticiã exhibere. Item cõpellet iudex filiũ vt matri reuerenciã preſtet. ꝙ niſi preſtet eum punire poterit.

Filia. Nõ ſolũ debet patri obedire ſʒ alere et ſuſtentare teneẗ abdicatio litis. Ap̄d grecos p̄r filiũ vendere põt nõ ſic apud nos ſed ſi fiat vẽditio non tenebit vt. s. de patribus qui fi. di. l. i.

Si maritus. An filius filij fa. militis ſit ĩ poteſtate aui queritũr. Dicitur ꝙ ſic.

Nec. Quatuor ſunt q̃ declarant nulli licere negare filiũ quominus teneatur ei preſtare que filio a p̄re ſunt preſtãdo. ſ. ſe. cõ. pena denũciata aduerſus eũ Item p̄iudicialis act̃. remedio alimẽtoꝝ.

Libertati. Licet p̄r olim habuit poteſtatem vocandi filium vl' non. tamen fauore libertatis pater filium in ſeruitutem redigere non poteſt.

De adoptionibꝰ.

Ii qui. Qui filiũ non habet An aliquez poſſit ſibi adoptare queritur. Dicitur ꝙ ſic Apud competentem iudicem.

Impuberem. Si aliquem qui ſui iuris eſt arrogare volueris ꝓpinquoꝝ ſuum requirendus eſt. Et ſi eum arroge. ⁊ poſtea emãcipaueris relinquas ei quartaz. et cauebis reſtituere quicquid ex bonis ſuis ad te peruenit occaſione arrogationis. Et ꝓinde valet arrogatio facta ꝑ principis reſcripta.

Cũ eum. Si quis libertum vult arrogare. et caſum aſſignat quia non habet filios naturales. An ſit audiendus queritur. Dicitur ꝙ non.

Adoptio. Si ſcriptura interueñiat non ꝓpter hoc valet adoptio. Niſi apud competentẽ iudicem fiat cum ſolennitate.

Mulie. An mulier aliquez adoptare poſſit q̃ritur. Dicitur ꝙ nõ. Cum filios naturales in ptãte ſua habere nõ poſſit. in ſolaciũ liberoꝝ et in acie principis amiſſoꝝ adoptare aliquez poteſt. Et ꝓinde eſt ac ſi ex ea natus fuiſſet.

Arroga. Necꝫ in ciuitate ro. necꝫ in ꝓuincia ſine principali reſcripto facienda eſt arrogatio.

In adop. Si hoñ. dederit ſe in adoptionẽ mutiñ. adimit ei ꝓpria patria. ſ. ꝙ ꝺꝛ mutiñ. nec adimitur ei ſua ꝓpria patria ꝙ ſit hoñ. Unde in ciuitate hoñ. ad honores ꝓuehi poteſt ⁊ onera ciuilia agnoſcere.

In adop. Accepi libertã vxorẽ ſuſcepi ex ea filiaz. volo eaz dare in adop. p̃nono vxoris. An poſſim. Dicitur ꝙ ſic. Si vero ſui iuris fuiſſet ſine principis reſcripto in adopt. ſe filia dare non poſſet adoptatũ ſi beneficio p̃cipis aliquem arrogaſti in filiũ non reſcripto p̃ncipis requiſito conſenſu eũ poteris emã.

Cũ filium. Filiũ quez habebas in poteſtate ticio in adoptione dediſti. ſi decedas eo inſtituto. An habeat in off. querelam. Quidã dicũt ꝙ ſic. quidam dicunt ꝙ non. Itez ſi pater adoptiuꝰ emãciparet poſt mortẽ ſuã. olim querebat̃ quid iuris eſſet. Has duas queſtiones ſoluit imperator dicens. ꝙ ſi aliq̃s det filiũ ſuuz in adopti. nõ admittit ius patrie poteſtatis. vnde ſi filius inſtituat̃ hr̃es a pr̃e naturali poterit agere de inoff. Et hec ſunt vera cum filius dat̃ extraneo in adop. Si ꝟo datꝰ fuerit auo mr̃no. tũc auꝰ habebit eũ in poteſtate qꝛ ei ſuccedere debet. et ſi eum emancipauerit reuertit̃ in poteſtatez pr̃is. Quando ꝟo quis dat extraneo non habet neceſſe extraneis aliquid relinquere filio ſuo ſi velit eũ emãcipare. Et ſi nõ emãcipauerit filius ſuccedet ei ab inteſtato. et hec hñt locũ in filio adoptato qꝛ ſi aliq̃s ſui iuris det ſe in arrogatiõez et ei ſuccedet.

Veteres. Olim ſi pr̃ volebat dare filium ſuũ in adoptionez. oportebat ꝙ venderet alicui deinde alij. et ille tercio et ab vnoq̃qꝫ debebat emãcipari. non vẽdebatur bis vt ſeruus et manumittebat̃ qꝺ non obſeruabatur in filia. qꝛ nõ erat neceſſaria niſi vna emancipatio. Excluſo ergo veter̃. circuitu ſtatuit imperator ꝑ. l. preſentem. vt ſi pr̃ in adoptionem filiuz ſuũ dare voluerit ſcriptura interueniente hoc iudici inſinuet preſente filio q̃ debet adoptari preſente adoptante.

De emancipationibꝰ.

I lex. Si pr̃ filiũ ſuũ apud magiſtrũ municipalẽ cui ſola conſuetudo municipal̃. iuriſdictiõez dedit emãcipandi emãcipauerat An teneat adoptio q̃ritur. Dicit̃ ꝙ ſic.

In eman. An in emãcipatione neceſſaria ſit ſcriptura q̃ritur. Dicit̃ ꝙ nõ. Uel ſic pr̃ filiũ emãcipauerat interueñit ſcriptura amiſſa eſt poſtea. An ꝓpterea retractari poſſit emancipatio dicit̃ ꝙ nõ. Si veritas poſſit aliter ꝓbari Uel ſic facta erat emãcipatio ſed adoptio ꝑ ſcripturã ſimulabatur non ſcriptũ ſed actum conſiderandum eſt.

Non. Si pr̃ dicat filio vis emancipari ñ ꝓpter hoc emancipatio videtur fieri. niſi ſolennitas interuenerit que eſt neceſſaria.

Nec auus. Mulier a principe volebat impetrare vt auus ſuus compelletur eam emancipare An hoc poſſit impetrare. Dicit̃ ꝙ nõ. Nec reſcriptum impetratũ tenet. quia princeps in alterius iniuriaz nõ conſueuit cõcedere reſcriptum.

Iubemus. Si pr̃ velit emancipare filiuz abſentem. debet impetrare a prin. vt liceat ſibi filium impetrato. quo emancipato oſtendat iudici ciuitatis ſue reſcriptum. et doceat de filij conſenſu niſi filius fuerit infans quo caſu non eſt requirendus conſenſus eius. et rite fiet eius emancipatio.

Cũ olim. Cũ volebat pater emãcipare filium vẽdebat eum. et ille emancipabat et alapã ei dabat Hodie ſi vult quis filium ſuum emancipare impetret reſcriptũz principis ambagibꝰ ſublatis antiquis. vel coram iudice terre. ſi re eum emancipet et habebit dimidiã vſufruc. in bonis filij.

De ingratis liberis.

Ilios. Pater emãcipauit filium. extitit ei poſtea ingratus. An poſſit euz reuocare in poteſtatem ſuam q̃ritur. Dicit̃ ꝙ ſic.

De poſtli. reuerſis.

Ex duobus. Si mulier cuz marito ab hoſtibus capiatur. et ibi concipiat et pariat. ſi ambo reuertant̃ an partus habeat poſtliminiũ querit̃. Dicitur ꝙ nõ. de ſtricto iure. Quia ille ſolũ habꝫ ius poſtliminij ab hoſtibꝰ captꝰ erat qꝺ ñ erat ħ de eq̃tate tñ ꝑſona pr̃is et mr̃is hẽbit ius poſtliminij. Si vero mater tantũ redeat et vir apud hoſtes tantũ decedat quantũ ad mr̃ez erit partus legitimus ſed quantũ ad patrẽ pro ſpurio habendus eſt. Unde patri non erit heres ſed mr̃i. qꝛ lex cornelia fingit euz qui apud hoſtes deceſſit prima hora captiuitatis deceſſiſſe.

Ab hoſtibus. Mulierez ab hoſtibus ſuis captam ticius redemit quo ad precium ſolutum erit loco pignoris. Si vero nũmos quibꝰ redemta eſt ticius ei dabit. an in nũero ſibi copulauerit. primo caſu ſue conditioni reddita videtur. ſcꝺo caſu de ſtatu illiꝰ et cõmuniũ liberoꝝ nõ debet pertimeſcere.

Cum. Bonis capti ab hoſtibus adhuc ſuperſtitis dandus eſt curator ne interim diſſipent̃. et vt detur petet cognatus capti fideliter conſeruandis.

Nec hereditas. Capti ab hoſtibus quo ad ſciatur an viuat vel deceſſerit adiri non poteſt. nec ſuper bonis ſuis facta tranſactio vl̃ ad iudicatio tenet. Si ergo matertera tũa apud hoſtes deceſſerit et hoc notuz eſt agnoſcere potes per bo. poſ. in bonis eiꝰ tibi delatam. non quod in bonis ſuis pro te geſtum eſt anteq̃ꝫ ſcires eam deceſſiſſe.

Cum. Captus ab hoſtibus nõ redẽtus. ſed ſpõte dimiſſus ab hoſtibꝰ. An iure poſtli. in ge. ſue reddi debeat. queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Cum. Captus ab hoſtibꝰ ſi redimatur ab aliquo. et preciuz redẽtori reſtituitur. priſtinũ ſtatũ recuperat. Si vero redemtor preciũ recuperare noluerit compellet eum preſes prouincie.

Fetidiſſime. Unus ingenuam quandam ab hoſtibus captam redemit et eã reſtituit. redemta ad matrem fugit cuſtodiende pudicicie cauſa. Cũ mulier indigna ſit preciũ recipe aduerſus eam petentez preciũ tuta erit.

Preſes. Mulier rapta redemta. ſi preciũ ſoluit redẽtori vel quinquẽniuz ſeruierit priſtinũ conſequet̃ ſtatũ. Et ſi filiuz poſt redemp. peperit iure pignoris nõ erit obligatus ꝓ pc̃o mr̃is.

Tactum. Filius ab hoſtibus captus. ſi pater in ciuitate medio tp̃e decedat ⁊ ille reuertat̃. ſi tp̃e q̃ capiebat̃ erat in pr̃is ptãte iure ꝑſonali erit pater ſuus ſiue teſtamentũ fecerit ſiue non et res hr̃. a quolibet poſſidente vẽdicat. niſi fuerit eo preſente et reuerſo vſucapte vel preſcripte.

Sicut. Sicut liber ab hoſtibus captiuus et reuerſus iure perſonali ſtatum priſtinum recuperat. ſic ſeruus ab hoſtib⁹ reuerſus dño reſtituitur. Si ergo ancilla patris tui erat rapta ab hoſtibus et reuerſa nec redemta ad patrem ſuum nichil ad te qui ei ſucceſſ. pertinebit.

Si liberum. Si libero ab hoſtibus capto ⁊ redēto is qui redemit ius pignorum remiſit nō erit libertus ſed ingenuus. Unde ſi redemtor decedat filijs eius obſequꝫ nō debebit.

Ab hoſti. Captiuus ab hoſtibus ſi non redimatur ſed virtute cōmuni illicoñ. ſuorum hoſtium poteſtatem euaſerit priſtinum ſtatum recuperet ſeruus domino reſtituatur. Nec apud militem per quem euaſit hoſtium poteſtatem remanebit. cum miles talium defenſor eſſe debeat non dominus.

Si is. Ingenua ab hoſtibus capta ⁊ redemta ſi is qui redemit eam matrimonio copulauerit ſibi caute remiſſo pignore priſtinum recuperat ſtatum.

Jus. Mater ab hoſtibus capta ⁊ ibi decedente. An filia reuerſa ratione legis cor poſſit ſucceſſioneꝫ mulieris vendicare queritur. Dicitur ꝙ ſic. Nec ſibi oberit quod medio tempore erit in ſeruitute quominus res per maternā ſucceſſioneꝫ ſibi queſitas poſſit vendicare.

Si is. Liber captiuus et redemtus interim quouſqꝫ preciuꝫ ſoluit vel ꝑ q̄nquēniuꝫ fuerit in ſeruicio redimētis remanebit. ſi interim obuēiat ei aliqua ſucceſſio vel differatur an eam vēdicare poſſit queritur. Dicit̃ ꝙ ſic. Ut ex ea preciuꝫ ſoluere poſſit.

Cōmentio. Si captā quis ab hoſtibus redemit et interim dum in ſeruicio eſt filios ex filio ex ſeruo peccauerit. An ſoluente eam precium liberi ingenui remaneant queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Si liber. Liber captiuus ab hoſtibus et redemtus cum preciuꝫ ſoluerit vel ei remiſſum fuerit priſtinū recuperat ſtatum. Si vero mater filiū ſuum redemerit an precium repetere poſſit querit̃. Dicitur ꝙ non.

Ab hoſtibus. Captiuus ab hoſtibus et reuerſus. An recuperare debeat q̄ habuit ante captiuitatem. Dicitur ꝙ ſic. Et ſi non fuit vſucapta vl' preſcripta pro illis agere poterit ſi ſic vtili reciſoria.

Si quos. Captiuus ab hoſtibus ñ ſponte ſed in hoſtiū res quas habuit ante captiuitateꝫ. Et ſi a fiſco poſſideātur recuperat iure poſt li. hoc enim ſolum inquirendum eſt an ſponte aut coactus apud hoſtes ſtetit.

Diuerſarum. Capti ab hoſtibus cuiuſcū qꝫ prouincie fuerint dum reuertuntūr non debent in via īpediri. Et ſi aliqd in eis impenſum fuerit illius non detur repetitio. quia pietatis cauſa videtūr impenſuꝫ fuiſſe. Nec refert maſculus fuerit an femina qui ab hoſtibus capiatur et reuertatūr. quia idem beneficium omnibus debet concedi. Preciū vero pro quo redemti ſunt redemtoribus reddere compellendi ſunt vel loco precij ꝑ quinquēnium ſeruire redimenti. et tunc libertatem in qua nati ſunt conſequantur et res ſuas et iura recuperēt. Et ſi aliquis huic l. contradicendum putauerit de partib⁹ Et hec que dicta ſunt locorum epiſcopi et finales faciant obſeruari. quod ſi faciāt actor in .x. libris et apparitores eius in totidem punientur.

De infantibus expo.

I in. Si aliquis me inuito partū ancille mee expoſuerit. An vindicare poſſim queritur. Dicit̃ ꝙ ſic. Ita tñ ꝙ id quod alimentoꝝ nomine vel doctrine in eo impenſuꝫ eſt refundam niſi a fure eum vendicauerim.

Unus quiſque. Si filiū ſuum naturalem et legitimū vel naturalem tantum expoſuerit quis pene legibus ſtatute ſubiacebit. Si vero dominus ſeruum vel patronus libertū expoſuerit repetere non poterit Nec illud ſuum dicere poterit quod dū periret contemſit.

Sancimus. Si partum expoſitum quis nutriri faceat. non poterit dicere puerum illum ſeruum ſuum et quicquid acquirit ſibi acqrit. Nec dominus illius infantis poterit eū in ſeruum vendicare cum noluerit ei prebere alimenta.

Que ſit lon. conſuetudo.

Reſes. Conſuetudo eſt vt filius vaſalli mōachus in feudo ſuccedere non debet. Sed quid ſi non eſt monachus ſed canonicus regularis. nūquid idem eſt. Dicitur ſic. Quia de ſimilibus ad ſimilia debet procedi. Si quid vero contra conſuetudinem fiat hoc reuocabit preſes.

Conſuetudo. Poſſet quis dubitare cui⁹ poteſtatis eſſet conſuetudo. Rñ. ꝙ conſuetudo non eſt nullius auctoritatis. nō tamē tante auctoritatis quante eſt leg. ratio vnde legem vel rationem vincere non pōt.

Leges. Conſuetudo ꝑpetue legis obtinet firmitatem.

De dona.

Mptionis. Emi mancipium. dedi tibi inſtrumentum emptionale An mancipiū videat tibi donaſſe queritur Dicitur ꝙ ſic.

Si nominis. Si ignorante debitore meo ius quod contra euꝫ habebā filio meo emācipato titulo donationis ceſſero. An valeat dōatio q̄ritur. R. ꝙ ſic. videbatur ꝙ nō. Quia facta erat de debitore ignorante contrariuꝫ tamen eſt verum.

Spem. Stipulatus ſum a te .x. mādati ſi nauis ex aſia venerit ſpe future actionis. An tibi donare poſſim queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Si fun. Donaui rem tuam ticio ꝑ qua conſueueras ſoluere tributum. Ille vel ego ſolui tributa. nūq̇d tibi domino preiudicat. Dicit̃ ꝙ non. Et ſic eſt litera cuius alias cui et dic ſic. Tici⁹ credens rem ſibi donatam cum nō erat ſoluit tributum. vel illi quib⁹ ticius erat hereſ ſoluerint non preiudicat̃ domino queritur Dicitur ꝙ ſic. Maxime ſi in donatariū voluntate tam donātis qꝫ dōatricis poſſeſſio transferatur.

Cenſualis. Si pro predio tuo tributario ticius tributum ſoluit. ⁊ de hoc inſtrumentū fiat. vl' ipe qui ſoluit profeſſus fuerit domino non preiudicat. Si vero victricus pro mācipulis animo donandi priuignum cenſum ſoluere paſſus fuerit. preſumit̃ ei donaſſe mācipia.

Si preſes. Si pater anio donādi paſſus fuerit ꝑ predio ſoluere tributum. ſibi nō preiudicat ſi hoc probauerit ꝙ nō animo donandi ⁊c.

Legem. Donaui prediuꝫ tibi hac l. vt ſatiſfaceres creditoribus meis. ſi non ſtes placitis et interceſſit ſtipulatio agam ex ſtipulatu. Si non. agaꝫ preſcriptis verbis vt fiat quod cōuenit. vel repetam ꝙ dedi.

Nec inuitus. Dare nēo cogitur. Si ergo quis preferat inſtrumentum quo contineatur ꝙ donaui ſibi predium cum animuꝫ donandi non habui. plus valet quod actum eſt qꝫ quod ſcriptū eſt. Unde per inſtrumētum michi non preiudicatur.

Cum in filium. Retentuꝫ a patre facta donatio nō valet. ſed cā pater reuocare poteſt non eſt ideo emancipatio qua ſub articulo emancipationis donationis nomine facta ceſſio valet et donatio perfecta eſt.

Pretorem. Habebaꝫ tecū rem cōmuēꝫ ꝑ indiuiſo An partē meaꝫ alij dōare poſſem q̄ritur. Dr ꝙ ſic. Si dediſti michi fundū valentem .l.

et hoc in breui et vili carta ſcriptum eſt nū quid hoc nocet queriť. Dicitur ꝙ non.

Si filius. Res ad patrem pertinētes ſponſe ſue dedit quis. patre non conſentiente. pr̄i nō preiudicat quominus poſſit eas reuocare.

Eris. Dedit michi ticius fundum ⁊ deceſſit. Nunquid creditores me conuenient. Dicitur ꝙ non. Sed vniuerſalem ſucceſſ. niſi fundus ille eſſet ei obligatus.

Senectus. An ſenex dōare poſſit queritur. Diciť ꝙ ſic. Uidebatur ꝙ non quaſi puerilez habeat ſenſum.

Si. Si pater donauit fiſco. refert. Aut emancipato. aut in poteſtate conſtituta. Primo caſu valet donatio nec reuocatur. ſecundo caſu ſi filius emancipetur et rem teneat donataz. An confirmetur donatio. diſting. Aut tenet eam de voluntate patris et confirmatur. aut non ⁊ pater eam reuocare poteſt. Quia pater q̄d n̄ potuit voluit et cetera.

Si dona. Subripui tibi anīo donandi. remiſiſti mihi acti. furti. An iterum poſſis me conuenire furti queritur. Dicitur ꝙ non.

Si auia. Auia tua res quas auus tuus ei dederat titulo donationis cōtulit. vis eas reuocare quia ꝑfecte de bonis aui tui. An poſſis q̄ritur. Reſpondetur ꝙ non.

Vice. Mulier dedit michi fundum confectū eſt inde inſtrumentū vice ſua. ticius inſtrumēto conſcripſit. An ob hoc minus valeat donatio ꝙ ip̄e nō ſubſcripſit queritur. Dicitur ꝙ non.

Conſtante. An mulier conſtāte matrimonio dotem pe. mariti conſtitutam in aliū titulo donationis transferre poſſit queriť. Dicitur ꝙ non.

Cum res. Dedi filio meo emā predium vt creditoribus meis ſatiſfaceret. ſi nō ſatiſfecit ⁊ interceſſit ſtipulatio non agit creditor aduerſus filiū ex ea quia alteri ⁊c̄. Sed aduerſus me et ego aduerſus filium preſcrip.

Si ea. Dedi fundum. eundez mihi redonaſti. ſc̄da donatio auelli non debet.

Si pater. Pater rem filij donās filio non preiudicat. niſi patri filius heres exiſtat.

Donatio. Si donatio fiat inter viuos vl̄ in vltima voluntate. ſiue fiat pure. ſiue ſub conditione. ſiue in diem valet. et pacta que in donatione ponuntur debēt obſeruari. Si v̄o in donatione interueniat ſcriptura ſcribi nomen donatoris et donatarij et rei que datur. nec refert fiat in tab̄la aut quarta ſcriptura. dū tamen coram cōpetenti iudice fiat.

Si quis. Si infanti quis funduz velit. ſi excedat legitimā ſummaz inde fiat ſcriptura non alias proficietur donatio quam fuerit inſinuata. et tūc per ſeruum infantis perficiatur. vt ſic infanti acquiri poſſit per ſeruum.

Dam. Si quis vltra legitimā ſummam donare voluerit. nō aliter perfecta erit donatio ꝙ̄ fuerit inſinuata et maxīe inter cōiunctas perſonas ne fraus aliqua ꝓpter familiaritatem domeſticaz cōmitti poſſit vel donatio conſun. Idem fit in donatiōe facta īter extraneos. vt ſic demuz valeat ſi exceſſerit ſummā legitimā ſi facta fuerit inſinuatio.

Si quis. Si vendo tibi rem vel dono et retineo pro me vſufruc. videor rem tradere.

In extraneos. Si in extraneiz ſit facta donatio. licet inſinuata non fuerit valet. cum ſiquidez q̄d geſtum eſt probari poſſit.

In hac. Donatiōes q̄ excedūt legitiāz ſummā debēt inſinuari ciuitate corā magr̄o cenſus in ꝓuincijs coram rectore. vel ipſo abſente corā defenſore ciuitatis et facta donatio quarūqꝫ rerū vbiqꝫ ſitarum valebit.

In dona. In donatione faciendā q̄ ſit vltra legitiāz ſummā interueniente inſinuatione nō ſunt teſtes neceſſarij cum in publico. hoc eſt. in iudicis preſentia facta fuerit. Si vero ſit citra legtimam ſummam ſi quod actum eſt debebat inſinuari ſufficit preſentia ſolius tabelliōis teſtamēto ſcripſerit. et hoc in ſc̄da. Donationes vero q̄ ſine ſcriptis fiunt ſuaz obtineant ſeruitutez et hoc in tercia. donationes fact. in ciuitate conſtant. non niſi corā magiſtro cenſus habebunť rate. Si v̄o coraz alio magiſtratu inſinuenť tam dona. ꝙ̄ tal. in. xx. libris auri mulctabitur.

Illam. Olim ſi titulo donationis alicui ceſſa eſſet actio. eam ad heredes nō traſmittebat niſi lis cum defuncto eſſet cōteſtata. vel niſi eſſet īpetratū priuil. vt ad heredes tranſmitteretur. Itez nec poterat reſtituere ꝓcurator niſi ceſſa eſſet actio ad eaz extrahendam. hodie tranſmitti pōt et ꝓcurator conſtituit.

Sancimus. Donatō vſqꝫ ad ccc. ſol. valere ſine inſinuatione non pōt vltra. hoc fallit in principe qui mittiť in ſuū ſine inſinuatione pōt donare. et in donatione in pias cauſas que valet ſine inſinuatione vſqꝫ ad. l. ſol. ⁊ in donatione facta a ſponſo ſponſe minori. xxv. an. Si vero donatio fiat in ſpeciebꝫ ita demū valet ſine inſinuatiōe ſi earū eſtimatio non excedat ſummā. ccc. ſol. Si vero excedat puta q2 res valeat ſeptua. ille penes quē remāet maior pars offerat donatario. ccc. et retinebit omnes res. ſi hoc donator non faciat conuertitur electio ad donatariū qui offerat. cccc. habebit totā rem. et omīa iſta fiant ne ſi ſtarent in queſtiōe aliqua inter eos poſſit oriri cōtentio. Si vero diuerſis tēporibꝫ quis. ccc. alicui dederit. ita vt quelibet ſumma per ſe ſubſiſtat infra ltīmā ſed de adunata. An debeat inſinuatio fieri. Diciť ꝙ non. Quia plures intelliguntur donationes non vna. Si v̄o ſtipulatus fuero omni āno aliquā quantitatem que nō excedat legitimā quātitatez. An intelligūť plures donationes. vt ſic non ſit neceſſaria inſinuatio apud veteres erat dubitatum. Imperator diſtinguit. Aut ſtipulatus ſuz michi dari dum viuo. aut dū donator viuit. et tūc ſi excedit legitimā ſummā nec eſt neceſſaria inſinuatio. Aut eſt ſic actū vt ſtipulaſti tranſeat ad heredes ſic ꝓmittis mihi et heredi meo per te et heredez tuū et tūc nō eſt vna dōatio et indiget inſinuatione.

Si quis. Si promiſi alicui argentū vel in maſſa ſoluendo vel in vaſis. librior ſi ꝓmiſi ex predijs meiſ x. corbes deducta penſa.

Si. Promiſi tibi. v. ſeruos. nō optios non viliores. ſed mediocres dare debeo. ſi nō habeo ſuos teneor dare eſtimationem. ſ. xv. ſol. ꝓ vno quoqꝫ ſeruo. Itez ſi nō habeo predia dabo eſtimationē. x. corbium. idem eſt de argento. et in oīibꝫ hijſ caſibus ſi donatio ſubſiſtat infra legitimuz modum nō erit inſinuatio aliter ſupfluum euaneſcat et hoc in pr̄ia. Si vero quis omnia bona ſua. vel duas partes. vel terciā. vl̄ quartam et ſic de inceps donat valebit dōatio ſi querele in off. locus nō ſit. ⁊ ſi neceſſaria fuerit inſinuatio quia excedat ſummā interponatur. ſi infra ſubſiſtat nō ſecunduz ꝙ iam ſtatutum eſt. Si vero donator in caſibus p̄dictis vſufruc. retinuerit in re intelligitur facta traditio. Si v̄o de vſufr. retentione nichil dixerit. Aut interceſſit ſtipulatio aut nō. ſi aget conditione ex. l. ⁊ cōpelletur donator rem tradere ab īicio licet in poteſtate ſua erat nō dare ex quo hoc dedit neceſſe habebit tradere. et maxime cū in piaſ cauſas facta ſit donatio. aliquādo nō ſoluz pro motu iudicis extra ordinez punieť ſed celeſtes penas exſpectabit non ſolum ipſe ad credendū cōpelletur ſed etiā heres eius. Si quis dedi vel promiſi aliquā quantitatem pecunie in redemtione captiuoꝝ. eam repetere volo eo pretextu ꝙ donatio nō erat inſinuata. An ſim audiendus q̄ritur. R. ꝙ non. Et ille qui pecuniam accepit fideliter eam vt captiui redimantur ſubminiſtrabit et ob eam cauſam eſſe impenſam iurabit.

Si magiſter militū rē mobilez vel de ſuo. vel imobilem vl' de ſpolijs hoſtiuz dederit. ſiue in bello ſiue extra militibꝰ dat. et ſi nō fuerit inſinuata vires habeat. Idem eſt. ſi detur pecunia illi cuius eſt domus cōbuſta in refectionē. vel ꝓmittatur vel qꝛ non ſoluta repeteretur ꝓmiſſa nō. et nō ſoluta exigetur nō obſtante quod inſinuata donatio nō fuerit ita vt accipiēs in refectionez domus cōuertit et non in aliam cauſaz. et ſi dubitetur an tot expendāt' vl' nō ſacramento accipiētis declarabit'. Alie aūt donatiōes omnes valebūt vſqꝫ ad quingentos ſol'.

Verba. Olim ſi fiebat dōatio neceſſaria erat quedaz ſolēnitas verboꝝ. hoc mō. Do tibi rem iſtaz ſex tercij minus vnius aſſis vel. iiij. Hodie aūt non eſt neceſſaria talis verboꝝ ſolennitas. Sed reiciatur quid eſt vbis opus eſt verū effectus nullus ſequit'. Si ergo fiat donatio ſiue quecūqꝫ predicta reiciāt' nec refert an fuerit huius ſolennitas remiſſa. aut poſita qꝛ omnimodo valebit donatio.

De dona. que ſub mō.

I do. Auus nepti ſue hoc pacto prediū dedit vt ſubminiſtraret ei alimenta nō fecit quod cōuenit qualiter auo ſuccurrat' q̄ritur. R. ꝙ vēdicabit p̄dium et neptē conditione ſiue ꝑſonaliter habebit obligataz.

Si reum. Dediſti mihi p̄dium hoc pacto vt poſt mortem meā ad te rediret. An valeat donatō querit'. Dicit' ꝙ ſic. et ꝯuētio ſeruanda eſt.

Quotiens. Soror mea dedit mihi p̄dium. ea cōditione vt tenerem p. x. annos et eis elapſis reſtituerem ticio. ſi non ſtem placitis. ſi ticius ſibi dari ſtipulatus nō fuerat habebit aduerſus me cōditionez ſine cā. Itez aget ea actione qua ſoror mea egiſſet ſi non ceſſiſſet in fata.

Perfecta. Pater tuus dedit mihi prediū poſt elapſis multis tꝑibus voluit p̄r apponere conditionem vel que conſiſtebat in dando vel in faciendo. An ſit audiendus queritur. Dicitur ꝙ non.

Si quid. Donauit m'er filie ſue predium ſi infra biēniuz p̄r ſuus emanciparet eam. pater nō emancipauit ſed deceſſit infra biēnium. et ita filia ſui iuris morte p̄ris effecta eſt. vult mater reuocare p̄diuz quaſi cōditione nō exiſtente. An poſſit q̄ritur. Dicit' ꝙ non. Quia n̄ refert quomō ſit ſui iuris effecta vl' emancipatione vel morte. et hoc ad ſilitudinem legati ita relicti. vn̄ ſi filia prediū poſſidet nō reuocabit' ſi non vendicabit.

De reuo. dona.

Et ſi perfectis. Dedi liberto quoddam p̄diuz extitit mihi ingratus. An reuocare poſſim q̄ritur. Dicitur ꝙ ſic. Idez ſi dedi ſibi pecuniā et ex ea fundū cōꝑauit. Ceterim ſi dum ego viui reuocaui reuocabitur alias heres meus reuocare non poterit.

Si apud. Mulier dedit p̄dium nepti ſue et inde cōfectū fuit inſtrumentuz. ſubripuit m'er inſtr̄m et cōbuſſit. et per hoc volebat p̄dium reuocare. An poſſit q̄ritur. Dicit' ꝙ non.

Cum. Vult q̄s reuocare qđ dedit eo p̄textu ꝙ dicit ſe in fraudē creditoꝝ donaſſe. An ſit audiendus queritur. Dicitur ꝙ non.

Welles. Mulier donationez in filiam factā vult reuocare eo p̄textu. ꝙ dicit maritū vel alios amicos ſuos preſentes nō fuiſſe tempore donationis. An ſit audienda. Dicit' ꝙ non.

Hys. M'er vult reuocare id qđ dedit filio ſuo. quia extitit ſibi ingratus. An poſſit q̄ritur. diſtinguitur. Aut conuolauit ad ſcđm m̄rimonium. aut non. Si eſt alienata non reuocabit ſi an reuo. ſi conuolat reuocabit. Si vero m̄r ſecūdo n̄ nupſerit ſed alias meretricādo fedam vitā duxit indiſtincte nō reuocabitur.

Autentica.

ꝙ mat. Lex. C. dicit ꝙ m̄r cōuolat ad ſecūdas nuptias vl' ſi alias meretricetur do. reuocare nō poteſt. Autentica corrigit dicens. ꝙ pōt in tribus caſibus ſi vite eius fuerit inſidiatus. ſi eaz accuſauerit ratione cuius accuſationis omīa bona ſua potuerunt publicari.

Siue. Pretextu liberoruz poſt natorum poteſt patronus donationem in libertum factam reuocare. puta ſi tēpore donationis filium non habuit poſtea habuit.

Donationes. Si pater in filium emancipatum nepo. pronepo. ꝛc. donationem fecerit. eam reuocare non poterit niſi appareat eos eſſe ingratos aliquo genere ingratitudinis que ſequente lege proxima declarantur.

Generaliter. Donatio legitime facta niſi in quibuſdam caſibus qui in litera continentur non reuocatur. Et hoc in prima. Si vero donator in vita ſua non reuocauit donationē heres eam reuocare non poteſt.

De donat'. cauſa mortis.

Si dona. Dedi duobus fundum hac. l. vt ſi alter prius decederet portio ſua ad alterum perueniret. cōditione exiſtēte ſuperſtes portionem infata ceſſi poterit peti.

Inteſtata. Vxor filij mei hn̄s. l. in bonis. mortuo filio meo conuolauit ad ſecūdas nupt'. Et illa ſecundo marito dedit in dotez. et ſtipulatus eſt frater ſuus ea ſibi ſoluto matrimonio ea promittente ex dona. cauſa mortis. ea infata conceſſit. qualiter heredi ſuo puta nepti mee conſuli debeat. R. ꝙ detrahet falcidiam de predicta donatione.

Nec. Mortꝭ cauſa fratris ſoror dedit michi fundum. An poſſit reuocare queritur. Dicitur ꝙ non.

Cum. Olim dubitabatur an donatio cauſa mortis eſſet donatio inter viuos aut eſſet legatum. Dicit imperator ꝙ per omnia habet ſimilitudinem cū legatis. nec eſt neceſſaria inſinuatio duz tamen. v. teſtes adhibeantur.

De inſir. pe. celib.

Vi. Olim ei qui celebem idest celeſtem vitam ducebat et caſtam. nec vxorez ducere volebat dare non poterat. Hodie dicit imperator ſecus eſſet. qꝛ in tales poteſt fieri donatio ac ſi eſſent mariti. Nec refert an fuerit talis maſculus aut femina.

Inter. Olim erat ſtatutū per. l. papiam vt decima pars eoruz que relinquebat' vxori a viro vel ecōuerſo applicaret' fiſco ſi non eſſent leberi ex eo matrimonio. Hodie non habet locum illa lex ſed ſolidum capiat et vxor niſi alia lex prohibeat.

De iure liberorum.

Emo. Olim ſi pater volebat ſuccedere filio emā. oportebat ꝙ hoc a p̄ncipe impetraret. hodie ſecus. Quia etiaz hꝯ non impetrato poterit pater ſuccedere.

Illam. Olim non poterat mater ſuccedere filio ſuo niſi tres liberos peperiſſet ſi eēt īgenua. vl' quatuor ſi eſſet libera quod hodie nō habet locū.

Incip. liber nonus.

Qui accuſare non poſſunt.

Rius. Prius accuſabam te actione iniuriarum q₂ ſeruuz meū verberaſti die dominico. recuſaſti me quia eundez ſeruum occidiſſez die ſabati precedente. l. cor de ſic. q̄ accuſatio pferri debeat querit᷑. R. ꝙ tua. Et ſi contra me lata fuerit ſententia admittar ad accuſationem meam ſi non admittendus ſum.

Si ſecundinus. Tenebatur ticio i x. et deceſſit ticius filio ſuo herede inſtituto cui dedit tutorez. Secūdin⁹ conuentus ꝓtulit inſtrumentuz quo continebat᷑ ſoluiſſe ſe. An tutor nomine ſuo inſtrumentū arguere poſſit de falſo querit᷑. Dicitur ꝙ ſic. Si ſuccūbat non erit infamis niſi euidens calumnia apparuerit.

Qui. Ille qui vult accuſare duo facere debet. ſ. inſcribere et fideiuſſ. dare de accuſatione pſequenda. Si reo accuſatus compeat. accuſator nō. punitur arbitrio iudicis et condemnabitur accuſator in expenſ.

Vxor. Mulier vult accuſare interfectorem conſobrini ſui. An ſit admittēda q̄rit᷑. Dicit᷑ ꝙ ſic. Senatus mulier. l. cor de ſicca. aliquem accuſare non poteſt niſi ſuam vel ſuoꝝ iniuriā proſequatur. Si ergo filius tuus tutorez habeat. et contra pupillum actū fuerit et obtentuz per inſtr̄m ſed ipſa ſi tutor ꝓprio ſuo nomine accuſare poterit inſtruentum de falſo.

Accuſatio. Si aliquē accuſare incepiſti. ⁊ poſtea te velle deſiſtere fueris proteſtatus. quominus accuſatioez repetas tibi p̄iudicaſti. quia amplius accuſare non poteris.

Si ea. Si mulier aliquē accuſare voluerit. vel accuſauerit. ⁊ morā fecerit. nec ad eam venerit. iudex certū tempus ei dabit infra quod ſi non venerit preſumetur defeciſſe et receſſiſſe a lite.

Non. An miles in publico iudicio aliquē accuſare velit ſit admittendus queritur. Dicit᷑ ꝙ ſic. Si ſuam vl᷑ vel ſuorū iniuriā proſequatur. Unde ſi interfectorez conſobrini ſui accuſare velit bene poterit.

Non ignorat. Si mlier quē accuſare velit q₂ dicat eum filiuz ſuū interfeciſſe. An ſit admittenda querit᷑. Dicitur ꝙ ſic. Si appareat ꝙ ſit mater.

Si crinen. Si miles ſuā vel ſuorum iniuriam perſequendo aliquez accuſare voluerit. inſcribet et ad penam talionis ſe obligare debz ad h᷑ vt audiatur.

Data. Si domuz meā cōbuſſiſti an. l. cor. de ſic. accuſare te poſſ q̄ritur. Dicitur ꝙ ſic.

De. Mulier ad actionez non admittit᷑ niſi ſui vel ſuoꝝ iniuriaz proſequatur. et ex hoc examinabit preſes. ſine autez in preſcriptiōe accuſabit in omnib⁹ illis caſibus quibus antiquo iure ſibi promiſſum vel ſi vbicūqꝫ mulier accuſat ſine inſcriptione accuſabit. Vel ſic. mulier accuſat ſine iſcriptione in illis caſib⁹ in quibus ei ſpecialiter accuſare permittit᷑ iſte exceptiōes faciunt ad illam literaz. Scd̄m antiqui ⁊c. ⁊ lege finem cū prin. vſqꝫ ad verbū. ſcd̄m anti. l. ſta. accuſabit ſubandi non exacta in preſcriptione tantū in illis caſibus ſupple de q̄bus ſpecialiter eſt eis conceſſum. ſ. accuſare ſine inſcrip. hoc eſt de vnico tantuz caſu. ſ. in crimine ab ige.

Si mag. Frater frēz de crimine capitali volens accuſare nō audiet᷑ ſed in exilium relegabitur.

Propter. An mulier filium ſuuz vite ſue inſidiantez accuſare poſſit q̄ritur. Dicit᷑ ꝙ ſic. Niſi a tali intentiōne eam mr̄na pietas reuocauerit.

Criminis. Infamis accuſare n̄ pōteſt. Si ergo integre fame fuerit et quē accuſare voluerit q̄s ſine calumnie periculo poterit.

Cum ac. Duos ad accuſationez tercij nō eſt admittēdū niſi ſuam vel ſuorum iniuriam et cetera.

Iniquū. Simachus tāmaſium recepit in domū ſuā. et abijt. tāmaſius vult ſimachū accuſare. nūquid poterit. Dicit᷑ ꝙ nō. Ciuiliter tamē aduerſus eum conſiſtere poteſt.

Sororez. An quis crimine ſororem ſuam poſſit accuſare. Dicitur ꝙ ſic.

Neganda. Accuſaui ticiuz. velit me accuſare de pari vel de minori crimine. An ſit audiendus q̄ritur. Dicit᷑ ꝙ nō. Niſi ſuam vel ſuorum ⁊c. p̄dente accuſatiōe aduerſus me poteſt.

Si quis. Si ad accuſationez alicuius aliquis de familia ſua ſiue liber ſiue ſeruus ꝓſilijt. Is non ſolum amiſſione bonoꝝ ſed capite plectādus eſt. Excepto crimine leſe maieſtatis.

Liberti. Si libertus ad accuſatiōez patroni ſui ꝓſiliat ea pena afficiendus eſt qua et ſeruus et lianum criminis delationem.

De accuſa. et inſcrip.

Ds. Aliquis ſuſtulit tranſpoſitos termīos inter agrū meū et vicini mei cauſa ſeminandaruz litium. qua pena puniri debeat. R. extraordinaria pro motu iudicis.

Si cuiuſdam. An ſeruus de publico crimine accuſari poſſit q̄ritur Dicit᷑ ꝙ ſic. Et dominus eum defendere pōt. et verba ꝓ eo facere. ſed ꝓbato crimine non dominus ſed ſeruus penam ſubeat.

Reos. An rei abſentes in cauſa criminis capitalis per procuratorem ſe defēdere poſſint q̄ritur. Dicit᷑ ꝙ ſic. ꝙ intellige vt alleget cauſas abſentie non cauſas cauſe nec ſic ɔ. ff. de pu. iudic̄. l. i.

Si accuſa. Defacto duo vnuz accuſabant de eodez crimine. ceperunt abeſſe et nō ꝑ contumaciam. in abſentia quoꝝ iudex ad poſtulatiōez accuſati eum abſoluit. An valeat ſentēna abſolutoria querit᷑. Dicitur ꝙ non. Sed apud eundem iudicem vel ſucceſſorez eius cauſa iterata ventilabitur.

Non ideo. Intuliſti mihi iniuriam. volebam te accuſare. dicebas te non eſſe accuſandum eo p̄textu ꝙ de mandato alterius dicebas te feciſſe. An ſis audiēdus q̄ritur. Dicitur ꝙ non. Si vterqꝫ tenebitur tam tu q̄ꝫ ille qui mandauit.

Abſentem. Accuſatū de crimine capitali ī abſentia ſua preſes cōdemnauit in metalluz. An ſententia teneatur. Dicit᷑ ꝙ nō. Sed requiri debet. et bona eius annotari. preſentabit ſe ergo accuſatus preſidi et ſeipſum defendet et quod ꝑperam geſtum eſt in melius reformabitur.

Ea. Officialis deputatus ad hoc vt denūciet. An inſcribere debeat q̄ritur Dicitur ꝙ nō. Sed iudex facile dictis ei⁹ non credet

Si quis. Si q̄s dicat ab aliquo ſibi illatam iniuriā. adeat cōpetentem iudicez. nō ſtationum. et cōueniat eū velit ciuiliter velit criminaliter.

Qui accuſa. De vno crimine ſuꝑ eodem a ſeio accuſare non pōt. Niſi eſſet tale crimē ex q̄ poſſint plures oriri accuſatiōes vbi gr̄a vt q₂ cōmiſit adulteriuz cū cognata ſua. quia de adulterio et de inceſtu pōt accuſari a ticio. et de vtroqꝫ cognoſcet iudex. et ſuper vtroqꝫ feret ſententiam.

Si ex. Si comes vel aſſeſſor iudicis accipiat pecuniam a cōuento vt abſoluat᷑. non minus puniendus eſt comes vel aſſeſſor. q̄ꝫ qui corrūpit. Que aūt ſit hec pena nō aperit. tu dic. Si corrūpens ſit actor ꝑdit litem vt. s. de pena iudic̄. qui male iudi. l. i. comes fuſtib⁹ ceditur. et pro iniuria quā fecit iudici damnabit᷑ vt. ff. de iniur̄. idem apud. Idem ait.

Si quis. Accuſaui ticium de adulterio. et abſolutus eſt. An poſſis eūdem accuſare q̄ritur. Dicitur ꝙ non. Niſi arguere me poteris de p̄uaricatione quia colluſi cum ticio.

Factū. Si quis ſponte vl᷑ impaciēna doloris ſe precipitauerit h᷑ heredi ſuo nō imputabitur.

Si quis. Si aliquis volens ſuū accuſare petit eū torquere vt ſic veritas pateſiat. An ſit audiendus anteq̄ inſcribat queritur. Dicitur ꝙ non.

Singuli. Siquis publicū crimē ab officialibus dicatur perpetraſſe. ſcd̄m relationem eorum non cognoſcet iudex. ſed veritatem inquiret.

Tunc. Nobilis tūc demū ad eſſe iudicio debet cum accuſatur de publico crimine aliud cum ꝓ pec. conuenitur. quo caſu ꝑ ꝓcur̄. ſe defendere poteſt.

In cauſis. In libello accuſatorio debet cōprehēdi nomen accuſatoris et accuſati et crimen et tp̄s cōmiſſi criminis. quod ſi aliter fiat iudex recipiens inſcriptiones. v. libris mulctabitur.

Accuſationis. Si quis accuſatur de crimine nō debet ſtatim credi ꝙ crimen cōmiſit. Sed accuſator libellum accuſationum porrigat. in quo cōtineat̄ crimen cōmiſſum et nomē accuſati. et in fine libelli obligabit ſe ad penam talionis. que eſt vt eādē patiatur ſi non ꝓbet quā paſſurus eſſet ſi crimē inſtitutū probatum fuiſſet. ⁊ vterq̄ ſub cuſtodia tenebitur ſimili niſi dignitatis ratio aliud exegit. nō audietur accuſatus. volens ſe excuſare per hoc alij dicant̄ idem crimen cōmiſiſſe cū ipſe cōmiſit cuz de ſe confiteri debeat quis nec de aliena conſcientia interrogari. Quia nullus de ꝓprio crimine ſuꝑ aliena conſcientia eſt interrogandus.

De exhibendis et tranſmittendis.

Si miles. Miles ſi publicum crimē in prouincia cōmiſit preſes faciet eū cuſtodiri. et epiſtolam emittet ad magiſtrū militū in qua cōtineatur qualiter aliquid et contra eum fuerit probatum et vt pro reo mittat.

Nullus. Accuſatus anteq̄ conuincat̄ at ſi cuſtodiri debeat in vinculis tn̄ non eſt puniēdus. Nec accuſatori de facili credēduz ē niſi inſcripſerit. quo facto dabunt̄. xxx. dies accuſato ad diſponēdaz familiā ſuā nō debet habere copiam nūdinandi. l. negociandi vt ſic proroget tp̄s. quo veniente donec de veritate cōſtituerit ſub pari erit cuſtodia acccuſator cū accuſato.

Neminem. Non debet quis ſua auctoritate ſꝫ iudicis capere.

De cuſtodia reoꝝ.

Nquacū. Siue ſolenniter qs accuſatus de priuato. ſiue iudici per excuſatores denunciatū fuerit de crimīe. vt quia notoriū examinatio cauſe differri non debet. ſed vt ſtatim accuſatis abſoluēdus ē ſi appareat innoxi⁹ Si vo accuſator abſit. Iterū non debet accuſatus cathenis diſtringi vel cruciari vel in cōpedib⁹ cuſtodiri. ita vt de die videat lucē de nocte deponat̄ in ꝓfunduz carceris et poſtea ī ortu ſol̄ ad lumen eleuetur. Cuſtos vero carceris ꝑmium nō accipiat ab accuſatore vt accuſato crudelior fiat vt accuſato deneget̄ quo minus audiri poſſit a iudice. Quia ſi hoc faciat erit infamis.

Si quis. Si de crimine alicuius quod ſit notoriuz iudici denunciatū fuerit. et iudex ad locū tormentorum criminoſum duci fecerit. et illo metu tormentoꝝ confeſſus fuerit. non ſtatim puniendus ſed ponendus eſt in carcere. et poſtea educēdus et īterrogādus Et ſic ſententia iudicis refrenabitur.

Quoniam. Si in eodez delicto inueniatur maſculus et femina non ſimul ſed ſeceſſim incarcerabuntur.

Ad. Si cuſtos carceris aliquez ſuppoſuerit quod accuſatū vel incarceratum cuſtodiat. et ob negligentiaz illius accuſatus fuerit. eadez pena plectetur cuſtos qua eſſet plectendus incarceratus. ⁊ ſi habeat ſocium cuſtos carceris ſocius ī cuſtodiendo adhibebit diligentiā. qua omiſſa ſimili pena plectendus eſt qua cōmentarienſis ſi ille negligentiam cōmiſiſſet.

De hys. Accuſatus in carcere incluſus. aut cito ↄuincat̄ aut condemnetur. Aut abſoluat̄ ſi innoxi⁹ inueniat̄. cuſtos vero carceris numerū perſonarum etatem ordinē ſuggerat poteſtati ꝙ ſi hoc non fecerit in. xv. libris auri mulctabitur.

De priua. car.

Iubemus Si ꝑuat⁹ qs carcerē hēat An crimioſos auctoritate ſua poſſit in carcere priuato detrahere querit̄. Dicitur ꝙ non. Sed ſi talis inueniatur ꝑ rectorem ꝓuincie cohercebitur. Alioquin ſi ꝑtermiſit prouide vt leſe. ma. reus cohercendus eſt cum officiali ſuo qui hoc paſſus fuerit. Illi enim qui facinus cōmittūt tanq̄ rei criminis leſe. ma. intelliguntur.

Si reus vel accu. mor. fuit.

Et ſi. Pendente actione falſi qua accuſabat̄ ticius et ſeius et vxor ticij. Licet ticius deceſſerit et morte eius ſit finitū crimē in perſona vxoris ſue tamen et ſeij abſoluta non eſt accuſatio.

Si is quem Accuſatus de homicidio. ſi pēdente accuſatiōe decedat accuſator quaſi accuſa. decreuerit penā deſertionis nō ſubibit. que ſit hec pēa n̄ apparet. Tu dic. v. libris auri in famia. vt. ī. ad turpil̄. vt. ff. de ꝑuarica. l. iij. §. i. et. l. i. Cum enī morte accuſati extinctum ſit crimē accuſationis neceſſitas adempta videtur.

Si vt Conueniebas ad. x. ꝓtuliſti inſtrumentū quod accuſabaz de falſo. pendente accuſatione falſi vita functi⁹ ē. ⁊ ſucceſſit tibi tici⁹. ſi hēs velit vti aduerſus me eodem inſtr̄o. An poſſim eum accuſare de falſo queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Defunctis. Si accuſatus de homicidio pēdente accuſatione deceſſerit ad quez debeant ꝑtinere bona eius q̄ritur. Dicitur ꝙ ad heredem. Niſi mortez metu criminis conſtituiſſet. quo caſu deuoluenda eſſent ad fiſcum. Idem dicit̄ de eo qui mandauit de aliquo crimine cōmittendo et accuſatus pēdente deceſſit extingui crimen et ceſſabit honorū adoptio. Et hoc in prima.

Si quis. Si accuſatus pendente ap. decedat crimē finitū eſt. idem ſi accuſator decedat. Si autez in parte ho. damnatus erat tūc etiaz poſt mortem iuſtificabitur app.

Si quis impe. maledix.

Si quis. Si quis principi maledixerit. An puniri debeat querit̄. diſting Aut leuitate et venia ei preſtanda eſt. aut per inſaniam et ei miſerandum eſt. Si animo in iuriandi mittendus eſt ad principez vt ex ꝑſona hominis dicta penſentur.

Ad. l. iul̄. maieſtatis.

Etiam. Si iudex ↄtra ꝑn. conſtitutiōes ſentētiaz tulerit an quaſi le. ma. reus accuſandus ſit q̄ritur. Dicit̄ ꝙ non.

Alienam. Si iracundia motus qđ ſeruus meus ſtabit imꝑpetuis vinculis per ſalutē principis vitam. et hanc penam ei remitto. An quaſi. le. ma. crimine accuſari debeam queritur Dicitur ꝙ non.

Si quis. Sine crimine leſe. ma. accuſaſti. et per vnum teſtem probaſti et ſic ſemiplene. An vna mecum ad probationez mee intentionis. An ſis torquendus q̄ritur. Dicit̄ ꝙ ſic. Itez ⁊ ille torquebitur qui tibi mandauit vel cōſilium dedit vt aduerſus me incuſationez inſtitueres.

Nullus. Si accuſatus ne torq̄tur tormento fidicularū excep. militie vel dignitatis habeat. An eā obicere poſſit q̄ritur. Dicit̄ ꝙ ſic. Preterq̄ in crimine le. ma.

Quiſquis. Si aduerſus principē vl̄ eius comites coniuratiōez fecerit quis. eius ſola voluntas punit̄ licet non ꝑfecerit. Quia gladio interficient̄ et bona eius cōmittentur in fiſcum. Filij vero non interficient̄ ſed nichil de bonis paternis vel maternis ad eos ꝑtineant Nec alicui ſuccedit. nec ad honores ꝓmouent̄ nec ad militiam. tn̄ erit eis mors ſolacium ⁊ vita ſuppliciū. Et ſi aliquis pro

eis duxeris ſupplicandum non audiet͛ ſed erit infamis .filius non in bonis tenebitur falcidie. Si vero poſt inſtitutū crimen tale filium vel filiā emancipauerit poſtꝗ͂ de nu da cōiuratione cogitauerit valebit. Vxor non dotē recuperabit.et ſi aliq͛d fecerit do num ꝓpter nupc͂. habebit vſufruc. ſed ea in fata concedente reuertetur ad fiſcum.

Si quis. Coniurationē detexerit licet ipſe de hijs ſit qui cōiurationē fecerint.penam nullam ſuſtine bit. ſed erit primo afficiendus.

Meminiſſe. Si crimē le. ma. quis cōmiſerit et decedat. poſt mortē eꝰ accuſabit͛. vt bona eꝰ publicent͛. Serui v͛o in cap. dn̄i in tali cāu poſſunt torq̄ri. Et poſt cōmiſſum crimē non poterit cōmittens rem alienare aliquā non manumittere.

Ad. l. iul͛. de adul. et ſtu.

Publico. An vxor mari tū de adulterio poſſit accuſare queritur. Dicit͛ ꝙ non. Vetāte lege iul͛. de adult͛. que in maſ culis ſolum locum habet.

Crimen. Si vxorem tuam in ali quo adulterio deprehē dit͛. et poſtea in mr̄imonio tenuiſti conſen ſiſſe. Vſ̄i crimīe lenocinij poteris accuſari.

Verba. Tam ex ſentētia q͂ꝫ ex ver bis. l. iul͛. ſi maritus velit vxorem de adulterio accuſare. poterūt ſer ui vel ancille vxoris vel p̄ris eius torqueri vt eruatur veritas. et infra. xl. dies cōputā dos a die diſſoluti mr̄imonij nec maūmit tentur nec alienabunt͛. Et hoc in ſecunda. Et ſi in queſtione ſerui deceſſerint vel dete riores facti fuerūt abſoluta muliere cauebit

Tractus. Ramerius deprehēdit burnonē cū vxore ſua adulterantem et eū occidit. An ꝓpter hoc aliquam penam ſuſtinere debeat queritur. diſtinguitur. Aut fuit talis quem licuit in terficere et non punietur. An nō. et ī exiliū mittet͛. et rōne occidendi intellige d͛ filijs interfectoꝝ et eos ſpreuerint.

Adult. An maritus elapſo q̄nquen nio a die commiſſi adulterij poſſit adulterium accuſare querit͛. Dicitur ꝙ nō. Non enī exceptio temporal͛. reo dat͛ ſibi ſed reo debet auferri.

Cum re. Maritus adulterium in fra. xl. dies vtiles iure mariti pōt accuſare. nec timeat accuſari de calumnia ſi probet quod facile erit ſibi pro bare. ſ. per queſtionem ſeruorum.

Propter. Si iure mariti accuſa ri potes ꝓpter violatā virginem que tamen tempore violationis vxor nondum fuit querit͛. Dicitur ꝙ non. Niſi ſponſa fuiſſet. Si vero ipſa de violen tia cōqueri velit. auctoritate curatoris ſui hoc faciet.

Reos. An adulterum et adulteram poſſit maritus eodē libello ac cuſare. Dicitur ꝙ non.

Caſtitati. Si quis damnatā de adulterio duxerit. ſeu maritꝰ fuerit et ſuꝑ reducit ſiue alienus. pena lenocinij. plectendus eſt.

De crimine. An maritus cū adultero de cri mine adulterij poſſit tranſigere q̄ritur. Di citur ꝙ non. Si eſt delictū vtriuſq͂ꝫ par. ſ. tranſigētis aliquo accepto ⁊ dātis. Si v͛o pro compto ſtupro aliquid accepit lege iu li. tenetur.

Crimen. Maritus non pōt accu ſare vxorem ſuam de ad ulterio ſi eam retineat in matrimonio.

Autēnca.

Sed nouo. Aut͛. corrigit. l. C. Quia maritus po teſt retinere poſt adulteriū vxorē ſuam. et pōt eam accuſare et ſi ꝓbauerit repudiabit eā. ſi n̄ ſuſtinebit eā penā quā paſſura eſſet ſi maritus probaſſet.

Si dum. In ea ꝓuīcia in qua ad ulteriū commiſſū eſt de bet maritus crimen adulterij ꝓſequi. Et ſi ante denunciationē factā a marito alij nup ſerit non ab ea ſed a marito incipiet.

Et ſi. Licet adulter cōdemnatus fue rit nec reſtitutus, non ꝓpter hoc mulier cum qua dicit͛ adulteriū cōmiſſum ſi non accuſetur penam infamie notam non ſuſtinebit.

Adult. Si poſtꝗ͂ accuſet͛ adultera incipiet obeſſe. Non ideo mi nus abſens inter nomina reoꝝ recipi pōt.

Si. Quōdā mulier anteꝗ͂ accuſare t͛ de adult. cepit abeſſe. Abſens accu ſari non pōt nec in ꝓuincia militat maritus tranſmittenda eſt. Si vero maritus q͛ mi litie cauſa aberat inter ſtatuta tp̄a vxorē ac cuſare non poterit. An ei currant tempora. queritur. Dicitur ꝙ nō.

Abolitionem. Maritꝰ ſi ce pit accuſare vxorem ſuam et velit deſiſtere. impetrabit hoc a iudice. Alioquī ſi ſimpliciter deſiſtat nulla impetrata abolitione penā deſerre ac cuſationis non euitabit. nec de cetero ex. l. petronia ad accuſationem admittetur.

Si ire. Maritus iracūdia ɔmotus porrexit vxori libellum accu ſationis. An poſſit deſiſtere et eam ſine me tu. l. iul͛. mr̄imonio retinere q̄ritur. Dicit͛ ꝙ ſic. Ille ſolum punitur qui ſciens dam natam duxit in vxorē. ita ꝙ nō poſſit diſſi mulare ſe ignoraſſe.

Cum. Qui ſiml͛ habet duas vxores eſt infamis. Si ergo in ciui tatem boñ. vxorem habēs aliā in ꝓuinciā ſuꝑducat dicens ſe non habere vxorē. de ſtupro poterit accuſari. licet ipſa decepta. ſ. quaſi ignorans ipſum eſſe iure alterius ac cuſari non poſſit de ſtupro. et res quas ipſa viro dedit repetet ⁊ illas quas vir ei vt ſpō ſe promiſit nullo modo petet.

Quāuis. Viator vxorem ſuam ꝓpter adulteriū q͛d cō miſit a ſe eiecit. ⁊ de adulterio accuſauit di cit ſe non eſſe damnandam in abſentia ac cuſatoris. quid iuris ſit queritur. R͛. ꝙ po teſt. Nec viator ab excubꝫ eſt reuocādus.

Feudis. Mulier q̄ ſponte ſtuprū cōmiſit punienda eſt nō que ꝑ vim quia quilibet nubere poteſt.

Ob cōmiſſa. Statuta ſūt tē pora infra q̄ ma ritus vxorē ſuam accuſare pōt. ita ꝙ ſi rei pu. cauſa abſit ſibi reuerſo danda eſt ex in tegro licencia accuſandi vt eam q͂ꝫ cito offi cium ſibi inuentū impleuerit accuſare in cipiat.

Si eam. Que meretrico more vixit et ſe cum quolibet ſine delectu cōmiſcuit ſtupraueris. An te ſtupro accuſari poſſit q̄ritur. Dicit͛ ꝙ non

Serui. An ſeruꝰ cōmuēm habens rem cū vxore ſua de adulte rio accuſari poſſit q̄ritur. Dicit͛ ꝙ non. Et hoc in prima. Si vero ticius vxorem ſuam a ſe reiecit. et alij ſe copulauerit. et ticiꝰ ab illo pecuniam accepit ne eū accuſaret. An eam quaſi turpiter acceptā repetere poſſit q̄ritur. diſtinguit͛. Aut erat innocens. aut non. Primo caſu repetet. Secundo caſu non. et accipiens punitur.

Et. Si alienam ancillā ſtupraſti. et do minus iudici cōqueſtus fuerit et iu dex ꝓbra dixerit. An fias infamis queritur Dicitur ꝙ non.

Quoniā. Ticius accuſabat alex. de adulterio. Alex. exci piebat de lenocinio ticij q͛ dicebat ticium detinuiſſe eam poſt cōmiſſū adulteriū. Ti cius replicādo dixit eum ſeruū eſſe. quod iſtoꝝ trium ſit preferendū. R͛. ꝙ prius in quiret͛ de ſtatu. et ſi apparuerit liber admite tur eius excep. ſi ſuus nō. Et ſi apparuerit eum adulterium cōmiſiſſe iudex eum vt ad ulterum punire debet.

Cōmiſſum. Nō ob hoc ꝙ adul tera dedit ſe nup tui adultero extinguit͛ cōmiſſum q͛ pōt ac cuſari ſed vir prius. illa v͛o poſtea. Ita olī multe obiciebant͛ excep. maritis qui vole bāt vxores ſuas accuſare. ſ. ꝙ ſi cadebat a ſillaba caderet ab accuſatiōe. Item nō po terat accuſare niſi dotem redderet vel id in quo maritus ſibi tenebat͛. Hodie dicit im perator ꝙ non ſunt admittēde tales excep. friuole ſed tres tm̄ et alie ſunt in gl͛o. q̄ inci pit tres tm̄. ſ. excep. quinquēnij. lenocinij ꝙ prīo ſit accuſandus is cui adultera nup ſit poſt diſſolutum matrimonium.

Que adul. Seius cõmiſit ſtuprum cũ tabernaria An poſſit accuſari ob ſtuprũ q̃ritur. diſtinguitur. Aut tabernaria erat dña taberne. aut miniſtra que ꝓpinauit vinũ potantibꝫ. Primo caſu punitur. Secundo non.

Quauis. Adulterij crimen inter publica crimina licet cõnumeretur tñ quilibet nõ admittitur ad accuſanduz. Sed primo maritus. poſtea pater. frater. et alij cõſanguinij. et poſſunt deſiſtere ab accuſatione impetrata abſolutione a principe. Marit⁹ ex ſola ſuſpitione poteſt vxorez accuſare. et eam ſuſpectaz poteſt retinere inmr̃imonio. Nec habet neceſſe ſubſcibere in libello accuſationis obligande ſe ad penam talionis. Poſt maritum et ꝓpinquos admittitur extraneus et is qui damnatur de adulterio capite punitur.

Autentica.

Sed hodie. Autẽ. corrigit. l. C. in eo ꝙ dicit adulteroſ capiti puniri. Quia hoc nõ eſt verum in muliere que verberatur et in monaſterium detruditur. et maritus intra bienniũ eam recuperare poteſt. Si biẽnium effluxerit vel maritus nõ viuit due partes bonoruz ſuoꝝ debent dari filijs ſuis. Tercia pars datur monaſterio ſi filios non habet monaſteriũ occupabit omnia.

Si quis. Si maritus habet aliq̃z ſuſpectũ de vxore ſua. denunciare debet ei in inſcriptis vt ſe abſtineat. Si poſt inuenerit eum cũ vxore ſua. vel in domo ſua poterit euz interficere. ſi in alijs locis tradentur iudici. et ſi in eccleſia tradentur yconomo eccleſie et cuſtodiant̄ ſeꝑatim. et iudex mittet ad epiſcopum ciuitatis vt ſciat̄ quale debeãt ſubire tormẽtũ.

In adulterio. Si accuſet̄ quis ꝺ adulterio non ſolum ſerui mulieris ſed viri torquebuntur.

Adulterij. Si vxorem tuam de adulterio accuſaueris. An poſſit opponere excep. in dote red. vel alterius debiti vt ſic remoueat vel differat adulterij accuſationez querit̄. Dicitur ꝙ non. Sed hijs nõ obſtantibus ꝓcedet actio et feretũr ſententia. et poſt latam ſententiã poterunt queſtiões intẽtari ciuiles.

Si quis. Seius dicebat̄ cõmiſiſſe adulterium cum ticia excuſabat ſe p̃textu ꝙ erat eius cognata. iudex in cauſa non proceſſit. poſtea ſeius duxit eam in vxorez. vnde preſumptio eſt ꝯtra eũ ꝙ nõ fuit cognata eius. An ſit puniendus q̃ritur. Dicitur ꝙ ſic.

Muli. Mulier ticio nupta. timens ſe ſubicere alij ꝓpter accuſationem adulterij. et ob hoc emiſit libelluz repudij vt ſic ſubiceretur. An poſſit accuſari. queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Libertatem. Si mulier accuſet̄ de adulterio tam ſerui q̃z mariti q̃z parentũ torquebunt̄ infra duos menſes cõputandos a tempore diuorcij. et ſerui maũmitti nõ poſſunt. Si vero mlr̃ pendente accuſatiõe deceſſit. poſt mortez ſuam examinabit̄ accuſato. et ſerui infra duos menſes computandos a morte mulieris maũmitti non debẽt. quibꝫ elapſ poterit heres mulieris eos maũmittere.

Si quis eã cuius tu. fuit cor.

I tutor. Pupillaz factã adulteram ſtuꝑuerit deportabit̄ ⁊ bona ſua ꝯfiſcabuntũr. Licet pena qua raptor virginis punitur fuerit plectendus.

De muli. qui ſe.

Si qua. Si dña cuz ſeruo ſuo immiſcuerit capite plectit̄. ⁊ ſeruus cõtaminabit̄. et q̃libet admittit̄ ad accuſationez iſtoꝝ. Et ſi ex tali cõmixtione nati fuerint filij ad dignitates non ꝓmouebant̄. ne ex mr̃is ſubſtãtia aliquid ꝑcipiẽt mulieri ſuccedẽt filij legitimi. vel hijs nõ extantibꝫ alij ꝓpinqui. et ſi quid habuit in peculio hoc ſubeſt mulierum aduictũ dabit̄ ſucceſſoribus eius.

Ad. l. iul. dẽ vi pub. et pri.

S debi. Creditor ſiue fuerit p̃uat⁹ ſiue fiſcalis bõa vxoris debitoris ꝑ vi accipe ñ debz Alioquin le. iulia de vi accuſari poterit.

Tutoris. Tenebatũr tutor pupillo in. c. rõne male adminiſtratiõis cõdemnatus. quia aut alicui vĩ intulit relegatus eſt et tercia pars bonoruz ſuoꝝ cõfiſcata. An pu. ratione tercie illius poſſit conuenire fiſcum iudicio tutele queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Si conſi. Si ſponſam filij tui rapuerit quis. vel filiuz tuum ꝑ vim incluſit aut eum. l. iul. ꝺ vi accuſare poteris.

In poſſeſ. Si creditor in poſſeſſione fundi ſibi obligati per vim ingrediatur. l. iul. de vi poterit accuſari.

Quoniã. Poſſidebam quoddã predium. Tu illud inuaſiſti. et ego tibi reſiſtebam. in iſto conflictu aliquis interfectus eſt vel ex parte mea vel ex tua. Quam penam pati debeas queritur. R̃ñ. ꝙ penam capitis non deportatiõis vel relegationis. nec audieris appellari.

Si quis. Si de poſſeſſ. fundi me expuliſti. An agere poſſim ciuiliter interdicto vnde vi vel criminaliter. l. iul. de vi. q̃ caſu niſi probauero ſuſtinebꝫ penam talionis. Si ꝟo te deieci reſtituam tibi poſſeſſionem et me accuſabis. l. iul. de vi. Et defertur pena mea quouſq̃z ꝺ poſſeſſione fuerit agitatũ. et ſi contra me fuerit ꝓnunciatum in cauſa criminali deportationis penaz ſuſtinebꝫ omnibꝫ bõis meis confiſcatis.

Seruos. Si ſeruus cõmiſit vim Aut ignorante domino aut ſciente. Primo caſu dabit̄ ſeruus vltimo ſupplicio. ſcꝺo caſu dñs erit infamis ⁊ ſeruus in metalluz dabit̄. Si ꝟo perſona dñi iul. fuerit et ſepius tale debitũ cõmiſerit pena conſtitutiõibꝫ comprehenſa puniẽdus eſt. q̃ iſta ſit nõ appꝫet. Tu dic pena capitis vel. l. iul. ꝺ vi. Judex vero qui id erſe qui diſtulerit infamis erit.

Crimen. Par crimen eſt rapere et raptã ſuare capiẽti.

Omnibus. Probibet imperator ne quis ſecum habeat tales qui tranſeuntes ſpoleãt. ⁊ eis penam. c. l. auri p̃ter aliã penaz cor. impõit Judex aũt qui hoc obſeruari nõ fecerit pẽa c. librarũ auri mulctabitur.

De raptu virgi.

Raptores. Si quis virginẽ rapuerit vel viduam. vl̃ ſanctimonialez. capite plectendus eſt. Et ſi velit appellare nõ audiet̄. bona tñ eius non applicabunt̄ fiſco ſed dabunt̄ rapte. vl̃ diſponat de hijs ſecũdum quod voluerit. ⁊ poterit nubere cui voluerit raptore excepto. ⁊ nõ ſolum predicta pena puniet̄ raptor. ſed eius res ſiue nolente ſiue volẽte muliere tale facinus fuerit ꝑpetratũ. Si vero fuerit ſeruus qui tale qꝺ cõmiſerit concremabit̄ abolitis hijs que de raptu virginũ antiquis legibꝫ ſtatuta ſunt et hac. l. ſuam obtinente firmitatem.

De emẽ. ſeruoꝝ.

I virgis. Si dñs ſeruum ſuuz verberauerit. licz poſtea deceſſit ſeru⁹ nõ tñ criminaliter poterit cõueniri ſed modice verberabit nec modum excedet.

De emen. ꝓpinquoꝝ.

N corri. Frater fratrez ꝓ qualitate delicti punire vel corrigere poteſt. ita tamen ꝙ modum non excedat ſed ſi excedat a iudice eſt puniendus.

Ad. l. cor. de ſicca.

Frater. Miles fortuito caſu quendã interfecit. preſes ꝓ eo miſit nec venit. frater ſuus conſuluit principẽ an expediret vt ſe p̃ſentaret. R̃. ꝙ ſic. Quia non punit̄ de homicidio ſi ꝓbet caſualiter interfeciſſe. quia ſine voluntate nõ contrahitur crimen.

Si ticius. Aggrediatur ſeiuz. interficiat̄ ticius. non tenebitur ſeio. l. cor. de ſic. vt ſi ſurripientem res tuas interfeciſti. nec. l. cor. de ſic. teneberis.

Cum. Si quis fortuito caſu ꝑcuſſit quendam calce. et interfectus eſt. Nũq̃d tenet̄. l. cor. de ſic. Dicit̄ ꝙ nõ.

Si quis. Minor quendam interfecit vult ſe excuſare eo ꝓtextu ꝙ minor eſt quominus teneatur .l. cor. An ſit audiendus q̄ritur. Dicit̄ ꝙ nō. Niſi probet ſe innocentem ſe.

Is qui. Non ſolum is qui occidit ſed qui ambulat cum telo hoīs necādi cauſa tenetur. l. cor. de ſic.

Si forte. Si mulier voluit interficere virū. l. cor. accuſabitur et ad veritatē eruēdaȝ ſui torquebunt̄.

De hijs qui parentes.

I pater. Si pater filiuȝ vel econuerſo. vel aliqui de deſcen. aliquē de aſcenden. vl̄ econuerſo interfecit quam penā ſuſtinebit querit̄. R̄n̄. Inuoluitur ſacco cū cane. gallo gallinatio. vipera et ſymea et ſerpentibꝫ proiectus in aquam.

De maleficis et mathematicis.

Nullus. Incantat̄ vel auruſpex ad domum alterius accedere non debet. quod ſi fecerit cōcremabitur. et qui eum recepit deportabitur. et omnia bōa ſua confiſcabūtur. et qui talem accuſauerit crimen delatoris nō incurret ſed premium accipiet.

Eorū. Ille puniendus eſt qui per artem magicam contra hominū ſalutem aliquid fuerit machinatus. vel animos mulierū ad īpudiciciā ꝓuocauit. Illi vero qui incantationeȝ ſuam grādies vl̄ intemperiem aeris quomagis fructus ſaluentur ſedauerit puniendus non eſt.

Nemo. Nullus debȝ conſulere incantatorem de hijs que futura ſunt. nec caldeos. nec maleficos. Et q̄ ꝯtrafecerit vltore gladio capitali pene ſub

Multi. Si aliquis in iacebit. necē alicuius demōes inuocauerit et conſuluerit capite punietur.

Et li. Homines in dignitate conſtituti ꝓ crimine torqueri nō debēt Exceptis quibuſdaȝ. ſ. crimē le. ma. et falſi vt. j. de falſis ſi quis de crimine. Nō debēt tn̄ ſi in comitatu pricipis aliquis aruſpex vl̄ macbe. vel conſimilis inueniat̄ licet in dignitate fuerint conſtituti. non ꝓpter hoc tormenta effugient.

Quiſque. Si quis maleficiorū labe polutū audient et dephēderit. ad iudicem eū ducat. ⁊ ſi q̄s plauſtrarius talē ſumpſerit vel ſi quis ali⁹ vltimo ſuaderit ſupplicio.

De ſepulcro violato.

Es. Qui rem religioſam tractat. diſtrahēdo vel emendo ſcienter. Licet vēditio nō tenuerit. tn̄ ſacrilegij crimen incurrit.

Si ſeruus. Si neſciente dn̄o ſeruus ſepulcrū ſpoliauerit. in metallum cōdemnabitur. ſi ſciēte relegabit̄. ſi ad domuȝ dn̄i aliquid apportatuȝ eſt domus confiſcabitur.

Si. Si iudex ſepulcroꝝ violatoꝝ punire neglexerit i. xx. libris auri mlc tabitur fiſco inferendis.

Qui. Sepulcroꝝ violator duplex facinus cōmittit. ſ. ſpoliando mortuū et viuū poluendo. Unde qui aliquid a ſepulcro ſuſtraxerit in. x. pondo auri mulc

Pergit. Sacrilegiū com tabit̄. mittit qui ſepulcrū euertit idest ornamēta ex triclinijs ſeplcroꝝ rapit.

Cum. Olim creditores anteq̄ȝ corpus debitoris poſſet tradi ſepulturā petebāt debitum et fideiuſſores et pignora ab heredibꝫ nec permittebant corpus ſepeliri. Hodie ſi creditor faciat nō tenebit fideiuſ. datio nec pignoris obligatō Sed qui fecerit i. l. libris auri mulctabit̄. vel ſi ſoluere non poſſit ⁊c̄.

Autentica.

Item. Aut̄. addit et corrigit et dicit. ꝙ ſi ſi aliquis abſcondit in domū debitoris ſui et moribūduȝ vel familiam eius moleſtauerit. amittat act̄. ſuaȝ et tm̄ q̄ȝtū accepit reſtituet. et terciā parteȝ bonoꝝ ſuoꝝ fiſco applicādorū amittit ⁊ infamis efficitur.

Autentica.

Sed nec. Hic addit ꝙ creditores poſt mortem teſtatoris per decem dies non debent petere debituȝ et etiā interim ſi aliqua promiſſio fieret nō valebit.

Ad. l. fauiā de plagiarijs.

Alter. Ancillam pr̄is mei ſolicitaſti vt fugeret. et eaȝ hac. l. vēdidiſti ne ad prēȝ meum rediret conueniā te vtile rei ven. q̄r dolo deſijſti habere. et accuſabo te. l. fauia de pla. et ſi vi cōmiſiſti accuſaberis ꝺ violētia.

Si ab. Si ſeruū meuȝ ſolicitaſti vt fugeret. te potero. l. fauia de plagi. ⁊ ciuiliter ꝑ ꝓcur̄. act̄. ſui cōuenire.

Ut. Qui eliqueȝ accuſat. l. fa. de plagiat̄. debet inſcribere.

Nō. Si ſeruum meum abduxiſti et te. l. fa. corā ꝓcur̄. ceſaris accuſauero. ſentēcia lata ab eo nō valet vtpote dicta a non cōpetenti iudice. niſi vice preſidis cuius hec cognitio eſt cognouerit.

Si fratreȝ Fratrem meū abduxiſti et ſuppreſſiſti. qualiter te conuenire poſſim q̄ritur. R̄. ꝙ accuſabo te lege fa.

In fuga. Serui in fuga conſtituti nec valet vēditio nec donatio. ſed qui vendit pena pecuniaria īferenda. coherede tn̄ ad iudiciū faml̄. hr̄. prouocante pro ſuo hereditario in fuga conſtituto pōt adiudicare facta cōdem. pecunie ī uicem. in caſu non pōt vēdi fugitiuis. ſ. hac cōditione expreſſa vt valeat tūc demū vēditio cum ſeruus fuerit ab emptore cōprehē

Quoniā. Ille committit ſus plagiariū qui liberū hominem abducit aut ſeruū et eum vēdit hac l. vt non redeat ad ciuitateȝ cuius pena eſt vt debeat puniri capitaliter vt alij cercean tur ne ſimile cōmittant delictum.

Preſenss. Seruū meū abduxiſti. et vendidiſti. ſi accuſem te de plagi. et dicas ſeruum tuum ꝓpriū fuiſſe. Primo inquiret̄ de dominio ſerui ad quē pertineat ⁊ hoc vt locum habeat actio plag. Quia ꝙ ſeruus fuerit meus locū habebit accuſatio ſi tuus non.

Cum. Seruū meū abduxiſti. et diſtraxiſti. l. plag. teneberis.

Cōpetente. Seruū meum abduxiſti ⁊ diſtraxiſti An emptor. l. fa. de plag. teneat̄ queritur. Dicitur ꝙ nō. Niſi particeps criminis inueniatur.

Si quis. Si ſeruū meū fugitiuū recepiſti. et res meas ad te ꝑtulit quas michi ſurripuerit. agaȝ furti et accuſabo te. l. fa. de plagi.

Abducti. Si liberuȝ abduxiſti. et vendidiſti. non mutat̄ eius conditio vt fiat ſeruus ſcrip. caſuȝ erit libere in litera ſcd̄m alium caſum libere.

Plagij. Actio plagij publica eſt n̄ priuata plagij. Si vēdidi ſeruum quem credebā meū vel filium non teneor fama ſi iuſta ductus fui ignorantia liberū qui ſciens liberum vendit crimen plagij cōmittit. Plagiarij olim qui mittebat plagium deportabatur. hodie ſeruus beſtijs dabitur. libertus capiti punitur ignobilis licet ingenuus.

Ad legem viſcelliam.

Ex. Libertus ad honores aſpirare iure aureorum ānulorum obtento hoc dum vixerit ſtatum ingenuitatis obtinet et publica officia Si alit̄ ad honores aſpiret ciuiliter ꝓ operis ꝓmiſſis cōueniri. i. l. viſcl̄. criminaliter extra ordinem accuſari. Et ſi curie ſe emiſceant infamia notabit̄. et hoc cū aſpiret ad minores honores. ſupiora intelligunt̄ cuȝ aſpirāt ad maiores. Si vero ad onus tutele patroni vocet̄ neceſſe habȝ illud ſubire.

Ad. l. cor. de fal.

Ipposito. An accuſatio differri debeat vſq̄ȝ in tempore pubertatis pure. R̄n̄. ꝙ nō. q̄r non eſt veriſimile ꝙ ſe non defendat cū piculum capitis exſpectet.

Satis. Cōuenit debitorem quis ꝑ inſtrumētum. quod debitor arguebat de falſo. ꝓpter fideiuſſorem vel x. d. que non debent inſcribi. tñ quia confeſſus eſt debitū. prius debet ſoluere et poſtea intentabis accuſationem de falſo.

Maiorem. Si aliquis vtatur reſcripto falſo principis. magis puniendus eſt ꝙ̄ ſi vteretur falſo inſtrumento priuato. Si vero nō impetrauit reſcriptum ſed alius. et ille accuſetur. poterit ſe excuſare ſi illum exhibeat imo et melius ſi probet innocentiā ſuaȝ qui impetrauit.

Licet. Fecit ticius duo teſtamenta. Verū vnū in quo inſtituit filium ſuū heredem ſibi. Aliud falſum in quo vxorem nouercā filij et filio. legatuȝ exegit ignorans. An crimen falſi aduerſus nouercam nō obſtante ꝙ legatū conſuetus eſt intentare poſſit queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Falſi. Ex falſo teſtamento petit mater fideicō. a filio. Excipiet filius aduerſus matreȝ de falſo. ſed eam criminaliter non accuſabit vt. ff. de accuſati. hij tamen. §. i. Si tamen dubitet de fide teſtamēti inquiret̃ fides. ſed nō apperit qua actione. Tu dic ꝙ actione in factum.

Qui falſas. Is qui teſtm̄ alic⁹ arguit ď falſo ⁊ ſuccubuit. nichil de eo petere poteſt.

Ipſe. Petebas a me. x. ex inſtrumēto quod ego dicebam falſum poſtea tranſegi ſuꝑ eodem inſtrō. Nūquid potero poſtea arguere inſtrm̄ de falſo queritur. Dicitur ꝙ non.

Si falſos. Accuſare te poſſum ď falſo ſi falſos codicillos feciſti licet dicas te nolle vti hijs. quia pōt quis tūnc ſe excuſare ſi nō vtatur. tñ nō ipē ſed alius illos codicillos cōpoſuiſſet.

Si docij. Fecit ticius codicillos. et in eis legata reliquit potero ingredi poſſeſſionem hēdi. et preſtabo legata. Si vō velim codicillos arguere de falſo et accuſati. inſtitui et ex principis indulgentia abolita eſt. De fide codicilloꝝ ciuiliter queri poteſt per act. in factū vel ꝑ excep. vt. ff. e. qui nomine et. ĩ. i. damus.

Cum. An vxoreȝ patrui mei de ſuppoſito partu accuſare poſſum queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Si lis. Conueni te ad. c. coraȝ pedaneo iudice ex inſtrō quod arguebas falſo. An corā tali iudice poſſis me cōuenire criminaliter de falſo queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Querelam. Accuſatio falſi nō finitur niſi ſpacio. xx. annorum ſicut cetere accuſationes.

Qui iturus. Peregre depōebas penes me res tuas. feci fieri inſtrm̄ quo continebat̃ ꝙ res illas accepiſti. Nunquid tibi preiudicatur. Dicitur ꝙ non potero accuſare de falſo.

Cum aliquis. Feci teſtm̄ in quo eram inſtitutus heres. aliquis illud teſtm̄ amouit ⁊ celauit. An euȝ poſſim accuſare crimīe falſi Dicitur ꝙ ſic.

Creditor. Die ſabati obligaui ticio fundū cōmunē. eūdem obligaui ſempronio die dominico ſequēti. Seius vult detrahere colludens cū eo confeci inſtrm̄ in quo cōtinebat̃ qď fundus die ſabati erat ſeio obligatus. An poſſim accuſari de falſo queritur. Dicit̃ ꝙ ſic. Nec emptori obeſt colluſio.

De fide. De falſo teſtamento agi poteſt ciuiliter et crimīaliter. Primo caſu per procuratoreȝ. Secūdo caſu non.

Sicut. Tractu tēporis teſtm̄ falſum non fit veruȝ nec econuerſo. Vel ſolo tempore. et ad eruendam ergo veritateȝ torqueri poſſunt ſerui aliquibus indicijs precedentibus.

Ex. Feciſti confici inſtrm̄ in quo continebatur quod p̄dium meū erat tuum. nō ꝓpter hōc effectus eſt iuſtus poſſeſſor. vñ potero te accuſare de falſo. Et ſi mulier dedit mihi fundum. ticius fecit confici inſtrumentū in quo continebatur muliereȝ ſibi ticio prius donaſſe. in quo inſtrumento mulier ſubſcripſit credens iſtud inſtrumentum eſſe epiſtolam licet videret̃ mulier ſuam proſequi iniuriam ſi accuſaret tamē accuſare nō poteſt. Mulierib⁹ enim accuſare

ꝓhibēdum eſt vt. s. qui accuſare poſſunt. lege ſenatus.

Nec. Impetraui reſcriptū a principe vt delegaret̃ mihi iudex in cauſa quā habebam aduerſus ticiū in. xx. Notarius cōprehendit in reſcripto. xxv. An p̄textu talis falſitatis debeat iudicis cognitō impediri. Dicitur ꝙ non.

Si quis. Tabellio aliquis fecit inſtrumētū. poſtea creatus eſt decurio ď aliq̃ inſtrō qď ꝯſcripſit dum erat tabellio. an ad eruēdaȝ veritateȝ torq̃ri poſſit nō obſtante decurionatus dignitate queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Qui. Si accuſaret aliquē quis de falſo. debet iudex diligenter inueſtigare veritatem ꝑ teſtes et inſtrā ſcripturarum collationeȝ. Et tam accuſator ꝙ̄ accuſatus debet ꝓbatiōes inducere. Et iudex debet cauſaȝ diffinitiue terminare nō interloquendo nec debet durare accuſatio vltra biennū. Et iudex debet penā imponere vel maiorem vel minorē. vel faciat reum deportari ſi hoc exegerit qualitas delicti vel decapitari ſi eſt ſeruus.

Nam. Si ꝓferat̃ inſtrm̄ falſum. poteſt ꝓferēs criminaliter accuſari. l. cor. de fal. vl' ciuiliter in factū. Et ſi p̄mo agatur criminaliter ſuſpēdatur queſtio ciuil'. qua ad criminal'. accipiat finem. In ciuili aūt leuior ꝓcedat indagatio q̃ȝ in criminali vterq̄ȝ ꝓbat in ciuili tantum actor.

Prebemus. Si ex inſtrumento petas a me. x. quod dico falſuȝ. potero criminaliter vel ciuiliter agere. Vtrum velim. ita tñ vt cū criminaliter agitur prius incumbat onus probādi ꝓferenti. deinde ei ꝯ quē profertur.

De hijs qui ſibi aſſcribunt.

I teſta. In codicillis q̃s ſcripſit ⁊ aſſcripſi michi legatū. Canit ſe michi legatū reliquiſſe. An videar incidiſſe in. l. cor. Dicitur ꝙ non.

Quāquam. Qui ſibi aſſcribit in teſtō tenet̃ l. cor. de fal. Si tñ filius emācipatus a patre durante ſcripſit ſe hēdem et ſi filiuȝ nō ſcripſit p̄ri tamen erat ſucceſſiuus ꝑm̄. hr̃. ac ſi pater ſua manu ſcripſiſſet.

Senatus. Qui ſibi aliquid aſſcribit in teſtō tenet̃ l. cor de fal. ex ſe. con. Si vō dicat ſe ignoraſſe ⁊ nolit legatū hr̃e vēia indulgēda eſt.

Quem. Si maritus in teſtō vxoris ſibi aliquid aſſcribat. non pro ſcripto habeat̃ et incidit in. l. cor. de fal. Idem eſt econuerſo.

Quod adhi. Si cōmilito in teſtō cōmilitōis ſui aſſcripſerit ſibi pro nō ſcripto habēdum eſt Nec iſtud petere pōt tamen pena. l. cor. ei remittenda eſt inq̄ȝ magis ꝑ errorē quā per maliciam videtur incidiſſe.

Si libertatem. Seruus in teſtō dñi p̄cipiente domino libertatem ſibi aſſcripſit. q̃ minus petat libertateȝ auctoritas ſe. con. ſibi obeſt. A pena tamen. l. cor. quia domino obtemperauit excuſatur.

De fal. mo.

Moniā. Fabricatores falſaruȝ monetaruȝ requiri debent et torqueri vt maīfeſtent ſocios ſuos. et qui eos accuſat non punitur ſi nō ꝓbet. miles qui tales promiſit egredi a carcere punitur capite et appellandi ei copia denegat̃. Si vero miles fuerit qui in p̄dictuȝ incidit crimē ad magiſtrū militū remittēdus eſt. domus ĩ qua fit moneta ad vltima eſt confiſcanda ſi dñs erat pñs licet ignorauerit. Si vō preſens non fuerit nullum patiet̃ damnū. ſed actor. dic qui hoc paſſus fuerit capite plectetur. Si vero in domo vidue dicat̃ pecunia adulterina fabricata venia digna eſt licet preſenſ fuerit ne domo ſua careat niſi euidens appareat eius delictū. Idem in pupillo. Tutor tñ eius nō excuſabit̃. ſed tm̄ ex ſubſtantia tutoris fiſco inferat̃ ꝙ̄tum ex ſubſtantia pu. erat inferendum ſi alias pupillus non fuiſſet.

Si quis. Si aliquis falſaȝ monetam cuderit omnia bona ſua confiſcabuntur. et in loco iſto cudit exterminabitur.

Si quis. Non deb; quis impetrare reſcriptū a principe vt liceat ſibi fabricare monetā. quod ſi fecerit non valebit reſcriptū ⁊ penā non effugiet.

De mutatione nominis.

Sicut. Aliquis nomē impoſitū ei mutare poſſit queritur. Dicitur ꝙ ſic. Si liber fuerit. et ſi in alterius fraudem non fecerit.

Ad. l. iul. de ambitu.

Nullus. Si aliquis ſemel dignitate functus eſt. non iterū ad eandez ꝑ ambitū aſpirare debet. et ſi fecerit primo deb; compelli ad ſolutionem illius quod debuit ex ꝑma adminiſtratione deportabitur.

Ad. l. iul. repe.

Vnus. Si rector ꝓuincie aliquid cōmiſerit in prouincia quā rexit. extorquēdo a ſubditis. ſtabit in ea vſq; ad. l. dies et querentibꝫ de ſe reſpondebit. Et ſi ꝓuinciā egrediatur debet reduci et quicquid abſtulit debet in quadruplum reſtituere.

Sciant. Si iudex in adminiſtratione deliquerit non ſolum ipſe ſed heres eius poterit conuenire.

Omnes. Iudex ꝓ ſententia nichil accipere debet ꝙ ſi acceperit penā legibꝫ ſtatutam non euitabit.

Iubemus. Iudex ſi pecunia accepta aduerſus decurionē ſententiā tulerit vel quecūq; alium vel ꝓ ꝑcio penā dignā inflig. remiſerit vel infendam nō intulerit. durante adminiſtratione et ea depoſita poterit accuſari.

Vnus. Si comes vel ꝓcurator aliquis cōſtitutus ſuꝑ aliquo extorſit pec. a ſubditis ſuis. intra annuz poſt depoſitā adminiſtratiōez pōt petere pecuniam quā extorſit vt inde ſoluat penſionez fiſco debitā ab illis a quibꝫ pec. extorta ē. āno aūt elapſo querelantes tunc non audient.

Sancci. Ad regnū ꝓuincie nō debet quis per ambitionem vel ꝑcium vocari. vocatus aūt debet iurare nichil ſe dediſſe nec per ſe nec per interpoſitam ꝑſonam. nec aliquid accipiet preter ſibi conſtitutū ſalarium. Et ſi aduerſus ſacramentū ſuū aliquid extorſit illud in quadruplum reſtituere debet nec ſolum dans ſed accipiens a quolibet poterit.

Iudices. Iudex qui tꝑe adminiſtrationis pecu. pu. ſubtraxit. l. iul. ambitus accuſabit. quo ꝓbato deportabit. Hijs eadem pena plectēdis qui opem eis tulerint vel pecuniaz ſubtractam ab eo ſuſceperint.

De cri. ſacril.

Si. Errans in fidem crimen ſacrilegij cōmittit.

Deſpi. Elegit princeps aliquez vt eſſet preſes in aliqua ꝓuīcia vel magiſtratus in aliqua ciuitate. in qua cuius eſt deſiderare debet adminiſtrationez puta vt ſit poteſtas in ea. Alioquin crimen ſacrilegij committit niſi ex indulgētia principis hoc fuit ei conceſſum.

De ſediciosis.

Si quis. Qui plebem cōuocat ad ſeditionem faciēdam vel tumultū in ciuitate et ſe et ſeruo milites in aliquē locuz tutum contulit et ſedat penam ſuſtinebit.

In nullis. Nullus in ciuitate vel in caſtro vel villis debet tumultum mouere vel ſeditionem ꝙ ſi fecerit patietur penam que antiquis legibus comprehenſa eſt.

Quādo ciuilis ac ꝑiu. cri.

Pleriſq; Regulam ante ponit quaz ꝓbat. vi exemplis. Pria talis eſt. qñ ex eodem facto cōcurrūt ciuil. act. et criminalis vtraq; agi poteſt. Nec altera ꝑ alterā tollitur. nec refert q̄ prius intētetur. v. gra. Si de poſ. vi me deieciſti. agam interdicto ciuil. ⁊ criminaliter potero accuſare. l. iul. de vi pu. Et ſi teſtamentū in quo eram inſtitutus cōbuſſiſti et ita dolo feciſti quominus exhibere poſſes vel ſuppreſſeris agā ciuil. de tabulis exhibēdis et criminaliter. l. cor. teſtamentaria te accuſabo. Item ſi libertus meus ſe ingenuū dicit ꝓ operis quas michi debet agā ciuiliter et accuſabo eū crimine. l. vicel. Item ſi q̄s ſurripuerit michi rem agaz criminaliter vt ff. de priua. delic. l. vult. Item ſi ſeruū meum abduxiſti vel filiū agam ciuiliter rei vē. et criminaliter. l. fa. de pla. vt. ff. ad. l. fa. l. i. Item alia extra ſunt que difficile eſt enumerare. Item pōt quis aliquē accuſare de fal. et ciuiliter agere ad intereſſe accuſatiōe in factum.

De cri. expi. here.

Expilate. Mihi ⁊ ticio erat delata hereditas ⁊ ticio preſente mihi date ſunt claues arche. hē. vñ videbatur quilibet noſtruz apprehendere poſſ. licet ergo ticius aliqua ſubtraxit non potero euz accuſare crimine expilate hē. ſed accuſatione ad exhibēdum Et ſi aliqua poſſideā uon fiet compenſatio ſpeciei ad ſpeciē. Sed rebus exhibitis agā rei ven.

Expilate. Delata erat michi hē. extranei. victricus meus aliquas res de hereditate ſubtraxit. An poſſim eum accuſare crimine expilate here. queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Aduerſus. Inſtituiſti me heredem iacente hēditate. An eā accuſare poſſim crimine expi. hē. q̄ritur. Dicitur ꝙ non. Sed ſi poſſidet vēdicabo. ſi dolo deſijt poſſidere agā ad exhibendum. fructus quos mala fide ꝑcepit ſuos nō facit. ſ; extantes vendicabuntur ꝯſumpti condicentur.

Obtentu. Iacente hēditate res q̄dam ſubtracte ſunt Legatarij petūt legata ab herede. heres pretextu hēdi. expi. vult differre ſolutionez legatoꝝ. An ſit audiendus q̄ritur. R. ꝙ nō.

Expilate. Quotiēs accuſatio deficit in locū eius ſuccedit crimē expi. hēditatis vel accuſationis.

Vi bo. rap.

Hio. Acccuſatio vi bo. rap. locum habet qñ quis rem mobilem non immobilem occupauit.

Si res. Mulier dedit mihi rem aliquam. heres eius eā rapuit infra annū in quadrupluz. poſt annū in ſimplum accuſatione vi bo. rap. cōuenietur.

Res. Si creditor rem ſibi obligatā rapuerit. infra annū valez in quadruplum. poſt annum in ſimplum.

Noxali. Accuſetur dominus. ſi eo neſciēte rapuit infra annū ⁊c. vt ſeruum debet pro noxa.

Siue. Nouerca tua res tuas vēdidit et rapuit. electionez habes velis eam cōuenire poſt annū in ſimplum vel in quadruplum illa annum. vel habēdo ratam ven. quaſi neg. g.

De cri. ſtellio.

Improbū. Debitor q̄ rem eandem duobus obligauit cri. ſtel. tenetur ſoluendo tamen vtriq; vel vni liberatur.

Si pa. Si pr̄ filiū eman. donationē fecit. poſtea rem quā donauit obligauit. non ꝑiudicauit filio. nec filius poterit eum accuſare crimine ſte.

Ignorā. Si debitor obligat rez duobꝫ. tenetur crimine ſtellionatus. Si vero colluſit cum ſecūdo creditore. ſcribēs eum primo rem eſſe cum alius potior erat q; prior. capit. l. cor de fal. v. gra. Ticius mutuauit ſibi. x. in kal. maij. Seius in kal. iunij. et ſcripſit ſeiuz ſibi mutuaſſe in kal. apprilis.

De iniurijs.

Ec ſer. Nō ſoluz libero ſed nec ſeruo faciēda ē iniuria. iniuriarū ſi vxori fiat iniuria non ſolum nomine ſuo ſed patris et vxoris agere poteſt maritus.

Si nō. Aliquis intulit michi iniuriam dicēdo me eſſe delatorē An ꝓpter hoc ſim infamis q̄ritur. Dicitur ꝙ nō. Sed agā aduerſus eum iniuriarum.

Si nō. Si motus ira aliquem homicidam vocaſti. ſi ꝓbare poſſis per iram nō aīo iniuriandi vocaſſe. Idez ſi exceſſit annus. liberaberis. q; anno finitur

iniuriarum accuſatio. Cum non ſolum patronus ſed nec heres eius liberto pōt inferre iniuriam. Alioquin heres cohercebitur.

Dominū. Si ſeruuz verberaſti agā iniu. in qua veni et dampnum michi datum in ſeruo.

Qui. Qui animo iniuriādi liberū ſeruū vocauerit iniuriarū tenebit᷑.

Siquidez. Si denodorus vocauit auiā ſuam animo iniuriandi ancillam ciuitatis cōmanentis pōt accuſari de iniuria. ſi tñ velit eam ꝓbare ancillam audiendus. et ſi libera fuerit ꝓnūciata cōueniet᷑ etiā ſinodorus iīuriarū

Si quādo. Si alquis illuſtris accuſet vl' accuſetur criminaliter de iniuria. Et reſpondere pōt ꝑ procur. ſecus in alio.

De famoſis libellis.

J quis. Si aliqs famoſum libelluz inuenerit ad alterius infamiam cōpoſitum debet eum corrūpere. quod ſi non fecerit ſed manifeſtauerit capite plectēdus eſt ac ſi feciſſet. ſed ſi criminoſum quis vult accuſare cuius fama ꝑ libellum credidit lateſcere audiet᷑ ſed inſcribat. et p̄mium ſi ꝓbet reportabit. Quod ſi non ꝓbet capite plectetur. ⁊ talis libellus famā eius in cuius ignominiam compoſitus erat non ledet.

De ambigeis.

Sacti. Si abſcondi latronem ab actor anialium ſine inſcriptiōe pōt accuſari.

De hijs qui latro. occultarunt.

Os. Si abſcondi latronez in domo mea. pena puniendus ſum qua et latro. Et ſi iudici euz nō exhibuero penā corporalem ſuſtinebo. ſi qui crimīoſus in fundo meo latitat vl' ego vel ꝓcurator meus debeo eum preſentare iudici. Alioquin potero cōueniri ab officialibꝫ iudicis vt eū exhibeā et ſi nō exhibuero. rector ꝓuincie mittet milites vt rapiant. qui ſi capere non poſſint quia eis reſiſtam. mittat ꝓuinciā vt veniant in auxiliuz militū. Alij aūt rectores ꝓuincie conuenti vocare debent. et ego qui criminoſus ſuz exhibere nolui amittā fundum et ꝓcurator relegabitur. Si vero nō potero reicere criminoſuz. iudex dabit michi auxiliū et ſi ille q crimen dicit᷑ cōmiſiſſe īnocens apparuit accuſator de calumnia punietur.

De requirendis reis.

Wm. Si abſens quis accuſetur Judex ad ꝓferēdam ſententiā non debet feſtinare ſed debet citari et bona eius annotari. qui ſi infra annū venerit recuꝑabit bona et ad defenſionez criminis admittit᷑. Si poſt vero annum ſuper bonis non audiet᷑. ſed ſuper defenſionez criminis. quod intra deceſſerit ad heredes eius ꝑuenient bona ſua et idez dicit lex ſequens.

Jn pec. Jn cauſa pecuniaria ſi citatus non cōpareat nō fit infamis. ſecus in criminali quia et bona amittit et infamia ſcilicet lapſa.

De queſtionibus

Weſtionez. An in caput dñi ſeruus torqueri poſſit q̄ritur. Diſtinguitur. Aut petit᷑ torqueri in cauſa ciuili. aut criminali. Primo caſu nō torquetur Secundo caſu in tribus caſibꝫ torquet᷑ et non p̄cedentibus iudicijs.

Jn ſolidum. Jn cap. dñi vl' tutoris vel eius filij ſeruus torqueri non poteſt.

Cum. Mulier quedam dicebat᷑ veneno ꝑemiſſe ſi accuſet᷑. prīo debent torqueri ſerui alieni. deinde mulier.

Sicuti. Si accuſatus dicat ad accuſationē ſuā ꝙ alius idem crimen cōmiſit. An ob hoc liberet᷑ queritur Dicit᷑ ꝙ nō. Nec ei credi debet. Si tamē appareat eum cōmiſiſſe qui criminoſuz dep̄hendit et hoc ꝓbetur nō euitabit penam vt s. de accu. l. vlt. et de liberali cauſa ſi filiuz Nec ſi heres teſtatoris vīdicare ne ab hereditate repellat᷑ vt indignus. petat. vt indiſtincte ſuos quilibꝫ in teſtō libertatē reliq̄t torqueri vt veritas eruatur ſit audiendus queritur. Dicitur ꝙ non.

Pridem. Seruus ꝯtra dñm nec libertus cōtra patronū interrogandi ſunt. nec ꝓ eis nec cōtra eos valet eorum confeſſio.

Seruos. Nec volente nec inuito dño ſeruus ſuus ꝓprijs eſt in caput eius torquendus.

Milites. Miles in criminali cauſa torquendus nō eſt. niſi ignominoſe ſit a militia ſolutus. Itē nec filij militū. Judex vero anteq̄ aliquē torq̄at debꝫ eſſe inſtructus argumentis. nec a q̄ſtionibus debet incipe. Si tñ quis torq̄ri debeat habenda eſt perſonarum diſcretio.

Super. Si dicat ſe quis filiū alicꝰ et debere ei ſucceder et obiciatur ei que ſit ſuppoſitus. An in huiuſmodi queſtiōe poſſit vel debeat ſeruorꝝ haberi queſtio q̄ritur. Dicit᷑ ꝙ ſic. Nec talis loco nobiliū et legitimorꝝ ſubroget᷑. et ingenuꝰ auferatur debita ſucceſſio.

Cum. Accuſaz teſtō de falſo in quo erat inſtitutus heres. An ſerui hēditarij torqueri poſſint vt eruat᷑ veritas q̄ritur. Dicit᷑ ꝙ ſic. Vel ſic reuocabatur in dubiū de quodaz teſtō eſſet verū vel falſuz An ſerui ⁊c. R. ꝙ ſic. Etiā ſi is qui ſe heredem affirmat illos maūmiſit.

Duo. Decuriōes priuilegiū habent ꝙ torqueri nō debēt. Idem priuil. extendit᷑ vſq̄ ad ꝓnepotes. niſi in priore gradu conſtitutus eſſet infamis. v. gra. Auus meus erat decurio. filius meus ſi fuerit infamis nō habebit idem priuilegium qui torqueri niſi filius eius ꝑ eum ſed ꝑ auū ⁊ ꝑ me. Idem eſt in alijs nobilibus et eorum filijs.

Quotiens. Si de dño alicuꝰ ſerui inter aliquos fiat queſtio. ſ. ad quem. eorꝝ dominium ſerui ꝑtinent. An idem ſeruus torqueri poſſit queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Sed quod. Si inter aliquos ſit controuerſia de hereditate aliqua. vt quia vnus dicat ſe heredem et alius ſimiliter. An ſeruus hereditatis torqueri poſſit. querit᷑. Dicit᷑ ꝙ ſic. Sed ſi ticius habeat cōmunez ſeruuz cum ſeio. et ticius dicat ſeium crimen cōmiſiſſe An poſſit petere vt ſeruus communis torqueatur querit᷑. Dicitur ꝙ non.

Seruos. Si vēdidi tibi ſeruum An in caput meū poſſit torqueri q̄ritur. Dicit᷑ ꝙ nō. ſic nec in tuū.

Ticio. Seruus ꝯtra dñm torqueri nō poſſit. cum meū ſeruū depoſui vel cōmodaui. An de facto ſuo toq̄ri poſſit queritur. Dicitur ꝙ ſic.

Decurio. Decurio ob delictūm ſuum neq̄ alienuz tormentis fidicularū ſubici. nō debet. Niſi in crimine leſe maieſtatis.

Nichil. Qui iudex eſt. neq̄ ira in odio neq̄ pro precio debꝫ decurionem torquere. Etiam ſi dignitatē ſuam depoſuerit.

De. Si inter aliquos de hēditate ſingulari fuerit queſtio. An ſerui hereditarij torqueri poſſint querit᷑. Dicit᷑ ꝙ ſic. Siue eis fuerit relicta libertas in teſtō ſiue nō. preſtito tamen ſacramento calumnie ab eo qui petit eos torqueri.

De abolitionibus.

Reſes. Si inſtitui accuſationem aduerſus aliquē criminaliter poſſis impetrare abolitionē a preſide. vt liceat michi deſiſtere. ſi non' velim impetrare vt liceat mihi interim accuſare et ita abolitionem abolitiōis non poſſum impetrare a principe.

Si aboli. Si accuſabaz te ꝑ errorem. penitere poſſuz impetrare abolitionem accuſationem.

Si fallaciter. Per calumniā accuſanti abolitio denegat᷑. ſed et motus iuſta de cauſa accuſauerim et tu reus paſſus es tormenta ⁊ tūc non poſſuz petere niſi requiſito conſenſu tuo. Aut nō es et intra. xxx. dies te inuito potero petere abolitionem. poſt nō. Niſi te conſentiente. ſi teſtes tormenta paſſi fuerunt tūc nullo modo. Jn caſibus tñ nō datur abolitio vt in crimine le. ma. ⁊ in patria oppugnata. ⁊ in accuſatione peculatꝰ. Et qñ accuſator miles de ꝑiurio. quocūq̄ modo

fuerit inſtituta accuſatio ſiue reus ſiue teſtis fuerit vel non fuerit cori.

De aboli. genera.

Ui. Si accuſatiōe aduerſus te inſtituero. et generaliter ꝑ principem abolituꝫ ſit vſqꝫ ad certū tps puta octo dies. Puta qꝛ natus ſit ei filius. aut ꝓpter rem ꝓſpere geſtā. An eaꝫ repetere poſſim q̄ritur. Dicit̄ ꝙ ſic. infra. xxx. dies poſt non.

Cum. Tempore quo volebam te accuſare ex principis indulgentia ante accuſationeꝫ inſtitutam interuenit abolitio. An eo tempore elapſo poſſim accuſare te. queritur. Dicitur ꝙ ſic. Nec currit michi. xxx. dierum exceptio.

Indulgentia. Dānatus de publico crimine impetrauit a principe vt ſibi pēa remitteretur. Nunquid infamia ſit abolita queritur. Dicitur ꝙ non.

Ut intra cer. tem. cri. que. ter.

Uiſquis. Si accuſator infra tēpus. l. conſtitutū puta bīenīuꝫ accuſationem ſuam proſecutus non fuerit. et vltimo die ſe non preſentauerit. In quarta parte bo. ſuorum mulctabit̄ et infamia notabitur.

Nouerint. Iudices ſcire debēt ꝙ cauſa criminalis infra biennium terminari debet. Et ſi ꝑ accuſatoreꝫ ſteterit mulctabitur. Niſi infra biennium accuſator de voluntate accuſati abolitionem impetrauerit.

Criminalis. Queſtio infra biennium terminari debet numeranduꝫ a tempore litis cō. quo elapſo nō terminata fuerit abſoluet̄ accuſatus. Et ſi per iudicē ſteterit quominus terminet̄ pena. xx. libris auri mulctabitur.

Ad ſe. con. ad turpil.

S demū. Uolebam te accuſare porrexi tibi libellum ſi in li. cō. dedi fideiuſ. de ꝓſequenda lite poſtea abolitione non impetratā deſtiti. An icidere debeā in turpil. q̄ritur. Dicit̄ ꝙ ſic.

Si pro. Accuſabam te. ticius fideiuſſit pro me de lite proſequēda. deſtiti. conuenietur fideiuſſor in eā quantitatem. quam promiſit. et ego qui deſtiti notabor infamia et puniar. v. lib. auri.

Quāuis. Capite accuſare interuentu amicorum deſtiti hoc pacto. vt impetrarem abolitam. Et tu omni anno dares michi redditum alicuius predij. impetraui. non ſtas placitis. an poſſim redire ad accuſationem a qua deſtiti. q̄ritur. Dicitur ꝙ non.

Si is. Si me vel parentes meos accuſaſti. ⁊ deſtitiſti. Si iterū velis redire ad accuſationem. exceptio accuſati tibi obſtabit.

Si femina. An femīa accuſans ſuam ſuorumqꝫ ꝓſequendo iniuriam ſi deſiſtat pacto. An incidat in turpil. queritur. Dicitur ꝙ ſic.

In excu. Ille ab accuſatione deſiſtere videt̄ qui in totum deponit animum accuſandi. Licet ergo accuſator ad tempus ſileat. poterit perficere accuſationem redeūdo tn̄ iterū ad eā.

De calumniatoribus.

Alumnia. Iudex eo tempore accuſatorem punire debet de calumnia cum per ſententiā abſoluit accuſatum et non poſtea.

Mater. Si mulier accuſat aliqueꝫ de morte filij ſui. licet nl̄la probet. excuſatur de calumnia. Item extraneus heres excuſatur ſi accuſat interfectoreꝫ teſtatoris. et incumbit ei neceſſitas hoc faciendi.

Qui. Accuſaui ticium. non probaui multum refert. iudex. ſic diſtinguit. In ſententia abſoluo ticium quia non probaſti. An ſic abſoluo quia talem punitus es. Primo caſu non ero infamis. Secundo caſu ſic.

Calumnia. Accuſabam ticiuꝫ quia dicebaꝫ eum interfeciſſe aptrem meū. non probaui. An ſim puniendus de calumnia queritur. Dicitur ꝙ non.

Qui. Qui accuſat. ſi deſiſtat incidit ī turpil. ſi non deſiſtat in agendo ciuili accuſatione non incidit. Ut ſi incipiebam a te petere. x. et poſtea deſiſti.

Dominus. Si quis petat calumnioſe ſeruos alicuius torqueri. et moriantur in tormentis. tenebit̄ ad dupluꝫ eſtimatiōis ſeruoꝝ.

Non. Non debet aliquis admitti ad accuſandum niſi prius libelluꝫ accuſationis accuſato porrexerit et ſe ad penam talionis obligauerit. tūc ſi probet. qui accuſatur puniendus. ſi nō ſuplicium pati debet accuſans.

Noſtris. Ille tenetur de calumnia qui accuſationem inſtituit nec probauit. Idem ſi aliū ſubſtituerit qui nomine ſuo intēptet accuſat. Qui nō probet teneatur de calum. et vterqꝫ infamia tenebitur.

Fallaciter. Qui per calumniaꝫ aliqueꝫ accuſat. poſt exhibitionem accuſati nec pu. nec priuata abolitiōe poteſt deſiſtere. Nec generale nec ſpeciale beneficium principis ſibi ꝓdeſt.

Quiſquis. Accuſator ſi nō probet punitur de calumnia. quia eadem pena afficiēdus eſt qua afficeretur accuſatus ſi contra eum probatuꝫ fuiſſet.

De penis.

Tiam. Dānatus ī opus perpetuum ſimil̄ ei qui in inſulam deportatus ꝓcur̄. preſi. inter duos priuatos debet cognoſcere. procur̄. ceſaris inter fiſcū et priuatum. Si ergo procur̄. ce. vice preſidis non cognoſcens inter duos priuatos aliquem eorum in exilium damnauerit. an ſententia teneat. queritur. Dicitur ꝙ non.

Si autem. Mulier dānata in metallum pepit duꝫ erat in pena. An peperit filium ſeruum. aut liberuꝫ. diſtinguitur. Aut concepit anteqꝫ daretur in metallum et tunc erit eiuſdeꝫ cōditionis cuius mater erat anteqꝫ damnaretur. Ut ſi erat libera et partus liber. Si ancilla ⁊ partus ſeruus.

Honor. Liberi veteranorum vſqꝫ ad primum graduꝫ in metallum vel in opus pu. damnari non debēt nec ipſi veterani ſed in inſulaꝫ relegabunt̄.

Hunc. Iudex liberum hominem vt imperpetuis ſtet vinculis cōdemnare non poteſt. Quia vix ſeruus pōt taliter damnari.

Impunitus. Minor. xxv. an. commiſit delictum. An pretextu etatis debeat excuſari quertur. Dicitur ꝙ non.

Deportatoꝝ. Bona eorum qui deportant̄ applicantur fiſco. eorum qui relegantur nō niſi ſententiam iudicis fuerit ademta.

Si. Mater vel filia decurionis nec miſterium metalli cor. nec opus metalli damnari debet.

Seruus. Fecit ſeruus delictum pro quo iuſſit iudex vt ſtaret in perpetuis vinculis et domino reddi. perpetuo legatus eſſe debet.

De tali. Tam liber qꝫ ſuus poteſt damnari in metallum.

Decurionum. Fecit imperator ſtatutum in quo cautum eſt ne filij decurionum beſtijs ſubiciantur. quod ſtatutum dominus nolebat admittere. ſed aduerſus id clamauerat dixit poſtea imperator. ꝙ vane voces populi non ſunt audiende. non exaudire debet cū noxium petit abſolui innocentem condemnari.

Seruo. Si ſeruus ob debitum ali aliquod cõdemnatus fue
rit ꝑ ſententiam. dominiũ eius adem. non
fuerit puta q꜔ ĩ metalluꝫ nõ eſt ꝯdemnatuſ
ſꝫ in opus publicũ vſqꝫ ad.x.an.añ elapſuꝫ
decẽniuꝫ liberabiᷓ a pena.q꜔ publice ĩtereſt
penaꝫ non remitti. Ne quis ad perpetrãda
maleficia temere proſileat.

Pena. Si preſes per ſententiaꝫ ali quem condemnauit.ſenten
tiam ſuam reuocare non poteſt.

Judex. Qui cognoſcit de crimĩe cũcta debet inueſtigare.nec
ꝑcipitanter debet quẽ damnare. niſi per cõ
feſſiones vel probationes accuſatus conuĩ
catur. Jta vt nõ crimen poſſit inficiari qđ
commiſit.

Si quis. Ei⁹ facies qui in metal lum damnatus eſt non
debet comburi in ſignum delicti.cum ſit fi
gurata ad ſimilitudinem dei.

Cum. Conuentus de crimine debet cõdemnari nl'la adhita delati
one. Ne deᷓ criminoſis facultas occaſione
dilationis quibuſdam machinationib⁹ eui
tandi penam.

Ne quis. Si aliquis de corpore aliquod delictum com
miſit. non debet pronũciari vt pro coherti
one delicti fiat de alio corpore. puta ſi ſit ſu
tor ꝙ ſit de corpore piſtoris vel econuerſo
Sed pro mõ delicti penam ſuſtineat com
petentem.

Si vindicari. Si princeps crudelius qꝫ
conſueuit precepit aliquem condemnari.
nõ debet ſtatim ſubicio penis ſed prius labẽ
tur.xxx. dies quibus elapſis debet cõdem
nari.interim debet eſſe ſub fida cuſtodia.

Sanccimus. Qui deliquit penis competẽ
tibus ſubici debet. Nec pena eius ad cogna
tos vel affines extendatur quia poteſt.ꝛc̃.

Omnes. Damnatus in exilium viennio dato ad exiliũ
elapſo liberaᷓ. ſed cõpletuꝫ eſt in carcerre.

Sectores. Damnatis in tẽpo re eo elapſo liberãduſ
eſt nõ in vinculis vel in carcere retinẽdus.

Hijs. Qui docet hoſtes fabricare naues qui añ huius peritiã nõ
habuerunt capitali pene ſunt ſubiciendi.

Ne ſine iuſſ.prin.lice.ꝯfiſ.

Illi. Judex qui mecum im perium non habet.om
nia bona ſua alicui vel partem ad
imere non poteſt.

De bonis preſcriptorum.

Eruoꝝ. Si ſeruus tu us damnatus
fuerit. Peculiũ tibi non aufe
rtur nec ſtatim duceᷓ ad ſup
plicium ſed aliqnantulum tecum ſtabit vt
reddat rationem villicationis ſue.

Deportati. Si deportatus poſt penã ſibi irrogatam
acquiſierit.ad heredem non tranſmittet.

Si filiusfa. Deportatur pecu lium quod acquiſi
ſiuit in caſtris vel quod pater ei dedit eũti
ad caſtra patri non auferetur.

Si me. Bona dãnati ad metalluꝫ ad fiſcum pertinent. Et ſi pe
na fuit ei remiſſa que acquiſiuit ad fiſcum
deuoluentur.

Sint. Tutor tenebaᷓ pupillo ex ma la adminiſtratione in.c.omnia
bona ſua publicata ſunt. An iudicio tutele
poſſit fiſcum cõuenire q̃ritur. Diciᷓ ꝙ ſic.

De bonis. Si mulier deportaᷓ non ad filium ſed ad
fiſcum bona ſua pertinebunt.

Si quis. Si bona damnati ꝯfiſ cantur. officiales fiſci de
bent inquriere ĩ guerra q̃t ſint boues. quot
mancipia. Poſtea denunciabũt ꝛ tradent
procuratori fiſci et militibus de palatio p̃n
cipis. Poſtea debent mittere literas ad p̃n
cipem in quibus hec omnia contineantur.
Et ſi procurator fiſci inuenerit plura bona
qꝫ dixerit officialis. punietur in dupluꝫ ei⁹
officialis quod ſubtractum fuerit.

Si de. Si deportatus filius habeat et emancipatos in poteſtate.
media pars bonoꝝ ſuorũ pertinebit ad ſuoſ
niſi emancipati velint conferre ea q̃ pr̃ eis
dederat tempore emancipatiõis. Jdem eſt
in dote data ꝑ filia vel nepte.ſ.ꝙ filia nich
il ꝑcipiet niſi cõferat dotẽ in medio.

Si quis. Si marit⁹ deportetur. vxor ſua bona vendicare
poteſt et dotem recuperat quã dedit. et do
nationem in eam a viro factam ꝑpter nup.
attamen ſibi irrogatam. Et ſi in filio emã.
ante cõmiſſuꝫ aliqua tulit.penes eos rema
nebit.alio vero fiſco applicabitur. Si vero
maritus alias erat debitor fiſci et quia nõ
ſoluebat bona ſua con fiſcata ſunt. Jdeꝫ iu
ris de bonis vxoris et filiorum emancipato
rum in primo caſu. Si vero primipillariuſ
condemnetur.bona que in vxorẽ vel filios
emancipatos contulit confiſcabuntur.

Quãdo. Si deportatus filios vl' nepotes habeat.dimidia
pars bonoꝝ remãebit penes filios.et cete
ra alia penes fiſcum applicabuntur. Si nõ
extent filij oĩa bona ſua applicabunᷓ fiſco
Jdem eſt ſi poſtumũ relinquent q꜔ media
pars bonorum ei ſeruabitur.ſed deportabi
tur decurio et filios non habeat.omnia bõa
applicabunᷓ fiſco.ſi habeat.et ſi in vẽtre ſit
ſolida bona ad euꝫ pertinebunt. Si vo fue
rint femĩe tm̃ dimidia pars ad eas alia ad
fiſcum pertinet vel curiam. Si ſint maſculi
et femine dimidiaꝫ habebũt maſculi et aliã
inter maſ.et fe.pro equalibus portionibus
diſtribuenᷓ. Et hec ſunt vera p̃terqꝫ in cri
mine le.ma.vbi pena tranſit ad poſſeſſ.

Autentica.

Bona. Autentica dicit ꝙ bona dã nati pertinebunt ad aſcen.ꝛ
deſcen.in infinitũ et ex latere vſqꝫ ad terci
um graduꝫ.ꝛ vxor dãnati debet percipe do
tem ſi dedit.ſi non.recipiet terciam parteꝫ
bo.ma. Si vero nullus de aſcen.vel deſcẽ.
tunc bona deuenient ad fiſcũ.ſed in crimĩe
le.ma.omnia bona confiſcantur.

De bo.eoꝝ qui mor.ſibi con.

Orum. Bona accuſa ti qui ſe ipſum
ꝑpter metum future pene inter
fecit ad fiſcum ꝑtinebunt. Si
ergo ob inpacientiã doloris vel futuroꝝ.pr̃
tiuus ſe ſuſpẽdit,non ad fiſcũ ſed ad ſucceſ.
ex teſtamento vel ab inteſtato pertinent.

Eorum. Si pendente accuſatiõe deceſſit accuſatus. ſi ſibi
mortem non conſciuit vel crimen leſe ma.
non commiſit.bona eius ad ſucceſſores ſu
os pertinebunt.

De ſen.paſ.et reſti.

Vm. Vulpianus cũ qui buſdam prefectis
pretorio exiuit obuiaꝫ principi
et eum ſalutauit.et vt illuꝫ qui
fuerat deportatus reſtitueret deprecabatur
reſtituit.et adiecit reſtituo te ad omuia bõa
tua et honores.

Cum. Bona dãnatoꝝ et reſti. An ꝙ ad bona ſint reſtituti vt eis
bona non adimantur etiaꝫ remittaᷓ eis pe
na queritur. Dicitur ꝙ non.

Tutor. Tenebaᷓ tutor pupillo in. c.ex mala adminiſtratione.
deportatus eſt.et omnia bona ſua confiſcã
tur.et pena ei indulta eſt. licet poſtea locu
plex fiat non tenetur accuſatione tutele. ſe
cus ſi fuiſſet reſtitutus ad bona.

Si. Licet pena deportato remittatur ac cuſationes tamen quas habuit ad
uerſus aliquos intentare non poteſt. quia
remanent in cauſa fiſci. Unde contra here
dem tutoris quondaꝫ ſui agere non poteſt
quia huius accuſatio computatur inter bo
na damnati.

Jn. Si filius deportetur et poſtea pẽa ei remittatur. An recidet in pote
ſtateꝫ patris.ſi erat in poteſtate tempore la
te ſententie aduerſus eum queritur. Dici
tur ꝙ non.

Generalis. Si ex indulgentia principis pena de
portato remittatur.non ꝑpter hoc dignitas
in qua erat concediᷓ.nec fama conſeruaᷓ.

Fruſtra. Seruus in metallum datus.et releuatus a pe
na principis beneficio.non recidit in pote
ſtatem domini. Jniurioſas enim ei exiſtere
nõ debet in memoria prioris dominij.et do
minus eum conuenire poterit ſi res ſuas te
neat.et cognoſcat procurator ce. qui cog
noſcit inter fiſcum et priuatum.

Si pater. Per deportationez patris filius eximitur ab eius ptāte. Si ergo ſit reſtitutus nec impetrat vt eius filius recidat in eius poteſtatē ſi filius medio tempore aliqua acquiſierit hereditatem filio non patri acquiritur.

Cum. Deportatus et reſtitutus ab aliquo calumniam pati nō debet.i.dampnum circa res amotatas.

Caſus. Petebam a te fundum.poſtea deportatus ſum et reſtitut⁹. Nunqd poſtea petere potero.dr ꝙ ſic.

Si depor. Debitor deportatus ſi veniā pene ſequatur et ad bona reſtituatur. An recidet in obligationem.et habeat neceſſe debitum ſoluere.queritur. Dicitur ꝙ ſic.vt.ff.e.l.ij.

In queſtione. Seruus filium habēs in poteſtate vinculis ſue poteſtatis deportatus eſt. Medio filius fecit teſtamentū.contractus celebrauit.emendo vendendo.poſtea ſeius in ītegrum reſtitutus eſt. Ex iſto themate due eliciuntur queſtiones. An valeat teſtamentum ad quam non reſpondet Vel alij contractus quam queſtionem proſequitur. Dicens.ꝙ valent ⁊ ſi fiſco datus erat tutor dſinet eſſe tutor patre reuerſo.niſi pater eſſet prodigus vel furioſus.quia patri non preiudicat ſententia deportatiōis quominus filius recidat in poteſtatam ſuam. Quia ad omnia bona ſua reſtituit̄.qꝛ ſi non haberet filiū in poteſtate luctuoſior eſſet reſtitutus ꝗ͂ diſceſſus. Et hoc filius ꝑemā.ſui iuris efficietur. Non per patris deportationem.

Finis.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA -

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA · SALAMANCA